คู่มือการใช้ตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย

โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตาม ประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐

คณะผู้วิจัย

นายทวีชัย เจริญเศรษฐศิลป์	หัวหน้าโครงการ
นางจิตติมา เหมรัตนากร	นักวิจัย
ดร.เชษฐา ทรัพย์เย็น	นักวิจัย
นายวรวุฒิ ภาพิมลวัชร	นักวิจัย
นางสาวภัทรียา นวลใย	นักวิจัย
นางสาวกุสุมา ลีลานราธิวัฒน์	นักวิจัย
นายยศภูมิ นันท์วรรธณ	นักวิจัย

คำนำ

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการทำงาน การใช้ชีวิตและการมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างวัฒนธรรมการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้คนไทยรักการอ่านและมีพฤติกรรมการอ่านเป็นวิถีชีวิต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตามเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ทั้งนี้ กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมของการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ที่ผ่านมาการวัดสถานการณ์การอ่านของคนไทยยังมีข้อจำกัดอยู่หลายด้าน และยังขาดเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกด้าน งานศึกษาที่ผ่านมาเน้นการประเมินทัศนคติ พฤติกรรรมการอ่าน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการอ่าน และบางงานเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม ส่งผลให้การวัดสถานการณ์การอ่านและการเก็บข้อมูลพฤติกรรมการอ่านของคนไทยในภาพรวมประเทศยังไม่ชัดเจนและยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ซึ่งทำให้ประเมินวัฒนธรรมการอ่านยังไม่แม่นยำมากนัก

รายงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการออกแบบตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน ทำให้มีตัวชี้วัดและเครื่องมือในการวัดสถานะวัฒนธรรมการอ่านที่มีความแม่นยำ โดยตัวชี้วัดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการประเมินสถานะการอ่านของคนไทยในแต่ละช่วงเวลาว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และการพัฒนาตัวชี้วัดจะทำให้สามารถเปรียบเทียบสถานการณ์การอ่านของไทยกับนานาประเทศได้เช่นกัน ทั้งนี้การประเมินสถานะดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมด้านการอ่านของไทยต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

บทคัดย่อ

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล เพื่อใช้ติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย รวมทั้งทดลองนำเครื่องมือไปจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำเป็นชุดข้อมูลซึ่งสามารถนำมาใช้วิเคราะห์สถานการณ์การอ่านของไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของประเทศได้อย่างมีประสิทธิผล งานศึกษายังได้แสดงตัวอย่างของการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทยต่อไปในอนาคต ผลผลิตของโครงการสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูล รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยในทุกช่วงวัยต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงานเริ่มตั้งแต่การสำรวจแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง งานศึกษาวิจัย และแหล่งข้อมูลสถิติ จากเอกสารและฐานข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงออกแบบเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งครอบคลุมทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ในส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จะถูกนำไปทดสอบความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือด้วยการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และการเก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น (Pre-test Survey) จำนวน 180 ตัวอย่าง หลังจากนั้นจึงนำไปทดลองจัดเก็บข้อมูลจริง โดยการสำรวจข้อมูลภาคประชาชนด้วยแบบสอบถามโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Four-Stage Random Sampling กลุ่มตัวอย่างถูกจำแนกตามภาค ใน/นอกเขตเทศบาล และกลุ่มวัย ซึ่งได้แก่ ปฐมวัย เด็กและเยาวชน วัยทำงาน และวัยเกษียณ กลุ่มวัยละ 300 ตัวอย่างโดยประมาณ จำนวนตัวอย่างรวมหลังการตรวจสอบข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 1,196 ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ของตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของคนไทย โดยสามารถแบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ตัวชี้วัดระดับเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ตัวชี้วัดระดับองค์ประกอบของการอ่าน และตัวชี้วัดระดับการดำเนินงานของภาคส่วน ตัวชี้วัดในระดับเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านประกอบด้วยหมวดอ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี และอ่านเก่ง โดยประกอบด้วยตัวชี้วัดหลาย ๆ ตัวในแต่ละหมวด ตัวชี้วัดระดับองค์ประกอบของการอ่านประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการอ่านโดยตรง ซึ่งได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน ตัวชี้วัดระดับการดำเนินงานของภาคส่วนคือตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือกิจกรรมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่ส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบการอ่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิประกอบด้วยแบบสำรวจการอ่านของประชากร แบบสำรวจพื้นที่อ่าน แบบสำรวจองค์กร และแบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน

ผลการศึกษายังได้แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินสถานการณ์การอ่านของคนไทย ซึ่งครอบคลุมการหาค่าสถิติและการทดสอบทางสถิติต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัดต่าง ๆ ด้วยวิธีแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) นอกจากนี้ยังแสดงผลการประเมินสถานะของข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในส่วนของข้อมูลที่มีการจัดเก็บอยู่แล้ว และข้อมูลที่ยังไม่มีการจัดเก็บในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะของงานศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูล ข้อเสนอแนะการนำเครื่องมือและชุดข้อมูลไปใช้ในภาคปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย และข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

Abstract

This study aims to develop indicators used to monitor and evaluate the promotion of reading culture in Thai society and to invent tools for collecting the required data. As an experiment, the study also used these tools to collect data and set up a data set to analyze the situation of Thai reading culture, which will be beneficial for making effective policies to promote reading culture in the country. The example of data analysis is also provided as a guideline for preparing the evaluation report of reading culture promotion in the future. The outputs of this study can be used to further develop data collection tools and a database of indicators to evaluate reading culture promotion across Thai citizens of all ages.

The study began with reviewing relevant theoretical concepts, research papers and statistical data from both domestic and international sources. Then, focus group meetings and in-depth interviews were conducted to draw different opinions from related parties. After that, the primary and secondary data collection tools were designed. The validity and reliability of the tools for collecting primary data were tested by expert assessment, and a pre-test survey of 180 samples. Finally, the tools were used to collect data from the population by using a survey questionnaire with a sampling method of Stratified Four-Stage Random Sampling. The population was classified by region, area (inside and outside the municipal area) and age. The sample consisted of approximately 300 representatives of each age group: preschool children; children and youth; adults and older persons. After verifying the collected data, data from 1,196 samples were analyzed together with the collected secondary data.

The study results illustrate the structure and elements of indicators used to evaluate the status of Thai reading culture. The indicators can be divided into three levels as they measure different aspects of reading culture. The first level of indicators measure the ultimate goals of promoting a reading culture in Thailand. These goals are defined as having Thais: read much; like to read; read valuable content; and gain good reading skills. Each aspect of the first-level indicators also comprises several components. The second level of the indicators determines the status of reading components that affect reading activities directly. These components are: readers; social context of the readers; channels to access reading materials; reading materials; and reading spaces. Lastly, the third level of the indicators assess the performance of organizations operating reading culture promotion programs. This level of indicators evaluates policies and activities conducted by public sector, private sector and civil society. The data collection tools for collecting the primary data consist of: a population survey on reading activities; a national survey on reading spaces; survey of organizations providing reading culture promotion programs; and an experts survey on quality of reading materials.

The study also provides an analysis of data to assess the reading situation of Thai people. Several statistical calculations and statistical tests were carried out, as well as an analysis of the relationships among various factors using the Structural Equation Modeling method. Moreover, the result from evaluating the current status of data availability, both existing and non-existing data, is presented. The recommendations of the study are separated into 4 sections: recommendations for data collection; recommendations for practical use of the tools and the data set of indicators; policy recommendations for promoting Thai reading culture; and future research suggestions.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม รวมถึงหน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และตัวแทนจากภาคธุรกิจในด้านต่าง ๆ รวมถึงภาคประชาชน ที่กรุณาให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัย ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย การเข้าร่วมสัมมนา และการจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือตลอดช่วงการดำเนินโครงการวิจัย อย่างไรก็ดี งานวิจัยนี้คงยังไม่ได้ครบถ้วนทุกสิ่ง หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

คณะผู้วิจัย

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

บทสรุปผู้บริหาร

1. ความเป็นมา กรอบแนวคิด และวิธีการศึกษา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนว่า เศรษฐกิจของประเทศจะต้องถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม และคนไทยต้องมีต้นทุนทางปัญญาเพื่อแข่งขันกับนานาประเทศได้ การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ อันจะมีผลต่อการเพิ่มศักยภาพของคนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางดำเนินงานและบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 แผนแม่บทฯ มีวิสัยทัศน์ คือ คนทุกวัยในสังคมไทยมีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็ง และมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้คนไทยใช้เวลาในการอ่านที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ที่ผ่านมาการวัดสถานะการอ่านของไทยยังมีข้อจำกัดอยู่หลายด้าน และยังขาดการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องมีการจัดทำตัวชี้วัดที่สะท้อนสถานะของระดับวัฒนธรรมธรรมการอ่าน และการรวบรวมข้อมูลด้านการอ่านอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาประเมินผลและปรับปรุงการทำงานตามแผนแม่บทฯ

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งจัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่าน นอกจากนี้ได้ยังมีการออกแบบรูปแบบของรายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัด เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และชุดข้อมูลไปใช้ในการปฏิบัติ ชุดข้อมูลตัวชี้วัดดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงสถานการณ์การอ่านของไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านส่งเสริมการอ่าน รวมทั้งสามารถนำชุดข้อมูลตัวชี้วัดดังกล่าวไปพัฒนาแนวทางการเก็บข้อมูล เพื่อให้สามารถเทียบเคียงกับต่างประเทศ และสถานะของระดับวัฒนธรรมการอ่านของไทยในมิติต่าง ๆ และช่วงเวลาต่าง ๆ ได้

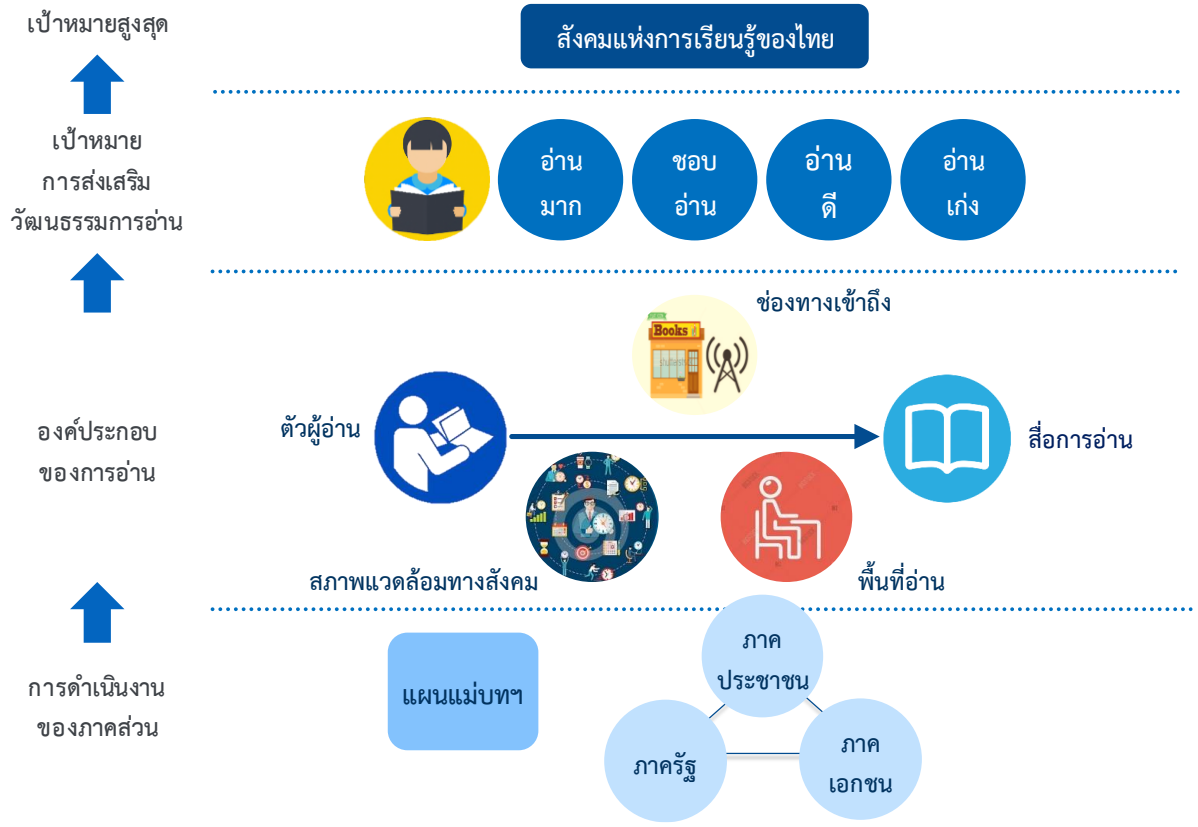
การดำเนินการศึกษาตั้งอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า การจัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดควรพิจารณาโครงสร้างของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านอย่างครอบคลุม โดยพิจารณาตั้งแต่เป้าหมายสูงสุดในการส่งเสริมการอ่าน องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการอ่าน และการดำเนินงานในการส่งเสริมการอ่านของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถออกแบบตัวชี้วัดได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการศึกษาได้ครอบคลุมกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การสำรวจงานศึกษาในอดีต การสำรวจข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึก การออกแบบโครงสร้างและองค์ประกอบตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำมาประเมินสถานการณ์การอ่านของไทยเบื้องต้น และจัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัด การจัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

2. โครงสร้างและการกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย

โครงสร้างตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยได้ออกแบบให้มีลักษณะคือ เริ่มจากเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมให้สังคมไทยมีวัฒนธรรมการอ่าน คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งการจะไปถึงเป้าหมายสูงสุดได้ ต้องมีเป้าหมายในการส่งเสริมให้คนไทยมีวัฒนธรรมการอ่าน อันประกอบด้วย อ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี และอ่านเก่ง โดยการจะส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการอ่านได้ ต้องมี 5 องค์ประกอบหลัก

ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยสามารถส่งเสริมองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังภาพ

โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

การกำหนดตัวชี้วัดด้านการอ่านได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ที่ช่วยกำหนดตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบตัวผู้อ่าน และทฤษฎีการเข้าถึง (Theory of Access) ที่ใช้สำหรับองค์ประกอบด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ของ Ajzen (1991) เป็นทฤษฎีที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการอ่านและการเรียนรู้ในหลายรูปแบบ โดยได้ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยของ Broeder & Stokmans (2013) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของวัยรุ่น ซึ่งอธิบายถึง 3 ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอ่านหนังสือ ได้แก่ ทัศนคติต่อการอ่าน (attitude towards the behavior) บรรทัดฐานส่วนบุคคล (subjective norm) และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control) ทั้ง 3 ปัจจัยมีผลต่อความตั้งใจ (intention) ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการอ่าน (behavior) และเป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ระดับการศึกษา บรรยากาศที่โรงเรียน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จะถูกมองว่าเป็นปัจจัยรองที่ส่งผลต่อ 3 ปัจจัยหลักดังกล่าว

ทฤษฎีการเข้าถึง (Theory of Access) เป็นแนวคิดของ Penchansky & Thomas (1981) ที่ให้ความหมายของการเข้าถึงคือ ระดับของความสอดคล้องและรองรับกันระหว่างความต้องการของผู้ใช้บริการและลักษณะการให้บริการของระบบบริการ ซึ่งสามารถใช้ในการวัดความเหมาะสม ความสามารถในการ

ตอบสนอง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อแหล่งบริการนั้น ๆ โดยประเมิน 4 ด้าน การเข้าถึง (Accessibility) ความเพียงพอ (Availability) ความสามารถในการจ่าย (Affordability) และการยอมรับคุณภาพ (Acceptability)

สำหรับการดำเนินงานของภาคส่วนได้อาศัยกรอบแนวคิดการประเมินตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินงาน (Process) และผลผลิต (Output) จนถึงผลลัพธ์ (Outcome) โดยรายละเอียดของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านมีดังนี้

2.1 เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

อ่านมาก

อ่านมากเป็นเป้าหมายแรกของวัฒนธรรมการอ่าน และเป็นเป้าหมายหลักของแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 - 2564 คือ “คนไทยมีปริมาณการอ่านที่มากขึ้น” ซึ่งการใช้เวลากับการอ่านเพิ่มขึ้นจะทำให้ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตามมา ปริมาณเนื้อหาที่อ่านได้ยังสามารถสะท้อนถึงสมรรถนะด้านการอ่านของประชาชนได้อีกด้วย เป้าหมายนี้สามารถแสดงผ่านร้อยละประชากรที่อ่าน การใช้เวลากับการอ่าน และปริมาณเนื้อหาที่อ่าน

ปัจจุบันประชาชนมิได้อ่านเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น แต่ยังอ่านสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาสาระไม่แตกต่างกันอีกด้วย ดังนั้นการวัดปริมาณการอ่านจึงควรครอบคลุมการอ่านสื่อทั้งสองประเภท อย่างไรก็ตาม การวัดปริมาณเนื้อหาที่อ่านบนสื่อออนไลน์ยังทำได้ยาก เนื่องจากเนื้อหาไม่ได้อยู่ในรูปเล่มที่ชัดเจน ดังนั้นการวัดปริมาณการอ่านจึงวัดในรูปของปริมาณเวลาในการอ่าน แล้วจึงอนุมานปริมาณเนื้อหาที่อ่านจากปริมาณเวลาการอ่าน งานศึกษานี้กำหนดขอบเขตของการอ่านโดยนับเวลาในการอ่านเฉพาะเวลาว่างในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งการกำหนดเฉพาะเวลาว่างจะสะท้อนวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นช่วงเวลาการอ่านที่ประชาชนเต็มใจทำ

ชอบอ่าน

คนไทยควรมีความชอบอ่านเพิ่มขึ้น ซึ่งความชอบอ่านดังกล่าวสามารถสะท้อนผ่านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการอ่าน และการอ่านที่มากขึ้นนั้นควรมีลักษณะที่เรียกว่า “นิสัย” โดยควรมีทั้ง 2 องค์ประกอบร่วมกันเพื่อทำให้ชอบอ่านเพิ่มขึ้น การวัดทัศนคติต่อการอ่านและนิสัยการอ่านของประชาชน วัดผ่านการประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวัดทัศนคติ 3 องค์ประกอบคือ ทัศนคติด้านความคิด/ความเชื่อต่อการอ่าน ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน และทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน และกรอบแนวคิดในการวัดนิสัย 3 องค์ประกอบคือ พฤติกรรมที่ทำสำเร็จบ่อยครั้งในอดีตจนกลายเป็นนิสัย พฤติกรรมที่พัฒนาจนเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์อยู่ในวิถีชีวิต และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

อ่านดี

อ่านมาก และชอบอ่านอาจยังไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สิ่งที่ควรควบคู่ไปกับเป้าหมายทั้ง 2 คือ การอ่านที่ดี และมีคุณภาพ โดยคนไทยควรอ่านสิ่งที่เสริมสร้างการดำเนินชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้งสิ่งที่สร้างอรรถประโยชน์ (utility) และสิ่งที่สร้างสุข (hedonic) โดยควรอ่านเนื้อหาทั้ง 2 ประเภทอย่างสมดุล งานศึกษานี้ได้วัดเวลาในการอ่านตามประเภทเนื้อหา ซึ่งแบ่งประเภทเนื้อหาสำหรับการวัดหลัก ๆ 2 ประเภท คือ 1) เนื้อหาประเภทสาระ เช่น ความรู้ทั่วไป สารคดี ตำราเรียน วิชาการ เศรษฐกิจ

สังคม การเมือง เป็นต้น 2) เนื้อหาประเภทบันเทิง เช่น แวดวงบันเทิง กีฬา ศิลปะ การ์ตูน นวนิยาย เป็นต้น เพื่อเพิ่มความละเอียดในการวัดเนื้อหาที่อ่าน และสะท้อนการอ่านดีของคนไทยได้ดียิ่งขึ้น

อ่านเก่ง

เป้าหมายสุดท้ายมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนแม่บทฯ ที่ว่าด้วยเรื่องการอ่านที่เข้มแข็งของคนไทย หรือ “อ่านเก่ง” ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านความสามารถในการอ่านและทักษะด้านการอ่านด้านต่าง ๆ โดยคนไทยควรมีทักษะการอ่านที่จะส่งผลให้เกิดการอ่านเก่ง การอ่านเก่งยังมีผลทำให้เกิดพฤติกรรมการอ่านที่เพิ่มขึ้นได้ การศึกษานี้ได้ประเมินความสามารถในการอ่านออก และทักษะการอ่าน

ทักษะการอ่านจะถูกประเมินผ่านการประเมินตนเอง โดยประกอบด้วย 6 ทักษะ คือ ความสามารถในการอ่านแบบกวาด ความสามารถในการสืบค้น ความคล่องแคล่วในการอ่าน ความเข้าใจและการจับใจความ ความสามารถในการอนุมานและสร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน และความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน ซึ่งทั้ง 6 ทักษะได้ดัดแปลงมาจากทักษะการอ่านที่จำเป็นที่ทาง Programme for International Student Assessment หรือ PISA ได้ระบุไว้ในปี ค.ศ. 2018 (PISA2018) นอกจากนี้ยังมีการสำรวจความเร็วในการอ่าน และความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศ รวมไปถึงการใช้คะแนน PISA ด้านการอ่าน ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ มาประกอบการประเมินทักษะด้านการอ่านของเยาวชนอีกด้วย

2.2 องค์ประกอบของการอ่าน

ตัวผู้อ่าน

การสร้างตัวชี้วัดสำหรับองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านได้มีการพิจารณาประเด็นในหลาย ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้อ่านโดยตรง โดยยึดกรอบการออกแบบตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ที่ว่าด้วยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน และได้อิงตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าด้วยเรื่อง *“ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย”* และเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่ว่า *“คนไทยทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้มากขึ้น”* จึงทำให้การออกแบบตัวชี้วัดองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านที่มีผลต่อเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านประกอบไปด้วย ทัศนคติที่มีต่อการอ่าน นิสัยการอ่าน สาเหตุด้านแรงจูงใจ และความพร้อมด้านร่างกายและเวลาที่มีผลต่อการอ่าน รวมไปถึงทักษะและความสามารถในการอ่านของตัวผู้อ่าน

สภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมตัวผู้อ่านให้เกิดพฤติกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกในการขัดเกลาด้านการอ่าน ต่อมาเป็นระดับโรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน จนถึงระดับสังคม การหล่อหลอมดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้เกิดค่านิยมต่าง ๆ จนเกิดเป็นการปลูกฝังทางวัฒนธรรมที่เรียกว่าการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การขัดเกลาทางตรง เช่น การสั่งสอนของพ่อแม่ ครู และการขัดเกลาทางอ้อม เช่น การสังเกตจากบุคคลรอบตัว งานศึกษานี้จะประเมินสภาพแวดล้อมในประเด็นต่าง ๆ ทั้งในครอบครัว โรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม โดยจำแนกสภาพแวดล้อมในแต่ละที่เป็น 3 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคลแบบอย่าง

ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระจายสื่อการอ่านไปถึงตัวผู้อ่าน โดยสามารถจำแนกช่องทางตามประเภทของสื่อการอ่าน ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ช่องทางเข้าถึงจะหมายถึง สถานที่ที่สามารถรับสื่อสิ่งพิมพ์ได้ เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ ร้านหนังสือออนไลน์ เป็นต้น ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อออนไลน์ ช่องทางเข้าถึงจะหมายถึง โครงข่ายอินเทอร์เน็ต โดยกรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านคือ กรอบแนวคิด 4A ซึ่งได้แก่ ความเพียงพอ (Availability) การเข้าถึง (Accessibility) ความสามารถในการจ่าย (Affordability) และการยอมรับในคุณภาพ (Acceptability) โดยมีวิธีประเมินคือ สำรวจการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านของประชากร และวิเคราะห์ร้อยละประชากรที่มีปัญหาในประเด็นต่างๆ ตามประเด็นภายใต้กรอบแนวคิดข้างต้น รวมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิประกอบในการประเมินความเพียงพอของช่องทางที่มีอยู่ในปัจจุบัน

สื่อการอ่าน

สื่อการอ่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้เกิดการอ่านเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีการจัดเตรียมองค์ประกอบด้านสื่อการอ่านที่ตอบสนองต่อตัวผู้อ่านในด้านต่าง ๆ เช่น ความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและความหลากหลาย คุณภาพของสื่อการอ่านทั้งในมิติด้านเนื้อหาและรูปแบบของการนำเสนอ โดยสื่อการอ่านที่ดีจะส่งผลทำให้เกิดการอ่านที่มีคุณภาพตามมา ทั้งนี้การประเมินสื่อการอ่านส่วนหนึ่งได้ถูกประเมินร่วมกับการใช้ช่องทางผ่านกรอบแนวคิด 4A ข้างต้น และได้มีการใช้ข้อมูลทุติยภูมิมาประกอบการประเมินความหลากหลายของสื่อการอ่าน

พื้นที่อ่าน

พื้นที่อ่านเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการอ่าน โดยเป็นพื้นที่หรือสถานที่ที่ตัวผู้อ่านใช้เวลาในการอ่าน การจัดบรรยากาศทางสภาพแวดล้อมให้น่าอ่านและเอื้อต่อการอ่าน จะช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการอ่านเพิ่มมากขึ้นได้ ทั้งนี้กรอบแนวคิดที่ใช้ในการจัดทำตัวชี้วัดด้านพื้นที่อ่าน ได้อาศัยกรอบแนวคิดเดียวกันกับการประเมินช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน คือ กรอบแนวคิด 4A ดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งสามารถตอบโจทย์ตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทของวัฒนธรรมการอ่านที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึง และคุณภาพของพื้นที่อ่าน

2.3 การดำเนินงานของภาคส่วน

การประเมินการดำเนินงานในการส่งเสริมการอ่านของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ส่วนหนึ่งจะถูกประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชากรว่าได้มีการเข้าร่วมหรือไม่ และกิจกรรมที่เข้าร่วมนั้นจัดขึ้นโดยหน่วยงานประเภทใด และอีกส่วนหนึ่งคือ การประเมินผลการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่านทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยได้อาศัยกรอบแนวคิดการประเมินตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินงาน (Process) และผลผลิต (Output) จนถึงผลลัพธ์ (Outcome) พร้อมทั้งออกแบบตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ โดยประสิทธิภาพสามารถวัดได้จากต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต หรือต้นทุนต่อหน่วยผลลัพธ์ เพื่อให้ทราบว่าโครงการดังกล่าวคุ้มค่าต่อการส่งเสริมจากต้นทุนที่เสียไปมากน้อยเพียงใด และประสิทธิผลวัดผ่านความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานกับเป้าหมายที่ได้มีการกำหนดไว้

ตัวชี้วัดภายใต้ในแต่ละประเด็นสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย

ด้านที่วัด	ตัวชี้วัด
เป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน	
อ่านมาก	ร้อยละประชากรที่อ่านต่อประชากรทั้งหมดจำแนกตามประเภทสื่อที่อ่าน
	เวลาในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (นาที) จำแนกตามประเภทสื่อที่อ่าน
	ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเฉลี่ยต่อวัน (หน้า A4) จำแนกตามประเภทสื่อที่อ่าน
ชอบอ่าน	ค่าเฉลี่ยทัศนคติด้านความเชื่อของประชากร (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	ค่าเฉลี่ยทัศนคติด้านความความรู้สึกของประชากร (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	ค่าเฉลี่ยทัศนคติด้านพฤติกรรมของประชากร (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	ค่าเฉลี่ยนิสัยรักการอ่านของประชากร (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
อ่านดี	ร้อยละเวลาอ่านเนื้อหาประเภทสาระต่อเวลาอ่านทั้งหมด
	ร้อยละประชากรที่ชอบอ่านเนื้อหาในแต่ละประเภท
อ่านเก่ง	คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านด้านความสามารถในการสืบค้น (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านด้านความสามารถในการอ่านแบบกวาด (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านความคล่องแคล่วในการอ่าน (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านความเข้าใจ/การจับใจความสำคัญ (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านความสามารถในการอนุมาน (มาตรวัดลิเคิร์ท ให้คะแนน 1-5)
	ความเร็วในการอ่านเฉลี่ยของประชากร (บรรทัดต่อนาที)
	ร้อยละประชากรที่อ่านออกต่อประชากรทั้งหมด
	ร้อยละของเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปีที่มีพัฒนาการสมวัย
	ร้อยละประชากรที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ต่อประชากรทั้งหมด
	คะแนน PISA
	ร้อยละนักเรียนที่ได้คะแนน PISA ในแต่ละระดับ
องค์ประกอบการอ่าน	
ตัวผู้อ่าน	ตัวชี้วัดทั้งหมดภายใต้เป้าหมาย “ชอบอ่าน”
	ตัวชี้วัดทั้งหมดภายใต้เป้าหมาย “อ่านเก่ง”
	ร้อยละประชากรที่ชอบอ่านสื่อการอ่านแต่ละประเภท
	ร้อยละประชากรที่ชอบอ่านเนื้อหาในแต่ละประเภท
	ร้อยละประชากรที่มีแรงจูงใจในการอ่านแต่ละด้าน
	ร้อยละประชากรที่มีข้อจำกัดในการอ่านแต่ละด้าน
	ร้อยละประชากรที่ไม่อ่านและมองว่าตนเองอ่านน้อย
	เวลาว่างของประชากรเฉลี่ยต่อวัน (ชั่วโมง)
สภาพแวดล้อมทางสังคม	ร้อยละประชากรที่ในครอบครัวมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน

ด้านที่วัด	ตัวชี้วัด
	ร้อยละประชากรที่ในครอบครัวมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
	ร้อยละประชากรที่ในครอบครัวมีบุคคลเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน
	ร้อยละประชากรที่ในโรงเรียน/ที่ทำงานมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน
	ร้อยละประชากรที่ในโรงเรียน/ที่ทำงานมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
	ร้อยละประชากรที่ในโรงเรียน/ที่ทำงานมีบุคคลเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน
	ร้อยละประชากรที่ในชุมชน/สังคมมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน
	ร้อยละประชากรที่ในชุมชน/สังคมมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่าน
	ร้อยละประชากรที่ในชุมชน/สังคมมีบุคคลเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน
ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน (ข้อมูลพฤติกรรมการใช้ช่องทาง)	ร้อยละประชากรที่รับสื่อสิ่งพิมพ์ในแต่ละช่องทาง
	ปริมาณของสื่อการอ่านที่ประชากรได้รับ (เล่ม)
	ร้อยละประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการอ่าน
	ค่าอินเทอร์เน็ตบ้านเฉลี่ย (บาท/เดือน)
	ค่าอินเทอร์เน็ตมือถือเฉลี่ย (บาท/เดือน)
	ร้อยละประชากรที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์ต่อประชากรทั้งหมด
	ค่าใช้จ่ายเนื้อหาออนไลน์ตลอดทั้งปี (บาท)
	ค่าใช้จ่ายในการซื้อ/ยืม/เช่าสื่อสิ่งพิมพ์ตลอดทั้งปี (บาท)
	ระยะทางเฉลี่ย (ก.ม.) และค่าเดินทางเฉลี่ย(บาท) ในการไปช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน จำแนกตามประเภทของช่องทาง
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านความเพียงพอจำแนกตามประเภทของช่องทาง
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านการเข้าถึงจำแนกตามประเภทของช่องทาง
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านความสามารถในการจ่ายจำแนกตามประเภทของช่องทาง
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านคุณภาพจำแนกตามประเภทของช่องทาง
ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน (ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน)	จำนวนแห่งของช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน จำแนกตามช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน
	ร้อยละของจำนวนช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านที่ได้มาตรฐาน
	สต๊อกหนังสือที่ยังมีการซื้อ/เช่า/ยืม จำแนกตามช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน
	สต๊อกหนังสือต่อประชากร จำแนกตามช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน
	จำนวนการซื้อ/เช่า/ยืม จำแนกตามช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน
	ความหนาแน่นของช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่อประชากรในแต่ละพื้นที่
	ความหนาแน่นของช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านออนไลน์ (โครงข่ายอินเทอร์เน็ต) ต่อประชากรในแต่ละพื้นที่
สื่อการอ่าน	ปริมาณปกใหม่ของสื่อการอ่านตามกลุ่มหมวด ISBN และ ISSN
	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคุณภาพเชิงเนื้อหาของสื่อการอ่าน
	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคุณภาพเชิงรูปแบบการนำเสนอของสื่อการอ่าน
	ปริมาณหนังสือในประเทศ
	ร้อยละประชากรที่คิดเห็นว่าสื่อการอ่านมีราคาแพง (สื่อสิ่งพิมพ์ และเนื้อหาบนสื่อออนไลน์)
พื้นที่อ่าน (ข้อมูลพฤติกรรมการใช้พื้นที่)	ความถี่ในการใช้บริการพื้นที่อ่าน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเข้าใช้บริการพื้นที่อ่าน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน (บาท)

ด้านที่วัด	ตัวชี้วัด
	ระยะทางเฉลี่ย (ก.ม.) และค่าเดินทางเฉลี่ย (บาท) ในการไปพื้นที่อ่าน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านความเพียงพอจำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านการเข้าถึงจำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านความสามารถในการจ่ายจำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	ร้อยละประชากรที่มีปัญหาด้านคุณภาพจำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
พื้นที่อ่าน (ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน)	จำนวนแห่งของพื้นที่อ่าน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	จำนวนที่นั่งของพื้นที่อ่าน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	จำนวนที่นั่งต่อประชากรของพื้นที่อ่าน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	จำนวนผู้ใช้บริการพื้นที่อ่าน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
	ความหนาแน่นของพื้นที่อ่านต่อประชากรในแต่ละพื้นที่
	ร้อยละจำนวนพื้นที่อ่านที่ได้มาตรฐาน จำแนกตามประเภทพื้นที่อ่าน
การดำเนินงานของภาคส่วน	
พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของประชากร	ร้อยละประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน จำแนกตามภาคส่วน
	จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี
การดำเนินกิจกรรมของภาคส่วน	จำนวนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน จำแนกตามองค์ประกอบการอ่านที่ส่งเสริม
	งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน จำแนกตามองค์ประกอบการอ่านที่ส่งเสริม
	ร้อยละของกิจกรรมที่เสร็จสิ้นตามแผนงานการส่งเสริมการอ่านที่กำหนด
	ผลผลิตของการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน จำแนกตามองค์ประกอบการอ่านที่ส่งเสริม
	ผลลัพธ์ของการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน จำแนกตามองค์ประกอบการอ่านที่ส่งเสริม
	ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตของการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน จำแนกตามองค์ประกอบการอ่านที่ส่งเสริม
	ต้นทุนต่อหน่วยผลลัพธ์ของการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน จำแนกตามองค์ประกอบการอ่านที่ส่งเสริม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

งานศึกษานี้นอกจากออกแบบโครงสร้างตัวชี้วัดแล้ว ยังได้ทำการออกแบบเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสำรวจและข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ได้มาจากการศึกษางานที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้เครื่องมือสามารถสะท้อนวัฒนธรรมการอ่านของไทยได้ดีที่สุด แต่ละเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจได้ออกแบบลักษณะดังนี้

1) แบบสำรวจการอ่านของประชากร (Population Survey) เป็นการสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการอ่าน โดยจะประเมินด้านทัศนคติต่อการอ่าน นิสัยการอ่านและพฤติกรรมการอ่าน ทักษะการอ่าน การเข้าถึงสื่อการอ่าน การเข้าถึงพื้นที่อ่าน การประเมินคุณภาพห้องสมุด สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน โดยการออกแบบแบ่งการสำรวจออกเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี และแบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งท้ายที่สุดแล้วได้นำมาสรุปรายงานผลตามช่วงวัยของประชากร โดยจำแนกเป็น 5 กลุ่ม

คือ กลุ่มปฐมวัย กลุ่มวัยเด็ก (6 - 14 ปี) กลุ่มเยาวชน (15 - 24 ปี) กลุ่มวัยทำงาน (25 - 59 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุ ตามการจัดช่วงวัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

2) แบบสำรวจพื้นที่อ่าน (Reading Place Survey) เป็นการสำรวจแหล่งการอ่านตามพื้นที่ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อประเมินว่าแต่ละพื้นที่มีจำนวนพื้นที่อ่านมากน้อยเพียงใด มีประเภทใดเป็นหลัก และมีคุณภาพหรือไม่ โดยพื้นที่อ่านที่ทำการสำรวจได้แก่ ห้องสมุด ร้านหนังสือ แผงหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space มุมหนังสือ Business Center และพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้การสำรวจพื้นที่อ่านจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ลักษณะทั่วไปของพื้นที่อ่าน ได้แก่ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ อัตราค่าใช้บริการ จำนวนผู้ใช้บริการจำแนกตามวัย คุณภาพของพื้นที่อ่าน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก ปริมาณสื่อการอ่าน สื่อการอ่านที่ทันสมัยหลากหลาย สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น ระดับเสียง แสง และอุณหภูมิที่เหมาะสม

3) แบบสำรวจองค์กร (Organization Survey) เป็นการสำรวจการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เป็นต้น โดยการสำรวจดังกล่าวทำให้ทราบว่าในแต่ละปีภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการส่งเสริมด้านการอ่านมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมด้านใดให้กับกลุ่มเป้าหมายใดบ้าง มีประสิทธิภาพ (ผลประโยชน์ที่ได้คุ้มกับต้นทุนที่เสียไปหรือไม่) และประสิทธิผล (ความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์ได้กับเป้าหมายที่ต้องการส่งเสริม) ในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

4) แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน (Quality of Reading Materials Survey) เป็นการสำรวจด้านคุณภาพและมาตรฐานสื่อการอ่านทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ โดยเป็นการประเมินความเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย นักเขียน นักอ่าน บรรณาธิการ สำนักพิมพ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการอ่านประเภทต่าง ๆ

จากเครื่องมือปฐมภูมิที่ควรมีการเก็บข้อมูลในเชิงสำรวจทั้งหมด งานศึกษาชิ้นนี้ได้ทำการจัดเก็บข้อมูลเฉพาะการสำรวจการอ่านของประชากร (ได้ผ่านการทำ Validity และ Reliability ตามหลักสถิติแล้ว) ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านโดยตรง เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาในการทำวิจัยและงบประมาณ จึงไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลใน 3 เครื่องมือที่เหลือได้ โดยการวิเคราะห์ใน 3 เครื่องมือที่เหลือจะเป็นเพียงการนำเสนอรูปแบบการประมวลผลที่เหมาะสมเท่านั้น

4. ประเมินสถานะการอ่านของคนไทย

เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

การประเมินเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านเบื้องต้นพบว่า มีสัดส่วนคนไทยที่อ่านสื่อการอ่านในเวลาว่างอยู่ที่ร้อยละ 85.8 โดยอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ร้อยละ 80.2 และอ่านสื่อออนไลน์ร้อยละ 50.5 โดยสื่อออนไลน์ได้รับความสนใจอย่างมากในกลุ่มวัยเยาวชน มีสัดส่วนเยาวชนที่อ่านบนสื่อออนไลน์ร้อยละ 92.2

คนไทยใช้เวลาอ่าน 14.8 นาทีต่อวัน หรือคิดเป็นปริมาณการอ่านประมาณ 2.5 หน้ากระดาษ A4 โดยกลุ่มวัยที่ใช้เวลาอ่านมากที่สุด คือ เยาวชน รองลงมาคือ เด็ก วัยทำงาน ปฐมวัย และผู้สูงอายุ ตามลำดับ ซึ่งเนื้อหาที่อ่าน คนไทยส่วนใหญ่อ่านสาระมากกว่าบันเทิงเล็กน้อย โดยอ่านเนื้อหาประเภทสาระร้อยละ 53.9 ในขณะที่อ่านเนื้อหาประเภทบันเทิงร้อยละ 46.1 ของเวลาอ่านในเวลาว่างทั้งหมด โดยกลุ่มที่อ่านสาระมากกว่าบันเทิงมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุ ทั้งนี้พบว่าเยาวชนเป็นกลุ่มที่อ่านเนื้อหาประเภทบันเทิงมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามพบว่า ประเภทเนื้อหาที่แต่ละวัยอ่านค่อนข้างสอดคล้องตามวัยของผู้อ่าน นั่นคือ วัยเรียนจะอ่านเนื้อหาประเภทตำราเรียนมากที่สุด ส่วนวัยทำงานและเกษียณอายุจะนิยมอ่านเนื้อหาประเภทสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจและสังคม

หากพิจารณาความชอบอ่านผ่านทัศนคติและนิสัยของประชากร พบว่า ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยและวัยเด็กส่วนใหญ่มีทัศนคติทางความคิด/ความเชื่อที่ดีต่อการอ่าน โดยตระหนักว่าการอ่านเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ แต่ยังมีผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยบางรายประมาณร้อยละ 40 มองว่า บุตรหลานเล็กเกินไปที่จะอ่าน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมของผู้ปกครองในการอ่านให้เด็กปฐมวัยฟัง สำหรับวัยเยาวชนขึ้นไปได้พบว่า ประชากรวัยดังกล่าวส่วนใหญ่รู้คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่านอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน แต่ความรู้สึกและพฤติกรรมกลับมีระดับทัศนคติที่ต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เยาวชนเป็นวัยที่มีคะแนนทัศนคติดีกว่าวัยทำงานและวัยเกษียณ หากมีเวลาว่างเยาวชนมักเลือกอ่านหนังสือและเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มากกว่าวัยทำงานและวัยเกษียณ แต่เยาวชนประมาณเกือบร้อยละ 50 กลับมีการอ่านเพราะความจำเป็นรวมเข้าไปด้วย ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะมาจากความจำเป็นที่จะต้องอ่านหนังสือเพื่อใช้ในการเรียน จึงมีผลต่อความรู้สึกที่ทำให้เยาวชนมีร้อยละประชากรที่รู้สึกอึดอัดและเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านมากกว่าวัยอื่น ๆ ส่วนในด้านนิสัยการอ่าน โดยภาพรวมแล้วคนไทยมีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเยาวชนเป็นวัยที่มีระดับนิสัยการอ่านที่ดีกว่าวัยอื่น ๆ

สำหรับความสามารถในการอ่านของคนไทย คนไทยร้อยละ 93 อ่านออก โดยกลุ่มผู้สูงอายุและประชากรภาคเหนือเป็นกลุ่มที่อ่านออกน้อยที่สุด ซึ่งคนไทยมีความเร็วในการอ่านเฉลี่ย 4.9 บรรทัดต่อนาที และมีอยู่ร้อยละ 33 ของประชากรทั้งหมดที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ เมื่อพิจารณาทักษะการอ่านพบว่าคนไทยส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีทักษะการอ่านด้านความคล่องแคล่วในการอ่าน และการเข้าใจ/จับใจความสำคัญ สูงกว่าทักษะอื่น ๆ โดยทักษะการอ่านที่ยิ่งซับซ้อนมากขึ้น ยิ่งให้คะแนนน้อยลงมา โดยเฉพาะความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน และความสามารถในการอ่านแบบกวาด เป็นกลุ่มทักษะที่ถูกประเมินคะแนนต่ำที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างทั้ง 3 วัย เยาวชน วัยทำงาน และวัยเกษียณ จะพบอีกว่า ยิ่งอายุมากยิ่งประเมินคะแนนทักษะการอ่านในทุก ๆ ด้านของตนเองต่ำลง นอกจากนี้หากพิจารณาคะแนน PISA จะพบประเด็นที่น่ากังวลคือ นักเรียนไทยได้คะแนน PISA กระจุกตัวอยู่ในช่วงคะแนนระดับต่ำ ซึ่งเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว เด็กไทยยังมีความสามารถด้านการอ่านที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยโลกอยู่

องค์ประกอบของการอ่าน

องค์ประกอบของการอ่านประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน

องค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านสามารถสรุปผลการประเมินสถานะเบื้องต้นได้ว่า

ทัศนคติต่อการอ่าน: จากการทดสอบทางสถิติพบว่า ประชากรมีทัศนคติด้านความเชื่อ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำอย่างชัดเจนว่า ประชากรส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน แต่ไม่มีความรู้สึกและพฤติกรรมการอ่านที่สอดคล้องกับความคิดดังกล่าว ซึ่งมีระดับทัศนคติทั้งความรู้สึกและพฤติกรรมที่น้อยกว่าทัศนคติด้านความคิดอย่างชัดเจน

นิสัยการอ่าน: จากการทดสอบทางสถิติพบว่า นิสัยการอ่านแทบไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่าน ซึ่งหมายความว่า คนที่มีนิสัยการอ่านใช่ว่าจะมีเวลาในการอ่านมากกว่าคนที่ไม่มีนิสัยการอ่าน อาจด้วยสาเหตุมาจากแต่ละบุคคลอาจมีปัจจัยหรือข้อจำกัดอื่น ๆ ที่ต่างกัน ทำให้อาจมีเวลาในการอ่านต่างกันได้ เช่น เวลาว่างที่มีไม่เท่ากันระหว่างเยาวชนกับคนวัยทำงาน สุขภาพร่างกายที่แตกต่างกันระหว่างเยาวชนกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

แรงจูงใจในการอ่าน: แรงจูงใจในการอ่านจะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละช่วงวัยตามความสำคัญในแต่ละช่วงชีวิต ในวัยเรียนการอ่านสำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้ และใช้ในการเรียน ส่วนในวัยทำงาน และวัยเกษียณ การทราบข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องสำคัญในการทำงานและการดำรงชีวิต ซึ่งในทุกวัย จะมีการอ่านเพื่อความบันเทิง/ผ่อนคลายควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้แรงจูงใจภายนอกมีผลต่อพฤติกรรมการอ่านโดยเฉพาะเด็กวัยเรียน แต่พออายุมากขึ้น แรงจูงใจหลักมาจากแรงจูงใจภายใน เช่น อ่านเพื่อความบันเทิง อ่านเพื่อเรียน/การงาน เป็นต้น แรงจูงใจภายนอกมีผลน้อยมาก ทั้งการอ่านตามคนรอบข้าง หรืออ่านเพื่อเข้าสังคม โดยแรงจูงใจในการอ่านจะมีผลต่อประเภทเนื้อหาที่อ่านและประเภทสื่อที่อ่าน ยกตัวอย่างเช่น คนที่มีแรงจูงใจในการอ่านเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร จะใช้เวลาในการอ่านส่วนใหญ่กับเนื้อหาประเภทสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งถ้าหากต้องการได้รับเนื้อหาดังกล่าว จึงจำเป็นที่ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการอ่านบนหนังสือพิมพ์ หรือสื่อสังคมออนไลน์

ข้อจำกัดในการอ่าน: ทัศนคติเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งที่ทำให้ประชากรไทยอ่านน้อยและไม่อ่าน นั่นคือ ชอบทำอย่างอื่นมากกว่าการอ่าน และไม่สนใจ/ไม่ชอบที่จะอ่าน รองลงมาคือ ข้อจำกัดด้านเวลาในการทำงาน ในการเรียน และภาระหน้าที่อื่นที่สำคัญที่แต่ละคนต้องทำ ส่วนข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น วัยเกษียณทำการอ่านได้ยาก เพราะสุขภาพไม่ดี และยังคงมีบางรายที่มีปัญหาการอ่านไม่คล่องอยู่ ทั้งนี้ยังมีประชากรประมาณร้อยละ 30 ที่อ่านได้น้อยหรือไม่อ่าน เนื่องมาจากไม่รู้จะอ่านอะไร และหาสื่อที่เหมาะกับตนยาก

ทักษะการอ่าน: จากการทดสอบความสัมพันธ์พบว่า ประชากรที่ยิ่งมีการประเมินทักษะการอ่านของตนเองต่ำ ยิ่งมีผลทำให้มีปริมาณการอ่านที่น้อย นั่นคือ คนเราเลือกที่จะไม่ทำหรือทำกิจกรรมดังกล่าวน้อยหากตัวเองไม่ถนัด อีกทั้งยังพบว่ายิ่งหากรู้ภาษาอื่นๆ มากขึ้น จะมีปริมาณการอ่านยิ่งมีมากขึ้น เนื่องจากมีส่วนช่วยทำให้สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านในภาษาอื่น สามารถหาประเภทเนื้อหาของสื่อการอ่านที่เหมาะกับตนเอง ตามความสนใจของตนเองได้ง่ายขึ้น

องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมสามารถสรุปผลการประเมินสถานะเบื้องต้นได้ว่า

สภาพแวดล้อมทางสังคมสามารถจำแนกตามสถาบัน ซึ่งประกอบไปด้วยครอบครัว โรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม โดยจะมีสภาพแวดล้อมในแต่ละสถาบันทั้งหมด 3 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคลแบบอย่าง

ในมิติสถาบัน สภาพแวดล้อมด้านการอ่านที่ประชากรพบเจอส่วนใหญ่คือ โรงเรียน (เฉพาะวัยเรียน) รองลงมาคือ ครอบครัว และที่ทำงาน (เฉพาะวัยทำงาน) ตามลำดับ แต่ชุมชนและสังคมมีการจัดสรรสภาพแวดล้อมด้านการอ่านน้อยมาก ซึ่งอาจเป็นไปได้ในอดีตที่ผ่านมาภาครัฐเน้นการส่งเสริมที่สถานศึกษาและครอบครัวเป็นหลัก ทั้งนี้สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ที่ถูกจัดสรรจะเป็นสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ เช่น มีสถานที่ให้อ่าน มีหนังสือ เป็นต้น รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม และด้านบุคคลแบบอย่าง

นอกจากนี้จากการทดสอบความสัมพันธ์จากแบบจำลองสมการโครงสร้างพบว่า สภาพแวดล้อมบางด้านส่งผลต่อนิสัยการอ่านและปริมาณการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ โดยสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวด้านกายภาพและแบบอย่างมีผลทำให้นิสัยการอ่านมากขึ้น ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านภายในครอบครัวจะส่งผลต่อปริมาณการอ่านมากขึ้น ซึ่งสภาพแวดล้อมด้านกายภาพและการมีแบบอย่างของบุคคลที่โรงเรียนและที่ทำงานจะมีผลทำให้นิสัยการอ่านเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน รวมถึงการมีแบบอย่างด้านการอ่านจากชุมชนหรือสังคมด้วย สำหรับสภาพแวดล้อมที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปกลับไม่มีผลต่อตัวแปรดังกล่าว

องค์ประกอบด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านสามารถสรุปผลการประเมินสถานะเบื้องต้นได้ว่า

สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์นั้นคนไทยซื้อจากร้านค้าหรือร้านหนังสือเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้วิธีการยืมหรือเช่าค่อนข้างน้อย นั่นหมายความว่า ห้องสมุดยังไม่มีบทบาทในการเป็นช่องทางกระจายหนังสือมากนัก และจากการวิเคราะห์อุปสรรคปัญหาในการใช้ช่องทางต่าง ๆ พบว่า มีบางกลุ่มที่มีปัญหาด้านความสามารถในการเข้าถึงและความสามารถในการจ่ายอยู่

สำหรับสื่อประเภทออนไลน์ คนไทยร้อย 63 ได้ใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ และส่วนใหญ่เข้าผ่านอินเทอร์เน็ตมือถือมากกว่าอินเทอร์เน็ตประเภทอื่น ๆ โดยมีประชากรไทยประมาณร้อยละ 40 ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ โดยปัญหาหลักของการอ่านบนออนไลน์คือ คุณภาพของอินเทอร์เน็ต ที่ยังคงมีความเร็วที่ช้า และสัญญาณเชื่อมต่อขาดหายบ่อย ทั้งนี้การอ่านบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่อ่านฟรี แต่ต้องจ่ายค่าบริการของอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้ใช้บริการบางรายยังมีปัญหาด้านความสามารถในการจ่ายค่าบริการ

นอกจากนี้ยังพบว่าประเทศไทยยังขาดการจัดเก็บข้อมูลด้านจำนวนช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านของประเทศและในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการเข้าถึงของประชากรเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงควรมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบต่อไปในอนาคต

องค์ประกอบด้านสื่อการอ่านสามารถสรุปผลการประเมินสถานะเบื้องต้นได้ว่า

ประเทศไทยยังมีหนังสือใหม่น้อยและมีแนวโน้มลดลง อีกทั้งยังมีจำนวนปกใหม่ต่อประชากรที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความหลากหลายของสื่อการอ่านที่อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้อ่านได้ ทั้งนี้ในปัจจุบันยังขาดการจัดเก็บข้อมูลด้านปริมาณสื่อการอ่านและการประเมินคุณภาพของสื่อการอ่าน ซึ่งควรมีการจัดเก็บต่อไปในอนาคต โดยอาจใช้แบบสำรวจคุณภาพสื่อการอ่านและการสำรวจปริมาณหนังสือในแต่ละช่องทางเป็นแนวทางในการจัดเก็บ

องค์ประกอบด้านพื้นที่อ่านสามารถสรุปผลการประเมินสถานะเบื้องต้นได้ว่า

คนไทยส่วนใหญ่อ่านหนังสือที่บ้าน รองลงมาคือห้องสมุด ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ ซึ่งกลุ่มที่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนและมีการอ่านในสถานศึกษาบ้างเล็กน้อย ส่วนกลุ่มวัยทำงานและวัยเกษียณจะชอบอ่านที่ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ มากกว่าห้องสมุด และนิยมอ่านในที่ทำงานบ้างเล็กน้อย ซึ่งพื้นที่อ่านที่คนส่วนใหญ่เลือกไปไม่ได้เป็นสถานที่ที่มีระยะทางใกล้ผู้อ่านมากที่สุด หรือค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (ไม่รวมบ้าน) มีความเป็นไปได้ที่ประชากรเลือกอ่านพื้นที่อ่านจะมาจากวิถีชีวิต (lifestyle) บรรยากาศของสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเสียมากกว่า โดยจากการวิเคราะห์อุปสรรคการใช้พื้นที่อ่านพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีอุปสรรคในพื้นที่อ่าน แต่ยังมีเพียงส่วนน้อยที่มีอุปสรรค เช่น พื้นที่อ่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อย ที่นั่งไม่เพียงพอ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญถึงลักษณะของพื้นที่อ่าน หรือคุณลักษณะที่ประชากรพึงประสงค์ให้พื้นที่อ่านควรจะเป็น พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเดินทาง รองลงมาคือเนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงกับความต้องการ และอากาศ/แสงเสียง/เสียงภายในพื้นที่อ่าน โดยประชากรในกรุงเทพมหานครจะค่อนข้างให้ความสำคัญกับที่จอดรถมากกว่าพื้นที่อื่น

ทั้งนี้ข้อมูลที่ยังขาดการจัดเก็บในปัจจุบันคือ จำนวนอ่านพื้นที่ในประเทศไทย รวมทั้งสัดส่วนพื้นที่อ่านที่ได้มาตรฐาน ซึ่งควรมีการจัดเก็บต่อไปในอนาคต โดยอาจใช้แบบสำรวจพื้นที่อ่านที่งานศึกษานี้ได้ทำการออกแบบเป็นแนวทางในการจัดเก็บ

การดำเนินงานของภาคส่วน

จากการประเมินสถานะเบื้องต้นพบว่า ข้อมูลจากฝั่งผู้อ่าน คนไทยร้อยละ 26.5 ได้เข้าร่วมกิจกรรมการอ่านในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา โดยกลุ่มที่เข้าร่วมส่วนใหญ่คือ เด็กและเยาวชน และกิจกรรมการอ่านที่เข้าร่วมส่วนใหญ่จัดโดยสถานศึกษา ภาคประชาชน และภาคเอกชน ตามลำดับ

นอกจากการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนแล้ว ได้มีการออกแบบการประเมินผลการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยควรประเมินตั้งแต่ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตลอดจนถึงผลลัพธ์ว่า โครงการหรือแผนงานที่ทำนั้นส่งผลต่อตัวชี้วัดการอ่านหรือไม่ รวมทั้งควรประเมินต้นทุนต่อหน่วย เพื่อให้ทราบว่าโครงการดังกล่าวมีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยในปัจจุบันการส่งเสริมการอ่านที่เคยมีมาไม่ได้มีการเก็บข้อมูลที่เอื้อต่อการทำการวิเคราะห์ดังกล่าว งานศึกษานี้จึงทำได้เพียงออกแบบแนวทางการวิเคราะห์เท่านั้น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัด

จากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง เพื่อสะท้อนถึงปัจจัยที่มีผลต่อนิสัยการอ่านและปริมาณการอ่าน ทำให้สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดต่าง ๆ ได้ดังนี้

ในประเด็นสภาพแวดล้อม การมีสภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.2 คะแนน และการมีแบบอย่างด้านการอ่านในครอบครัว จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.32 คะแนน การมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในครอบครัวไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน แต่จะส่งผลทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 3.2 นาทีแทน สำหรับการมีสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนหรือที่ทำงานด้านกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.2 คะแนน และการมีแบบอย่างด้านการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงาน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.17 คะแนน ในขณะที่การมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงานไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน สภาพแวดล้อมการอ่านที่โรงเรียนหรือที่ทำงานในทุกๆด้าน กลับไม่ส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่าน และสำหรับสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคม การมีแบบอย่างด้านการอ่านในชุมชนหรือสังคม จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.26 คะแนน ในขณะที่การมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในชุมชนหรือสังคม ไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมการอ่านที่ชุมชนหรือสังคมในทุกด้าน ไม่ส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสามารถส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่าน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เพิ่มขึ้น 1 ครั้ง จะทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 0.27 นาที

ในประเด็นทักษะและความสามารถในการอ่าน ทักษะการอ่านที่เพิ่มขึ้น 1 คะแนน ทำให้นิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.6 คะแนน และสามารถทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 3.5 นาที นอกจากนี้จำนวนภาษาที่ผู้อ่านสามารถอ่านได้มีความสัมพันธ์กับปริมาณเวลาในการอ่าน โดยผู้ที่สามารถอ่านได้มากขึ้น 1 ภาษา จะมีปริมาณเวลาในการอ่านมากขึ้น 4.9 นาที

ทั้งนี้ผู้อ่านสื่อสังคมออนไลน์จะมีปริมาณเวลาในการอ่าน (รวมสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์) มากกว่าผู้ไม่อ่านเฉลี่ย 11.2 นาที และผู้ที่มีระดับรายได้เพิ่มขึ้น 5,000 บาทจะมีปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 1.0 นาที

5. การประเมินสถานะของข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ในการประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้ใช้เกณฑ์ในการประเมิน ได้แก่ 1) ความครอบคลุมของข้อมูล 2) ความละเอียดของข้อมูล 3) ช่วงเวลาและความถี่ในการจัดเก็บข้อมูล และ 4) รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ ซึ่งพบว่า ข้อมูลในปัจจุบันมีปัญหาหลัก ๆ อยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) มีการจัดเก็บข้อมูลอยู่แล้วแต่ข้อมูลยังละเอียดไม่มากพอ เช่น ข้อมูลการสำรวจการอ่านของประชากร จำนวนห้องสมุดและผู้ใช้บริการห้องสมุด เป็นต้น 2) มีการจัดเก็บอยู่แล้วแต่เป็นรูปแบบรายงานไม่ใช่รูปแบบฐานข้อมูล ทำให้ยากต่อการวิเคราะห์ เช่น จำนวนห้องสมุดและผู้ใช้บริการห้องสมุด เป็นต้น และ 3) ยังไม่เคยมีการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ยอดการผลิตสื่อการอ่าน (เล่ม) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม, มูลค่า) เป็นต้น โดยสื่อการอ่านในที่นี้ ได้แก่ หนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และ E-Book

6. ข้อเสนอแนะ

งานศึกษานี้มีข้อเสนอแนะ 4 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูล ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการประเมินสถานการณ์การอ่านเบื้องต้น และข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูล

(1) พัฒนาแบบสำรวจการอ่านของประชากรให้ครอบคลุมเป้าหมายของการส่งเสริม และองค์ประกอบของวัฒนธรรมการอ่านให้มากขึ้น และแบ่งการสอบถามระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ให้ชัดเจน

ผู้วิจัยเสนอให้สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการพัฒนาแบบสำรวจการอ่านของประชากรให้ครอบคลุมมากขึ้นกว่าการจัดเก็บในปัจจุบัน ทั้งเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้แก่ อ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี และอ่านเก่ง และองค์ประกอบของวัฒนธรรมการอ่าน ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยให้เน้นไปที่พฤติกรรม ศักยภาพ ประสบการณ์ที่ผ่านมาของประชาชน

นอกจากนี้การสำรวจในทุกประเด็นของการสำรวจการอ่านของประชาชนควรมีการแยกการสอบถามระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเห็นว่า ทั้ง 2 สื่อการอ่านหลัก ประชาชนน่าจะมีความแตกต่างกันด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมการอ่านที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

(2) จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน มีความเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน

ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านโดยเฉพาะหน่วยงานของภาครัฐให้ทำการจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน และบันทึกให้เป็นระบบและเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งควรมีการระบุข้อมูลด้านประสิทธิภาพ (ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต/ผลลัพธ์) และประสิทธิผล (ความสอดคล้องของผลลัพธ์กับเป้าหมาย) ให้ชัดเจน และครบถ้วนเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงการดำเนินงานว่า มีผลกระทบต่อสถานการณ์การอ่านของประเทศโดยรวมมากน้อยแค่ไหน

(3) จัดทำฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการอ่านทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบปริมาณคุณภาพ การกระจายตัวในแต่ละพื้นที่

ประสานการจัดเก็บข้อมูลของพื้นที่อ่านต่าง ๆ ให้ครบถ้วน เช่น ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น โดยควรมีการจัดเก็บให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์สถานะของโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมของประเทศ หรือในระดับย่อยต่าง ๆ เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค เป็นต้น ในเรื่องของการเข้าถึง (การกระจายตัว) และคุณภาพดังกล่าว ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การกำหนดนโยบายส่งเสริมพื้นที่อ่านมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

(4) จัดทำการสำรวจทักษะการอ่านของคนไทยโดยวิธีทดสอบ (Reading Skills Test)

ควรจัดทำการสำรวจทักษะการอ่านของคนไทยในลักษณะการทำแบบทดสอบในแต่ละด้าน ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับ PISA ที่ทำการวัดทักษะการอ่านของเด็กอายุ 15 ปี เพื่อให้ทราบสถานะความสามารถในการอ่านที่แท้จริงตามแต่ละช่วงวัย โดยในเบื้องต้นหากการทดสอบเป็นไปได้ยาก อาจมีการจัดทดสอบทักษะการอ่านเพื่อใช้ในการสมัครงานคล้ายคลึงกับการทดสอบภาษาอังกฤษ และสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ และบริษัทเอกชนมีการนำคะแนนดังกล่าวไปใช้สำหรับรับคนเข้าทำงานในตำแหน่งที่จำเป็นต้องใช้ทักษะดังกล่าว

6.2 ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

จากการพัฒนาชุดข้อมูลและเครื่องมือในการจัดเก็บตัวชี้วัดด้านการอ่าน เพื่อนำมาใช้ในการติดตามและประเมินผลวัฒนธรรมการอ่าน สามารถนำเครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ในเชิงปฏิบัติได้ดังนี้

(1) กระจายความรับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ควรนำข้อเสนอในการจัดเก็บข้อมูลไปใช้โดยกระจายความรับผิดชอบของข้อมูลในแต่ละส่วนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านข้อมูลที่มีการจัดเก็บอยู่แล้ว ข้อมูลที่ควรพัฒนาการจัดเก็บ และข้อมูลที่ยังไม่เคยมีการจัดเก็บ โดยควรติดตามการจัดเก็บและตรวจสอบความถูกต้องเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

(2) จัดทำรายงานสถานการณ์การอ่านของประเทศประจำปี

ควรรวบรวมข้อมูลที่ได้ในแต่ละด้านและนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ เพื่อจัดทำรายงานสถานการณ์การอ่านของประเทศประจำปี รายงานดังกล่าวควรเป็นรายงานที่แสดงถึงสถานการณ์ด้านการอ่านผ่านตัวชี้วัดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผล และจะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์การอ่านในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายที่ใช้ในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านได้

(3) สร้างระบบในการนำตัวชี้วัดไปติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนงานหรือการปฏิบัติ

ควรสร้างระบบในการนำตัวชี้วัดไปใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วนที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โดยเป็นการประเมินว่าภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบันหรือไม่ และการส่งเสริมผ่านโครงการหรือแผนงานต่าง ๆ ได้ผลมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ควรประเมินตั้งแต่ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรที่ใช้ (Input) ตลอดจนผลลัพธ์ (Outcome) และต้นทุนต่อหน่วยที่เกิดขึ้น

(4) จัดทำฐานข้อมูลตัวชี้วัดที่สาธารณะเข้าถึง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เช่น นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานผู้ปฏิบัติ เป็นต้น

ควรจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลตัวชี้วัดด้านการอ่าน พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะทั้งในเชิงภาพรวม และเฉพาะของแต่ละกลุ่ม แต่ละพื้นที่ หรือแต่ละมิติตามความสนใจ การเผยแพร่ดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ที่สนใจมีการนำไปใช้ เป็นการเปิดเวทีและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น และจะเป็นส่วนช่วยในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการประเมินสถานการณ์การอ่านเบื้องต้น

จากการประเมินสถานการณ์การอ่านข้างต้น สามารถนำมาสรุปประเด็นสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการอ่านได้ดังนี้

(1) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงหนังสือที่ตรงกับความสนใจ

การส่งเสริมดังกล่าวสามารถส่งเสริมผ่านการพัฒนาแหล่งจัดหาและกระจายหนังสือเพื่อให้ประชาชนนำกลับไปอ่านได้สะดวก สามารถยืมและคืนที่ใดก็ได้ หนังสือที่จัดหาควรตรงกับความสนใจของประชาชนและสถานที่กระจายหนังสือควรเป็นแหล่งที่เดินทางได้สะดวก ทั้งนี้ห้องสมุดควรเน้นบทบาทในการจัดหาและเป็นแหล่งกระจายหนังสือมากกว่าเป็นพื้นที่อ่าน และควรพัฒนาฐานข้อมูลให้เชื่อมต่อกันเพื่อรองรับการหมุนเวียนหนังสือระหว่างห้องสมุด นอกจากนี้ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้อ่านที่มีความสนใจเดียวกัน เพื่อนำหนังสือมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการเข้าถึงสื่อการอ่านถูกลงและตรงกับความสนใจ

(2) ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน

การส่งเสริมดังกล่าวสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การค้นหาบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการอ่านเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในสังคม กำหนดมาตรฐานปริมาณเวลาที่ประชาชนแต่ละวัยควรใช้ในการอ่านหนังสือ ส่งเสริมให้พ่อแม่และครูเข้าใจวิธีการจูงใจเด็กและเยาวชนให้สนใจการอ่านมากกว่าการใช้วิธีบังคับ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนอ่านหนังสือจากระดับที่ง่ายไปสู่ระดับที่ยากขึ้นตามความเหมาะสมของทักษะการอ่านที่มี

(3) เพิ่มโอกาสให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยเข้าถึงสื่อการอ่านมากขึ้น

ภาครัฐควรใช้งบประมาณอุดหนุนในการจัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของประชาชน และสร้างแหล่งกระจายหนังสือในพื้นที่ชุมชนที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย โดยให้มีการหมุนเวียนหนังสืออย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยและลดต้นทุนในการจัดหาสื่อการอ่าน นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการผลิตหนังสือฉบับราคาถูกและส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชนมากขึ้น

(4) ส่งเสริมการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่น ๆ

ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่น เช่น จัดสถานที่และเวลาในการอ่านหนังสือในที่ทำงานให้คนทำงาน ปรับปรุงสถานที่สาธารณะให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้การอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขณะเดินทาง ก่อนนอน ขณะรอ เป็นต้น

(5) ส่งเสริมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหนังสือ

การโฆษณาและประชาสัมพันธ์หนังสือสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ (Platform) ในการรีวิวหนังสือจากผู้อ่าน เพื่อเพิ่มแหล่งข้อมูลและสร้างความสนใจสำหรับการเลือกซื้อ เลือกอ่าน ของผู้อ่าน

รวมทั้งควรสนับสนุนการโฆษณาหนังสือที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน แคตตาล็อกหนังสือ เป็นต้น

(6) พัฒนาการสอนและการประเมินทักษะการอ่าน

ควรมีการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านที่ครบทุกมิติไว้ในหลักสูตรการศึกษา เช่น การอ่านเร็ว การสร้างนัย การประเมินความน่าเชื่อถือ การอ่านแบบกวาด การอ่านแบบข้าม เป็นต้น รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการจัดสอบมาตรฐานการอ่านที่ใช้ในการทำงาน

(7) เพิ่มความหลากหลายและคุณภาพของเนื้อหา

การเพิ่มความหลากหลายสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การแปลหนังสือต่างประเทศเป็นภาษาไทยเพื่อเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหา การส่งเสริมการประกวดงานเขียนให้ครอบคลุมประเภทเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้นและมีหลายระดับ เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ นักเขียนหน้าใหม่ นักเขียนมืออาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานวิชาชีพของบรรณาธิการ นักเขียน เพื่อสร้างกลไกในการผลิตหนังสือที่มีคุณภาพทั้งเนื้อหาและรูปแบบสื่อการอ่าน

6.4 ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

จากการที่งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วน และมีข้อค้นพบที่น่าสนใจในหลายประเด็นที่ควรมีการศึกษาต่อ ซึ่งสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคตได้ ดังนี้

(1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอ่านของวัยทำงาน

จากการที่กลุ่มคนวัยทำงานมีข้อจำกัดด้านเวลาในการอ่านทำให้มีการอ่านที่น้อย ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมว่า การส่งเสริมการอ่านของวัยนี้ควรเป็นอย่างไร หากมีการส่งเสริมให้อ่านในขณะทำกิจกรรมอื่น เช่น อ่านขณะรอรถ อ่านขณะเดินทาง ควรส่งเสริมหรือไม่ มีผลกระทบทางลบด้านสุขภาพต่อผู้อ่านมากน้อยเพียงใด ควรส่งเสริมผ่านแนวทางใดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

(2) ศึกษาวัฒนธรรมการอ่านบนสื่อออนไลน์ และการวัดปริมาณการอ่านเนื้อหาออนไลน์ที่แม่นยำขึ้น

เนื้อหาออนไลน์เริ่มมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในอนาคต ดังนั้นวัฒนธรรมการอ่านจึงควรแยกประเด็นการวัดวัฒนธรรมการอ่านออนไลน์ออกมาให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการอ่านบนสื่อออนไลน์ของคนไทย รวมทั้งการวัดปริมาณการอ่านออนไลน์ในปัจจุบันยังขาดเครื่องมือที่ถูกต้องแม่นยำ จึงควรมีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดปริมาณการอ่านบนสื่อออนไลน์เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำมากที่สุด

(3) ศึกษายุทธศาสตร์การกระจายสื่อการอ่าน

จากการสำรวจพบว่า สาเหตุที่คนไทยมีปริมาณการอ่านที่น้อย เนื่องจากบางกลุ่มมีปัญหาด้านความสามารถในการจ่าย กล่าวคือ หนังสือมีราคาแพงเกินไป และบางส่วนอาจจะยังไม่เจอสื่อการอ่านที่ตนสนใจ ดังนั้นการศึกษายุทธศาสตร์การกระจายสื่อการอ่านที่ตรงกับความต้องการของผู้อ่านและการสนับสนุนให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงสื่อการอ่านจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะช่วยให้คนไทยเข้าถึงสื่อการอ่านได้มากขึ้น และอาจจะส่งผลต่อวัฒนธรรมการอ่านของไทยได้

(4) ศึกษามาตรฐานเวลาอ่านที่เหมาะสมของคนไทย

การสร้างมาตรฐานเวลาอ่านจะช่วยให้ผู้อ่านมีเกณฑ์มาตรฐานว่าได้อ่านถึงเกณฑ์ขั้นต่ำหรือไม่ เช่น ควรอ่านขั้นต่ำวันละกี่นาที หรือควรอ่านขั้นต่ำปีละกี่เล่ม เป็นต้น ทั้งนี้มาตรฐานดังกล่าวอาจจำแนกตามระดับความสามารถหรือช่วงวัยวัยผู้อ่าน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มีงานศึกษาใดที่ศึกษาด้านมาตรฐานเวลาที่คนไทยควรอ่าน ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ซึ่งจะทำให้คนไทยมีเกณฑ์มาตรฐานการอ่าน อาจจูงใจให้อ่านเพิ่มขึ้น และเป็นประโยชน์การสร้างวัฒนธรรมด้านการอ่านได้

(5) ศึกษาผลกระทบจากการอ่านที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคมในระดับมหาภาค

จากการที่การอ่านมีส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสามารถ มีศักยภาพในการทำงานและการใช้ชีวิต รวมทั้งเพิ่มทักษะและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ แต่ในปัจจุบันยังขาดงานศึกษาและงานวิจัยเชิงประจักษ์ในด้านผลกระทบจากการอ่านต่อเศรษฐกิจและสังคมในระดับมหภาค ดังนั้นประเด็นดังกล่าวจึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ควรศึกษา ซึ่งจะทำให้ทราบว่าการอ่านมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมคิดเป็นมูลค่ามากน้อยเพียงใด ควรพัฒนาการอ่านไปในทิศทางใดเพื่อให้การอ่านเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

(6) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมวดเนื้อหาที่ผู้อ่านสนใจ

จากการสำรวจพบว่า สาเหตุที่คนไทยมีปริมาณการอ่านที่น้อย ส่วนหนึ่งเกิดจากไม่รู้จะอ่านอะไร ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้อ่านยังไม่เจอสื่อการอ่านที่ตรงกับความสนใจของตน การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมวดเนื้อหาที่ผู้อ่านสนใจจะทำให้ทราบว่า มีผู้อ่านเนื้อหาแต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร และควรมีการแบ่งประเภทหมวดเนื้อหาอย่างไรเพื่อให้ตรงกับความต้องการผู้อ่าน การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อช่องทางกระจายสื่อการอ่าน ซึ่งจะทำให้ทราบว่าควรเลือกสื่อการอ่านอย่างไรเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการในพื้นที่นั้น ๆ

สารบัญ

คณะผู้วิจัย ..... ก
คำนำ ..... ข
บทคัดย่อ ..... ค
Abstract ..... ง
กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ
บทสรุปผู้บริหาร ..... ช
สารบัญ ..... ผ
สารบัญภาพ ..... ม
สารบัญตาราง ..... ร
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ความเป็นมาของการวิจัย 1
1.2 วัตถุประสงค์ 2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 2
1.4 คำถามหลักในการวิจัย 3
1.5 นิยามศัพท์ 3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4
2.1 ความหมายการอ่าน 4
2.2 ความหมายและลักษณะของตัวชี้วัด 6
2.3 โครงสร้าง องค์ประกอบ และตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย 7
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 14
3.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย 14
3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย 15
บทที่ 4 แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย พ.ศ. 2560 - 2564 33
บทที่ 5 โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน 38
5.1 เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 38
5.1.1 อ่านมาก 39
5.1.2 ชอบอ่าน 40
5.1.3 อ่านดี 42
5.1.4 อ่านเก่ง 43
5.2 องค์ประกอบของการอ่าน 44
5.2.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาตัวชี้วัด 46
5.2.2 โครงสร้างตัวชี้วัดองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่าน 48
5.2.3 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม 51
5.2.4 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน (Channel) 51
5.2.5 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านสื่อการอ่าน (Media) 52

5.2.6 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน (Reading Place) .. 53
5.3 การดำเนินงานของภาคส่วน 54
5.3.1 การดำเนินงานของภาครัฐ 54
5.3.2 การดำเนินงานของภาคเอกชน 54
5.3.3 การดำเนินงานของภาคประชาชน 54
บทที่ 6 ตัวชี้วัดและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล 56
6.1 ตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 57
6.1.1 เป้าหมาย “อ่านมาก” 57
6.1.2 เป้าหมาย “ชอบอ่าน” 59
6.1.3 เป้าหมาย “อ่านดี” 67
6.1.4 เป้าหมาย “อ่านเก่ง” 69
6.2 ตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบของการอ่าน 75
6.2.1 องค์ประกอบด้านตัวผู้อ่าน 75
6.2.2 องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม 90
6.2.3 องค์ประกอบด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน 96
6.2.4 องค์ประกอบด้านสื่อการอ่าน 101
6.2.5 องค์ประกอบด้านพื้นที่อ่าน 106
6.3 ตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานของภาคส่วน 113
6.3.1 ฝั่งผู้อ่าน 113
6.3.2 ฝั่งผู้ดำเนินงาน 114
6.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 116
6.4.1 แบบสำรวจการอ่านของประชากร (Population Survey) 116
6.4.2 แบบสำรวจพื้นที่อ่าน (Reading Place Survey) 118
6.4.3 แบบสำรวจองค์กร (Organization Survey) 118
6.4.4 แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน 119
6.4.5 ข้อมูลทุติยภูมิ 120
6.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 121
6.5.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) 121
6.5.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) 143
บทที่ 7 ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทฯ กับตัวชี้วัดของงานศึกษา 153
บทที่ 8 ประมวลผลตัวชี้วัดและประเมินสถานะเบื้องต้นวัฒนธรรมการอ่าน 168
8.1 ผลการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม 168
8.2 ตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 171
8.2.1 อ่านมาก 171
8.2.2 ชอบอ่าน 175
8.2.3 อ่านดี 187

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

8.2.4 อ่านเก่ง 194
8.3 ตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบของการอ่าน 200
8.3.1 ตัวผู้อ่าน 200
8.3.2 สภาพแวดล้อมทางสังคม 219
8.3.3 ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน 232
8.3.4 สื่อการอ่าน 296
8.3.5 พื้นที่อ่าน 303
8.4 ตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานของภาคส่วน 362
8.4.1 ข้อมูลที่เก็บจากฝั่งผู้อ่าน 362
8.4.2 ข้อมูลที่เก็บจากฝั่งผู้ดำเนินงาน 364
8.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัด 368
บทที่ 9 การประเมินสถานะของข้อมูลที่มีการจัดเก็บในปัจจุบัน 379
9.1 เกณฑ์การประเมินสถานะของข้อมูล 379
9.2 การประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่มีการจัดเก็บ 380
9.2.1 ข้อมูลทุติยภูมิด้านตัวผู้อ่าน 380
9.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน 382
9.2.3 ข้อมูลทุติยภูมิด้านสื่อการอ่าน 383
9.3 ข้อมูลทุติยภูมิที่ยังไม่มีการจัดเก็บหรือรวบรวม 384
9.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน 384
9.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิด้านสื่อการอ่าน 385
บทที่ 10 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ 392
10.1 สรุปผลการศึกษา 392
10.2 ข้อเสนอแนะ 404
10.2.1 ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูล 404
10.2.2 ข้อเสนอแนะในการนำเครื่องมือไปใช้ในเชิงปฏิบัติ 415
10.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการประเมินสถานการณ์การอ่านเบื้องต้น 418
10.2.4 ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต 419
รายการอ้างอิง 421
ภาคผนวก 424
ภาคผนวก ก แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี) 425
ภาคผนวก ข แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 – 13 ปี 438
ภาคผนวก ค แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป 451
ภาคผนวก ง แบบสำรวจพื้นที่อ่าน 466
ภาคผนวก จ แบบสำรวจองค์กร 469
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน 475
ภาคผนวก ช อินโฟกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลที่สำคัญของโครงการ 478

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item-Objective Congruency) 481
ภาคผนวก ฌ สรุปการประชุมกลุ่มย่อย 483
สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นการกำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของชุดข้อมูลและตัวชี้วัดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย ครั้งที่ 1 484
สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นการพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด ครั้งที่ 2 505
สรุปการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอผลการศึกษา 526
สรุปการสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการศึกษา 552
ภาคผนวก ญ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกและสรุปประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก 588
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก 589
เว็บไซต์เด็กดีดอทคอม (www.dek-d.com) 591
ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) 593
สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย 597
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 599
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 601
บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด 603
กระทรวงศึกษาธิการ 606
มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก 609
สำนักงานสถิติแห่งชาติ 611
สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย 614
บริษัท อินเทอร์เน็ตมาร์เก็ตติ้ง จำกัด 616
สถาบันปัญญาสุข 618
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา) 620
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 622
สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) 624
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม 627
บริษัท รักลูกกรุ๊ป จำกัด 629
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 632
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 634
สำนักพิมพ์ผีเสื้อ 637
สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย 643
คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 644
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 646
บริษัท อุ๊คบี จำกัด 649

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาคผนวก ฎ ชุดข้อมูลตัวชี้วัดด้านการอ่านของไทย 651
ภาคผนวก ฏ ตัวอย่างการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริม วัฒนธรรมการอ่านของไทย 662

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 14
ภาพที่ 2 ตัวอย่างแบบจำลองการวัดของตัวแปรแฝง 28
ภาพที่ 3 รูปแบบความสัมพันธ์ที่สามารถวิเคราะห์ด้วย SEM 29
ภาพที่ 4 ตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง 29
ภาพที่ 5 รอบดำเนินการประเมินสถานะข้อมูล จัดทำข้อเสนอแนะการจัดเก็บข้อมูล และจัดทำชุดข้อมูลของวัฒนธรรมการอ่าน 31
ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทย 35
ภาพที่ 7 กรอบแนวคิดตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน 38
ภาพที่ 8 เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 39
ภาพที่ 9 องค์ประกอบของการอ่าน 45
ภาพที่ 10 กรอบแนวคิดทัศนคติและพฤติกรรม 47
ภาพที่ 11 กรอบแนวคิดการประเมินการดำเนินงานของภาคส่วน 54
ภาพที่ 12 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทฯ กับตัวชี้วัดของงานศึกษา 153
ภาพที่ 13 ทัศนคติของประชากรไทย 184
ภาพที่ 14 คะแนน PISA ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนในปีพ.ศ. 2558 197
ภาพที่ 15 การกระจายตัวคะแนน PISA ของนักเรียนไทยในคะแนนแต่ละระดับปีพ.ศ. 2558 197
ภาพที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยการอ่านกับปริมาณการอ่าน 202
ภาพที่ 17 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการในร้านหนังสือ/ร้านค้าในรอบ 1 ปี 238
ภาพที่ 18 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการในเทศกาลหนังสือในรอบ 1 ปี จำแนกตามกลุ่มประชากร 245
ภาพที่ 19 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการในร้านเช่าหนังสือในรอบ 1 ปี จำแนกตามกลุ่มประชากร 251
ภาพที่ 20 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการห้องสมุดในรอบ 1 ปี จำแนกตามกลุ่มประชากร 259
ภาพที่ 21 ยอดขายธุรกิจหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ ปี 2551 - 2559 268
ภาพที่ 22 แผนที่ความหนาแน่นของห้องสมุดประชาชน 270
ภาพที่ 23 จำนวนตำบลจำแนกตามความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2100 MHz 289
ภาพที่ 24 ร้อยละของประชากรจำแนกตามความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2100 MHz 289
ภาพที่ 25 แผนที่ความหนาแน่นโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz 290
ภาพที่ 26 จำนวนปกใหม่ของสื่อสิ่งพิมพ์ตามหมวด ISBN และ ISSN ปี 2555 - 2559 297
ภาพที่ 27 จำนวนอาชีพที่เกี่ยวกับการอ่านปี 2550 – 2558 299
ภาพที่ 28 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 339
ภาพที่ 29 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน 345
ภาพที่ 30 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดประชาชน 351
ภาพที่ 31 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย 356
ภาพที่ 32 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ 361
ภาพที่ 33 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชากรไทยทั้งประเทศ 364

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาพที่ 34 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 378
ภาพที่ 35 โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน..... 392
ภาพที่ 36 ระบบติดตามและประเมินผลวัฒนธรรมการอ่าน 417

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอน ประเด็นศึกษา และวิธีการดำเนินงาน 15
ตารางที่ 2 จำนวนประชากรจำแนกตามภูมิภาค กลุ่มอายุ และเขตการปกครอง 25
ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านมาก” ในประเด็นร้อยละประชากรที่อ่าน 57
ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านมาก” ในประเด็นปริมาณการอ่าน 58
ตารางที่ 5 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “ชอบอ่าน” ในประเด็นทัศนคติต่อการอ่าน 60
ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “ชอบอ่าน” ในประเด็นนิสัยการอ่าน 67
ตารางที่ 7 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านดี” 68
ตารางที่ 8 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านเก่ง” ในประเด็นทักษะด้านการอ่าน 70
ตารางที่ 9 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านเก่ง” ในประเด็นความสามารถในการอ่านออก 72
ตารางที่ 10 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านเก่ง” ในประเด็นพัฒนาการของเด็กปฐมวัย 74
ตารางที่ 11 ตัวชี้วัดองค์ประกอบการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นทัศนคติต่อการอ่าน 75
ตารางที่ 12 ตัวชี้วัดองค์ประกอบการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นนิสัยการอ่าน 82
ตารางที่ 13 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นพฤติกรรมการอ่าน 83
ตารางที่ 14 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นแรงจูงใจในการอ่าน 84
ตารางที่ 15 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นข้อจำกัดในการอ่าน 85
ตารางที่ 16 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นทักษะและความสามารถในการอ่าน .. 87
ตารางที่ 17 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมในประเด็นวัฒนธรรมการอ่านในครอบครัว 90
ตารางที่ 18 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมในประเด็นวัฒนธรรมการอ่านในชุมชนและสังคม 93
ตารางที่ 19 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นความเพียงพอของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน 96
ตารางที่ 20 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน 97
ตารางที่ 21 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นความสามารถในการจ่ายสำหรับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน 100

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตารางที่ 22 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นการยอมรับในคุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน 101
ตารางที่ 23 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสื่อการอ่านในประเด็นความเพียงพอของสื่อการอ่าน 102
ตารางที่ 24 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสื่อการอ่านในประเด็นความสามารถในการจ่ายสำหรับสื่อการอ่าน 104
ตารางที่ 25 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสื่อการอ่านในประเด็นการยอมรับในคุณภาพของสื่อการอ่าน 105
ตารางที่ 26 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นความเพียงพอของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน 106
ตารางที่ 27 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน 107
ตารางที่ 28 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นความสามารถในการจ่ายสำหรับแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน 110
ตารางที่ 29 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นการยอมรับในคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน 111
ตารางที่ 30 ตัวชี้วัดการดำเนินงานของภาคส่วนจากฝั่งผู้อ่าน 113
ตารางที่ 31 ตัวชี้วัดการดำเนินงานของภาคส่วนจากฝั่งผู้ดำเนินงาน 114
ตารางที่ 32 การจัดกลุ่มการรายงานผลกับกลุ่มประชากรในแบบสำรวจ 117
ตารางที่ 33 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จากหน่วยงานต่าง ๆ 120
ตารางที่ 34 ขนาดตัวอย่างและแบบสำรวจที่ใช้ในการทดสอบภาคสนามเบื้องต้น 143
ตารางที่ 35 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของเด็กปฐมวัย 144
ตารางที่ 36 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย 145
ตารางที่ 37 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของเด็กกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี 146
ตารางที่ 38 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของผู้ปกครองเด็กกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี 147
ตารางที่ 39 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน 148
ตารางที่ 40 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน 150
ตารางที่ 41 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีต่อการอ่าน 151
ตารางที่ 42 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นนิสัยการอ่าน 152
ตารางที่ 43 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทฯ กับตัวชี้วัดของงานศึกษา 154
ตารางที่ 44 การเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดการอ่านกับกลยุทธ์ของแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย พ.ศ. 2560 - 2564 160
ตารางที่ 45 ขนาดตัวอย่างที่ทำการสำรวจ 168
ตารางที่ 46 ขนาดตัวอย่างที่ทำการสำรวจและลักษณะประชากร 169
ตารางที่ 47 สถิติตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านมาก” 174
ตารางที่ 48 ช่วงคะแนนทัศนคติกับระดับทัศนคติ 175

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตารางที่ 49 ทัศนคติที่มีต่อการอ่านของเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง 175
ตารางที่ 50 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของเด็กปฐมวัย 176
ตารางที่ 51 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย 177
ตารางที่ 52 ทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรวัยเด็กและผู้ปกครอง 178
ตารางที่ 53 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรวัยเด็ก 178
ตารางที่ 54 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของผู้ปกครองของเด็กอายุ 6 - 14 ปี 179
ตารางที่ 55 ทัศนคติต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 180
ตารางที่ 56 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 181
ตารางที่ 57 ช่วงคะแนนนิสัยกับระดับนิสัย 184
ตารางที่ 58 นิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 185
ตารางที่ 59 คะแนนของแต่ละข้อคำถามในนิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 186
ตารางที่ 60 สัดส่วนการอ่านสาระต่อการอ่านทั้งหมดของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป 187
ตารางที่ 61 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 6 ปี 188
ตารางที่ 62 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี 188
ตารางที่ 63 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเยาวชนอายุ 15-24 ปี 189
ตารางที่ 64 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี 190
ตารางที่ 65 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป 191
ตารางที่ 66 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป 192
ตารางที่ 67 คะแนนทักษะในการอ่านของประชากรในแต่ละช่วงวัย 195
ตารางที่ 68 ความเร็วในการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 195
ตารางที่ 69 ระดับทักษะการอ่านและช่วงคะแนนของ PISA 197
ตารางที่ 70 ความสามารถทางภาษาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป 199
ตารางที่ 71 คะแนนทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรในแต่ละช่วงวัย 200
ตารางที่ 72 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการอ่านในประเด็นช่วงวัย 201
ตารางที่ 73 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการอ่านในประเด็นองค์ประกอบทัศนคติ 201
ตารางที่ 74 นิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 202
ตารางที่ 75 แรงจูงใจในการอ่านของเด็กปฐมวัย (0 - 6 ปี) 203
ตารางที่ 76 แรงจูงใจในการอ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี 204
ตารางที่ 77 แรงจูงใจในการอ่านของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี 204
ตารางที่ 78 แรงจูงใจในการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี 205
ตารางที่ 79 แรงจูงใจในการอ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป 206
ตารางที่ 80 แรงจูงใจในการอ่านของคนอายุ 15 ปีขึ้นไป 207
ตารางที่ 81 เชื่อมโยงแรงจูงใจในการอ่านกับประเภทเนื้อหาและประเภทสื่อที่อ่าน 209
ตารางที่ 82 ข้อจำกัดในการอ่านของเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง (0 - 6 ปี) 210
ตารางที่ 83 ข้อจำกัดในการอ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี 211

ตารางที่ 84 ข้อจำกัดในการอ่านของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี 212
ตารางที่ 85 ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี 213
ตารางที่ 86 ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป 213
ตารางที่ 87 ข้อจำกัดในการอ่านของคนอายุ 6 ปีขึ้นไป 214
ตารางที่ 88 ข้อจำกัดในการอ่านของประชากรไทย 217
ตารางที่ 89 คะแนนทักษะการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 218
ตารางที่ 90 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเด็กปฐมวัย 219
ตารางที่ 91 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเด็กอายุ 6 - 14 ปี 220
ตารางที่ 92 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเยาวชน (15-24 ปี) 220
ตารางที่ 93 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี) 221
ตารางที่ 94 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของคนวัยเกษียณ (60 ปีขึ้นไป) 222
ตารางที่ 95 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของประชากร 222
ตารางที่ 96 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนของเด็กปฐมวัย 223
ตารางที่ 97 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนของเด็กอายุ 6 - 14 ปี 224
ตารางที่ 98 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนและที่ทำงานของเยาวชน 15 - 24 ปี 224
ตารางที่ 99 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี) 225
ตารางที่ 100 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานของคนเกษียณอายุ (60 ปีขึ้นไป) 226
ตารางที่ 101 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่โรงเรียนและที่ทำงานของประชากร 226
ตารางที่ 102 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเด็กปฐมวัย 227
ตารางที่ 103 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเด็กอายุ 6 - 14 ปี 228
ตารางที่ 104 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี 228
ตารางที่ 105 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี) 229
ตารางที่ 106 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของคนวัยเกษียณอายุ (60 ปีขึ้นไป) 230
ตารางที่ 107 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของประชากรไทย 231
ตารางที่ 108 การใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มิใช่สื่อออนไลน์ จำแนก 233
ตารางที่ 109 การใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มิใช่สื่อออนไลน์ จำแนกตามพื้นที่ 234
ตารางที่ 110 จำนวนเล่มที่ซื้อ/ยืม/เช่า หนังสือโดยเฉลี่ย จำแนกตามช่องทาง 236
ตารางที่ 111 จำนวนหนังสือทั้งหมดที่คนไทยซื้อ/ยืม/เช่า ใน 1 ปี 237
ตารางที่ 112 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการร้านค้า/ร้านหนังสือ 238
ตารางที่ 113 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการร้านค้า/หนังสือจำแนกตามวัย 241
ตารางที่ 114 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการร้านค้า/หนังสือจำแนกตามพื้นที่ 243
ตารางที่ 115 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการเทศกาลหนังสือ 246
ตารางที่ 116 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการเทศกาลหนังสือ 249
ตารางที่ 117 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการร้านเช่าหนังสือ 252

ตารางที่ 118 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการร้านเช่าหนังสือ 255
ตารางที่ 119 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน 259
ตารางที่ 120 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน 263
ตารางที่ 121 ระยะทางและค่าเดินทางไปยังช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ 266
ตารางที่ 122 ค่าใช้จ่ายด้านค่าบริการ/ค่าหนังสือต่อครั้ง 267
ตารางที่ 123 ค่าใช้จ่ายด้านสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปีของคนไทย 267
ตารางที่ 124 ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศไทย 268
ตารางที่ 125 จำนวนห้องสมุดประชาชนและบ้านหนังสือชุมชน จำแนกตามภาค 269
ตารางที่ 126 ความหนาแน่นของห้องสมุดประชาชนจำแนกตามจังหวัด 271
ตารางที่ 127 การใช้อินเทอร์เน็ตของประชากรในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ จำแนกกตามประเภทอินเทอร์เน็ต และกลุ่มประชากร 271
ตารางที่ 128 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตมือถือ 272
ตารางที่ 129 อุปสรรคจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตมือถือ 275
ตารางที่ 130 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตบ้าน 277
ตารางที่ 131 อุปสรรคจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตบ้าน 280
ตารางที่ 132 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตอื่น ๆ 282
ตารางที่ 133 อุปสรรคจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอื่นๆ 284
ตารางที่ 134 ค่าบริการอินเทอร์เน็ตของประชาชนอายุต่ำกว่า 15 ปี จำแนกตามรายได้ครัวเรือนต่อเดือน 287
ตารางที่ 135 ค่าบริการอินเทอร์เน็ตของประชาชนอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล 287
ตารางที่ 136 ค่าเนื้อหาออนไลน์ของประชาชน 288
ตารางที่ 137 ความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz จำแนกตามจังหวัด 290
ตารางที่ 138 ร้อยละประชากรที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาที่เกี่ยวกับสื่อการอ่าน 291
ตารางที่ 139 ช่องทางที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน จำแนกตามวัย 292
ตารางที่ 140 ช่องทางที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน จำแนกตามภาคและพื้นที่ 294
ตารางที่ 141 จำนวนปกหนังสือใหม่ต่อประชากรล้านคน 297
ตารางที่ 142 ปริมาณปกใหม่ตาม ISBN และ ISSN ปี 2559 จำแนกตามหมวด 298
ตารางที่ 143 ความหนาแน่นของสื่อการอ่านในประเทศไทย 299
ตารางที่ 144 ร้อยละประชากรไทยที่มีปัญหาจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ 300
ตารางที่ 145 ร้อยละประชากรไทยที่มีปัญหาประเภทเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ 300
ตารางที่ 146 ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อเล่มของสื่อสิ่งพิมพ์ 301
ตารางที่ 147 ร้อยละประชากรไทยที่มีปัญหาความสามารถในการจ่าย (ราคาแพงเกินไป) 301
ตารางที่ 148 ค่าเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ และผู้ที่มีปัญหาด้านความสามารในการจ่าย 302
ตารางที่ 149 คุณภาพของสื่อการอ่าน จำแนกตามหมวด 303
ตารางที่ 150 ความเพียงพอของพื้นที่อ่านและสัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน 304
ตารางที่ 151 พฤติกรรมการใช้บริการพื้นที่อ่านของคนไทย 305

ตารางที่ 152 ระยะทางและค่าเดินทางจำแนกตามพื้นที่อ่าน 310
ตารางที่ 153 ค่าบริการจำแนกตามพื้นที่อ่าน 310
ตารางที่ 154 อุปสรรคในการอ่านที่บ้าน 311
ตารางที่ 155 อุปสรรคในการอ่านที่ห้องสมุด 313
ตารางที่ 156 อุปสรรคในการอ่านที่ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space 317
ตารางที่ 157 อุปสรรคในการอ่านที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน 320
ตารางที่ 158 อุปสรรคในการอ่านที่แหล่งเรียนรู้ชุมชน 321
ตารางที่ 159 อุปสรรคในการอ่านที่สวนสาธารณะ 323
ตารางที่ 160 อุปสรรรคในการอ่านที่ทำงาน 325
ตารางที่ 161 อุปสรรคในการอ่านที่สถานศึกษา 327
ตารางที่ 162 อุปสรรรคในการอ่านที่สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ 330
ตารางที่ 163 คุณลักษณะของพื้นที่อ่านที่พึงประสงค์ 332
ตารางที่ 164 สถิติการใช้บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 336
ตารางที่ 165 อุปสรรคจากการใช้บริการศูนยพัฒนาเด็กเล็ก 336
ตารางที่ 166 สถิติการใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน 339
ตารางที่ 167 อุปสรรคจากการใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน 340
ตารางที่ 168 สถิติการใช้บริการห้องสมุดประชาชน 346
ตารางที่ 169 อุปสรรคจากการใช้บริการ 347
ตารางที่ 170 สถิติการใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย 352
ตารางที่ 171 อุปสรรคจากการใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย 353
ตารางที่ 172 สถิติการใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ 357
ตารางที่ 173 อุปสรรคจากการใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ 357
ตารางที่ 174 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชากร 363
ตารางที่ 175 ตัวอย่างการวิเคราะห์การดำเนินงานของภาคส่วน 366
ตารางที่ 176 ผลการประมาณค่าแบบจำลองการวัด (measurement model) 369
ตารางที่ 177 เปรียบเทียบค่า squared correlation ระหว่างตัวแปรแฝง กับค่า AVE ของตัวแปร 372
ตารางที่ 178 ค่าดัชนีแสดง Goodness-of-fit ของแบบจำลองการวัด 374
ตารางที่ 179 แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ปรับแก้แล้วจากการวิเคราะห์เส้นทาง 374
ตารางที่ 180 ค่าดัชนีแสดง Goodness-of-fit ของแบบจำลองสมการโครงสร้าง 376
ตารางที่ 181 สรุปการประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่มีการจัดเก็บ 386
ตารางที่ 182 สรุปข้อมูลทุติยภูมิที่ยังขาดการจัดเก็บ 390
ตารางที่ 183 ข้อมูลที่ควรจัดเก็บและหน่วยงานรับผิดชอบ 415
ตารางที่ 184 สรุปตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 652
ตารางที่ 185 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ตัวผู้อ่าน 653
ตารางที่ 186 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ตัวผู้อ่าน (2) 653

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตารางที่ 187 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (1)..... 654
ตารางที่ 188 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (2)..... 654
ตารางที่ 189 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (3)..... 654
ตารางที่ 190 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (4)..... 655
ตารางที่ 191 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (5)..... 655
ตารางที่ 192 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (6)..... 655
ตารางที่ 193 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: พื้นที่อ่าน (1) 656
ตารางที่ 194 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: พื้นที่อ่าน (2) 656
ตารางที่ 195 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: พื้นที่อ่าน (3) 657
ตารางที่ 196 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: สภาพแวดล้อมทางสังคม 657
ตารางที่ 197 สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน (1)..... 658
ตารางที่ 198 สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน (2)..... 659
ตารางที่ 199 สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านพื้นที่อ่าน 659
ตารางที่ 200 สรุปตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานภาคส่วน (1)..... 659
ตารางที่ 201 สรุปตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานภาคส่วน (2)..... 660

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาของการวิจัย

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มศักยภาพของคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถในการทำงาน มีความรู้และทักษะการใช้ชีวิต และมีความคิดเพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อันจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การสร้างวัฒนธรรมการอ่านในสังคมไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้คนไทยทุกช่วงวัยมีนิสัยรักการอ่านและมีพฤติกรรมการอ่านเป็นวิถีชีวิต การสร้างวัฒนธรรมการอ่านอย่างครบถ้วนนั้น จะต้องครอบคลุมทั้งในระดับพฤติกรรมของบุคคล และโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการอ่านทั้งโครงสร้างทางสังคมและสภาพแวดล้อม

ช่วงที่ผ่านมา กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย จัดทำแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานและบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระยะ 5 ปีข้างหน้า ที่มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลักการ วัตถุประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2558 - 2577) กรมส่งเสริมวัฒนธรรมอยู่ในฐานะเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านและการเรียนรู้ ด้วยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการเสริมสร้างความรู้ พัฒนาความคิดและถ่ายทอดภูมิปัญญาของไทย ตลอดจนจุดประกายให้กับทุกภาคส่วนในประเทศเพื่อร่วมสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ที่ผ่านมาแม้ว่าคนไทยจะมีสถิติการอ่านและการใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้นแต่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเพิ่มขึ้นในเชิงคุณภาพของทั้งประเทศ เนื่องจากพบว่ามีประชาชนบางกลุ่มใช้เวลาอ่านค่อนข้างน้อยหรือไม่ได้อ่านเลย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ควรให้ความสำคัญกับการอ่านและส่งเสริมให้มีการอ่านเกิดขึ้นเพราะจำเป็นต่อพัฒนาการของเด็กอย่างมาก ขณะเดียวกันพฤติกรรมการอ่านของคนไทยในปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการนิยมอ่านผ่านอุปกรณ์สมาร์ตโฟนและแท็บเล็ตที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งอ่านได้ทุกที่ ทุกเวลา หรือการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการรับสื่อการอ่านมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้การสำรวจพฤติกรรมและการวัดปริมาณการอ่านแตกต่างไปจากการอ่านจากสื่อสิ่งพิมพ์หรือหนังสือที่เป็นรูปเล่ม

การวัดสถานการณ์การอ่านของคนไทยยังมีข้อจำกัดอยู่ในหลายด้าน ทั้งในการวัดเชิงคุณภาพ รวมถึงการวัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการอ่านยังมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย ทำให้ยังไม่สามารถวิเคราะห์สาเหตุที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการอ่านของประชาชนในแต่ละกลุ่มได้ ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานเก็บข้อมูลการอ่าน แต่งานส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในเฉพาะบางกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น ส่งผลให้การวัดสถานการณ์การอ่านและการเก็บข้อมูลพฤติกรรมการอ่านของคนไทยในภาพรวมประเทศยังไม่ชัดเจน

นอกจากนั้นการวัดสถานการณ์การอ่านของคนไทยยังมีข้อจำกัดในด้านเครื่องมือที่ใช้วัด เพราะการวัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านมีตัวชี้วัดหลายตัวเกี่ยวข้อง และมีตัวชี้วัดที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง (unobservable indicator) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถสังเกตได้ ทำให้อาจไม่สามารถวัดโดยตรงได้ แต่ต้องทำการพัฒนาเครื่องมือที่มีความแม่นตรงและน่าเชื่อถือ เพื่อใช้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านขึ้นมา

ดังนั้น กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจึงเห็นควรจัดทำ "โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดตัวชี้วัด เครื่องมือในการเก็บข้อมูล และชุดข้อมูล เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้มีชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านได้อย่างเป็นระบบ นำไปพัฒนาแนวทางการเก็บข้อมูลวัฒนธรรมการอ่านของประเทศให้สามารถเทียบเคียงกับนานาประเทศ และสามารถเปรียบเทียบสถานะของระดับวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ และในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งทำให้สามารถวัดผลได้จริงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนแม่บทการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านฯ รวมทั้งเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและปลูกสร้างนิสัยรักการอ่านที่เข้มแข็งในคนทุกช่วงวัย และสร้างสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน จนกระทั่งเปลี่ยนเป็นวัฒนธรรมการอ่านและนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของประเทศในท้ายที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์

1) พัฒนาโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
2) พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย
3) จัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
4) ออกแบบรูปแบบของรายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน
5) จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัด เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และชุดข้อมูลไปใช้ในภาคปฏิบัติ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้ตัวชี้วัดและเครื่องมือในการวัดสถานะวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทยที่มีความแม่นตรงและถูกต้อง
2) ได้เครื่องมือที่ผู้กำหนดนโยบายฯ สามารถใช้ในการวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านในกลุ่มคนต่าง ๆ ได้ตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ
3) ได้ชุดข้อมูลเพื่อแสดงสถานะวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทย ที่สามารถใช้ได้ง่าย และมีประสิทธิภาพในการใช้งานสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4) สร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทย อันเป็นจุดเริ่มต้นในการผนึกกำลังและทรัพยากร เพื่อมุ่งส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทยร่วมกัน
5) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามแผนแม่บทฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินงานในการจัดโครงการส่งเสริมการอ่าน
6) นำไปพัฒนาแนวทางการเก็บข้อมูลวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทย ให้สามารถเทียบเคียงกับนานาประเทศได้ และสามารถเปรียบเทียบสถานะของระดับวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทยในมิติต่าง ๆ และในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้
7) นำไปใช้เป็นชุดข้อมูลในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
8) กระตุ้นให้สังคมไทยตื่นตัวและให้ภาคีอื่น ๆ ได้เข้ามีส่วนร่วมส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ผ่านการให้ข้อมูลด้านการอ่านของประเทศในมิติต่าง ๆ

1.4 คำถามหลักในการวิจัย

1) ควรมีโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวชี้วัดอะไรบ้าง ในการวัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
2) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อวัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัดฯ ควรเป็นอย่างไร
3) ชุดข้อมูลในการจัดเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านควรมีองค์ประกอบและรูปแบบอย่างไร เพื่อให้สามารถใช้วิเคราะห์สถานะวัฒนธรรมการอ่านของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้งานได้ง่าย

1.5 นิยามศัพท์

1) การอ่าน คือการอ่านหนังสือ บทความ หรือเนื้อหาทุกประเภท ในเวลาว่าง ทั้งที่อ่านผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ แต่ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนาและการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล

- **เวลาว่าง** หมายถึง
    - เวลาที่นอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน การนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือการทำการบ้าน
    - รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน
- **สื่อสิ่งพิมพ์** คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น ยกเว้น สมุดภาพระบายสี แบบฝึก และสมุดคัดลายมือ
- **สื่อออนไลน์** คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book Website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น
- **สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์** คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น CD DVD เป็นต้น

2) วัฒนธรรมการอ่าน คือ ปริมาณและคุณภาพของการอ่านของกลุ่มประชากรที่สนใจ รวมทั้งสถานะของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลโดยตรงต่อปริมาณและคุณภาพของการอ่าน ซึ่งครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่

- **มิติที่ 1 ตัวผู้อ่าน** คือ ความเป็นตัวตนผ่านทัศนคติต่อการอ่าน จนแสดงออกมาเป็นนิสัยและพฤติกรรมการอ่าน และทักษะความสามารถด้านการอ่าน
- **มิติที่ 2 การเข้าถึงสื่อของผู้อ่าน** คือ ต้นทุนด้านการเงิน เวลา ภูมิศาสตร์ของที่อยู่อาศัย ความพร้อมด้านเครือข่ายสารสนเทศ ฯลฯ
- **มิติที่ 3 สื่อที่เกี่ยวกับการอ่าน** คือ สื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้ ในมิติเชิงปริมาณ คือ จำนวน และในมิติเชิงคุณภาพ เช่น คุณภาพของเนื้อหาที่เหมาะสมกับความต้องการและจำเป็นต่อการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยของผู้อ่าน ความทันสมัย ฯลฯ
- **มิติที่ 4 แหล่งเรียนรู้** คือ แหล่งการอ่านหรือพื้นที่อ่านที่ตัวผู้อ่านสามารถมีพฤติกรรมการอ่านได้
- **มิติที่ 5 สภาพแวดล้อมของการอ่าน** คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น แสง เสียง สถานที่ที่เอื้อต่อการอ่าน ฯลฯ และสภาพแวดล้อมทางสังคมรอบตัว เช่น บรรยากาศการอ่านในครอบครัว บรรยากาศที่โรงเรียน บรรยากาศของชุมชนที่มีผลต่อการอ่าน ฯลฯ

3) ตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน หมายถึง ค่าสถิติที่บ่งชี้ถึงระดับหรือสภาวะของวัฒนธรรมการอ่านของคนไทย ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านตัวผู้อ่าน ด้านการเข้าถึงสื่อของผู้อ่าน ด้านสื่อเกี่ยวกับการอ่าน ด้านแหล่งเรียนรู้ และด้านสภาพแวดล้อมของการอ่าน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยและงานวิชาการนี้ เพื่อทำความเข้าใจและสร้างกรอบการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรมการอ่าน องค์ประกอบและตัวชี้วัด ปัจจัยที่มีผลต่อวัฒนธรรมการอ่าน หน่วยงานที่เก็บข้อมูลด้านการอ่านของประเทศไทย โดยสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ในประเด็นความหมาย ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โครงสร้าง องค์ประกอบและตัวชี้วัด มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายการอ่าน

องค์กรหลายแห่งและนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการอ่านและวัฒนธรรมการอ่านไว้ดังนี้

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ โออีซีดี ผู้ดำเนินโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ได้ให้นิยามการรู้เรื่องการอ่าน (reading literacy) ไว้ครั้งแรก ในการประเมินผลรอบปี ค.ศ. 2000 (PISA, 2000) หมายถึง “การเข้าใจความหมายของข้อความตัวอักษร การนำสิ่งที่อ่านไปประยุกต์ใช้และคิดใคร่ครวญ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัวของบุคคล เพื่อพัฒนาความรู้และศักยภาพ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมได้” จะเห็นได้ว่านิยามในครั้งแรกนี้เน้นที่ทักษะการอ่านและกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการอ่าน ต่อมาในการประเมินผลรอบปี ค.ศ. 2009 (PISA 2009) ความหมายของการรู้เรื่องการอ่านนั้นได้ถูกขยายให้ครอบคลุมการอ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงแรงจูงใจและพฤติกรรมการอ่านของผู้อ่านด้วย (OECD, 2016)

จากนั้นเมื่อปี ค.ศ. 2015 PISA ให้นิยามการรู้เรื่องการอ่าน (Reading literacy) ไว้ว่าเป็น “ความรู้และทักษะที่จะเข้าใจเรื่องราวและสาระของสิ่งที่ได้อ่าน ตีความหรือแปลความหมายของข้อความที่ได้อ่าน และประเมิน คิดวิเคราะห์ ย้อนกลับไปถึงจุดมุ่งหมายของการเขียนได้ว่าต้องการส่งสารสาระอะไรให้ผู้อ่าน ทั้งนี้เพื่อจะประเมินว่านักเรียนได้พัฒนาศักยภาพในการอ่านของตนและสามารถใช้การอ่านให้เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความเป็นไปของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่เพียงใด เพราะการประเมินของ PISA นั้นเน้น “การอ่านเพื่อการเรียนรู้” มากกว่าทักษะในการอ่านที่เกิดจากการ “การเรียนรู้เพื่อการอ่าน” และ PISA ประเมินผลเพื่อศึกษาว่านักเรียนจะสามารถรู้เรื่องที่ได้อ่าน สามารถขยายผลและคิดย้อนวิเคราะห์ความหมายของข้อความที่ได้อ่าน เพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวางทั้งในโรงเรียนและในชีวิตจริงนอกโรงเรียน” (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2560)

นิยามการรู้เรื่องการอ่านขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและบริบทของผู้อ่าน โดยในการประเมินผลรอบปี ค.ศ. 2018 นี้ นิยามของการรู้เรื่องการอ่านครอบคลุม ทักษะการอ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ความรู้เบื้องต้นในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ความเข้าใจในภาษาและสัญลักษณ์บนหน้าจอแสดงผล ความสามารถในการสืบค้นด้วยคำ การเข้าถึงเนื้อหาที่ต้องการอ่าน การประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการสรุปรวบรวมเนื้อหาที่ได้จากการอ่านจากหลายแหล่งเพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของผู้อ่าน นอกจากการสำรวจทักษะการอ่านทั้งการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการอ่านแล้ว การสำรวจเรื่องแรงจูงใจ วัตถุประสงค์ และพฤติกรรมการอ่านยังเป็นส่วนสำคัญของการประเมินการรู้เรื่องการอ่าน

ของสังคมด้วย เนื่องจากจะทำให้ประเมินได้ว่าสังคมมีความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และบุคคลมีนิสัยรักการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด (OECD, 2016)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) ให้ความหมายการอ่านหมายถึง การอ่านหนังสือหรือบทความทุกประเภท นอกเวลาเรียน นอกเวลาทำงาน ช่วงเวลาพักทั้งที่เป็นรูปเล่ม เอกสาร หรือการอ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่มีการเชื่อมต่อและไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงการอ่านผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เช่น Facebook, Line, Instagram, Twitter ฯลฯ) SMS, E-mail ยกเว้นการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนา/ติดต่อสื่อสารส่วนบุคคลหรือหน้าที่การงาน

Magara (2005) ให้ความหมายของวัฒนธรรมการอ่านว่า คือ สังคมที่การอ่านเป็นค่านิยมและความชื่นชอบอย่างมาก และการอ่านนั้นหมายถึงการอ่านที่ไม่ใช่ภายในโรงเรียน แต่เป็นการอ่านที่มีการปฏิบัติทั่วไปในการใช้ชีวิตประจำวันในทุกด้านของคนในสังคมนั้น

Schmidt FT and Retelsdorf J. (2016) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับนิสัยการอ่าน (Reading Habit) มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) พฤติกรรมที่ทำสำเร็จบ่อยครั้งในอดีตจนกลายเป็นนิสัย 2) พฤติกรรมที่พัฒนาจนเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์อยู่ในวิถีชีวิต และ 3) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นพฤติกรรมที่เกิดโดยไม่ได้จงใจและไม่รู้ว่าพฤติกรรมเกิดขึ้นเมื่อใด เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช่ความคิดมากหรือซับซ้อนแต่สามารถแบ่งความสนใจให้กับการทำสิ่งอื่นได้ และเป็นพฤติกรรมที่ควบคุมได้ยากมากหรือแทบจะไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งหากมีการให้ความหมายการอ่านที่ชัดเจนและถูกต้อง จะต้องพัฒนาวิธีการวัดนิสัยการอ่าน เพราะที่ผ่านมาเน้นการวัดความถี่และกิจกรรมของการอ่านเป็นหลัก ซึ่งไม่ครอบคลุม 3 องค์ประกอบของนิสัยของการอ่าน

อรศรี งามวิทยาพงศ์ และคณะ (2554) ให้ความหมายการอ่านไว้ว่ามิใช่เพียงหมายถึงการอ่านออกหรืออ่านหนังสือได้ แต่หมายถึงการอ่านที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดแบบต่าง ๆ ของผู้อ่าน อาทิ จินตนาการ การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความ ฯลฯ และวัฒนธรรมการอ่าน คือ “พฤติกรรมการอ่านอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยของบุคคลในทุกพื้นที่ของวิถีการดำเนินชีวิต โดยผู้อ่านรู้สึกเห็นคุณค่าและเห็นคุณประโยชน์จากการอ่านจนเกิดการถ่ายทอด ส่งเสริม และสนับสนุนการอ่านไปสู่ผู้อื่น” (รายงานการพัฒนาตัวบ่งชี้ “วัฒนธรรมการอ่าน” ของโครงการติดตามและประเมินภายในแผนงานฯ)

แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ พ.ศ. 2560 - 2564 (กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย, 2559) ให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการสำหรับวัฒนธรรมการอ่านโดยจำแนกผ่านการแสดงออกใน 2 ระดับ คือ 1) ระดับพฤติกรรมตัวบุคคลที่มีพฤติกรรมการอ่านอย่างต่อเนื่องเป็นประจำสม่ำเสมอจนเคยชิน มีความรู้สึกที่ผูกพันกับหนังสือ ชอบหนังสือโดยความสมัครใจ อ่านได้ทุกสถานที่ทุกโอกาส และรู้สึกจะขาดการอ่านไม่ได้แม้จะมีปัญหาหรืออุปสรรคต่อการอ่านก็ตาม อ่านทุกอย่างที่เป็นวัสดุสำหรับการอ่าน โดยแสดงให้เห็นทางพฤติกรรม และ 2) ระดับสภาพแวดล้อมในสังคมที่ในแผนแม่บทฯ หมายถึง การมีโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการอ่าน สามารถสะท้อนได้จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การจัดแหล่งเรียนรู้ และองค์ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมทางนโยบาย ได้แก่ การมีนโยบายหรือแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมสนับสนุน เพื่อมุ่งให้คนไทยในทุกช่วงวัยมีพฤติกรรมการอ่านที่เข้มแข็ง สามารถใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศ รวมถึงมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมที่เอื้อต่อการอ่าน โดยส่งเสริมให้ดำเนินการต่อเนื่อง จนกลายเป็นวัฒนธรรมการอ่านของคนไทย และสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าองค์กรและนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมการอ่านซึ่งครอบคลุมทั้ง 2 มิติหลัก คือ มิติตัวบุคคลที่มีนิสัยและทัศนคติต่อการอ่านในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิต และมิติ

สภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมด้านสื่อการอ่าน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางนโยบายและมาตรการที่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เกิดขึ้นในระดับบุคคลและสังคม ซึ่งในโครงการวิจัยนี้จะให้ความหมายวัฒนธรรมการอ่านครอบคลุมประเด็นตามแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อเป็นฐานในการจัดทำตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่านที่ครอบคลุมความหมายของการอ่านตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2558 และครอบคลุมประเด็นสำคัญตามในแผนแม่บทฯ โดยโครงการวิจัยนี้ ให้ความหมายวัฒนธรรมการอ่านที่ครอบคลุมในมิติด้านตัวบุคคลที่มีนิสัยการอ่านที่ทำเป็นวิถีชีวิตและสามารถใช้ประโยชน์จากการอ่าน มิติด้านสื่อการอ่านที่มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล มิติด้านสภาพแวดล้อมของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมที่เอื้อต่อการอ่าน จนกลายเป็นวัฒนธรรมการอ่านในสังคมไทยเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2.2 ความหมายและลักษณะของตัวชี้วัด

ความหมายของตัวชี้วัด

Burstein, Oakes และ Guiton (1992) ได้ให้ความหมายของตัวชี้วัดว่า เป็นค่าสถิติที่ให้สารสนเทศเกี่ยวกับสถานะ คุณภาพ หรือผลการปฏิบัติงานของระบบที่ทำการศึกษา ซึ่งอาจเป็นค่าสถิติเฉพาะเรื่องหรือค่าสถิติรวม (single or composite statistics) ก็ได้ โดยต้องมีเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังต้องให้เนื้อหาที่สอดคล้องกับลักษณะของสิ่งที่ต้องการจะวัดนั้นด้วย และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) สรุปความหมาย ของตัวชี้วัด หมายถึง ตัวแปรหรือองค์ประกอบที่มีค่าแสดงถึงลักษณะหรือ ปริมาณของสภาพหรือสิ่งที่ต้องการศึกษา ณ จุดเวลาหรือช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งตัวชี้วัดจะแสดง ถึงสภาพที่ต้องการศึกษาเป็นองค์รวมอย่างกว้าง ๆ แต่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะใช้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อประเมินสถานะหรือสภาพของสิ่งที่ต้องการศึกษา อีกทั้งสามารถใช้เปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลาที่ต่างกันได้

คุณภาพของตัวชี้วัด Wu, Liu, Gadermann และ Zumbo (2010) กล่าวว่า ตัวชี้วัดที่ดีควรมีลักษณะสำคัญ 10 ประการ ได้แก่ 1. มีความตรงประเด็น (relevant) 2. มีความถูกต้อง คือ สามารถวัดหรือแสดงความสัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการได้ และตรวจสอบได้ (valid and accountable) 3. มีจุดมุ่งหมาย และเชื่อถือได้ (goal oriented and reliable) 4. มีเป้าหมายเพื่อผู้รับประโยชน์มากกว่าเพื่อเงิน (beneficiary oriented) 5. มีความไวต่อการวัดการเปลี่ยนแปลง (sensitive) 6. มีความเฉพาะเจาะจงในการวัด (specific) 7. เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับ (universal acceptable) 8. ไม่ถูกครอบงำด้วยปัจจัยด้านบุคคล เวลา หรือสถานที่ (un-influential) 9. ตีความหมายได้ง่ายและคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ (simple and non-scientist) และ 10. สะดวกและง่ายในการหาข้อมูล การคำนวณ และประหยัดทรัพยากรที่ต้องใช้ในการวัด (low cost) และนงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) กล่าวว่าตัวชี้วัดที่ดีควรมีประโยชน์ให้ข้อมูลเพียงพอแก่ผู้บริหารในการตัดสินใจ มีความตรงและความสามารถในการเปรียบเทียบได้ มีความเชื่อมกันและมีการปรับให้ทันสมัยเสมอ มีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดอื่นเพื่อวิเคราะห์โดยภาพรวม ใช้วัดความมากน้อยในการบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ใช้ระบุปัญหาหรือสภาพการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ สอดคล้องกับนโยบายที่เกี่ยวข้อง ช่วยเปรียบเทียบค่าที่คำนวณกับค่าอ้างอิง (Mehta A.C., 2010)

ข้อจำกัดในการกำหนดตัวชี้วัดการอ่าน จากการศึกษา ผู้เขียนได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ข้อคำถามที่ใช้อาจมีหลายประเด็นซ้ำซ้อนกัน เช่น Schmidt F.T. and Retelsdorf J. (2016) ให้ข้อคิดเห็นต่อการวัดนิสัยการอ่าน ว่าหลายครั้งวัดการอ่านโดยวัดความถี่และกิจกรรมการอ่าน ซึ่งไม่ครบถ้วนองค์ประกอบของนิสัยการอ่าน หรือคำถามบางประเด็นถามหลายคำถามซ้ำซ้อนกัน เช่น การสำรวจเกี่ยวกับความสนุกสนานในการอ่าน

หนังสือ ซึ่งคำถามนี้มีในเรื่องเหตุผลที่อ่านหนังสือ และมีคำถามในเรื่องนิสัยการอ่านอยู่ด้วย เป็นต้น นอกจากนั้น คำถามบางประเภทต้องใช้ความทรงจำในการตอบอาจได้คำตอบไม่ตรงตามจริง และบางประเด็นผู้ตอบรู้ตัวมากเกินไป และรู้ว่าพฤติกรรมแบบใดพึงประสงค์ จึงมีแนวโน้มที่จะประเมินตนเองเกินจริง เป็นต้น

การกำหนดโครงสร้างกรอบแนวคิดและนิยามของตัวชี้วัด นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) สรุปเป็น 3 วิธีหลัก คือ 1) การพัฒนาตัวชี้วัดโดยอาศัยการนิยามเชิงทฤษฎี ใช้หลักเหตุผลหรือพื้นฐานทางทฤษฎีเป็นหลัก เพื่อสังเคราะห์ตัวแปรขึ้นเป็นตัวชี้วัด 2) การพัฒนาตัวชี้วัด โดยอาศัยการนิยามเชิงประจักษ์ ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่นำมาวิเคราะห์ แล้วจัดกลุ่ม ความสัมพันธ์ของตัวแปรและกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรเหล่านั้น โดยใช้วิธีทางสถิติเป็นหลัก และ 3) การพัฒนาตัวชี้วัด โดยอาศัยการนิยามเชิงปฏิบัติ โดยเลือกตัวแปรจากตัวแปรที่มีอยู่จำนวนหนึ่ง หรือรวมตัวแปรที่มีอยู่จำนวนหนึ่งเข้าด้วยกัน ตามการพิจารณาตัดสินของผู้พัฒนา วิธีการนี้ ถือได้ว่ามีจุดอ่อนมากที่สุด และวิธีการที่ดีที่สุดคือการพัฒนาตัวชี้วัดโดยอาศัยการนิยามเชิงประจักษ์

ในโครงการวิจัยนี้ทำการพัฒนาโครงสร้าง และกำหนดตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่าน โดยกำหนดโครงสร้างและนิยามตัวชี้วัด โดยอาศัยทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุน และการศึกษาเชิงประจักษ์จากการสำรวจภาคสนาม

2.3 โครงสร้าง องค์ประกอบ และตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนของโครงสร้าง องค์ประกอบ และตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน เพื่อศึกษาตัวแปรสำคัญที่ใช้วัดวัฒนธรรมการอ่านให้ได้ครอบคลุม แม่นตรง และถูกต้องได้มากที่สุด ซึ่งมีองค์กรและนักวิชาการที่ศึกษาไว้ดังนี้

การสำรวจการอ่านของประชากร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) ได้ทำการสำรวจการอ่านของประชากร ซึ่งมีการสำรวจตัวแปรหลายตัวที่อาจเป็นตัวแปรที่จะนำมาจัดทำโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัด สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจการอ่านของประชากรมาตั้งแต่ พ.ศ. 2546 เฉพาะประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ได้เพิ่มเรื่องการอ่านของเด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 6 ปี) **ตัวแปรที่ทำการสำรวจการอ่านของเด็กเล็ก** ได้แก่ อัตราการอ่านนอกเวลาเรียน เหตุผลที่ผู้ใหญ่อ่านให้เด็กเล็กฟัง ความถี่ของการอ่านนอกเวลาเรียน ประเภทสื่อที่อ่านของเด็กเล็ก เวลาเฉลี่ยที่ใช้อ่าน แหล่งที่มาของหนังสือหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การซื้อหนังสือเฉพาะที่เป็นรูปเล่มในรอบปีที่แล้ว และสาเหตุที่เด็กเล็กไม่อ่านนอกเวลาเรียน ส่วน**ตัวแปรที่ทำการสำรวจในการอ่านของประชากร ตั้งแต่อายุ 6 ปีขึ้นไป** ได้แก่ อัตราการอ่านนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน กลุ่มวัย ระดับการศึกษา การทำงาน ความถี่ของการอ่านนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน ประเภทหนังสือที่อ่าน ประเภทสื่อที่อ่าน ประเภทเนื้อหาสาระที่ผ่าน เวลาเฉลี่ยที่ใช้อ่าน สถานที่อ่าน การยืมหรือไปอ่านที่ห้องสมุด เหตุผลที่อ่าน แรงจูงใจ การซื้อหนังสือ ค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือ สาเหตุที่ไม่อ่าน วิธีรณรงค์ให้คนรักอ่าน ความสามารถในการอ่าน เขียนและคำนวณ

โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment) หรือ PISA มีการประเมินการอ่าน กำหนดให้ครอบคลุมภารกิจในการอ่านอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) สถานการณ์ เป็นบริบทหรือจุดประสงค์ของการอ่าน ได้แก่ บริบทส่วนตัว สาธารณะ การงานอาชีพและการศึกษา 2) เนื้อเรื่อง เป็นสิ่งที่เขียนหรือเรียบเรียงให้อ่านง่าย โดยครอบคลุมความยากง่ายของสื่อหรือสิ่งที่อ่าน ได้แก่ สื่อ รูปแบบของเนื้อเรื่อง และสำนวนของเนื้อเรื่อง และ 3) กลยุทธ์การอ่าน เป็นกลยุทธ์

เชิงความคิดที่เป็นตัวกำหนดว่าผู้อ่านควรอ่านในลักษณะใด ได้แก่ การค้นหาสาระสำคัญ การสร้างความเข้าใจภาพรวม การตีความเนื้อเรื่อง การสะท้อนและประเมินเนื้อหาสาระ และการสะท้อนและประเมินรูปแบบและวิธีการเขียน ซึ่งการจะเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านได้ชัดเจนต้องอาศัยทั้ง 5 กลยุทธ์แต่ในการประเมินความสามารถในการอ่านนั้น PISA มีเกณฑ์การประเมินด้านการอ่านที่ครอบคลุมความสามารถ 3 ด้าน คือ การเข้าถึงและการสืบค้น การบูรณาการและตีความ และการสะท้อนและการประเมิน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2560)

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (2558ก) สร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เป็นวัฒนธรรม สรุปปัจจัยที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านไว้ดังนี้ 1) การปรับภาพลักษณ์ของการอ่าน โดยมองว่าการอ่านไม่ใช่แค่สิ่งที่เน้นกันเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น 2) การกระจายหนังสือหรือสื่อการอ่านให้ทั่วถึง 3) การพัฒนากลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลายและเป็นกระบวนการที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และ 4) การปรับสภาพแวดล้อมในการอ่านทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชนไปพร้อมกัน

ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน: กรณีศึกษาแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (อรศรี งามวิทยาพงศ์ กนิษฐา ปวีณะโยธิน และกนกวรรณ แซ่จัง, 2554) สถาบันการจัดการแบบองค์รวม แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สสส. ทำการศึกษาว่า ปัจจัยใดที่จะเป็นตัวแปรที่นำไปใช้กำหนดตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน โดยผลการศึกษาสรุปปัจจัยที่เอื้อต่อวัฒนธรรมการอ่าน ปัจจัยสนับสนุน และตัวแปรในการวัดพฤติกรรมและค่านิยมในการอ่าน สรุปได้ดังนี้ 1) ปัจจัยที่เอื้อต่อวัฒนธรรมการอ่าน คือโครงสร้างที่รองรับการอ่าน มี 2 ส่วนคือ 1.1) โครงสร้างทางกายภาพและโครงสร้างทางสังคม ดังนี้ โครงสร้างทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน และการเข้าถึง ใช้ประโยชน์ได้ง่ายและดึงดูดใจ และ 1.2) โครงสร้างทางสังคม ได้แก่ การอ่านเกิดในความสัมพันธ์หลายระดับ (ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน ฯลฯ) อย่างเชื่อมโยง ร่วมมือกัน ความสัมพันธ์เป็นแบบแนวราบ คนในกลุ่มมีส่วนร่วม (คิด ทำ พัฒนา ปรับปรุง) และ 2) ปัจจัยสนับสนุนจากแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน มี 2 ส่วนคือ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการอ่าน และกลไกสนับสนุนและกระตุ้นการอ่าน ดังนี้ 2.1) ทรัพยากรที่เอื้อต่อการอ่านได้อย่างต่อเนื่อง คือ หนังสือ/สื่อการอ่าน และกิจกรรมสร้างเสริมการอ่าน ได้แก่ หนังสือ/สื่อการอ่านและกิจกรรมสร้างเสริมการอ่าน ซึ่งหนังสือ/สื่อการอ่าน คือ หนังสือ/สื่อการอ่าน มีตัวแปร คือมีจำนวนพอเพียงทั่วถึงต่อความต้องการ มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย มีคุณภาพเหมาะสมกับวัย พัฒนาการ และวุฒิภาวะ ผู้อ่านมีโอกาสได้เลือกหนังสือเอง มีการหมุนเวียน เปลี่ยนใหม่ในเวลาที่เหมาะสม และมีการคิดค้นสื่อการอ่านรูปแบบใหม่ และกิจกรรมสร้างเสริมการอ่าน มีตัวแปรคือมีจำนวนเหมาะสมต่อผู้เข้าร่วมและเพียงพอต่อความต้องการ มีความเหมาะสมกับวัน เพศ ระดับการศึกษา บริบทชีวิต และบริบทชุมชน และมีการคิดค้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อเปิดการอ่านนอกพื้นที่ปกติ และ 2.2) กลไกสนับสนุนและกระตุ้นการอ่าน และกลไกติดตามและประเมินผล ซึ่งกลไกสนับสนุนและกระตุ้นการอ่าน ได้แก่ มีคณะทำงานที่ชัดเจนในการผลักดันและปรับปรุงกิจกรรม มีกระบวนการวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์เพื่อออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสม มีกลไกดำเนินการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายและภาคีที่เกี่ยวข้อง และมีกระบวนการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลไกเพื่อพัฒนากิจกรรม และกลไกติดตามและประเมิน ได้แก่ มีกระบวนการติดตามและหนุนเสริมศักยภาพ ทักษะ ให้แก่กลไกกิจกรรม มีกิจกรรมติดตามกระบวนการเรียนรู้ด้านการอ่านของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีการสรุปผลของกระบวนการติดตามและประเมินผลการกิจกรรมเป็นระยะ และมีการปรับปรุง ขยายผล ต่อยอดกิจกรรมจากการติดตามและประเมินผล

นอกจากนั้นในงานวิจัยนี้ ยังนำเสนอตัวแปรในการวัดพฤติกรรมและค่านิยมในการอ่านดังนี้ 1) ใช้เวลาในการอ่านโดยสมัครใจเพิ่มขึ้น 2) ขยายการอ่านเนื้อหาหลากหลายมากขึ้น 3) เปลี่ยนรูปแบบการใช้เวลาว่างมาสู่การอ่าน 4) ใช้การอ่านเป็นช่องทางหาความรู้ด้วยตนเอง 5) ใช้จ่ายเงินเพื่อการอ่านเพิ่มขึ้น 6) ให้หนังสือที่ตนเองชื่นชอบแก่คนอื่นอ่าน หรือมอบเป็นของขวัญให้คนอื่น 7) เป็นสมาชิกกลุ่มอ่านหนังสือ 8) จัดกิจกรรมสร้างเสริมการอ่านให้กับผู้อื่นหรือมีกลุ่มการอ่านของตนเอง 9) ร่วมกิจกรรมของกลุ่มการอ่านอย่างสม่ำเสมอ และ 10) จัดกิจกรรมสร้างเสริมการอ่านให้ผู้อื่น

แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 – 2564 มีการทบทวนเอกสารงานวิจัยของสำนักอุทยานการเรียนรู้ (2553) และ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (2559) และหารือกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง สรุปปัจจัยกำหนดและกระบวนการสร้างวัฒนธรรมการอ่านที่สำคัญดังนี้ 1) พฤติกรรมการอ่านของบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านและเห็นคุณค่าของการอ่าน ซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลในด้านการมีนิสัยรักการเรียนรู้และมีแรงจูงใจภายในตนเอง (เช่น เพื่อใช้งาน เพื่อการบันเทิง ฯลฯ) 2) โครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านที่มีคุณภาพ ซึ่งมีด้านแหล่งเรียนรู้ การง่ายต่อการเข้าถึงสื่อและแหล่งเรียนรู้ อิทธิพลจูงใจจากสภาพแวดล้อม (ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม) และนโยบายและการดำเนินการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โครงการศึกษาสถานการณ์การอ่านและดัชนีการอ่านของไทย ปี 2553: การพัฒนาดัชนีการอ่านและการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่าน โดยสำนักอุทยานการเรียนรู้ สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) จัดทำ โดยศึกษาใน 3 กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อสำรวจและตรวจสอบความเหมาะสมของกรอบแนวคิด มี 2 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1) กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตัวอย่าง 146 คน และ 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาสถานการณ์การอ่าน และดัชนีการอ่าน 5,865 คน กลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาที่ใช้ศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยหรือเงื่อนไขที่หล่อหลอมสู่การสร้างนิสัยการอ่าน 191 คน จากพื้นที่จังหวัดตัวอย่าง 13 จังหวัด ครอบคลุม 4 ภูมิภาค สรุปโครงสร้างของดัชนีการอ่านและตัวแปรที่ใช้วัด ดังนี้โครงสร้างของดัชนีการอ่าน มี 3 ส่วน คือพฤติกรรมการอ่าน ความสามารถในการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน ซึ่งดัชนีการอ่าน เป็นค่าสถิติที่บ่งชี้ถึงระดับหรือสภาวะการอ่านของคนไทย ซึ่งวัดได้จากการรวมตัวแปรสเกลองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการอ่าน (reading behaviour) ความสามารถในการอ่าน (reading ability) และผลลัพธ์จากการอ่าน (reading outcomes) จากผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของกรอบดัชนีการอ่าน ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง โดยใช้โปรแกรมลิสเรลและนำมาคำนวณเป็นดัชนีการอ่านตามสูตรและวิธีการที่พัฒนาขึ้นในโครงการวิจัย ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวัดตามกรอบของดัชนีการอ่าน มีดังนี้ **1) พฤติกรรมการอ่าน (reading behaviour)** มี 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความหลากหลายของหนังสือ จำนวนเรื่องที่อ่านในรอบ 1 สัปดาห์ จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ เวลาที่ใช้อ่านเฉลี่ยต่อวัน ร้อยละของเวลาว่างที่ใช้อ่านต่อวัน และค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน **2) ความสามารถในการอ่าน (reading ability)** มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความคล่องแคล่ว ความสามารถในการจดจำ ความเข้าใจ ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์ และความสามารถวิเคราะห์ และ **3) ผลลัพธ์จากการอ่าน (reading outcomes)** มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ ความสามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และความสามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง

โครงการวิจัยเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของคนไทย โดย สำนักอุทยานการเรียนรู้ สรุปผลในประเด็นการศึกษาหลัก 7 ประการที่มีผลกระทบต่อนิสัยรักการอ่านของคนไทย คือ 1) นโยบายภาครัฐ

สนับสนุนชัดเจนและต่อเนื่อง ทั้งงบประมาณและให้ความสำคัญกับการอ่านหนังสือ 2) ความร่วมมือขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม 3) ต้นแบบที่คนชื่นชอบมีหลากหลายกลุ่มอายุที่มีนิสัยรักการอ่าน 4) พ่อแม่เป็นตัวอย่างการอ่านและให้การสนับสนุนการซื้อหนังสือที่ดีมีคุณค่า 5) ครู-อาจารย์ มีเทคนิคและวิธีสอนที่ไม่ทำให้เยาวชนมีอคติต่อการอ่าน ครูมีคุณภาพปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและความรู้แก่เยาวชน 6) บรรยากาศของสังคมแห่งการอ่านและการเรียนรู้ มีสถานที่อ่านที่สะอาด สะดวกและเหมาะสมกับการอ่าน กระจายอยู่ในชุมชนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และ 7) หนังสือมีคุณภาพดีทั้งเนื้อหาและรูปแบบ มีราคาไม่แพงเพื่อสามารถเข้าถึงได้

โครงการวิจัย “การสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านระยะที่ 2” (แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (2558ข) ทำการศึกษาในกลุ่มประชาชนทั่วไป 1,753 ตัวอย่าง และกลุ่มเด็กปฐมวัย 398 ตัวอย่างจากพ่อแม่ผู้ปกครอง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิหลายขั้น (Stratified Multi-Stages Sampling) เลือกตัวแปรในการจัดทำดัชนีสองส่วน คือพฤติกรรมการอ่านและผลลัพธ์จากการอ่าน ทำการปรับค่าตัวแปรให้อยู่ในหน่วยเดียวกัน เพื่อทำให้สามารถรวมกันได้และสร้างดัชนีผสม (Composite Index) โครงสร้างของดัชนีการอ่าน มี 2 ส่วน คือพฤติกรรมการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน โดยไม่ได้รวมในส่วนของความสามารถในการอ่านเพราะข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ส่วนตัวแปรที่เก็บจากการสำรวจเพื่อจัดทำดัชนีวัดวัฒนธรรมการอ่าน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ **กลุ่มที่ 1 ประชาชนทั่วไป** แบ่งออกเป็นพฤติกรรมการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน ดังนี้ (1) พฤติกรรมการอ่าน (ปริมาณการอ่าน) 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) เวลาอ่านเฉลี่ยต่อสัปดาห์ 2) จำนวนเรื่อง/ชิ้น ที่อ่านต่อสัปดาห์ 3) ความหลากหลายของหนังสือที่อ่าน 4) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน 5) จำนวนหนังสือที่ซื้อต่อเดือน (เล่ม) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จ่ายต่อเดือน ค่าบริการอินเทอร์เน็ตต่อเดือน 6) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์ และระยะเวลาที่อ่านเฉลี่ยต่อวัน 7) ระยะเวลาที่ใช้อ่านต่อครั้ง (อ่านติดต่อกัน) 8) แหล่งที่มาของสื่อ และ 9) วัตถุประสงค์ที่ทำให้อ่านเนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ และ (2) ผลลัพธ์จากการอ่าน แบ่งออกเป็น 2 หมวด ดังนี้ หมวดที่ 1 สิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวผู้อ่านเอง 9 ตัวชี้วัด 1) ทำให้สนุก เพลิดเพลิน สุขใจ อิ่มเอม 2) สร้างจินตนาการ เกิดความคิดสร้างสรรค์ 3) ช่วยให้เกิดความมั่นใจ 4) มีส่วนเอื้อ/สนับสนุนการประกอบอาชีพ/การเรียน 5) นำเรื่องราวจากการอ่านมาเป็นหัวข้อสนทนาประจำวัน ช่วยเพิ่มทักษะเข้าสังคม 6) ทำให้เป็นคนรอบรู้ ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ 7) เกิดแนวทางแก้ปัญหาชีวิต ปรับเปลี่ยนวิธีคิด ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง 8) ช่วยพัฒนาอารมณ์ สมาธิและจิตใจ 9) ทำให้ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนตื่นรู้ (ตัดสินได้/รู้เท่าทัน/ไม่ตกเป็นเหยื่อ) หมวดที่ 2 ผลที่เกิดขึ้นต่อครอบครัวและสังคม 2 ตัวชี้วัด 10) เกิดความรัก ความอบอุ่น ในครอบครัว และ 11) นำผลที่ได้จากการอ่านไปเผยแพร่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและต่อสังคม และ **กลุ่มที่ 2 เด็กปฐมวัย** แบ่งออกเป็น พฤติกรรมการอ่าน และผลลัพธ์จากการอ่าน ดังนี้ (1) พฤติกรรมการอ่าน (ปริมาณการอ่าน) ได้แก่ 1) เวลาอ่านเฉลี่ยต่อสัปดาห์ 2) จำนวนเรื่อง/ชิ้น ที่อ่านต่อสัปดาห์ 3) ค่าใช้จ่ายในการอ่านต่อเดือน 4) จำนวนหนังสือที่ซื้อต่อเดือน (เล่ม) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่จ่ายต่อเดือน ค่าบริการอินเทอร์เน็ตต่อเดือน 5) จำนวนวันที่อ่านต่อสัปดาห์และระยะเวลาที่อ่านเฉลี่ยต่อวัน 6) ระยะเวลาที่ใช้อ่านต่อครั้ง (อ่านติดต่อกัน) 7) แหล่งที่มาของสื่อที่ใช้อ่าน 8) ช่วงเวลาที่อ่านหนังสือให้เด็กฟัง 9) การเล่นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของเด็ก และ 10) การหยิบหนังสือมาอ่านเองของตัวเด็ก และ (2) ผลลัพธ์จากการอ่าน จะทำการสำรวจใน 2 มิติ ดังนี้ มิติที่ 1 กิจกรรมที่ทำร่วมกัน ได้แก่ 1) อ่านหนังสือให้เด็กฟัง 2) พาเด็กไปร้านหนังสือ 3) ซื้อหนังสือให้ 4) พาเด็กไปห้องสมุด 5) ให้รางวัลเด็กด้วยหนังสือ 6) ให้คำชมเวลาเด็กอ่านหนังสือ และ 7) ใช้เวลาอ่านหนังสือด้วยกัน และมิติที่ 2 ผลลัพธ์ที่เกิดจากการอ่าน มี 2 ส่วน คือ ผลที่เกิดขึ้นต่อตัวเด็ก ได้แก่ 1) ทำให้เด็กอารมณ์ดี มีความสุข สนุก เพลิดเพลิน 2) สร้างจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ 3) ช่วยพัฒนาภาษา 4) ช่วยพัฒนาการสื่อสาร (บอกความต้องการของตัวเองได้) 5) ช่วยพัฒนาทักษะทางอารมณ์ (มีสมาธิ ควบคุมอารมณ์โกรธ รู้จักรอคอย ฯลฯ) 6) ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม (รู้จัก

แบ่งปัน รู้จักขอโทษ ฯลฯ) 7) ช่วยพัฒนาทักษะทางปัญญา/ความรู้ และ 8) มีวินัย มีความรับผิดชอบ และผลที่เกิดขึ้นต่อครอบครัวและสังคม ได้แก่ เกิดความรัก ความอบอุ่น ในครอบครัว

โครงการวิจัยและสำรวจเรื่อง Reading The Reader: A Survey of Australian Reading Habit (Macquarie University, 2016) เป็นโครงการสำรวจนิสัยการอ่านหนังสือของคนออสเตรเลียที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป จำนวน 2,944 ตัวอย่าง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือในชีวิตประจำวันของคนออสเตรเลีย โดยสำรวจช่วงตุลาคม พ.ศ. 2559 มีประเด็นสำรวจดังนี้ 1) ใครเป็นคนอ่านหนังสือ ศึกษาในประเด็นกิจกรรมยามว่าง กิจกรรมยามว่างที่ท่านทำแล้วมีความสุข ซึ่งการอ่านหนังสือเป็นหนึ่งในกิจกรรมยามว่างที่คนออสเตรเลียทำแล้วมีความสุข 2) ประเภทของผู้อ่าน (readers) ศึกษาในประเด็นการเป็นนักอ่านหรือไม่เป็นนักอ่านหนังสือ โดยหากไม่เป็นนักอ่านหนังสือ (อ่านหนังสือครั้งสุดท้ายเมื่อ 12 เดือนที่แล้ว) และหากเป็นนักอ่านหนังสือ (Occasional readers) จะอ่านหนังสือในช่วง 1 - 10 เล่มในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ส่วน Frequent readers คือ เป็นนักอ่านหนังสือที่อ่านมากกว่า 10 เล่มในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา 3) ศึกษาครอบครัวที่มีเด็กต่ำกว่า 13 ปี ว่าสนับสนุนให้เด็กอ่านหนังสือ อ่านหนังสือให้เด็กฟัง มีการยืมหนังสือให้เด็ก นำเด็กไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ และซื้อหนังสือให้เด็ก 4) ความท้าทายต่อการอ่าน โดยศึกษาสาเหตุทางกายภาพและสุขภาพของร่างกายว่ามีผลต่อการอ่านหนังสือหรือไม่ 5) ระยะเวลาในการอ่าน ได้แก่ จำนวนชั่วโมงอ่านหนังสือต่อสัปดาห์ จำนวนชั่วโมงอ่านที่ทำให้มีความสุขต่อสัปดาห์ 6) กิจกรรมการอ่านเปรียบเทียบในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ ระยะเวลาอ่านทั้งหมด (อินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ บล๊อก หนังสือ หนังสือพิมพ์และวารสาร ฯลฯ) ระยะเวลาอ่าน (เวลาอ่านที่มีความสุข เวลาอ่านที่จำเป็นต้องอ่าน/ถูกบังคับให้อ่าน ฯลฯ) สาเหตุที่จำใจหรือถูกบังคับให้อ่าน 7) ประเภทเนื้อหาที่อ่าน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ อาชญากรรม วิทยาศาสตร์ หนังสือร่วมสมัย อัตชีวประวัติ อาหาร/เครื่องดื่ม หนังสือคลาสสิก นวนิยาย หนังสือเกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมือง ฯลฯ 8) สาเหตุที่อ่าน ได้แก่ เพื่อความบันเทิง การเรียนรู้ อ่านเรื่องที่ตนสนใจ หลีกหนีจากโลกจริงต้องการอยู่ในโลกอื่น หรือกระตุ้นจินตนาการ ฯลฯ 9) ทัศนคติต่อหนังสือและต่ออุตสาหกรรมหนังสือของออสเตรเลีย 10) วิธีการอ่าน ได้แก่ แหล่งที่ค้นหาหนังสือ วิธีการเลือกหนังสือ รูปแบบของหนังสือ (Print, E-book, Audio book) และ 11) พฤติกรรมการซื้อและยืมหนังสือ ได้แก่ ความถี่ แหล่งที่เลือกซื้อและ/หรือยืมหนังสือ อิทธิพลของออนไลน์ที่มีต่อการอ่าน (เช่น ฟังจากการรีวิว การดูข้อแนะนำจากยูทูบ การโพสต์หนังสือที่น่าสนใจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การอ่านบล๊อกที่แนะนำหนังสือ ฯลฯ)

โครงการวิจัยเรื่อง National Survey into the Reading and Book Reading Behavior of Adult South Africans Quantitative research into the reading, book reading & book buying habit of South Africans (South Africa Book Development Council, 2006) ให้นิยามเกี่ยวกับการอ่านในงานวิจัยนี้ คือ พฤติกรรมการอ่าน เป็นหนึ่งในกิจกรรมยามว่าง (ไม่นับรวมในที่เรียนหนังสือ และการทำงาน) โดยสำรวจคนที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 1,997 คน ช่วงเวลาสำรวจคือ กรกฎาคม - สิงหาคม 2006 โดยโจทย์ที่ใช้ศึกษาในระดับประเทศคือ “ประเทศของเราเป็นนักอ่านใช่หรือไม่” ว่าอะไรคือบรรทัดฐานเปรียบเทียบเกี่ยวกับการอ่านของคนในชาติ” โดยศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการอ่าน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ **ประเด็นที่ 1 การใช้เวลาว่างของคนแอฟริกาใต้** ซึ่งจะไม่กล่าวรายละเอียดในที่นี้ **ประเด็นที่ 2 การอ่านในแอฟริกาใต้** เป็นการศึกษาพฤติกรรมการอ่านของคนในชาติ ประเด็นศึกษาคือ 1) ดัชนีการอ่าน (Reading Index) ซึ่งองค์ประกอบในการศึกษา คือ ทัศนคติต่อการอ่าน ความถี่ของการอ่าน และระยะเวลาการอ่านในช่วงเวลาว่าง 2) สัดส่วนของนักอ่านในช่วงเวลาว่างในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา 3) สัดสวนของคนที่ไม่ได้อ่านในช่วงเวลาว่างในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา 4) ค่าเฉลี่ยจำนวนของสื่อ (materials) ที่อ่านเป็นประจำ 5) ประเภท

ของสื่อที่อ่าน เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร บทความอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ซึ่งในส่วนนี้ทำการสำรวจเกี่ยวกับการคำนวณค่า reading index ระดับการอ่านออก ความคิดเห็นของประชาชนต่อการอ่าน ประชาชนอ่านอะไร ความถี่ในการอ่าน และการเลือกที่จะทำกิจกรรมในเวลาว่างต่าง ๆ เมื่อเทียบกับกิจกรรมการอ่าน และ**ประเด็นที่ 3 การอ่านหนังสือในแอฟริกาใต้** เพื่อวัดจำนวนหนังสือที่ใช้อ่านในช่วงเวลาว่างในแต่ละครัวเรือน (ซึ่งรวมถึงหนังสือทุกชนิดทั้งที่โรงเรียน work book และทุกชนิดในบ้านที่ใช้อ่านในเวลาว่าง) และศึกษาว่าปัจจัยใดมีส่วนทำให้คนมีนิสัยการอ่านหรือเป็นอุปสรรคต่อการอ่านหนังสือ โดยการศึกษาเกี่ยวกับดัชนีการอ่านหนังสือ (Book reading index) ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาดัชนี้ คือ ระดับการอ่านออก ทัศนคติต่อการอ่านหนังสือ รูปแบบและพฤติกรรมการอ่าน และการเข้าถึงหนังสือและอุปสรรค ซึ่งในส่วนนี้ทำการสำรวจในประเด็นเกี่ยวกับ ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือที่มีอยู่ในครัวเรือน ราคาและการเข้าถึงหนังสือซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญ ค่าเฉลี่ยจำนวนหนังสือที่อ่านในช่วงหกเดือนที่ผ่านมาจำแนกตามประเภทหนังสือ สัดส่วนจำนวนหนอนหนังสือต่อตัวอย่างที่สำรวจ (คนที่อ่านหนังสือมากเทียบกับตัวอย่างทั้งหมดที่ทำการศึกษา) และช่องทางของหนังสือที่ซื้อมาหรือได้มา

โครงการสำรวจเรื่อง Children's and Young People's Reading Habits and Preferences. The who, what, why, where and when. (Christina Clark and Amelia Foster, 2005) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการอ่านของเด็ก และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการอ่าน และขจัดอุปสรรคในการอ่านนอกห้องเรียนของเด็กวัยนี้ อันจะเป็นแนวทางในการทำให้เด็กและเยาวชนอยากอ่านด้วยตนเอง ชอบอ่าน และอ่านอย่างเป็นปกติวิสัย โดยอ่านอย่างมีความสุข ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่สำรวจคือนักเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษาของประเทศอังกฤษ กว่า 8,000 คน จากโรงเรียน 98 แห่งเมื่อช่วง 2005 โดยสำรวจในประเด็นทัศนคติ พฤติกรรมการอ่าน เนื้อหาที่อ่าน ประเภทสื่อที่อ่าน สาเหตุที่อ่าน สถานที่อ่าน อุปสรรค บุคคลที่จะมีผลทำให้อ่านมากขึ้น และข้อเสนอแนะที่จะทำให้อ่านมากขึ้น โดยมีประเด็นคำถามในการสำรวจดังนี้ 1) การอ่านเป็นเรื่องน่าสนุกหรือไม่ 2) คุณอ่านหนังสือนอกโรงเรียนบ่อยแค่ไหน 3) คุณคิดว่าคุณอ่านหนังสือเพียงพอหรือยัง 4) ทัศนคติต่อการอ่านหนังสือ (เช่น การอ่านหนังสือเป็นเรื่องของเด็กผู้หญิง เป็นเรื่องที่น่าเบื่อเป็นงานหนัก มีความสำคัญ ไม่น่าสนใจ หนังสือเหมือนผู้ปกครอง ฯลฯ) 5) สื่อที่คุณชอบอ่านเมื่ออยู่นอกโรงเรียน (เช่น แมกกาซีน เว็บไซต์ โปสเตอร์ เครื่องหมาย Email การ์ตูนหนังสือพิมพ์ แคตตาล็อกสินค้า ฯลฯ) 6) ประเภทของเนื้อหาเพื่อบันเทิง (การผจญภัย อาชญากรรมสืบสวนสอบสวน วิทยาศาสตร์ ไม่อ่านเนื้อหาเพื่อความบันเทิง ฯลฯ) 7) สถานที่ชอบอ่านหนังสือ ที่บ้าน ที่โรงเรียน หรือในชุมชน โดยระบุสถานที่ เช่น ที่บ้าน คือ ห้องนอน ห้องอาหาร ห้องน้ำ สวน ฯลฯ 8) สาเหตุที่อ่าน 9) ฉันจะอ่านได้มากกว่านี้ถ้า .... 10) กิจกรรมใดที่จะทำให้ฉันอ่านหนังสือได้มากขึ้น (การออกแบบเว็บไซต์ การพบปะกับผู้เขียน การอ่านเกม การช่วยเด็ก ๆ หรือลูก ๆ ของฉัน การแข่งขัน ชิงรางวัล มีการเขียน book review ฯลฯ) 11) คุณคิดว่าใครสอนให้คุณอ่าน 12) คุณอ่านหนังสือกับใคร และ 13) ใครที่คุณจะพูดด้วยจากสิ่งที่คุณอ่าน

Snow, C. E. (2002). ได้อธิบายความหมายของการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า ประกอบขึ้นจาก 4 ส่วนหลัก ๆ คือ ผู้อ่าน หนังสือหรืองานเขียน และกระบวนการอ่าน ซึ่งทั้งสามส่วนเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม การอ่านเป็นกระบวนการเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับตัวหนังสือในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้ 1) ผู้อ่าน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ความสามารถทางปัญญา เช่น ความคิดเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ การอนุมาน ความจำ การจินตนาการ ด้านที่ 2 แรงจูงใจในการอ่าน เช่น ความสนใจในเนื้อหา ความเชื่อมั่นในการอ่านของตน ด้านที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ เนื้อหา ภาษา และกลวิธี และด้านที่ 4 ประสบการณ์ 2) หนังสือหรืองานเขียน การจัดเรียงข้อมูล

วิธีการนำเสนอข้อมูล ประเภทงานเขียน เนื้อหา และแก่นเรื่อง ฯลฯ 3) กระบวนการอ่าน กระบวนการทางภาษา การตีความ การทำความเข้าใจ ซึ่งทั้งหมดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้อ่านและองค์ประกอบของงานเขียน วิธีการอ่านมีหลายวิธีขึ้นอยู่กับเป้าหมายการอ่าน เช่น อ่านผ่าน ๆ เพื่อเห็นภาพรวม เพื่อศึกษาหาความรู้ และ 4) บริบท ในห้องเรียน บ้าน ชุมชน สังคมและวัฒนธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมมาดังข้างต้น จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรในระดับชาติของทั้งในและต่างประเทศ ต่างมีความพยายามในการวัดสถานะการอ่านของประเทศ โดยพบว่าจะเป็นการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่าน ประเภทของสื่อ เนื้อหาของสื่อที่อ่าน ช่องทางการเข้าถึง บริบทของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน รวมถึงอุปสรรค ปัญหา และข้อเสนอแนะในเชิงการเพิ่มการอ่าน โดยการสำรวจขององค์กรในต่างประเทศมีการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและนิสัยการอ่านด้วย ซึ่งตัวแปรเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่าน แต่ทั้งนี้กลับพบว่ายังไม่ค่อยพบงานศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการอ่านในระดับประเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยในลำดับต่อไป

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยต่าง ๆ ทางคณะวิจัยนำมาพัฒนาเป็นกรอบในการศึกษาเรื่อง โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย ดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยฯ นี้ เป็นการวิจัยแบบพหุวิธี ซึ่งมีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอน ประเด็นศึกษา และวิธีการดำเนินงาน สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอน ประเด็นศึกษา และวิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอน	ประเด็นศึกษา	วิธีการดำเนินงาน
1. ทบทวนองค์ประกอบของวัฒนธรรมการอ่านในเชิงแนวคิด	● นิยาม โครงสร้าง องค์ประกอบ ตัวชี้วัด วิธีการวัด และเครื่องมือที่ใช้วัดของวัฒนธรรมการอ่าน ● ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการวัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย ● ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการวัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย	1) ทบทวนวรรณกรรมในประเด็นตัวชี้วัด วิธีการวัด และเครื่องมือที่ใช้วัดวัฒนธรรมการอ่าน ทั้งในและต่างประเทศ 2) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 12 ท่าน 3) ประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาโครงสร้าง องค์ประกอบ ตัวชี้วัด วิธีการวัด และเครื่องมือวัดวัฒนธรรมการอ่านจำนวน 1 ครั้ง 39 ท่าน*
2. สำรวจแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการอ่านของไทย	● สำรวจหน่วยงานที่เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการอ่านในกลุ่มคนต่าง ๆ ● สถานะของข้อมูลการอ่านที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดเก็บข้อมูลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ● ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลด้านการอ่านของประเทศไทย ● ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูลด้านการอ่านของประเทศไทย	1) ทบทวนวรรณกรรมแหล่งข้อมูลทุติยภูมิด้านการอ่านของประเทศไทย 2) ประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาโครงสร้าง องค์ประกอบ ตัวชี้วัด วิธีการวัด และเครื่องมือวัดวัฒนธรรมการอ่านจำนวน และการจัดเก็บข้อมูลการอ่าน 1 ครั้ง 39 ท่าน* (กลุ่มเดียวกับขั้นตอนที่ 1) 3) รวบรวมและวิเคราะห์แหล่งข้อมูลและข้อมูลทุติยภูมิที่จำเป็นต่อการจัดทำตัวชี้วัด
3. ออกแบบโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่านของไทย	● กำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่าน	1) คณะวิจัยออกแบบ (ร่าง) โครงสร้างและตัวชี้วัด 2) ปรับปรุงโครงสร้างและตัวชี้วัดดัชนีการอ่านตามข้อเสนอแนะ
4. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้จัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัด	● พัฒนาเครื่องมือที่ใช้จัดเก็บข้อมูลวัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัดตามประเด็นยุทธศาสตร์	1) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 12 ท่าน 2) จัดประชุมเน้นกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาเครื่องมือ ฯ 3 กลุ่ม จำนวน 59 ท่าน

ขั้นตอน	ประเด็นศึกษา	วิธีการดำเนินงาน
	- การปลูกฝังพฤติกรรมรักการอ่านให้กับคนทุกช่วงวัย - การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อการอ่าน - คุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่าน - การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน	3) คณะวิจัยออกแบบเครื่องมือที่ใช้จัดเก็บข้อมูล ตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
5. ทดสอบ validity และ reliability ของเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล	● ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล และปรับแก้ให้สมบูรณ์	1) เก็บข้อมูลภาคสนาม 180 ตัวอย่าง 2) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ และตรวจสอบความเข้าใจในภาษาในแบบสอบถามขอกลุ่มผู้ตอบ 3) คำนวณค่าสถิติที่บ่งบอก validity และ reliability ของเครื่องมือ 4) ปรับแก้เครื่องมือให้สมบูรณ์
6. จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม	● นำเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดไปใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนามจริง	1) สำรวจข้อมูลภาคสนาม 1,200 ตัวอย่าง (กลุ่มละ 300 ตัวอย่าง) กลุ่มที่ 1 กลุ่มเด็กปฐมวัย กลุ่มที่ 2 กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มที่ 3 กลุ่มคนวัยทำงาน กลุ่มที่ 4 กลุ่มหลังเกษียณอายุ 2) บันทึกข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้อง 3) คำนวณค่าถ่วงน้ำหนักของตัวอย่าง
7. ประมวลผลตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน	● ตรวจสอบโครงสร้างตัวชี้วัดด้วยค่าสถิติ และปรับแก้ให้เหมาะสม ● ประมวลผลข้อมูลให้ได้ค่าวัฒนธรรมการอ่านตามโครงสร้าง	1) วิเคราะห์ validity และ reliability ของตัวชี้วัดที่เป็นตัวแปรแฝง (latent variable) ด้วย Confirmatory Factor Analysis (CFA) 2) คำนวณค่าตัวชี้วัดแต่ละตัว
8. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัด	● ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดต่าง ๆ โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุน	1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM)

ขั้นตอน	ประเด็นศึกษา	วิธีการดำเนินงาน
9. ประเมินสถานะเบื้องต้นของวัฒนธรรมการอ่าน	● ทดลองนำตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น มาประเมินสถานะเบื้องต้นของวัฒนธรรมการอ่านของไทย	1) ประเมินสถานะวัฒนธรรมการอ่านของไทยตามตัวชี้วัด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่มีในปัจจุบัน และข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในโครงการในกรณีที่ไม่มีข้อมูลทุติยภูมิ 2) วิเคราะห์ผลการศึกษาสถานะวัฒนธรรมการอ่านในเบื้องต้น 3) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นสถานะเบื้องต้นของวัฒนธรรมการอ่าน 15 ท่าน**
10. ประเมินสถานะข้อมูลของวัฒนธรรมการอ่าน	● ประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่ต้องใช้ในการประมวลผลตัวชี้วัด ทั้งในแง่การมีอยู่ คุณภาพ ความถี่ และความสมบูรณ์ของข้อมูล	1) สำรวจแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
11. จัดทำข้อเสนอแนะในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและการปรับปรุงการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่	● จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่แล้วให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น	1) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดที่ยังไม่มีการจัดเก็บในปัจจุบัน 2) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน
12. จัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัด	● ออกแบบโครงสร้างชุดข้อมูลที่ใช้ในการจัดเก็บตัวชี้วัด ● รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเพื่อจัดเก็บใส่ชุดข้อมูล	1) ออกแบบชุดข้อมูลที่ใช้ในการจัดเก็บตัวชี้วัด 2) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่แล้วและจัดเก็บให้เป็นระบบ 3) จัดประชุมเพื่อนำเสนอชุดข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง 15 ท่าน** (กลุ่มเดียวกับในขั้นตอนที่ 9)
13. จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บไปใช้ในภาคปฏิบัติ	● ข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บไปใช้ในภาคปฏิบัติ ● ข้อเสนอแนะการพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บในอนาคต	1) จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บไปใช้ในภาคปฏิบัติ 2) จัดทำข้อเสนอแนะการพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บในอนาคต

ขั้นตอน	ประเด็นศึกษา	วิธีการดำเนินงาน
14. ออกแบบรูปแบบของรายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย	● ตัวอย่างรายงานการติดตามประเมินผลสถานการณ์วัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัด ● บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน	1) ออกแบบรูปแบบของรายงานติดตามประเมินผลวัฒนธรรมการอ่าน 2) จัดทำรายงานการติดตามประเมินผลวัฒนธรรมการอ่าน 3) จัดทำบทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน
15. เผยแพร่ข้อมูลสู่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านตามแผนแม่บทฯ	● เผยแพร่ผลการศึกษา	1) จัดสัมมนาเผยแพร่ผลการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 100 ท่าน

รายละเอียดของขั้นตอน ประเด็นศึกษา และวิธีการดำเนินงาน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนโครงสร้าง องค์ประกอบ ตัวชี้วัด วิธีการวัดและเครื่องมือวัดวัฒนธรรมการอ่าน ในเชิงแนวคิด

วัตถุประสงค์

- ศึกษานิยาม โครงสร้าง องค์ประกอบ ตัวชี้วัด วิธีการวัด และเครื่องมือที่ใช้วัดของวัฒนธรรมการอ่าน
- ทบทวนปัญหาและอุปสรรคที่พบในการวัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย
- ทบทวนข้อเสนอแนะในการพัฒนาการวัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย

วิธีการศึกษา

1) ทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการอ่านทั้งจากแหล่งข้อมูลในประเทศและต่างประเทศ
2) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 12 ท่าน
   - สัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการวัดวัฒนธรรมการอ่าน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาคประชาสังคม
     - ผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิด้านการวัดและเก็บข้อมูลด้านการอ่านในประเทศไทยในองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กระทรวงแรงงาน องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม จำนวน 8 ท่าน
     - นักวิจัยและนักวิชาการที่ทำงานด้านการวัดและการพัฒนาเครื่องมือวัดวัฒนธรรมการอ่านในประเทศไทย จากสถาบันทางวิชาการของประเทศ และนักวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการวัดการอ่าน จำนวน 4 ท่าน

- การสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น คณะวิจัยจะทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เป็นบุคคลสำคัญ โดยมีการกำหนดโครงสร้างของประเด็นคำถามและมีส่วนเปิดไว้เพื่อถามคำถามสด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีสาระสำคัญเพียงพอและลุ่มลึกต่อการนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษาได้ นอกจากนั้น ประเด็นที่จะทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน จะเน้นเจาะลึกประเด็นคำถามตามความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

3) ประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมาย (Focus groups) จำนวน 39 ท่าน

- ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ทำงานหรือมีระสบการณ์ด้านการวัดหรือการเก็บข้อมูลด้านการอ่าน การพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการวัด และการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทย จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จำนวน 39 ท่าน วันพุธที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เวลา 8.30 - 13.00 น. ณ ห้องประชุม 1 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม โดยมีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมและสรุปการประชุมดังเอกสารภาคผนวก ฌ
- การจัดกลุ่มประชุมกลุ่มนี้ จะทำให้ได้มาซึ่งการนำเสนอความคิดเห็น การแลกเปลี่ยน และถกเถียงความคิดเห็น ทำให้เห็นมิติความคิดเห็นจากกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายมุมมองและหลากหลายมิติ

ขั้นตอนที่ 2 สำรวจแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการอ่านของไทย

วัตถุประสงค์

- สำรวจหน่วยงานที่ดำเนินการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการอ่านในกลุ่มคนต่าง ๆ
- ศึกษาสถานะของข้อมูลการอ่านที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดเก็บข้อมูลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
- ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูลด้านการอ่านของประเทศไทย
- ศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูลด้านการอ่านของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

1) ทบทวนวรรณกรรมแหล่งข้อมูลทุติยภูมิด้านการอ่านของประเทศไทย
2) ประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาโครงสร้าง องค์ประกอบ ตัวชี้วัด วิธีการวัด และเครื่องมือวัดวัฒนธรรมการอ่านจำนวน และการจัดเก็บข้อมูลการอ่าน 1 ครั้ง 39 ท่าน* (กลุ่มเดียวกับขั้นตอนที่ 1)
3) รวบรวมและวิเคราะห์แหล่งข้อมูลและข้อมูลทุติยภูมิที่จำเป็นต่อการจัดทำตัวชี้วัดโดยคณะวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่านของไทย

วัตถุประสงค์

กำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบ และตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่าน

วิธีการศึกษา

1) คณะวิจัยออกแบบ (ร่าง) โครงสร้างและตัวชี้วัดของวัฒนธรรมการอ่าน

2) ปรับปรุงโครงสร้างและตัวชี้วัดดัชนีการอ่านตามข้อเสนอแนะจากที่ประชุมฯ

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้จัดเก็บข้อมูลวัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์

พัฒนาเครื่องมือที่ใช้จัดเก็บข้อมูลวัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัด ตามประเด็นยุทธศาสตร์

- การปลูกฝังพฤติกรรมรักการอ่านให้กับคนทุกช่วงวัย
- การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อการอ่าน
- คุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่าน
- การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน

วิธีการศึกษา

1) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 ท่าน
2) จัดประชุมเน้นกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาเครื่องมือฯ จำนวน 3 กลุ่ม รวม 59 ท่าน
   - การประชุมกลุ่มที่ 1 กลุ่มเด็กปฐมวัย อายุไม่เกิน 6 ปี มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 17 ท่าน
   - การประชุมกลุ่มที่ 2 กลุ่มเด็กและเยาวชน อายุตั้งแต่ 6 ปี ถึง 24 ปี มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 25 ท่าน
   - การประชุมกลุ่มที่ 3 กลุ่มคนวัยทำงาน อายุตั้งแต่ 24 ปี - 60 ปี และกลุ่มเกษียณอายุ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 17 ท่าน

   การประชุมเน้นกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาเครื่องมือฯ วันพุธที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2560 เวลา8.30-16.00 น. ณ ห้องประชุม 1 และ ห้องประชุม 2 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม
3) คณะวิจัยออกแบบเครื่องมือที่ใช้จัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

ขั้นตอนที่ 5 ทดสอบ validity และ reliability ของเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม

วัตถุประสงค์

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล และปรับแก้ให้สมบูรณ์

วิธีการศึกษา

1) เก็บข้อมูลภาคสนามจำนวน 180 ตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ทดสอบ validity และ reliability ของเครื่องมือ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามช่วงวัย โดยแบ่งเป็นกลุ่มปฐมวัย กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มคนวัยเกษียณอายุ
2) ตรวจสอบ content validity ของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเข้าใจในภาษาในแบบสอบถามของกลุ่มผู้ตอบ
3) คำนวณค่าสถิติที่บ่งบอก validity และ reliability ของเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Item-Objective Congruence Index, IOC) และความสอดคล้องภายในของเครื่องมือ (Cronbach's alpha)

4) ปรับแก้เครื่องมือให้สมบูรณ์ เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงและแม่นยำ

ขั้นตอนที่ 6 จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม

วัตถุประสงค์

นำเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดตามแผนแม่บทฯ ไปใช้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในภาคสนาม

วิธีการศึกษา

1) สำรวจข้อมูลภาคสนามจำนวน 1,200 ตัวอย่าง (จำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 300 ตัวอย่าง)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเด็กปฐมวัย
กลุ่มที่ 2 กลุ่มเด็กและเยาวชน
กลุ่มที่ 3 กลุ่มคนวัยทำงาน
กลุ่มที่ 4 กลุ่มหลังเกษียณอายุ

พื้นที่ลงภาคสนาม จำนวน 9 แห่ง ดังนี้

- กรุงเทพมหานคร
- ภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ และพิษณุโลก
- ภาคกลาง คือ จังหวัดสระบุรี และชลบุรี
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัด ขอนแก่น และบุรีรัมย์
- ภาคใต้ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และสงขลา

ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นการสำรวจข้อมูลภาคประชาชนด้วยแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้สามารถสะท้อนสถานะโดยรวมของประชากรของประเทศ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณ ทำให้ไม่สามารถกำหนดขนาดตัวอย่างจากระดับความคลาดเคลื่อน (error) ที่ต้องการ แต่การกำหนดขนาดตัวอย่างในโครงการนี้จะกำหนดจากข้อจำกัดของงบประมาณ โดยปล่อยให้ความคลาดเคลื่อนเป็นตัวผันแปร ในการตีความและนำผลการศึกษาไปใช้งาน จำเป็นต้องคำนึงถึงระดับความคลาดเคลื่อนของการประมาณประชากรดังกล่าว

ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างสำหรับการสำรวจข้อมูลภาคประชาชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขอบเขตประชากร

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของประชากรในภาพรวมประเทศ โดยครอบคลุมทุกช่วงวัย ได้แก่ เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชน คนวัยทำงาน และคนหลังเกษียณอายุ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามบางกลุ่มอาจยังมีวุฒิภาวะสูงไม่เพียงพอที่จะสามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง หรือมีข้อจำกัดในการให้สัมภาษณ์ เช่น กลุ่มเด็กปฐมวัย กลุ่มวัยเด็กที่ยังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ในการสำรวจข้อมูลกลุ่มประชากรดังกล่าวจึงใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องแทน

ขนาดตัวอย่าง

ในที่นี้ใช้การสำรวจด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เนื่องจากจะทำให้สามารถประมาณค่าประชากรได้อย่างถูกต้อง โดยสามารถระบุระดับความคลาดเคลื่อนและความเชื่อมั่นของการประมาณค่า การกำหนดขนาดตัวอย่างสามารถกระทำได้ 2 วิธี ได้แก่ กำหนดขนาดตัวอย่างจากค่า

ผิดพลาดที่ยอมรับได้ และกำหนดขนาดตัวอย่างจากงบประมาณค่าใช้จ่ายของการสำรวจภาคสนามที่จำกัด หากกำหนดขนาดตัวอย่างจากค่าผิดพลาดที่ยอมรับได้ ขนาดตัวอย่างและงบประมาณในการสำรวจจะเป็นตัวแปรตาม ในขณะที่หากกำหนดจำนวนตัวอย่างจากงบประมาณค่าใช้จ่ายในการสำรวจ งบประมาณค่าใช้จ่ายการสำรวจภาคสนามและขนาดตัวอย่างจะเป็นตัวแปรต้น ในขณะที่ค่าผิดพลาดของการประมาณค่าประชากรจะเป็นตัวแปรตาม

งานศึกษานี้เลือกกำหนดขนาดตัวอย่างจากงบประมาณค่าใช้จ่ายการสำรวจข้อมูล โดยกำหนดขนาดตัวอย่างของกลุ่มประชากรในแต่ละช่วงวัยไว้ที่ 300 ตัวอย่าง เพื่อให้สามารถประมาณค่าประชากรจำแนกตามวัยได้ในระดับความผิดพลาดที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจะสามารถคำนวณค่าความผิดพลาดของการประมาณค่าประชากรที่จะเกิดขึ้นจากขนาดตัวอย่างดังกล่าว และจะเป็นข้อมูลสำคัญในการแปลความผลลัพธ์ของการสำรวจดังต่อไปนี้

การประมาณค่าประชากรในงานสำรวจนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร การประมาณค่ายอดรวมประชากร และการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร การประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรใช้ในกรณีที่ต้องการหาค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่สนใจ เช่น จำนวนชั่วโมงการอ่านเฉลี่ยต่อวัน คุณภาพของการอ่านเฉลี่ย ค่าใช้จ่ายเพื่อการอ่านเฉลี่ยต่อคน เป็นต้น การประมาณค่ายอดรวมประชากรใช้ในกรณีที่ต้องการหาผลรวมของตัวแปรที่สนใจ เช่น จำนวนประชากรที่ใช้บริการห้องสมุด จำนวนประชากรที่มีสถานที่เหมาะสมในการอ่าน เป็นต้น ส่วนการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรใช้ในกรณีที่ต้องการพิจารณาว่ามีประชากรที่มีคุณสมบัติที่สนใจในสัดส่วนเท่าไร เช่น ร้อยละประชากรที่พึงพอใจคุณภาพของสื่อการอ่าน ร้อยละประชากรที่เข้าไม่ถึงสื่อการอ่านออนไลน์ เป็นต้น สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างแสดงได้ดังกรอบต่อไปนี้

กรอบที่ 1 สูตรคำนวณขนาดตัวอย่าง

กรณีประมาณค่าเฉลี่ยประชากร $$n = \frac{Z^2\sigma^2}{E^2}$$

กรณีประมาณค่าสัดส่วนประชากร $$n = \frac{Z^2 p(1-p)}{E^2}$$

กรณีประมาณค่ายอดรวมประชากร $$n = \frac{N^2 Z^2 S^2}{E^2}$$

โดยที่ n คือขนาดตัวอย่าง

N คือขนาดประชากร

Z คือค่ามาตรฐานของการแจกแจงแบบปกติ ที่ระดับความเชื่อมั่น $1-\alpha$

σ^2 คือค่าความแปรปรวนของค่าประชากร

E คือค่าผิดพลาดของค่าประมาณประชากร (ความแตกต่างระหว่างค่าประมาณกับค่าประชากร)

p คือสัดส่วนประชากรตามลักษณะที่สนใจ

S คือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ค่าผิดพลาดของการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร

ในงานวิจัยนี้ เนื่องจากตัวแปรที่ต้องการประมาณค่าประชากรมีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นการยากที่จะระบุค่าความแปรปรวน (σ^2) ของประชากรของตัวแปรแต่ละตัว ผู้วิจัยจึงสมมติให้ค่าประชากรมีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งทำให้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าประมาณ 1 ใน 6 ของค่าพิสัย (range) และสามารถประมาณค่าของความแปรปรวนด้วยสูตรดังต่อไปนี้

$$\sigma^2 = \left(\frac{R}{6}\right)^2$$

โดย R คือ ค่าพิสัย (range)

ความเชื่อมั่นของการประมาณค่าประชากรกำหนดไว้ที่ 95% (α =0.05, z = 1.96) ดังนั้นจึงสามารถคำนวณค่าผิดพลาดของการประมาณค่าประชากรได้ดังต่อไปนี้

$$300 = \frac{1.96^2\left(\frac{R}{6}\right)^2}{E^2}$$

ดังนั้น

$$E = \sqrt{\frac{1.96^2\left(\frac{R}{6}\right)^2}{300}} = 0.0189R$$

ดังนั้นค่าผิดพลาดของการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรมีค่าเท่ากับ 1.89% ของค่าพิสัย ค่าผิดพลาดที่คำนวณได้เป็นค่าผิดพลาดซึ่งคิดเทียบกับค่าพิสัย (range) ของตัวแปร

ค่าผิดพลาดของการประมาณค่าสัดส่วนประชากร

เนื่องจากไม่ทราบค่าสัดส่วนประชากรเบื้องต้น (p) ของตัวแปรต่างๆ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงใช้ค่าประมาณของ p ($\hat{p}$) โดยกำหนดให้ $\hat{p}$ มีค่าเท่ากับ 0.5 ซึ่งทำให้ $\hat{p}(1-\hat{p})$ มีค่าสูงสุดและได้ขนาดตัวอย่างมากที่สุด ความเชื่อมั่นของการประมาณค่าประชากรกำหนดไว้ที่ 95% (α =0.05, z = 1.96) ดังนั้นจึงสามารถคำนวณค่าผิดพลาดของการประมาณค่าประชากรได้ดังต่อไปนี้

$$300 = \frac{1.96^2(0.5)(1-0.5)}{E^2}$$

ดังนั้น

$$E = \sqrt{\frac{1.96^2(0.5)(1-0.5)}{300}} = 0.0566$$

ดังนั้นค่าผิดพลาดของการประมาณค่าสัดส่วนมีค่าเท่ากับ 5.66%

ค่าผิดพลาดของการประมาณค่ายอดรวมประชากร

เช่นเดียวกับการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร เนื่องจากตัวแปรที่ต้องการประมาณค่าประชากรมีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นการยากที่จะระบุค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*s*) ของกลุ่มตัวอย่างของตัวแปรแต่ละตัว จึงได้สมมติให้กลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งทำให้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าประมาณ 1 ใน 6 ของค่าพิสัย (range) และสามารถประมาณค่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยสูตรดังต่อไปนี้

$$\sigma^2 = \left(\frac{R}{6}\right)^2$$

โดย R คือ ค่าพิสัย (range)

ความเชื่อมั่นของการประมาณค่าประชากรกำหนดไว้ที่ 95% (α =0.05, z = 1.96) ดังนั้นจึงสามารถคำนวณค่าผิดพลาดของการประมาณค่าประชากรได้ดังต่อไปนี้

$$300 = \frac{N^2 1.96^2 \left(\frac{R}{6}\right)^2}{E^2}$$

ดังนั้น

$$E = \sqrt{\frac{N^2 1.96^2 \left(\frac{R}{6}\right)^2}{300}} = 0.0189NR$$

ค่าผิดพลาดดังกล่าวเป็นค่าผิดพลาดรวมของประชากรทั้งหมด หากคิดค่าผิดพลาดเฉลี่ยต่อหน่วยประชากรจะได้ว่า

$$E_{ind} = \frac{0.0109NR}{N} = 0.0189R$$

โดยที่ E_{ind} คือค่าผิดพลาดเฉลี่ยต่อหน่วยประชากร

ค่าพิสัยของค่ายอมรวมประชากรมีค่าเท่ากับ NR ดังนั้นจึงได้ว่าค่าผิดพลาดของการประมาณค่ายอดรวมมีค่าเท่ากับ $\frac{0.0109NR}{NR}$ หรือ 1.89% ของค่าพิสัย

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรทั้งหมดถูกแบ่งออกเป็น 4 สตราตัม ได้แก่ เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชน คนวัยทำงาน และคนหลังเกษียณอายุ แต่ละสตราตัมถูกสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นอิสระต่อกัน ในขนาดตัวอย่างเท่า ๆ กันเท่ากับ 300 ตัวอย่าง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเดียวกันดังต่อไปนี้

วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้เป็นแบบ Stratified Four-Stage Random Sampling โดยแบ่งพื้นที่ประเทศทั้งหมดออกเป็น 5 ภูมิภาคหรือ 5 สตราตัม ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ และกำหนดขนาดตัวอย่างแต่ละภูมิภาคตามสัดส่วนประชากร (Proportional to size allocation) ของแต่ละภูมิภาคดังตารางที่ 2 แล้วทำการสุ่มตัวอย่างใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกจังหวัด ใช้วิธี Cluster Sampling ในแต่ละภูมิภาคเลือก 2 จังหวัด ยกเว้นกรุงเทพฯ เลือก 1 จังหวัดเนื่องจากมีอยู่เพียงจังหวัดเดียว โดยกำหนดให้ความน่าจะเป็นที่

แต่ละจังหวัดจะถูกหยิบแปรผันตามจำนวนประชากรไปในจังหวัด (Probability proportional to size: PPS) และกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละจังหวัดที่เลือกภายในภาคเดียวกันให้มีจำนวนเท่ากัน

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกชุมรุมอาคารหรือหมู่บ้าน ใช้วิธี Cluster Sampling โดยในแต่ละจังหวัดที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่ 1 จะถูกแบ่งออกเป็น 2 สตราตัม คือ พื้นที่ในเขตและพื้นที่นอกเขตเทศบาล และกำหนดให้จำนวนตัวอย่างในแต่ละสตราตัมแปรผันตามจำนวนประชากรในสตราตัม หลังจากนั้นในเขตเทศบาลจะสุ่มเลือกพื้นที่จากชุมรุมอาคาร (building block) ส่วนนอกเขตเทศบาลจะสุ่มเลือกเก็บจากหมู่บ้าน แล้วจึงสุ่มตัวอย่างชุมรุมอาคารหรือหมู่บ้านโดยกำหนดให้ความน่าจะเป็นในการถูกเลือกของแต่ละชุมรุมอาคารหรือหมู่บ้านมีค่าเท่ากัน

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อได้ชุมรุมอาคารหรือหมู่บ้านที่ถูกสุ่มเลือกมาแล้ว จึงทำการสุ่มตัวอย่างครัวเรือน โดยใช้วิธี Simple random sampling (SRS) โดยในแต่ละชุมรุมอาคารหรือหมู่บ้าน จะเลือกครัวเรือนโดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การเลือกสมาชิกในครัวเรือน ใช้วิธี Simple random sampling (SRS) โดยในแต่ละครัวเรือน เจ้าหน้าที่สำรวจจะสอบถามจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มอายุที่กำหนด หลังจากนั้นจึงสุ่มเลือกสมาชิกในครัวเรือน เพื่อทำการสัมภาษณ์โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรจำแนกตามภูมิภาค กลุ่มอายุ และเขตการปกครอง

ภาค	กลุ่ม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
กรุงเทพมหานคร	อายุ 0-1	125,195	0
	อายุ 2-6	319,444	0
	อายุ 7-25	2,217,572	0
	อายุ 26-60	4,932,441	0
	อายุมากกว่า 60	710,567	0
กลาง	อายุ 0-1	132,753	204,942
	อายุ 2-6	367,000	573,308
	อายุ 7-25	2,197,298	2,654,292
	อายุ 26-60	4,753,114	5,315,371
	อายุมากกว่า 60	830,828	1,154,403
เหนือ	อายุ 0-1	67,055	172,534
	อายุ 2-6	196,096	502,884
	อายุ 7-25	1,058,812	1,939,588
	อายุ 26-60	2,146,610	3,934,671
	อายุมากกว่า 60	569,519	1,068,273
ตะวันออกเฉียงเหนือ	อายุ 0-1	126,633	359,671
	อายุ 2-6	346,880	999,603
	อายุ 7-25	1,583,912	3,638,975
	อายุ 26-60	2,795,923	6,624,061
	อายุมากกว่า 60	686,004	1,804,427

ภาค	กลุ่ม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ใต้	อายุ 0-1	65,772	156,188
	อายุ 2-6	182,381	448,253
	อายุ 7-25	882,295	1,791,340
	อายุ 26-60	1,542,067	2,838,011
	อายุมากกว่า 60	297,661	667,034
รวม		29,133,830	36,847,829

ที่มา : สำมะโนประชากรและการเคหะ 2553 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2) บันทึกข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้อง

3) ประมาณค่าประชากร

การประมาณค่าประชากรไม่ว่าจะเป็นการประมาณค่าเฉลี่ย ค่าสัดส่วน หรือค่ายอดรวม สามารถใช้สูตรปกติทั่วไป หากแต่จะมีการถ่วงน้ำหนักแต่ละตัวอย่างด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก (weight) ซึ่งคำนวณได้จากขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

$$w_i = p_i^1 p_i^2 p_i^3 p_i^4$$

โดยที่ w_i คือค่าถ่วงน้ำหนักของตัวอย่างที่ i

p_i^1 คือ 1/ความน่าจะเป็นในการถูกเลือกของตัวอย่าง i ในการเลือกตัวอย่างขั้นที่ 1 (จังหวัด)

p_i^2 คือ 1/ความน่าจะเป็นในการถูกเลือกของตัวอย่าง i ในการเลือกตัวอย่างขั้นที่ 2 (ชุมรุมอาคาร/หมู่บ้าน)

p_i^3 คือ 1/ความน่าจะเป็นในการถูกเลือกของตัวอย่าง i ในการเลือกตัวอย่างขั้นที่ 3 (ครัวเรือน)

p_i^4 คือ 1/ความน่าจะเป็นในการถูกเลือกของตัวอย่าง i ในการเลือกตัวอย่างขั้นที่ 4 (สมาชิกในครัวเรือน)

สูตรการประมาณค่าประชากรแบบต่างๆ มีดังต่อไปนี้

สูตรการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^{n} w_i x_i}{\sum_{i=1}^{n} w_i}$$

โดยที่ $\bar{X}$ คือค่าเฉลี่ยของประชากร

x_i คือค่าของตัวอย่าง

n คือจำนวนตัวอย่าง

สูตรการประมาณค่าสัดส่วนประชากร

$$Y = \frac{\sum_{i=1}^{n} w_i y_i}{\sum_{i=1}^{n} w_i}$$

โดยที่ Y คือค่าสัดส่วนของประชากร

y_i = 1 หากตัวอย่างมีลักษณะตรงกับลักษณะที่สนใจ มิฉะนั้น = 0

สูตรการประมาณค่ายอดรวมประชากร

$$Z = \sum_{i=1}^{n} w_i x_i$$

โดยที่ Z คือค่ายอดรวมของประชากร

x_i คือค่าของตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 7 ประมวลผลตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

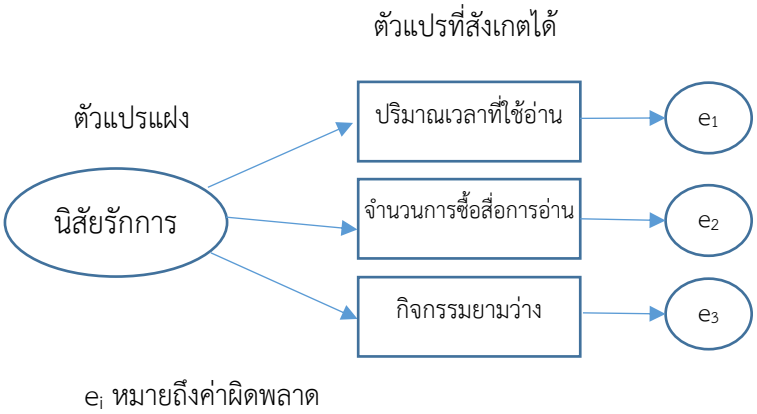
วัตถุประสงค์

1) ตรวจสอบแบบจำลองการวัด (Measurement Model) ของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านด้วยการวิเคราะห์ทางสถิติ และปรับแก้แบบจำลองการวัดให้เหมาะสม เพื่อมีความเที่ยงตรงและแม่นยำ
2) ประมวลผลข้อมูลให้ได้ค่าวัฒนธรรมการอ่านตามแบบจำลองการวัดของตัวชี้วัด

วิธีการศึกษา

เนื่องจากตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านจำนวนมาก เป็นตัวชี้วัดซึ่งอยู่ในรูปของตัวแปรที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง (unobserved variable) หรือตัวแปรแฝง (latent variable) เช่น ค่านิยมและทัศนคติต่อการอ่าน นิสัยการอ่าน ทักษะการอ่าน คุณภาพของสื่อการอ่าน บรรยากาศการอ่านในครอบครัว เป็นต้น การวัดค่าของตัวแปรแฝงเหล่านี้ต้องอาศัยการสังเกตจากตัวแปรที่สังเกตได้ (observed variable) ที่มีสหสัมพันธ์กับตัวแปรแฝงเหล่านี้ในระดับสูง แต่เนื่องจากตัวแปรที่สังเกตได้ไม่ใช่ตัวแปรเดียวกับตัวแปรแฝง จึงย่อมมีความผิดพลาด (error) ของการวัดเกิดขึ้น เพื่อลดความผิดพลาดดังกล่าวให้เหลือน้อยที่สุด โดยทั่วไปนักวิจัยจึงนำตัวแปรที่สังเกตได้หลายๆ ตัว มาใช้เพื่อวัดตัวแปรแฝงหนึ่ง ๆ เพื่อให้ความผิดพลาดของการวัดจากตัวแปรที่สังเกตได้แต่ละตัวหักลบกันไปเอง เกิดเป็นระบบสมการที่เรียกว่าแบบจำลองการวัด (Measurement Model)

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแบบจำลองการวัดของตัวแปรแฝง

e_i หมายถึงค่าผิดพลาด

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติที่เรียกว่า Confirmatory Factor Analysis (CFA) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจวัฒนธรรมการอ่านของประชากรไทยในขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อทดสอบแบบจำลองการวัดของตัวชี้วัดที่ใช้ในการวัดวัฒนธรรมการอ่านที่ได้พัฒนาขึ้น เช่น ทัศนคติต่อการอ่าน แรงจูงใจในการอ่าน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นต้น ว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้หรือไม่ และทำการปรับแก้แบบจำลองการวัด ผลลัพธ์ที่ได้คือแบบจำลองการวัดของตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินสถานะของวัฒนธรรมการอ่านที่มีความเที่ยงตรง (valid) และแม่นยำ (reliable)

ขั้นตอนที่ 8 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์

เพื่อค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านแต่ละตัว ซึ่งทำให้ทราบปัจจัยบางประการที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมการอ่าน

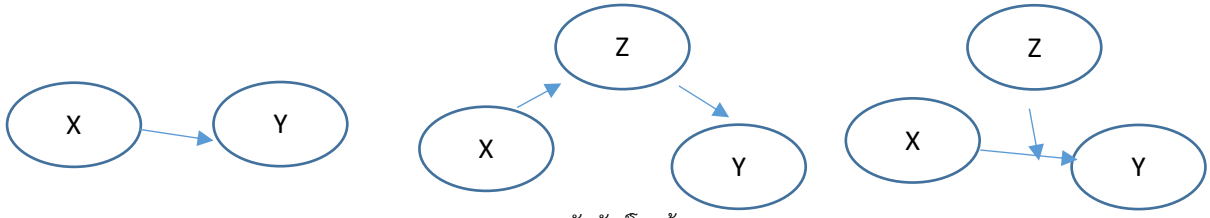
วิธีการศึกษา

1) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM)

แบบจำลองสมการโครงสร้างเป็นเครื่องมือทางสถิติที่สามารถใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ในลักษณะของความสัมพันธ์หลายทาง กล่าวคือสามารถวิเคราะห์ผลของตัวแปรหนึ่งที่มีต่ออีกตัวแปรหนึ่งทั้งในลักษณะความสัมพันธ์โดยตรง (direct relationship) ความสัมพันธ์โดยอ้อม (indirect relationship) และความสัมพันธ์ในลักษณะตัวกำกับ (moderator) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรอื่น ๆ อีกต่อหนึ่ง ดังแสดงในภาพที่ 3

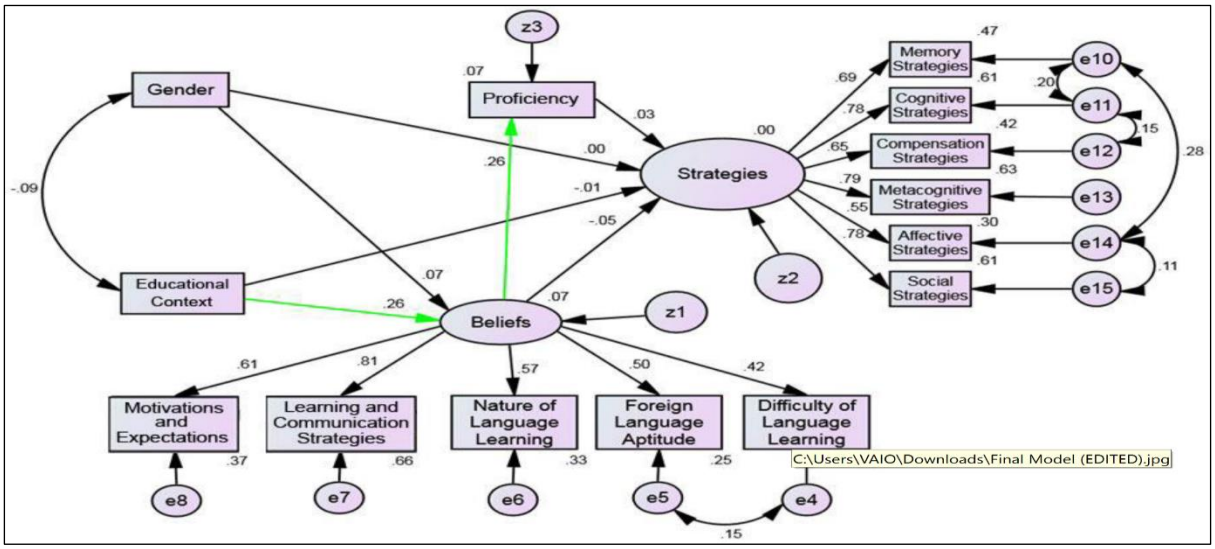
ความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้นสามารถแทนได้ด้วยระบบสมการ (System of Equations) โดยตัวแปรแต่ละตัวภายในแบบจำลองสมการโครงสร้าง อาจเป็นตัวแปรที่สังเกตไม่ได้หรือตัวแปรแฝง (latent variable) หรือเป็นตัวแปรที่สังเกตได้ก็ได้ การใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างในการวิเคราะห์จึงมีความเหมาะสมสำหรับงานวิจัยนี้ เนื่องจากตัวแปรที่ทำการวิเคราะห์จำนวนมากอยู่ในรูปของตัวแปรแฝง และการใช้แบบจำลองสมการจะทำให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างในลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้อย่างถี่ถ้วน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านที่มีแนวโน้มที่จะมีลักษณะของความสัมพันธ์หลายทาง

ภาพที่ 3 รูปแบบความสัมพันธ์ที่สามารถวิเคราะห์ด้วย SEM

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ของแบบจำลองสมการโครงสร้างประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การตรวจสอบคุณภาพของแบบจำลองที่ใช้ในการวัด (measurement model) ตัวแปรแฝง โดยใช้การวิเคราะห์ Confirmatory Factor Analysis (CFA) เพื่อตรวจสอบ validity และ reliability ของแบบจำลองการวัด ขั้นตอนนี้จะได้ดำเนินการไปแล้วในขั้นตอนการวิจัยที่ 6 ของโครงการ และ 2) การวิเคราะห์ Path Analysis ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ หลังจากที่ได้แบบจำลองการวัดที่ถูกต้องแล้ว ดังภาพที่ 4 เป็นการแสดงตัวอย่างผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ที่มา : Apairach (2014)[1]

[1] Apairach, Siriwat. (2014) A Model of Relationships between Beliefs about Language Learning, Language Learning Strategies, Proficiency, Gender, and Educational Context of Thai Upper Secondary School Students. Master thesis, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

ขั้นตอนที่ 9 ประเมินสถานะเบื้องต้นของวัฒนธรรมการอ่าน

วัตถุประสงค์

ทดลองนำตัวชี้วัดมาประเมินสถานะเบื้องต้นของวัฒนธรรมการอ่านของไทย

วิธีการศึกษา

1) ประเมินสถานะวัฒนธรรมการอ่านของไทยตามตัวชี้วัด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่มีในปัจจุบัน และข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในโครงการในกรณีที่ไม่มีข้อมูลทุติยภูมิ
2) วิเคราะห์ผลการศึกษาสถานะวัฒนธรรมการอ่านในเบื้องต้นโดยใช้เครื่องมือที่จัดสร้างขึ้น
3) จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นสถานะเบื้องต้นของวัฒนธรรมการอ่าน เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจำนวน 15 ท่าน โดยผู้เข้าร่วมประชุม คือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลด้านการอ่านของประเทศไทย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาสังคม และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 10 - 12 ประเมินสถานะข้อมูล จัดทำข้อเสนอแนะการจัดเก็บข้อมูล และจัดทำชุดข้อมูลของวัฒนธรรมการอ่าน

วัตถุประสงค์

1) ประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่ต้องใช้ในการประมวลผลตัวชี้วัด ทั้งในแง่การมีอยู่ คุณภาพ ความถี่ และความสมบูรณ์ของข้อมูล
2) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่แล้วให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น
3) ออกแบบโครงสร้างชุดข้อมูลที่ใช้ในการจัดเก็บตัวชี้วัด
4) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเพื่อจัดเก็บเป็นชุดข้อมูล

วิธีการศึกษา

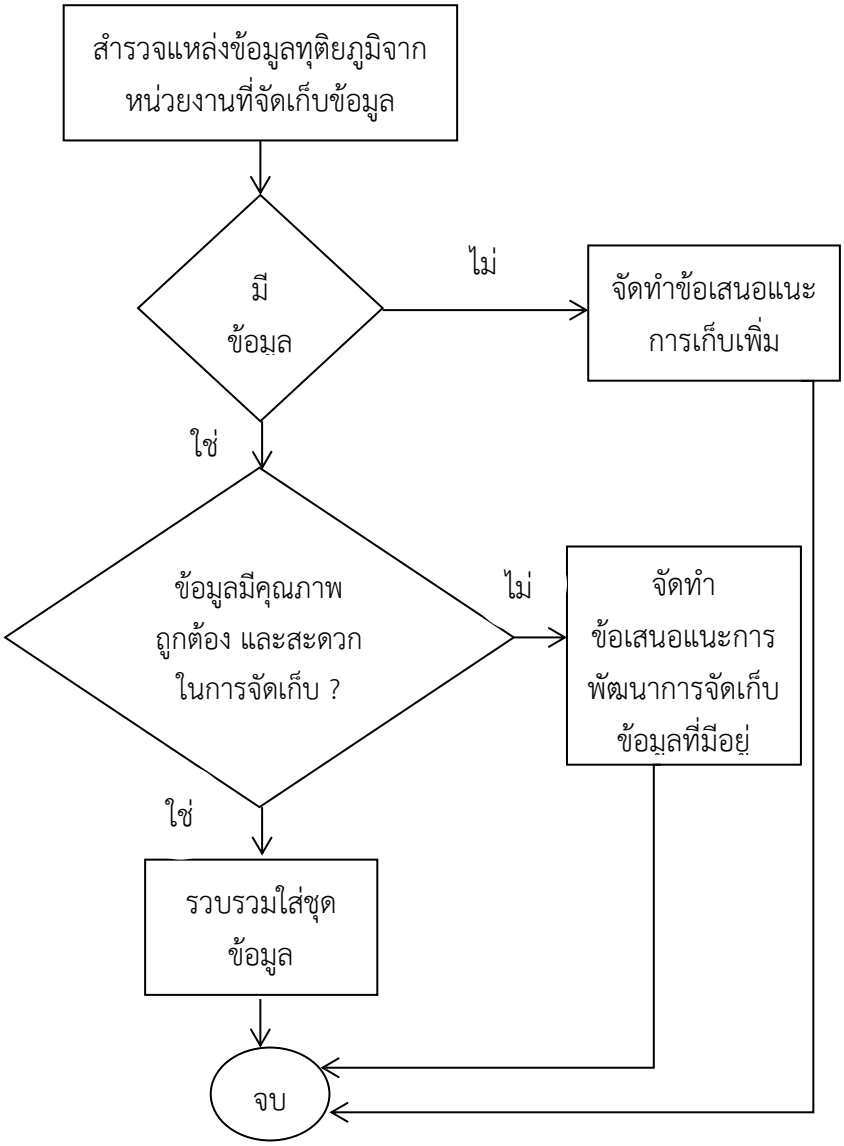
คณะวิจัยดำเนินการในขั้นตอน ประเมินสถานะข้อมูล จัดทำข้อเสนอแนะการจัดเก็บข้อมูล และจัดทำข้อมูลของวัฒนธรรมการอ่าน ดังแสดงในภาพที่ 5

ลำดับในการดำเนินการมีดังนี้

1) สำรวจแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดที่ยังไม่มีการจัดเก็บในปัจจุบัน
3) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันให้ได้ตรงตามตัวชี้วัดและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4) ออกแบบชุดข้อมูลที่ใช้จัดเก็บตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
5) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่แล้วและจัดเก็บให้เป็นระบบ

6) จัดประชุมเพื่อนำเสนอฐานข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 15 ท่าน (กลุ่มเดียวกับในขั้นตอนที่ 9)

ภาพที่ 5 รอบดำเนินการประเมินสถานะข้อมูล จัดทำข้อเสนอแนะการจัดเก็บข้อมูล และจัดทำชุดข้อมูลของวัฒนธรรมการอ่าน

ขั้นตอนที่ 13 จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บไปใช้ในภาคปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

1) ศึกษาข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บไปใช้ในภาคปฏิบัติ
2) ศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บในอนาคต

วิธีการศึกษา

1) จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บไปใช้ในภาคปฏิบัติในแต่ละกลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งกลุ่มเด็กปฐมวัย กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มคนวัยเกษียณ

2) จัดทำข้อเสนอแนะการพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดในอนาคต

ขั้นตอนที่ 14 ออกแบบรูปแบบของรายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

วัตถุประสงค์

1) จัดทำตัวอย่างรายงานการติดตามประเมินผลสถานการณ์วัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัด
2) บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

วิธีการศึกษา

1) ออกแบบรูปแบบของรายงานติดตามประเมินผลวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทย เพื่อให้ได้รูปแบบของรายงานฯ ที่สามารถนำเสนอสถานะวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทยได้ง่าย ชัดเจน สามารถเปรียบเทียบในช่วงเวลาต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบได้กับดัชนีการอ่านในระดับนานาชาติได้
2) จัดทำตัวอย่างรายงานการติดตามประเมินผลวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม และข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลการอ่าน รวมถึงรวบรวมจากข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์และประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมาย มาประมวลเพื่อจัดทำรายงานติดตามประเมินผลฯ
3) จัดทำบทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 15 เผยแพร่ข้อมูลสู่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านตามแผนแม่บทฯ

วัตถุประสงค์

เผยแพร่ผลการศึกษาสู่หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องและสนใจในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

วิธีการศึกษา

1) จัดสัมมนาเผยแพร่ผลการศึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน จำนวน 100 ท่าน ที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ พ.ศ. 2560 - 2564 และผู้สนใจ

บทที่ 4
แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย พ.ศ. 2560 - 2564

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ และเป็นแนวทางภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนพัฒนากลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างการเรียนรู้ของคนไทยมาเป็นระยะยาวนาน แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 – 2564 จัดทำขึ้นโดยกระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยเพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานและบูรณาการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระยะ 5 ปีข้างหน้านี้ โดยมีเป้าหมายสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของคนไทย

แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 – 2564 มีรายละเอียด ดังนี้

1. สถานการณ์การอ่านของไทย

ในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น มีทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยี ดังนั้นสถานการณ์การอ่านของคนไทยในปัจจุบันจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึง

จากการสำรวจพฤติกรรมการอ่านของไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า คนไทยมีแนวโน้มที่จะอ่านเพิ่มขึ้นและใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น โดยการสำรวจในปี พ.ศ. 2558 คนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปมีอัตราการอ่านร้อยละ 77.7 หรือ 48.4 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2546 ที่พบว่าคนไทยอ่านหนังสือเพียงร้อยละ 61.2 โดยกลุ่มที่มีสัดส่วนการอ่านมากที่สุด คือ เด็กและเยาวชน ซึ่งมีการอ่านถึงร้อยละ 90 และยังพบว่าผู้อ่านหนังสือส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร

ขณะที่ระยะเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน/ทำงานยังเพิ่มขึ้น จากวันละ 37 นาที ในปี พ.ศ. 2556 เป็นวันละ 66 นาที ในปี พ.ศ. 2558 ทั้งนี้การสำรวจการอ่านของคนไทยในปี พ.ศ. 2558 ครอบคลุมการอ่านข้อความในสื่อสังคมออนไลน์/SMS/E-mail ด้วย โดยเยาวชนจะใช้เวลาอ่านสื่อประเภทนี้สูงกว่าวัยอื่น ๆ

การสำรวจรูปแบบของสื่อที่อ่านพบว่าประชาชนร้อยละ 96 ยังอ่านผ่านสื่อรูปเล่มหนังสือ ขณะที่ร้อยละ 45.5 อ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยคนไทยอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด (ร้อยละ 67.3) รองลงมาคือ อ่านสื่อสังคมออนไลน์/SMS/E-mail (ร้อยละ 51.6) และอ่านหนังสือหรือบทความทั่วไป (ร้อยละ 50.2)

ในส่วนของบทนำนี้ยังชี้ให้เห็นถึงปัญหาของการอ่านในสังคมไทยที่รัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เกิดขึ้นในประชาชนทุกกลุ่ม โดยพิจารณาจากอัตราการอ่านออกเขียนได้ (Literacy Rate) ของประเทศไทยซึ่งสำรวจโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งพบว่าในปี พ.ศ. 2558 คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านออกเขียนได้ร้อยละ 93.98 ซึ่งอยู่ที่อันดับ 7 เมื่อเทียบกันใน 10 ประเทศอาเซียน รวมถึงการประเมินผลขีดความสามารถในการแข่งขันของ IMD ในปี พ.ศ. 2557 ได้รายงานว่าคุณภาพการศึกษาของไทยตอบสนองความต้องการของระบบเศรษฐกิจและภาคธุรกิจลดลง และดัชนีด้านการศึกษาลดลงทั้งหมด โดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ อัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษา และการพัฒนา

ทักษะการอ่านออกเขียนได้ของประชากร ที่มีดัชนีอยู่ในอันดับ 57 55 และ 50 จากทั้งหมด 60 ประเทศ ตามลำดับ

2. กรอบแนวคิดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทย

ในส่วนนี้มีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากผู้ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำการศึกษาและถอดบทเรียนจากประเทศกรณีตัวอย่างที่ดี (Best Practice) ที่ประสบความสำเร็จ และได้ให้นิยามศัพท์ สำรวจปัจจัยกำหนดและกระบวนการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน และกรอบแนวคิดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทย

2.1 นิยามศัพท์

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณีพิธีกรรม และภูมิปัญญาซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์ สั่งสม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจและวัตถุ อย่างสันติสุขและยั่งยืน

การอ่าน หมายถึง การเข้าใจสารและรับรู้ความหมายของสารจากตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำ ความคิด โดยผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ตีความ และประเมินค่าของผู้อ่านแต่ละคน ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการรู้จักนำความคิดที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

นิยามเชิงปฏิบัติการของวัฒนธรรมการอ่าน การมีวัฒนธรรมการอ่านสามารถสะท้อนได้ใน 2 ระดับ

1) ระดับพฤติกรรมตัวบุคคล คือ มีการอ่านอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเคยชิน มีความรู้สึกผูกพันกับหนังสือ ชอบหนังสือโดยความสมัครใจ อ่านได้ทุกสถานที่ทุกโอกาส และจะรู้สึกขาดการอ่านไม่ได้แม้มีอุปสรรคต่อการอ่าน อ่านทุกอย่างที่เป็นวัสดุสำหรับการอ่าน ใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ มีรสนิยมการให้หนังสือเป็นของขวัญ สนทนาเรื่องหนังสือ

2) ระดับสภาพแวดล้อมในสังคม คือ การมีโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการอ่าน สามารถสะท้อนได้จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การจัดแหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ สื่อในรูปแบบต่างๆที่ง่ายต่อการเข้าถึง สภาพแวดล้อมเชิงคุณค่า ได้แก่ การที่สังคม ชุมชน และบุคคลให้คุณค่ากับการอ่าน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน และสภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย ได้แก่ การมีนโยบายหรือแผนงาน โครงการ กิจกรรมสนับสนุนการอ่าน

2.2 สำรวจปัจจัยกำหนดและกระบวนการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน

ปัจจัยกำหนดการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน สามารถแบ่งเป็น ปัจจัยภายในตัวบุคคล คือ พฤติกรรมการอ่านของบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านและเห็นคุณค่าการอ่าน และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล คือ โครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการอ่าน ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ ความง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ แรงจูงใจและบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้บริการแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งนโยบายและการดำเนินงานสนับสนุน

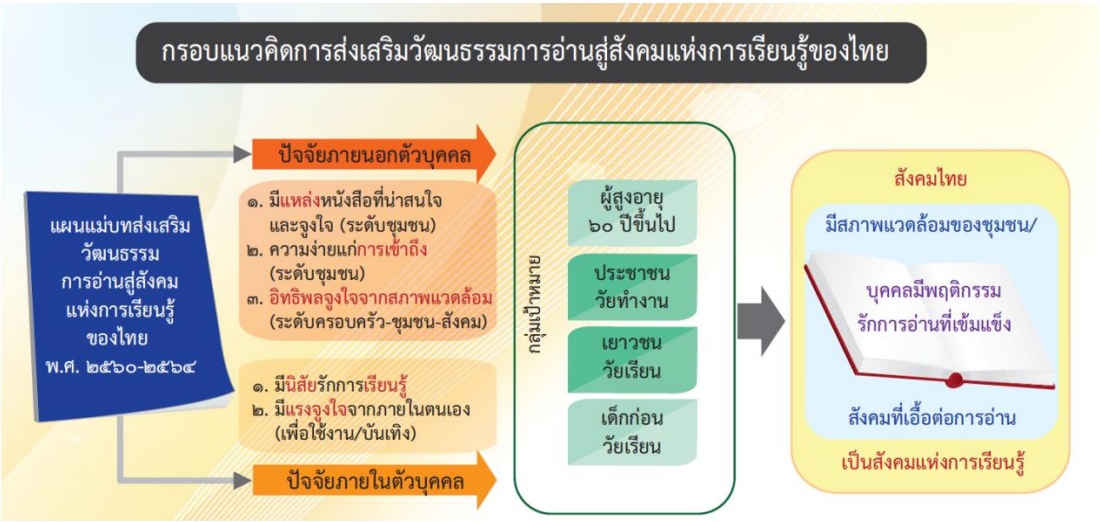
กระบวนการสร้างวัฒนธรรมการอ่านจะเกิดที่ทั้งระดับตัวบุคคลและระดับโครงสร้างพื้นฐาน ในระดับตัวบุคคลจะเริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน จนถึงกลุ่มวัยผู้สูงอายุ โดยในเด็กก่อนวัยเรียนจนถึงเยาวชน จะเน้นที่การมีต้นแบบผู้รักการอ่านและการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการอ่าน รวมถึงการมีสื่อการอ่านที่มีคุณภาพให้เด็กและเยาวชน ในวัยทำงานและวัยผู้สูงอายุ จะเน้นที่การมีบริบทแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่าน เช่น ที่ทำงาน และชุมชน และการพัฒนาทักษะการอ่าน

ส่วนกระบวนการสร้างวัฒนธรรมการอ่านในระดับโครงสร้างพื้นฐาน มุ่งพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่

- แหล่งเรียนรู้มีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการทั้งด้านการบริการและมีสื่อการอ่านที่มีคุณภาพ
- การง่ายต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ เพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้กระจายไปทั่วประเทศ เพื่อให้ทุกคน ทุกอาชีพ ทุกวัยเข้าถึงการอ่าน และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่านโดยเฉพาะช่องทางของสื่อออนไลน์
- แรงจูงใจและบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เน้นที่การปรับภาพลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ การทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ การสนับสนุนให้มีชมรมหรือกลุ่มการอ่าน
- นโยบายและการดำเนินงานสนับสนุน ให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมถึงการมีนโยบายส่งเสริมการอ่านในการศึกษานอกโรงเรียน และการปรับแก้กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เอื้อให้ประชาชนมาใช้ห้องสมุดมากขึ้น

2.3 กรอบแนวคิดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทย

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทย

ที่มา: แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560-2564

3. กรอบยุทธศาสตร์การส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย

จากกรอบแนวคิดข้างต้นได้นำไปสู่วิสัยทัศน์ เป้าหมายของแผน และยุทธศาสตร์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 วิสัยทัศน์

"คนทุกวัยในสังคมไทยมีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็ง"

3.2 เป้าหมายของแผน

"ภายใน 5 ปี คนไทยใช้เวลาในการอ่านที่มีคุณภาพมากขึ้นเฉลี่ย 90 นาทีต่อวัน"

3.3 เป้าประสงค์

3.3.1 เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในระดับชุมชนและสังคม ที่สนับสนุนให้คนไทยทุกช่วงวัยมีพฤติกรรมรักการอ่านและการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง และมีทักษะการอ่านที่มีคุณภาพสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้

3.3.2 เพื่อช่วยให้เกิดการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเพื่อดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ให้เกิดวัฒนธรรมการอ่านขึ้นกับคนไทยทุกช่วงวัย และนำสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในท้ายที่สุด

3.3.3 เพื่อยกระดับพลังทางปัญญาและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้มั่นคงและยั่งยืนเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว

3.4 ประเด็นยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย

มีเป้าประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้มากขึ้นและแสดงออกเป็นการใช้เวลาอ่านเพิ่มขึ้นและเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพิ่มขึ้น โดยยุทธศาสตร์นี้มีกลยุทธ์ที่จะทำให้คนทุกช่วงวัยได้พัฒนาทักษะการอ่าน เริ่มตั้งแต่ในเด็กก่อนวัยเรียนที่จะมีการส่งเสริมบทบาทของพ่อแม่ให้อ่านหนังสือกับลูก และเมื่อเข้าสู่เด็กวัยเรียนขึ้นไปจะมีการส่งเสริมสถาบันการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ให้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และใช้สื่อในการรณรงค์แก่เด็กและเยาวชน

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานที่สนับสนุน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และภาคีเครือข่ายภาคเอกชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อการอ่านของประชาชนทั้งในชุมชนเมืองและภูมิภาค

มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยมีแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่าน ทั้งในรูปแบบที่มีความหลากหลาย สามารถเข้าถึงได้อย่างง่าย สะดวก ทั่วถึง และไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ยุทธศาสตร์นี้มีกลยุทธ์ส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนจัดกิจกรรมหมุนเวียนหนังสือและจัดมุมหนังสือดีให้บริการแก่ประชาชนและสนับสนุนให้โรงเรียนและท้องถิ่นในพื้นที่ห่างไกลมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านร่วมกับชุมชน

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่สนับสนุน ได้แก่ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักนายกรัฐมนตรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และภาคีเครือข่ายภาคเอกชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้

มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยมีแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความทันสมัย และสามารถให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยมุ่งที่จะเพิ่มจำนวนห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งสื่อการอ่านที่มีรูปแบบหลากหลาย กลยุทธ์ที่จะส่งเสริมยุทธศาสตร์นี้ ได้แก่ การพัฒนาหอสมุดแห่งชาติ การส่งเสริมภาคเอกชนให้ลงทุนตั้งห้องสมุดสาธารณะ และส่งเสริมสำนักพิมพ์ให้ผลิตหนังสือที่มีคุณภาพและราคาถูกออกสู่สังคม

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่สนับสนุน ได้แก่ กระทรวงการคลัง กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ

สังคม กระทรวงพาณิชย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอุทยานการเรียนรู้และภาคีเครือข่ายภาคเอกชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน

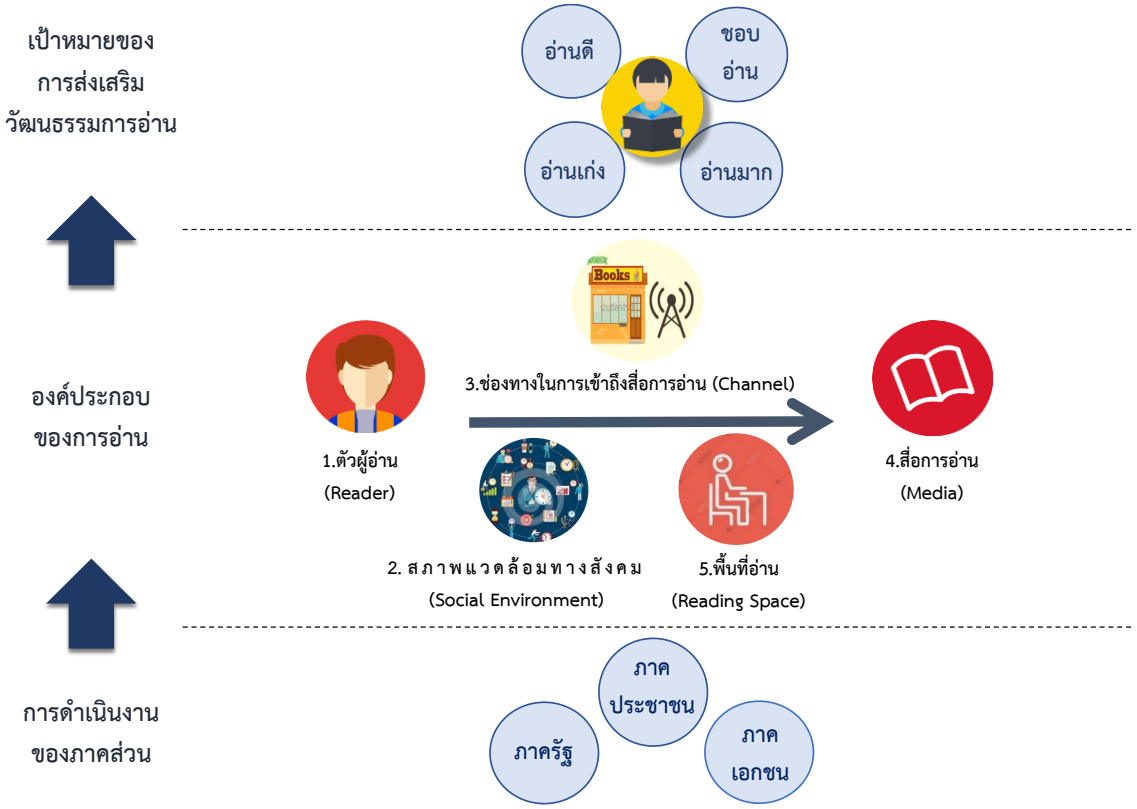
มีเป้าประสงค์เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกลไกขับเคลื่อนการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่จะดำเนินการได้แก่ การส่งเสริมให้คนมีชื่อเสียงในสังคมของวงการต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่านอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง และกำหนดให้ “การใช้เวลาอ่านหนังสือของคนไทย”เป็นตัวชี้วัด (KPI) ผลการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม รวมทั้งรณรงค์อย่างต่อเนื่องให้ทุกองค์กรในสังคม ทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรสาธารณะอื่น เข้ามามีบทบาทสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับคนไทย

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่สนับสนุน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอุทยานการเรียนรู้และภาคีเครือข่ายภาคเอกชนและสื่อมวลชน

บทที่ 5
โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

จากแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 - 2564 ได้นำไปสู่การออกแบบตัวชี้วัดของงานศึกษานี้ โดยการออกแบบจะเริ่มจากการตั้งเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน นั่นคือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านที่ประกอบไปด้วยการอ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี และอ่านเก่ง ทั้งนี้การสร้างวัฒนธรรมการอ่านมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ที่มีผลโดยตรงต่อเป้าหมายดังกล่าว ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยสามารถส่งเสริมองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ให้ไปสู่เป้าหมายได้ผ่านการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 กรอบแนวคิดตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิดตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านในแต่ละด้าน ดังนี้

5.1 เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ทั้ง 4 เป้าหมาย มีหลักการและแนวคิดในการวัดดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 8 เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

5.1.1 อ่านมาก

อ่านมากเป็นเป้าหมายแรกของวัฒนธรรมการอ่าน และเป็นเป้าหมายหลักของแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 - 2564 คือ “คนไทยมีปริมาณการอ่านที่มากขึ้น” ซึ่งการใช้เวลากับการอ่านเพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดปริมาณการอ่านเพิ่มขึ้น และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตามมา โดยปริมาณเนื้อหาที่สามารถอ่านได้ก็สามารถสะท้อนถึงสมรรถนะด้านการอ่านของประชาชนได้อีกด้วย เป้าหมายนี้สามารถสะท้อนผ่านร้อยละประชากรที่อ่าน การใช้เวลากับการอ่าน และปริมาณเนื้อหาที่อ่าน

การวัดปริมาณการอ่านในงานศึกษาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะวัดในลักษณะของความถี่หรือปริมาณเนื้อหาที่อ่าน โดยในอดีตที่สื่อออนไลน์ยังไม่แพร่หลายเหมือนในปัจจุบัน การวัดปริมาณในการอ่านส่วนใหญ่จะเป็นการวัดเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบของจำนวนเล่ม หรือปริมาณบรรทัดที่ได้อ่าน แต่ในปัจจุบันประชาชนมิได้อ่านเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ แต่ยังอ่านบนสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาสาระที่ไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การวัดปริมาณเนื้อหาที่อ่านบนสื่อออนไลน์ยังทำได้ยาก เนื่องจากเนื้อหาไม่ได้อยู่ในรูปเล่มที่ชัดเจน ดังนั้นการวัดปริมาณการอ่านจึงวัดในรูปของปริมาณเวลาในการอ่าน เช่น “อ่านกี่นาทีต่อช่วงเวลา (วัน/สัปดาห์/เดือน/ปี)” แล้วจึงอนุมานปริมาณเนื้อหาที่อ่านจากปริมาณเวลาการอ่าน

เมื่อวัดปริมาณการอ่านโดยใช้เวลา จึงเกิดคำถามต่อมาว่า เวลาในช่วงใดที่ถือว่าเป็นเวลาในการอ่านที่ควรนับ โดยงานศึกษาของไทยที่ผ่านมาได้มีการนับเวลาในการอ่านที่หลากหลายเช่น งานศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) ได้วัดเวลาในการอ่านโดยให้ตัวผู้อ่าน ระบุเวลาในการอ่านตามปกติเฉพาะนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงานเท่านั้น แต่ในงานศึกษาของแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (2558ข) ได้วัดเวลาในการอ่านโดยให้ตัวผู้อ่าน ระบุเวลาในการอ่านในรอบ ... ที่ผ่านมาที่ตัวผู้อ่านสมัครใจในการอ่าน

การวัดเวลาในการอ่านมีอยู่ 3 ประเด็นที่ควรคำนึงถึง 1) นับเวลาในการอ่านทั้งหมด หรือเฉพาะนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน หรือเวลาว่าง 2) นับเวลาในการอ่านในรอบ ... ที่ผ่านมา หรือตามปกติ 3) นับเวลา

ในการอ่านทั้งหมด หรืออ่านโดยสมัครใจ ซึ่งงานศึกษานี้จะนับเวลาในการอ่าน**<u>เฉพาะเวลาว่างในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา</u>** โดยมีเหตุผลในการระบุการนับเวลาในการอ่านดังกล่าวตามประเด็นดังนี้

1. การนับเวลาในการอ่านทั้งหมดจะทำให้เวลาในการอ่านของผู้อ่านที่อยู่ในวัยเรียนสูงกว่าปกติ เนื่องจากการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงมีการบังคับให้นักเรียนอ่านหนังสือในช่วงเวลาเรียนอยู่ หรืออาชีพบางอาชีพจำเป็นที่จะต้องอ่านหนังสือในเวลางาน เช่น ครู/อาจารย์ นักวิจัย เป็นต้น ส่วนการนับเวลาอ่านเฉพาะนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน ผู้อ่านที่มีอาชีพอิสระ เวลาในการทำงานไม่แน่นอน อาจระบุเวลาในการทำงานได้ยาก และบางสถานการณ์ผู้ตอบแบบสอบถามจะมีความสับสน เช่น เวลาพักเที่ยงในการรับประทานอาหาร นั่งอ่านทบทวนบทเรียนก่อนที่อาจารย์จะเข้าสอน การไปเข้าห้องน้ำแล้วทำการอ่านในเวลาทำงาน เป็นต้น การอ่านเหล่านี้ถือว่านับเป็นการอ่านในเวลาเรียนหรือเวลาทำงานหรือไม่ ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการตอบคำถามจึงนับการอ่านเฉพาะเวลาว่าง นั่นคือ ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาใดก็ตาม ขอให้เป็นเวลาว่าง แล้วทำการอ่าน ถือว่า นับเป็นเวลาในการอ่านของงานศึกษานี้ นอกจากนี้การอ่านในเวลาว่างยังสามารถสะท้อนถึงวัฒนธรรมการอ่านได้ดีกว่าช่วงเวลาอื่น ๆ อีกด้วย
2. หากวัดการอ่านตามปกติ ปริมาณการอ่านที่ได้จะสะท้อนถึงนิสัยมากกว่าพฤติกรรมการอ่าน ยกตัวอย่างเช่น ตามปกติ นาย A มีนิสัยที่จะต้องอ่านวันละ 1 ชม. เป็นประจำทุกวัน แต่ถ้าหากในปีที่สำรวจนั้นนาย A ไม่สามารถอ่านได้ทุกวัน หรืออ่านได้เป็นครั้งคราว การนับเวลาในการอ่านตามปกติอาจไม่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของงานศึกษาชิ้นนี้ การนับเวลาที่ถูกต้องและเหมาะสมจำเป็นต้องวัดการอ่านเป็นครั้งคราวของนาย A ที่สะท้อนเวลาในการอ่านที่แท้จริงในช่วงเวลานั้น ๆ โดยงานศึกษานี้จะนับเวลาในการอ่านในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา
3. การวัดการอ่านเฉพาะตามสมัครใจ ปริมาณการอ่านที่ได้จะไม่ครอบคลุมการอ่านทั้งหมดในปัจจุบันโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเรียน ซึ่งอาจไม่เต็มใจที่จะอ่าน แต่มีความจำเป็นที่จะต้องอ่าน ดังนั้นการอ่านโดยไม่สมัครใจจึงควรถูกนำมานับเป็นเวลาในการอ่านด้วย

5.1.2 ชอบอ่าน

การอ่านที่มากขึ้นจะมีความยั่งยืนหากมาจากการชอบอ่าน โดยคนไทยควรมีความชอบอ่านเพิ่มขึ้น ซึ่งความชอบอ่านดังกล่าวสามารถสะท้อนผ่านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการอ่าน และการอ่านที่มากขึ้นควรมีลักษณะที่เรียกว่า “นิสัย” ซึ่งก็คือมีพฤติกรรมการอ่านจนเป็นกิจวัตรประจำวัน โดยคนไทยควรมีทั้ง 2 องค์ประกอบเพื่อทำให้เกิดการชอบอ่านเพิ่มขึ้น

<u>ทัศนคติต่อการอ่าน</u>

คำว่า “ทัศนคติ” ได้ถูกนิยามไว้หมายถึง ความรู้ ความเชื่อเชิงประเมินค่า ความรู้สึก อารมณ์และแนวโน้มพฤติกรรมที่พร้อมจะแสดงออก เพื่อสนองตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล โดยทัศนคติสามารถมีได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ดังนั้นทัศนคติต่อการอ่านจึงหมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก อารมณ์ และแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อการอ่าน ตามทฤษฎีด้านทัศนคติได้มีการแบ่งองค์ประกอบไว้ทั้งหมด 3 ด้าน คือ

- **ความคิด/ความเชื่อ (The Cognitive Component)** หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ และความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

- **ความรู้สึก (The Affective Component)** หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ความรู้สึกทางบวกหรือลบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- **พฤติกรรม (The Behavioral Component)** หมายถึง แนวโน้ม หรือความพร้อมที่บุคคลจะแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมอาจมีอิทธิพลมาจากความคิดและความรู้สึก หรือมาจากสภาพแวดล้อมอื่นๆ ได้

จากงานศึกษาที่ผ่านมาที่ทำการวัดทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการอ่าน พบว่า ได้มีการวัดทัศนคติผ่านประโยคที่แสดงถึงระดับความคิดเห็นของตัวผู้อ่าน ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับประโยคดังกล่าว ซึ่งเป็นรูปแบบการวัดที่นิยมทั้งในงานศึกษาไทยและต่างประเทศ โดยตัวอย่างงานศึกษาของไทยที่ผ่านมา เช่น งานศึกษาของสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (2551) ได้แบ่งการวัดทัศนคติออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) ทัศนคติทางบวกที่มีต่อการอ่าน เช่น การอ่านหนังสือทำให้ฉันฉลาดและมีความรู้ การอ่านหนังสือช่วยให้สามารถเข้าสังคมได้ การอ่านหนังสือเป็นการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น 2) ทัศนคติทางลบที่มีต่อการอ่าน เช่น การอ่านทำให้ฉันรู้สึกเครียดและอึดอัด ฉันคิดว่าฉันสามารถเป็นคนฉลาดได้แม้ว่าไม่ชอบอ่านหนังสือ เป็นต้น ซึ่งจากการวิเคราะห์ประโยคในการวัดทัศนคติพบว่า งานศึกษาดังกล่าวเน้นไปที่ทัศนคติในเรื่องของความรู้สึก ไม่ได้มีการครอบคลุมองค์ประกอบด้านทัศนคติทั้งหมด งานศึกษาของอุไรรัตน์ รัศมี (2553) ได้แบ่งการวัดทัศนคติออกเป็น 3 ด้านตามองค์ประกอบของทัศนคติ ที่สะท้อนทั้งทัศนคติเชิงบวกและเชิงลบ คือ 1) ทัศนคติด้านความเชื่อเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาหลากหลายช่วยให้ฉันเป็นคนรอบรู้ ฉันคิดว่าหนังสือทุกประเภทมีประโยชน์ เป็นต้น 2) ทัศนคติด้านความรู้สึกเกี่ยวกับการอ่าน เช่น การอ่านหนังสือมาก ๆ ทำให้ฉันสับสน ฉันรู้สึกมีความสุขทุกครั้งที่ได้อ่านในเรื่องที่ฉันสนใจ เป็นต้น 3) ทัศนคติด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการอ่าน เช่น ฉันชอบใช้เวลาว่างนั่งคุยกับเพื่อน ๆ มากกว่าการอ่านหนังสือตามลำพัง ฉันชอบเล่าเรื่องที่อ่านให้เพื่อน ๆ ฟัง เป็นต้น จากการวิเคราะห์ประโยคในการวัดทัศนคติพบว่า งานศึกษาดังกล่าวได้มีการครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมดของทัศนคติ แต่ประโยคที่ใช้ในการวัดยังมีความซ้ำซ้อน และไม่ชัดเจนอยู่บ้าง

ดังนั้นเพื่อให้ครอบคลุม และมีความชัดเจนในการวัดทัศนคติด้านการอ่านมากยิ่งขึ้น งานศึกษาชิ้นนี้จึงได้ดัดแปลงและพัฒนาการวัดทัศนคติต่อการอ่านของประชาชน โดยให้เป็นไปตามองค์ประกอบของทัศนคติซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- **ทัศนคติด้านความคิด/ความเชื่อต่อการอ่าน** ทำการวัดผ่านการรับรู้คุณค่า/ประโยชน์ของการอ่านจากประโยคที่บ่งบอกถึงความคิดและความเชื่อของบุคคลนั้น ถึงแม้ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านไม่เคยได้เกิดกับตัวผู้อ่านก็ตาม แต่สามารถรับรู้ถึงประโยชน์ของการอ่านได้ ตัวอย่างประโยคในการวัด เช่น การอ่านทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน การอ่านทำให้เกิดความรู้และเพิ่มพูนความรู้ การอ่านทำให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น
- **ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน** ทำการวัดผ่านระดับความรู้สึกจากประโยคที่สะท้อนถึงตัวตนของแต่ละบุคคลเมื่อทำการอ่าน ตัวอย่างประโยคในการวัด เช่น ท่านรู้สึกมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน เป็นต้น
- **ทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน** ทำการวัดผ่านประโยคที่บ่งบอกถึงการแสดงออก การปฏิบัติของบุคคลนั้นที่มีต่อการอ่าน ซึ่งจะรวมพฤติกรรมต่อตนเอง และพฤติกรรมที่มีผลต่อไปยังผู้อื่น ตัวอย่างประโยคในการวัด เช่น หากว่างท่านจะเลือกอ่านหนังสืออยู่เสมอ ท่านชอบเล่าเรื่องที่ได้อ่านให้คนรอบข้างฟัง ท่านจะอ่านหนังสือเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น เป็นต้น

นิสัยการอ่าน

นิสัย (Habits) เป็นการกระทำที่ถูกพัฒนาจากพฤติกรรม (Behavior) จนเป็นกิจวัตรประจำของพฤติกรรม มักเกิดขึ้นเมื่อพฤติกรรมถูกทำซ้ำอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ทำตามความเคยชินโดยอัตโนมัติ โดยนิสัยมี 3 องค์ประกอบดังนี้

- **The History of Repetition** พฤติกรรมที่ทำสำเร็จบ่อยครั้งในอดีตจนกลายเป็นนิสัย
- **The Expression of One's Identity** พฤติกรรมที่พัฒนาจนเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ อยู่ในวิถีชีวิต
- **Automaticity** พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ มีลักษณะสำคัญ คือ
    - **Lack of Awareness** เกิดโดยไม่ได้จงใจ ไม่รู้ว่าพฤติกรรมเกิดขึ้นเมื่อไหร่
    - **Mental Efficiency** พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้ความคิดมาก สามารถแบ่งความสนใจให้กับการทำสิ่งอื่น ๆ ได้
    - **Lack of Control** พฤติกรรมมีลักษณะควบคุมได้ยากมาก ๆ

นิสัยการอ่าน (Reading Habits) หมายถึง การฝึกใฝ่มุ่งมั่นในการอ่าน และอ่านจนเคยชิน โดยนิสัยไม่ใช่สัญชาตญาณ หากแต่เป็นปฏิกิริยาที่เกิดจากการทำซ้ำ เช่น การอ่านจนเคยชิน โดยการวัดนิสัยการอ่านจะพัฒนามาจากงานศึกษาของ Schmidt and Retelsdorf (2016) ที่ได้ถามระดับความคิดเห็นจากตัวผู้อ่านด้วยการประเมินตนเองว่าตรงตามประโยคที่สะท้อนถึงนิสัยการอ่านหรือไม่ โดยประโยคทั้งหมดจะครอบคลุมองค์ประกอบของนิสัยทั้ง 3 องค์ประกอบที่ได้กล่าวไปในข้างต้น ตัวอย่างประโยคในการวัด เช่น ฉันอ่านบ่อยครั้งในเวลาว่าง คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน ฉันอ่านโดยอัตโนมัติ เป็นต้น

5.1.3 อ่านดี

อ่านมาก และชอบอ่านอาจยังไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สิ่งที่ควรควบคู่ไปกับเป้าหมายทั้ง 2 คือ การอ่านที่ดี และมีคุณภาพ โดยประชาชนควรอ่านทั้งสิ่งที่เสริมสร้างการดำเนินชีวิต ซึ่งครอบคลุมสิ่งที่สร้างอรรถประโยชน์ (Utility) สิ่งที่สร้างสุข (Hedonic) และควรอ่านเนื้อหาทั้ง 2 ประเภทอย่างสมดุล

- อ่านสิ่งที่สร้างอรรถประโยชน์: เป็นการอ่านที่เสริมสร้างหรือเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เช่น การเรียน การทำงาน สุขภาพ เป็นต้น
- อ่านสิ่งที่สร้างสุข: เป็นการอ่านสิ่งที่สร้างความสุข สร้างความรู้สึกผ่อนคลายให้กับผู้อ่าน
- อ่านอย่างสมดุล: จะจัดสรรเวลากับการอ่านในแต่ละเนื้อหาแต่ละประเภท

การอ่านดีสามารถสะท้อนผ่านประเภทเนื้อหาที่ประชาชนเลือกอ่าน โดยงานศึกษาส่วนใหญ่ของไทยที่ผ่านมาจะวัดพฤติกรรมการอ่านตามประเภทเนื้อหาโดยให้ทำการจัดอันดับว่า เนื้อหาประเภทไหนที่ตัวผู้อ่านมีการอ่านสูงสุด ซึ่งการวัดดังกล่าวไม่สามารถระบุเวลาในการอ่านเนื้อหาในแต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน ดังนั้นงานศึกษานี้จึงเพิ่มความละเอียดในการวัด โดยเพิ่มการวัดเวลาในการอ่านตามประเภทเนื้อหา ซึ่งแบ่งประเภทเนื้อหาสำหรับการวัดหลัก ๆ 2 ประเภท คือ 1) เนื้อหาประเภทสาระ เช่น ความรู้ทั่วไป สารคดี ตำราเรียน วิชาการ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นต้น 2) เนื้อหาประเภทบันเทิง เช่น แวดวงบันเทิง กีฬา ศิลปะ การ์ตูน

นวนิยาย เป็นต้น เพื่อเพิ่มความละเอียดในการวัดเนื้อหาที่อ่าน และสะท้อนการอ่านดีของคนไทยได้ดีมากยิ่งขึ้น โดยการแบ่งแค่ 2 ประเภทกว้าง ๆ ก็เพียงพอต่อการประเมินการอ่านดีของประชากรแล้ว

5.1.4 อ่านเก่ง

เป้าหมายสุดท้ายมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนแม่บทที่ว่าด้วยเรื่องการอ่านที่เข้มแข็งของคนไทย หรือ “อ่านเก่ง” ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านความสามารถในการอ่านและทักษะด้านการอ่านด้านต่าง ๆ โดยคนไทยควรมีทักษะการอ่านที่จะส่งผลให้เกิดการอ่านเก่ง ซึ่งการอ่านเก่งอาจมีผลทำให้เกิดพฤติกรรมการอ่านที่เพิ่มขึ้น

การมีความสามารถหรือเทคนิคต่างๆ ที่เป็นทักษะด้านการอ่าน เป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก โดยทักษะการอ่านมีความสัมพันธ์กับทักษะการเรียนรู้ การมีทักษะการอ่านที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ได้ดี โดยทักษะแรกที่ควรทำการประเมินคือความสามารถในการอ่านออก การอ่านจะเกิดขึ้นได้ตัวผู้อ่านต้องมีความสามารถในการอ่านออกเสียก่อน โดยในปัจจุบันสำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการประเมินความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของประชากร (Literacy Skills) ซึ่งงานศึกษานี้จะใช้วิธีการเดียวกันในการวัด นั่นคือ สอบถามประชาชนว่าสามารถอ่านออกหรือไม่ โดยภาษาที่อ่านได้ไม่จำเป็นต้องเป็นภาษาไทย

เมื่อมีความสามารถในการอ่านออกแล้ว ทักษะด้านการอ่านอื่นๆ จะถูกให้ความสำคัญเป็นลำดับถัดมา โดยทักษะการอ่านสามารถแบ่งตามเทคนิคการอ่านแบบ 3 จ. (จดจ่อ, จดจำ, จดบันทึก) ประกอบด้วย

1. **จดจ่อ (Concentrate)** ในสิ่งที่อ่าน
   - **Skim** คือการอ่านแบบผ่านๆ กวาดตาไปทั่ว ๆ
   - **Scan** คือการอ่านแบบเจาะ เล็งเห็นส่วนที่ต้องการ
   - **Intensive** คือการอ่านพินิจพิเคราะห์อย่างละเอียด
2. **จดจำ (Remember)** สาระสำคัญที่ได้
3. **จดบันทึก (Record)** สิ่งที่อ่าน เช่น ใจความสำคัญ แนวคิด แนวปฏิบัติ ความรู้ เป็นต้น

และทักษะการอ่านที่จำเป็นที่ทาง Programme for International Student Assessment หรือ PISA ได้ระบุไว้ในปี ค.ศ. 2018 (PISA2018) ประกอบด้วย

1. **Read Fluently** ความสามารถในการอ่านคำหรือข้อความได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถอ่านเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. **Locate Information** ความสามารถในการสืบค้น ในการหาคำหรือข้อความเพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูล
3. **Understand** ความสามารถในการเข้าใจจนสามารถจับใจความสำคัญ และแสดงความหมายที่แท้จริงในสิ่งที่อ่าน รวมไปถึงการอนุมานจากเนื้อหาที่อ่าน
4. **Evaluate and Reflect** ความสามารถในการประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของสิ่งที่อ่าน และสามารถสะท้อนความสามารถในการอ่านผ่านคุณภาพของการเขียน

จากเทคนิคและทักษะการอ่านที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ทางผู้วิจัยได้มีการกำหนดทักษะในการอ่านที่จะใช้ในการศึกษาไว้ดังนี้

- **ความสามารถในการอ่านแบบกวาด (Skimming & Scanning)** คือ ความสามารถในการหาคำ ประโยค หรือเนื้อหาที่ตนต้องการอ่านจากสื่อการอ่านอย่างรวดเร็ว
- **ความสามารถในการสืบค้น (Searching)** คือ ความสามารถในการสร้างคำหรือประโยคที่จะค้นหา เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด
- **ความคล่องแคล่วในการอ่าน** คือ ความสามารถในการอ่านได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และถูกต้อง
- **ความเข้าใจและการจับใจความ** คือ ความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ และสามารถจับใจความสำคัญ ตีความ รวมทั้งสรุปความของเนื้อเรื่องที่อ่านได้
- **ความสามารถในการอนุมานและสร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน** คือ ความสามารถในกระบวนการคิดพินิจพิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและเหตุผลจากสิ่งที่อ่าน
- **ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน** คือ ความสามารถในการตรวจสอบหรือประเมินเนื้อหาที่ได้อ่านจากสื่อการอ่านประเภทต่างๆ ว่าน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ทักษะนี้มีเริ่มมีความจำเป็นในปัจจุบัน เนื่องจากสื่อออนไลน์มีการสร้างเนื้อหาอย่างแพร่หลาย และไม่ได้มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ

ทักษะการอ่านทั้ง 6 ด้านจะทำการวัดในลักษณะที่ให้ผู้ตอบแบบสำรวจประเมินตนเอง โดยระบุระดับความสามารถในแต่ละทักษะ ว่ามากน้อยแค่ไหน เพื่อลดความซับซ้อนในแบบสำรวจ แต่สำหรับความคล่องแคล่วหรือความเร็วในการอ่านจะมีแบบทดสอบให้อ่านเนื้อหาแบบจับเวลาเพิ่มเติมเข้าไป โดยเนื้อหาที่ได้อ่านจะคัดเลือกเนื้อหาที่สามารถอ่านได้ทุกวัย ไม่ยาก และไม่ง่ายจนเกินไป ซึ่งนอกจากจะได้ความคล่องแคล่วในการอ่านของประชาชนที่แท้จริงแล้ว ยังสามารถนำไปวิเคราะห์ร่วมกับเวลาในการอ่าน เพื่อให้ได้มาซึ่งปริมาณบรรทัดที่ประชาชนได้อ่านไปอีกด้วย

นอกจากการอ่านออกและทักษะด้านต่าง ๆ แล้ว ความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศก็จะสะท้อนถึงความสามารถในการอ่าน และความสามารถในการรับสื่อของประชาชน เนื่องจากการที่ประชากรรู้ภาษามากขึ้น สามารถอ่านภาษาได้หลากหลายจะเป็นการเปิดโลกของเนื้อหาของการอ่านได้อย่างกว้างขวาง

5.2 องค์ประกอบของการอ่าน

การศึกษาองค์ประกอบของการอ่านจะมีส่วนช่วยในการออกแบบโครงสร้างตัวชี้วัดในงานศึกษาชิ้นนี้ โดยจะกำหนดองค์ประกอบการอ่านผ่านการนำแนวคิดองค์ประกอบของการอ่านที่ได้มีการระบุในงานศึกษาที่ผ่านมา มาดัดแปลงให้คลอบคลุมวัฒนธรรมการอ่านที่มากขึ้น โดยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการอ่านที่ได้ศึกษามามีรายละเอียดดังนี้

- องค์ประกอบการอ่านแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) **ประสบการณ์หรือความรู้เดิมของผู้อ่าน** ที่มีส่วนช่วยผู้อ่านให้อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น 2) **อภิปรัชญา** หรือความสามารถในการตีความแก้ปัญหาที่มีส่วนช่วยผู้อ่านให้เข้าใจได้ดีขึ้น 3) **โครงสร้างของเนื้อความ** การสื่อความของเนื้อความผ่านโครงการเขียน ซึ่งการเข้าใจโครงสร้างดังกล่าวมีส่วนช่วยผู้อ่านเข้าใจเนื้อความได้ดีขึ้น (Chapman, 1987) โดยการนิยามองค์ประกอบการอ่านของงานศึกษาดังกล่าวจะเน้นไปที่

องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการอ่านที่ดีทั้งด้านความคล่องแคล่วในการอ่าน และการตีความ/เข้าใจจากสิ่งที่อ่าน

- องค์ประกอบการอ่านแบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) **ผู้อ่าน** ที่จำเป็นต้องมี ไม่เช่นนั้นการอ่านจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ 2) **หนังสือหรือตัวอักษร** ที่ผู้อ่านต้องสามารถอ่านและเข้าใจเนื้อความของหนังสือนั้น 3) **ความหมาย** การเข้าใจความหมายจากสิ่งที่อ่านของผู้อ่าน 4) **การเลือกความหมาย** การเข้าใจความหมายของผู้อ่านให้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้แต่ง 5) **การนำไปใช้** การนำเนื้อความไปใช้ของผู้อ่าน (สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์, 2531) โดยการนิยามองค์ประกอบการอ่านของงานศึกษาดังกล่าวจะเน้นไปที่องค์ประกอบที่เป็นตัวผู้อ่านและตัวหนังสือ โดยตัวผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหา/ความหมาย และนำไปใช้
- องค์ประกอบการอ่านแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) **ลักษณะของวัสดุการอ่าน** ที่ไม่ปิดกั้นต่อความเข้าใจในการอ่านของผู้อ่าน นั่นคือมีภาษาและการใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับผู้อ่าน 2) **ลักษณะของผู้อ่าน** ที่มีผลต่อความสามารถในการเข้าใจและตีความ ไม่ว่าจะเป็นสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ ร่างกาย และอารมณ์ 3) **สภาพแวดล้อม** ที่ส่งเสริมการอ่านเป็นประจำ เช่น ครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน (วลัยภรณ์ อาทิตย์เที่ยง, 2529) โดยการนิยามองค์ประกอบการอ่านของงานศึกษาดังกล่าวจะเน้นไปที่องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน

จากการศึกษางานศึกษาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นองค์ประกอบของการอ่าน ที่ได้ครอบคลุมและสะท้อนวัฒนธรรมการอ่านให้ครบถ้วน สมบูรณ์มากขึ้น โดยวางกรอบให้องค์ประกอบของการอ่านเปรียบเสมือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านโดยตรง ทั้ง 4 เป้าหมายตามที่เคยได้กล่าวไปข้างต้น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ได้มีการคำนึงถึงปัจจัยตั้งแต่ตัวผู้อ่าน ไปจนถึงสถานที่/พื้นที่ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการอ่าน ทั้งนี้สามารถแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 9 องค์ประกอบของการอ่าน

1) ตัวผู้อ่าน

ตัวผู้อ่านเป็นองค์ประกอบแรกที่ควรคำนึงถึงในวัฒนธรรมการอ่าน การอ่านจะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากตัวผู้อ่าน ตัวผู้อ่านในที่นี้ครอบคลุมสิ่งที่เป็นตัวตนของผู้อ่านตั้งแต่ความคิด ความรู้สึก หรือก็คือ ทัศนคติที่มีต่อการอ่าน และสิ่งที่เป็นแรงขับหรือแรงจูงใจในการอ่าน รวมไปถึงความพร้อมด้านร่างกาย ด้านเวลา และการเบี่ยงเบนความสนใจจากกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่การอ่าน จนแสดงออกมาเป็นนิสัยและพฤติกรรมการอ่านของตัวผู้อ่าน นอกจากนี้ยังพิจารณาทักษะการอ่านของตัวผู้อ่านที่สะท้อนถึงความสามารถในการอ่าน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประชากรของประเทศ

2) สภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมถือเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมหนึ่งที่หล่อหลอมตัวผู้อ่านให้เกิดพฤติกรรม โดยจะเริ่มพิจารณาตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่ทำการขัดเกลาเด็กด้านการอ่าน ต่อมาเป็นผู้คนในโรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน จนไปถึงระดับสังคม โดยการหล่อหลอม/ขัดเกลาสามารถเป็นไปในลักษณะบรรทัดฐานของสังคม เช่น ค่านิยมที่คนส่วนใหญ่มีการอ่านหนังสือ มีต้นแบบที่ดีที่สามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบ เป็นต้น และกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านที่จูงใจให้เกิดพฤติกรรมการอ่านอย่างต่อเนื่อง

3) ช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำหน้าที่นำสื่อการอ่านไปถึงตัวผู้อ่าน หากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านได้ พฤติกรรมการอ่านจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งงานศึกษานี้จะพิจารณาช่องทางโดยการแบ่งช่องทางตามประเภทของสื่อการอ่าน ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ช่องทางในการเข้าถึงจะหมายถึง สถานที่ที่สามารถรับสื่อส่งพิมพ์ได้ เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ แผงหนังสือ เป็นต้น ซึ่งรวมไปถึงการได้มาฟรี ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อออนไลน์ ช่องทางในการเข้าถึงจะหมายถึง โครงข่ายอินเทอร์เน็ต

4) สื่อการอ่าน

สื่อการอ่านเป็นองค์ประกอบที่สามารถแบ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ซึ่งสื่อทั้ง 2 ชนิดควรมีการตอบสนองต่อตัวผู้อ่านในหลายๆ ประเด็น ได้แก่ ความเพียงพอทางด้านปริมาณ ความหลากหลายที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านกลุ่มต่างๆ และคุณภาพของสื่อการอ่าน ทั้งในมุมมองด้านเนื้อหาและรูปแบบของการนำเสนอ โดยสื่อการอ่านที่ดีจะส่งผลทำให้เกิดการอ่านที่มีคุณภาพตามมา

5) พื้นที่อ่าน

เมื่อตัวผู้อ่านสามารถเข้าถึงและครอบครองสื่อการอ่านผ่านช่องทางต่างๆ จำเป็นต้องมีพื้นที่หรือสถานที่สำหรับให้ตัวผู้อ่านได้อ่าน พฤติกรรมการอ่านจึงสามารถก่อเกิดขึ้นได้ โดยการจัดบรรยากาศทางสภาพแวดล้อมให้น่าอ่านและเอื้อต่อการอ่านของพื้นที่อ่านมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการอ่านอย่างต่อเนื่องได้เช่นกัน

5.2.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาตัวชี้วัด

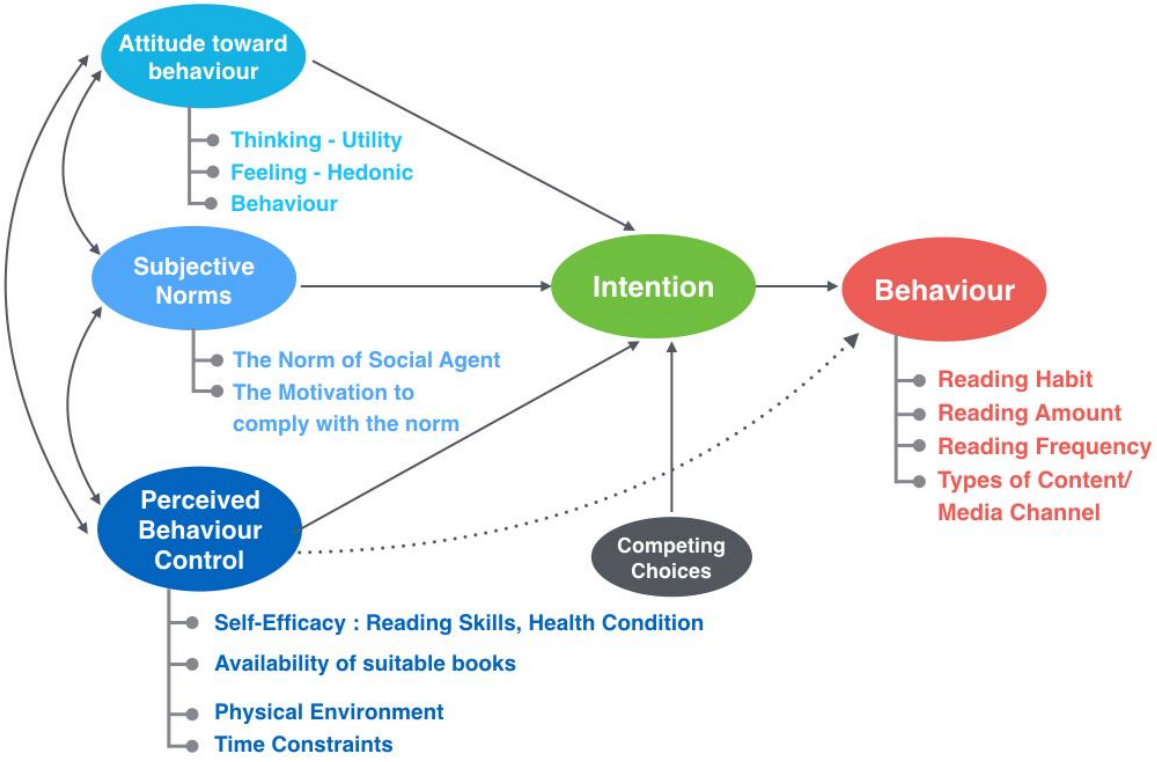
กรอบแนวคิดในการศึกษาตัวชี้วัดจะเป็นส่วนที่กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ยึดหลักไว้สำหรับออกแบบตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ โดยทฤษฎีที่ใช้หลักๆ มีอยู่ 2 ทฤษฎี ทฤษฎีแรกคือ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ที่ใช้สำหรับองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่าน ทฤษฎีที่สอง คือ ทฤษฎีการเข้าถึง ที่ใช้สำหรับองค์ประกอบด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยกรอบแนวคิดทั้งหมดมีรายละเอียดดังนี้

(1) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1991) เป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับและนำมาใช้เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ่านและการเรียนรู้ในหลายรูปแบบ โดยมีงานวิจัยของ Broeder & Stokmans (2013) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของวัยรุ่น นำทฤษฎีนี้มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และได้อธิบายถึง 3 ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจอ่านหนังสือ ได้แก่ ทัศนคติต่อการอ่าน (Attitude towards the behavior) บรรทัดฐานส่วนบุคคล (Subjective norm) และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived

behavioral control) ดังภาพที่ 10 ซึ่งจากภาพจะเห็นได้ว่า ทั้ง 3 ปัจจัยนอกจากจะมีผลต่อความตั้งใจ (Intention) ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการอ่าน (Behavior) แล้ว ยังเป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลซึ่งกันและกันอีกด้วย ส่วนปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลต่อการอ่าน เช่น ระดับการศึกษา บรรยากาศที่โรงเรียน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จะถูกมองว่าเป็นปัจจัยรองที่ส่งผลต่อ 3 ปัจจัยหลักนั้น

ภาพที่ 10 กรอบแนวคิดทัศนคติและพฤติกรรม

ที่มา: Ajzen (1991)

ทัศนคติต่อการอ่าน (Attitude towards the behavior) คือ ความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการอ่าน ซึ่งอาจมาจากประสบการณ์เชิงอารมณ์ความรู้สึก เช่น ความเพลิดเพลินที่ได้ขณะที่อ่านหนังสือ และประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือเพื่อบรรลุเป้าหมาย

บรรทัดฐานส่วนบุคคล (Subjective norm) คือ บรรทัดฐานหรือความเชื่อที่บุคคลรับรู้ และแรงจูงใจที่จะกระทำตามบรรทัดฐานนั้น ๆ ของบุคคล บรรทัดฐานสามารถแสดงออกได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ บรรทัดฐานที่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัด (Explicit norm) เช่น เป็นคำชื่นชม คำตำหนิ ต่อพฤติกรรม และ บรรทัดฐานที่ไม่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัด (Implicit norm) เช่น แสดงออกผ่านการกระทำที่ต้องทำการสังเกตจึงรับรู้

การรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) คือ ปัจจัยที่เกิดจากการที่บุคคลรับรู้ว่า ในสภาพแวดล้อมนั้นมีทรัพยากรที่จะเอื้อให้เกิดพฤติกรรมนั้นมากน้อยแค่ไหน เช่น การมีหนังสือที่น่าสนใจให้เลือกอ่าน ปริมาณที่เพียงพอของสื่อการอ่าน ข้อจำกัดด้านสภาพแวดล้อมอื่นๆ เป็นต้น รวมไปถึงความสามารถส่วนตัว

(2) ทฤษฎีการเข้าถึง

ทฤษฎีการเข้าถึงเป็นแนวคิดของ Penchansky and Thomas (1981) โดยให้ความหมายของการเข้าถึงคือ ระดับของความสอดคล้องและรองรับกันระหว่างความต้องการของผู้ใช้บริการและลักษณะการ

ให้บริการของระบบบริการ โดยแนวคิดดังกล่าวใช้ในการวัดความเหมาะสม ความสามารถในการตอบสนองความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อแหล่งบริการนั้น ๆ ซึ่งสามารถวัดได้จากความสัมพันธ์ของฝั่งผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการในมิติต่าง ๆ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ดัดแปลงแนวคิดเรื่องการเข้าถึงมาเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยอาศัยองค์ประกอบในการประเมินการเข้าถึง ดังนี้

- การเข้าถึง (Accessibility)

การเข้าถึง เป็นการวัดถึงความสัมพันธ์ของแหล่งบริการทั้งในเชิงจำนวนและสถานที่ตั้งกับความสามารถที่ผู้ใช้บริการจะไปถึงแหล่งบริการได้ โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่ต้องใช้ในการเดินทาง เช่น เวลา ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางไปยังแหล่งนั้น ๆ กล่าวคือเป็นการพิจารณาความสามารถของผู้อ่านในการเดินทางเพื่อไปถึงช่องทาง สื่อการอ่าน สถานที่อ่าน ทั้งระยะทาง เวลา และต้นทุน

- ความเพียงพอ (Availability)

ความเพียงพอ เป็นการวัดถึงความสัมพันธ์ของความเพียงพอของการให้บริการที่มีอยู่ทั้งในเชิงจำนวนและประเภทของบริการ กับความต้องการของผู้ใช้บริการ กล่าวคือเป็นการพิจารณาถึงปริมาณและประเภทของช่องทางสื่อการอ่าน และสถานที่อ่านที่ผู้อ่านสามารถใช้บริการได้ตามความต้องการ

- ความสามารถในการจ่าย (Affordability)

ความสามารถในการจ่าย เป็นการวัดความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายของบริการหรือความต้องการในบริการนั้น ๆ กับรายได้ของผู้รับบริการ ซึ่งรวมถึงความรู้สึกคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไปเพื่อรับบริการด้วย กล่าวคือ พิจารณาถึงความสามารถในการจ่ายของผู้อ่านเพื่อใช้บริการช่องทาง สื่อการอ่าน และสถานที่อ่าน

- การยอมรับในคุณภาพ (Acceptability)

การยอมรับในคุณภาพ เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการให้บริการของระบบบริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ พิจารณาทั้งจากความเหมาะสมของเวลาการให้บริการ ระบบการบริการ ต่างๆ และทัศนคติที่ผู้ใช้บริการมีต่อผู้ให้บริการว่าพึงพอใจต่อการให้บริการมากน้อยเพียงใด กล่าวคือเป็นการพิจารณาถึงความพึงพอใจที่ผู้อ่านมีต่อช่องทาง สื่อการอ่าน และสถานที่อ่าน ตามความคาดหวังของผู้อ่าน

5.2.2 โครงสร้างตัวชี้วัดองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่าน

การสร้างตัวชี้วัดสำหรับองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านได้มีการพิจารณาประเด็นในหลาย ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้อ่านโดยตรง โดยยึดกรอบทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ในการวิเคราะห์ นอกจากนี้การออกแบบโครงสร้างตัวชี้วัดองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านยังได้อิงตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าด้วยเรื่อง *“ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย”* และเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่ว่า *“คนไทยทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้มากขึ้น”* จึงทำให้ประเด็นภายใต้ตัวชี้วัดองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านที่ได้ที่มีผลต่อเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านจะประกอบไปด้วยทัศนคติที่มีต่อการอ่าน นิสัยการอ่าน สาเหตุด้านแรงจูงใจและความพร้อมด้านร่างกายและเวลาที่มีผลต่อการอ่าน รวมไปถึงทักษะและความสามารถในการอ่านของตัวผู้อ่าน ซึ่งในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ดังนี้

(1) ทัศนคติต่อการอ่าน

ทัศนคติต่อการอ่านนอกจากเป็นตัวชี้วัดหนึ่งภายใต้เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านแล้ว ยังสามารถเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่อยู่ภายใต้องค์ประกอบการอ่านที่มีผลต่อเป้าหมายอื่น ๆ ของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โดยผู้วิจัยคาดว่า ทัศนคติต่อการอ่านน่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อเป้าหมาย “อ่านมาก” ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ซึ่งการออกแบบตัวชี้วัดเป็นไปตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้น นั่นคือ ทำการวัดทัศนคติต่อการอ่านผ่านการให้คะแนนระดับความคิดเห็นในทัศนคติด้านต่างๆ ได้แก่

- ทัศนคติด้านความคิด/ความเชื่อต่อการอ่าน: วัดการรับรู้คุณค่า/ประโยชน์ของการอ่านจากประโยคที่บ่งบอกถึงความคิดและความเชื่อของบุคคลนั้น ถึงแม้ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านไม่เคยได้เกิดกับตัวผู้อ่านก็ตาม แต่สามารถรับรู้ถึงประโยชน์ของการอ่านได้
- ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน: วัดระดับความรู้สึกที่สะท้อนถึงตัวผู้อ่านเมื่อทำการอ่าน
- ทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน: วัดถึงระดับการแสดงออก การปฏิบัติของบุคคลนั้นที่มีต่อการอ่าน ซึ่งจะรวมทั้งพฤติกรรมต่อตนเอง และพฤติกรรมที่มีผลต่อไปยังผู้อื่น

(2) นิสัยการอ่าน

นิสัยการอ่านเป็นตัวชี้วัดอีกหนึ่งตัวชี้วัดที่อยู่ภายใต้เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน และยังสามารถเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัดที่อยู่ภายใต้องค์ประกอบการอ่านที่มีผลต่อเป้าหมายอื่น ๆ ของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน เช่นเดียวกับทัศนคติต่อการอ่าน โดยผู้วิจัยคาดว่า นิสัยต่อการอ่านน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนต่อตัวชี้วัดเป้าหมาย “อ่านมาก” ซึ่งการออกแบบตัวชี้วัดเป็นไปตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้น นั่นคือ ทำการวัดผ่านระดับความคิดเห็นจากตัวผู้อ่านว่าตรงตามประโยคที่สะท้อนถึงนิสัยการอ่านหรือไม่ ตามองค์ประกอบของนิสัย

(3) แรงจูงใจในการอ่าน

แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง พลังที่ผลักดันให้คนเกิดพฤติกรรม โดยแรงจูงใจสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

- **แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motives)** เป็นแรงผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจเป็นเจตคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ หรือความต้องการ เป็นแรงจูงใจที่มีมาแต่กำเนิด เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องมีสิ่งกระตุ้นจากภายนอก ซึ่งสามารถสร้างให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และพัฒนาชีวิตได้ด้วยตนเอง
- **แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motives)** เป็นแรงผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม อาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง คำชม การได้รับการยอมรับ หรือการยกย่อง แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวรต่อพฤติกรรม บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งจูงใจดังกล่าวเท่านั้น แรงจูงใจภายนอกทำให้บุคคลเกิดจุดมุ่งหมายจนนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายนั้น และนับว่าเป็นแรงจูงใจทางสังคมแบบหนึ่งที่สร้างให้บุคคลเกิดสัมพันธภาพกับผู้อื่น

ดังนั้นแรงจูงใจในการอ่านในที่นี้ คือ แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการอ่าน โดยแรงจูงใจในการอ่านเปรียบได้กับวัตถุประสงค์ หรือสาเหตุที่ตัวผู้อ่านอ่าน ซึ่งงานศึกษานี้จะทำการวัดแรงจูงใจในการอ่านคล้ายกับงานศึกษาที่เคยมีการวัดพฤติกรรมการอ่านของไทยที่ผ่านมา นั่นคือ วัดแรงจูงใจในการอ่านของตัว

ผู้อ่านผ่านการจัดอันดับว่า แรงจูงใจใดที่ผลักดันทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการอ่าน โดยแรงจูงใจที่ให้เลือกจะครอบคลุมทั้งแรงจูงใจภายใน เช่น เพื่อสุขภาพร่างกาย เพื่อความสงบและมีสมาธิ เพื่อความบันเทิง เป็นต้น และแรงจูงใจภายนอก เช่น อ่านตามคนรอบข้าง เพื่อเข้าสังคม เป็นต้น

(4) ข้อจำกัดด้านร่างกายและเวลา และทางเลือกกิจกรรม

ข้อจำกัดด้านร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางด้านร่างกายที่มีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมการอ่าน ได้แก่ สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ป่วย พิการทางสายตา ความผิดปกติทางร่างกายที่ทำให้การอ่านเป็นไปได้ยาก

ข้อจำกัดด้านเวลา หมายถึง ความพร้อมทางด้านเวลาที่ไม่สามารถจัดสรรให้กับการอ่านได้ ด้วยสภาวะในปัจจุบันที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับการเรียนและการทำงาน จึงทำให้เวลาว่างในการทำกิจกรรมอื่น ๆ รวมไปถึงการอ่านน้อยตามไปด้วย

ทางเลือกกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมที่มาเบี่ยงเบนความสนใจทำให้บุคคลเกิดการอ่านที่น้อย หรือเลือกที่จะไม่อ่าน

ข้อจำกัดด้านร่างกายและเวลา และทางเลือกกิจกรรม ถือได้ว่าเป็นกลุ่มสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่อ่าน หรืออ่านได้ไม่เพียงพอ และเป็นสาเหตุที่อยู่ภายใต้ตัวผู้อ่านโดยตรงที่ไม่ซ้อนทับกับทัศนคติ ซึ่งงานศึกษานี้จะทำการวัดผ่านการจัดอันดับว่า ประเด็นดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการอ่านที่น้อยเกินไป หรือไม่อ่านหรือไม่

(5) ทักษะและความสามารถในการอ่าน

ทักษะและความสามารถในการอ่านเป็นอีกตัวชี้วัดที่อยู่ภายใต้เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน และยังสามารถเป็นตัวชี้วัดที่อยู่ภายใต้องค์ประกอบการอ่านที่มีผลต่อเป้าหมายอื่น ๆ ของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน เช่นเดียวกับทัศนคติต่อการอ่าน และนิสัยการอ่าน โดยผู้วิจัยคาดว่า ทักษะและความสามารถในการอ่านน่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อเป้าหมาย “อ่านมาก” ตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ในส่วนของปัจจัยการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavioral control) การออกแบบตัวชี้วัดเป็นไปตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้น นั่นคือ ระบุระดับความสามารถในแต่ละทักษะว่ามากน้อยเพียงใด โดยทักษะการอ่านที่วัด ได้แก่

- อ่านออก : เป็นทักษะขั้นพื้นฐานของการอ่าน โดยคนไทยควรมีความสามารถในการอ่านออก เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ
- อ่านได้คล่องแคล่ว มีเทคนิคในการอ่าน : การอ่านคล่องและการใช้เทคนิคในการอ่าน สะท้อนผ่านการอ่านอย่างรวดเร็วและถูกต้อง ซึ่งเป็นทักษะที่จะทำให้ความคิดลื่นไหล ไม่ติดขัดขณะอ่าน
- ความเข้าใจและความสามารถสร้างนัยจากเนื้อหา : การเข้าใจและสร้างนัยเป็นทักษะที่สะท้อนถึงความสามารถด้านการสรุปความและการหาเหตุผลจากสิ่งที่อ่านของผู้อ่าน
- ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา : การประเมินเนื้อหาที่อ่านเป็นทักษะที่สะท้อนถึงความสามารถในตรวจสอบ แยกแยะ และวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ซึ่งทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคที่สารสนเทศท่วมท้น
- ความสามารถในการสืบค้น : การมีความสามารถในการสืบค้นจะช่วยให้เข้าถึงเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว

- ความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศ : ความสามารถที่ทำให้เปิดโลกเนื้อหาของการอ่านได้อย่างกว้างขวาง

5.2.3 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกพันบุคคลในกลุ่มไว้ด้วยกัน บุคคลจะเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองภายใต้กระบวนการทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดความต้องการและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งบุคคลจะได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากสังคมรอบข้างตั้งแต่ยังเป็นเด็ก และจะมีส่วนทำให้เกิดค่านิยมต่าง ๆ โดยการถ่ายทอดหรือปลูกฝังวัฒนธรรมเรียกว่า การขัดเกลาทางสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) คือกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมตามแนวทางที่สังคมต้องการ โดยการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มขั้นตอนตั้งแต่วัยเด็กจากภายในครอบครัว และได้รับการขัดเกลาต่อมาจากโรงเรียน เพื่อน ซึ่งจะทำให้เกิดบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ จากนั้นเมื่อหลุดพ้นจากวัยเรียนจะเป็นการขัดเกลาที่ได้รับในช่วงประกอบอาชีพ เพื่อปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพและพฤติกรรมของตนให้เหมาะสม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมมีรูปแบบการขัดเกลา 2 แบบ คือ 1) การขัดเกลาทางสังคมโดยตรง คือ การสั่งสอนและฝึกอบรมโดยพ่อแม่ และครูอาจารย์ทำให้เด็กปฏิบัติตนตามที่สังคมคาดหวัง 2) การขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม คือ การฟังอภิปราย ปาฐกถา วิทยุ การอ่านหนังสือ การดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การสังเกตจากบุคคลรอบตัว จนทำให้เกิดการปรับตัว พัฒนา และลอกเลียนแบบมาปฏิบัติ โดยการขัดเกลาจะส่งผ่านจากสถาบันที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาสังคม ได้แก่ ครอบครัวที่เป็นสถาบันแรกและสำคัญที่สุด สถาบันต่อมาคือโรงเรียนที่มีการอบรมสั่งสอนจากครูอาจารย์ และกลุ่มเพื่อนโดยเฉพาะรุ่นราวคราวเดียวกันที่มีอิทธิพลอย่างมาก และสามารถเกิดพฤติกรรมเลียนแบบภายในกลุ่มได้ นอกจากนี้ ชุมชนและสังคมเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการขัดเกลาทางสังคมเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะสื่อมวลชนที่เป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ ไปสู่สมาชิกในสังคม

จากการศึกษางานศึกษาของไทยที่ผ่านมายังไม่พบงานศึกษาที่ได้มีการวัดการถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรมการอ่านของครอบครัวและสังคมในลักษณะเชิงลึก โดยงานศึกษานี้จะมีการวัดในประเด็นดังกล่าวตามสถาบันที่มีหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมคือ ครอบครัว โรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชนสังคม โดยคำถามที่ใช้วัดจะออกแบบให้ครอบคลุมตามรูปแบบกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เช่น การกระตุ้น ส่งเสริม ให้คำแนะนำด้านการอ่าน การจัดกิจกรรมส่งเสริม การเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน เป็นต้น นอกจากนี้ยังวัดการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านในแต่ละสถาบัน รวมไปถึงวัดการได้รับข่าวสารและโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับอ่านของประชาชน เพื่อสะท้อนการขัดเกลาด้านการอ่านที่มาจากสื่อมวลชน

5.2.4 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน (Channel)

การออกแบบโครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน จะยึดตามหลักทฤษฎีการเข้าถึงที่เคยได้กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยการวัดช่องทางก็เป็นส่วนหนึ่งของการวัดการเข้าถึงสื่อการอ่าน ซึ่งสามารถตอบโจทย์ตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทของวัฒนธรรมการอ่านที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงสื่อการอ่าน ทั้งนี้แนวคิดเรื่องการเข้าถึงสามารถวัดถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในหลากหลายประเด็นดังนี้

(1) ความเพียงพอของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ความเพียงพอของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นการวัดปริมาณและประเภทของช่องทางเพื่อใช้ในการเข้าถึงสื่อการอ่านของผู้อ่าน ทั้งในมิติการซื้อ การยืม การเช่า การให้ และได้ฟรี โดยตัวอย่างของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน ได้แก่ ห้องสมุด ร้านหนังสือ ร้านค้าออนไลน์ แผงหนังสือในกรณีสื่อสิ่งพิมพ์ และโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในกรณีสื่อออนไลน์ โดยการประเมินความเพียงพอของช่องทางดังกล่าวควรมีการวัดผ่านการใช้ข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับการสำรวจตามพื้นที่ เพื่อให้ได้ปริมาณช่องทางที่ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด รวมไปถึงทำการวัดการกระจายตัวของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านตามพื้นที่

(2) การเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

การเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นการวัดความสามารถของผู้อ่านในการเข้าไปให้ถึงช่องทาง โดยเฉพาะการเดินทางเพื่อไปให้ถึงช่องทางต่าง ๆ โดยจะพิจารณาครอบคลุมทั้งในด้านระยะทาง เวลา และต้นทุนในการเดินทางซึ่งเป็นทั้งต้นทุนทางตรงและทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับผู้อ่าน ทั้งนี้การวัดจะพิจารณาว่าประชาชนมีอุปสรรคในการเข้าถึงช่องทางด้านการเดินทางหรือไม่

(3) ความสามารถในการจ่ายสำหรับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ความสามารถในการจ่ายสำหรับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นการวัดความสามารถในการจ่ายของผู้อ่านว่า หากท่านสามารถเข้าถึงช่องทางแล้ว ท่านสามารถจ่ายเงินเพื่อใช้บริการช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านหรือไม่ หรือท่านคิดว่าราคาค่าบริการในปัจจุบันสมเหตุสมผลหรือไม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับราคาของการใช้ช่องทางที่ทางผู้อ่านเผชิญและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อ่าน

(4) การยอมรับในคุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

การยอมรับในคุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นการวัดคุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน ว่าผู้อ่านเผชิญอุปสรรคด้านคุณภาพของช่องทางหรือไม่ ซึ่งสามารถสะท้อนออกมาเป็นความคาดหวัง หรือการให้ความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการ โดยสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ออกแบบช่องทางในการเข้าถึงที่เหมาะสมตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการตามพื้นที่ได้อีกด้วย

5.2.5 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านสื่อการอ่าน (Media)

การออกแบบโครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านสื่อการอ่าน จะยึดตามหลักทฤษฎีการเข้าถึงที่เคยได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถตอบโจทย์ตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทของวัฒนธรรมการอ่านที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงสื่อการอ่าน และคุณภาพของสื่อการอ่าน แต่การเข้าถึงสื่อการอ่านในส่วนนี้จะเน้นที่ความสามารถในการจ่าย และปริมาณของสื่อการอ่าน ซึ่งจะไม่มีหมวดการเข้าถึงเหมือนกับช่องทาง เนื่องจากการวัดการเข้าถึงของช่องทางเปรียบเสมือนเป็นการวัดการเข้าถึงสื่อการอ่านได้อยู่แล้ว โดยโครงสร้างตัวชี้วัดมีรายละเอียดดังนี้

(1) ความเพียงพอของสื่อการอ่าน

ความเพียงพอของสื่อการอ่านเป็นการวัดปริมาณและประเภทของสื่อการอ่านที่มีในปัจจุบันว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด มีปกหนังสือใหม่ (Titles) ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านที่หลากหลายได้หรือไม่ โดยการประเมินความเพียงพอดังกล่าวได้มาจากการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ

(2) ความสามารถในการจ่ายสำหรับสื่อการอ่าน

ความสามารถในการจ่ายสำหรับสื่อการอ่านเป็นการวัดความสามารถในการจ่ายของผู้อ่านในการซื้อหรือเช่าหนังสือหรือเนื้อหาออนไลน์ ซึ่งการวัดจะเกิดจากต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านหนังสือของผู้อ่าน รวมทั้งสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อ่าน

(3) การยอมรับในคุณภาพของสื่อการอ่าน

การยอมรับในคุณภาพของสื่อการอ่านเป็นการวัดคุณภาพของสื่อการอ่านในปัจจุบันทั้งประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ โดยถ้าหากทำการประเมินคุณภาพของสื่อการอ่านผ่านตัวผู้อ่านเองอาจทำได้ยาก เพราะผู้อ่านไม่สามารถประเมินคุณภาพของสื่อการอ่านในภาพรวมได้ ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การประเมินคุณภาพสื่อการอ่านในภาพรวมของประเทศควรประเมินผ่านผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับวงการสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ซึ่งการประเมินควรมีการแยกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ๆ คือ คุณภาพด้านเนื้อหาและคุณภาพในรูปแบบการนำเสนอ โดยการประเมินจะจำแนกตามประเภทเนื้อหาและกลุ่มวัย

5.2.6 โครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน (Reading Place)

การออกแบบโครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบด้านแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน จะยึดตามหลักทฤษฎีการเข้าถึงที่เคยได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถตอบโจทย์ตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทของวัฒนธรรมการอ่านที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึง และคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน ทั้งนี้แนวคิดเรื่องการเข้าถึงสามารถวัดถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านในหลากหลายประเด็น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ความเพียงพอของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

ความเพียงพอของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านเป็นการวัดปริมาณและประเภทของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านที่ผู้อ่านสามารถใช้บริการ เช่น ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ชุมชน ร้านหนังสือ พิพิธภัณฑ์ แผงหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ ร้านกาแฟ เป็นต้น โดยการประเมินความเพียงพอดังกล่าวควรใช้ข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับการสำรวจตามพื้นที่ เพื่อให้ได้ปริมาณของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านที่ถูกต้องครบถ้วนมากที่สุด รวมไปถึงทำการวัดการกระจายตัวของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านตามพื้นที่

(2) การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านเป็นการวัดความสามารถของผู้อ่านในการเข้าไปให้ถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านโดยเฉพาะการเดินทางเพื่อไปให้ถึงสถานที่ดังกล่าว โดยจะพิจารณาครอบคลุมทั้งในด้านระยะทาง เวลา และต้นทุนในการเดินทางซึ่งเป็นทั้งต้นทุนทางตรงและทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับผู้อ่าน ทั้งนี้การวัดจะพิจารณาว่าประชาชนมีอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านด้านการเดินทางหรือไม่

(3) ความสามารถในการจ่ายสำหรับแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

ความสามารถในการจ่ายสำหรับแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านเป็นการวัดความสามารถในการจ่ายของผู้อ่านเพื่อใช้บริการแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านต่าง ๆ ว่า หากท่านสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านแล้ว

ท่านสามารถจ่ายเงินเพื่อใช้บริการในการอ่านในสถานที่ดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับค่าบริการในการเปิดให้อ่านของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านที่ผู้อ่านเผชิญ และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อ่าน

(4) การยอมรับในคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

การยอมรับในคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านเป็นการวัดคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน ว่าผู้อ่านเผชิญอุปสรรคด้านคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านหรือไม่ รวมทั้งความคาดหวัง ซึ่งสามารถสะท้อนออกมาเป็นความคาดหวังหรือการให้ความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการ โดยสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ออกแบบแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านที่เหมาะสมตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการตามพื้นที่ได้อีกด้วย

5.3 การดำเนินงานของภาคส่วน

5.3.1 การดำเนินงานของภาครัฐ

การประเมินการดำเนินงานของภาครัฐจะประเมินตั้งแต่งบประมาณหรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามประเภทกิจกรรม ตลอดจนผลการดำเนินงานของโครงการว่าส่งผลต่อผลลัพธ์ตัวชี้วัดการอ่านมากน้อยเพียงใด เพื่อจะสามารถประเมินและวิเคราะห์ได้ว่าโครงการดังกล่าวควรดำเนินการต่อ ควรเพิ่มประสิทธิภาพหรือเพิ่มทรัพยากร หรือควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานไปในทิศทางใด

5.3.2 การดำเนินงานของภาคเอกชน

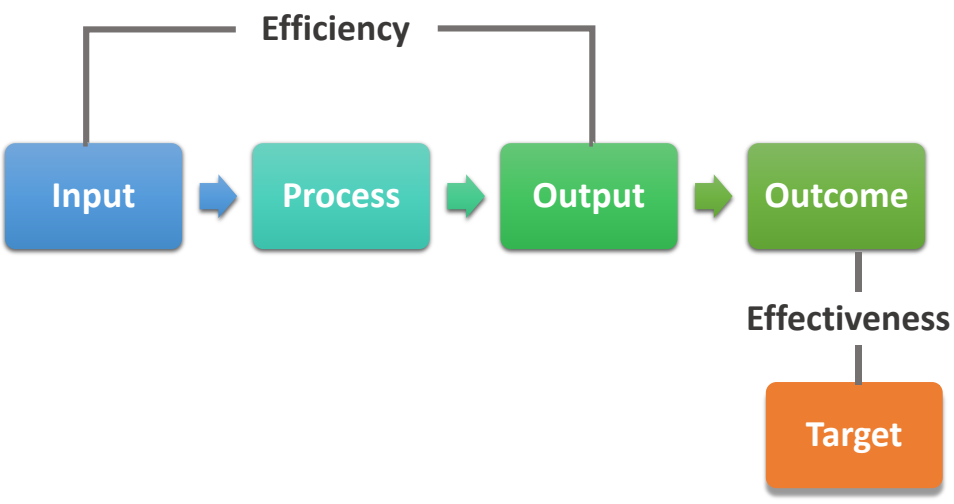
ภาคเอกชนเป็นภาคส่วนสำคัญเช่นกันในการส่งเสริมการอ่าน การประเมินผลการดำเนินงานของภาคเอกชนจะมีลักษณะเช่นเดียวกับภาครัฐ

5.3.3 การดำเนินงานของภาคประชาชน

ภาคประชาชนเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน ภาคประชาชนในที่นี้ครอบคลุมสถาบันครอบครัว ชุมชน สังคม และรวมไปถึงองค์การภาคประชาชน โดยกิจกรรมของครอบครัว ชุมชน และสังคม จะมีส่วนสำคัญในการขัดเกลาให้เกิดพฤติกรรมการอ่าน

การดำเนินงานของภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีกรอบการประเมินการดำเนินงานตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) ตลอดจนถึงผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นผ่านกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 11 กรอบแนวคิดการประเมินการดำเนินงานของภาคส่วน

(1) ปัจจัยนำเข้า (Input)

ปัจจัยนำเข้าเป็นขั้นตอนแรกในการประเมินการดำเนินงาน โดยในขั้นตอนนี้จะประเมินถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินแผนงานหรือโครงการ เช่น จำนวนงบประมาณ จำนวนบุคลากร ความเพียงพอและความสามารถของบุคลากร เป็นต้น

(2) กระบวนการ (Process)

การประเมินกระบวนการ เป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นว่าแผนงานหรือโครงการดังกล่าวมีการดำเนินการเป็นอย่างไร โครงการกำลังดำเนินการอยู่ในขั้นตอนใด มีความล่าช้าหรือเป็นไปแผนหรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อติดตามการดำเนินงานของโครงการ และรวมทั้งหาข้อบกพร่องของการบริหารจัดการโครงการอันจะนำไปสู่การประเมินว่าโครงการดังกล่าวจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

(3) ผลผลิต (Output)

ผลผลิตเป็นผลที่ได้เมื่อการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น โดยขั้นตอนนี้ควรมีการประเมินเชิงประสิทธิภาพ (Efficiency) ของโครงการ ซึ่งจะประเมินว่าผลผลิตที่ได้คุ้มค่าต่อปัจจัยนำเข้าที่เสียไปหรือไม่ นั่นก็คือเป็นการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ตัวอย่างผลผลิต เช่น การวัดจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนผู้สำเร็จการอบรม เป็นต้น

(4) ผลลัพธ์ (Outcome)

ผลลัพธ์เป็นผลที่ได้ในระยะยาวหรือเกิดขึ้นเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้วสักระยะหนึ่ง โดยเป็นผลที่เกิดจากการนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้ประโยชน์ ซึ่งการประเมินด้านผลลัพธ์ควรพิจารณาถึงความสอดคล้องต่อเป้าหมาย เป็นการประเมินเชิงประสิทธิผล (Effectiveness) โดยจะสะท้อนให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวส่งผลต่อเป้าหมายที่ต้องการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (Target) มากน้อยเพียงใดทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

นอกจากพฤติกรรมการอ่านแล้วงานศึกษานี้ยังเพิ่มประเด็นการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการเป็นสมาชิกที่เกี่ยวกับอ่าน ซึ่งเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญในวัฒนธรรมการอ่านอีกด้วย

บทที่ 6
ตัวชี้วัดและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล โดยตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านจะสร้างมาจากกรอบแนวคิดโครงสร้างตัวชี้วัดที่ได้มีการกล่าวถึงในส่วนที่ผ่านมา ซึ่งจะมีการนำเสนอตัวชี้วัดตามโครงสร้างตั้งแต่เป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน องค์ประกอบการอ่าน ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน จนถึงการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ โดยแต่ละตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านจะมีวิธีการวัด และวิธีการคำนวณดังต่อไปนี้

6.1 ตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

6.1.1 เป้าหมาย “อ่านมาก”

เป้าหมาย “อ่านมาก” ได้ออกแบบตัวชี้วัดเป็น 2 ตัวชี้วัด นั่นคือ 1) ร้อยละประชากรที่อ่าน และ 2) ปริมาณการอ่านทั้งเวลาและจำนวนหน้า

(1) ร้อยละประชากรที่อ่าน

ร้อยละประชากรที่อ่านจะทำการวัดในลักษณะทั้งแบบสื่อการอ่านโดยรวม และแบบแบ่งตามประเภทสื่อการอ่าน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ โดยได้มีการพิจารณาจำแนกตามวัย

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านมาก” ในประเด็นร้อยละประชากรที่อ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ร้อยละประชากรที่อ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามดังนี้ 1) ในกรณีเด็กปฐมวัยถามผู้ปกครองว่า “บุตรหลานอ่านหนังสือเอง หรือท่านได้อ่านหนังสือให้บุตรหลานฟังหรือไม่” - อ่านหรือไม่อ่าน 2) ในกรณีเด็กอายุ 6-13 ปีถามผู้ปกครองว่า “บุตรหลานอ่านหรือไม่” - อ่านหรือไม่อ่าน 2) ในกรณีอายุ 13 ปีขึ้นไปถามว่า “ท่านอ่านหรือไม่” - อ่านหรือไม่อ่าน <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> นำจำนวนประชากรที่อ่านหารจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งสามารถคำนวณจำแนกตามวัยได้	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
2. ร้อยละประชากรที่อ่านสื่อแต่ละประเภท	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามดังนี้ ในช่วงเวลาว่าง ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาท่านได้อ่านสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่ และใช้เวลาเท่าใด	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	1) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ - อ่านหรือไม่อ่าน 2) สื่อออนไลน์ - อ่านหรือไม่อ่าน <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> นำจำนวนประชากรที่อ่านหารจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งสามารถคำนวณจำแนกตามวัยได้	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

(2) ปริมาณการอ่าน

ตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงปริมาณการอ่านในที่นี้จะแบ่งการคำนวณออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือเวลาในการอ่าน ซึ่งเฉลี่ยเป็นนาทีต่อวันต่อคน โดยออกแบบให้ข้อคำถามที่ใช้ในการวัดมีความยืดหยุ่นสูง และเพื่อลดข้อผิดพลาดในการวัดปริมาณนาทีที่อ่าน ซึ่งผู้ตอบแบบสำรวจสามารถเลือกหน่วยความถี่ในการตอบตามพฤติกรรมที่ผู้ตอบถนัด เช่น ในรอบสัปดาห์ เดือน หรือปี รวมทั้งสามารถเลือกหน่วยครั้งหรือวันได้เช่นกัน ว่าคิดเป็นเป็นกี่ครั้งหรือกี่วัน และหน่วยที่เลือกดังกล่าวนั้นคิดเป็นกี่นาที ส่วนลักษณะที่ 2 จะเป็นการนำความเร็วในการอ่าน (กี่นาทีต่อ 5 บรรทัด) มาคำนวณร่วมกับเวลาในการอ่าน เพื่อจะแปลงเป็นจำนวนหน้าที่อ่านได้ในแต่ละวัน

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านมาก” ในประเด็นปริมาณการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. เวลาในการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามดังนี้ ในช่วงเวลาว่าง ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาท่านได้อ่านสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่ และใช้เวลาเท่าใด 1) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ - อ่านหรือไม่อ่าน - คิดในรอบสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วันต่อสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที 2) สื่อออนไลน์	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	- อ่านหรือไม่อ่าน - คิดในรอบสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วันต่อสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> นำนาทีในการอ่านที่ได้ในแต่ละครั้งหรือวันไปคูณกับจำนวนครั้งหรือวัน จากนั้นหากผู้ตอบแบบสอบถามคิดรอบการอ่านเป็นสัปดาห์ให้คูณกับ 52 (1 ปีมีประมาณ 52 สัปดาห์) หรือหากคิดรอบการอ่านเป็นเดือนให้คูณกับ 12 เพื่อปรับหน่วยเป็นนาทีต่อปี ต่อมาให้หาร 365 เพื่อแปลงหน่วยเป็นนาทีต่อวัน และนำไปหาค่าเฉลี่ยต่อคนทั้งประเทศและตามวัย	
2. จำนวนหน้าในการอ่าน	วัดด้วยข้อคำถามจากเวลาในการอ่าน (ก่อนหน้านี้) คำนวณร่วมกับ ข้อคำถามจากทักษะการอ่านในเรื่องความเร็วในการอ่าน โดยนำเวลาในการอ่านเฉลี่ยนาทีต่อวันที่ได้ของแต่ละบุคคลไปแปลงเป็นจำนวนบรรทัดที่อ่านเฉลี่ยต่อวัน จากนั้นจะแปลงมาเป็นจำนวนหน้ากระดาษ A4 เฉลี่ยต่อวัน ซึ่งได้ประมาณ 1 หน้ากระดาษ A4 ตามตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 ไว้ที่ประมาณ 38 บรรทัด	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

6.1.2 เป้าหมาย “ชอบอ่าน”

เป้าหมาย “ชอบอ่าน” ได้ออกแบบตัวชี้วัดที่สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเด็น นั่นคือ 1) ทัศนคติต่อการอ่าน และ 2) นิสัยการอ่าน

(1) ทัศนคติต่อการอ่าน

การวัดทัศนคติได้นำแนวคิดด้านทัศนคติมาเป็นกรอบในการตั้งคำถาม โดยได้มีการวัดทัศนคติทั้งหมด 3 ด้านด้วยกัน คือ ทัศนคติด้านความคิดและความเชื่อต่อการอ่าน ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน และทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน การวัดทัศนคติแต่ละวัยมีข้อคำถามที่ใช้แตกต่างกันตามความเหมาะสมของวัยนั้น ๆ ทั้งนี้สำหรับกลุ่มเด็กปฐมวัยและกลุ่มวัยเด็กอายุ 6 - 13 ปี ได้จำแนกการวัดทัศนคติเป็น 2 กลุ่ม คือ ทัศนคติของเด็ก และทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการอ่าน

ตารางที่ 5 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “ชอบอ่าน” ในประเด็นทัศนคติต่อการอ่าน

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
กลุ่มปฐมวัย		
1. ทัศนคติเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง 2) บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด 3) บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง 4) บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง วิธีการคำนวณตัวชี้วัด คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 1 ปีแต่ละรายที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่นๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 1 ปีโดยรวมทั้งประเทศ	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย
2. ทัศนคติเด็กอายุ 1-6 ปี	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง 2) บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด 3) บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง 4) บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง 5) บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน 6) บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	7) บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง 8) บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป 9) เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข 10) บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของเด็กปฐมวัยอายุ 1-6 ปีแต่ละรายที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่นๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของเด็กปฐมวัยอายุ 1-6 ปีโดยรวมทั้งประเทศ ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำมาคำนวณเฉลี่ยอีกครั้งกับกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี เพื่อให้ได้ค่าทัศนคติของเด็กปฐมวัยโดยรวม	
3. ทัศนคติผู้ปกครอง	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ท่านคิดว่าการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้ - บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น - มีพัฒนาการดีขึ้น - มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น - มีนิสัยรักการอ่าน 2) การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้ 3) การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่านมากกว่ากิจกรรมอื่น 4) การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	<u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยแต่ละคนที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่นๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย โดยค่าทัศนคติดังกล่าวเปรียบเสมือนค่าทัศนคติด้านความคิดที่สะท้อนผ่านผู้ปกครองแทนตัวเด็กเอง	
กลุ่มอายุ 6-13 ปี	<u>ข้อคำถาม</u>	
1. ทัศนคติเด็ก	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง 2) บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด 3) บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง 4) บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง 5) บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน 6) บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง 7) บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง 8) บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่าน/คนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป 9) เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข 10) บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่นๆ 11) บุตรหลานแสดงท่าทีเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านหนังสือ 12) บุตรหลานดูมีความสนใจ/ตื่นเต้นต่อหนังสือ	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	<u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของเด็กแต่ละคนที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของประชากรวัยเด็ก	
2. ทัศนคติผู้ปกครอง	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ท่านคิดว่าการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้ - บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น - มีพัฒนาการดีขึ้น - มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น - มีนิสัยรักการอ่าน - เกิดการส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ - เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต 2) การที่บุตรหลานอ่านหนังสือมากเกินไปจะทำให้บุตรหลานเกิดความเครียด 3) การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับบุตรหลานของท่าน 4) การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่าน มากกว่ากิจกรรมอื่น 5) การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กแต่ละคนที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของ	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	ผู้ปกครองของเด็ก โดยค่าทัศนคติดังกล่าวเปรียบเสมือนค่าทัศนคติด้านความคิดที่สะท้อนผ่านผู้ปกครองแทนตัวเด็กเอง	
กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป		
1. ทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิดต่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) การอ่านทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน 2) การอ่านทำให้ผ่อนคลายความเครียด 3) การอ่านเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพใจ/จิตวิญญาณ เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ 4) การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพกาย เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ 5) การอ่านทำให้เกิดความรู้และเพิ่มพูนความรู้ 6) การอ่านทำให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ 7) การอ่านช่วยปรับปรุง และสนับสนุนการเรียน การปฏิบัติหน้าที่การงาน 8) การอ่านทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่งใหม่ ๆ ในชีวิต 9) การอ่านทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง 10) การอ่านสามารถนำมาปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ 11) การอ่านมาก ๆ ทำให้มีความคิดฟุ้งซ่าน 12) การอ่านทำให้เสียเวลาในการทำกิจกรรมอื่น ๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติด้านความคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจาก	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	ระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่นๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านความคิดและความเชื่อที่มีต่อการอ่าน	
2. ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่นๆ 2) ท่านรู้สึกมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน 3) ท่านรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องอ่าน 4) ท่านรู้สึกสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ๆ 5) ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน 6) ท่านรู้สึกว่าการซื้อหนังสือมาอ่าน สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ 7) ท่านรู้สึกภูมิใจเมื่อได้อ่าน 8) ท่านรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้อ่าน 9) ท่านรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องท้าทาย และภูมิใจเมื่ออ่านจบ 10)ท่านรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นกิจกรรมที่ยากลำบาก <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติด้านความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
3. ทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น)	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	1) หากท่านว่าง จะเลือกอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ 2) ถ้ามีเพื่อนบอกว่าหนังสือเล่มไหนดี ท่านมักจะไปหามาอ่าน 3) ท่านมักติดตามอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่ออกมาใหม่ 4) ท่านเสาะหาหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มาอ่านอยู่ตลอดเวลา 5) ท่านแนะนำหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ 6) ท่านให้การช่วยเหลือหรือบริจาคหนังสืออยู่เสมอ 7) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอยู่เสมอ เช่น งานหนังสือ ชมรม เป็นต้น 8) ท่านชอบเล่าเรื่องที่ได้อ่านให้คนรอบข้างฟัง 9) ท่านจะอ่านหนังสือเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น 10)ท่านจะมีการวางแผน/จัดสรรเวลาสำหรับการอ่านอยู่เสมอ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติด้านพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่นๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีต่อการอ่าน	

(2) นิสัยการอ่าน

การวัดนิสัยการอ่านจะครอบคลุมองค์ประกอบของนิสัยทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ทำสำเร็จบ่อยครั้งจนกลายเป็นนิสัย ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่พัฒนาจนเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์หรืออยู่ในวิถีชีวิต และข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยการวัดนิสัยจะวัดเพื่อประเมินว่าผู้ตอบมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงนิสัยการอ่านมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้จะวัดผ่านการประเมินตนเอง ดังนั้นจึงวัดเฉพาะในกลุ่มที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “ชอบอ่าน” ในประเด็นนิสัยการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
นิสัยการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง 2) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยอัตโนมัติ 3) ฉันรู้สึกแปลกๆ เมื่อไม่ได้อ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์ 4) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น 5) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์เป็นกิจวัตรประจำวัน 6) คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน 7) ฉันเป็นนักอ่าน <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนนิสัยการอ่านของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนนิสัยการอ่าน	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

6.1.3 เป้าหมาย “อ่านดี”

เป้าหมาย “อ่านดี” ได้ออกแบบตัวชี้วัดที่เน้นถึงการจัดสรรเวลาของประชากรในการอ่านแต่ละเนื้อหา โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามตัดสินใจด้วยตัวเองว่า สิ่งที่ตนอ่านมีสาระเท่าไร และบันเทิงเท่าไร โดยในการสำรวจได้ระบุความหมายของ “สาระ” ในที่นี้ไว้หมายถึง เนื้อหาจำพวกที่ให้ความรู้ เช่น ความรู้ทั่วไป สารคดี ตำราเรียน/

วิชาการ เป็นต้น ส่วน “บันเทิง” หมายถึง เนื้อหาจำพวกที่ให้ความบันเทิง เช่น แวดวงบันเทิง กีฬา ศิลปะ การ์ตูน นิยาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาเนื้อหาที่คนไทยอ่านได้ถึงระดับปลีกย่อยโดยดูจากเนื้อหาที่คนไทยอ่านมากที่สุด 3 อันดับแรก ซึ่งค่าที่แสดงจะเป็นร้อยละประชากรที่อ่านเนื้อหาดังกล่าวต่อประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 7 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านดี”

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ร้อยละเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามดังนี้ ในเนื้อหาที่อ่าน ได้ใช้เวลาในการอ่านประเภทสาระและบันเทิงเท่าไร 1) ประเภทสาระ - อ่านหรือไม่อ่าน - คิดในรอบสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วันต่อสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที 2) ประเภทบันเทิง - อ่านหรือไม่อ่าน - คิดในรอบสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วันต่อสัปดาห์/เดือน/ปี - เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที 3) หากไม่สามารถระบุเวลาได้ ให้ประมาณการว่าอ่านประเภทสาระคิดเป็น ... เปอร์เซ็นต์ของการอ่านทั้งหมด <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> ใช้ 1) และ 2) มาคำนวณร้อยละเวลาในการอ่านสาระต่อเวลาในการอ่านทั้งหมด หรือใช้ข้อคำถาม 3) จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ย	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
2. ร้อยละประชากรที่อ่านเนื้อหาในแต่ละประเภท	<u>ข้อคำถาม</u>	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับประเภทเนื้อหาอ่านที่เลือกอ่านใน 1 ปีที่ผ่านมา สูงสุด 3 อันดับ โดยมีประเภทเนื้อหาให้เลือกดังนี้ 1.โฆษณา/แคตตาล็อกสินค้าและบริการ 2.นิยายแฟนตาซี 3.นิยายโรแมนติก 4.นิยายอื่น ๆ/บทกวี/เรื่องสั้น 5.เรื่องลี้ลับ 6.หนังสือผู้ใหญ่ (18+) 7.How-to 8.ชีวประวัติและประวัติศาสตร์ 9.จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก 10.ศาสนา/ความเชื่อ 11.ท่องเที่ยว 12.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 13. การตลาด ธุรกิจ การเงิน 14.ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ 15.สารคดี 16.อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง กีฬา อาหาร 17.นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน 18.ดารา นักร้อง นักแสดง 19.สถานการณ์บ้านเมือง 20. ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี 21.สุขภาพ 22.ภาษา 23.อื่น ๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่เลือกอ่านเนื้อหาในแต่ละประเภทต่อประชากรทั้งหมด	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

6.1.4 เป้าหมาย “อ่านเก่ง”

เป้าหมาย “อ่านเก่ง” ได้ทำการออกแบบตัวชี้วัดผ่านการวัดทักษะและความสามารถด้านการอ่าน โดยอิงการวัดตามความสามารถและพัฒนาการแต่ละด้านของผู้อ่านตามแต่ละช่วงวัย ซึ่งรวมไปถึงความสามารถในการอ่านออกทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นอกจากข้อมูลจากแบบสำรวจแล้ว ยังได้มีการใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือในการวัดความสามารถในการอ่านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบตัวชี้วัดเป้าหมาย “อ่านเก่ง” ด้วย

(1) ทักษะด้านการอ่าน

ในกลุ่มปฐมวัยจะแบ่งออก 2 กลุ่ม คือ ทักษะของเด็กอายุระหว่าง 1 - 3 ปี และทักษะของเด็กอายุระหว่าง 4 - 6 ปี เนื่องจากจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการของเด็กได้ระบุว่า 2 กลุ่มอายุดังกล่าวมีพัฒนาการและความสามารถที่แตกต่างกัน และอายุต่ำกว่า 1 ปีเด็กยังไม่สามารถแสดงพัฒนาการที่ชัดเจนได้ สำหรับกลุ่มที่มีอายุ 6 - 13 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน จะวัดทักษะการอ่านที่วัยดังกล่าวพึงมี และสำหรับกลุ่มที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป จะวัดทักษะการอ่านตามทักษะที่จำเป็นที่ทาง PISA2018 ระบุไว้ รวมทั้งวัดความเร็วในการอ่าน ที่สามารถนำไปใช้ประเมินทั้งทักษะและปริมาณเนื้อหาที่อ่านได้ในแต่ละวัน โดยทักษะด้านการอ่านในงานศึกษานี้ได้ทำการวัดในลักษณะที่ให้ผู้ตอบแบบสำรวจประเมินทักษะผ่านการให้คะแนนความสามารถกับตนเอง ซึ่งการประเมินดังกล่าวในทางปฏิบัติจริงไม่ควรทำการวัดในลักษณะเช่นนี้ การวัดที่ถูกต้องควรทำในลักษณะของการทำการทดสอบทักษะด้านการอ่านผ่านแบบทดสอบ เพื่อให้ได้คะแนนความสามารถในการอ่านที่แท้จริงของประชากรไทย

แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และเวลาในศึกษาวิจัย รวมถึงระยะเวลาในการสัมภาษณ์ที่ไม่ควรนานจนเกินไป จึงทำให้การศึกษาเบื้องต้นเป็นในลักษณะดังกล่าว ซึ่งในทางปฏิบัติจริงควรมีการปรับปรุงในประเด็นนี้ในอนาคต อย่างไรก็ดียังสามารถใช้คะแนน PISA ของ OECD มาร่วมวิเคราะห์ได้แต่เฉพาะประชากรอายุ 15 ปีเท่านั้น

ตารางที่ 8 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านเก่ง” ในประเด็นทักษะด้านการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
กลุ่มปฐมวัย		
<u>เด็กอายุระหว่าง 1 - 3 ปี</u>		
1. ทักษะด้านความเข้าใจ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย
2. ทักษะด้านการจดจำคำศัพท์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
<u>เด็กอายุระหว่าง 4 - 6 ปี</u>		
1. ความเข้าใจ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
2. การจดจำคำศัพท์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
3. การจับใจความ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
4. การใช้ไวยากรณ์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
	<u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> แต่ละตัวชี้วัดด้านทักษะการอ่านจะถูกนำมาคำนวณด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย	

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
กลุ่มอายุ 6 - 13 ปี		
1. ความคล่องแคล่วในการอ่าน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
2. ความเข้าใจ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
3. การจับใจความสำคัญ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
4. การจดจำคำศัพท์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
5. การใช้ไวยากรณ์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
	<u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> แต่ละตัวชี้วัดด้านทักษะการอ่านจะถูกนำมาคำนวณด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย	
กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป		
1. ความสามารถในการสืบค้น	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
2. ความสามารถในการอ่านแบบกวาด	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
3. ความคล่องแคล่วในการอ่าน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
4. ความเข้าใจ/การจับใจความ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
5. ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนับจากสิ่งที่อ่าน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
6. ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
7. ความเร็วในการอ่าน	วัดโดยการให้ผู้อ่านอ่านบทความ 1 บทความ ความยาวประมาณ 5 บรรทัดและจับเวลาที่ผู้อ่านใช้ในการอ่านทั้งหมด <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> แต่ละตัวชี้วัดด้านทักษะการอ่านจะถูกนำมาคำนวณด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย	
คะแนนการรู้เรื่องการอ่านของ PISA (PISA's reading literacy)	ทดสอบในนักเรียนอายุ 15 ปี โดยวัดการมีความรู้และทักษะในการเข้าใจเรื่องราวและสาระของสิ่งที่อ่าน สามารถตีความ แปลความหมายได้ ทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เขียนและประเมินสิ่งที่อ่านได้ สามารถสะท้อนคิดกับตนเองเพื่อแสดงความคิดเห็นตอบกลับ รวมถึงสามารถนำสาระที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการดำเนินชีวิต ระดับของการรู้เรื่องการอ่านแบ่งเป็น 6 ระดับ	ข้อมูลทุติยภูมิจาก OECD

(2) ความสามารถในการอ่านออก

ความสามารถในการอ่านออกที่ทำการออกแบบจะมีทั้งการอ่านภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ซึ่งภาษาที่จะเน้นมากที่สุดคือ ภาษาอังกฤษ ที่เป็นภาษาสากลใช้กันอย่างแพร่หลาย สามารถสะท้อนความสามารถของบุคคลในการเข้าถึงเนื้อหาการอ่านที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี โดยความสามารถในการอ่า นนี้จะวัดเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป กลุ่มเด็กปฐมวัยยังไม่สามารถวัดความสามารถดังกล่าวที่ชัดเจนได้

ตารางที่ 9 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย "อ่านเก่ง" ในประเด็นความสามารถในการอ่านออก

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ (Literacy rate)	<u>กลุ่มอายุ 6-13 ปี</u>	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบ จากคำถาม “บุตรหลานอ่านหนังสือออกหรือไม่” (อ่านออก/อ่านไม่ออก) <u>กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบ จากคำถาม “ท่านสามารถอ่านหนังสือออกหรือไม่” (อ่านออก/อ่านไม่ออก) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> หาร้อยละประชากรที่อ่านออกต่อประชากรทั้งหมด	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
2. อัตราการรู้หนังสือของประชากรวัยผู้ใหญ่ (adult literacy rate)	เป็นตัวชี้วัดที่สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ระยะยาวของการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา และคุณภาพของโครงการส่งเสริมทักษะการรู้หนังสือในประเทศ ผ่านการสำรวจอัตราการรู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยการรู้หนังสือ หมายถึง สามารถอ่านออกและเขียนได้ มีความเข้าใจในประโยคที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมถึงสามารถคำนวณโจทย์เลขระดับพื้นฐานได้	ข้อมูลทุติยภูมิจาก UNESCO
3. ความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศ	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบ**ระบุจำนวนภาษา**ที่อ่านได้ และ**จัดอันดับภาษาที่อ่านคล่องสูงสุด 3 อันดับ** โดยมีตัวเลือกภาษาดังนี้ 1.ไทย 2.อังกฤษ 3.จีน 4.ญี่ปุ่น 5.ฝรั่งเศส 6.เยอรมัน 7.สเปน 8.เกาหลี 9.มาเลย์ 10.อาหรับ 11.พม่า 12.เขมร 13.ลาว 14.อื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่สามารถอ่านภาษาในแต่ละภาษาได้ โดยเน้นที่ภาษาอังกฤษ ที่เป็นทักษะสำคัญสำหรับการอ่านในยุคปัจจุบัน	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

(3) พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ถึงแม้เด็กปฐมวัยจะไม่มีตัวชี้วัดด้านความสามารถในการอ่านออกเขียนได้เหมือนกับกลุ่มวัยอื่นๆ แต่เราสามารถใช้ร้อยละของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยมาเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่แสดงถึงความสามารถในการอ่านของกลุ่มเด็กปฐมวัยได้

ตารางที่ 10 ตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านเก่ง” ในประเด็นพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
ร้อยละของเด็กอายุ 36 - 59 เดือนที่มีพัฒนาการสมวัยอย่างน้อย 3 ใน 4 ด้าน	ข้อมูลที่วัดร้อยละของเด็กอายุระหว่างประมาณ 3 - 6 ปี ที่มีพัฒนาการสมวัยอย่างน้อย 3 ใน 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการรู้หนังสือและตัวเลข ด้านร่างกาย ด้านสังคมและอารมณ์ และด้านการเรียนรู้	ข้อมูลทุติยภูมิจาก The Fifth Multiple Indicator Cluster Survey for Thailand - MICS 5 UNICEF และสำนักสถิติแห่งชาติ

6.2 ตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบของการอ่าน

6.2.1 องค์ประกอบด้านตัวผู้อ่าน

ตัวชี้วัดองค์ประกอบการอ่านด้านตัวผู้อ่านได้รวบรวมตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงปัจจัยที่ส่งต่อเป้าหมายการอ่านที่เกิดขึ้นจากตัวผู้อ่าน ซึ่งบางตัวชี้วัดเป็นตัวชี้วัดที่อยู่ภายใต้เป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านเช่นเดียวกัน นั่นคือ ทัศนคติต่อการอ่าน นิสัยการอ่าน และทักษะการอ่าน ที่ทางผู้วิจัยคาดว่ามีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลต่อเป้าหมายการอ่านอื่น ๆ และตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่น่าจะมีผลเป้าหมายการอ่าน ได้แก่ ประเภทสื่อที่อ่าน ประเภทเนื้อหาที่อ่าน แรงจูงใจในการอ่าน และข้อจำกัดในการอ่าน

(1) ทัศนคติต่อการอ่าน

ตารางที่ 11 ตัวชี้วัดองค์ประกอบการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นทัศนคติต่อการอ่าน

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
กลุ่มปฐมวัย		
1. ทัศนคติเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง 2) บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด 3) บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง 4) บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง วิธีการคำนวณตัวชี้วัด คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของแต่ละเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 1 ปีที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 1 ปีโดยรวมทั้งประเทศ	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย
2. ทัศนคติเด็กอายุ 1-6 ปี	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	(5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง 2) บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด 3) บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง 4) บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง 5) บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน 6) บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง 7) บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง 8) บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป 9) เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข 10) บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของแต่ละเด็กปฐมวัยอายุ 1 -6 ปีที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่นๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของเด็กปฐมวัยอายุ 1 - 6 ปีโดยรวมทั้งประเทศ ซึ่งสุดท้ายแล้วจะนำมาคำนวณเฉลี่ยอีกครั้งกับกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี เพื่อให้ได้ค่าทัศนคติของเด็กปฐมวัยโดยรวม	
3. ทัศนคติผู้ปกครอง	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ท่านคิดว่าการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	- บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น - มีพัฒนาการดีขึ้น - มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น - มีนิสัยรักการอ่าน 2) การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้ 3) การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่านมากกว่ากิจกรรมอื่น 4) การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยแต่ละคนที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย โดยค่าทัศนคติดังกล่าวเปรียบเสมือนค่าทัศนคติด้านความคิดที่สะท้อนผ่านผู้ปกครองแทนตัวเด็กเอง	
กลุ่มอายุ 6-13 ปี		
1. ทัศนคติเด็ก	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง 2) บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด 3) บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง 4) บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง 5) บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน 6) บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	7) บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง 8) บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่าน/คนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป 9) เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข 10) บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่น ๆ 11) บุตรหลานแสดงท่าทีเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านหนังสือ 12) บุตรหลานดูมีความสนใจ/ตื่นเต้นต่อหนังสือ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของเด็กแต่ละคนที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของประชากรวัยเด็ก	
2. ทัศนคติผู้ปกครอง	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ท่านคิดว่าการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้ - บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น - มีพัฒนาการดีขึ้น - มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น - มีนิสัยรักการอ่าน - เกิดการส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ - เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต 2) การที่บุตรหลานอ่านหนังสือมากเกินไปจะทำให้บุตรหลานเกิดความเครียด	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	3) การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับบุตรหลานของท่าน 4) การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลาน มากกว่ากิจกรรมอื่น 5) การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กแต่ละคนที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของผู้ปกครองของเด็ก โดยค่าทัศนคติดังกล่าวเปรียบเสมือนค่าทัศนคติด้านความคิดที่สะท้อนผ่านผู้ปกครองแทนตัวเด็กเอง	
กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป		
1. ทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิดต่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) การอ่านทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน 2) การอ่านทำให้ผ่อนคลายความเครียด 3) การอ่านเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพใจ/จิตวิญญาณ เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ 4) การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพกาย เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ 5) การอ่านทำให้เกิดความรู้และเพิ่มพูนความรู้ 6) การอ่านทำให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ 7) การอ่านช่วยปรับปรุง และสนับสนุนการเรียน การปฏิบัติหน้าที่การงาน 8) การอ่านทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่งใหม่ ๆ ในชีวิต 9) การอ่านทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	10) การอ่านสามารถนำมาปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ 11) การอ่านมาก ๆ ทำให้มีความคิดฟุ้งซ่าน 12) การอ่านทำให้เสียเวลาในการทำกิจกรรมอื่น ๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติด้านความคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านความคิดและความเชื่อที่มีต่อการอ่าน	
2. ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่น ๆ 2) ท่านรู้สึกมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน 3) ท่านรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องอ่าน 4) ท่านรู้สึกสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ ๆ 5) ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน 6) ท่านรู้สึกว่าการซื้อหนังสือมาอ่าน สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ 7) ท่านรู้สึกภูมิใจเมื่อได้อ่าน 8) ท่านรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้อ่าน 9) ท่านรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องท้าทาย และภูมิใจเมื่ออ่านจบ 10) ท่านรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นกิจกรรมที่ยากลำบาก	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	<u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติด้านความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน	
3. ทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) หากท่านว่าง จะเลือกอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ 2) ถ้ามีเพื่อนบอกว่าหนังสือเล่มไหนดี ท่านมักจะไปหามาอ่าน 3) ท่านมักติดตามอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่ออกมาใหม่ 4) ท่านเสาะหาหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มาอ่านอยู่ตลอดเวลา 5) ท่านแนะนำหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ 6) ท่านให้การช่วยเหลือหรือบริจาคหนังสืออยู่เสมอ 7) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอยู่เสมอ เช่น งานหนังสือ ชมรม เป็นต้น 8) ท่านชอบเล่าเรื่องที่ได้อ่านให้คนรอบข้างฟัง 9) ท่านจะอ่านหนังสือเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น 10) ท่านจะมีการวางแผน/จัดสรรเวลาสำหรับการอ่านอยู่เสมอ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติด้านพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับ	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	ความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีต่อการอ่าน	

(2) นิสัยการอ่าน

ตารางที่ 12 ตัวชี้วัดองค์ประกอบการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นนิสัยการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
นิสัยการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 0 = ไม่มีความคิดเห็น) 1) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง 2) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยอัตโนมัติ 3) ฉันรู้สึกแปลกๆ เมื่อไม่ได้อ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์ 4) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น 5) ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์เป็นกิจวัตรประจำวัน 6) คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน 7) ฉันเป็นนักอ่าน <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนนิสัยการอ่านของแต่ละบุคคลที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน ซึ่งค่าถ่วงน้ำหนักคำนวณมาจากระดับความสัมพันธ์ข้อคำถามนั้นกับข้อคำถามอื่น ๆ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนนิสัยการอ่าน	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

(3) พฤติกรรมการอ่าน

ตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงพฤติกรรมการอ่านในการศึกษานี้ประกอบด้วย ประเภทสื่อที่อ่าน ประเภทเนื้อหาที่อ่าน ซึ่งจะวัดในทุกกลุ่มอายุ และตัวเลือกจะแตกต่างกันตามแต่ละช่วงวัย

ตารางที่ 13 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นพฤติกรรมการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ร้อยละประชากรที่อ่านสื่อการอ่านในแต่ละประเภท	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับประเภทสื่อการอ่านที่เลือกอ่านใน 1 ปีที่ผ่านมา สูงสุด 3 อันดับ โดยมีประเภทสื่อการอ่านให้เลือกสำหรับแต่ละกลุ่ม ดังนี้ **ปฐมวัย**: 1.หนังสือเล่ม 2.หนังสือภาพสำหรับเด็ก 3.E-book 4.เว็บไซต์ 5.สื่อสังคมออนไลน์ 6.CD/DVD 7.อื่น ๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว **กลุ่มอายุ 6 ปีขึ้นไป**: 1.หนังสือพิมพ์ 2.นิตยสาร 3.หนังสือเล่ม 4.E-book 5.เว็บไซต์ 6.สื่อสังคมออนไลน์ 7.CD/DVD 8.E-mail/SMS 9.อื่น ๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว วิธีการคำนวณตัวชี้วัด คำนวณหาร้อยละประชากรที่เลือกอ่านสื่อการอ่านในแต่ละประเภทต่อประชากรทั้งหมด	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
2. ร้อยละประชากรที่อ่านเนื้อหาในแต่ละประเภท	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับประเภทเนื้อหาอ่านที่เลือกอ่านใน 1 ปีที่ผ่านมา สูงสุด 3 อันดับ โดยมีประเภทเนื้อหาให้เลือกสำหรับแต่ละกลุ่ม ดังนี้ **ปฐมวัย**: 1.หนังสือเรียน 2.สารคดี 3.การ์ตูน/นิทาน 4.ศาสนา 5.วิทยาศาสตร์ 6.ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน เช่น สี รูปทรง 9.อื่น ๆ **กลุ่มอายุ 6 ปีขึ้นไป**: 1.โฆษณา/แคตตาล็อกสินค้าและบริการ 2.นิยายแฟนตาซี 3.นิยายโรแมนติก 4.นิยายอื่นๆ/บทกวี/เรื่องสั้น 5.เรื่องลี้ลับ 6.หนังสือผู้ใหญ่ (18+) 7.How-to 8.ชีวประวัติและประวัติศาสตร์ 9.จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก 10.ศาสนา/ความเชื่อ 11.ท่องเที่ยว 12.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 13.การตลาด ธุรกิจ การเงิน 14.ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ 15.สารคดี 16.อดิเรก	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	เช่น สัตว์เลี้ยง กีฬา อาหาร 17.นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน 18.ดารา นักร้อง นักแสดง 19.สถานการณ์บ้านเมือง 20.ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี 21.สุขภาพ 22.ภาษา 23.อื่น ๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่เลือกอ่านเนื้อหาในแต่ละประเภทต่อประชากรทั้งหมด	

(4) แรงจูงใจในการอ่าน

แรงจูงใจในการอ่านจะวัดโดยพิจารณาสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการอ่านขึ้น โดยสาเหตุในแต่ละช่วงวัยอาจมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงได้มีการจัดประเภทสาเหตุในแต่ละช่วงวัยให้มีความเหมาะสมตามลักษณะของวัยนั้นๆ อย่างไรก็ตามสาเหตุในการอ่านของแต่ละช่วงวัยจะอาศัยกรอบแนวคิดของแรงจูงใจในการอ่านเป็นกรอบแนวคิดหลัก โดยประกอบด้วย 4 ด้านด้วยกัน คือ การอ่านเพื่อประโยชน์ในการเรียนหรือทำงาน อ่านเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต อ่านเพื่อความพึงพอใจ และอ่านเพื่อเป็นที่ยอมรับในสังคม

ตารางที่ 14 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นแรงจูงใจในการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
แรงจูงใจในการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับสาเหตุในการอ่านสูงสุด 3 อันดับ โดยมีตัวเลือกสำหรับแต่ละกลุ่ม ดังนี้ **กลุ่มปฐมวัย**: 1.เพิ่มพูนความรู้/ฉลาด/พัฒนาภาษา 2.ทำให้บุตรหลานเพลิดเพลิน/อารมณ์ดี 3.เพื่อให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว 4.ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน 5.ส่งเสริมการสร้างจินตนาการ 6.สร้างลักษะนิสัยที่ดี 7.เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และ 8.อื่นๆ (ระบุ) **กลุ่มอายุ 6-13 ปี**: 1.เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน 2.อยากได้รางวัล 3.อ่านตามคนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ เพื่อน 4.อยากรู้ อยากหาคำตอบ 5.ถูกบังคับ/กลัวถูกทำโทษ 6.ไม่มีกิจกรรมอื่นทำ และ 7.อื่น ๆ (ระบุ) **กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป**: 1.ใช้ในการเรียน 2.ใช้ในการทำงาน 3.เพื่อสุขภาพร่างกาย 4.เพื่อความสงบและมีสมาธิ 5.เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย 6.อ่านตามคนรอบข้าง 7.เพื่อใช้เวลาว่าง	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	ให้เป็นประโยชน์ 8.เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร 9.เพื่อเข้าสังคม 10.เพื่อพัฒนาทักษะ/ความสามารถ/บุคลิกภาพ 11.เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต 12.เพื่อเพิ่มพูนความรู้ 13.เพื่อความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ 14.เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 15.เพื่อเข้าใจชีวิต 16.เพื่ออยู่ในโลกส่วนตัว 17. อื่นๆ (ระบุ) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่แรงจูงใจ/สาเหตุในการอ่านในแต่ละประเด็นต่อประชากรทั้งหมด	

(5) ข้อจำกัดในการอ่าน

ข้อจำกัดในการอ่านเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอ่าน เช่น สุขภาพไม่ดี เรียนหนัก ทำงานหนัก หรือความชื่นชอบในการทำกิจกรรมอื่นๆ มากกว่าอาจส่งผลให้เกิดการอ่านน้อย หรือเลือกที่จะไม่อ่าน ดังนั้นตัวชี้วัดจึงสะท้อนผ่านสาเหตุที่ทำให้ไม่อ่านหนังสือหรืออ่านไม่เพียงพอ การศึกษานี้จึงวัดตัวชี้วัดดังกล่าวผ่านการสอบถามสาเหตุที่ทำให้ผู้ตอบไม่อ่านหรืออ่านน้อย เพื่อพิจารณาดูว่าผู้ตอบมีข้อจำกัดในการอ่านหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการนำข้อมูลสำรวจการใช้เวลาว่างของประชากรมาประกอบการวิเคราะห์

ตารางที่ 15 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นข้อจำกัดในการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ข้อจำกัดในการอ่านสำหรับกลุ่มปฐมวัย	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับสาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอสูงสุด 3 อันดับ เพื่อพิจารณาดูว่าผู้ตอบมีข้อจำกัดด้านเวลาและทางเลือกกิจกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านหรือไม่ **ตัวเลือกสาเหตุที่ผู้ปกครองไม่ได้อ่านให้บุตรหลานฟังหรืออ่านไม่เพียงพอ:** 1.อ่านไม่ออก 2.ไม่มีเงินซื้อ/ราคาแพงเกินไป 3.หาหนังสือ/เนื้อหาออนไลน์สำหรับเด็กยาก 4.ไม่มีหนังสือ ภาษา หรือสื่อที่อ่านได้ 5.ไม่มีเวลาอ่าน 6.อยากทำอย่างอื่นมากกว่า เช่น ดูโทรทัศน์ 7.สุขภาพไม่ดี/พิการ 8.บุตรหลานยังเล็กเกินไป 9.อื่นๆ **ตัวเลือกสาเหตุที่บุตรหลานไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอ**	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	1.อ่านไม่ออก 2.หาหนังสือ/สื่อออนไลน์สำหรับเด็กยาก 3.ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้ 4.ไม่มีเวลาอ่าน 5.อยากทำอย่างอื่นมากกว่า เช่น เล่นเกม 6.สุขภาพไม่ดี/พิการ 7.บุตรหลานยังเล็กเกินไป 8.อื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่ข้อจำกัด/สาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านน้อยในแต่ละประเด็นต่อประชากรทั้งหมด	
2. ข้อจำกัดในการอ่านกลุ่มอายุ 6 – 13 ปี	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับสาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอสูงสุด 3 อันดับ เพื่อพิจารณาดูว่าผู้ตอบมีข้อจำกัดด้านเวลาและทางเลือกกิจกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านหรือไม่ **ตัวเลือกสาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอ:** 1.อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง อ่านได้เพียงเล็กน้อย 2.ไม่มีเงินซื้อ/ราคาแพงเกินไป 3.หาหนังสือ/เนื้อหาออนไลน์อ่านยาก 4.ไม่มีหนังสือ ภาษา หรือสื่อ ที่อ่านได้ 5.ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 6.อยากทำอย่างอื่นมากกว่า เช่น ดูโทรทัศน์ 7.ไม่มีเวลาอ่าน เช่น เรียนหนัก ทำงานหนัก 8.สุขภาพไม่ดี/พิการ 9.ไม่รู้จะอ่านอะไร 10.อื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่ข้อจำกัด/สาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านน้อยในแต่ละประเด็นต่อประชากรทั้งหมด	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
3. ข้อจำกัดในการอ่านกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับสาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอสูงสุด 3 อันดับ เพื่อพิจารณาดูว่าผู้ตอบมีข้อจำกัดด้านเวลาและทางเลือกกิจกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านหรือไม่ **ตัวเลือกสาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอ:** 1.อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง อ่านได้เพียงเล็กน้อย 2.ไม่มีเงินซื้อ/ราคาแพงเกินไป 3.หาหนังสือ/เนื้อหาออนไลน์อ่านยาก 4.ไม่มีหนังสือ ภาษา หรือสื่อ ที่อ่านได้ 5.ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 6.อยากทำอย่าง	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	อื่นมากกว่า เช่น ดูโทรทัศน์ 7.ไม่มีเวลาอ่าน เช่น เรียนหนัก ทำงานหนัก 8.สุขภาพไม่ดี/พิการ 9.ไม่รู้จะอ่านอะไร 10.อื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีข้อจำกัด/สาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านน้อยในแต่ละประเด็นต่อประชากรทั้งหมด	

(6) ทักษะและความสามารถในการอ่าน

ตารางที่ 16 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านตัวผู้อ่านในประเด็นทักษะและความสามารถในการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
กลุ่มปฐมวัย		แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย
<u>เด็กอายุระหว่าง 1 - 3 ปี</u>		
1. ทักษะด้านความเข้าใจ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
2. ทักษะด้านการจดจำคำศัพท์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
<u>เด็กอายุระหว่าง 4 - 6 ปี</u>		
1. ความเข้าใจ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
2. การจดจำคำศัพท์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
3. การจับใจความ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
4. การใช้ไวยากรณ์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> แต่ละตัวชี้วัดด้านทักษะการอ่านจะถูกนำมาคำนวณด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย	
กลุ่มอายุ 6 - 13 ปี		แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
1. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้	- วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบ จากคำถาม “บุตรหลานอ่านหนังสือออกหรือไม่” (อ่านออก/อ่านไม่ออก)	
2. ความคล่องแคล่วในการอ่าน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
3. ความเข้าใจ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
4. การจับใจความสำคัญ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
5. การจดจำคำศัพท์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราสวนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
6. การใช้ไวยากรณ์	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินความสามารถของบุตรหลานว่าอยู่ในระดับใด จากมาตราสวนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> แต่ละตัวชี้วัดด้านทักษะการอ่านจะถูกนำมาคำนวณด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย	
7. ความสามารถในการอ่าน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบ**ระบุจำนวนภาษา**ที่บุตรหลานอ่านได้และ**จัดอันดับภาษาที่อ่านคล่องสูงสุด 3 อันดับ** โดยมีตัวเลือกภาษาดังนี้ 1.ไทย 2.อังกฤษ 3.จีน 4.ญี่ปุ่น 5.ฝรั่งเศส 6.เยอรมัน 7.สเปน 8.เกาหลี 9.มาเลย์ 10.อาหรับ	

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	11.พม่า 12.เขมร 13.ลาว 14.อื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่สามารถอ่านภาษาในแต่ละภาษาได้ โดยเน้นที่ภาษาอังกฤษ ที่เป็นทักษะสำคัญสำหรับการอ่านในยุคปัจจุบัน	
กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป		- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป - ข้อมูลทุติยภูมิจาก UNESCO
1. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้	- วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบ จากคำถาม “ท่านสามารถอ่านหนังสือออกหรือไม่” (อ่านออก/อ่านไม่ออก) - วัดจากข้อมูลอัตราการอ่านออกเขียนได้ (Literacy rate) ของคนไทย	
2. ความสามารถในการสืบค้น	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
3. ความสามารถในการอ่านแบบกวาด	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
4. ความคล่องแคล่วในการอ่าน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
5. ความเข้าใจ/การจับใจความ	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
6. ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนับจากสิ่งที่อ่าน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
7. ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีทักษะอยู่ในระดับใด จากมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5 = ดีมาก 1 = น้อยมาก)	
8. ความเร็วในการอ่าน	วัดโดยการให้ผู้อ่านอ่านบทความ 1 บทความ ความยาวประมาณ 5 บรรทัดและจับเวลาที่ผู้อ่านใช้ในการอ่านทั้งหมด <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u>	

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
9. ความสามารถในการอ่านทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ	แต่ละตัวชี้วัดด้านทักษะการอ่านจะถูกนำมาคำนวณด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบ**ระบุจำนวนภาษา**ที่ตนอ่านได้และ**จัดอันดับภาษาที่อ่านคล่องสูงสุด 3 อันดับ** โดยมีตัวเลือกภาษาดังนี้ 1.ไทย 2.อังกฤษ 3.จีน 4.ญี่ปุ่น 5.ฝรั่งเศส 6.เยอรมัน 7.สเปน 8.เกาหลี 9.มาเลย์ 10.อาหรับ 11. พม่า 12.เขมร 13.ลาว 14.อื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่สามารถอ่านภาษาในแต่ละภาษาได้ โดยเน้นที่ภาษาอังกฤษ ที่เป็นทักษะสำคัญสำหรับการอ่านในยุคปัจจุบัน	

6.2.2 องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

(1) วัฒนธรรมการอ่านในครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน โดยสภาพแวดล้อมและการขัดเกลาในครอบครัวจะเป็นรากฐานในการหล่อหลอมให้เกิดนิสัยและพฤติกรรมรักการอ่าน การวัดวัฒนธรรมในครอบครัวจึงวัดผ่านการประเมินว่าในครอบครัวมีลักษณะที่ก่อให้เกิดบรรยากาศหรือมีการส่งเสริมให้เกิดในการอ่านหรือไม่ ซึ่งข้อคำถามในการวัดจะครอบคลุมทั้งด้านการมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน การมีบุคคลเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน การทำกิจกรรมด้านการอ่าน เป็น ต้น ทั้งนี้ยังได้เพิ่มเติมตัวชี้วัดจากข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมครอบครัวของเด็กปฐมวัย เรื่องอุปกรณ์การอ่าน และกิจกรรมที่ส่งเสริม

ตารางที่ 17 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมในประเด็นวัฒนธรรมการอ่านในครอบครัว

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งการอ่าน
1. วัฒนธรรมการอ่านในครอบครัว	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุว่ามีหรือไม่มี ประเด็นต่าง ๆ ในครอบครัว **1.1 กลุ่มปฐมวัย** 1) มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือของเด็ก เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งการอ่าน
	2) มีหนังสือสำหรับเด็กเล็กหลากหลายประเภทให้อ่าน 3) พ่อแม่/ผู้ปกครองจัดเวลาในการอ่านให้บุตรหลานฟัง 4) พ่อแม่/ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดบุตรหลานขณะอ่านให้ฟัง เช่น โอบกอด ให้บุตรหลานนั่งตัก เป็นต้น 5) พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลาน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน ตอบคำถามอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย 6) มีการให้รางวัลเมื่อบุตรหลานอ่านหนังสือ 7) สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน 8) พ่อแม่/ผู้ปกครองชื่นชมบุตรหลานเมื่ออ่านหนังสือ 9) พ่อแม่/ผู้ปกครองพาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ	
	1.2 กลุ่มอายุ 6 - 13 ปี 1) มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านสำหรับเด็ก เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน 2) มีหนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย 3) พ่อแม่/ผู้ปกครองจัดเวลาในการอ่านให้บุตรหลานฟัง 4) พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลาน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย 5) มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุตรหลานอ่านหนังสือ 6) สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน 7) พ่อแม่/ผู้ปกครองชื่นชมบุตรหลานหากอ่านหนังสือ 8) พ่อแม่/ผู้ปกครองพาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13
	1.3 กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งการอ่าน
	1) มีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือของครอบครัว เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน 2) มีหนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย 3) มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน 4) มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือ 5) สมาชิกในครอบครัวของท่านสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน 6) สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่ตอบว่า “มี” และ “ไม่มี” สภาพแวดล้อมดังกล่าว	
2. การได้รับสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	ร้อยละของเด็กอายุระหว่าง 36-59 เดือน ที่มีผู้ใหญ่ทำกิจกรรมร่วมด้วยตั้งแต่ 4 กิจกรรมขึ้นไป เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมก่อนเข้าโรงเรียนให้เด็กในช่วง 3 วันที่ผ่านมา กิจกรรมที่พัฒนาเด็ก ได้แก่ (1) การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง (2) การดูหนังสือภาพ (3) การเล่านิทาน (4) การร้องเพลง (5) พาเด็กไปนอกบ้าน (6) การเล่นกับเด็ก (7) การใช้เวลากับเด็กเมื่อเด็กเรียนรู้จักการเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ นับจำนวน และวาดภาพ	ข้อมูลทุติยภูมิจาก The Fifth Multiple Indicator Cluster Survey for Thailand - MICS 5 UNICEF และ สำนักสถิติแห่งชาติ
3. การมีหนังสือเด็ก	ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีหนังสือเด็กตั้งแต่ 3 เล่มขึ้นไป	ข้อมูลทุติยภูมิจาก The Fifth Multiple Indicator Cluster Survey for Thailand - MICS 5 UNICEF และ สำนักสถิติแห่งชาติ
4. การมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเล่น	ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่เล่นอุปกรณ์อิเลกทรอนิกส์ เช่น มือถือ แท็บเล็ต เครื่องเล่นเกมส์	ข้อมูลทุติยภูมิจาก The Fifth Multiple Indicator Cluster Survey for Thailand - MICS 5

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งการอ่าน
		UNICEF และ สำนักสถิติแห่งชาติ

(2) วัฒนธรรมการอ่านในชุมชนและสังคม

การวัดวัฒนธรรมการอ่านในชุมชนและสังคมจะวัดผ่านการประเมินสภาพแวดล้อมที่ผู้อ่านเผชิญ โดยประกอบด้วยสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสำหรับผู้ที่อยู่วัยเรียน สภาพแวดล้อมในที่ทำงานสำหรับผู้อ่านอยู่ในวัยทำงาน และสภาพแวดล้อมในชุมชนและสังคม โดยข้อคำถามในการวัดแต่ละด้านจะครอบคลุมทั้งด้านการมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน การมีบุคคลเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน และการทำกิจกรรมด้านการอ่าน เช่นเดียวกันกับการวัดในครอบครัว

ตารางที่ 18 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมในประเด็นวัฒนธรรมการอ่านในชุมชนและสังคม

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. วัฒนธรรมการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงาน	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุว่ามีหรือไม่มี ประเด็นต่างๆ ในโรงเรียนหรือที่ทำงาน	
	1.1 กลุ่มปฐมวัย	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย
	1) มีมุมหนังสือในห้องเรียน	
	2) มีห้องสมุดในเนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน	
	3) มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา และมีความเหมาะกับวัยเด็ก	
	4) มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	
	5) ครูใช้เวลาพูดคุยเรื่องที่เด็กอ่าน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามเด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	
	6) ครูอ่านนิทานให้เด็กฟังทุกวัน	
	7) ครูให้เด็กลองอ่านด้วยตัวเอง (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม)	
	8) เนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน ให้เด็กสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้	
	9) ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13
	10) ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก	
	1.2 กลุ่มอายุ 6 - 13 ปี	
	1) มีมุมหนังสือในห้องเรียน	

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	2) มีห้องสมุดในโรงเรียน 3) มีหนังสือ/สื่อการอ่านที่หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา และมีความเหมาะกับวัยเด็ก 4) มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน 5) ครูใช้เวลาพูดคุย ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามเด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย 6) ครูเน้นการสอนให้เด็กอ่านด้วยตัวเอง (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม) 7) ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนด้านการอ่านของเด็ก 8) โรงเรียนให้เด็กสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้ 9) ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง 10) ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก **1.3 กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป** 1) มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ 2) มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน 3) มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย 4) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 5) มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน 6) มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน 7) มีบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่ตอบว่า “มี” และ “ไม่มี” สภาพแวดล้อมดังกล่าว	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
2. วัฒนธรรมการอ่านในชุมชนและสังคม	วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุว่ามี/ไม่มี ประเด็นต่างๆ ในชุมชนและสังคม **2.1 กลุ่มปฐมวัย** 1) ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับเด็กเล็ก	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	2) ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	
	3) ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายที่เหมาะสมสำหรับเด็ก	
	4) มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้เด็กในชุมชน	
	5) มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	
	6) มีการกระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญกับการอ่านของเด็กเล็ก	
	7) มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
	2.2 กลุ่มอายุ 6 - 13 ปี	
	1) ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับเด็ก	
	2) ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	
	3) ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ที่เหมาะสำหรับเด็ก	
	4) มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กในชุมชน	
	5) มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	
	6) มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญกับการอ่านของเด็ก	
	7) มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่านของเด็กให้แก่สมาชิกในชุมชน	
	8) มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
	2.3 กลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป	
	1) ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน	
	2) ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	3) ชุมชนมีหนังสือ/วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน 4) มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สมาชิกในชุมชน 5) มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน 6) มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการอ่าน 7) มีการให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมชน 8) มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน วิธีการคำนวณตัวชี้วัด คำนวณหาร้อยละประชากรที่ตอบว่า “มี” และ “ไม่มี” สภาพแวดล้อมดังกล่าว	

6.2.3 องค์ประกอบด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

(1) ความเพียงพอของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

การวัดความเพียงพอของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านจะวัดผ่านจำนวนช่องทาง โดยจำแนกเป็นช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ เช่น ร้านหนังสือ ห้องสมุด โครงข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การทราบจำนวนช่องทางในแต่ละพื้นที่จะทำให้สามารถประเมินได้ว่าแต่ละพื้นที่มีความเพียงพอของช่องทางในการรับสื่อต่อประชากรมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 19 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นความเพียงพอของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. จำนวนสถานที่ในการรับสื่อสิ่งพิมพ์	นับจำนวนสถานที่ในการรับสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งข้อมูลที่ทางผู้วิจัยพอจะสามารถรวบรวมได้ ได้แก่ - จำนวนห้องสมุดประชาชนในสังกัด กศน. และสังกัดกรุงเทพมหานคร ภายใต้ สวท. - จำนวนบ้านที่เจ้าของบ้านเปิดให้ผู้คนในชุมชนมาใช้บริการเป็นแหล่งการอ่าน	แบบสำรวจพื้นที่อ่าน ข้อมูลทุติยภูมิจาก กศน. และ สวท.
2. จำนวนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต	นับจำนวนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต	ข้อมูลทุติยภูมิจาก กสทช.

(2) การเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

การวัดการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านจะวัดตั้งแต่การกระจายตัวของช่องทาง เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้บริการแต่ละพื้นที่มีความสะดวกในการเข้าถึงแตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการวัดจากฝั่งผู้อ่าน คือ ประเมินช่องทางที่ผู้อ่านการได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านเป็นส่วนใหญ่ ตลอดจนความสามารถในการเข้าถึงช่องทางต่าง ๆ ทั้งการซื้อ การยืม และการเช่า จากสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ เทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อประเมินว่าผู้อ่านมีพฤติกรรมการรับข่าวสารสื่อการอ่านผ่านช่องทางใด มีการเข้าถึงสื่อการอ่านผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างไร และมีปัญหาหรืออุปสรรคในการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านหรือไม่

ตารางที่ 20 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ความหนาแน่นของช่องทางการรับสื่อสิ่งพิมพ์	ประเมินความหนาแน่นของช่องทางในการรับสื่อ โดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของจำนวนช่องทางต่อประชากร 100,000 คน ในแต่ละพื้นที่	- แบบสำรวจแหล่งการอ่าน - ข้อมูลทุติยภูมิ
2. ความหนาแน่นของโครงข่ายอินเทอร์เน็ต	ประเมินความหนาแน่นของช่องทางในการรับสื่อ โดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของจำนวนช่องทางต่อประชากร 1,000 คน ในแต่ละพื้นที่	ข้อมูลทุติยภูมิจาก กสทช.
3. ร้อยละประชากรที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามดังนี้ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านหรือไม่ 1) สิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ (ได้รับ/ไม่ได้รับ) 2) สื่อออนไลน์ (ได้รับ/ไม่ได้รับ) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> หาร้อยละประชากรที่ได้รับโฆษณาสื่อการอ่าน (สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์) ต่อประชากรทั้งหมด	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
4. ช่องทางที่ได้รับข่าวสารสื่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับช่องทางที่ได้รับข่าวสารบ่อยสุด 3 อันดับ ตามตัวเลือกดังนี้ **ช่องทาง**: 1.คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ 2.โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร 3.ป้ายโฆษณา 4.การแนะนำของห้องสมุด 5.ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ 6.งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ 7.การ	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	จัดอันดับหนังสือมาใหม่ หนังสือขายดี หนังสือแนะนำในร้านหนังสือ 8.โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ 9.อื่นๆ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> หาร้อยละประชากรที่ได้รับโฆษณาสื่อการอ่านจากแหล่งที่ได้รับต่าง ๆ ต่อประชากรทั้งหมด	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
5. พฤติกรรมการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสื่อการอ่านผ่านช่องทางต่างๆ ดังนี้ 5.1 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ซื้อ/เช่า/ยืม สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์จากแหล่งเหล่านี้หรือไม่ กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ **ช่องทาง** 1.ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า 2.ซื้อจากเทศกาลต่างๆ 3.เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า 4.ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน 5.ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อนหรือคนรู้จัก 6.ได้มาฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ 1) ใช้ช่องทางเหล่านี้หรือไม่ 2) ความถี่ในการรับสื่อจากช่องทางดังกล่าว 3) ระยะทางในการเดินทาง 4) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง 5) จำนวนเล่มที่ซื้อ ยืม หรือเช่า ต่อครั้ง 6) สาเหตุที่ไม่ได้รับสื่อจากช่องทางข้างต้น <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม</u> 1) คำนวณหาร้อยละของประชากรที่เข้าไปรับสื่อการอ่านในแต่ละช่องทางต่อประชากรทั้งหมด 2) คำนวณหาความถี่ (จำนวนครั้ง) ในการรับสื่อจากแต่ละช่องทางรวม (จำนวนการใช้บริการ) ภายใน 1 ปี และหาความถี่เฉลี่ยต่อคนในการรับสื่อจากแต่ละช่องทาง 3) คำนวณหาระยะทางเฉลี่ยต่อคนต่อครั้งในการไปรับสื่อแต่ละช่องทาง	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	4) คำนวณหาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อครั้งในการไปรับสื่อแต่ละช่องทาง 5) คำนวณหาจำนวนเล่มที่ซื้อ ยืม หรือเช่า รวม และเฉลี่ยต่อครั้ง ในแต่ละช่องทาง 6) คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีสาเหตุที่ไม่ไปรับสื่อในแต่ละช่องทางในแต่ละประเด็นต่อประชากรทั้งหมดที่ไม่ไปช่องทางดังกล่าว <u>ข้อคำถาม</u> 5.2 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเข้าถึง สื่อออนไลน์ จากช่องทางเหล่านี้หรือไม่ กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ **ช่องทาง**: 1.อินเทอร์เน็ตบ้าน Wi-Fi 2.อินเทอร์เน็ตมือถือ 3.อินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น พื้นที่สาธารณะ สถานศึกษา เป็นต้น 1) ใช้ช่องทางเหล่านี้หรือไม่ 2) ค่าใช้จ่ายต่อเดือน 3) สาเหตุที่ไม่ใช้ช่องทางดังกล่าว <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม</u> 1) คำนวณหาร้อยละของประชากรที่เข้าไปรับสื่อการอ่านในแต่ละช่องทางต่อประชากรทั้งหมด 2) คำนวณหาค่าใช้จ่ายต่อเดือนเฉลี่ยต่อคน 3) คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีสาเหตุที่ไม่ใช้แต่ละช่องทางในแต่ละประเด็นต่อประชากรทั้งหมดที่ไม่ไปช่องทางดังกล่าว	

(3) ความสามารถในการจ่ายสำหรับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

การวัดความสามารถในการจ่ายสำหรับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านจะวัดผ่านการประเมินของผู้อ่านว่าราคาในการใช้บริการของแต่ละช่องทา งที่เผชิญนั้นอยู่ในระดับที่ผู้อ่านมองว่าเหมาะสมหรือไม่ หรือสูงเกินไปจนเป็นอุปสรรคในการเข้าถึง ซึ่งหากผู้ตอบระบุว่าราคาในการใช้บริการสูงเกินไปจะสะท้อนให้เห็นว่าเกิดปัญหาด้านความสามารถในการจ่ายสำหรับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ตารางที่ 21 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นความสามารถในการจ่ายสำหรับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
ความสามารถในการจ่าย	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับอุปสรรคที่เผชิญจากการเข้าใช้บริการในช่องทางต่างๆ สูงสุด 3 อันดับ เพื่อพิจารณาดูว่าผู้ตอบมีอุปสรรคด้านความสามารถในการจ่ายหรือไม่ **1. อุปสรรคที่พบจากการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์:** 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคา/ค่าบริการแพง* 3.สภาพหนังสือไม่ดี 4.เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง* 5.จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ 6.ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ 7.ระยะเวลาในการเช่าหรือยืมน้อยเกินไป 8.การใช้บริการไม่มีประสิทธิภาพ 9.บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ 10.ค้นหา/สืบค้นยาก 10.อื่น ๆ **2. อุปสรรคที่พบจากการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อออนไลน์:** 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคาแพงเกินไป* 3.ความเร็วเน็ตช้า 4.สัญญาณขาดหายบ่อย 5.การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ 5.อื่นๆ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านความสามารถในการจ่าย* วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคในประเด็นความสามารถในการจ่ายในแต่ละช่องทางต่อประชากรทั้งหมดที่ไปรับสื่อการอ่านจากช่องทางดังกล่าว	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

(4) การยอมรับในคุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

คุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านจะครอบคลุมองค์ประกอบด้านประสิทธิภาพการให้บริการและลักษณะทางกายภาพของช่องทางนั้น ๆ โดยการยอมรับในคุณภาพของช่องทางจะวัดผ่านการประเมินของผู้อ่านว่าเผชิญปัญหาด้านคุณภาพหรือไม่ และเผชิญด้านใดบ้าง เพื่อสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่าแต่ละช่องทางมีปัญหาคุณภาพด้านใดมากที่สุด

ตารางที่ 22 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านในประเด็นการยอมรับในคุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
คุณภาพของช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน	ข้อคำถาม วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับอุปสรรคที่เผชิญจากการเข้าใช้บริการในช่องทางต่างๆ สูงสุด 3 อันดับ เพื่อพิจารณาดูว่าคุณภาพแต่ละของช่องทางเป็นอุปสรรคในการใช้บริการสำหรับผู้ตอบหรือไม่ **1.1 อุปสรรคที่พบจากการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์:** 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคา/ค่าบริการแพง 3.สภาพหนังสือไม่ดี* 4.เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง 5.จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ 6.ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ 7.ระยะเวลาในการเช่าหรือยืมน้อยเกินไป* 8.การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ* 9.บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ* 10.ค้นหา/สืบค้นยาก* 10.อื่นๆ **1.2 อุปสรรคที่พบจากการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อออนไลน์:** 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคาแพงเกินไป 3.ความเร็วเน็ตช้า* 4.สัญญาณขาดหายบ่อย* 5.การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ* 5.อื่นๆ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านคุณภาพของช่องทาง* วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคในประเด็นคุณภาพของช่องทางในแต่ละช่องทางต่อประชากรทั้งหมดที่ไปรับสื่อการอ่านจากช่องทางดังกล่าว	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

6.2.4 องค์ประกอบด้านสื่อการอ่าน

(1) ความเพียงพอของสื่อการอ่าน

การวัดความเพียงพอของสื่อการอ่านจะวัดผ่านปริมาณสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตในแต่ละปี และการกระจายตัวของสื่อการอ่าน เพื่อทำให้ทราบถึงจำนวนสื่อแต่ละประเภทและการกระจายตัวในแต่ละพื้นที่ว่ามากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังมีการวัดความเพียงพอของหนังสือผ่านการประเมินของผู้อ่าน ว่าประสบปัญหาด้านความเพียงพอของหนังสือจากการใช้ช่องทางต่าง ๆ หรือไม่ เพื่อให้ทราบว่าปัญหาด้านความเพียงพอของหนังสือส่วนใหญ่เป็นปัญหาของช่องทางใด และเป็นปัญหาในพื้นที่ใด

ตารางที่ 23 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสื่อการอ่านในประเด็นความเพียงพอของสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ปริมาณปกใหม่ที่ทำการผลิต	นับจำนวนปริมาณปกใหม่ที่ทำการผลิตในแต่ละปี โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิตามสถิติการกำหนดเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) และสถิติการกำหนดเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) - ISBN คือเลขรหัสสากลที่กำหนดขึ้นใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือทั่ว ๆ ไป มีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของหนังสือแต่ละชื่อเรื่อง - ISSN คือเลขรหัสเฉพาะที่กำหนดให้แก่สิ่งพิมพ์ประเภทวารสารแต่ละชื่อเรื่อง	ข้อมูลทุติยภูมิจาก สำนักหอสมุดแห่งชาติ
2. ความหนาแน่นของสื่อการอ่าน	วัดความหนาแน่นของสื่อการอ่าน จากการประเมินสื่อการอ่านในการสำรวจพื้นที่อ่าน 2.1 จำนวนหนังสือทั้งหมดที่ขาย/ให้บริการ ..... เล่มหรือฉบับ (สามารถตอบได้ทั้งค่าจริง หรือค่าประมาณหากไม่สามารถนับได้) 2.2 ประเภทเนื้อหาในสื่อการอ่านที่ให้บริการ (สูงสุด 3 อันดับ) ประเภทเนื้อหา: 1. ความรู้ 2. ปรัชญา 3. ศาสนา 4. สังคมศาสตร์ 5. ภาษา 6. วิทยาศาสตร์ 7. วิทยาศาสตร์ประยุกต์ 8. ศิลปกรรม/บันเทิง 9. วรรณกรรม/วรรณคดี 10. ประวัติศาสตร์/ภูมิศาสตร์ 11. หนังสือสำหรับเด็ก 12. คู่มือเรียน/สอน 2.3 รูปแบบสื่อการอ่านที่ให้บริการ (สูงสุด 3 อันดับ) รูปแบบสื่อ 1. หนังสือพิมพ์ 2. นิตยสาร/วารสาร 3. เอกสาร/แผ่นพับ 4. หนังสือทั่วไป 5. Website 6. CD/DVD 2.4 สื่อการอ่านที่ทันสมัย เช่น interactive, AR Book หรือไม่ (มี/ไม่มี) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> ความหนาแน่นของสื่อการอ่านในการสำรวจพื้นที่อ่าน โดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของปริมาณสื่อการอ่านที่ประชากรสามารถเข้าถึงต่อประชากรในแต่ละพื้นที่	แบบสำรวจพื้นที่อ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
3. ความเพียงพอของหนังสือ	<u>ข้อคำถาม</u> 4.1 วัดด้วยข้อคำถามด้านอุปสรรคในการเข้าถึงช่องทางในการซื้อ/ยืม/เช่า โดยให้ผู้ตอบจัดอันดับอุปสรรคที่เจอจากการใช้บริการช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านสูงสุด 3 อันดับ เพื่อดูจำนวนหนังสือเป็นอุปสรรคสำหรับผู้อ่านหรือไม่ **ตัวเลือกอุปสรรค**: 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคา/ค่าบริการแพง 3.สภาพหนังสือไม่ดี 4.เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง 5.จำนวนหนังสือไม่พียงพอ* 6.ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ* 7.ระยะเวลาในการเช่าหรือยืมน้อยเกินไป 8.การใช้บริการไม่มีประสิทธิภาพ 9.บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ 10.ค้นหา/สืบค้นยาก 10.อื่นๆ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านความเพียงพอของหนังสือ* 4.2 วัดด้วยข้อคำถามด้านการประเมินคุณภาพห้องสมุด โดยให้ผู้ตอบจัดอันดับอุปสรรคที่เจอจากการใช้บริการห้องสมุดสูงสุด 3 อันดับ เพื่อดูจำนวนหนังสือเป็นอุปสรรคสำหรับผู้อ่านหรือไม่ **ตัวเลือกอุปสรรค:** 1.ไม่มีอุปสรรค 2.เดินทางลำบาก 3.การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ 4.จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ* 5.ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ* 6.ที่นั่งไม่เพียงพอ 7.ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ 8.ระยะเวลาเปิดให้บริการน้อยเกินไป 9.ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป 10.อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน 11.สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ 12.อื่นๆ ระบุ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านความเพียงพอของสื่อการอ่าน* <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคในประเด็นความเพียงพอของหนังสือในแต่ละช่องทางต่อประชากรทั้งหมดที่ไปรับสื่อการอ่านจากช่องทางดังกล่าว	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

(2) ความสามารถในการจ่ายสำหรับสื่อการอ่าน

ความสามารถในการจ่ายสำหรับสื่อการอ่านจะวัดผ่านค่าใช้จ่ายหนังสือหรือเนื้อหา ที่ผู้อ่านเผชิญทั้งในประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ และผ่านการประเมินความเห็นของผู้อ่านว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวในแต่ละประเภทสื่อที่ได้จากช่องทางต่าง ๆ มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เป็นอุปสรรคด้านความสามารถในการจ่ายสำหรับสื่อการอ่านหรือไม่

ตารางที่ 24 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสื่อการอ่านในประเด็นความสามารถในการจ่ายสำหรับสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ค่าสื่อการอ่านและเนื้อหาออนไลน์	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำถามตามประเด็นดังนี้ <u>*กรณีสื่อสิ่งพิมพ์*</u> 1.1 ค่าหนังสือโดยเฉลี่ยต่อครั้ง ... บาท <u>*กรณีสื่อออนไลน์*</u> 1.2 ในปีที่ผ่านมาท่านเสียค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิกหรือค่าซื้อในการรับเนื้อหาจากสื่อออนไลน์ ... บาทต่อ (เดือน/ปี) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาค่าสื่อสิ่งพิมพ์และเนื้อหาออนไลน์เฉลี่ยต่อคนต่อปี	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6– 3 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
2. ความสามารถในการจ่าย	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำถามตามประเด็นดังนี้ <u>*กรณีสื่อสิ่งพิมพ์*</u> 2.1 จัดอันดับอุปสรรคที่พบเจอจากการใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านสูงสุด 3 อันดับ (ประเมินความสามารถในการจ่ายผ่านการจัดอันดับอุปสรรคที่พบเจอ เพื่อดูว่าราคาหนังสือเป็นอุปสรรคต่อผู้อ่านหรือไม่) **ตัวเลือกอุปสรรค**: 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคา/ค่าบริการแพง* 3.สภาพหนังสือไม่ดี 4.เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง 5.จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ 6.ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	7.ระยะเวลาในการเช่าหรือยืมน้อยเกินไป 8.การใช้บริการไม่มีประสิทธิภาพ 9.บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ 10.ค้นหา/สืบค้นยาก 11.อื่นๆ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงความสามารถในการจ่าย* *<u>กรณีสื่อออนไลน์</u>* 2.2 สำหรับผู้ที่จ่ายเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ ท่านคิดว่าค่าสมาชิก/ค่าซื้อสื่อออนไลน์ที่ท่านจ่ายมีความเหมาะสมหรือไม่ (สูงเกินไป/เหมาะสม) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม</u> 2.1 คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคในประเด็นความสามารถในการจ่ายสื่อสิ่งพิมพ์ในแต่ละช่องทางต่อประชากรทั้งหมดที่ไปรับสื่อสิ่งพิมพ์จากช่องทางดังกล่าว 2.2 คำนวณหาร้อยละประชากรที่ตอบว่าราคาเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ “สูงเกินไป” หรือ “เหมาะสม” ต่อผู้ที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์ทั้งหมด	

(3) การยอมรับในคุณภาพของสื่อการอ่าน

คุณภาพสื่อการอ่านจะวัดผ่านองค์ประกอบ 2 ด้านคือ คุณภาพของเนื้อหา และคุณภาพของการนำเสนอ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินจะแตกต่างกันตามแต่ละด้าน การวัดคุณภาพสื่อการอ่านจะประเมินจากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเภทสื่อและแต่ละวัย ซึ่งจะเป็นผู้ให้ความเห็นว่าสื่อการอ่านในปัจจุบันมีคุณภาพดีมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่

ตารางที่ 25 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านสื่อการอ่านในประเด็นการยอมรับในคุณภาพของสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. คุณภาพของเนื้อหา	<u>ข้อคำถาม</u> วัดโดยการประเมินความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเภทสื่อและช่วงวัย โดยใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ (7 = มีคุณภาพมากที่สุด, 1 = มีคุณภาพน้อยที่สุด, 0 = ไม่มีความเห็น)	แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	ด้านที่ประเมิน: 1.มีความถูกต้อง 2.ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน 3.เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน 4.มีความน่าสนใจ 5.มีให้เลือกหลากหลาย 6.ใช้ภาษาเหมาะสม และ 7.คุณภาพโดยรวม วิธีการคำนวณตัวชี้วัด คำนวณหาค่าเฉลี่ยของการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่ประเมิน	
2. คุณภาพของการนำเสนอ	ข้อคำถาม วัดโดยการประเมินความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละประเภทสื่อและช่วงวัย โดยใช้ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ (7 = มีคุณภาพมากที่สุด, 1 = มีคุณภาพน้อยที่สุด, 0 = ไม่มีความเห็น) **ด้านที่ประเมิน**: 1.รูปแบบดูทันสมัย 2.ง่ายต่อการเข้าใจ 3.เหมาะสมวัยกับผู้อ่าน 4.มีความน่าสนใจ 5.มีให้เลือกหลากหลาย 6.ใช้ภาษาเหมาะสม 6.คุณภาพโดยรวม วิธีการคำนวณตัวชี้วัด คำนวณหาค่าเฉลี่ยของการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่ประเมิน	แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน

6.2.5 องค์ประกอบด้านพื้นที่อ่าน

(1) ความเพียงพอของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

การวัดความเพียงพอของพื้นที่อ่านจะวัดผ่านจำนวนพื้นที่อ่านที่มีในแต่ละปี เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ มุมหนังสือ ร้านกาแฟ เป็นต้น โดยวัดทั้งภาพรวมและในเชิงพื้นที่ เพื่อสามารถวิเคราะห์มีความเพียงพอต่อประชากรในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ หรือไม่

ตารางที่ 26 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นความเพียงพอของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. จำนวนพื้นที่อ่าน	นับจำนวนพื้นที่อ่านผ่านการสำรวจพื้นที่อ่านที่มีในประเทศไทย โดยจำแนกตามพื้นที่	แบบสำรวจพื้นที่อ่าน
2. จำนวนห้องสมุด	นับจำนวนห้องสมุดที่มีทั้งหมดในประเทศไทย โดยจำแนกตามพื้นที่ ซึ่งข้อมูลที่ทางผู้วิจัยพอจะสามารถรวบรวมได้ ได้แก่	ข้อมูลทุติยภูมิจาก กศน. และ สวท.

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	- จำนวนห้องสมุดประชาชนในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และสังกัดกรุงเทพมหานคร ภายใต้สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว (สวท.) - จำนวนบ้านที่เจ้าของบ้านเปิดให้ผู้คนในชุมชนมาใช้บริการเป็นแหล่งการอ่าน	

(2) การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

การวัดการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านจะวัดด้านการกระจายตัวในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำมาประเมินว่าระยะทางในการเข้าถึงพื้นที่อ่านหรือแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชนในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้มียังมีการวัดความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่อ่านผ่านมุมมองผู้อ่านเอง โดยจะวัดผ่านพฤติกรรมการใช้บริการที่ผู้อ่านได้ไปใช้บริการ โดยจะพิจารณาทั้งความถี่ในการใช้บริการ ระยะทางและค่าเดินทางของผู้ใช้ รวมทั้งการประเมินความเห็นของผู้อ่านว่าประเด็นดังกล่าวเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงพื้นที่อ่านหรือไม่

ตารางที่ 27 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ความหนาแน่นของพื้นที่อ่าน	ประเมินความหนาแน่นของพื้นที่อ่าน (รวมห้องสมุด) โดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของจำนวนสถานที่อ่านต่อประชากร 100,000 คน ในแต่ละพื้นที่	- แบบสำรวจพื้นที่อ่าน - ข้อมูลทุติยภูมิ
2. พฤติกรรมการเข้าใช้พื้นที่อ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงพื้นที่อ่านดังนี้ 2.1 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ไปพื้นที่อ่านเหล่านี้หรือไม่ กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ **พื้นที่อ่านที่ประเมิน**: บ้าน, ห้องสมุด, ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space, ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือชุมชน, แหล่งเรียนรู้ชุมชน, สวนสาธารณะ, ที่ทำงาน, สถานศึกษา, สถานที่ขนส่ง ป้ายรถ ท่าเรือ บนยานพาหนะ, อื่นๆ 1) ได้ไป/ไม่ไป 2) ความถี่ในการไป: ... ครั้ง/(สัปดาห์/เดือน/ปี)	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	3) ระยะทางในการเดินทาง ... กิโลเมตร 4) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง ... บาท 2.2 ท่านเคยเข้าใช้ห้องสมุดเหล่านี้หรือไม่ หากเคยกรุณาระบุอุปสรรคที่ท่านพบเจอจากการใช้บริการ หากไม่เคยกรุณาระบุสาเหตุที่ท่านไม่เคยเข้าใช้บริการ **ห้องสมุดที่ประเมิน**: ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (สำหรับกลุ่มปฐมวัย) <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม</u> 2.1 คำนวณหาร้อยละของประชากรที่ทำการอ่านในแต่ละพื้นที่อ่านต่อประชากรที่มีพฤติกรรมการอ่านทั้งหมด ความถี่รวมและความถี่เฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี ระยะทางเฉลี่ยต่อคนในการเดินทางไปยังแต่ละพื้นที่อ่าน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งต่อคนในการเดินทางไปยังแต่ละพื้นที่ 2.2 คำนวณหาร้อยละของประชากรที่ได้ไปใช้ห้องสมุดแต่ละประเภทภายใน 1 ปีที่ผ่านมา	
3. ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่อ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงพื้นที่อ่านดังนี้ 3.1 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา หากท่านไปใช้บริการพื้นที่อ่าน กรุณาจัดอันดับอุปสรรคที่พบเจอจากการใช้บริการพื้นที่อ่านสูงสุด 3 อันดับ (ประเมินความสามารถในการเข้าถึงผ่านการจัดอันดับอุปสรรคที่พบเจอ เพื่อดูว่าการเดินทางซึ่งเป็นตัวแปรที่สะท้อนถึงการเข้าถึง เป็นอุปสรรคต่อผู้อ่านหรือไม่) **พื้นที่อ่านที่ประเมิน**: บ้าน, ห้องสมุด, ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space, ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือชุมชน, แหล่งเรียนรู้ชุมชน, สวนสาธารณะ, ที่ทำงาน, สถานศึกษา, สถานที่ขนส่ง ป้ายรถ ท่าเรือ บนยานพาหนะ, อื่นๆ **ตัวเลือกอุปสรรค**: 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคาแพง 3.เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง* 4.ที่นั่งไม่เพียงพอ 5.อากาศ แสง เสียงไม่เหมาะกับการอ่าน 6.ระยะเวลาในการเปิดใช้บริการไม่เหมาะสม 7.การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ 8.สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ 9.อื่นๆ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านความสามารถในการเข้าถึง*	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	3.2 หากเคยใช้ห้องสมุดประเภทใด กรุณาระบุอุปสรรคที่ท่านพบเจอจากการใช้บริการห้องสมุดประเภทนั้น หากไม่เคยกรุณาระบุสาเหตุที่ท่านไม่เคยเข้าใช้บริการ **ห้องสมุดที่ประเมิน**: ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (สำหรับกลุ่มปฐมวัย) **ตัวเลือกอุปสรรค**: 1.ไม่มีอุปสรรค 2.เดินทางลำบาก* 3.การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ 4.จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ 5.ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ 6.ที่นั่งไม่เพียงพอ 7.ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ 8.ระยะเวลาเปิดให้บริการน้อยเกินไป 9.ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป 10.อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน 11.สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ 12.อื่นๆ ระบุ หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านคุณภาพของพื้นที่อ่าน **สาเหตุที่ไม่เคยเข้าใช้บริการ**: 1.ไม่รู้จัก 2.ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ 3.เคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก* 4.ได้รับข้อมูลว่าไม่ดี จึงไม่ใช้บริการ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านความสามารถในการเข้าถึง* <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัดในแต่ละข้อคำถาม</u> 3.1 คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคในประเด็นความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่อ่านในแต่ละพื้นที่อ่านต่อประชากรทั้งหมดที่ไปใช้บริการพื้นที่อ่านดังกล่าว 3.2 คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคและสาเหตุที่ไม่เข้าใช้บริการในประเด็นความสามารถในการเข้าถึงห้องสมุดในแต่ละประเภทต่อประชากรทั้งหมดที่ไปใช้บริการห้องสมุดประเภทดังกล่าว	

(3) ความสามารถในการจ่ายสำหรับแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

ความสามารถในการจ่ายสำหรับแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านจะวัดผ่านค่าบริการของแต่ละพื้นที่อ่านที่ผู้ใช้บริการเผชิญ รวมทั้งการประเมินว่าค่าบริการที่จ่ายไปนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นอุปสรรคในการใช้บริการมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 28 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นความสามารถในการจ่ายสำหรับแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. ค่าบริการของพื้นที่อ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบจากคำถามการใช้บริการพื้นที่อ่าน - ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง ... บาท <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาค่าเฉลี่ยต่อคนต่อครั้งในการเข้าไปใช้บริการพื้นที่อ่านในแต่ละพื้นที่อ่าน	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
2. ความสามารถในการจ่ายของผู้ใช้บริการ	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับอุปสรรคที่เผชิญจากการเข้าใช้บริการในพื้นที่อ่านต่างๆ สูงสุด 3 อันดับ เพื่อพิจารณาดูว่าค่าบริการของแต่ละพื้นที่อ่านเป็นอุปสรรคในการใช้บริการสำหรับผู้ตอบหรือไม่ **ตัวเลือกอุปสรรค**: 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคาแพง* 3.เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง 4.ที่นั่งไม่เพียงพอ 5.อากาศ แสง เสียงไม่เหมาะกับการอ่าน 6.ระยะเวลาในการเปิดใช้บริการไม่เหมาะสม 7.การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ 8.สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ 9.อื่นๆ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านความสามารถในการจ่าย* <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคในประเด็นความสามารถในการจ่ายของผู้ใช้บริการในแต่ละพื้นที่อ่านต่อประชากรทั้งหมดที่ไปใช้บริการพื้นที่อ่านดังกล่าว	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

(4) การยอมรับในคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

การวัดคุณภาพแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่านจะทำการวัดทั้งในมุมมองผู้ใช้บริการและด้านอุปทาน โดยการวัดจากมุมมองผู้ใช้จะเป็นการประเมินความเห็นของผู้ใช้บริการว่าสถานที่นั้นๆ มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด คุณภาพด้านใดที่เป็นอุปสรรคในการใช้บริการ สำหรับด้านอุปทานจะวัดผ่านการสำรวจ เพื่อประเมินว่าแต่ละพื้นที่มี

พื้นที่อ่านที่มีคุณภาพหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการประเมินถึงคุณลักษณะที่ผู้อ่านให้ความสำคัญเพื่อให้ทราบว่าปัจจุบันผู้อ่านคำนึงถึงคุณลักษณะใดเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ถึงความต้องการและสิ่งที่มีในปัจจุบัน ว่าสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้มากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 29 ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการอ่านด้านพื้นที่อ่านในประเด็นการยอมรับในคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และพื้นที่อ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. คุณภาพพื้นที่อ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับอุปสรรคที่เจอจากการเข้าใช้บริการพื้นที่อ่าน สูงสุด 3 อันดับ เพื่อพิจารณาว่าคุณภาพของพื้นที่อ่านเป็นอุปสรรคในการเข้าใช้บริการหรือไม่ **พื้นที่อ่านที่ประเมิน**: บ้าน, ห้องสมุด, ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space, ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือชุมชน, แหล่งเรียนรู้ชุมชน, สวนสาธารณะ, ที่ทำงาน, สถานศึกษา, สถานที่ขนส่ง ป้ายรถ ท่าเรือ บนยานพาหนะ, อื่นๆ **ตัวเลือกอุปสรรค**: 1.ไม่มีอุปสรรค 2.ราคาแพง 3.เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง 4.ที่นั่งไม่เพียงพอ* 5.อากาศ แสง เสียงไม่เหมาะกับการอ่าน* 6.ระยะเวลาในการเปิดใช้บริการไม่เหมาะสม* 7.การให้บริหารไม่มีประสิทธิภาพ* 8.สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ* 9.อื่น ๆ *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านคุณภาพของพื้นที่อ่าน* <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคในประเด็นคุณภาพพื้นที่อ่านในแต่ละพื้นที่อ่านต่อประชากรทั้งหมดที่ไปใช้บริการพื้นที่อ่านดังกล่าว	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป
2. คุณภาพห้องสมุด	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบเลือกอุปสรรคที่เจอการการเข้าใช้บริการห้องสมุด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) เพื่อพิจารณาว่าคุณภาพของห้องสมุดแต่ละแห่ง เป็นอุปสรรคในการเข้าใช้บริการหรือไม่ **ห้องสมุดที่ประเมิน:** ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (สำหรับกลุ่มปฐมวัย) **ตัวเลือกอุปสรรค:** 1.ไม่มีอุปสรรค 2.เดินทางลำบาก 3.การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ* 4.จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ 5.ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	6.ที่นั่งไม่เพียงพอ* 7.ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ* 8.ระยะเวลาเปิดให้บริการน้อยเกินไป* 9.ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป* 10.อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน* 11.สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ* 12.อื่นๆ ระบุ **สาเหตุที่ไม่เคยเข้าใช้บริการ**: 1.ไม่รู้จัก 2.ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ 3.เคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก 4.ได้รับข้อมูลว่าไม่ดี จึงไม่ใช้บริการ* *หมายเหตุ: * คือตัวแปรที่สะท้อนถึงปัญหาด้านคุณภาพของพื้นที่อ่าน* <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่มีอุปสรรคและสาเหตุที่ไม่เคยใช้บริการในประเด็นคุณภาพห้องสมุดในแต่ละประเภทต่อประชากรทั้งหมดที่ไปใช้บริการห้องสมุดประเภทดังกล่าว	
3. คุณภาพพื้นที่อ่านด้านอุปทาน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดโดยการสำรวจพื้นที่อ่านที่มีในประเทศ โดยมีแหล่งที่สำรวจและประเด็นที่ประเมินดังนี้ **พื้นที่อ่านที่สำรวจ**: ห้องสมุด ร้านหนังสือ แผงหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space มุมหนังสือ Business Center พิพิธภัณฑ์ **เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพพื้นที่อ่าน**: 1.สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่อ่าน เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ปลั๊กไฟ 2.สื่อการอ่านที่ทันสมัย 3.ระดับแสงเสียงอุณหภูมิ <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> ร้อยละของพื้นที่อ่านที่ผ่านเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพว่า “เอื้อต่อการอ่าน” ต่อพื้นที่อ่านทั้งหมด	แบบสำรวจพื้นที่อ่าน
4. ลักษณะของพื้นที่อ่านในอุดมคติของผู้อ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบจัดอันดับคุณลักษณะของพื้นที่อ่านที่ให้ความสำคัญ สูงสุด 3 อันดับ **ตัวเลือกคุณลักษณะ**: 1.ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง 2.ที่จอดรถ 3.รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร 4.ราคาในการเข้าใช้บริการ 5.เนื้อหาและรูปแบบของหนังสือ/สื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ 6.อากาศ แสง เสียง ภายในแหล่งเรียนรู้ 7.ความเพียงพอของที่นั่ง 8.สิ่งอำนวย	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
	ความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปลั๊กไฟ 9.ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ 10.การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน <u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัด</u> คำนวณหาร้อยละประชากรที่เลือกลักษณะของพื้นที่อ่านในอุดมคติในประเด็นต่าง ๆ ต่อประชากรทั้งหมด	

6.3 ตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานของภาคส่วน

การดำเนินงานการส่งเสริมการอ่านของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา เป็นประเด็นที่ทำการวัดจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านการอ่านในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งวัดทั้งฝั่งผู้อ่าน และฝั่งผู้ดำเนินงาน เพื่อครอบคลุมข้อมูลการดำเนินงานของภาคส่วนให้สมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดตัวชี้วัดในแต่ละประเด็นดังนี้

6.3.1 ฝั่งผู้อ่าน

ฝั่งผู้อ่านจะถูกออกแบบตัวชี้วัดในลักษณะของพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชาชนในรอบ 1 ปีผ่านมา โดยจะเน้นไปที่ความถี่ในการเข้าร่วมและหน่วยงานที่เข้าร่วม ซึ่งจะสะท้อนถึงการเข้าถึงกิจกรรมของประชาชนว่าเข้าถึงทุกกลุ่มวัย ทุกพื้นที่หรือไม่ และสะท้อนบทบาทของหน่วยงานในปัจจุบันว่า ส่วนใหญ่มาจากภาคส่วนไหนเป็นสำคัญที่สนับสนุนด้านการอ่านและเข้าถึงประชาชนมากที่สุด

ตารางที่ 30 ตัวชี้วัดการดำเนินงานของภาคส่วนจากฝั่งผู้อ่าน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน	<u>ข้อคำถาม</u> วัดด้วยข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบระบุคำตอบตามประเด็น ดังนี้ 1. ใน 1 ปีที่ผ่านมา ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน ... ครั้ง 2. กิจกรรมส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานใด (เลือกประเภทหน่วยงาน)	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย - แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี

	<u>วิธีการคำนวณตัวชี้วัดตามแต่ละข้อคำถาม</u> 1. คำนวณหาร้อยละประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่านอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี และจำนวนครั้งเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในการเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน 2. คำนวณหาร้อยละประชากรที่เลือกเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละหน่วยงาน ซึ่งสะท้อนว่า หน่วยงานใดมีบทบาทกิจกรรมด้านการอ่านสูง	- แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่ม 13 ปีขึ้นไป

6.3.2 ฝั่งผู้ดำเนินงาน

ฝั่งผู้ดำเนินงาน หรือก็คือหน่วยงาน/ภาคส่วนต่างๆ ที่สามารถเกี่ยวข้องกับการอ่าน จะถูกออกแบบตัวชี้วัดในลักษณะของการวัดสถานะ และผลสำเร็จของโครงการ โดยมุ่งเน้นไปที่การติดตามโครงการ การลงทุนในโครงการ สิ่งที่ได้จากโครงการ และประเมินความคุ้มทุนของโครงการเมื่อเทียบกับสิ่งที่ได้จากโครงการ เพื่อที่จะนำตัวชี้วัดดังกล่าวไปพัฒนากิจกรรม/โครงการในอนาคต โดยมิติของกิจกรรม/โครงการที่สามารถประเมินได้ ได้แก่ ประเภทองค์กร (มาจากภาคส่วนไหน) วัตถุประสงค์โครงการ (ที่มีการจัดทำเป็นหมวดหมู่ของลักษณะการส่งเสริมอย่างชัดเจน) องค์ประกอบการอ่าน (เน้นการส่งเสริมด้านใด เช่น ตัวผู้อ่าน พื้นที่อ่าน สภาพแวดล้อม เป็นต้น) กลุ่มเป้าหมาย (วัย อาชีพ พื้นที่) และระยะเวลาโครงการ (ระยะสั้น/ระยะยาว)

ตารางที่ 31 ตัวชี้วัดการดำเนินงานของภาคส่วนจากฝั่งผู้ดำเนินงาน

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
1. จำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่าน	วัดจำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่านโดยรวมและตามแต่ละมิติ (ประเภทองค์กร วัตถุประสงค์โครงการ องค์ประกอบการอ่าน กลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลาโครงการ)	แบบสำรวจองค์กร
2. งบประมาณของโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่าน	วัดงบประมาณของโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่านโดยรวมและตามแต่ละมิติ (ประเภทองค์กร วัตถุประสงค์โครงการ องค์ประกอบการอ่าน กลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลาโครงการ)	แบบสำรวจองค์กร
3. สัดส่วนจำนวนโครงการ/กิจกรรมแต่ละมิติต่อจำนวนโครงการ/กิจกรรมทั้งหมด	วัดสัดส่วนหรือร้อยละจำนวนโครงการ/กิจกรรมตามแต่ละมิติ (ประเภทองค์กร วัตถุประสงค์โครงการ องค์ประกอบการอ่าน กลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลาโครงการ) ต่อจำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่านทั้งหมด เพื่อพิจารณาว่า มีการเน้นไปที่ด้านใดเป็นสำคัญ หากพิจารณาจากจำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่านในปัจจุบัน	แบบสำรวจองค์กร

ตัวชี้วัด	วิธีการวัด	แหล่งข้อมูล
4. สัดส่วนงบประมาณของโครงการ/กิจกรรมแต่ละมิติต่องบประมาณทั้งหมด	วัดสัดส่วนหรือร้อยละงบประมาณโครงการ/กิจกรรมตามแต่ละมิติ (ประเภทองค์กร วัตถุประสงค์โครงการ องค์ประกอบการอ่าน กลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลาโครงการ) ต่องบประมาณการส่งเสริมการอ่านทั้งหมด เพื่อพิจารณาว่า ในปัจจุบันได้มีการสนับสนุนเงินเน้นไปที่ด้านใดเป็นสำคัญ หากพิจารณาจากงบประมาณที่ใช้ไปแล้ว	แบบสำรวจองค์กร
5. สถานะโครงการ/กิจกรรม	วัดร้อยละความคืบหน้าของกิจกรรม/โครงการด้านการอ่าน หรือวัดกิจกรรม/โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการอ่านสำเร็จไปแล้วร้อยละเท่าไร โดยตัวชี้วัดนี้สำหรับการติดตามการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการอ่าน ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เสร็จตามที่กำหนด หรือดำเนินการล่าช้า	แบบสำรวจองค์กร
6. ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม	ผลผลิตในที่นี้จะเป็นไปตามตัวชี้วัดที่ทางหน่วยงานได้มีการตั้งไว้ตั้งแต่ต้น หรือก็คือตัวชี้วัดตามแผนตามเป้าประสงค์ หรือตามผลที่คาดว่าจะได้รับ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนสถานที่อ่าน/แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น	แบบสำรวจองค์กร
7. ผลลัพธ์ของโครงการ/กิจกรรม	ผลลัพธ์ในที่นี้จะเน้นไปที่การอิงตามตัวชี้วัดของเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โดยผู้วิจัยเสนอให้ใช้ตัวชี้วัดปริมาณการอ่าน (อ่านมาก) และทัศนคติที่มีต่อการอ่าน (ชอบอ่าน) ที่เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนและหลังการดำเนินโครงการ/กิจกรรมมาเป็นผลลัพธ์พื้นฐานของการดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า โครงการ/กิจกรรมดังกล่าวมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทยมากน้อยเพียงใด	แบบสำรวจองค์กร
8. ต้นทุนต่อผลผลิต	ประเมินความคุ้มค่าของงบประมาณต่อผลผลิตที่ได้จากการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถนำไปเปรียบเทียบระหว่างโครงการ/กิจกรรมได้ว่า โครงการ/กิจกรรมใดมีประสิทธิภาพมากกว่ากัน เช่น ต้นทุนเฉลี่ยต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม 1 คน ต้นทุนเฉลี่ยต่อสถานที่อ่าน 1 แห่ง เป็นต้น	แบบสำรวจองค์กร
9. ต้นทุนต่อผลลัพธ์	ประเมินความคุ้มค่าของงบประมาณต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถนำไปเปรียบเทียบระหว่างโครงการ/กิจกรรมได้ว่า โครงการ/กิจกรรมใดมีประสิทธิภาพมากกว่ากัน เช่น ต้นทุนของกิจกรรม/โครงการต่อการเพิ่มปริมาณการอ่าน 1 หน่วย ต้นทุนของกิจกรรม/โครงการต่อการเพิ่มทัศนคติต่อการอ่าน 1 หน่วย เป็นต้น	แบบสำรวจองค์กร

6.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การได้มาซึ่งข้อมูลในการคำนวณตัวชี้วัดแต่ละตัวจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ทั้งแบบสำรวจที่ให้ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งงานศึกษานี้ได้ทำการออกแบบแบบสำรวจที่ประกอบไปด้วย แบบสำรวจการอ่านของประชากร แบบสำรวจพื้นที่อ่าน แบบสำรวจองค์กร และแบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน และการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทุกประเภทได้มาจากการศึกษางานศึกษาที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้เครื่องมือสามารถสะท้อนวัฒนธรรมการอ่านของไทยได้ดีที่สุด ซึ่งแต่ละเครื่องมือมีรายละเอียดดังนี้

6.4.1 แบบสำรวจการอ่านของประชากร (Population Survey)

แบบสำรวจการอ่านของประชากรเป็นการสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการอ่าน โดยจะประเมินด้านทัศนคติต่อการอ่าน นิสัยการอ่านและพฤติกรรมการอ่าน ทักษะการอ่าน การเข้าถึงสื่อการอ่าน การเข้าถึงพื้นที่อ่าน การประเมินคุณภาพห้องสมุด สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน รวมทั้งสถานะส่วนบุคคล โดยการออกแบบสำรวจจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงกลุ่มอายุ จึงได้มีการแบ่งแบบสำรวจเป็น 3 ชุด ได้แก่

1) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)
2) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
3) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

ทั้งนี้การลงพื้นที่สำรวจจะจำแนกประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ตามกลุ่มอายุ (โดยไม่ขึ้นกับระดับการศึกษา) คือ

1) ประชากรอายุอายุต่ำกว่า 6 ปี : ประชากรกลุ่มนี้จะใช้แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย
2) ประชากรอายุ 6 – 13 ปี : ประชากรกลุ่มนี้จะใช้แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี
3) ประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป : ประชากรกลุ่มนี้จะใช้แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

จากการแบ่งประเภทกลุ่มประชากรออกเป็น 3 กลุ่มดังกล่าว คือ ต่ำกว่า 6 ปี, 6 - 13 ปี และ 13 ปีขึ้นไป ท้ายที่สุดแล้วจะนำมาสู่การรายงานผลตามช่วงวัยของประชากร โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปฐมวัย กลุ่มวัยเรียน กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีการจัดกลุ่มให้สอดคล้องกับกลุ่มอายุจากแบบสำรวจ ดังนี้

ตารางที่ 32 การจัดกลุ่มการรายงานผลกับกลุ่มประชากรในแบบสำรวจ

อายุ/การศึกษา	ไม่เรียน	อนุบาล	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย	วัยทำงาน
60 ขึ้นไป	แบบสำรวจ 3 (พื้นที่ ช)				
25 - 59 ปี	แบบสำรวจ 3 (พื้นที่ ฉ)				
15 – 24 ปี	แบบสำรวจ 3 (พื้นที่ ง)				แบบสำรวจ 3 (อายุ 15 ปีขึ้นไปที่ทำงานอย่างเดียว) (พื้นที่ จ)
13 – 14 ปี	แบบสำรวจ 3 (พื้นที่ ค)				
6 – 13 ปี	แบบสำรวจ 2 (พื้นที่ ข)				
ต่ำกว่า 6 ปี	แบบสำรวจ 1 (พื้นที่ ก)				

หมายเหตุ: แบบสำรวจ 1 คือ แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)
แบบสำรวจ 2 คือ แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
แบบสำรวจ 3 คือ แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

กลุ่มที่ 1: กลุ่มปฐมวัย (0 - 6 ปี) : พื้นที่ ก

- นับทุกคนที่อายุระหว่าง 0 - 6 ปี เป็นกลุ่มปฐมวัย โดยไม่คำนึงถึงสถานะการศึกษาปัจจุบัน

กลุ่มที่ 2: กลุ่มวัยเรียน : พื้นที่ ข ค และ ง

1) กลุ่มประถมศึกษา (6 - 13 ปี) : พื้นที่ ข
   - นับทุกคนที่อายุระหว่าง 6 - 13 ปี เป็นกลุ่มประถมศึกษา โดยไม่คำนึงถึงสถานะการศึกษาปัจจุบัน
2) กลุ่มมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย (13 - 24 ปี) : พื้นที่ ค และ ง
   - นับทุกคนที่อายุระหว่าง13 – ต่ำกว่า 24 ปี **ยกเว้น**ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่ออกมาทำงานอย่างเดียวโดยไม่ได้ศึกษาต่อ (เนื่องจากประชากรอายุ 15 ปีที่ขึ้นที่ทำงานจะอยู่ในวัยทำงาน)
   - หากเป็นนักเรียน/นักศึกษาอายุ 15 - 24 ปี ถ้าทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย ให้พิจารณาว่าทำงานหรือเรียนเป็นหลัก หากเรียนเป็นหลักให้อยู่กลุ่มมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย หากทำงานเป็นหลักให้อยู่กลุ่มวัยทำงาน
   - ไม่รวมประชากรที่อายุ 24 ปีขึ้นไปที่ยังศึกษาอยู่ เช่น กรณีเรียนช้ากว่าเกณฑ์ หรือ เรียนต่อในระดับสูง เนื่องจากทุกคนที่อายุ 24 ปี ขึ้นไป จะจัดเป็นกลุ่มคนทำงาน

กลุ่มวัยทำงาน : พื้นที่ จ และ ฉ

- นับทุกคนที่อายุระหว่าง 24 – 60 ปี เป็นคนทำงาน
- ประชากรที่อายุระหว่าง 15 - 24 ปี ที่ทำงานเป็นหลัก

กลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป : พื้นที่ ช

- นับประชากรทุกคนที่อายุ 60 ปีขึ้นไป

6.4.2 แบบสำรวจพื้นที่อ่าน (Reading Place Survey)

แบบสำรวจพื้นที่อ่านเป็นการสำรวจแหล่งการอ่านตามพื้นที่ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อประเมินว่าแต่ละพื้นที่มีจำนวนพื้นที่อ่านมากน้อยเพียงใด มีประเภทไหนเป็นหลัก และมีคุณภาพหรือไม่ โดยพื้นที่อ่านที่ทำการสำรวจได้แก่ ห้องสมุด ร้านหนังสือ แผงหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space มุมหนังสือ Business Center และพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้การสำรวจพื้นที่อ่านจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ลักษณะทั่วไปของแหล่งการอ่าน ได้แก่ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ อัตราค่าใช้บริการ จำนวนผู้ใช้บริการจำแนกตามวัย
2. คุณภาพของพื้นที่อ่าน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก ปริมาณสื่อการอ่าน สื่อการอ่านที่ทันสมัยหลากหลาย ระดับเสียง แสง และอุณหภูมิ

6.4.3 แบบสำรวจองค์กร (Organization Survey)

แบบสำรวจองค์กรเป็นการสำรวจการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของภาคส่วนต่างๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เป็นต้น โดยการสำรวจดังกล่าวทำให้ทราบว่าในแต่ละปีภาคส่วนต่างๆ ได้มีการส่งเสริมด้านการอ่านมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมด้านใดให้กับกลุ่มเป้าหมายใดบ้าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานหรือไม่ ทั้งนี้ประเด็นที่สอบถามในแบบสำรวจจะประกอบด้วยคำถามหลัก คือ

1. ชื่อองค์กรและประเภทขององค์กรที่รับผิดชอบดำเนินโครงการ/กิจกรรม
2. ชื่อโครงการ/กิจกรรม
3. วัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม
   - ระบุประเด็นภายใต้องค์ประกอบของการอ่านที่โครงการ/กิจกรรมมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลง (องค์ประกอบของการอ่านตามกรอบแนวคิดงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย: ด้านตัวผู้อ่าน ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านช่องทางการเข้าถึง ด้านสื่อการอ่าน และด้านพื้นที่อ่าน)
4. ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย
   - ระบุช่วงวัย สถานภาพการทำงานและพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่ 1 – 3 กลุ่มเป้าหมาย รวมถึงจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย
5. ระยะเวลาของโครงการ/กิจกรรม
   - ระบุระยะเวลาที่ใช้ตั้งแต่เริ่มต้นถึงสิ้นสุดการดำเนินโครงการ/กิจกรรม หากเป็นโครงการ/กิจกรรมต่อเนื่องทุกๆ ปี ให้ระบุระยะเวลาที่ใช้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมในรอบ 1 ปี
6. สถานะของโครงการ/กิจกรรม
   - คิดเป็นร้อยละของการดำเนินงานที่เสร็จสิ้นจากการดำเนินงานทั้งหมดของโครงการ/กิจกรรม
7. ต้นทุนของโครงการ/กิจกรรม
   - ระบุต้นทุนรวม[2] (total cost) ที่ใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งรวมทั้งส่วนที่เป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงินและต้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น แรงงานจากอาสาสมัคร สถานที่จัดกิจกรรมที่ใช้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดนี้จะต้องถูกประเมินเป็นเงินสดให้เพื่อสามารถคำนวณต้นทุนรวมได้

[2] ต้นทุนรวม(total cost) สามารถถูกจำแนกได้หลายมิติ เช่น
จำแนกเป็น ต้นทุนทางตรง และ ต้นทุนทางอ้อม เมื่อจำแนกเพื่อการควบคุมและวัดผลการปฏิบัติงาน
จำแนกเป็น วัตถุดิบ ค่าแรง และ ค่าใช้จ่ายการผลิต เมื่อจำแนกตามส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์
จำแนกเป็น ต้นทุนคงที่ และ ต้นทุนผันแปร เมื่อจำแนกตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงต้นทุนตามปริมาณการผลิต

- แนวทางการคำนวณต้นทุนรวมตามที่สำนักงบประมาณแนะนำ จะคำนวณจากค่าใช้ง่าย 5 งบ ได้แก่ งบบุคลากร งบดำเนินงาน งบลงทุน งบเงินอุดหนุน และงบรายจ่ายอื่นๆ

8. ผลผลิตของโครงการ/กิจกรรม
    - ระบุประเภท จำนวน และหน่วยของผลผลิตที่โครงการ/กิจกรรมผลิตขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม เช่น พัฒนาบรรณารักษ์ 10 ท่าน สร้างพื้นที่อ่าน 1 แหล่ง เพิ่มจำนวนหนังสือ 100 เล่ม เป็นต้น
9. ผลลัพธ์ของโครงการ/กิจกรรม
    - เพื่อประเมินว่าโครงการ/กิจกรรมสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมการอ่านได้มากน้อยเพียงใด โดยผู้วิจัยเสนอให้เน้นวัดผลลัพธ์จากตัวผู้อ่านซึ่งเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมการอ่าน ตัวชี้วัดหลักที่ควรเป็นผลลัพธ์ในการประเมินโครงการ/กิจกรรมคือ ทัศนคติต่อการอ่านและปริมาณเนื้อหาที่อ่าน เนื่องจากเป็นเป้าหมายหลักของแผนแม่บทฯ และเป็นเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้อ่านโดยตรง รวมถึงมีความเป็นไปได้ในการวัดผล
    - การวัดการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติต่อการอ่านและปริมาณเนื้อหาที่อ่านของผู้อ่าน จะต้องวัดจากกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมโดยตรง โดยทำการวัดทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม และเพื่อให้สามารถนำผลลัพธ์ที่วัดได้มาวิเคราะห์ประสิทธิผลของการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านในภาพรวมของประเทศได้ ทุกองค์กรจึงควรจะใช้ตัวชี้วัดผลลัพธ์และเครื่องมือวัดผลประเภทเดียวกัน
10. ต้นทุนต่อหน่วย
    - เพื่อให้ได้ค่าที่สามารถสะท้อนประสิทธิภาพของการใช้ต้นทุนในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม โดยแยกคำนวณเป็นต้นทุนต่อผลผลิตแต่ละประเภทและต้นทุนต่อผลลัพธ์แต่ละประเภท
    - ต้นทุนต่อหน่วยเท่ากับต้นทุนรวมหารปริมาณของผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้

6.4.4 แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน

แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่านเป็นการสำรวจด้านคุณภาพและมาตรฐานสื่อการอ่านทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ โดยเป็นการประเมินความเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ประกอบด้วย นักเขียน นักอ่าน บรรณาธิการ สำนักพิมพ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการอ่านประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้สื่อการอ่านที่ประเมินจะจำแนกประเภทตามมิติประเภทเนื้อหา กลุ่มวัย และรูปแบบสื่อการอ่าน โดยมีเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ดังนี้

1. ความถูกต้อง
2. ความทันต่อเหตุการณ์
3. ความทันสมัย
4. ความง่ายต่อการเข้าใจ
5. ความเหมาะสมกับวัยผู้อ่าน
6. ความน่าสนใจ
7. ความหลากหลาย
8. ความเหมาะสมของการใช้ภาษา
9. คุณภาพโดยรวม

จากเครื่องมือปฐมภูมิที่ต้องมีการเก็บข้อมูลในเชิงสำรวจทั้งหมด งานศึกษาชิ้นนี้ได้ทำการจัดเก็บข้อมูลเฉพาะการสำรวจการอ่านของประชากร ซึ่งเป็นการสำรวจที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน เนื่องจากเรื่องของเวลาในการทำวิจัยและงบประมาณที่จำกัด จึงไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลใน 3 เครื่องมือที่เหลือ ได้แก่ แบบสำรวจพื้นที่อ่าน แบบสำรวจองค์กร และแบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่านได้ โดยการวิเคราะห์ใน 3 เครื่องมือที่เหลือจะเป็นเพียงการนำเสนอรูปแบบของเครื่องมือที่เหมาะสมเท่านั้น

6.4.5 ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับการอ่านแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ โดยมีทั้งปริมาณ ยอดขาย และตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่มาเติมเต็มบางตัวชี้วัดบางตัวที่ทางแบบสำรวจไม่สามารถตอบได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้รวบรวมมานี้สามารถช่วยทำให้วิเคราะห์สถานการณ์การอ่านได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตารางที่ 33 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จากหน่วยงานต่าง ๆ

หน่วยงาน	ข้อมูล
1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ	- micro data เรื่องการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร - สำรวจการใช้เวลาของประชากร - สำรวจภาวะการทำงานของประชากร - สำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน
2. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)	- โครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz ทั่วประเทศ
3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	- จำนวนห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศ - จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน - จำนวนบ้านหนังสือชุมชนทั่วประเทศ
4. สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย	- ฐานข้อมูลห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทย
5. สำนักหอสมุดแห่งชาติ	- สถิติการกำหนดหมายเลข ISBN และ ISSN
6. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า	- ยอดขายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์
7. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)	- อัตราการรู้หนังสือ (Literacy Rate) ของประชากรไทย
8. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)	- คะแนนการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนไทยตามการทดสอบของ PISA (The Programme for International Student Assessment)
9. The United Nations Childrens' Fund (UNICEF)	- ตัวชี้วัดหมวดพัฒนาการของเด็กจากรายงาน การสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทยครั้งที่ 5 (Multiple Indicator Cluster Survey 2015 - 2016)

6.5 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจการอ่านของประชากรผ่านการใช้แบบสำรวจ ซึ่งก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริงจำเป็นต้องผ่านการทดสอบตามหลักสถิติเสียก่อน ซึ่งการทดสอบได้แก่ การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยรายละเอียดการทดสอบมีดังนี้

6.5.1 การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity)

การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) เป็นการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดที่สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้องและตรงเป้าหมาย โดยทำการทดสอบผ่านผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน (ตามภาคผนวก ซ) ที่มีความเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย ผู้เชี่ยวชาญจะประเมินโดยให้คะแนน ซึ่งแต่ละคะแนนมีความหมายดังนี้

เห็นด้วย +1 หมายถึง **แน่ใจ**ว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ไม่แน่ใจ 0 หมายถึง **ไม่แน่ใจ**ว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ไม่เห็นด้วย -1 หมายถึง **แน่ใจ**ว่าเป็นข้อคำถามที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ถ้าหากคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อคำถามที่ได้มากกว่า 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นผ่านการประเมิน สามารถนำไปใช้สำรวจได้ แต่ถ้าหากต่ำกว่า 0.5 ควรมีการปรับคำถามตามข้อเสนอแนะหรือตัดข้อคำถามดังกล่าวทิ้งไปตามความเหมาะสม ทั้งนี้การพิจารณาบางข้อคำถามอาจต้องมีการพิจารณาร่วมกับการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) อีกครั้ง โดยผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item-Objective Congruency) จะนำเสนอการทดสอบในส่วนนี้เรียงตามแบบสำรวจโดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)

ข้อคำถามวัดทัศนคติต่อการอ่าน

คำถามภายใต้ข้อ 14.

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
	ทัศนคติของเด็ก						
	เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี						บุตรหลานมีหนังสือเล่มที่ชอบ เด็กต่ำกว่า 1 ปี ควรยังต้องมีผู้อ่านให้ฟัง
1)	บุตรหลานแสดงความสนใจเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	1	0	1	0.67	✓	ควรเขียนประโยคสมบูรณ์ เช่น อ่านหนังสือให้ฟัง 2 อ่านด้วยตนเอง ถ้าไม่สนใจก็ไม่อ่านเอง
2)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	1	0	1	0.67	✓	
3)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	0	1	1	0.67	✓	ไม่เข้าใจคำถาม
4)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	1	0	1	0.67	✓	
	เด็กอายุระหว่าง 1 - 6 ปี						
5)	บุตรหลานแสดงความสนใจเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	1	1	1	1.00	✓	เหมือนกับข้อ 1)

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
6)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	1	1	1	1.00	✓	บุตรหลานมีหนังสือเล่มที่ชอบ
7)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	0	1	1	0.67	✓	ไม่เข้าใจคำถาม
8)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	1	1	1	1.00	✓	
9)	บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	1	1	1	1.00	✓	
10)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง	1	1	1	1.00	✓	
11)	บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุยเล่าให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป	0	1	1	0.67	✓	อาจเหมาะสมกับเด็กอายุ 3 - 6 ปี แต่ยากเกินไปสำหรับ 1 - 2 ปี
12)	เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข	1	1	1	1.00	✓	
13)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขา	1	1	1	1.00	✓	
	ทัศนคติของพ่อแม่/ผู้ปกครอง						
14)	ท่านคิดว่าการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้					✓	
	14.1) บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น	1	1	1	1.00	✓	
	14.2) มีพัฒนาการดีขึ้น	1	1	1	1.00	✓	
	14.3) มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น	1	1	1	1.00	✓	
	14.4) มีนิสัยรักการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
15)	การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้	1	1	1	1.00	✓	
16)	การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่านมากกว่ากิจกรรมอื่น	1	1	1	1.00	✓	
17)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดพฤติกรรมการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
15.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานอ่านหนังสือเอง หรือท่านได้มีการอ่านหนังสือให้บุตรหลานฟังหรือไม่	0	1	1	0.67	✓	1 ปียาวนานมาก น่าจะถามถึงระยะ 1 สัปดาห์ และนำมาเฉลี่ยแทน อาจถาม 1) อาทิตย์ที่ผ่านมา 2) คิดเป็น 1 อาทิตย์โดยเฉลี่ย

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
16.	หากอ่าน บุตรหลานได้มีการอ่านเอง หรือผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง	0	1	1	0.67	✓	ถามเป็นสัดส่วนได้หรือไม่ เช่น อ่านเอง 20% ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง 80%
17.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้อ่านให้บุตรหลานฟังหรือบุตรหลานอ่านเองในเวลาว่าง ในสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่	0	1	1	0.67	✓	เช่นเดียวกับข้อ 15 ปรับจากระยะเวลาในรอบ 1 ปี เป็น 1 เดือน หรือ 1 สัปดาห์
17.	คิดในรอบ ... (กรุณาเลือกประเภท)	0	1	1	0.67	✓	
17.	เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อ สัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 17.2)	0	1	1	0.67	✓	เช่นเดียวกับข้อ 15
17.	เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 17.3)	1	1	1	1.00	✓	
18.	สาเหตุที่ท่านอ่านให้บุตรหลานฟังหรือส่งเสริมให้บุตรหลานอ่าน	0	1	1	0.67	✓	ซ้ำซ้อนกับ 14) หรือไม่
19.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านคิดว่าเวลาที่บุตรหลานของท่านอ่าน/เวลาที่ท่านอ่านให้ฟังเพียงพอหรือไม่	1	0	1	0.67	✓	ปรับระยะเวลาเหมือนข้อ 17.1
20.	สาเหตุที่ท่านไม่ได้อ่านหนังสือให้บุตรหลานฟัง หรืออ่านไม่เพียงพอ	1	1	1	1.00	✓	
20.	สาเหตุที่บุตรหลานไม่อ่านหนังสือ หรืออ่านไม่เพียงพอ	1	1	1	1.00	✓	
21.	ใน 1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน ... ครั้ง/ปี	1	0	1	0.67	✓	ไม่เห็นด้วยกับการเก็บ 1 ปี
21.	กิจกรรมส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานใด	1	1	1	1.00	✓	
22	จงจัดอันดับประเภทสื่อการอ่านที่บุตรหลานได้อ่านหรือท่านอ่านให้ฟัง สูงสุด 3 อันดับ	1	1	1	1.00	✓	
23.	จงจัดอันดับปริมาณเนื้อหาที่บุตรหลานอ่านหรือท่านอ่านให้ฟัง ในเวลาว่างของบุตรหลานในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา	1	0	1	0.67	✓	ปรับระยะเวลาไม่ควรเป็น 1 ปี

<u>ข้อคำถามวัดทักษะการอ่าน</u>

คำถามภายใต้ข้อ 24.

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
	เด็กอายุระหว่าง 1 - 3 ปี						

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
1)	ความเข้าใจ	0	1	1	0.67	✓	ควรระบุว่าเด็กวัยนี้ ความเข้าใจดูจากอะไรบ้าง
2)	การจดจำคำศัพท์	1	1	1	1.00	✓	
	เด็กอายุระหว่าง 4 - 6 ปี						
3)	ความเข้าใจ	1	1	1	1.00	✓	
4)	การจดจำคำศัพท์	1	1	1	1.00	✓	
5)	การจับใจความ	0	1	1	0.67	✓	เป็นทักษะที่ต้องมีการสอนไม่ใช่มาจากการอ่าน
6)	การใช้ไวยากรณ์	0	1	1	0.67	✓	ควรเน้นว่าดูจากภาษาพูด

ข้อคำถามวัดการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
25.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็กหรือไม่	1	0	1	0.67	✓	ปรับระยะเวลาไม่ควรเป็น 1 ปี
26.	ท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็กผ่านช่องทางใดมากที่สุด	1	1	1	1.00	✓	ปรับระยะเวลาไม่ควรเป็น 1 ปี
27.1	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ซื้อ/เช่า/ยืมสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์สำหรับเด็ก จากแหล่งเหล่านี้หรือไม่	1	0	1	0.67	✓	
27.2	ประมาณกี่ครั้งต่อสัปดาห์/เดือน/ปี	1	0	1	0.67	✓	
27.3	ระยะทางในการเดินทาง	1	0	1	0.67	✓	
27.4	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
27.5	จำนวนเล่มที่ซื้อ/เช่า/ยืม ใน 1 ครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
27.6	ค่าหนังสือโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
27.7	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	
27.8	สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อจากช่องทางเหล่านี้	1	1	1	1.00	✓	
28.1	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเข้าถึงสื่อออนไลน์ สำหรับเด็กจากช่องเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	ปรับระยะเวลาไม่ควรเป็น 1 ปี
28.2	ค่าใช้จ่าย	1	1	1	1.00	✓	
28.3	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	
28.4	สาเหตุที่ไม่ใช้	1	1	1	1.00	✓	
29.	ใน 1 ปีที่ผ่านมาท่านเสียค่าใช้จ่ายให้กับค่าสมาชิก/ค่าซื้อในการรับเนื้อหาสำหรับเด็กจากสื่อออนไลน์ .... บาท	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
30.	ท่านคิดว่าค่าสมาชิก/ค่าซื้อสื่อออนไลน์ ข้างต้นมีความเหมาะสมหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดการเข้าถึงพื้นที่อ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
31.1	ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้พาบุตรหลานไปพื้นที่อ่านเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	ปรับระยะเวลาไม่ควรเป็น 1 ปี
31.2	ความถี่ในการไป	1	1	1	1.00	✓	
31.3	ระยะทางในการเดินทาง	1	1	1	1.00	✓	
31.4	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
31.5	ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
31.6	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	
32.	ในการพาบุตรหลานไปยังพื้นที่อ่าน (ไม่รวมที่บ้าน) ท่านให้ความสำคัญกับคุณลักษณะในประเด็นต่าง ๆ เพียงใด	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดการประเมินคุณภาพห้องสมุด

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
33.1	ท่านเคยพาบุตรหลานเข้าไปใช้บริการหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
33.2	หากเคยใช้ เคยใช้เมื่อใด	1	1	1	1.00	✓	
33.3	อุปสรรคที่ท่านพบ จากการเคยใช้บริการ	1	1	1	1.00	✓	
33.4	สาเหตุที่ท่านไม่เคยพาบุตรหลานเข้าใช้บริการ	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

คำถามภายใต้ข้อ 34.

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
	ครอบครัว						

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
1)	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือของเด็ก เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
2)	มีหนังสือสำหรับเด็กเล็กหลากหลายประเภทให้อ่าน	1	1	1	1.00	✓	
3)	พ่อแม่/ผู้ปกครองจัดเวลาในการอ่านให้บุตรหลานฟัง	1	1	1	1.00	✓	
4)	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดบุตรหลานขณะอ่านให้ฟัง เช่น โอบกอด ให้บุตรหลานนั่งตัก เป็นต้น	1	1	1	1.00	✓	
5)	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลาน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	1	1	1.00	✓	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลาน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามอย่างเหมาะสม (ด้วยท่าทีเชิงบวก)
6)	มีการให้รางวัลเมื่อบุตรหลานอ่านหนังสือ	1	1	1	1.00	✓	
7)	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน	1	1	1	1.00	✓	
8)	พ่อแม่/ผู้ปกครองชื่นชมบุตรหลานเมื่ออ่านหนังสือ	1	1	1	1.00	✓	
9)	พ่อแม่/ผู้ปกครองพาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ	1	1	1	1.00	✓	
10)	ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก	1	1	1	1.00	✓	ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอ่านหนังสือให้เด็กฟัง
	เนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน (ถามกรณีเด็กเข้าเรียน)						
11)	มีมุมหนังสือในห้องเรียน	1	1	1	1.00	✓	
12)	มีห้องสมุดในเนอสเซอรี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน	1	1	1	1.00	✓	
13)	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา และมีความเหมาะกับวัยเด็ก	1	1	1	1.00	✓	
14)	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
15)	ครูใช้เวลาพูดคุยเรื่องที่เด็กอ่าน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามเด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	1	1	1.00	✓	ครูใช้เวลาพูดคุยเรื่องที่เด็กอ่าน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามเด็กอย่างเหมาะสม
16)	ครูอ่านนิทานให้เด็กฟังทุกวัน	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
17)	ครูให้เด็กลองอ่านด้วยตัวเอง (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม)	1	1	1	1.00	✓	
18)	เนอสเซอรี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียนให้เด็กสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้	1	1	1	1.00	✓	
19)	ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง	1	1	1	1.00	✓	
	ชุมชน/สังคม						
20)	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับเด็กเล็ก	1	1	1	1.00	✓	
21)	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
22)	ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก	1	1	1	1.00	✓	
23)	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กเล็กในชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
24)	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	1	1	1	1.00	✓	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน
25)	มีการกระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญกับการอ่านของเด็กเล็ก	1	1	1	1.00	✓	มีการกระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญกับการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง
26)	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดสถานะส่วนบุคคล

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
35.	เมื่อพิจารณาสถานการณ์โดยรวมทั้งหมดแล้ว ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านมีความสุขมากน้อยเพียงใด	1	1	1	1.00		
คำถามภายใต้ข้อ 36 – 45 ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่าน..... (ระบุระดับความคิดเห็น)							เพิ่มข้อ ช่างพูดช่างเจรจา เพิ่มข้อมีวินัย
36.	มีสุขภาพจิตและพัฒนาการทางอารมณ์	1	1	1	1.00	✓	
37.	มีสุขภาพร่างกาย	1	1	1	1.00	✓	
38.	มีพัฒนาการด้านการสื่อสาร	1	1	1	1.00	✓	
39.	มีความคิดสร้างสรรค์	1	1	1	1.00	✓	
40.	มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
41.	มีความเฉลียวฉลาด	1	1	1	1.00	✓	
42.	มีทักษะความจำ	1	1	1	1.00	✓	
43.	มีทักษะทางสังคม เช่น เข้ากับผู้อื่นง่าย	1	1	1	1.00	✓	
44.	มีความรับผิดชอบ	1	1	1	1.00	✓	
45.	เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	1	1	1	1.00	✓	

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวัดทักษะการอ่าน น่าจะรวมถึงการรู้หนังสือขั้นต้น (pre/early library skills) เช่น ความรู้เกี่ยวกับหนังสือ การใช้อักษร/เพื่อสื่อความหมาย ในกรณีเด็กเตาะแตะ อาจวัดการหยิบจับหนังสือ การเขียนแทนการอ่าน ความเข้าใจรูปภาพ เป็นต้น

สรุปผลการประเมิน IOC

ผลประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์สำหรับแบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มต่ำกว่า 6 ปี มีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบสอบถามนี้จำนวน 3 ท่าน โดยผลการประเมินพบว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า ทุกข้อคำถามสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(2) แบบสำรวจการอ่านของประชากรวัยเด็ก (กลุ่มอายุ 6 - 13 ปี)

<u>ข้อคำถามวัดทัศนคติต่อการอ่าน</u>

คำถามภายใต้ข้อ 14.

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
	ทัศนคติของเด็ก						
1)	บุตรหลานแสดงความสนใจเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	1	1	1	1.00	✓	
2)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	1	1	1	1.00	✓	
3)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	1	1	1	1.00	✓	
4)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	1	0	1	0.67	✓	
5)	บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	1	0	1	0.67	✓	ต้องพิจารณาประเภทของหนังสือด้วย
6)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง	1	1	1	1.00	✓	
7)	บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุยเล่าให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป	1	0	1	0.67	✓	
8)	เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
9)	บุตรหลานขอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขา	1	1	1	1.00	✓	
10)	บุตรหลานแสดงท่าทีเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านหนังสือ	1	0	1	0.67	✓	
11)	บุตรหลานดูมีความสนใจ/ตื่นเต้นต่อหนังสือ	1	0	1	0.67	✓	
	ทัศนคติของพ่อแม่/ผู้ปกครอง						
12)	ท่านคิดว่าการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้	1	1	1	1.00	✓	
12.1)	บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น	1	0	1	0.67	✓	ไม่สามารถตอบได้ชัดเจนเพราะมีปัจจัยหลากหลาย
12.2)	มีพัฒนาการดีขึ้น	1	0	1	0.67	✓	หมายถึงพัฒนาการด้านใดคำถามไม่ชัดเจน
12.3)	มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น	1	0	1	0.67	✓	
12.4)	มีนิสัยรักการอ่าน	1	0	1	0.67	✓	
12.5)	เกิดการส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	1	1	1	1.00	✓	ต้องใช้เวลาสังเกตพฤติกรรม
12.6)	เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต	1	1	1	1.00	✓	
13)	การที่บุตรหลานอ่านหนังสือมากเกินไปจะทำให้บุตรหลานเกิดความเครียด	1	1	1	1.00	✓	
14)	การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับบุตรหลานของท่าน	1	1	1	1.00	✓	
15)	การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่าน มากกว่ากิจกรรมอื่น	1	1	1	1.00	✓	
16)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า	1	1	1	1.00	✓	

<u>ข้อคำถามวัดพฤติกรรมการอ่าน</u>

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
15.	บุตรหลานอ่านหนังสือออกหรือไม่ (รวมภาษาเบรลล์)	1	0	1	0.67	✓	
16.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานอ่านหรือไม่	1	0	1	0.67	✓	
17.1	ในเวลาว่างใน 1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานได้มีการอ่านสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
17.2	คิดในรอบ ... (กรุณาเลือกประเภท)	1	-1	1	0.33	×	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
17.3	เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อ สัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 17.2)	1	-1	1	0.33	×	
17.4	เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 17.3)	1	-1	1	0.33	×	
18.1	ในเนื้อหาที่บุตรหลานของท่านอ่านนั้น ได้ใช้เวลาในการอ่านประเภทสาระและบันเทิงหรือไม่	1	0	1	0.67	✓	
18.2	คิดในรอบ ... (กรุณาเลือกประเภท)	1	-1	1	0.33	×	
18.3	เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อ สัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 18.2)	1	0	1	0.67	✓	
18.4	เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 18.3)	1	0	1	0.67	✓	
19.	ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านให้เวลากับเนื้อหาประเภทสาระและบันเทิงเหมาะสมมากน้อยเพียงใด	1	0	1	0.67	✓	ข้อนี้ไม่แน่ใจว่าอยากได้อะไร เพราะความบันเทิงสมัยปัจจุบันจะมีอิทธิพลสูง
20.	สาเหตุที่บุตรหลานอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
21.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านคิดว่าเวลาที่บุตรหลานของท่านใช้เวลากับการอ่านเพียงพอแล้วหรือไม่	1	0	1	0.67	✓	
22.	สาเหตุที่ท่านคิดว่า บุตรหลานของท่านไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอ	1	1	1	1.00	✓	
23.1	ใน 1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน ... ครั้ง/ปี	1	0	1	0.67	✓	
23.2	กิจกรรมส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานใด	1	1	1	1.00	✓	
24.	จงจัดอันดับประเภทสื่อการอ่านที่บุตรหลานเลือกอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
25.	จงจัดอันดับปริมาณเนื้อหาที่บุตรหลานเลือกอ่าน	1	0	1	0.67	✓	ต้องเฝ้าระวังจึงจะได้ข้อมูลที่แม่นตรง

ข้อคำถามวัดทักษะการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
26. กรุณาเลือกระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ ที่ตรงกับสมรรถนะการอ่านของบุตรหลาน							
	1) ความคล่องแคล่วในการอ่าน	1	0	1	0.67	✓	
	2) ความเข้าใจ	1	0	1	0.67	✓	
	3) การจับใจความสำคัญ	1	0	1	0.67	✓	
	4) การจดจำคำศัพท์	1	0	1	0.67	✓	
	5) การใช้ไวยากรณ์	1	0	1	0.67	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
27.	บุตรหลานของท่านอ่านได้ ..... ภาษา (รวมภาษาไทย)	1	-1	1	0.33	×	
28.	จงจัดอันดับภาษาที่บุตรหลานของท่านสามารถอ่านได้คล่องที่สุด	1	-1	1	0.33	×	

ข้อคำถามวัดการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
29.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็กหรือไม่	1	0	1	0.67	✓	
30.	ท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็กผ่านช่องทางใดมากที่สุด	1	0	1	0.67	✓	
31.1	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ซื้อ/เช่า/ยืม สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ สำหรับเด็ก จากแหล่งเหล่านี้หรือไม่	1	0	1	0.67	✓	
31.2	ประมาณกี่ครั้งต่อสัปดาห์/เดือน/ปี	1	0	1	0.67	✓	
31.3	ระยะทางในการเดินทาง	1	0	1	0.67	✓	
31.4	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	1	0	1	0.67	✓	
31.5	จำนวนเล่มที่ซื้อ/เช่า/ยืม ใน 1 ครั้ง	1	0	1	0.67	✓	
31.6	ค่าหนังสือโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1	0	1	0.67	✓	
31.7	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	
31.8	สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อจากช่องทางเหล่านี้	1	1	1	1.00	✓	
32.1	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเข้าถึง สื่อออนไลน์ สำหรับเด็กจากช่องเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
32.2	ค่าใช้จ่าย	1	1	1	1.00	✓	
32.3	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	
32.4	สาเหตุที่ไม่ใช้	1	1	1	1.00	✓	
33.	ใน 1 ปีที่ผ่านมาท่านเสียค่าใช้จ่ายให้กับค่าสมาชิก/ค่าซื้อในการรับเนื้อหาสำหรับเด็กจากสื่อออนไลน์ ... บาท	1	1	1	1.00	✓	
34.	ท่านคิดว่าค่าสมาชิก/ค่าซื้อสื่อออนไลน์ข้างต้นมีความเหมาะสมหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดการเข้าถึงพื้นที่อ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
35.1	ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้พาบุตรหลานไปพื้นที่อ่านเหล่านี้หรือไม่	1	-1	1	0.33	×	
35.2	ความถี่ในการไป	1	-1	1	0.33	×	
35.3	ระยะทางในการเดินทาง	1	-1	1	0.33	×	
35.4	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	1	-1	1	0.33	×	
35.5	ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1	-1	1	0.33	×	
35.6	อุปสรรคที่เจอ	1	0	1	0.67	✓	
36.	ในการพาบุตรหลานไปยังพื้นที่อ่าน (ไม่รวมที่บ้าน) ท่านให้ความสำคัญกับคุณลักษณะในประเด็นต่าง ๆ เพียงใด	1	0	1	0.67	✓	

ข้อคำถามวัดการประเมินคุณภาพห้องสมุด

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
37.1	ท่านเคยพาบุตรหลานเข้าไปใช้บริการหรือไม่	1	0	1	0.67	✓	
37.2	หากเคยใช้ เคยใช้เมื่อใด	1	0	1	0.67	✓	
37.3	อุปสรรคที่ท่านพบ จากการเคยใช้บริการ	1	0	1	0.67	✓	
37.4	สาเหตุที่ท่านไม่เคยพาบุตรหลานเข้าใช้บริการ	1	0	1	0.67	✓	

ข้อคำถามวัดสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

คำถามภายใต้ข้อ 38.

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
ครอบครัว							
1)	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านสำหรับเด็ก เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ โต๊ะเก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
2)	มีหนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
3)	พ่อแม่/ผู้ปกครองจัดเวลาในการอ่านให้บุตรหลานฟัง	1	1	1	1.00	✓	
4)	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลานทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	1	1	1.00	✓	
5)	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุตรหลานอ่านหนังสือ	1	1	1	1.00	✓	
6)	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน	1	1	1	1.00	✓	
7)	พ่อแม่/ผู้ปกครองชื่นชมบุตรหลานหากอ่านหนังสือ	1	1	1	1.00	✓	
8)	พ่อแม่/ผู้ปกครองพาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ	1	1	1	1.00	✓	
9)	ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก	1	1	1	1.00	✓	
โรงเรียน (กรณีประถมศึกษาตอนต้น)							
10)	มีมุมหนังสือในห้องเรียน	1	1	1	1.00	✓	
11)	มีห้องสมุดในโรงเรียน	1	1	1	1.00	✓	
12)	มีหนังสือ/สื่อการอ่านที่หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา และมีความเหมาะกับวัยเด็ก	1	1	1	1.00	✓	
13)	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
14)	ครูใช้เวลาพูดคุยเรื่องที่เด็กอ่าน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามเด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	0	1	1.00	✓	
15)	ครูเน้นการสอนให้เด็กอ่านด้วยตัวเอง (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม)	1	1	1	1.00	✓	
16)	ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนด้านการอ่านของเด็ก	1	1	1	1.00	✓	
17)	โรงเรียน ให้เด็กสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้	1	1	1	1.00	✓	
18)	ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง	1	-1	1	0.33	×	
	ชุมชน/สังคม						
19)	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับเด็ก	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
20)	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	0	1	0.67	✓	
21)	ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ที่เหมาะสำหรับเด็ก	1	0	1	0.67	✓	
22)	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กในชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
23)	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรมประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
24)	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญกับการอ่านของเด็ก	1	1	1	1.00	✓	
25)	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่านของเด็กให้แก่สมาชิกในชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
26)	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดสถานะบุคคล

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
39.	เมื่อพิจารณาสถานการณ์โดยรวมทั้งหมดแล้ว ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านมีความสุขมากน้อยเพียงใด	1	0	1	0.67	✓	
คำถามภายใต้ข้อ 40 – 49 ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่าน..... (ระบุระดับความคิดเห็น)							
40.	มีสุขภาพจิตและพัฒนาการทางอารมณ์	1	0	1	0.67	✓	
41.	มีสุขภาพร่างกาย	1	0	1	0.67	✓	
42.	มีพัฒนาการด้านการสื่อสาร	1	1	1	1.00	✓	
43.	มีความคิดสร้างสรรค์	1	0	1	0.67	✓	
44.	มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ	1	0	1	0.67	✓	
45.	มีความเฉลียวฉลาด	1	0	1	0.67	✓	
46.	มีทักษะความจำ	1	0	1	0.67	✓	
47.	มีทักษะทางสังคม เช่น เข้ากับผู้อื่นง่าย	1	0	1	0.67	✓	
48.	มีความรับผิดชอบ	1	0	1	0.67	✓	
49.	เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	1	0	1	0.67	✓	
50.	เกรดเฉลี่ยของบุตรหลานในภาคการศึกษาล่าสุด	1	0	1	0.67	✓	

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อคำถามที่ได้พิจารณาเป็นข้อคำถามที่ผู้ปกครองมีฐานะค่อนข้างดีและมีเวลาแก่บุตรหลาน แต่ในอีกทางเด็กนักเรียนในวัยดังกล่าวได้รับการดูแลจากสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นข้อคำถามอาจจะได้รับการตอบกลับเฉพาะผู้ที่มีกิจกรรมดังกล่าว

สรุปผลการประเมิน IOC

ผลประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์สำหรับแบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี มีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบสอบถามนี้จำนวน 3 ท่าน โดยผลการประเมินพบว่ามีจำนวน 12 ข้อ ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า “ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์” ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
17.2	คิดในรอบ ... (กรุณาเลือกประเภท)	1	-1	1	0.33	×	
17.3	เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อ สัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 17.2)	1	-1	1	0.33	×	
17.4	เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 17.3)	1	-1	1	0.33	×	
18.2	คิดในรอบ ... (กรุณาเลือกประเภท)	1	-1	1	0.33	×	

ทักษะการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
26. กรุณาเลือกระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ ที่ตรงกับสมรรถนะการอ่านของบุตรหลาน							
27.	บุตรหลานของท่านอ่านได้ ..... ภาษา (รวมภาษาไทย)	1	-1	1	0.33	×	
28.	จงจัดอันดับภาษาที่บุตรหลานของท่านสามารถอ่านได้คล่องที่สุด	1	-1	1	0.33	×	

การเข้าถึงพื้นที่อ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
35.1	ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้พาบุตรหลานไปพื้นที่อ่านเหล่านี้หรือไม่	1	-1	1	0.33	×	
35.2	ความถี่ในการไป	1	-1	1	0.33	×	
35.3	ระยะทางในการเดินทาง	1	-1	1	0.33	×	
35.4	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	1	-1	1	0.33	×	
35.5	ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1	-1	1	0.33	×	

สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
โรงเรียน (กรณีประถมศึกษาตอนต้น)							
18)	ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง	1	-1	1	0.33	×	

ทั้งนี้ข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นข้อคำถามในประเด็นเกี่ยวกับ ปริมาณและความถี่ในการอ่าน ทักษะด้านภาษา การเข้าถึงพื้นที่อ่านในด้านการพาบุตรหลานไปพื้นที่อ่าน ความถี่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และค่าบริการต่อครั้ง และข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนในประเด็นครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับแบบสอบถามในข้อที่ไม่ผ่าน IOC เหล่านี้ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ง่าย และตรงกับเป้าหมายของการสำรวจ ทั้งนี้ทางผู้วิจัยยังคงข้อคำถามเหล่านี้อยู่เนื่องด้วยมีความจำเป็นในการกำหนดตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย ตามกรอบการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

(3) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

ข้อคำถามวัดทัศนคติต่อการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
10.	ท่านอ่านหนังสือออกหรือไม่ (รวมภาษาเบรลล์)	1	1	1	1.00	✓	
11.	หาก “อ่านไม่ออก” ท่านมีผู้อื่นอ่านให้ฟัง หรือฟังจาก Audio book หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
	คำถามภายใต้ข้อ 12.						
	ความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน						
1)	การอ่านทำให้เกิดความสุข สนุกสนานเพลิดเพลิน	1	1	1	1.00	✓	
2)	การอ่านทำให้ผ่อนคลายความเครียด	1	1	0	0.67	✓	คล้ายข้อ 1)
3)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพใจ/จิตวิญญาณ เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ	1	1	1	1.00	✓	
4)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพกาย เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	1	1	1	1.00	✓	
5)	การอ่านทำให้เกิดความรู้และเพิ่มพูนความรู้	1	1	1	1.00	✓	
6)	การอ่านทำให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	1	1	1	1.00	✓	
7)	การอ่านช่วยปรับปรุง และสนับสนุนการเรียนการปฏิบัติหน้าที่การงาน	1	1	1	1.00	✓	
8)	การอ่านทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
9)	การอ่านทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง	1	1	1	1.00	✓	
10)	การอ่านสามารถนำมาปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้	1	1	1	1.00	✓	
	ความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน						
11)	ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่นๆ	1	1	1	1.00	✓	
12)	ท่านรู้สึกมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน	1	1	1	1.00	✓	
13)	ท่านรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
14)	ท่านรู้สึกสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ๆ	1	1	1	1.00	✓	
15)	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
16)	ท่านรู้สึกว่าการซื้อหนังสือมาอ่าน สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ	1	1	1	1.00	✓	
17)	ท่านรู้สึกภูมิใจเมื่อได้อ่าน	1	1	0	0.67	✓	ภูมิใจอาจไม่ค่อยเกี่ยวข้อง
18)	ท่านรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้อ่าน	1	1	1	1.00	✓	
19)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องท้าทาย	1	1	1	1.00	✓	
	การกระทำ/พฤติกรรม						
20)	หากท่านว่าง จะเลือกอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ	1	1	1	1.00	✓	
21)	ถ้ามีเพื่อนบอกว่าหนังสือเล่มไหนดี ท่านมักจะไปหามาอ่าน	1	1	0	0.67	✓	แต่ละคนอาจชอบต่างกันอาจไม่ตามเพื่อนได้
22)	ท่านมักติดตามอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่ออกมาใหม่	1	1	1	1.00	✓	
23)	ท่านเสาะหาอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มาอ่านอยู่ตลอดเวลา	1	1	0	0.67	✓	คล้ายข้อ 20
24)	ท่านแนะนำหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ	1	1	1	1.00	✓	
25)	ท่านให้การช่วยเหลือหรือบริจาคหนังสืออยู่เสมอ	1	1	1	1.00	✓	
26)	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอยู่เสมอ เช่น งานหนังสือ ชมรม เป็นต้น	1	1	1	1.00	✓	
27)	ท่านชอบเล่าเรื่องที่ได้อ่านให้คนรอบข้างฟัง	1	1	1	1.00	✓	
28)	ท่านจะอ่านหนังสือเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น	1	1	1	1.00	✓	
29)	ท่านจะมีการวางแผน/จัดสรรเวลาสำหรับการอ่านอยู่เสมอ	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดนิสัยการอ่าน

คำถามภายใต้ข้อ 13.

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
1)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง	1	1	1	1.00	✓	
2)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยอัตโนมัติ	1	1	1	1.00	✓	
3)	ฉันรู้สึกแปลกๆ เมื่อไม่ได้อ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์	1	1	1	1.00	✓	
4)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น	1	1	1	1.00	✓	
5)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์เป็นกิจวัตรประจำวัน	1	1	1	1.00	✓	
6)	คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
7)	ฉันเป็นนักอ่าน	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดนิสัยการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
14.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านอ่านหรือไม่	1	1	0	0.67	✓	น่าจะใช้เวลาที่สั้นกว่านี้ เช่น ในรอบสัปดาห์ เพื่อผู้ตอบจะตอบได้
15.	ในเวลาว่างในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้อ่านสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
15.	คิดในรอบ ... (กรุณาเลือกประเภท)	1	1	1	1.00	✓	
15.	เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อ สัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 15.2)	1	1	1	1.00	✓	
15.	เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 15.3)	1	1	1	1.00	✓	
16.	ในเนื้อหาที่ท่านอ่าน ท่านใช้เวลาในการอ่านประเภทสาระและบันเทิงหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
16.	คิดในรอบ ... (กรุณาเลือกประเภท)	1	1	1	1.00	✓	
16.	เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อ สัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 16.2)	1	1	1	1.00	✓	
16.	เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 16.3)	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
17.	ท่านคิดว่าท่านให้เวลากับเนื้อหาประเภทสาระและบันเทิงเหมาะสมมากน้อยเพียงใด	1	1	1	1.00	✓	
18.	สาเหตุที่ท่านอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
19.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านคิดว่าท่านใช้เวลากับการอ่านเพียงพอหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
20.	สาเหตุที่ท่านไม่อ่านหรืออ่านไม่เพียงพอ	1	1	1	1.00	✓	
21.	ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน ..... ครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
21.	กิจกรรมส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานใด	1	1	1	1.00	✓	
21.	ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกของกลุ่ม/ชมรมที่เกี่ยวกับการอ่าน จำนวน ..... กลุ่ม	1	1	1	1.00	✓	
22.	จงจัดอันดับประเภทสื่อการอ่านที่ท่านได้อ่านในช่วงเวลาว่างใน 1 ปีที่ผ่านมา	1	1	1	1.00	✓	
23.	จงจัดอันดับปริมาณเนื้อหาที่ท่านอ่านในช่วงเวลาว่างใน 1 ปีที่ผ่านมา	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดทักษะการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
24. กรุณาเลือกระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ ที่ตรงกับสมรรถนะการอ่านของท่าน							
	1) ความสามารถในการสืบค้น	1	1	1	1.00	✓	
	2) ความสามารถในการอ่านแบบกวาด	1	1	1	1.00	✓	
	3) ความคล่องแคล่วในการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
	4) ความเข้าใจ/การจับใจความ	1	1	1	1.00	✓	
	5) ความสามารถในการการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน	1	1	1	1.00	✓	
	6) ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน	1	1	1	1.00	✓	
25.	ท่านใช้เวลาอ่านบทความต่อไปนี้ ..... นาที ..... วินาที	1	1	1	1.00	✓	
26.	ท่านอ่านได้ ..... ภาษา (รวมภาษาไทย)	1	1	1	1.00	✓	
27.	จงจัดอันดับภาษาที่ท่านสามารถอ่านได้คล่องที่สุด	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
28.	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
29.	ท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านผ่านช่องทางใดมากที่สุด	1	1	1	1.00	✓	
30.1	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ซื้อ/เช่า/ยืมสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ จากแหล่งเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
30.2	ประมาณกี่ครั้งต่อสัปดาห์/เดือน/ปี	1	1	1	1.00	✓	
30.3	ระยะทางในการเดินทาง	1	1	1	1.00	✓	
30.4	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
30.5	จำนวนเล่มที่ซื้อ/เช่า/ยืม ใน 1 ครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
30.6	ค่าหนังสือโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
30.7	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	
30.8	สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อจากช่องทางเหล่านี้	1	1	1	1.00	✓	
31.1	ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเข้าถึง สื่อออนไลน์ จากช่องเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
31.2	ค่าใช้จ่าย	1	1	1	1.00	✓	
31.3	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	
31.4	สาเหตุที่ไม่ใช้	1	1	1	1.00	✓	
32.	ใน 1 ปีที่ผ่านมาท่านเสียค่าใช้จ่ายให้กับค่าสมาชิก/ค่าซื้อในการรับเนื้อหาจากสื่อออนไลน์ ... บาท	1	1	1	1.00	✓	
33.	ท่านคิดว่าค่าสมาชิก/ค่าซื้อสื่อออนไลน์ข้างต้นมีความเหมาะสมหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามการเข้าถึงพื้นที่อ่าน

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
34.	ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้ไปพื้นที่อ่านเหล่านี้หรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
34.2	ความถี่ในการไป	1	1	1	1.00	✓	
34.3	ระยะทางในการเดินทาง	1	1	1	1.00	✓	
34.4	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
34.5	ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	1	1	1	1.00	✓	
34.6	อุปสรรคที่เจอ	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
35.	ท่านให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของพื้นที่อ่าน(ไม่รวมที่บ้าน) ในประเด็นต่างๆ มากน้อยเพียงใด	1	1	1	1.00	✓	อาจใช้คำถามปลายเปิดให้กรอกเลย

ข้อคำถามวัดการประเมินคุณภาพห้องสมุด

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
36.1	ท่านเคยเข้าใช้บริการหรือไม่	1	1	1	1.00	✓	
36.2	หากเคยใช้ เคยใช้เมื่อใด	1	1	1	1.00	✓	
36.3	อุปสรรคที่ท่านพบ จากการเคยใช้บริการ	1	1	1	1.00	✓	
36.4	สาเหตุที่ท่านไม่เคยเข้าใช้บริการ	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

คำถามภายใต้ข้อ 37.

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
	ครอบครัว						
1)	มีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือของครอบครัว เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
2)	มีหนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย	1	1	1	1.00	✓	
3)	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
4)	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือ	1	1	1	1.00	✓	
5)	สมาชิกในครอบครัวของท่านสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
6)	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้	1	1	1	1.00	✓	
	โรงเรียน มหาวิทยาลัย (วัยเรียน) / ที่ทำงาน (วัยทำงาน) / หากไม่ได้เรียนหรือไม่ได้ทำงานไม่ต้องตอบ						
7)	มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ	1	1	1	1.00	✓	

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
8)	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
9)	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย	1	1	1	1.00	✓	
10)	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
11)	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
12)	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
13)	มีบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
	ชุมชน/สังคม						
14)	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
15)	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	1	1	1.00	✓	
16)	ชุมชนมีหนังสือ วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
17)	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้กับสมาชิกในชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
18)	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรมประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
19)	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	
20)	มีการให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมชน	1	1	1	1.00	✓	
21)	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	1	1	1	1.00	✓	

ข้อคำถามวัดสถานะส่วนบุคคล

ข้อ	ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	แปลผล	ข้อเสนอแนะ
		1	2	3			
38.	เมื่อพิจารณาสถานการณ์โดยรวมทั้งหมดแล้ว ท่านคิดว่าท่านมีความสุขมากน้อยเพียงใด	1	1	1	1.00	✓	
คำถามภายใต้ข้อ 39 – 50 ท่านคิดว่าท่าน..... (ระบุระดับความคิดเห็น)							
39.	มีความเครียด	1	1	1	1.00	✓	
40.	มีสุขภาพร่างกาย	1	1	1	1.00	✓	
41.	มีความคิดสร้างสรรค์	1	1	1	1.00	✓	
42.	มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ	1	1	1	1.00	✓	
43.	มีทักษะความจำ	1	1	1	1.00	✓	
44.	มีความเข้าใจผู้อื่น	1	1	1	1.00	✓	
45.	มีความรับผิดชอบ	1	1	1	1.00	✓	
46.	ชอบความรู้จักกับผู้คนใหม่ ๆ	1	1	1	1.00	✓	
47.	ประสบความสำเร็จ	1	1	1	1.00	✓	
48.	มีความภาคภูมิใจในตัวเอง	1	1	1	1.00	✓	
49.	พึงพอใจในการดำเนินชีวิต	1	1	1	1.00	✓	
50.	เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	1	1	1	1.00	✓	
51.	เกรดเฉลี่ยของท่านในภาคการศึกษาล่าสุด	1	1	1	1.00	✓	

สรุปผลการประเมิน IOC

ผลประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์สำหรับแบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป มีผู้เชี่ยวชาญในการประเมินแบบสอบถามนี้จำนวน 3 ท่าน โดยผลการประเมินพบว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า ทุกข้อคำถามสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

6.5.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability)

การทดสอบแบบสำรวจผ่านการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามเบื้องต้น (Pre-test Survey) เป็นขั้นตอนที่นำแบบสำรวจไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งมีข้อคำถามบางข้อต้องถูกนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยขนาดตัวอย่างในการทดสอบ reliability จะมีทั้งหมด 180 ตัวอย่าง แบ่งออกได้ดังนี้

ตารางที่ 34 ขนาดตัวอย่างและแบบสำรวจที่ใช้ในการทดสอบภาคสนามเบื้องต้น

ช่วงวัย	ขนาดตัวอย่าง	แบบสำรวจที่ใช้
เด็กปฐมวัย	30	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)
ประถมศึกษา	30	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
วัยเรียนตั้งแต่ มัธยมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย	40	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

ช่วงวัย	ขนาดตัวอย่าง	แบบสำรวจที่ใช้
วัยทำงาน	60	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
ผู้สูงอายุ	20	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

การทดสอบความเชื่อมั่นในงานศึกษานี้เป็นการทดสอบหาความความสัมพันธ์ของข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสำรวจกับข้อคำถามอื่น ๆ ว่า แบบสำรวจที่ใช้ในการศึกษานี้มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยข้อคำถามที่บ่งบอกมิติเดียวกันและวัดสิ่งที่ต้องการวัดหรือไม่ เพราะหากข้อคำถามไม่ได้อยู่ในมิติเดียวกันอาจทำให้เกิดการวิเคราะห์ที่ผิดพลาดได้ โดยการทดสอบจะเน้นไปที่ข้อคำถามที่มีลักษณะวัดระดับความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีการให้คะแนนเต็มเท่ากัน ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อการอ่าน และนิสัยการอ่าน ที่มีมาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert scale) โดยทำการทดสอบด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของ Cronbach ผ่านการใช้โปรแกรม SPSS ซึ่งได้แบ่งตามแบบสำรวจที่ใช้ดังนี้

(1) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)

การสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี) จะทำการทดสอบประเด็นทัศนคติที่มีต่อการอ่าน ซึ่งแบ่งได้เป็น ทัศนคติของเด็ก กับทัศนคติของผู้ปกครอง เนื่องจากเป็นการสำรวจตัวเด็กผ่านการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โดยมีข้อคำถามในแบบสำรวจ Pre-test ที่ใช้วัดทัศนคติของเด็กและผลการทดสอบความเชื่อมั่นดังต่อไปนี้

ทัศนคติของเด็ก

ตารางที่ 35 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของเด็กปฐมวัย

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี			
1)	บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟัง	.064	.273
2)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	-.129	.512
3)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	.254	.024
4)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	.438	-.189
	Cronbach's Alpha Coefficient	**.234**	
เด็กอายุระหว่าง 1-6 ปี			
5)	บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	.206	.742
6)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	.669	.673
7)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	.609	.683
8)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	.418	.714
9)	บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน	-.130	.791
10)	บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	.451	.708
11)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง	.273	.733
12)	บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป	.692	.665

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
13)	เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข	.466	.706
14)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่นๆ	.399	.716
	Cronbach's Alpha Coefficient	.738	

ทัศนคติของเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี จะแบ่งข้อคำถามในการวัดเป็น 2 ส่วน ตามความเหมาะสมด้านความสามารถและพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ คือ ต่ำกว่า 1 ปี และระหว่าง 1 – 6 ปี

ในส่วนทัศนคติของเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha เท่ากับ .234 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าในทางปฏิบัติ โดยในปฏิบัติยอมรับค่าที่มากกว่า .7 แต่ถึงอย่างไรก็ตามในส่วนนี้ข้อคำถามทั้งหมดยังคงเก็บไว้พิจารณาในส่วนถัดไป เนื่องจากจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบมีน้อยเกินไป (ต่ำกว่า 10 ตัวอย่าง) จึงทำให้การทดสอบดังกล่าวอาจไม่เหมาะสมเพียงพอในการตัดข้อคำถาม นอกจากนี้ผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินแบบสำรวจมีความเห็นว่า ข้อคำถามดังกล่าวสามารถสะท้อนทัศนคติการอ่านของเด็กวัยดังกล่าวได้ จึงควรมีการเก็บไว้สำหรับลงพื้นที่สำรวจจริงในขั้นตอนถัดไป

สำหรับทัศนคติเด็กอายุระหว่าง 1 - 6 ปี จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha เท่ากับ .738 (ในทางปฏิบัติยอมรับได้ที่มากกว่า .7) แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีข้อคำถามบางข้อที่ไม่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับข้อคำถามอื่นๆ มากนัก นั่นก็คือ ข้อคำถามที่ 9 "บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน" (Correlation coefficient = -.130) โดยสาเหตุที่ไม่สอดคล้องผู้วิจัยเห็นว่า มาจากความเป็นไปได้ที่เด็กชอบอ่านหนังสือ แต่เมื่อเปรียบกับการทำกิจกรรมอื่นๆ แล้ว เด็กอาจชอบอ่านหนังสือมากกว่า หรือไม่ชอบมากกว่าก็ได้ นั่นหมายความว่า การที่ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน ไม่ได้บ่งบอกถึงทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอ่าน เนื่องจากอาจมีคนชอบอ่าน (ทัศนคติที่ดี) แต่เมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ อาจชอบทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าก็เป็นได้ ซึ่งเมื่อตัดข้อคำถามดังกล่าวแล้วจะทำให้ค่า Alpha สูงขึ้นเท่ากับ .791

ดังนั้นแบบสำรวจการอ่านของกลุ่มปฐมวัยสำหรับการวัดทัศนคติของเด็ก และใช้ในการลงพื้นที่จริงเหลือข้อคำถามในส่วนเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ทั้งหมด 4 ข้อ และในส่วนเด็กอายุระหว่าง 1 - 6 ปี ทั้งหมด 9 ข้อ โดยตัดข้อคำถามที่ 9 ออกไป

สำหรับข้อคำถามที่ใช้วัดทัศนคติของผู้ปกครองมีผลการทดสอบความเชื่อมั่นดังต่อไปนี้

ทัศนคติของผู้ปกครอง

ตารางที่ 36 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
15)	ท่านคิดว่าการอ่านจะช่วยทำให้		
	15.1) บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น	.410	.664
	15.2) บุตรหลานมีพัฒนาการดีขึ้น	.806	.541
	15.3) บุตรหลานมีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น	.365	.670
	15.4) บุตรหลานมีนิสัยรักการอ่าน	.388	.667

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
16)	การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้	.332	.727
17)	การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่านมากกว่ากิจกรรมอื่น	.433	.655
18)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า	.294	.686
	Cronbach's Alpha Coefficient	**.694**	

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha เท่ากับ .694 ซึ่งมีค่าต่ำกว่าในทางปฏิบัติเพียงเล็กน้อย (ในทางปฏิบัติยอมรับได้ที่มากกว่า .7) ดังนั้นเพื่อที่จะทำให้ค่า Alpha อยู่ในระดับที่ยอมรับได้จึงจำเป็นที่จะตัดข้อคำถามบางข้อในการพิจารณาทัศนคติทิ้งไป โดยข้อคำถามที่เมื่อตัดออกไปแล้วทำให้ค่า Alpha อยู่ในระดับที่ยอมรับได้คือ ข้อคำถามที่ 16 "การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้" เมื่อตัดข้อคำถามดังกล่าวทิ้งจะทำให้ค่า Alpha สูงขึ้นเท่ากับ .727 โดยเหตุผลสนับสนุนนอกเหนือจากทางสถิติในการตัดข้อคำถามดังกล่าวคือข้อคำถามอื่นๆ นอกจากข้อข้างต้น แสดงถึงการเห็นคุณค่าของการอ่านและหนังสือของผู้ปกครอง ข้อคำถามที่ 16 อาจไม่เข้าพวก เนื่องจากผู้ปกครองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่านแต่เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นของการอ่านเปรียบเทียบกับวัยของเด็กโดยเฉพาะเด็กเล็ก อาจไม่ได้มีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน แต่ถึงอย่างไรก็ดีผู้วิจัยเห็นว่า ในแบบสำรวจยังควรคงข้อคำถามที่ 16 "การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้" ไว้สำหรับลงพื้นที่จริง (แยกการวัดร่วมกับทัศนคติข้ออื่นๆ) เนื่องจากข้อคำถามดังกล่าวเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาพิจารณาในส่วนต่อๆ ไป ดังนั้นข้อคำถามเพื่อวัดทัศนคติที่มีต่อการอ่านของผู้ปกครองของกลุ่มปฐมวัย จึงยังคงเหลือข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ ไม่ได้มีการตัดข้อใดออกไป

(2) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี

การสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี จะทำการทดสอบประเด็นทัศนคติที่มีต่อการอ่าน ซึ่งแบ่งได้เป็น ทัศนคติของเด็ก กับทัศนคติของผู้ปกครอง เช่นเดียวกันกับแบบสำรวจแรก โดยมีข้อคำถามในแบบสำรวจ Pre-test ที่ใช้วัดทัศนคติของเด็กและผลการทดสอบความเชื่อมั่นดังต่อไปนี้

ทัศนคติของเด็ก

ตารางที่ 37 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของเด็กกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1)	บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	.534	.801
2)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	.447	.806
3)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	.453	.806
4)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	.723	.789
5)	บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน	-.057	.842
6)	บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	.587	.793
7)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง	.310	.818
8)	บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป	.537	.798

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
9)	เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข	.724	.778
10)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่น ๆ	.486	.804
11)	บุตรหลานแสดงท่าทีเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านหนังสือ	.299	.820
12)	บุตรหลานดูมีความสนใจ/ตื่นเต้นต่อหนังสือ	.720	.780
	Cronbach's Alpha Coefficient	.817	

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha อยู่ในระดับที่สูง .817 (ในทางปฏิบัติยอมรับได้ที่มากกว่า .7) แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีข้อคำถามบางข้อที่ไม่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับข้อคำถามอื่น ๆ มากนัก นั่นก็คือ ข้อคำถามที่ 5 "บุตรหลานชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน" (Correlation coefficient = -.057) โดยสาเหตุที่ไม่สอดคล้องนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะคล้ายกับสาเหตุในส่วนทัศนคติของเด็กระหว่าง 1 - 6 ปี นั่นคือ การที่ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน ไม่ได้บ่งชี้ถึงทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอ่านของเด็ก เด็กอาจชอบอ่าน (ทัศนคติที่ดี) แต่เมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ เด็กอาจชอบทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าก็เป็นได้ ซึ่งเมื่อตัดข้อคำถามดังกล่าวแล้วจะทำให้ค่า Alpha สูงขึ้นเท่ากับ .842 ดังนั้นแบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปีที่สำหรับการวัดทัศนคติของเด็ก และใช้ในการลงพื้นที่จริง เหลือข้อคำถามทั้งหมด 11 ข้อโดยตัดข้อคำถามที่ 5 ออกไป

สำหรับข้อคำถามที่ใช้วัดทัศนคติของผู้ปกครองมีผลการทดสอบความเชื่อมั่นดังต่อไปนี้

ทัศนคติของผู้ปกครอง

ตารางที่ 38 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติของผู้ปกครองเด็กกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
13)	ท่านคิดว่าการอ่านจะช่วยทำให้		
	13.1) บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น	.778	.757
	13.2) บุตรหลานมีพัฒนาการดีขึ้น	.583	.781
	13.3) บุตรหลานมีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น	.675	.768
	13.4) บุตรหลานมีนิสัยรักการอ่าน	.732	.760
	13.5) บุตรหลานเกิดการส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	.666	.768
	13.6) เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของบุตรหลาน	.546	.785
14)	การที่บุตรหลานอ่านหนังสือมากเกินไปทำให้บุตรหลานเกิดความเครียด	.000	.845
15)	การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้	-.055	.850
16)	การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่านมากกว่ากิจกรรมอื่น	.612	.775
17)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า	.543	.784
	Cronbach's Alpha Coefficient	.807	

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha อยู่ในระดับที่สูง .807 (ในทางปฏิบัติยอมรับได้ที่มากกว่า .7) แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีข้อคำถามบางข้อที่ไม่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับข้อคำถามอื่น ๆ มากนัก ได้แก่ ข้อคำถามที่ 14 “การที่บุตรหลานอ่านหนังสือมากเกินไปทำให้บุตรหลานเกิดความเครียด” และข้อคำถามที่ 15 “การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้” โดยมีค่า Correlation coefficient เท่ากับ .000 และ -.055 ตามลำดับ สาเหตุที่ไม่สอดคล้องผู้วิจัยเห็นว่า ข้อคำถามอื่น ๆ นอกจาก 2 ข้อข้างต้น แสดงถึงการเห็นคุณค่าของการอ่านและหนังสือของผู้ปกครอง ส่วน 2 ข้อที่ไม่สอดคล้องสะท้อนทัศนคติหรือมุมมองด้านอื่นแทนเสียมากกว่า โดยข้อ 14 อาจเป็นข้อคำถามที่สะท้อนทัศนคติของผู้ปกครองต่อการอ่านในด้านความรู้สึก และสำหรับข้อ 15 ผู้ปกครองอาจเห็นประโยชน์ของการอ่านแต่เมื่อพิจารณาถึงความจำเป็นของการอ่านเปรียบเทียบกับวัยของเด็ก อาจไม่ได้มีความคิดเห็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน ซึ่งเมื่อตัดข้อคำถามดังกล่าวทั้ง 2 ข้อ แล้วจะทำให้ค่า Alpha สูงขึ้นเท่ากับ .902 แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า ในแบบสำรวจควรคงข้อคำถามที่ 14 และข้อคำถามที่ 15 ไว้สำหรับลงพื้นที่จริง เนื่องจากข้อคำถามดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงทัศนคติอีกด้าน และเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาพิจารณาในส่วนต่อ ๆ ไป ดังนั้นข้อคำถามเพื่อวัดทัศนคติที่มีต่อการอ่านของผู้ปกครองของกลุ่มเด็กอายุ 6 - 13 ปี จึงยังคงมีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ

(3) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

การสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป จะทำการทดสอบประเด็นทัศนคติที่มีต่อการอ่าน ซึ่งแบ่งได้เป็น ทัศนคติด้านความเชื่อ ทัศนคติด้านความรู้สึก และทัศนคติด้านพฤติกรรม รวมไปถึงทดสอบข้อคำถามในประเด็นนิสัยการอ่านของประชากร นอกจากนี้ยังวิเคราะห์แบ่งตามช่วงวัย ได้แก่ วัยเรียน (13 - 23 ปี) วัยทำงาน (24 - 59 ปี) และวัยเกษียณ (60 ปีขึ้นไป) โดยมีข้อคำถามที่ใช้วัดทัศนคติและนิสัยการอ่านและผลการทดสอบความเชื่อมั่นดังต่อไปนี้

ทัศนคติต่อการอ่าน

<u>ทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน</u>

ตารางที่ 39 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเรียน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยทำงาน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเกษียณ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นรวมทุกกลุ่ม
1)	การอ่านทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน	.225 (.805)	.630 (.531)	.732 (.614)	.481 (.697)
2)	การอ่านทำให้ผ่อนคลายความเครียด	.493 (.778)	.584 (.544)	.694 (.634)	.563 (.688)
3)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพใจ/จิตวิญญาณ เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ	.558 (.774)	.660 (.530)	.592 (.644)	.606 (.685)
4)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพกาย เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	.287 (.798)	.625 (.530)	.693 (.632)	.518 (.692)
5)	การอ่านทำให้เกิดความรู้และเพิ่มพูนความรู้	.430 (.784)	.244 (.611)	.126 (.705)	.341 (.716)
6)	การอ่านทำให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	.587 (.772)	.287 (.608)	.474 (.662)	.424 (.710)

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเรียน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยทำงาน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเกษียณ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นรวมทุกกลุ่ม
7)	การอ่านช่วยปรับปรุง และสนับสนุนการเรียนการปฏิบัติหน้าที่การงาน	.697 (.759)	.378 (.595)	.565 (.638)	.560 (.691)
8)	การอ่านทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต	.544 (.772)	.574 (.566)	.687 (.643)	.587 (.688)
9)	การอ่านทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง	.587 (.772)	.322 (.594)	.500 (.653)	.426 (.705)
10)	การอ่านสามารถนำมาปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้	.499 (.779)	.113 (.634)	.342 (.678)	.291 (.722)
11)	การอ่านมาก ๆ ทำให้มีความคิดฟุ้งซ่าน	.289 (.803)	-.257 (.751)	-.099 (.755)	-.034 (.783)
12)	การอ่านทำให้เสียเวลาในการทำกิจกรรมอื่น ๆ	.325 (.795)	-.035 (.680)	-.227 (.809)	.072 (.762)
	Cronbach's Alpha Coefficient	**.797**	**.625**	**.696**	**.730**

หมายเหตุ: ค่าที่อยู่ภายในวงเล็บในตารางคือ ค่า Cronbach's Alpha if Item Deleted ส่วนค่าที่อยู่ภายนอกวงเล็บคือ ค่า Corrected Item-Total Correlation

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha ในกรณีพิจารณารวมทุกช่วงวัยจะเท่ากับ .730 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในทางปฏิบัติที่ .7 แต่ถึงอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแบ่งตามแต่ละช่วงวัย จะมีทัศนคติด้านความเชื่อที่มีต่อการอ่านต่างกันระดับหนึ่งโดยค่า Alpha ของวัยเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณ เท่ากับ .797 .625 และ .696 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ยังมีบางกลุ่มช่วงวัยที่มีค่า Alpha ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงทำให้ต้องมีการตัดข้อคำถามบางข้อทิ้งไป เพื่อทำให้แบบสำรวจสามารถสะท้อนทัศนคติด้านความเชื่อต่อการอ่านของกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไปได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาทั้งภาพรวม และในแต่ละกลุ่มวัย ข้อคำถามที่ควรมีการตัดมากที่สุดคือ ข้อ 11 "การอ่านมากๆ ทำให้มีความคิดฟุ้งซ่าน" และข้อ 12 "การอ่านทำให้เสียเวลาในการทำกิจกรรมอื่นๆ" โดยทั้ง 2 ข้อให้ค่า Correlation coefficient ต่ำกว่าข้อคำถามอื่น ๆ นั่นคือทั้ง 2 ไม่มีความสอดคล้องกันกับข้อคำถามอื่นๆ ที่บ่งชี้ทัศนคติด้านความเชื่อที่มีต่อการอ่านในทิศทางเดียวกัน สาเหตุอาจมาจากข้อคำถามทั้ง 10 ข้อ ยกเว้นข้อ 11 และข้อ 12 ซึ่งเป็นข้อที่สะท้อนถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างแท้จริง และเป็นข้อที่ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่านได้อย่างชัดเจน โดยเมื่อตัดข้อคำถามดังกล่าวทั้ง 2 ข้อ แล้วจะทำให้ค่า Alpha ของวัยเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณ สูงขึ้นเท่ากับ .810 .891 และ .841 ตามลำดับ และเมื่อคิดในกรณีรวมทุกช่วงวัย ค่า Alpha จะสูงขึ้นเท่ากับ .843 ดังนั้นข้อคำถามเพื่อวัดทัศนคติด้านความเชื่อที่มีต่อการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป จึงมีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อสำหรับลงพื้นที่จริง โดยตัดข้อที่ 11 และ 12 ออกไป

ทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน

ตารางที่ 40 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเรียน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยทำงาน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเกษียณ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นรวมทุกกลุ่ม
13)	ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่นๆ	.306 (.629)	.436 (.725)	.760 (.375)	.430 (.667)
14)	ท่านรู้สึกมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน	.302 (.629)	.522 (.714)	.703 (.358)	.494 (.656)
15)	ท่านรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องอ่าน	.441 (.596)	.306 (.744)	-.214 (.606)	.249 (.698)
16)	ท่านรู้สึกสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ ๆ	.289 (.632)	.502 (.716)	.224 (.510)	.365 (.678)
17)	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน	.466 (.591)	.350 (.743)	.148 (.539)	.365 (.679)
18)	ท่านรู้สึกว่าการซื้อหนังสือมาอ่าน สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ	.272 (.636)	.268 (.749)	-.269 (.597)	.215 (.703)
19)	ท่านรู้สึกภูมิใจเมื่อได้อ่าน	.142 (.661)	.491 (.720)	.701 (.373)	.403 (.671)
20)	ท่านรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้อ่าน	.447 (.602)	.486 (.717)	.898 (.271)	.525 (.650)
21)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องท้าทาย และภูมิใจเมื่ออ่านจบ	.379 (.613)	.700 (.682)	.741 (.365)	.613 (.631)
22)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นกิจกรรมที่ยากลำบาก	.144 (.664)	.111 (.765)	-.682 (.725)	.005 (.734)
	Cronbach's Alpha Coefficient	**.651**	**.749**	**.530**	**.701**

หมายเหตุ: ค่าที่อยู่ภายในวงเล็บในตารางคือ ค่า Cronbach's Alpha if Item Deleted ส่วนค่าที่อยู่ภายนอกวงเล็บคือ ค่า Corrected Item-Total Correlation

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha ในกรณีพิจารณารวมทุกช่วงวัยจะเท่ากับ .701 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในทางปฏิบัติที่ .7 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และเมื่อพิจารณาแบ่งตามแต่ละช่วงวัยก็จะพบว่า ค่า Alpha ของวัยเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณ เท่ากับ .651 .749 และ .530 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ยังมีบางกลุ่มช่วงวัยที่มีค่า Alpha ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงทำให้ต้องมีการตัดข้อคำถามบางข้อทิ้งไป เพื่อทำให้แบบสำรวจสามารถสะท้อนทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่านของกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไปได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาทั้งภาพรวม และในแต่ละกลุ่มวัย ข้อคำถามที่ควรมีการตัดมากที่สุดคือ ข้อ 22 "ท่านรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นกิจกรรมที่ยากลำบาก" ซึ่งเป็นข้อที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดว่า ไม่มีความสอดคล้องกันกับข้อคำถามอื่น ๆ ที่บ่งชี้ถึงทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่านในทิศทางเดียวกัน เมื่อตัดข้อคำถามดังกล่าวแล้วจะทำให้ค่า Alpha ของวัยเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณ สูงขึ้นเท่ากับ .664 .765 และ .725 ตามลำดับ และเมื่อคิดในกรณีรวมทุกช่วงวัย ค่า Alpha จะสูงขึ้นเท่ากับ .734 ถึงแม้ในกลุ่มวัยเรียนค่า Alpha ยังไม่ผ่านเกณฑ์ในทางปฏิบัติก็ตาม แต่ผู้คณะวิจัยเห็นว่า ข้อคำถามที่เหลือยังน่าสนใจที่จะนำมาพิจารณาสำหรับลงพื้นที่

จริงอยู่ ดังนั้นข้อคำถามเพื่อวัดทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป จึงมีข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อสำหรับลงพื้นที่จริง โดยตัดข้อที่ 22 ออกไป

ทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีต่อการอ่าน

ตารางที่ 41 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีต่อการอ่าน

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเรียน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยทำงาน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเกษียณ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นรวมทุกกลุ่ม
23)	หากท่านว่าง จะเลือกอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ	.472 (.894)	.615 (.932)	.726 (.931)	.578 (.914)
24)	ถ้ามีเพื่อนบอกว่าหนังสือเล่มไหนดี ท่านมักจะไปหามาอ่าน	.622 (.885)	.763 (.926)	.757 (.929)	.700 (.907)
25)	ท่านมักติดตามอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่ออกมาใหม่	.576 (.889)	.791 (.924)	.823 (.925)	.708 (.907)
26)	ท่านเสาะหาหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มาอ่านอยู่ตลอดเวลา	.763 (.875)	.840 (.921)	.477 (.944)	.723 (.906)
27)	ท่านแนะนำหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ	.743 (.877)	.793 (.924)	.792 (.927)	.746 (.904)
28)	ท่านให้การช่วยเหลือหรือบริจาคหนังสืออยู่เสมอ	.683 (.881)	.853 (.920)	.854 (.923)	.767 (.903)
29)	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอยู่เสมอ เช่น งานหนังสือ ชมรม เป็นต้น	.812 (.871)	.533 (.936)	.807 (.926)	.675 (.909)
30)	ท่านชอบเล่าเรื่องที่ได้อ่านให้คนรอบข้างฟัง	.593 (.888)	.742 (.927)	.769 (.928)	.671 (.909)
31)	ท่านจะอ่านหนังสือเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น	.689 (.881)	.782 (.925)	.834 (.926)	.757 (.904)
32)	ท่านจะมีการวางแผน/จัดสรรเวลาสำหรับการอ่านอยู่เสมอ	.406 (.897)	.708 (.930)	.755 (.930)	.603 (.913)
	Cronbach's Alpha Coefficient	**.895**	**.936**	**.934**	**.916**

หมายเหตุ: ค่าที่อยู่ภายในวงเล็บในตารางคือ ค่า Cronbach's Alpha if Item Deleted ส่วนค่าที่อยู่ภายนอกวงเล็บคือ ค่า Corrected Item-Total Correlation

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha ในกรณีพิจารณารวมทุกช่วงวัยจะเท่ากับ .916 ซึ่งอยู่ในระดับสูงผ่านเกณฑ์ในทางปฏิบัติที่ .7 และเมื่อพิจารณาแบ่งตามแต่ละช่วงวัยก็จะพบว่า ค่า Alpha ของวัยเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณ เท่ากับ .895 .936 และ .934 ตามลำดับ ซึ่งทั้งภาพรวมและในแต่ละช่วงวัยมีค่า Alpha ในระดับที่สูงอยู่แล้ว แสดงว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีความสอดคล้องกัน จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตัดข้อคำถาม ดังนั้นข้อคำถามเพื่อวัดทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีต่อการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป จึงมีข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อสำหรับลงพื้นที่จริง โดยไม่มีการตัดข้อคำถามใด ๆ ทั้งสิ้น

นิสัยการอ่าน

ตารางที่ 42 การทดสอบข้อคำถามในประเด็นนิสัยการอ่าน

ข้อ	คำถามวัดนิสัย	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเรียน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยทำงาน	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของวัยเกษียณ	ค่าทดสอบความเชื่อมั่นรวมทุกกลุ่ม
1)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง	.272 (.829)	.672 (.902)	.883 (.939)	.601 (.885)
2)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยอัตโนมัติ	.466 (.805)	.836 (.883)	.938 (.935)	.750 (.868)
3)	ฉันรู้สึกแปลกๆ เมื่อไม่ได้อ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์	.636 (.774)	.618 (.910)	.685 (.955)	.624 (.883)
4)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น	.546 (.790)	.775 (.891)	.895 (.939)	.726 (.871)
5)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์เป็นกิจวัตรประจำวัน	.653 (.773)	.718 (.900)	.687 (.955)	.636 (.885)
6)	คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน	.700 (.762)	.785 (.890)	.828 (.944)	.766 (.866)
7)	ฉันเป็นนักอ่าน	.611 (.779)	.766 (.894)	.957 (.933)	.745 (.870)
	Cronbach's Alpha Coefficient	**.814**	**.910**	**.951**	**.891**

หมายเหตุ: ค่าที่อยู่ภายในวงเล็บในตารางคือ ค่า **Cronbach's Alpha if Item Deleted** ส่วนค่าที่อยู่ภายนอกวงเล็บคือ ค่า Corrected Item-Total Correlation

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า Alpha ในกรณีพิจารณารวมทุกช่วงวัยจะเท่ากับ .891 ซึ่งอยู่ในระดับสูงผ่านเกณฑ์ในทางปฏิบัติที่ .7 และเมื่อพิจารณาแบ่งตามแต่ละช่วงวัยก็จะพบว่า ค่า Alpha ของวัยเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณ เท่ากับ .814 .910 และ .951 ตามลำดับ ซึ่งทั้งภาพรวมและในแต่ละช่วงวัยมีค่า Alpha ในระดับที่สูงอยู่แล้ว แสดงว่า ข้อคำถามทั้งหมดมีความสอดคล้องกันในบ่งชี้ถึงนิสัยของการอ่าน จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตัดข้อคำถาม ดังนั้นข้อคำถามเพื่อวัดนิสัยการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป จึงมีข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อสำหรับลงพื้นที่จริง โดยไม่มีการตัดข้อคำถามใด ๆ ทั้งสิ้น

หลังจากผ่านการนำเครื่องมือทดสอบ validity และ reliability เรียบร้อยแล้ว จะนำเครื่องมือที่ได้ไปจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจริงเพื่อไปรวบรวมข้อมูลสถานะของวัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัดตามแผนแม่บทฯ โดยมีเป้าหมายในการสำรวจทั้งหมด 1,200 ตัวอย่าง จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กปฐมวัยกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มหลังเกษียณอายุ และกระจายการสำรวจไปยัง 9 แห่งตามจังหวัดที่สำคัญในภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ (เชียงใหม่ และพิษณุโลก) ภาคกลาง (สระบุรี และชลบุรี) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ขอนแก่น และบุรีรัมย์) และภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี และสงขลา)

บทที่ 7
ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทฯ กับตัวชี้วัดของงานศึกษา

ในบทนี้จะเป็นการนำตัวชี้วัดที่ได้มาจากการออกแบบในส่วนก่อนหน้านี้มาเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย พ.ศ. 2560 – 2564 และเชื่อมโยงแบบเจาะลึกลงไปถึงผลที่คาดว่าจะได้รับตามแผนงาน/โครงการในแต่ละยุทธศาสตร์ เพื่อให้เห็นความเกี่ยวเนื่องระหว่างงานศึกษาชิ้นนี้กับแผนแม่บท และเป็นประโยชน์ในการติดตามการดำเนินงานตามแผนแม่บทอย่างใกล้ชิด รวมไปถึงสะท้อนความสามารถของเครื่องมือในการนำไปใช้วัดผลของโครงการในระดับจุลภาค หรือแต่ละกรณีศึกษา โดยสามารถสรุปได้ตามภาพดังนี้

ภาพที่ 12 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทฯ กับตัวชี้วัดของงานศึกษา

จากภาพจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของการอ่านในงานศึกษานี้ได้ครอบคลุมทุกยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทไว้อย่างครบถ้วน พฤติกรรมรักการอ่านจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่าน (เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านรวมอยู่ด้วย) และสภาพแวดล้อมทางสังคม การเข้าถึงสื่อการอ่านจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน แหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านที่มีคุณภาพจะเกี่ยวข้องกับสื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่านจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินของภาคส่วน ซึ่งทุกยุทธศาสตร์และทุกองค์ประกอบได้มีการกำหนดประเด็นหรือด้านที่จะวัดไว้อย่างชัดเจน รวมไปถึงเชื่อมโยงหน่วยงานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดในการเชื่อมโยงตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 43 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ตามแผนแม่บทฯ กับตัวชี้วัดของงานศึกษา

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดตามแผน	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	เครื่องมือในการวัด
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย	คนไทยทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้มากขึ้น	คนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปอ่านเพิ่มขึ้น	เวลาในการอ่านของประชาชนที่มีอายุมากกว่า 6 ปีเฉลี่ย .... นาที/วัน	ภาพรวม ลักษณะประชากร[3] พื้นที่ ประเภทสื่อการอ่าน - สื่อสิ่งพิมพ์ - สื่อออนไลน์ ประเภทเนื้อหา - สาระ - บันเทิง	6.2.1/(2)/1. เวลาในการอ่าน 6.2.3/1. ร้อยละเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด
			ปริมาณการอ่านของประชาชนที่มีอายุมากกว่า 6 ปีเฉลี่ย .... หน้ากระดาษ A4/วัน	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทสื่อการอ่าน - สื่อสิ่งพิมพ์ - สื่อออนไลน์ ประเภทเนื้อหา - สาระ - บันเทิง	6.2.1/(2)/2. จำนวนหน้าในการอ่าน 6.2.3/1. ร้อยละเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด

[3] หมายเหตุ: ลักษณะประชากรในที่นี้ หมายถึง ลักษณะทั่วไปของบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ รายได้ และสถานภาพ

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดตามแผน	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	เครื่องมือในการวัด
		คนไทยทุกช่วงวัยใช้เวลาอ่านเพิ่มมากขึ้นทุกปี	เวลาในการอ่านของประชาชนที่มีอายุมากกว่า 6 ปีเฉลี่ย .... นาที/วัน	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทสื่อการอ่าน - สื่อสิ่งพิมพ์ - สื่อออนไลน์ ประเภทเนื้อหา - สาระ - บันเทิง	6.2.1/(2)/1. เวลาในการอ่าน 6.2.3/1. ร้อยละเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด
			เวลาในการอ่านของเด็กที่อายุต่ำกว่า 6 ปี เฉลี่ย .... นาที/วัน	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทสื่อการอ่าน - สื่อสิ่งพิมพ์ - สื่อออนไลน์ ประเภทเนื้อหา - สาระ - บันเทิง	6.2.1/(2)/1. เวลาในการอ่าน 6.2.3/1. ร้อยละเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด
		คนไทยเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เพิ่มขึ้น	ร้อยละประชากรที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.4.1/ พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน
			จำนวนครั้งเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในการเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.4.1/ พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดตามแผน	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	เครื่องมือในการวัด
			จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านทั้งหมด	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.1/ ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม (เฉพาะกิจกรรมที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมเป็นตัวชี้วัด)
	ประเทศไทยมีแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่าน ทั้งในรูปแบบที่มีความหลากหลาย สามารถ	มีแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ/ง่ายต่อการเข้าถึงเพิ่มขึ้น	จำนวนแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และมุมหนังสือ ที่มีคุณภาพมากขึ้น	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/ (1)/ 1. จำนวนพื้นที่อ่าน, 2. จำนวนห้องสมุด 6.3.5/(4)/3. คุณภาพพื้นที่อ่านด้านอุปทาน
			ความหนาแน่นของแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และมุมหนังสือ	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(2)/ 1. ความหนาแน่นของพื้นที่อ่าน
			ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(2)/ 3. ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่อ่าน
		มีสื่อการอ่านที่มีรูปแบบหลากหลาย มีความทันสมัย และมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น	จำนวนปก (Titles) ของหนังสือ	ภาพรวม	6.3.4/(1)/ 1. ปริมาณปกใหม่ที่ทำการผลิต
		มีช่องทาง/รูปแบบการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านที่หลากหลาย สะดวก และง่ายขึ้น	จำนวนช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(1)/ 1. จำนวนสถานที่ในการรับสื่อสิ่งพิมพ์
			ความหนาแน่นของช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(2)/ 1. ความหนาแน่นของช่องทางการรับสื่อสิ่งพิมพ์

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดตามแผน	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	เครื่องมือในการวัด
ยุทธศาสตร์ที่ 2 อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อการอ่านของประชาชนทั้งในชุมชนเมืองและภูมิภาค	เข้าถึงได้อย่างง่าย สะดวก ทั่วถึง และไม่จำกัดเวลาและสถานที่		ความหนาแน่นของโครงข่ายอินเทอร์เน็ต	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(2)/ 2. ความหนาแน่นของโครงข่ายอินเทอร์เน็ต
			ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(2)/ 5. พฤติกรรมการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน
			ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงสื่อออนไลน์ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(3)/ 5. พฤติกรรมการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดตามแผน	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	เครื่องมือในการวัด
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้	ประเทศไทยมีแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความทันสมัย และสามารถให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง	หอสมุดแห่งชาติ/ห้องสมุดประชาชนมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ	จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่ห้องสมุดจัดในแต่ละปี	ภาพรวม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2/ 1. จำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่าน
			ต้นทุนต่อผลผลิตของการดำเนินกิจกรรมของห้องสมุด	ภาพรวม พื้นที่ วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม) รายกิจกรรม	6.4.2/ 8. ต้นทุนต่อผลผลิต
			ต้นทุนต่อผลลัพธ์ของการดำเนินกิจกรรมของห้องสมุด	ภาพรวม พื้นที่ วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม) รายกิจกรรม	6.4.2/ 9. ต้นทุนต่อผลลัพธ์
		มีสถิติการเข้าใช้บริการหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดต่อปี	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.1.5/ 3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)
		มีแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น	จำนวนแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และมุมหนังสือ	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/ (1)/ 1. จำนวนพื้นที่อ่าน, 2. จำนวนห้องสมุด
		มีสื่อการอ่านทั้งในรูปแบบที่มีความหลากหลายทันสมัย มีคุณภาพและมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพและมาตรฐานของสื่อการอ่าน	ภาพรวม ช่วงวัย ประเภทสื่อการอ่าน ประเภทเนื้อหา	6.3.4/ (3)/ 1. คุณภาพของเนื้อหา, 2. คุณภาพของการนำเสนอ

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ตัวชี้วัดตามแผน	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	เครื่องมือในการวัด
ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน	การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน/สังคมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีกลไกขับเคลื่อนและมีการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	มีการรณรงค์ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านอย่างต่อเนื่อง	จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่ห้องสมุดจัดในแต่ละปี	ภาพรวม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2/1. จำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่าน
			งบประมาณของโครงการ/กิจกรรมที่ห้องสมุดจัดในแต่ละปี	ภาพรวม พื้นที่ วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2/2. งบประมาณของโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่าน
		ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน	จำนวนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่าน	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2 ฝ่ายผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ดำเนินโครงการด้านการอ่าน
		มีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านที่ชัดเจน	จำนวนโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานที่มีการกำหนดผลผลิตและผลลัพธ์เป็น kpi ของโครงการอย่างชัดเจน	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2/ 1. จำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่าน

ตารางที่ 44 การเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดการอ่านกับกลยุทธ์ของแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย พ.ศ. 2560 - 2564

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
ยุทธศาสตร์ที่ 1: ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย				
กลยุทธ์ที่ 1: ส่งเสริมบทบาทพ่อแม่อ่านกับลูกก่อนวัยเรียน				
1. แผนงานเสริมการอ่านให้เด็กก่อนวัยเรียน	เพื่อให้เด็กก่อนวัยเรียนมีพัฒนาการที่สมวัย	ระดับคะแนนทักษะการอ่านที่จำเป็นสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน - ทักษะด้านความเข้าใจ - ทักษะการจดจำคำศัพท์	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.2.4/ (1) ทักษะด้านการอ่าน หรือ 6.3.1/(6) ทักษะและความสามารถในการอ่าน
2. โครงการหนังสือเล่มแรก Bookstart	- พ่อแม่ลูกวัย 2 ขวบปีแรกได้ใกล้ชิดกันและมีความสุขร่วมกันมากขึ้น - พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กใช้เวลากับเด็กวัย 2 ขวบปีแรกมากขึ้น (ร้องเพลง เล่านิทาน อ่านหนังสือกับเด็กโดยเฉพาะมีเวลาเล่นกับเด็กมากขึ้น)	ร้อยละประชากรเด็กวัย 2 ขวบปีแรกที่มีผู้ปกครองอ่านให้ฟังต่อประชากรเด็กวัย 2 ขวบปีแรกทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทสื่อการอ่าน	6.2.1/(1) ร้อยละประชากรที่อ่าน
		เวลาในการอ่านของเด็กวัย 2 ขวบปีแรกที่ผู้ปกครองอ่านให้ฟังเฉลี่ย ... นาที/วัน	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทสื่อการอ่าน	6.2.1/(2) ปริมาณการอ่าน
3. โครงการอ่านแต่เล็กเด็กฉลาดสมรรถนะดี	เด็กปฐมวัย 3 - 5 ปี มีสมรรถนะในการพัฒนาตามวัย 7 ด้าน ดีขึ้น ได้แก่ 1) การเคลื่อนไหวและสุขภาวะ 2) สังคม 3) อารมณ์ 4) การคิดและสติปัญญา 5) ภาษา 6) จริยธรรม และ 7) การสร้างสรรค์	ร้อยละของเด็กอายุ 36 - 59 เดือนที่มีพัฒนาการสมวัยอย่างน้อย 3 ใน 4 ด้าน	ภาพรวม	6.2.4/(3) พัฒนาการของเด็กปฐมวัย
กลยุทธ์ที่ 2: สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กวัยเรียน (อนุบาล-มัธยมต้น)				
4. แผนงานเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านเด็กวัยเรียน	เพื่อสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการสร้างนิสัยรักษาอ่านให้กับเด็กวัยเรียน	ร้อยละเด็กวัยเรียนที่มีนิสัยรักการอ่านต่อเด็กวัยเรียนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.2.2/(2) นิสัยการอ่าน หรือ 6.3.1/(2) นิสัยการอ่าน
5. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน	- นักเรียนนำความรู้และเทคนิควิธีอ่านอย่างมีกลยุทธ์ไปใช้ในการเรียนรู้ และการศึกษาค้นคว้า	ระดับคะแนนทักษะการอ่านที่จำเป็นสำหรับเด็กวัยเรียน	ภาพรวม ลักษณะประชากร	6.2.4/(1) ทักษะด้านการอ่าน

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
	- นักเรียน/ครู มีความรู้ความคิด ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ผ่านการอ่าน และนำความรู้เทคนิควิชาการที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	- ความคล่องแคล่วในการอ่าน - ความสามารถในการสืบค้น - ความสามารถในการอ่านแบบกวาด - ความเข้าใจ/การจับใจความสำคัญ - ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนับจากสิ่งที่อ่าน - ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา	พื้นที่	หรือ 6.3.1/(6) ทักษะและความสามารถในการอ่าน
กลยุทธ์ที่ 3: ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านและสืบค้นข้อมูลให้กับคนวัยเรียน (มัธยมปลาย-อุดมศึกษา) และวัยทำงาน				
6. แผนงานเสริมสร้างทักษะการอ่านและสืบค้นข้อมูล	เพื่อประโยชน์การเพิ่มสมรรถนะในการเรียนและการทำงาน	ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดเพิ่มเติม เพื่อเจาะจงแผนงาน[4]		

[4] บางแผนงานมีลักษณะการวัดที่เจาะจง และอาจอยู่นอกเหนือจากขอบเขตองค์ประกอบการอ่านที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ทางผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ได้เครื่องมือที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการตอบโจทย์ในแต่ละแผนงาน/โครงการ

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
ยุทธศาสตร์ที่ 2: อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อการอ่านของประชาชนทั้งในชุมชนเมืองและภูมิภาค				
กลยุทธ์ที่ 1: กำหนดเป็นนโยบายบังคับหรือจูงใจให้กรุงเทพมหานคร องค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชน จัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดหนังสือดีสำหรับบริการแก่ประชาชน				
1. แผนงานจัดหาและสนับสนุนมุมหนังสือดีเพื่อประชาชน	เพื่อมีมุมหนังสือหรือห้องสมุดหนังสือดีบริการประชาชนทั่วประเทศ	จำนวนแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และมุมหนังสือ ที่มีคุณภาพมากขึ้น	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(1)/1. จำนวนพื้นที่อ่าน, 2. จำนวนห้องสมุด 6.3.5/(4)/3. คุณภาพพื้นที่อ่านด้านอุปทาน
		ความหนาแน่นของแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และมุมหนังสือ	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(2)/1. ความหนาแน่นของพื้นที่อ่าน
2. แผนงานพัฒนาอุทยานการเรียนรู้	- ขยายโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยโดยสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาอุทยานการเรียนรู้เพื่อให้บริการส่งเสริมการอ่านการเรียนรู้กับประชาชนทุกช่วงวัยให้เกิดขึ้นทั่วประเทศ - เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านการเรียนรู้ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต - วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นรากฐานของสังคมไทย ที่พัฒนาและนำประเทศก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน	ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(2)/3. ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่อ่าน
		ร้อยละประชาชนที่มีนิสัยรักการอ่านต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.2.2/(2) นิสัยการอ่าน หรือ 6.3.1/(2) นิสัยการอ่าน
3. โครงการอ่านเทิดไท้เจ้าฟ้านักอ่าน	- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมุมหนังสือดีสำหรับเด็ก - เด็กปฐมวัย 2 - 6 ปีได้อ่านหนังสือดีที่ผ่านการพิจารณาจากองค์กรต่าง ๆ ที่เป็นที่เชื่อถือของสังคม - เด็กปฐมวัยเกิดคุณลักษณะทีพึงประสงค์และทักษะชีวิตที่ดีขึ้น	ร้อยละเด็กปฐมวัยที่เผชิญกับอุปสรรคด้านคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อเด็กปฐมวัยที่ใช้บริการศูนย์เด็กเล็กทั้งหมด	ภาพรวม พื้นที่	6.3.5/(4)/2. คุณภาพห้องสมุด
		ร้อยละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด	ภาพรวม พื้นที่	6.3.5/(4)/3. คุณภาพพื้นที่อ่านด้านอุปทาน

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
กลยุทธ์ที่ 2: ส่งเสริมให้หน่วยงานราชการ/สถานศึกษา (ทั้งรัฐและเอกชน) จัดกิจกรรมหมุนเวียนหนังสือ				
4. แผนงานสนับสนุนการจัดหาและหมุนเวียนหนังสือ	เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงหนังสือและสื่อการอ่านที่ดีและมีคุณภาพ	ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(3)/5. พฤติกรรมการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน
		ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงสื่อออนไลน์ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(3)/5. พฤติกรรมการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน
กลยุทธ์ที่ 3: สนับสนุนให้โรงเรียนและท้องถิ่นในพื้นที่ห่างไกลมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านร่วมกับชุมชน				
5. แผนงานส่งเสริมการอ่านในชุมชน	เพื่อพัฒนาและจัดการองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมการอ่านในชุมชน	ร้อยละประชากรที่ได้รับการส่งเสริมการอ่านในชุมชนต่อประชากรทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.3.3/(2)/2. สภาพแวดล้อมในชุมชนและสังคม
6. โครงการ Read Thailand	ชุมชนมีส่วนร่วมและเกิดความตื่นตัวที่จะคิดวิเคราะห์และร่วมรณรงค์ให้เกิดจิตสำนึกเห็นคุณค่าของการอ่าน การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้	ร้อยละประชากรที่ได้รับการส่งเสริมการอ่านในชุมชนต่อประชากรทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.3.3/(2)/2. สภาพแวดล้อมในชุมชนและสังคม
7. แผนงานพัฒนาและประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการอ่านในชุมชน	เพื่อประยุกต์ใช้ ICT ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านที่ทันสมัยและมีรูปแบบที่หลากหลาย และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงให้เข้าถึงได้ง่าย สะดวก และมีต้นทุนต่ำ	ร้อยละประชาชนที่เผชิญกับอุปสรรคด้านคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ต่อประชาชนที่เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(4)/2. คุณภาพห้องสมุด
		ร้อยละของแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพต่อแหล่งเรียนรู้ทั้งหมด	ภาพรวม พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(4)/3. คุณภาพพื้นที่อ่านด้านอุปทาน
		ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(2)/3. ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่อ่าน

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
		ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(2)/5. ความสามารถในการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน, (3)/ 1. ความสามารถในการจ่าย
		ร้อยละประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าสื่อออนไลน์ต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทของช่องทาง	6.3.3/(2)/5. ความสามารถในการเข้าถึงช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน, (3)/ 1. ความสามารถในการจ่าย
8. โครงการให้ตรงใจ - ประชาสัมพันธ์และจัดหาเงินสนับสนุน - คัดเลือกโรงเรียนและท้องถิ่นในพื้นที่ห่างไกลเพื่อเป็นผู้รับบริจาค - เลือกหนังสือและจัดส่งหนังสือ	- เกิดความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายรณรงค์ให้เปลี่ยนทัศนคติใหม่ในการบริจาคหนังสือ โดยการขอรับบริจาคเป็นเงินเพื่อส่งมอบให้กับโรงเรียนและท้องถิ่นในพื้นที่ห่างไกลได้มีโอกาสเลือกซื้อหนังสือได้ด้วยตนเอง - มอบโอกาสให้กับชุมชนที่ขาดแคลนเข้าถึงหนังสือได้ 5 ปี 500 แห่ง และได้หนังสือตามความต้องการเหมาะสมกับช่วงวัยจำนวน 250,000 คนเป็นอย่างต่ำ - ส่งเสริมให้คนทุกช่วงวัยอ่านหนังสืออย่างแพร่หลาย อ่านหนังสือที่ดีมีคุณภาพและตรงกับความต้องการที่จะอ่าน ช่วยให้เกิดแรงกระตุ้นให้อยากอ่านมากขึ้น นำไปสู่การยกระดับการเรียนรู้ ก่อเกิดปัญญาและรักการอ่านในที่สุด	ร้อยละของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่าน	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2 ฝ่ายผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ดำเนินโครงการด้านการอ่าน

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
ยุทธศาสตร์ที่ 3: ยกระดับคุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้				
กลยุทธ์ที่ 1: พัฒนาและยกระเบียบบทบาทของหอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดทุกประเภทให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการอ่าน				
1. แผนยกระดับคุณภาพห้องสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งศูนย์กลางการให้บริการมรดกภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชาติ	- หอสมุดแห่งชาติมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านของคนไทยที่มีประสิทธิภาพ - ประชาชนมีสถิติการเข้าใช้บริการหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง - สร้างสภาพแวดล้อมหอสมุดแห่งชาติเป็นแหล่งส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชาติ	จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่ห้องสมุดจัดในแต่ละปี	ภาพรวม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2/1. จำนวนโครงการ/กิจกรรมด้านการอ่าน
		จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดต่อปี	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.1.5/3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)
		ร้อยละประชาชนที่เผชิญกับอุปสรรคด้านคุณภาพของหอสมุดแห่งชาติต่อประชาชนที่ใช้บริการหอสมุดแห่งชาติทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร	6.3.5/(4)/2. คุณภาพห้องสมุด
2. แผนงานพัฒนาห้องสมุดชีวิต	เพื่อให้มีเหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความทันสมัย และสามารถให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง	ร้อยละประชาชนที่เผชิญกับอุปสรรคด้านคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ต่อประชาชนที่เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่ ประเภทแหล่งเรียนรู้	6.3.5/(4)/1. คุณภาพพื้นที่อ่าน
3. แผนงานจัดหาและพัฒนาศักยภาพบุคลากรห้องสมุดทั้งระบบ	มีบุคลากรห้องสมุดที่มีศักยภาพเพียงพอกับความต้องการและความสามารถในการให้บริการห้องสมุดอย่างมีคุณภาพ	ร้อยละประชาชนที่เผชิญกับอุปสรรคด้านคุณภาพของห้องสมุดต่อประชาชนที่เข้าใช้ห้องสมุดทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.3.5/(4)/2. คุณภาพห้องสมุด

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
กลยุทธ์ที่ 2: ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนจัดตั้งห้องสมุดสาธารณะ หรือมุมอ่านหนังสือในพื้นที่สาธารณะ ทั้งโดยการใช้มาตรการลดหย่อนภาษี/รางวัลเกียรติคุณจูงใจ				
4. แผนงานส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนจัดตั้งห้องสมุด/ศูนย์เรียนรู้/มุมหนังสือสาธารณะ	เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการยกระดับคุณภาพการให้บริการห้องสมุด/ศูนย์เรียนรู้/มุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะ ตลอดจนลดภาระงบประมาณของภาครัฐ	จำนวนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่าน	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2 ฝ่ายผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ดำเนินโครงการด้านการอ่าน
กลยุทธ์ที่ 3: ส่งเสริมให้สำนักพิมพ์ จัดพิมพ์หนังสือดี มีคุณภาพและราคาถูกออกสู่สังคม อย่างต่อเนื่อง				
5. แผนงานจัดหาหนังสือดีมีคุณภาพ	มีสื่อการอ่านที่มีรูปแบบหลากหลายทันสมัย มีคุณภาพและมาตรฐาน และมีราคาเหมาะสม	ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพและมาตรฐานของสื่อการอ่าน	ภาพรวม ช่วงวัย ประเภทสื่อการอ่าน ประเภทเนื้อหา	6.3.4/(3)/1. คุณภาพของเนื้อหา, 2. คุณภาพของการนำเสนอ
ยุทธศาสตร์ที่ 4: สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน				
กลยุทธ์ที่ 1:ส่งเสริมให้คนมีชื่อเสียงในสังคมของวงการต่างๆ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่านอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง				
1. แผนงานคนดีคนดังชวนอ่าน	เพื่อเชิดชูเกียรตินักอ่านเพื่อเป็นต้นแบบที่ดีและส่งเสริมให้คนมีชื่อเสียง/คนต้นแบบแนะนำและส่งเสริมการอ่านให้กับประชาชน	ร้อยละประชาชนที่มีแบบอย่างด้านการอ่านในสังคมต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.3.3/(2)/2. สภาพแวดล้อมในชุมชนและสังคม
กลยุทธ์ที่ 2: กำหนดให้ “การใช้เวลาอ่านหนังสือของคนไทย”เป็นตัวชี้วัด (KPI) ผลการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม				
2. แผนงานพัฒนาระบบบริหารจัดการและติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน	เพื่อมีระบบบริหารจัดการงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านที่มีประสิทธิภาพและมีการติดตามประเมินการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	ตัวชี้วัดทั้งหมดในงานศึกษานี้		6. เครื่องมือและข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา
กลยุทธ์ที่ 3: รณรงค์อย่างต่อเนื่องให้ทุกองค์กรในสังคม ทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรสาธารณะอื่น เข้ามามีบทบาทสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับคนไทย				
3. แผนงานส่งเสริมและสนับสนุนการรักการอ่าน	เพื่อรณรงค์สร้างความตระหนักและสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับคนไทยทั่วประเทศ	ร้อยละประชาชนที่มีทัศนคติต่อการอ่านที่ดีต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.2.2/(1) ทัศนคติต่อการอ่านหรือ 6.3.1/(2) ทัศนคติต่อการอ่าน
		ร้อยละประชาชนที่มีนิสัยรักการอ่านต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร	6.2.2/(2) นิสัยการอ่านหรือ

แผนงาน/โครงการ	เป้าประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดตามโครงสร้าง	มิติของตัวชี้วัด	อ้างอิงจาก
			พื้นที่	6.3.1/(2) นิสัยการอ่าน
4. โครงการสร้างวัฒนธรรมการอ่านด้วยกิจกรรมหนังสือดี 0 – 100 ปี ชีวีมีสุข	คนทุกวัยนับตังแต่ 0 – 100 ปี มีความสุขในโลกของหนังสือที่เหมาะสมกับวัย	ร้อยละประชาชนที่มีทัศนคติต่อการอ่านที่ดีต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.2.2/(1) ทัศนคติต่อการอ่าน หรือ 6.3.1/(2) ทัศนคติต่อการอ่าน
		ร้อยละประชาชนที่มีนิสัยรักการอ่านต่อประชาชนทั้งหมด	ภาพรวม ลักษณะประชากร พื้นที่	6.2.2/(2) นิสัยการอ่าน หรือ 6.3.1/(2) นิสัยการอ่าน
5. โครงการ ประชุมนานาชาติเรื่องการปฏิรูปการอ่านในยุคดิจิตอล:	เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย	จำนวนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่าน	ภาพรวม หน่วยงานที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ (ลักษณะกิจกรรม)	6.4.2 ฝ่ายผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ดำเนินโครงการด้านการอ่าน

บทที่ 8
ประมวลผลตัวชี้วัดและประเมินสถานะเบื้องต้นวัฒนธรรมการอ่าน

ในบทนี้จะเป็นบทที่ทำการนำเสนอรูปแบบหรือตัวอย่างในการวิเคราะห์ถึงวัฒนธรรมการอ่านของคนไทย ผ่านการนำข้อมูลจากการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่สามารถรวบรวมได้มาวิเคราะห์ และนำมาคำนวณเป็นตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยตามที่ได้มีการออกแบบไว้ในบทก่อนหน้านี้ รวมถึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัดต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมิติการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการอ่านได้ดีมากยิ่งขึ้น

8.1 ผลการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม

การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นขั้นตอนที่นำเครื่องมือที่ผ่านการทดสอบแล้วไปรวบรวมข้อมูลสถานะของวัฒนธรรมการอ่านตามตัวชี้วัดตามแผนแม่บทฯ เพื่อนำไปวิเคราะห์สถานการณ์ที่แท้จริง โดยผู้วิจัยได้มีการเก็บจำนวนตัวอย่างในการสำรวจทั้งหมด 1,200 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเด็กปฐมวัย กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มหลังเกษียณอายุ อย่างไรก็ตามด้วยข้อจำกัดของงบประมาณ ทำให้ขนาดตัวอย่างที่ได้มีเท่าที่ได้กล่าวไป ไม่สามารถกำหนดขนาดตัวอย่างจากระดับความคลาดเคลื่อน (error) ที่ต้องการได้ โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างในงานศึกษานี้จะกำหนดจากข้อจำกัดของงบประมาณแทน ซึ่งเป็นการปล่อยให้ความคลาดเคลื่อนเป็นตัวผันแปรตามงบประมาณ ดังนั้นในการตีความและการนำผลการศึกษาไปใช้งานจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงระดับความคลาดเคลื่อนของการประมาณประชากรดังกล่าวด้วย

การเก็บข้อมูลทางผู้วิจัยได้ทำการเก็บจำนวนตัวอย่างมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดในการเก็บข้อมูลในบางตัวอย่าง ซึ่งมีการเก็บจริงทั้งหมด 1,221 ตัวอย่าง และสามารถใช้ได้จริง 1,196 ตัวอย่าง โดยแสดงขนาดตัวอย่างที่จัดเก็บได้ในแต่ละกลุ่มตัวอย่างดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 45 ขนาดตัวอย่างที่ทำการสำรวจ

กลุ่มที่สำรวจ	ขนาดตัวอย่าง	แบบสำรวจที่ใช้
1. กลุ่มเด็กปฐมวัย (อายุระหว่าง 0 - 6 ปี)	293	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)
2. กลุ่มเด็กและเยาวชน (อายุระหว่าง 6 - 24 ปี)	298	
2.1 ระดับประถมศึกษา (อายุระหว่าง 6 - 13 ปี)	149	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 - 13 ปี
2.2 ระดับมัธยมศึกษาถึงมหาวิทยาลัย (อายุระหว่าง 14 - 24 ปี)	149	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
3. กลุ่มคนวัยทำงาน (อายุระหว่าง 25 - 59 ปี)	301	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
4. กลุ่มหลังเกษียณอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)	304	แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป
รวม	**1,196**	

จากตารางจำนวนตัวอย่างที่จะนำไปวิเคราะห์สถานะของวัฒนธรรมการอ่านมีทั้งหมด 1,196 คน แบ่งเป็น กลุ่มเด็กปฐมวัย (อายุระหว่าง 0 - 6 ปี) 293 คน มีอายุเฉลี่ย 2.951 ปี กลุ่มเด็กและเยาวชน (อายุระหว่าง 6 - 24 ปี) 298 คน มีอายุเฉลี่ย 13.950 ปี กลุ่มคนวัยทำงาน (อายุระหว่าง 25 - 59 ปี) 301 คน มี

อายุเฉลี่ย 39.983 ปี และกลุ่มหลังเกษียณอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) 304 คน มีอายุเฉลี่ย 66.763 ปี โดยแต่ละกลุ่มจะมีการใช้แบบสำรวจที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของแต่ละช่วงวัย ซึ่งกลุ่มเด็กปฐมวัย และเด็กที่มีอายุอยู่ในช่วงประถมศึกษาจะให้ทำการสอบถามผ่านผู้ปกครอง เนื่องจากเห็นว่าข้อคำถามที่ใช้ในการสำรวจอาจซับซ้อนเกินไปที่ตัวอย่างในวัยดังกล่าวจะสามารถตอบได้

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของประชากรในภาพรวมประเทศ ทางผู้วิจัยจึงมีความพยายามในการจัดเก็บให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ โดยพื้นที่ที่ลงภาคสนามจริง มีจำนวนทั้งหมด 9 แห่งตามจังหวัดที่สำคัญในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่

- กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ (เชียงใหม่ และพิษณุโลก)
- ภาคกลาง (สระบุรี และชลบุรี)
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ขอนแก่น และบุรีรัมย์)
- ภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี และสงขลา)

ทั้งนี้ขนาดตัวอย่างที่มีการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจริงมีการกระจายตัวตามพื้นที่ต่าง ๆ ตามภูมิภาค ซึ่งจะขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรจริงของแต่ละพื้นที่ ขนาดตัวอย่างที่มีการจัดเก็บจะมีลักษณะประชากรทั่วไป ได้แก่ เพศ พื้นที่ ศาสนา สถานภาพการทำงาน และรายได้ ที่สามารถสรุปได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 46 ขนาดตัวอย่างที่ทำการสำรวจและลักษณะประชากร

ลักษณะประชากร		ปฐมวัย	เด็กและเยาวชน		วัยทำงาน	เกษียณ	รวม	ร้อยละ
		0 - 6 ปี	6 - 13 ปี	14 - 24 ปี	25 - 59 ปี	> 60 ปี		
ขนาดตัวอย่าง								
กรุงเทพมหานคร	ในเขตเทศบาล	35	19	16	34	39	143	11.96%
ขอนแก่น	ในเขตเทศบาล	18	10	8	15	16	67	5.60%
	นอกเขตเทศบาล	24	12	11	30	27	104	8.70%
ชลบุรี	ในเขตเทศบาล	26	14	17	31	29	117	9.78%
	นอกเขตเทศบาล	9	6	6	10	11	42	3.51%
เชียงใหม่	ในเขตเทศบาล	14	7	9	15	16	61	5.10%
	นอกเขตเทศบาล	13	6	5	12	11	47	3.93%
บุรีรัมย์	ในเขตเทศบาล	13	7	6	14	12	52	4.35%
	นอกเขตเทศบาล	31	14	15	30	31	121	10.12%
พิษณุโลก	ในเขตเทศบาล	6	3	3	6	6	24	2.01%
	นอกเขตเทศบาล	21	11	9	22	21	84	7.02%
สระบุรี	ในเขตเทศบาล	12	6	8	12	14	52	4.35%
	นอกเขตเทศบาล	29	16	12	30	28	115	9.62%
สงขลา	ในเขตเทศบาล	11	4	8	9	12	44	3.68%
	นอกเขตเทศบาล	10	4	5	11	10	40	3.34%
สุราษฎร์ธานี	ในเขตเทศบาล	9	4	5	8	9	35	2.93%
	นอกเขตเทศบาล	12	6	6	12	12	48	4.01%
	รวม	293	149	149	301	304	1196	100.00%
ลักษณะประชากร								
เพศ	ชาย	2,186,855	3,843,919	4,502,776	17,526,660	3,847,979	31,908,189	48.36%
	หญิง	2,361,601	4,576,700	3,908,355	18,567,713	4,660,107	34,074,477	51.64%
ศาสนา	พุทธ	4,303,541	8,083,563	8,016,223	33,569,313	8,176,791	62,149,431	94.19%
	คริสต์	181,445	216,849	271,696	1,607,883	236,776	2,514,649	3.81%

ลักษณะประชากร		ปฐมวัย	เด็กและเยาวชน		วัยทำงาน	เกษียณ	รวม	ร้อยละ
		0 - 6 ปี	6 - 13 ปี	14 - 24 ปี	25 - 59 ปี	> 60 ปี		
	อิสลาม	45,270	120,206	61,212	713,265	0	939,953	1.42%
	อื่นๆ	0	0	0	111,165	0	111,165	0.17%
	ไม่นับถือศาสนา	18,199	0	62,000	92,747	94,519	267,465	0.41%
การศึกษา	ต่ำกว่าประถม	4,548,456	280,108	51,761	1,941,872	2,157,314	8,979,511	32.61%
	ประถมศึกษา	0	7,249,373	125,075	10,215,180	4,499,308	22,088,936	31.44%
	มัธยมต้น	0	891,138	2,924,204	6,749,183	372,042	10,936,567	11.71%
	มัธยมปลาย/ปวช.	0	0	2,161,629	4,650,388	401,734	7,213,751	7.86%
	อนุปริญญา/ปวส.	0	0	1,308,582	3,247,085	272,469	4,828,136	4.93%
	ปริญญาตรี	0	0	1,839,881	7,602,544	668,042	10,110,467	9.87%
	ปริญญาตรีขึ้นไป	0	0		1,688,122	137,177	1,825,299	1.59%
รายได้ต่อเดือน	ไม่เปิดเผยข้อมูล			0	0	25,308	25,308	0.05%
	0 - 5,000			4,516,561	7,193,559	4,263,908	15,974,028	30.13%
	5,001 - 10,000			2,266,747	12,480,983	2,257,123	17,004,853	32.08%
	10,001 - 15,000			749,230	5,773,547	801,921	7,324,698	13.82%
	15,001 - 20,000			493,408	6,003,049	766,792	7,263,249	13.70%
	20,001 - 30,000			385,185	3,586,987	266,789	4,238,961	8.00%
	30,001 - 50,000				908,247	46,678	954,925	1.80%
	50,001 - 70,000				148,002	79,568	227,570	0.43%
	70,001 - 100,000			0	0	0	-	0.00%
	มากกว่า 100,000			0	0	0	-	0.00%
รายได้ต่อครัวเรือน	ไม่เปิดเผยข้อมูล	18,199	0				18,199	0.14%
	0 - 5,000	465,613	1,268,691				1,734,304	13.37%
	5,001 - 10,000	1,729,265	1,947,136				3,676,401	28.35%
	10,001 - 15,000	700,590	1,728,250				2,428,840	18.73%
	15,001 - 20,000	926,005	1,981,793				2,907,798	22.42%
	20,001 - 30,000	488,542	1,103,353				1,591,895	12.27%
	30,001 - 50,000	177,857	219,428				397,285	3.06%
	50,001 - 70,000	10,935	171,968				182,903	1.41%
	70,001 - 100,000	31,450	0				31,450	0.24%
	มากกว่า 100,000	0	0				0	0.00%

กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาทั้งหมดจะถูกคำนวณในลักษณะของข้อมูลประชากร นั่นคือ ในแต่ละตัวอย่างมีค่าถ่วงน้ำหนัก (Weight) ที่แสดงถึงความน่าจะเป็นที่ตัวอย่างนั้นถูกสุ่มได้ เพื่อนำมาสรุปสถานการณ์การอ่านของคนไทยทั้งประเทศ อย่างไรก็ตามการนำเสนอรูปแบบการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามจะถูกนำเสนอเรียงตามโครงสร้างตัวชี้วัดขององค์ประกอบการอ่านเริ่มตั้งแต่เป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน องค์ประกอบการอ่าน (ด้านตัวผู้อ่าน ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน ด้านสื่อการอ่าน และด้านพื้นที่อ่าน) จนไปถึงการดำเนินงานของภาคส่วน ซึ่งทั้งหมดจะเน้นการวิเคราะห์ไปที่มิติของช่วงวัย และในบางองค์ประกอบจะเพิ่มเติมการวิเคราะห์ในมิติอื่น ๆ เช่น พื้นที่ เข้าไปด้วย เพื่อให้ผลการศึกษามีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้ทำการปรับเปลี่ยนช่วงวัยในการวิเคราะห์ใหม่ให้สอดคล้องกับการนำเสนอข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปศึกษาต่อในอนาคต ได้แก่

1. เด็กปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)
2. วัยเด็ก (อายุ 6 - 14 ปี)
3. เยาวชน (อายุ 15 - 24 ปี)
4. วัยทำงาน (อายุ 25 - 59 ปี)
5. วัยเกษียณ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)

ในการวิเคราะห์ได้มีการนิยามคำที่ใช้สำหรับแบบสำรวจการอ่านของประชากรไว้ดังนี้

ขอบเขตการอ่าน ครอบคลุมการอ่านในเวลาว่าง

- เวลาที่นอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน การนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือการทำการบ้าน รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน
- ไม่รวม Audio Book และผู้อื่นอ่านให้ฟัง ยกเว้น ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้บกพร่องทางสายตา
- ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนาและการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล

สื่อสิ่งพิมพ์ คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น ยกเว้น สมุดภาพระบายสี แบบฝึกหัดและสมุดคัดลายมือ

สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น

8.2 ตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

8.2.1 อ่านมาก

ตัวชี้วัดในเป้าหมาย “อ่านมาก” ได้มีการออกแบบตัวชี้วัด 2 ประเด็นหลักๆ นั่นคือ ร้อยละประชากรที่อ่าน และปริมาณการอ่าน โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ที่สามารถนำเสนอได้ทั้งมิติภาพรวม ช่วงวัย และภูมิภาคที่อยู่อาศัย สถานการณ์การอ่านในเป้าหมาย “อ่านมาก” มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(1) ร้อยละประชากรที่อ่าน

ร้อยละประชากรที่อ่านได้ทำการวิเคราะห์สื่อการอ่านทั้งสื่อการอ่านทุกชนิด และแยกเป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ โดยจากการสำรวจตามตารางที่ 47 พบว่า

ในเวลาว่างที่เป็นเวลานอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน และเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.8 มีการอ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะวัยเยาวชน (อายุ 15 – 24 ปี) มีประชากรที่อ่านสูงถึงร้อยละ 98.4 รองลงมาคือ วัยเด็ก (อายุ 6 - 14 ปี) ร้อยละ 90.1 และวัยทำงาน (อายุ 25 - 59 ปี) ร้อยละ 88.8 ช่วงวัยที่มีประชากรที่อ่านน้อยที่สุด คือ เด็กปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี) อยู่ที่ร้อยละ 67.4 รองลงมาคือ วัยเกษียณ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนคนที่อ่านร้อยละ 67.6

ถึงแม้ปัจจุบันสื่อออนไลน์จะมีบทบาทต่อการอ่านของคนไทยมากขึ้น แต่คนไทยส่วนใหญ่ยังคงมีการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 80.2) มากกว่าอ่านสื่อออนไลน์อยู่ (ร้อยละ 50.5) เนื่องจากสื่อออนไลน์ได้รับความ

สนใจอย่างมากเฉพาะกลุ่มวัยเยาวชนเท่านั้น (ร้อยละ 92.2) วัยเด็กและวัยทำงานก็มีความสนใจในการอ่านสื่อออนไลน์ระดับหนึ่งซึ่งมีประมาณร้อยละ 50 ที่อ่าน แต่เด็กปฐมวัยและเกษียณอายุยังคงมีสัดส่วนคนที่อ่านสื่อออนไลน์น้อยอยู่

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการสำรวจในปีพ.ศ. 2558 ของสำนักงานสถิติพบว่า ร้อยละประชากรที่อ่านมีสูงขึ้น ทั้งในภาพรวม และในแต่ละวัย (ยกเว้นวัยเด็กอายุ 6 - 14 ปี)

สำหรับในมุมมองเชิงพื้นที่ ในเขตเทศบาลมีร้อยละประชากรที่อ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์มากกว่านอกเขตเทศบาล กรุงเทพมหานครมีร้อยละประชากรที่อ่านสูงสุด โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่มีสัดส่วนคนอ่านร้อยละ 81.4 อาจด้วยสาเหตุของการเข้าถึงสื่อการอ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ของคนกรุงเทพฯ ที่ง่าย และสะดวกกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ภูมิภาคที่มีสัดส่วนคนที่อ่านรองลงมาคือ ภาคอีสาน และภาคกลาง ภูมิภาคที่มีสัดส่วนคนอ่านน้อยที่สุดคือ ภาคเหนือ

(2) ปริมาณการอ่าน

ปริมาณการอ่านได้ทำการวิเคราะห์สื่อการอ่านทั้งสื่อการอ่านทุกชนิด และแยกเป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์อีกเช่นกัน โดยปริมาณการอ่านจะคำนวณทั้งรูปแบบของเวลาและจำนวนหน้าที่อ่าน (นำความเร็วในการอ่านมาร่วมวิเคราะห์) รวมไปถึงได้เพิ่มการสอบถามระดับความคิดเห็นของประชากรที่มีต่อการอ่านของตนเองว่า อ่านเพียงพอหรือไม่ จากการสำรวจตามตารางที่ 47 พบว่า

ใน 1 ปีที่ผ่านมา ประชากรไทยทุกช่วงวัยอ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ในเวลาว่าง (ไม่รวมเวลาการอ่านที่เกิดจากการบ้านหรือการงาน) เฉลี่ยคนละ 14.8 นาทีต่อวัน (กรณีเฉลี่ยประชากรทั้งหมด) หรือเฉลี่ยคนละ 17.3 นาทีต่อวัน (กรณีเฉลี่ยเฉพาะคนที่อ่าน) โดยช่วงวัยที่มีเวลาในการอ่านมากที่สุดคือ เยาวชน มีเวลาในการอ่านเฉลี่ยเกือบคนละ 30 นาทีต่อวัน รองลงมาคือ วัยทำงานที่มีเวลาในการอ่านใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยเวลาในการอ่านของคนทั้งประเทศ นั่นคือ 14.9 นาทีต่อวัน ส่วนช่วงวัยที่มีการอ่านน้อยที่สุดคือ วัยเกษียณอายุที่มีเวลาในการอ่านเฉลี่ยคนละไม่ถึง 10 นาทีต่อวัน สำหรับในมุมมองเชิงพื้นที่ ประชากรในเขตเทศบาลมีเวลาในการอ่านมากกว่านอกเขตเทศบาลประมาณ 3 นาทีต่อวัน ประชากรในกรุงเทพมหานครและภาคใต้มีเวลาในการอ่านมากที่สุด เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ เฉลี่ย 20.4 นาทีต่อวัน และ 21.5 นาทีต่อวันตามลำดับ

สำหรับเวลาในการอ่านในแต่ละประเภทสื่อการอ่าน พบว่า เวลาในการอ่านเฉลี่ยของสื่อออนไลน์ (เฉลี่ยคนละ 8.2 นาที) มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ (เฉลี่ยคนละ 6.5 นาที) ถึงแม้สื่อสิ่งพิมพ์จะมีร้อยละคนที่อ่านมากกว่า แต่เนื่องจากวัยที่อ่านส่วนใหญ่ คือ เยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มวัยที่ใช้เวลาในการอ่านสื่อออนไลน์เกือบคนละ 20 นาทีต่อวัน และวัยเยาวชนและวัยทำงานใช้เวลาในการอ่านบนสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ ส่วนเวลาในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์เกือบทุกช่วงวัยกลับไม่ถึงคนละ 10 นาทีต่อวัน จึงทำให้เวลาในการอ่านเฉลี่ยของสื่อออนไลน์โดยรวมมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สูงของสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อเวลาในการอ่านของประชากรวัยเยาวชนและวัยทำงาน สำหรับในมุมมองเชิงพื้นที่ ประชากรในเขตเทศบาลมีเวลาในการอ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์มากกว่านอกเขตเทศบาล ประชากรในกรุงเทพมหานครและภาคใต้ใช้เวลาในการอ่านบนสื่อออนไลน์มากที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ เฉลี่ย 12.7 นาทีต่อวัน และ 15.2 นาทีต่อวันตามลำดับ ส่วนสื่อสิงพิมพ์ประชากรในกรุงเทพมหานครและภาคกลางใช้เวลาในการอ่านมากที่สุด เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ เฉลี่ย 7.7 นาทีต่อวัน และ 8.5 นาทีต่อวันตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเวลาในการอ่านของงานศึกษานี้เปรียบเทียบกับการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2558 พบว่า เวลาในการอ่านของงานศึกษานี้น้อยกว่าอย่างเห็นได้ชัดในทุก ๆ ช่วงวัย และทุกๆภูมิภาค โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าสาเหตุที่ได้ค่าน้อยกว่ามีความเป็นไปได้ดังนี้

1. การนับเวลาอ่านของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นการนับเวลาเรียนกับนอกเวลาทำงานจึงทำให้เวลาในการอ่านของคนที่นำการบ้านและงานกลับไปทำที่บ้านหรือไปทำที่อื่นที่นอกเหนือเวลาในการทำงานถูกนำไปคำนวณรวมด้วย เวลาในการอ่านที่ได้จากสำนักงานสถิติจึงมากกว่า
2. ข้อคำถามในการถามของสำนักงานสถิติเป็นการถามการอ่านตามปกติมากกว่าเป็นการอ่านภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งไม่ได้เป็นคำถามในการวัดเชิงสถานการณ์การอ่านในปีนั้น ๆ แต่เป็นเวลาการอ่านที่สะท้อนออกมาเชิงนิสัยเสียมากกว่า ซึ่งปีนั้นช่วงนั้นอาจมีเหตุการณ์บางอย่างทำให้คนไม่สามารถอ่านได้ จึงทำให้มีความเป็นไปได้ที่ค่าของสำนักงานสถิติมีค่ามากกว่า
3. ข้อคำถามในการถามเวลาในการอ่านของสำนักงานสถิติถูกจำกัดด้วยสัปดาห์ ไม่ได้มีความยืดหยุ่นในการตอบให้กับผู้ตอบแบบสอบถามมากนัก จึงทำให้ค่าที่ได้มาอาจมากกว่าความเป็นจริงเมื่อนำมาคิดเป็นเฉลี่ยต่อวัน
4. สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจการอ่านในลักษณะครัวเรือน โดยมีบางตัวอย่างที่ไม่สามารถเจอสมาชิกทุกคนภายในครัวเรือนได้ ทำให้ต้องถามสมาชิกคนอื่นในครัวเรือนแทน จึงมีผลทำให้เวลาในการอ่านที่ได้ไม่ได้สะท้อนเวลาที่แท้จริงของแต่ละบุคคล เป็นการถูกประมาณการด้วยบุคคลรอบข้าง
5. เนื่องจากข้อจำกัดในงบประมาณของงานศึกษานี้จึงทำให้จำนวนตัวอย่างที่จัดเก็บน้อยเกินไปที่จะสามารถสะท้อนสถานการณ์การอ่านของประชากรไทยในความเป็นจริงได้ สำนักงานสถิติมีการสำรวจมากถึง 55,920 ครัวเรือน แต่งานศึกษานี้มีจำนวนตัวอย่างเพียง 1,200 ตัวอย่างเท่านั้น จึงทำให้ค่าเวลาในการอ่านที่ประเมินคลาดเคลื่อนได้ ซึ่งถ้าหากสามารถสำรวจจำนวนตัวอย่างได้มากขึ้น เวลาในการอ่านที่ได้ก็จะมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

หากนำเวลาในการอ่านต่อวันวิเคราะห์ร่วมกับความเร็วในการอ่านของประชากรที่ได้ถูกทดสอบด้วยเช่นกันในแบบสำรวจการอ่านในครั้งนี้ จะพบว่า ประชากรไทยเฉพาะอายุ 15 ปีขึ้นไป (เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบคำถามด้วยตนเอง) อ่านหนังสือเฉลี่ยประมาณ 95 บรรทัดต่อวัน หรือคิดเป็น 2.5 หน้ากระดาษ A4 ต่อวัน (1 หน้ากระดาษ A4 ตัวอักษร ขนาด 16 มีอยู่ประมาณ 38 บรรทัด) ซึ่งวัยเยาวชนมีปริมาณการอ่านสูงสุดเฉลี่ยประมาณ 180 บรรทัดต่อวัน หรือคิดเป็นประมาณ 5 หน้าต่อวัน

ทั้งนี้ เมื่อทำการสอบถามเพิ่มเติมถึงความคิดเห็นต่อการจัดสรรเวลาในการอ่านของตนเองพบว่า จากเวลาในการอ่านเฉลี่ยต่อวันที่ได้ทำการสำรวจมาประมาณ 15 นาที ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ตัวเองได้มีการจัดสรรเวลาเพื่อการอ่านเหมาะสมแล้วมากถึงร้อยละ 79 ของผู้ที่ได้อ่านใน 1 ปีที่ผ่านมา และมีผู้ที่เห็นว่าตัวเองอ่านน้อยเกินไปเพียงร้อยละ 18.8 เท่านั้น โดยช่วงวัยที่มีความคิดเห็นว่าตัวเองจัดสรรเวลาเพื่อการอ่านเหมาะสมมากที่สุดคือ วัยเยาวชน (ร้อยละ 83.2) ส่วนช่วงวัยที่มีความคิดเห็นว่าตัวเองจัดสรรเวลาเพื่อการอ่านน้อยเกินไปมากที่สุดคือ เด็กปฐมวัย (ร้อยละ 31.4)

ตารางที่ 47 สถิติตัวชี้วัดเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านภายใต้เป้าหมาย “อ่านมาก”

ดัชนีพฤติกรรมการอ่าน	เด็กปฐมวัย	ประชากรอายุ 6 ขึ้นไป					เขตเทศบาล		ภูมิภาค					รวมประเทศ
		เด็ก	เยาวชน	ทำงาน	เกษียณ	รวม	ในเขต	นอกเขต	กทม.	กลาง	อีสาน	ใต้	เหนือ	
ร้อยละประชากรไทยที่อ่าน (ร้อยละ)														
ร้อยละคนที่อ่านทั้งหมด	67.4	90.1	98.4	88.8	67.6	**87.1**	90.2	81.2	96.1	87.8	89.4	84.3	70.5	**85.8**
- ร้อยละคนที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์	65.2	80.7	85.4	84.1	67.1	**81.3**	81.9	78.5	78.7	85.1	85.8	72.4	70.3	**80.2**
- ร้อยละคนที่อ่านสื่อออนไลน์	27.7	56.8	92.2	53.7	9.3	**52.2**	59.0	41.8	81.4	47.6	45.9	67.3	27.8	**50.5**
ร้อยละคนที่อ่านของสำนักงานสถิติแห่งชาติ *	60.2	90.7	89.6	79.1	52.8	**77.7**	82.9	73.4	93.5	78.4	73.0	75.1	74.3	
ปริมาณในการอ่านของประชากร														
เวลาในการอ่านทั้งหมด (นาทีต่อวัน)														
- เฉลี่ยประชากรทั้งหมด	8.4	15.8	28.3	14.9	6.4	**15.3**	16.0	13.5	20.4	15.7	12.1	21.5	8.7	**14.8**
- เฉลี่ยเฉพาะคนที่อ่าน	12.4	17.5	28.7	16.7	9.4	**17.5**	17.8	16.6	21.2	17.9	13.6	25.7	12.4	**17.3**
เวลาในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ (นาทีต่อวัน)														
- เฉลี่ยประชากรทั้งหมด	5.5	8.5	9.9	5.9	4.8	**6.6**	6.8	6.1	7.7	8.5	5.9	6.3	3.5	**6.5**
- เฉลี่ยเฉพาะคนที่อ่าน	8.5	10.5	11.5	7.0	7.2	**8.1**	8.4	7.8	9.8	10.0	6.9	8.8	5.0	**8.1**
เวลาในการอ่านสื่อออนไลน์ (นาทีต่อวัน)														
- เฉลี่ยประชากรทั้งหมด	2.8	7.3	18.5	9.0	1.6	**8.7**	9.1	7.4	12.7	7.1	6.2	15.2	5.2	**8.2**
- เฉลี่ยเฉพาะคนที่อ่าน	10.4	12.8	20.1	16.8	16.9	**16.7**	15.5	17.9	15.6	15.0	13.5	22.9	18.8	**16.5**
เวลาในการอ่านของสำนักงานสถิติแห่งชาติ *	34.0	71.0	94.0	61.0	44.0	**66.0**	78.0	56.0	95.0	64.0	57.0	64.0	60.0	
จำนวนบรรทัดเฉลี่ยที่อ่าน (บรรทัด/วัน)**			179.8	92.0	23.7	**94.9**	106.8	82.0	128.0	112.9	68.7	134.8	54.1	**94.9**
จำนวนหน้า A4 ที่อ่าน (หน้า/วัน)**			4.7	2.4	0.6	**2.5**	2.8	2.2	3.4	3.0	1.8	3.5	1.4	**2.5**
ความคิดเห็นที่มีต่อปริมาณการอ่านของตนเอง														
ปริมาณการอ่านเพียงพอ/ไม่เพียงพอ*** (ร้อยละ)														
1. น้อยเกินไป	31.4	16.2	15.0	18.3	23.1	**18.8**	16.9	21.0	10.6	10.7	27.1	37.1	**8.6**	**18.8**
2. เหมาะสม	68.2	83.2	80.9	79.8	71.5	**79.6**	80.9	76.8	87.4	86.0	71.8	58.9	**90.2**	**79.0**
3. มากเกินไป	0.5	0.7	4.1	1.9	5.4	**2.3**	2.2	2.2	1.9	3.3	1.1	3.9	**1.2**	**2.2**

* เป็นการสำรวจที่วัดคนที่อ่านนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน ในปีพ.ศ. 2558 โดยเวลาในการอ่านสำรวจเฉพาะคนที่มีอายุมากกว่า 6 ปีขึ้นไป

** พิจารณาร่วมกับความเร็วในการอ่านที่ได้จากการทดสอบทักษะและความสามารถในการอ่าน *** คำนวณเฉพาะคนที่อ่าน

8.2.2 ชอบอ่าน

ตัวชี้วัดในเป้าหมาย “ชอบอ่าน” ได้มีการออกแบบตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการชอบอ่านของประชากรใน 2 ประเด็นหลัก ๆ นั่นคือ ทัศนคติต่อการอ่าน และนิสัยการอ่าน โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ที่จะเน้นการนำเสนอในมิติภาพรวม และช่วงวัย สถานการณ์การอ่านในเป้าหมาย “ชอบอ่าน” มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(1) ทัศนคติต่อการอ่าน

ทัศนคติต่อการอ่านจะวัดทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติด้านความคิด/ความเชื่อต่อการอ่าน ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน และทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถาม ตั้งแต่ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) คะแนนความคิดเห็นที่ได้จะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนทัศนคติในแต่ละด้านของแต่ละประชากรที่แต่ละข้อคำถามมีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน (ค่าถ่วงน้ำหนักแสดงถึงความสอดคล้องของข้อคำถามดังกล่าวกับข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งมาจากการทำ Confirmatory Factor Analysis (CFA)) จากนั้นจะหาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติในระดับประชากรทั้งแบบโดยรวมทั่วประเทศ และแบบในแต่ละช่วงวัย โดยการระบุว่า ทัศนคติ ณ ปัจจุบันอยู่ระดับไหน สามารถแจกแจงได้ตามช่วงคะแนนดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 48 ช่วงคะแนนทัศนคติกับระดับทัศนคติ

ช่วงคะแนน	ระดับ (ข้อคำถามเชิงบวก)	ระดับ (ข้อคำถามเชิงลบ)
1.0-1.8	ต่ำมาก	สูงมาก
1.8-2.6	ต่ำ	สูง
2.6-3.4	ปานกลาง	ปานกลาง
3.4-4.2	สูง	ต่ำ
4.2-5.0	สูงมาก	ต่ำมาก

ตัวชี้วัดทัศนคติต่อการอ่านที่ได้มีรูปแบบการวิเคราะห์ตามรายละเอียดดังนี้

(1.1) ทัศนคติที่ได้จากการสำรวจเด็กปฐมวัย

การวัดทัศนคติของเด็กปฐมวัยได้ทำการสำรวจผ่านการสอบถามจากผู้ปกครอง เนื่องจากเห็นว่า เด็กในช่วงวัยดังกล่าวยังเล็กเกินไป ไม่สามารถตอบคำถามด้วยตนเองได้ จึงทำให้ทัศนคติที่วัดได้จากตัวเด็กมีเพียง 2 ด้านเท่านั้นคือ ทัศนคติด้านความรู้สึก และทัศนคติด้านพฤติกรรม ที่ผู้ปกครองสามารถสังเกตเห็นได้ ส่วนทัศนคติด้านความคิดจะสะท้อนผ่านทัศนคติของผู้ปกครองว่ามีมุมมองต่อการอ่านอย่างไร ให้คุณค่ากับการอ่านมากน้อยแค่ไหน โดยจากการสำรวจได้คะแนนทัศนคติของเด็กปฐมวัยดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 49 ทัศนคติที่มีต่อการอ่านของเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง

ทัศนคติต่อการอ่าน	คะแนนทัศนคติ	ระดับ
เด็กปฐมวัย	3.32	ปานกลาง
ความรู้สึก	3.33	ปานกลาง
พฤติกรรม	3.32	ปานกลาง
ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย (ความคิด)	3.82	สูง

ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติของเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.32) โดยทั้งทัศนคติด้านความรู้สึกหรือพฤติกรรมมีคะแนนทัศนคติไม่ต่างกัน ส่วนทัศนคติผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่วัดด้านความคิดมีทัศนคติอยู่ในระดับที่สูง (3.82) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ปกครองหลายท่านนั้นเห็นประโยชน์และคุณค่าของการอ่าน แต่การแสดงออกด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของบุตรหลานยังไม่เด่นชัดมากนัก เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไปในระดับเชิงลึกเราสามารถพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อคำถามได้ดังนี้ โดยคะแนนทัศนคติในแต่ละข้อคำถามแบ่งเป็น ข้อคำถามทัศนคติของเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ข้อคำถามทัศนคติของเด็กอายุ 1 - 6 ปี และข้อคำถามทัศนคติของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 50 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของเด็กปฐมวัย

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติ	SD ของทัศนคติ	ค่าน้ำหนักของทัศนคติ
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี				
ด้านความรู้สึก				
1)	บุตรหลานมีความสุขเมื่อท่านอ่านให้ฟัง	2.98	1.05	1.000
ด้านพฤติกรรม				
2)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	3.08	1.15	0.905
3)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	3.15	1.16	0.923
4)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	3.00	1.04	0.856
เด็กอายุระหว่าง 1-6 ปี				
ด้านความรู้สึก				
1)	บุตรหลานรู้สึกสนใจเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	3.62	0.86	0.500
2)	เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข	3.15	1.11	0.500
ด้านพฤติกรรม				
3)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	3.50	1.16	0.836
4)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	3.38	1.11	0.859
5)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	3.58	1.03	0.794
6)	บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	3.38	1.17	0.867
7)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง	3.28	1.12	0.867
8)	บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป	3.31	1.08	0.854
9)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขา	2.99	1.12	0.669

จากตารางจะเห็นได้ว่า เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ทัศนคติในแต่ละข้ออยู่ในระดับปานกลางซึ่งอาจหมายถึงการแสดงท่าทางและความรู้สึกต่อการอ่านที่ยังไม่แน่ชัดของเด็กช่วงวัยดังกล่าว ส่วนอายุระหว่าง 1 - 6 ปี ระดับความสนใจที่มีต่อการอ่านเด่นชัดมากขึ้น มีข้อคำถามบางข้อได้แก่ “บุตรหลานรู้สึกสนใจเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง (3.62)” “บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด (3.50)” และ “บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง (3.58)” ที่มีการให้คะแนนความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง แต่โดยรวมข้อคำถามส่วนใหญ่ยังถูกให้คะแนนในระดับปานกลาง ซึ่ง “บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขา (2.99)” เป็นข้อคำถามที่ถูกให้คะแนนน้อยสุด รองลงมาคือ “เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดง

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ความชอบ/มีความสุข (3.15)” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่านยังมีบทบาทต่อการอ่านในวัยดังกล่าวน้อย

ตารางที่ 51 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติ	SD ของทัศนคติ	ค่าน้ำหนักของทัศนคติ
1)	ท่านคิดว่าการอ่านจะช่วยทำให้			
	1.1) บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น	3.84	0.85	0.920
	1.2) บุตรหลานมีพัฒนาการดีขึ้น	3.99	0.87	0.922
	1.3) บุตรหลานมีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น	3.82	0.89	0.917
	1.4) บุตรหลานมีนิสัยรักการอ่าน	3.77	0.93	0.920
2)	การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่านมากกว่ากิจกรรมอื่น	3.67	0.98	0.771
3)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า	3.81	0.87	0.868
4)	การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้*	2.90	1.22	

* เป็นข้อคำถามเชิงลบ หมายความว่าหากคะแนนสูงยิ่งไม่ดี และหากคะแนนต่ำยิ่งดี และเป็นข้อคำถามที่ถูกพิจารณาแยกจากข้อคำถามอื่นๆ และไม่ถูกนำมาคิดค่าคะแนนทัศนคติ เนื่องจากข้อคำถามดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับข้อคำถามอื่นๆ ซึ่งอาจมาจากมีผู้ปกครองบางรายที่มองเห็นประโยชน์และคุณค่าของการอ่าน แต่อาจมองว่าบุตรหลานยังเล็กเกินไปไม่มีความจำเป็นต้องอ่าน จึงทำให้มีความเป็นไปได้ที่ผู้ปกครองบางรายจะตอบในลักษณะที่ขัดแย้งกัน

คะแนนทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการอ่านอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อไปยังทัศนคติของเด็กปฐมวัย เพราะเด็กปฐมวัยยังไม่สามารถอ่านด้วยตนเองได้ ต้องมีผู้ปกครองอ่านให้ฟัง โดยจากการพิจารณาในแต่ละข้อคำถามในการวัดทัศนคติของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านประโยชน์และคุณค่าของการอ่านในหลาย ๆ ประเด็น อยู่ในระดับที่สูง (มากกว่า 3.4) แต่ทัศนคติของผู้ปกครองไม่ได้ทำให้ทัศนคติของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับที่สูงสอดคล้องกัน สาเหตุอาจมาจากมีผู้ปกครองบางรายมองว่า “การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้” จากการสำรวจพบว่า ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยทั้งหมดให้คะแนนความคิดเห็นต่อประโยคดังกล่าวในระดับปานกลาง (2.90) ซึ่งมีผู้ปกครองเห็นด้วยอย่างมาก (ให้คะแนน 5) และเห็นด้วย (ให้คะแนน 4) กับประโยคนี้ประมาณร้อยละ 36.8 ของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยทั้งหมด และร้อยละ 20.2 ที่ให้ความคิดเห็นระดับปานกลาง (ให้คะแนน 3) กับข้อคำถามนี้ ซึ่งสะท้อนผ่านไปยังร้อยละประชากรเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองอ่านให้ฟัง (ในหัวข้อ 8.2.1 (1) ร้อยละประชากรที่อ่าน) ที่มีร้อยละประชากรเด็กปฐมวัยร้อยละ 32.6 ที่ผู้ปกครองไม่ได้อ่านให้ฟัง

(1.2) ทัศนคติที่ได้จากการสำรวจเด็กอายุ 6 - 14 ปี

การวัดทัศนคติของเด็กอายุ 6 - 14 ปี หรือวัยเด็ก ได้ทำการสำรวจผ่านการสอบถามจากผู้ปกครองเช่นเดียวกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเห็นว่า ประเด็นที่ต้องการศึกษา และแบบสำรวจที่ได้ทำการออกแบบอาจมีความซับซ้อนมากเกินกว่าที่เด็กในช่วงวัยดังกล่าวจะสามารถตอบคำถามถูกต้องครบถ้วนได้ จึงทำให้ทัศนคติที่วัดได้จากตัวเด็กมีเพียง 2 ด้านเท่านั้นนั่นคือ ทัศนคติด้านความรู้สึก และทัศนคติด้านพฤติกรรม ที่ผู้ปกครองสามารถสังเกตเห็นได้ ส่วนทัศนคติด้านความคิดจะสะท้อนผ่านทัศนคติของผู้ปกครองว่ามีมุมมองต่อการอ่าน

อย่างไร ให้คุณค่ากับการอ่านมากน้อยแค่ไหน โดยจากการสำรวจได้คะแนนทัศนคติของประชากรวัยเด็กดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 52 ทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรวัยเด็กและผู้ปกครอง

ทัศนคติต่อการอ่าน	คะแนนทัศนคติ	ระดับ
ประชากรวัยเด็ก	3.33	ปานกลาง
ความรู้สึก	3.33	ปานกลาง
พฤติกรรม	3.33	ปานกลาง
ผู้ปกครองของเด็ก (ความคิด)	3.80	สูง

ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติของประชากรวัยเด็กอายุ 6 - 14 ปี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.33) โดยทั้งทัศนคติด้านความรู้สึกหรือพฤติกรรมมีคะแนนทัศนคติไม่ต่างกัน ส่วนทัศนคติผู้ปกครองของเด็กที่วัดด้านความคิดมีทัศนคติอยู่ในระดับที่สูง (3.80) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ปกครองหลายท่านนั้นเห็นประโยชน์และคุณค่าของการอ่าน แต่การแสดงออกด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของบุตรหลานยังไม่สูงมากนัก เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไปในระดับเชิงลึกเราสามารถพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อคำถามได้ดังนี้ โดยคะแนนทัศนคติในแต่ละข้อคำถามแบ่งเป็น ข้อคำถามทัศนคติของเด็ก และข้อคำถามทัศนคติของผู้ปกครอง

ตารางที่ 53 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรวัยเด็ก

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติ	SD ของทัศนคติ	ค่าน้ำหนักของทัศนคติ
ด้านความรู้สึก				
1)	บุตรหลานรู้สึกสนใจเมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	3.51	0.83	0.640
2)	บุตรหลานดูมีความสนใจ/ตื่นเต้นต่อหนังสือ	3.26	0.86	0.717
3)	เมื่อไปถึงร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน บุตรหลานแสดงความชอบ/มีความสุข	3.20	1.01	0.698
4)	บุตรหลานแสดงท่าทีเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านหนังสือ*	2.66	0.94	
ด้านความพฤติกรรม				
5)	บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด	3.57	0.93	0.786
6)	บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง	3.44	0.91	0.805
7)	บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	3.42	0.86	0.693
8)	บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง	3.56	0.91	0.631
9)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง	3.08	0.93	0.755
10)	บุตรหลานมีการนำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่าให้ท่าน/คนรอบข้างฟัง หรือแสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป	3.22	0.97	0.723
11)	บุตรหลานชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือให้แก่เขา	3.10	0.95	0.753

* เป็นข้อคำถามเชิงลบ หมายความว่าหากคะแนนสูงยิ่งไม่ดี และหากคะแนนต่ำยิ่งดี และเป็นข้อคำถามที่ถูกพิจารณาแยกจากข้อคำถามอื่นๆ และไม่ถูกนำมาคิดค่าคะแนนทัศนคติ เนื่องจากข้อคำถามดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับข้อคำถามอื่นๆ ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ที่บุตรหลานบางรายมีความสนใจในการอ่านหนังสือและสื่อการอ่าน (เนื้อหาทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะการเรียน) แต่ก็แสดงความรู้สึกและท่าทีเบื่อหน่ายต่อการอ่านได้เช่นเดียวกันโดยเฉพาะหนังสือเรียน จึงทำให้มีความเป็นไปได้ที่ผู้ปกครองบางรายจะตอบในลักษณะที่ขัดแย้งกัน

จากตารางเห็นได้ว่า ข้อคำถามทัศนคิตของเด็กบางข้อมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และข้อคำถามบางข้ออยู่ในระดับสูง ด้านความรู้สึก ข้อคำถามที่ได้คะแนนในระดับสูงคือ “บุตรหลานรู้สึกสนใจเมื่อท่านอ่าน

ให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง (3.51)" นอกเหนือจากนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผู้ปกครองยังสังเกตเห็นถึงความเบื่อหน่ายของบุตรหลานที่มีต่อการอ่าน ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นหนังสือเรียน โดยมีผู้ปกครองเห็นด้วยอย่างยิ่งกับเห็นด้วยกับข้อคำถามดังกล่าวประมาณร้อยละ 24.3 ของประชากรวัยเด็กทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดีข้อคำถามดังกล่าวก็ไม่ได้มีคะแนนสูงมากนัก เพราะมีผู้ปกครองที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งและไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามนี้สูงถึงร้อยละ 53.5 ดังนั้นคะแนนที่วัดได้จากข้อคำถามนี้จึงเกือบอยู่ในระดับต่ำ (2.66)

ด้านพฤติกรรมมีข้อคำถามที่มีคะแนนอยู่ในระดับสูงหลายข้อคำถามได้แก่ บุตรหลานมีหนังสือเล่มโปรด (3.57) บุตรหลานมีการหยิบจับหรือมีการนำหนังสือมาแสดง (3.44) บุตรหลานจดจ่อกับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง (3.42) บุตรหลานเปิดอ่านหนังสือด้วยตัวเอง (3.56) นอกเหนือจากนั้นอยู่ในระดับปานกลาง "บุตรหลานชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง" เป็นข้อคำถามที่ได้รับคะแนนต่ำที่สุด อาจเนื่องมาจากถึงช่วยวัยที่สามารถอ่านเองได้โดยไม่ต้องพึ่งผู้ปกครองอ่านให้ฟัง

ทั้งนี้ถ้าหากพิจารณาเรื่องของการพาไปที่ร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน และการซื้อหนังสือจากแหล่งดังกล่าว เด็กกลับแสดงความรู้สึกและท่าทีเฉยๆ กับสิ่งดังกล่าว ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่ร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน ไม่ใช่สถานที่อันดับต้นๆ ที่เด็กส่วนใหญ่อยากไป และหนังสือไม่ใช่สิ่งของอันดับต้นๆ ที่เด็กส่วนใหญ่อยากได้

ตารางที่ 54 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของผู้ปกครองของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	ค่าเฉลี่ยของทัศนคติ	SD ของทัศนคติ	ค่าน้ำหนักของทัศนคติ
1)	ท่านคิดว่าการอ่านจะช่วยทำให้			
	1.1) บุตรหลานของท่านเก่งขึ้น	3.90	0.64	0.684
	1.2) มีพัฒนาการดีขึ้น	3.91	0.68	0.706
	1.3) มีพัฒนาการด้านภาษาดีขึ้น	3.80	0.70	0.673
	1.4) มีนิสัยรักการอ่าน	3.77	0.80	0.754
	1.5) เกิดการส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	3.83	0.80	0.752
	1.6) เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต	3.90	0.81	0.780
2)	การอ่านเป็นกิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์ต่อบุตรหลานของท่านมากกว่ากิจกรรมอื่น	3.60	0.84	0.681
3)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า	3.69	0.81	0.712
4)	การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับบุตรหลานของท่าน*	2.44	1.03	

* เป็นข้อคำถามเชิงลบ หมายความว่าหากคะแนนสูงยิ่งไม่ดี และหากคะแนนต่ำยิ่งดี และเป็นข้อคำถามที่ถูกพิจารณาแยกจากข้อคำถามอื่นๆ และไม่ถูกนำมาคิดค่าคะแนนทัศนคติ เนื่องจากข้อคำถามดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับข้อคำถามอื่นๆ ซึ่งอาจมาจากมีผู้ปกครองบางรายที่มองเห็นประโยชน์และคุณค่าของการอ่าน แต่อาจมองว่าบุตรหลานยังเล็กเกินไปไม่มีความจำเป็นต้องอ่าน จึงทำให้มีความเป็นไปได้ที่ผู้ปกครองบางรายจะตอบในลักษณะที่ขัดแย้งกัน

คะแนนทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อการอ่านอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อไปยังทัศนคติของประชากรวัยเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองจะเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการอ่านเชิงสภาพแวดล้อมทั้งด้านกิจกรรมและด้านกายภาพ โดยจากการพิจารณาในแต่ละข้อคำถามในการวัดทัศนคติของผู้ปกครองพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านประโยชน์และคุณค่าของการอ่านในหลาย ๆ ประเด็น อยู่ในระดับที่สูง (มากกว่า 3.4) และมีทัศนคติต่อข้อคำถามเชิงลบ "การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับบุตรหลานของท่าน" อยู่ในระดับต่ำ (2.44) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองมองเห็นถึงความจำเป็นของการอ่านในวัยเด็กมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปฐมวัย

อย่างไรก็ตามสาเหตุที่ทำให้ทัศนคติโดยรวมของผู้ปกครองไม่ได้มีผลทำให้ทัศนคติโดยรวมของเด็กอายุ 6 - 14 ปีอยู่ในระดับที่สูงสอดคล้องกัน อาจมาจากตัวเด็กเองบางรายที่ไม่ได้มีความสนใจในการอ่าน โดยจากการสำรวจในประเด็นด้านการอ่านอื่น ๆ พบว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กอายุ 6 - 14 ปี ไม่อ่านหรืออ่านน้อยเกินไปมาจากชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า และไม่สนใจ/ไม่ชอบอ่าน

(1.3) ทัศนคติของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

การวัดทัศนคติของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปได้ทำการสำรวจผ่านผู้อ่านโดยตรง จึงทำให้สามารถวัดทัศนคติต่อการอ่านครบองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน นั่นคือ ทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิด ทัศนคติด้านความรู้สึก และทัศนคติด้านพฤติกรรม โดยจากการสำรวจได้คะแนนทัศนคติของแต่ละด้าน แต่ละช่วงวัย และโดยรวมดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 55 ทัศนคติต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ทัศนคติต่อการอ่าน	เยาวชน	วัยทำงาน	เกษียณอายุ	รวม
ความเชื่อ/ความคิด	3.99 (สูง)	3.85 (สูง)	3.62 (สูง)	3.84 (สูง)
ความรู้สึก	3.42 (สูง)	3.31 (ปานกลาง)	3.04 (ปานกลาง)	3.29 (ปานกลาง)
พฤติกรรม	3.30 (ปานกลาง)	2.98 (ปานกลาง)	2.63 (ปานกลาง)	2.98 (ปานกลาง)
รวม	3.51 (สูง)	3.32 (ปานกลาง)	3.01 (ปานกลาง)	3.31 (ปานกลาง)

ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติของประชากรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.31) โดยมีทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิดต่อการอ่านในระดับสูง (3.84) แต่ทัศนคติด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง (3.29 และ 2.98 ตามลำดับ) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ในภาพรวมประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน แต่ไม่มีความรู้สึกและพฤติกรรมการอ่านที่สอดคล้องกับความคิดดังกล่าว โดยช่วงวัยที่มีทัศนคติต่อการอ่านมากที่สุดคือ เยาวชน ซึ่งมีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับสูง (3.51) และมีทัศนคติทั้ง 3 ด้านมากกว่าช่วงวัยอื่น ๆ รองลงมาคือ วัยทำงาน มีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.32) และน้อยที่สุดคือ เกษียณอายุ มีทัศนคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.01) เช่นเดียวกัน แต่เกษียณอายุเกือบมีทัศนคติด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำ

อย่างไรก็ตามเพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไปในระดับเชิงลึกเราสามารถพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อคำถามโดยสรุปรวมรายละเอียดในทัศนคติทุกด้านและทุกช่วงวัยตามตารางด้านล่างดังนี้

ตารางที่ 56 คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามในทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	เยาวชน			วัยทำงาน			เกษียณอายุ		
		ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก
ความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน										
1)	การอ่านทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน	3.85	0.66	0.540	3.83	0.76	0.597	3.50	0.76	0.568
2)	การอ่านทำให้ผ่อนคลายความเครียด	3.90	0.78	0.487	3.74	0.87	0.650	3.51	0.88	0.549
3)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพใจ/จิตวิญญาณ เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ	3.89	0.74	0.689	3.86	0.73	0.647	3.71	0.82	0.642
4)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพกาย เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	3.67	0.77	0.477	3.68	0.84	0.543	3.42	0.93	0.507
5)	การอ่านทำให้เกิดความรู้และเพิ่มพูนความรู้	4.18	0.63	0.591	4.04	0.71	0.634	3.81	0.77	0.693
6)	การอ่านทำให้เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	4.17	0.59	0.567	3.97	0.77	0.630	3.74	0.90	0.688
7)	การอ่านช่วยปรับปรุง และสนับสนุนการเรียน การปฏิบัติหน้าที่การงาน	4.16	0.63	0.621	3.85	0.70	0.697	3.58	0.81	0.741
8)	การอ่านทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่งใหม่ ๆ ในชีวิต	4.04	0.73	0.688	3.89	0.81	0.711	3.64	0.87	0.732
9)	การอ่านทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง	3.99	0.77	0.738	3.79	0.79	0.718	3.61	0.84	0.671
10)	การอ่านสามารถนำมาปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม	3.93	0.79	0.665	3.79	0.77	0.687	3.57	0.79	0.655
ความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน										
11)	ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่น ๆ	3.23	0.85	0.661	3.21	0.96	0.630	2.89	1.03	0.792
12)	ท่านรู้สึกมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน	3.43	0.73	0.590	3.48	0.82	0.675	3.32	0.82	0.683
14)	ท่านรู้สึกสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ๆ	3.58	0.79	0.356	2.94	1.09	0.578	2.49	1.08	0.633
17)	ท่านรู้สึกภูมิใจเมื่อได้อ่าน	3.47	0.66	0.515	3.38	0.76	0.643	3.18	0.76	0.539
18)	ท่านรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้อ่าน	3.49	0.68	0.655	3.54	0.81	0.680	3.39	0.84	0.719
19)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องท้าทาย	3.42	0.91	0.592	3.27	0.97	0.701	2.98	0.99	0.739
13)	ท่านรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องอ่าน*	2.46	0.97		2.34	0.94		2.26	0.94	
15)	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน*	2.53	1.04		2.39	0.84		2.20	0.92	
16)	ท่านรู้สึกว่าการซื้อหนังสือมาอ่าน สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ*	2.53	0.99		2.55	0.90		2.38	0.86	

ข้อ	คำถามวัดระดับทัศนคติ	เยาวชน			วัยทำงาน			เกษียณอายุ		
		ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก
การกระทำ/พฤติกรรม										
20)	หากท่านว่าง จะเลือกอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ	3.78	0.83	0.359	3.23	1.20	0.769	2.73	1.36	0.840
21)	ถ้ามีเพื่อนบอกว่าหนังสือเล่มไหนดี ท่านมักไปหามาอ่าน	3.32	0.90	0.580	3.15	1.13	0.812	2.76	1.18	0.878
22)	ท่านมักติดตามอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่ออกมาใหม่	3.52	0.75	0.479	3.02	1.21	0.874	2.58	1.30	0.903
23)	ท่านเสาะหาหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มาอ่านอยู่ตลอดเวลา	3.42	0.80	0.646	3.02	1.14	0.843	2.62	1.25	0.879
24)	ท่านแนะนำหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ	3.34	0.90	0.722	2.91	1.14	0.843	2.57	1.22	0.883
25)	ท่านให้การช่วยเหลือหรือบริจาคหนังสืออยู่เสมอ	3.01	1.02	0.751	2.85	1.15	0.780	2.63	1.20	0.853
26)	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอยู่เสมอ เช่น งานหนังสือ ชมรม เป็นต้น	3.09	0.97	0.741	2.75	1.17	0.826	2.47	1.20	0.849
27)	ท่านชอบเล่าเรื่องที่ได้อ่านให้คนรอบข้างฟัง	3.21	1.06	0.639	3.01	1.19	0.802	2.68	1.25	0.853
29)	ท่านจะมีการวางแผน/จัดสรรเวลาสำหรับการอ่านอยู่เสมอ	3.37	0.78	0.715	2.91	1.05	0.798	2.61	1.16	0.847
28)	ท่านจะอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์เมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น*	3.22	1.01		2.90	1.10		2.49	1.20	

* เป็นข้อคำถามเชิงลบ หมายความว่าหากคะแนนสูงยิ่งไม่ดี และหากคะแนนต่ำยิ่งดี และเป็นข้อคำถามที่ถูกพิจารณาแยกจากข้อคำถามอื่นๆ และไม่ถูกนำมาคิดค่าคะแนนทัศนคติ เนื่องจากข้อคำถามดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องกับข้อคำถามอื่นๆ นั่นคือ บางรายที่มีทัศนคติในข้อคำถามอื่นๆ ในระดับสูง แต่อาจให้คำตอบกับข้อคำถามเชิงลบในระดับสูงเช่นเดียวกัน

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทัศนคติด้านความเชื่อ/ความคิดที่มีต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ทุกข้อคำถามมีคะแนนทัศนคติอยู่ในระดับที่สูงหรือดี (มากกว่า 3.4) และมีบางข้อในวัยเยาวชนที่เกือบถึงระดับดีมาก (เท่ากับ 4.2) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปรู้คุณค่าและประโยชน์จากการอ่านในทุกๆ ด้านอย่างชัดเจน โดยเฉพาะประโยชน์ของการให้ความรู้ และเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำสุดในทุกช่วงวัยคือ ประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพกาย เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ เป็นต้น

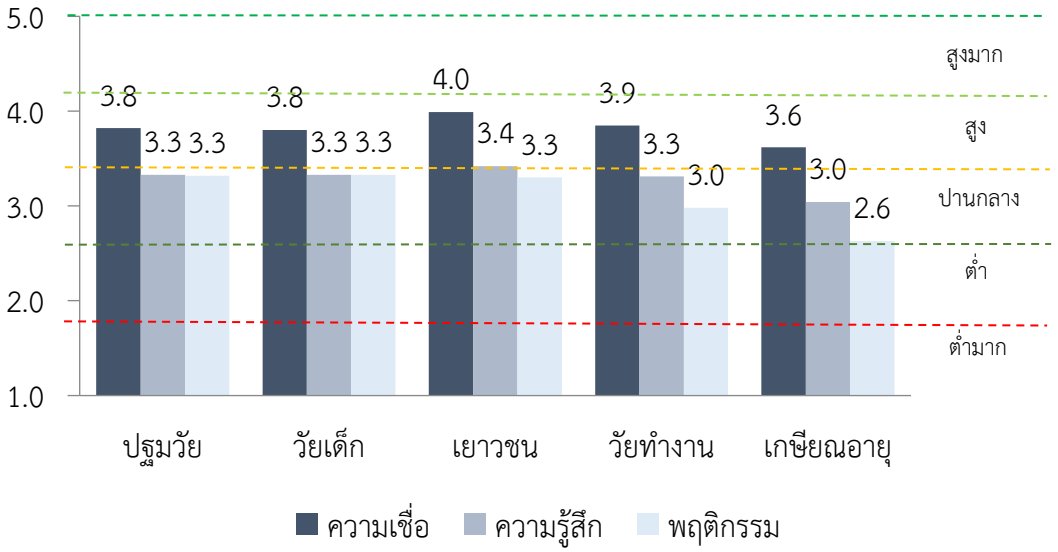
ทัศนคติด้านความรู้สึกที่มีต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป หากพิจารณาเฉพาะคำถามเชิงบวก วัยเยาวชนให้คะแนนทัศนคติกับข้อคำถามส่วนใหญ่ในระดับที่สูง (มากกว่า 3.4) “ท่านรู้สึกสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ ๆ” เป็นข้อคำถามที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด ยกเว้น “ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่น ๆ” ที่ได้อยู่ในระดับปานกลางและได้รับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งการให้คะแนนดังกล่าวของเยาวชนมีความแตกต่างจากวัยทำงานและเกษียณอายุอย่างชัดเจน นั่นคือ ข้อคำถามที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุดของทั้ง 2 ช่วงวัยคือ “ท่านรู้สึกผ่อนคลายเมื่อได้อ่าน” และ “ท่านรู้สึกมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน” โดยค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดของทั้ง 2 ช่วงวัยกลับเป็น “ท่านรู้สึกสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ ๆ” ต่ำสุดรองลงมาคือ “ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่น ๆ” ส่วนคำถามเชิงลบ วัยเยาวชนมีความรู้สึกเบื่อหน่ายและอึดอัดเมื่อต้องอ่านมากกว่าวัยทำงานและเกษียณอายุ โดยเยาวชนเห็นด้วยกับประโยค “ท่านรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องอ่าน” ร้อยละ 15.2 และ เห็นด้วยกับประโยค “ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน” ร้อยละ 17.2 ส่วนวัยทำงานและวัยเกษียณมีไม่ถึงร้อยละ 10

ทัศนคติด้านพฤติกรรมที่มีต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในทุกข้อคำถามวัยเยาวชนมีการให้คะแนนทัศนคติมากกว่าวัยทำงานและวัยเกษียณอายุ โดยวัยเยาวชนให้คะแนนทัศนคติบางข้ออยู่ในระดับดี บางข้ออยู่ในระดับปานกลาง ข้อคำถามที่ได้คะแนนระดับดี ได้แก่ “หากท่านว่างจะเลือกอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ” “ท่านมักติดตามอ่านหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่ออกมาใหม่” และ “ท่านเสาะหาหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มาอ่านอยู่ตลอดเวลา” ซึ่งทั้ง 3 ข้อคำถามมีคะแนนมากกว่าวัยทำงานและเกษียณอายุอย่างเห็นได้ชัด ข้อคำถามที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดจะเกี่ยวกับการบริจาคหนังสือ และการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน แต่สำหรับเกษียณอายุจะเกี่ยวกับการเสาะหาเนื้อหาใหม่ ๆ มาอ่าน นอกจากนี้จากการสอบถึงการอ่านในปัจจุบันว่า อ่านเพราะความจำเป็นหรือไม่ กลับกลายเป็นว่า วัยเยาวชนเป็นกลุ่มวัยที่อ่านเพราะความจำเป็นสูงสุด โดยมีเยาวชนเห็นด้วยกับประโยคดังกล่าว ร้อยละ 45.4 ส่วนวัยทำงานและวัยเกษียณมีร้อยละประชากรที่เห็นด้วยน้อยกว่านั่นคือ ร้อยละ 31.5 และ 25.3 ตามลำดับ

สรุปประเด็นที่ได้จากทัศนคติต่อการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ได้ความว่า ประชากรส่วนใหญ่รู้คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่านอย่างชัดเจน แต่พอมาศึกษาถึงประเด็นความรู้สึก และสะท้อนต่อไปยังพฤติกรรมกลับไม่สอดคล้อง หากมีเวลาว่างเยาวชนมักจะอ่านหนังสือและเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มากกว่าวัยทำงานและเกษียณอายุ ด้วยสาเหตุคือ ผู้ใหญ่ชอบทำอย่างอื่นมากกว่าการอ่าน (สามารถดูได้จากทัศนคติข้อ 11. เทียบกับข้อ 20.) และเรื่องข้อจำกัดด้านเวลาที่วัยทำงานมักไม่ค่อยมีเวลาว่างอ่านมากนัก (สามารถดูได้จากข้อจำกัดการอ่านในองค์ประกอบตัวผู้อ่าน) แต่การอ่านของวัยเยาวชนกลับมีการอ่านเพราะความจำเป็นรวมเข้าไปด้วย ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะมาจากความจำเป็นที่จะต้องอ่านหนังสือเพื่อใช้ในการเรียน จึงมีผลทำให้เยาวชนมีร้อยละประชากรที่รู้สึกอึดอัดและเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านมากกว่าวัยอื่น ๆ แตกต่างจากวัยทำงานที่สามารถเลือกสิ่งที่อ่านได้มากขึ้น การอ่านเพราะความจำเป็นจึงน้อยกว่าและความรู้สึกไม่ดีต่อการอ่านจึงน้อยกว่าเช่นเดียวกัน จึงทำให้วัยทำงานได้รับความสุข และความผ่อนคลายที่ได้จากการอ่านมากกว่าวัย

เยาวชน ทั้งนี้พฤติกรรมที่ประชากรส่วนใหญ่แสดงออกน้อยที่สุดคือ การบริจาคหนังสือ และการเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน

ภาพที่ 13 ทัศนคติของประชากรไทย

(2) นิสัยการอ่าน

นิสัยการอ่านเป็นการวัดพฤติกรรมรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนถึงการปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน โดยข้อคำถามที่ใช้ในการวัดนิสัยการอ่านของคนไทยได้อ้างอิงมาจากงานศึกษาของ Schmidt and Retelsdorf (2016) ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุคะแนนกับข้อความต่าง ๆ ว่าตรงกับตนเองมากน้อยแค่ไหน ตั้งแต่ 1 - 5 (1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าว, 5= เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าว) จึงทำให้ในการประเมินในส่วนนี้เน้นไปที่ผู้ที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป ที่มีการตอบแบบสอบถามตัวตนเอง ซึ่งมีระดับอายุที่สามารถให้ระดับความคิดเห็นด้านดังกล่าวได้เป็นอย่างดี คะแนนที่ได้มาจะถูกนำมาคำนวณเป็นคะแนนเฉลี่ยในแต่ละข้อคำถามที่มีค่าถ่วงน้ำหนักที่แตกต่างกัน (ค่าถ่วงน้ำหนักแสดงถึงความสอดคล้องของข้อคำถามดังกล่าวกับข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งมาจากการทำ Confirmatory Factor Analysis (CFA)) เพื่อให้ได้คะแนนนิสัยของแต่ละบุคคล จากนั้นนำมารวมวิเคราะห์นิสัยการอ่านโดยรวมทั่วประเทศและในแต่ละช่วงวัย

ตารางที่ 57 ช่วงคะแนนนิสัยกับระดับนิสัย

ช่วงคะแนน	ระดับ
1.0-1.8	ต่ำมาก
1.8-2.6	ต่ำ
2.6-3.4	ปานกลาง
3.4-4.2	สูง
4.2-5.0	สูงมาก

ตารางที่ 58 นิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ช่วงวัย	นิสัย	ระดับ
เยาวชน	3.44	สูง
วัยทำงาน	3.03	ปานกลาง
เกษียณอายุ	2.64	ปานกลาง
รวม	3.02	ปานกลาง

จากการสำรวจนิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง (3.02) โดยวัยเยาวชนเป็นวัยที่มีคะแนนนิสัยสูงที่สุดและอยู่ในระดับสูง (3.44) รองลงมาคือ วัยทำงาน มีนิสัยการอ่านระดับปานกลาง (3.03) น้อยสุดคือ วัยเกษียณอายุ ที่มีนิสัยการอ่านเกือบอยู่ในระดับต่ำ (2.64) ยิ่งอายุน้อยยิ่งมีการปฏิบัติด้านการอ่านจนเป็นนิสัย แต่ยิ่งเป็นคนที่อายุมากกลับมีนิสัยการอ่านที่ลดลง

เมื่อพิจารณาการให้คะแนนความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถาม พบว่า ข้อคำถามด้านนิสัยการอ่านที่ประชากรไทยปฏิบัติสูงสุดคือ “ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง” (มีการให้คะแนนสอดคล้องกับข้อคำถามข้อแรกของทัศนคติด้านพฤติกรรม) และรองลงมาคือ “ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยอัตโนมัติ” น้อยที่สุดคือ “คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน” นั่นสะท้อนให้เห็นถึงนิสัยการอ่านของคนไทยมีแนวโน้มที่จะอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง และอาจมีการปฏิบัติถึงขั้นเป็นอัตโนมัติ (ไม่จำเป็นต้องคิดที่จะทำ) มากกว่าการแสดงออกด้านการอ่านจนสะท้อนออกมาเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนอย่างชัดเจน ที่ถึงขั้นมองตนเองเป็นนักอ่าน หรือสะท้อนออกมาให้คนรอบข้างเห็นว่าเป็นนักอ่านได้

ตารางที่ 59 คะแนนของแต่ละข้อคำถามในนิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ข้อ	คำถามวัดนิสัย	เยาวชน			วัยทำงาน			เกษียณอายุ		
		ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าน้ำหนัก
1)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง	3.74	0.73	0.736	3.25	1.15	0.863	2.74	1.24	0.863
2)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยอัตโนมัติ	3.77	0.81	0.640	3.23	1.15	0.832	2.70	1.11	0.818
3)	ฉันรู้สึกแปลกๆ เมื่อไม่ได้อ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์	3.24	1.05	0.572	2.89	1.17	0.765	2.49	1.26	0.855
4)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดยไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น	3.65	0.78	0.651	3.12	1.15	0.815	2.77	1.21	0.875
5)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์เป็นกิจวัตรประจำวัน	3.53	0.86	0.719	3.09	1.14	0.863	2.66	1.18	0.885
6)	คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน	3.05	0.98	0.716	2.80	1.10	0.841	2.54	1.09	0.858
7)	ฉันเป็นนักอ่าน	3.08	0.91	0.704	2.84	1.09	0.823	2.55	1.14	0.819

8.2.3 อ่านดี

ตัวชี้วัดในเป้าหมาย “อ่านดี” ได้มีการออกแบบตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการจัดสรรเวลาอ่านของประชากร ว่าอ่าน “สาระ” กับ “บันเทิง” มีสัดส่วนปริมาณในการอ่านเป็นเท่าใด และเนื้อหาประเภทสาระ หรือบันเทิงที่อ่านเป็นเนื้อหาแบบไหน สถานการณ์การอ่านในเป้าหมาย “อ่านดี” มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(1) ร้อยละเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด

เนื้อหาประเภทสาระในที่นี้ เช่น ความรู้ทั่วไป สารคดี ตำราเรียน/วิชาการ ฯลฯ ส่วนเนื้อหาประเภทบันเทิงในที่นี้ เช่น แวดวงบันเทิง กีฬา ศิลปะ การ์ตูน นิยาย ฯลฯ

ตารางที่ 60 สัดส่วนการอ่านสาระต่อการอ่านทั้งหมดของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป

ช่วงวัย	สัดส่วนเฉลี่ยของการอ่านสาระต่อการอ่านทั้งหมด (ร้อยละ)*
วัยเด็ก	54.5
เยาวชน	40.9
วัยทำงาน	52.7
วัยเกษียณ	74.0
รวม	**53.9**

*คำนวณเฉพาะคนที่อ่าน

จากการสอบถามถึงการจัดสรรเวลาในการอ่านของประชากรระหว่างเนื้อหาประเภทสาระกับเนื้อหาประเภทบันเทิง พบว่า

ประชากรไทยส่วนใหญ่จัดสรรเวลาเฉลี่ยในการอ่านประเภทสาระกับบันเทิงเกือบเท่าๆ กัน (สัดส่วนเฉลี่ยของการอ่านสาระต่อการอ่านทั้งหมดร้อยละ 53.9) โดยช่วงวัยที่จัดสรรเวลาในการอ่านเนื้อหาประเภทสาระมากที่สุดคือ วัยเกษียณอายุ (ร้อยละ 74 ของเวลาอ่านทั้งหมด) ส่วนช่วงวัยที่จัดสรรเวลาในการอ่านเนื้อหาประเภทสาระน้อยที่สุดคือ วัยเยาวชน (ร้อยละ 40.9 ของเวลาอ่านทั้งหมด)

สัดส่วนการอ่านดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรพิจารณาในลักษณะของความสมดุลในการอ่านของประชากรระหว่าง “สาระ” กับ “บันเทิง” เนื่องจากการตัดสินว่าเนื้อหาประเภทไหนดีหรือไม่ มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ ทำได้ยาก เพราะเนื้อหาประเภท “บันเทิง” บางครั้งก็ให้ประโยชน์หรือสาระแฝงเช่นเดียวกัน โดยการเน้นที่การจัดสรรเวลาอ่านให้สมดุล ไม่เน้นไปอ่านอย่างใดอย่างหนึ่งมากจนเกินไป น่าจะเป็นผลลัพธ์ที่ดีกว่าสำหรับเป้าหมายดังกล่าว ซึ่งการจัดสรรเวลาจากการสำรวจดังกล่าวถือว่า ประชากรไทยยังคงมีการจัดสรรเวลาในการอ่านระหว่างสาระกับบันเทิงอยู่ในระดับดี โดยหากต้องการพิจารณาในแต่ละประเภทเนื้อหาว่าอ่านเนื้อหาแบบไหนสามารถดูได้จากการวิเคราะห์ในส่วนถัดไป

(2) ประเภทเนื้อหาที่อ่าน

ประเภทเนื้อหาที่อ่านได้ทำการสำรวจในลักษณะของการให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดอันดับ 3 อันดับแรกที่อ่านบ่อยมากที่สุด โดยการวิเคราะห์จะแยกตามแต่ละช่วงวัย และเน้นไปที่เนื้อหาของสื่อการอ่านที่มีการถูกเลือกเป็นอันดับต้น ๆ มากที่สุด โดยมีรายละเอียดตามตารางดังต่อไปนี้

(2.1) ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 6 ปี

ตารางที่ 61 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 6 ปี

	ประเภทสื่อที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
1	การ์ตูน/นิทาน	1,552,237	51.8%	2,509,026	83.7%	2,658,979	88.7%
2	หนังสือเรียน	1,117,874	37.3%	1,462,243	48.8%	1,632,027	54.5%
3	ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน เช่น สี รูปทรง	185,389	6.2%	822,925	27.5%	1,338,059	44.6%
4	สารคดี	62,547	2.1%	327,766	10.9%	665,828	22.2%
5	ศาสนา	45,074	1.5%	155,143	5.2%	295,471	9.9%
6	วิทยาศาสตร์	34,068	1.1%	76,429	2.6%	123,651	4.1%
7	อื่น ๆ	0	0.0%	18,199	0.6%	18,199	0.6%

*ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ประเภทเนื้อหาดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกอ่านร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

ประเภทเนื้อหาที่อ่านที่ผู้ปกครองเลือกอ่านให้เด็กปฐมวัยฟัง (หรือเด็กเลือกอ่านเอง) มากที่สุดคือ การ์ตูน/นิทาน ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งมากที่สุดร้อยละ 51.8 และถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรกมากที่สุดร้อยละ 88.7 ประเภทเนื้อหาที่ถูกเลือกเป็นอันดับต้น ๆ รองลงมาคือ หนังสือเรียน ร้อยละ 54.5 และส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน เช่น สี รูปทรง ร้อยละ 44.6 ส่วนประเภทเนื้อหาที่อ่านที่ถูกเลือกอ่านให้เด็กปฐมวัยน้อยที่สุดคือ วิทยาศาสตร์ และอื่น ๆ ร้อยละ 4.1 และ 0.6 ตามลำดับ

(2.2) ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

ตารางที่ 62 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
1	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	4,684,160	50.8%	5,913,253	64.2%	6,089,105	66.1%
2	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	1,640,945	17.8%	4,237,702	46.0%	5,446,669	59.1%
3	นิยายแฟนตาซี	469,422	5.1%	803,620	8.7%	910,238	9.9%
4	นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	376,833	4.1%	705,724	7.7%	924,030	10.0%
5	ดารา นักร้อง นักแสดง	358,620	3.9%	1,375,150	14.9%	2,569,503	27.9%
6	โฆษณา/แค็ตตาล็อกสินค้าและบริการ	233,102	2.5%	233,102	2.5%	338,986	3.7%
7	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	231,005	2.5%	577,481	6.3%	805,660	8.7%
8	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	173,956	1.9%	380,837	4.1%	1,238,964	13.4%
9	นิยายโรแมนติก	161,992	1.8%	447,044	4.9%	447,044	4.9%
10	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	120,023	1.3%	502,078	5.4%	608,696	6.6%
11	ท่องเที่ยว	118,516	1.3%	291,801	3.2%	564,438	6.1%
12	ศาสนา/ความเชื่อ	114,585	1.2%	225,869	2.5%	280,726	3.0%
13	สารคดี	113,852	1.2%	556,724	6.0%	671,520	7.3%
14	How-to	109,714	1.2%	170,926	1.9%	225,783	2.4%

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
15	เรื่องลี้ลับ	63,074	0.7%	125,493	1.4%	305,901	3.3%
16	หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	63,074	0.7%	117,932	1.3%	117,932	1.3%
17	การตลาด ธุรกิจการเงิน	63,074	0.7%	63,074	0.7%	63,074	0.7%
18	สุขภาพ	62,000	0.7%	62,000	0.7%	62,000	0.7%
19	ภาษา	0	0.6%	58,994	0.6%	58,994	0.6%
20	ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	0	0.0%	52,796	0.6%	52,796	0.6%
21	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	0	0.0%	0	0.0%	49,787	0.5%
22	สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	0	0.0%	240,945	2.6%	292,641	3.2%

*ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ประเภทเนื้อหาดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกอ่านร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

ประเภทเนื้อหาที่เด็กอายุ 6 - 14 ปี เลือกอ่านในเวลาว่างมากที่สุดคือ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งมากที่สุด ร้อยละ 50.8 และถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรกมากที่สุด ร้อยละ 66.1 ประเภทเนื้อหาที่ถูกเลือกเป็นอันดับต้น ๆ รองลงมาคือ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน ร้อยละ 59.1 และดารา นักร้อง นักแสดง ร้อยละ 27.9 ส่วนประเภทเนื้อหาที่เด็กอายุ 6 - 14 ปีเลือกอ่านน้อยที่สุดและมีแนวโน้มที่จะไม่เลือกอ่านเลยได้แก่ หนังสือผู้ใหญ่ (18+) ชีวประวัติและประวัติศาสตร์ และสุขภาพ

(2.3) ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเยาวชนอายุ 15-24 ปี

ตารางที่ 63 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของเยาวชนอายุ 15-24 ปี

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
1	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	1,794,461	27.6%	2,474,646	38.1%	2,907,047	44.8%
2	สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	586,054	9.0%	940,405	14.5%	1,369,988	21.1%
3	ดารา นักร้อง นักแสดง	450,444	6.9%	1,737,866	26.8%	2,849,872	43.9%
4	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	404,345	6.2%	1,205,407	18.6%	1,530,834	23.6%
5	นิยายแฟนตาซี	387,429	6.0%	620,633	9.6%	852,911	13.1%
6	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	363,126	5.6%	696,382	10.7%	978,764	15.1%
7	โฆษณา/แค็ตตาล็อคสินค้าและบริการ	350,416	5.4%	562,705	8.7%	614,466	9.5%
8	นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	336,569	5.2%	978,321	15.1%	1,204,917	18.6%
9	นิยายโรแมนติก	335,348	5.2%	441,901	6.8%	617,772	9.5%
10	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	299,583	4.6%	886,473	13.7%	1,737,780	26.8%
11	ท่องเที่ยว	237,867	3.7%	478,033	7.4%	803,043	12.4%
12	หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	183,832	2.8%	183,832	2.8%	353,582	5.4%
13	เรื่องลี้ลับ	179,858	2.8%	341,868	5.3%	561,459	8.6%

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
14	ศาสนา/ความเชื่อ	172,490	2.7%	222,277	3.4%	222,277	3.4%
15	ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	107,794	1.7%	223,863	3.4%	279,960	4.3%
16	การตลาด ธุรกิจการเงิน	63,074	1.0%	63,074	1.0%	183,281	2.8%
17	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	62,000	1.0%	177,092	2.7%	177,092	2.7%
18	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	61,535	0.9%	61,535	0.9%	224,251	3.5%
19	ภาษา	61,212	0.9%	240,413	3.7%	240,413	3.7%
20	How-to	54,857	0.8%	109,714	1.7%	168,709	2.6%
21	สารคดี	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
22	สุขภาพ	0	0.0%	106,618	1.6%	283,544	4.4%

*ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ประเภทเนื้อหาดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกอ่านร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

ประเภทเนื้อหาที่เยาวชนอายุ 15 - 24 ปี เลือกอ่านในเวลาว่างมากที่สุดคือ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งมากที่สุด ร้อยละ 27.6 และถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรกมากที่สุด ร้อยละ 44.8 ประเภทเนื้อหาที่ถูกเลือกเป็นอันดับต้น ๆ รองลงมาคือ ดารา นักร้อง นักแสดง ร้อยละ 43.9 และ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน ร้อยละ 23.6 ส่วนประเภทเนื้อหาของสื่อการอ่านที่เยาวชนเลือกอ่านน้อยที่สุดและมีแนวโน้มที่จะไม่เลือกอ่านเลย คือ สารคดี

(2.4) ประเภทเนื้อหาที่อ่านของวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี

ตารางที่ 64 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
1	สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	9,800,869	30.3%	14,341,768	44.4%	16,411,873	50.8%
2	ศาสนา/ความเชื่อ	3,385,145	10.5%	5,004,961	15.5%	5,945,345	18.4%
3	ดารา นักร้อง นักแสดง	3,136,562	9.7%	6,879,397	21.3%	8,889,814	27.5%
4	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	2,561,399	7.9%	7,077,393	21.9%	10,204,647	31.6%
5	โฆษณา/แค็ตตาล็อคสินค้าและบริการ	2,365,204	7.3%	2,854,430	8.8%	3,564,633	11.0%
6	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	1,667,279	5.2%	3,324,525	10.3%	3,939,294	12.2%
7	ท่องเที่ยว	1,294,558	4.0%	3,599,686	11.1%	4,602,885	14.3%
8	นิยายโรแมนติก	1,242,096	3.8%	1,513,229	4.7%	1,782,415	5.5%
9	นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	1,233,418	3.8%	2,111,961	6.5%	2,470,315	7.7%
10	สุขภาพ	974,674	3.0%	1,748,541	5.4%	3,270,532	10.1%
11	How-to	894,192	2.8%	2,051,181	6.4%	2,580,522	8.0%
12	การตลาด ธุรกิจการเงิน	765,087	2.4%	1,874,069	5.8%	2,297,194	7.1%
13	ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	649,245	2.0%	1,703,176	5.3%	2,270,264	7.0%
14	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	608,790	1.9%	1,035,416	3.2%	3,251,222	10.1%

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
15	เรื่องลี้ลับ	592,365	1.8%	856,547	2.7%	1,138,668	3.5%
16	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	452,778	1.4%	2,146,951	6.6%	4,921,781	15.2%
17	นิยายแฟนตาซี	284,290	0.9%	677,577	2.1%	830,594	2.6%
18	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	153,017	0.5%	306,035	1.0%	306,035	1.0%
19	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	141,003	0.4%	447,038	1.4%	563,207	1.7%
20	ภาษา	109,780	0.3%	238,885	0.7%	238,885	0.7%
21	สารคดี	0	0.0%	228,196	0.7%	344,386	1.1%
22	หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	0	0.0%	129,104	0.4%	366,244	1.1%
23	อื่น ๆ	0	0.0%	141,003	0.4%	141,003	0.4%

*ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ประเภทเนื้อหาดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกอ่านร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

ประเภทเนื้อหาที่คนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี เลือกอ่านในเวลาว่างมากที่สุดคือ สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งมากที่สุด ร้อยละ 30.3 รองลงมาคือ ศาสนา/ความเชื่อ ร้อยละ 10.5 และถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรกมากที่สุด ร้อยละ 50.8 และ 18.4 ตามลำดับ ประเภทสื่อการอ่านที่ถูกเลือกเป็นอันดับต้น ๆ รองลงมาคือ งานอดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ ร้อยละ 31.6 และ ดารา นักร้อง นักแสดง ร้อยละ 27.5 ส่วนประเภทเนื้อหาที่คนวัยทำงาน เลือกอ่านน้อยที่สุด คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 1 และภาษา ร้อยละ 0.7

(2.5) ประเภทเนื้อหาที่อ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 65 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
1	ศาสนา/ความเชื่อ	2,124,750	36.9%	2,750,950	47.8%	2,884,239	50.2%
2	สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	2,044,796	35.6%	2,570,318	44.7%	2,843,183	49.4%
3	สุขภาพ	445,716	7.8%	769,002	13.4%	1,106,749	19.2%
4	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	331,575	5.8%	1,142,364	19.9%	1,759,808	30.6%
5	โฆษณา/แค็ตตาล็อกสินค้าและบริการ	270,998	4.7%	311,985	5.4%	358,698	6.2%
6	นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	142,803	2.5%	212,824	3.7%	233,335	4.1%
7	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	119,024	2.1%	198,357	3.5%	278,326	4.8%
8	ท่องเที่ยว	48,277	0.8%	282,919	4.9%	361,459	6.3%
9	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	48,277	0.8%	154,932	2.7%	178,516	3.1%
10	ดารา นักร้อง นักแสดง	26,202	0.5%	131,871	2.3%	261,539	4.6%
11	ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	41,021	0.7%	167,419	2.9%	260,810	4.5%
12	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	26,101	0.5%	55,463	1.0%	165,859	2.9%
13	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	20,511	0.4%	113,936	2.0%	160,374	2.8%

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
14	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	20,511	0.4%	52,961	0.9%	93,982	1.6%
15	How-to	20,511	0.4%	20,511	0.4%	46,713	0.8%
16	นิยายโรแมนติก	20,511	0.4%	20,511	0.4%	46,438	0.8%
17	เรื่องลี้ลับ	0	0.0%	78,332	1.4%	78,332	1.4%
18	หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	0	0.0%	41,021	0.7%	82,008	1.4%
19	การตลาด ธุรกิจการเงิน	0	0.0%	26,202	0.5%	79,163	1.4%
20	ภาษา	0	0.0%	0	0.0%	66,948	1.2%
21	นิยายแฟนตาซี	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
22	สารคดี	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
23	อื่นๆ	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%

*ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ประเภทเนื้อหาดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกอ่านร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

ประเภทเนื้อหาที่คนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป เลือกอ่านในเวลาว่างมากที่สุดคือ ศาสนา/ความเชื่อ ที่ถูกเลือกเป็นอันดับหนึ่งมากที่สุด ร้อยละ 36.9 รองลงมาซึ่งถูกเลือกใกล้เคียงกันมากคือ สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) ร้อยละ 35.6 และถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรกมากที่สุด ร้อยละ 50.2 และ 49.4 ตามลำดับ ประเภทสื่อการอ่านที่ถูกเลือกเป็นอันดับต้น ๆ รองลงมาคือ งานอดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ ร้อยละ 30.6 และ สุขภาพ ร้อยละ 19.2 ส่วนประเภทเนื้อหาที่คนวัยเกษียณอายุเลือกอ่านน้อยที่สุด และมีแนวโน้มที่จะไม่เลือกอ่านเลย คือ นิยายแฟนตาซี และสารคดี

(2.6) ประเภทเนื้อหาที่อ่านของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 66 ประเภทเนื้อหาที่อ่านของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
1	สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	12,431,720	23.1%	18,093,437	33.7%	20,917,686	38.9%
2	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	8,264,924	15.4%	11,910,782	22.2%	13,213,772	24.6%
3	ศาสนา/ความเชื่อ	5,796,970	10.8%	8,204,058	15.3%	9,332,587	17.4%
4	ดารา นักร้อง นักแสดง	3,971,827	7.4%	10,124,284	18.8%	14,570,728	27.1%
5	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	3,423,561	6.4%	9,683,711	18.0%	14,507,896	27.0%
6	โฆษณา/แค็ตตาล็อคสินค้าและบริการ	3,219,720	6.0%	3,962,222	7.4%	4,876,782	9.1%
7	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	2,524,168	4.7%	7,645,522	14.2%	12,065,142	22.4%
8	นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	2,089,622	3.9%	4,008,831	7.5%	4,832,596	9.0%
9	นิยายโรแมนติก	1,759,947	3.3%	2,422,684	4.5%	2,893,668	5.4%

	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*
10	ท่องเที่ยว	1,699,218	3.2%	4,652,439	8.7%	6,331,826	11.8%
11	สุขภาพ	1,482,391	2.8%	2,686,161	5.0%	4,722,825	8.8%
12	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	1,166,383	2.2%	2,226,570	4.1%	5,629,323	10.5%
13	นิยายแฟนตาซี	1,141,141	2.1%	2,101,829	3.9%	2,593,743	4.8%
14	How-to	1,079,274	2.0%	2,352,332	4.4%	3,021,727	5.6%
15	การตลาด ธุรกิจการเงิน	891,236	1.7%	2,026,420	3.8%	2,622,712	4.9%
16	เรื่องลี้ลับ	835,297	1.6%	1,402,240	2.6%	2,084,361	3.9%
17	ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	798,060	1.5%	2,147,253	4.0%	2,863,830	5.3%
18	ทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	355,551	0.7%	1,038,166	1.9%	1,185,805	2.2%
19	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	250,816	0.5%	663,506	1.2%	1,015,761	1.9%
20	หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	246,906	0.5%	471,889	0.9%	919,765	1.7%
21	ภาษา	229,987	0.4%	538,292	1.0%	605,240	1.1%
22	สารคดี	113,852	0.2%	784,920	1.5%	1,015,907	1.9%
23	อื่นๆ	0	0.0%	141,003	0.3%	141,003	0.3%

*ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ประเภทเนื้อหาดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกอ่านร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

หากพิจารณาโดยภาพรวม ประชากรทั้งหมดที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปในประเด็นประเภทเนื้อหาที่เป็นตัวเลือกและได้รับความสนใจมากที่สุด พบว่า สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) เป็นเนื้อหาที่ถูกเลือกอ่านเป็นอันดับ 1 มากที่สุด ร้อยละ 23.1 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่มีการอ่านทั้งหมด รองลงมาคือ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ ร้อยละ 15.4 ซึ่งทั้งสองประเภทเนื้อหายังถูกเลือกเป็นอันดับต้นๆ (3 อันดับแรกมากที่สุด) ร้อยละ 38.9 และ 24.6 ของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่มีการอ่านทั้งหมดตามลำดับ และยังมีประเภทเนื้อหาที่ได้รับความสนใจเป็นอันดับต้นๆ รองลงมาคือ ดารา นักร้อง นักแสดง ร้อยละ 27.1 และงานอดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ ร้อยละ 27 ส่วนสื่อการอ่านที่ได้รับความสนใจน้อยที่สุดในภาพรวมคือ หนังสือผู้ใหญ่ (18+) ร้อยละ 1.7 และ ภาษา ร้อยละ 1.1

จากการสำรวจประเภทเนื้อหาที่ประชากรไทยเลือกอ่านมากที่สุด สามารถวิเคราะห์ได้ว่า แต่ละช่วงวัยนิยมประเภทเนื้อหาที่อ่านแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

- ประเภทเนื้อหาที่ประชากรเลือกอ่านนั้นมีความแตกต่างเหมาะสมตามแต่ละช่วงวัย
- เด็กปฐมวัยผู้ปกครองเน้นอ่านการ์ตูน/นิทาน และเนื้อหาที่เสริมสร้างความรู้ และพัฒนาการที่ดีให้กับเด็กเล็ก ได้แก่ หนังสือเรียน และส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน เช่น สี รูปทรง
- วัยเด็กอายุ 6 - 15 ปี เป็นช่วงวัยเรียนที่เด็กจะคลุกคลีกับเนื้อหาจำพวกตำราเรียน/เอกสารวิชาการเสียส่วนใหญ่ และมีการเลือกอ่านเนื้อหาประเภทบันเทิงเพื่อผ่อนคลายความเครียดที่สามารถเข้าถึงเด็กได้ง่าย รองลงมา นั่นก็คือ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน
- วัยเยาวชนอายุ 13 - 24 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่น ความสนใจในเนื้อหาที่อ่านในอันดับต้นๆ ก็ยังคงคล้ายคลึงกับวัยเด็กอายุ 6 - 13 ปี นั่นคือ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ และนิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน แต่ความสนใจเริ่มมีความหลากหลายตามสไตล์ของแต่ละปัจเจกบุคคล และมีความสนใจที่ใกล้เคียงกับผู้ใหญ่มากขึ้นนั่นคือ สนใจอ่านเนื้อหาได้แก่ ดารา/นักร้อง/นักแสดง นิยายประเภทต่างๆ และ งาน

อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ และมีความสนใจสถานการณ์บ้านเมืองระดับหนึ่ง

- วัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี เป็นช่วงวัยที่ความสำคัญของเนื้อหาจำพวกการเรียนลดลง และความสนใจที่มีต่อนิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขันลดลง โดยวัยนี้จะเน้นสนใจอ่านสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชีวิต ทั้งหน้าที่การงาน และการดำรงชีวิตมากขึ้น นั่นคือ สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) รวมไปถึงอ่านเนื้อหาตามความสนใจของแต่ละบุคคล ได้แก่ ศาสนา/ความเชื่อ ดารา/นักร้อง/นักแสดง และงานอดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ
- วัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นช่วงวัยที่ยังคงสนใจสถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) มากอยู่ แต่ความสนใจจำพวกศาสนา/ความเชื่อ และสุขภาพจะเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตมากขึ้น
- สาเหตุที่สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) เป็นเนื้อหาที่คนส่วนใหญ่อ่านมากที่สุด นั้นอาจมาจากประเภทสื่อการอ่านที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันอย่างสื่อสังคมออนไลน์ ที่ทำให้เนื้อหาประเภทนี้เข้าถึงประชากรได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้สาเหตุการเลือกเนื้อหาที่อ่านในแต่ละวัยสามารถพิจารณาร่วมกับแรงจูงใจในการอ่านได้ด้วยเช่นเดียวกัน (มีการอธิบายในส่วนถัดไป)

8.2.4 อ่านเก่ง

ตัวชี้วัดในเป้าหมาย “อ่านเก่ง” ได้มีการออกแบบตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงทักษะ และความสามารถในการอ่านของประชากรในแต่ละช่วงวัย โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มีทั้งข้อมูลที่มาจากแบบสำรวจประชากรและข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือที่ทำการวัดการ “อ่านเก่ง” ของประชากรไทยอีกด้วย สถานการณ์การอ่านตามเป้าหมายดังกล่าวมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(1) ทักษะด้านการอ่าน

ทักษะด้านการอ่านสำหรับงานศึกษานี้ เป็นการวัดทักษะตามสมรรถนะการอ่านตามความเหมาะสมของแต่ละช่วงวัย โดยทักษะแต่ละด้านที่ทำการวัดมาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย และอิงตามทักษะที่จำเป็นที่ทาง PISA ของ OECD ที่ได้ระบุไว้ ซึ่งทักษะในงานศึกษานี้ ได้ทำการวัดในลักษณะที่ให้ผู้ตอบแบบสำรวจประเมินทักษะผ่านการให้คะแนนความสามารถตนเอง ซึ่งไม่ควรทำการวัดในลักษณะเช่นนี้ในเชิงปฏิบัติ การวัดที่ถูกต้องควรทำในลักษณะของการทำการทดสอบทักษะด้านการอ่านผ่านแบบทดสอบ เพื่อสะท้อนคะแนนความสามารถในการอ่านที่แท้จริงของประชากร แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และเวลาในศึกษาวิจัย รวมถึงระยะเวลาในการสัมภาษณ์ที่ไม่ควรนานจนเกินไป จึงทำให้การศึกษาเบื้องต้นเป็นในลักษณะดังกล่าว ซึ่งหากมีการนำไปปฏิบัติจริงควรมีการปรับปรุงในประเด็นนี้ในอนาคต อย่างไรก็ตามในส่วนนี้จะเน้นรูปแบบการวิเคราะห์เป็นหลักเท่านั้น โดยจากผลลัพธ์ตามตารางที่ 67 สามารถวิเคราะห์ตามแต่ละช่วงวัย ซึ่งพบว่า

เด็กปฐมวัยในช่วงต้น (อายุ 1 - 3 ปี) เด็กสามารถเข้าใจภาษา และจดจำคำศัพท์ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งพอเริ่มมีอายุมากขึ้น (อายุ 4 - 6 ปี) ทักษะการอ่านทั้ง 2 ด้านดีขึ้น แต่การใช้ไวยากรณ์ การเรียบเรียงประโยคอาจเป็นทักษะที่ยากสำหรับเด็กปฐมวัยระดับหนึ่ง

เด็กอายุ 6 - 14 ปี ผู้ปกครองมองว่า เด็กมีทักษะด้านเข้าใจภาษา และจดจำคำศัพท์สูงกว่าทักษะอื่นๆ แต่การใช้ไวยากรณ์ยังคงเป็นทักษะที่ถูกประเมินน้อยสุดเหมือนเด็กปฐมวัยเช่นเดียวกัน

ประชากรตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไปทั้ง เยาวชน คนทำงาน และเกษียณอายุ มองว่า ทักษะการอ่านด้านความคล่องแคล่วในการอ่าน และการเข้าใจ/จับใจความสำคัญ มีความสามารถสูงกว่าทักษะอื่น ๆ โดยทักษะ

การอ่านที่ยิ่งซับซ้อนมากขึ้น ยิ่งให้คะแนนน้อยลงมา โดยเฉพาะความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน และความสามารถในการอ่านแบบกวาด ซึ่งเป็นทักษะที่ถูกประเมินคะแนนต่ำสุดตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทั้ง 3 วัย (เยาวชน คนทำงาน และเกษียณอายุ) จะพบว่า ยิ่งอายุมากยิ่งประเมินคะแนนทักษะการอ่านในทุกๆ ด้านของตนเองต่ำลง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลร้อยละประชากรที่อ่านออก/ไม่ออกในแต่ละช่วงวัย (อยู่ในส่วนถัดไป) นั่นคือ วัยที่มีประชากรที่อ่านออกน้อยกว่า วัยนั้นมีแนวโน้มที่ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการอ่านน้อยกว่าวัยอื่น ๆ โดยเฉพาะวัยเกษียณ ที่มีประชากรที่ไม่สามารถอ่านออกสูงเมื่อเทียบกับวัยอื่น ๆ และถึงแม้อ่านออก วัยเกษียณยังมีอุปสรรคในการอ่านไม่คล่อง

ตารางที่ 67 คะแนนทักษะในการอ่านของประชากรในแต่ละช่วงวัย

ทักษะการอ่าน	เด็กอายุ 1-3 ปี	เด็กอายุ 4-5 ปี	เด็กอายุ 6-14 ปี	เยาวชน	วัยทำงาน
ความเข้าใจ	2.98 (0.91)	3.95 (1.29)	3.53 (0.86)		
การจดจำคำศัพท์	2.74 (0.98)	3.59 (0.86)	3.31 (0.86)		
การจับใจความ		3.39 (0.92)	3.26 (0.87)		
การใช้ไวยากรณ์		3.01 (0.98)	2.96 (0.94)		
ความคล่องแคล่วในการอ่าน			3.52 (0.74)	3.80 (0.75)	3.39 (0.85)
ความสามารถในการสืบค้น				3.74 (0.67)	3.27 (0.86)
ความสามารถในการอ่านแบบกวาด				3.63 (1.10)	3.26 (0.92)

หมายเหตุ: ให้คะแนนความสามารถ 1-5 โดย 1 = น้อยมาก 5 คือดีมาก
ค่าใน () คือค่า Standard error

นอกจากนี้ยังได้ทำการวัดความเร็วในการอ่านของประชากรว่า ภายใต้ประโยคที่กำหนดให้อ่านจะใช้เวลาในการอ่านเท่าไร โดยประโยคที่ใช้สำหรับการทดสอบจะเน้นภาษาที่ง่ายไม่ซับซ้อนสามารถทดสอบได้ทุกช่วงวัย ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะมีเฉพาะวัยเยาวชนขึ้นไปเท่านั้น เนื่องจากเด็กปฐมวัย และวัยเด็กมีการสอบถามจากผู้ปกครองไม่สามารถทดสอบผ่านแบบทดสอบได้ โดยความเร็วในการอ่านที่ได้นอกจากจะวัดทักษะในการอ่านแล้วยังสามารถวัดปริมาณการอ่านในลักษณะจำนวนบรรทัดและจำนวนหน้าต่อวันได้อีกด้วย

ตารางที่ 68 ความเร็วในการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัดความเร็วในการอ่าน	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	รวม
ความเร็วเฉลี่ยในการอ่าน (วินาที/ 6 บรรทัด หรือหนึ่งย่อหน้า)	79.5	107.8	167.0	**110.9**
ความเร็วเฉลี่ยในการอ่าน	13.3	18.0	27.8	**18.5**

ตัวชี้วัดความเร็วในการอ่าน	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	รวม
(วินาที/บรรทัด)				
ความเร็วเฉลี่ยในการอ่าน (นาที/ 6 บรรทัด หรือหนึ่งย่อหน้า)	1.3	1.8	2.8	**1.9**
ความเร็วเฉลี่ยในการอ่าน (นาที/บรรทัด)	0.2	0.3	0.5	**0.3**
ความเร็วเฉลี่ยในการอ่านต่อ 1 นาที (บรรทัด/นาที)	6.0	5.0	3.0	**4.9**
ความเร็วเฉลี่ยในการอ่านต่อ 1 นาที (คำ/นาที)*	96.2	79.4	48.0	**78.1**
จำนวนบรรทัดเฉลี่ยที่อ่าน(บรรทัด/วัน)***	179.8	92.0	23.7	**94.9**
จำนวนคำเฉลี่ยที่อ่าน(คำ/วัน)***	2,877.1	1,471.5	378.5	**1,517.7**
จำนวนหน้า A4 ที่อ่าน (หน้า/วัน)***	4.7	2.4	0.6	**2.5**

*1 บรรทัดมีจำนวนคำเฉลี่ยอยู่ที่ 16 คำ

** 1 หน้ากระดาษ A4 font 16 มีอยู่ประมาณ 38 บรรทัด

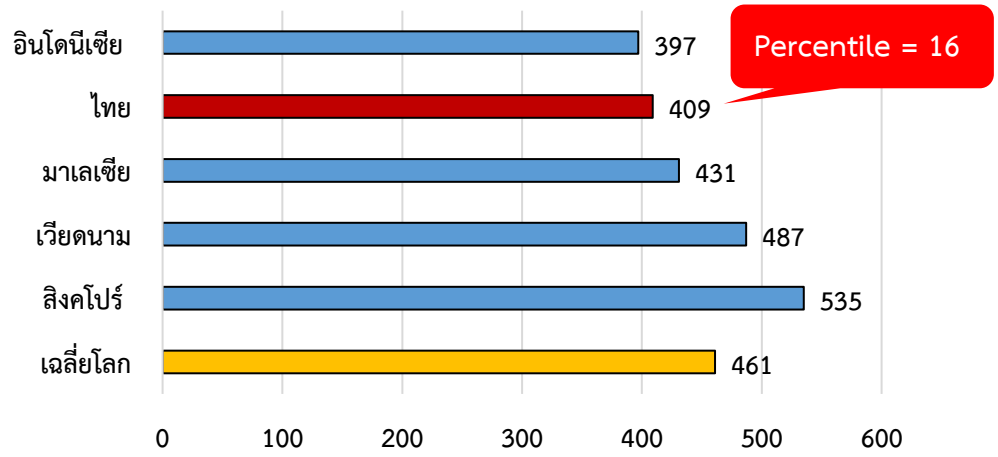
*** นำความเร็วเฉลี่ยในการอ่านต่อ 1 นาที ไปคูณนาทีการอ่านของแต่ละบุคคล จากนั้นหาเฉลี่ยบรรทัด/วัน/หน้า A4 ที่อ่านได้ต่อวันโดยเฉลี่ยประชากรทั้งหมด

จากการสำรวจความเร็วในการอ่านพบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปสามารถอ่านหนึ่งย่อหน้า (ประมาณ 6 บรรทัด) โดยใช้เวลาเฉลี่ย 110.9 วินาที (1.9 นาที) หรือคิดเป็น 18.5 วินาทีต่อบรรทัด (0.3 วินาทีต่อบรรทัด) เยาวชนเป็นวัยที่อ่านได้เร็วที่สุด 13.3 วินาทีต่อบรรทัด (0.2 วินาทีต่อบรรทัด) รองลงมาคือวัยทำงาน 18.0 วินาทีต่อบรรทัด (0.3 วินาทีต่อบรรทัด) และอ่านช้าสุดคือ วัยเกษียณ 27.8 วินาทีต่อบรรทัด (0.5 วินาทีต่อบรรทัด) ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับการประเมินทักษะการอ่านด้านความคล่องแคล่วในการอ่านของส่วนหน้านี้

หากแปลงค่ามาเป็นปริมาณการอ่านในแต่ละวันก็จะพบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปมีการอ่านเฉลี่ย 94.9 บรรทัดต่อวัน หรือคิดเป็น 1,517.7 คำต่อวัน หรือคิดเป็น 2.5 หน้ากระดาษ A4 ต่อวัน

ทักษะด้านการอ่านนอกจากข้อมูลจากการสำรวจแล้ว สามารถอิงข้อมูลทุติยภูมิของ OECD นั่นคือ PISA ที่ทำการเก็บคะแนนการรู้เรื่องการอ่าน (reading literacy) ของนักเรียนไทยที่วัดเฉพาะอายุ 15 ปี เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์เพื่อระดับทักษะการอ่านของนักเรียนไทยเทียบกับประเทศอื่น ซึ่งปัจจุบันในปีพ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้รับคะแนน PISA เท่ากับ 409 คะแนน อยู่เปอร์เซนไทล์ที่ 16 (หมายถึงหากมี 100 ประเทศ ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 16 โดยอันดับ 100 คืออันดับที่ดีที่สุด) ห่างจากคะแนนเฉลี่ยของโลกประมาณ 60 คะแนน และมีคะแนนที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนตามภาพที่ 14

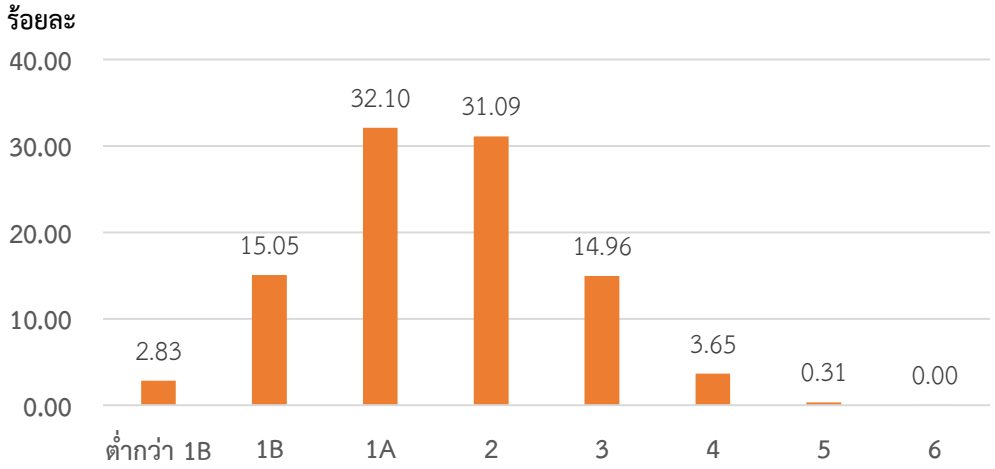
ภาพที่ 14 คะแนน PISA ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนในปีพ.ศ. 2558

ที่มา: OECD

คะแนนเฉลี่ย PISA ของไทยที่ได้ 409 คะแนน อยู่ในช่วงคะแนนระดับ 2 โดยระดับคะแนนสูงสุดคือ 6 ที่มีคะแนนมากกว่า 696 คะแนนขึ้นไป (ตามตารางที่ 69) ซึ่งถือได้ว่า ประชากรอายุ 15 ปีของไทยมีทักษะในการอ่านอยู่ในระดับที่ต่ำ และเมื่อพิจารณาการกระจายตัวของนักเรียนไทยในคะแนนแต่ละระดับ (ตามภาพที่ 15) จะพบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนกระจุกตัวอยู่ที่ระดับ 1A และ 2 ประมาณร้อยละ 63 ของนักเรียนทั้งหมด คะแนนในระดับสูงมีสัดส่วนนักเรียนที่ได้น้อยมากไม่ถึงร้อยละ 5 ของนักเรียนทั้งหมด

ภาพที่ 15 การกระจายตัวคะแนน PISA ของนักเรียนไทยในคะแนนแต่ละระดับปีพ.ศ. 2558

ตารางที่ 69 ระดับทักษะการอ่านและช่วงคะแนนของ PISA

ระดับทักษะการอ่าน และช่วงคะแนน	ลักษณะภารกิจของการรู้เรื่องการอ่านที่ต้องการให้ปฏิบัติ
ระดับ 6 มากกว่า 696 คะแนนขึ้นไป	เป็นทักษะการอ่านระดับสูงสุด ต้องการให้ผู้อ่านใช้หลายขั้นตอนในการอ้างอิง การเปรียบเทียบความคล้ายหรือความแตกต่างให้ถูกต้องพร้อมรายละเอียดครบถ้วน ด้านการบูรณาการและตีความต้องแสดงว่าเข้าใจถ้อยความหลายถ้อยความที่ดึงเอาสาระมาบูรณาการหรืออ้างอิง ภารกิจให้อ่านอาจต้องการให้อ่านสิ่งที่ไม่คุ้นเคย และมีสาระเด่นหลายอย่างที่ต้องเลือกมาสรุปหรือตีความ ภารกิจด้านการสะท้อนและประเมิน ต้องการให้สร้างสมมติฐานหรือประเมินอย่างมีวิจารณญาณในถ้อยความที่ซับซ้อนและไม่

ระดับทักษะการอ่าน และช่วงคะแนน	ลักษณะภารกิจของการรู้เรื่องการอ่านที่ต้องการให้ปฏิบัติ
	คุ้นเคย ให้ใช้เกณฑ์หรือมุมมองต่าง ๆ และดึงความเข้าใจที่ยาก ๆ นอกเหนือจากถ้อยความที่ให้อ่านมาใช้ ด้านการเข้าถึงและค้นคืนสาระ ให้รวมถึงการมองเห็นสาระในรายละเอียดแม้จะเป็นข้อความที่ไม่เด่น หรือไม่สะดุดตาก็ตาม
ระดับ 5 มากกว่า 626 คะแนนขึ้นไป	ภารกิจในระดับนี้ ด้านการเข้าถึงและค้นคืนสาระ ต้องการให้ผู้อ่านบอกว่าสาระอยู่ตรงที่ใดในถ้อยความ และจัดรวบรวมสาระชิ้นเล็กหลายชิ้นที่ซ่อนอยู่มารวมเพื่อให้ได้เนื้อหาที่ต้องการ อ้างอิงได้ว่าสาระส่วนไหนในถ้อยความที่ใช้ได้และสอดคล้องหรือสนับสนุน ภารกิจด้านการสะท้อนและประเมินต้องการให้ประเมินอย่างวินิจวิเคราะห์หรือตั้งข้อสงสัยหรือสมมติฐาน โดยดึงเอาความรู้พิเศษเฉพาะเรื่องมาใช้ด้านการบูรณาการและตีความต้องการความเข้าใจที่ถูกต้องและมีรายละเอียดพร้อมของถ้อยความที่ไม่คุ้นเคย โดยรวมทุกด้านการอ่านระดับนี้มักเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่มักไม่ตรงหรือไม่ใกล้เคียงกับสิ่งที่คาดหวัง
ระดับ 4 มากกว่า 553 คะแนนขึ้นไป	ภารกิจระดับนี้เกี่ยวข้องกับการค้นคืนสาระจากเนื้อเรื่องที่ยาก บอกตำแหน่งของสาระต่าง ๆ ในถ้อยความ ในบางภารกิจต้องการให้ตีความภาษาที่มีความหมายใกล้เคียงกันในถ้อยความ ซึ่งต้องอาศัยความหมายรวมของถ้อยความทั้งหมดเป็นหลัก บางภารกิจก็ให้ทาความเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยเคยการสะท้อนในระดับนี้ ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ทั่วไปมาใช้ในการสร้างสมมติฐานหรือประเมินถ้อยความอย่างมีวิจารณญาณ ผู้อ่านต้องแสดงว่าเข้าใจถ้อยความที่ยาวและซับซ้อนและเนื้อหาที่ไม่คุ้นเคย
ระดับ 3 มากกว่า 480 คะแนนขึ้นไป	ต้องการให้ผู้อ่านบอกตำแหน่ง หรือบอกถึงความสัมพันธ์ของสาระหลาย ๆ ชิ้นในถ้อยความ ด้านการตีความต้องการให้ผู้อ่านบูรณาการหลาย ๆ ส่วนของถ้อยความเพื่อดึงเอาแนวคิดหลัก เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ของคำหรือวลีผู้อ่านต้องใช้ความรู้และทักษะหลายอย่างเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือบอกความแตกต่าง หรือจัดกลุ่มตามเกณฑ์ต่าง ๆ บางครั้งสาระที่ต้องการให้หาอาจจะไม่ได้อยู่ตรงส่วนที่เด่นของบทความ หากแต่ถูกบดบังด้วยสาระอื่น ๆ มากมาย เป็นต้นว่าแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่คาดหวังหรือสิ่งที่ข้อความชี้นัยหรือคาที่เป็นเชิงปฏิเสธที่ใช้ การสะท้อนที่ระดับนี้ต้องการให้เชื่อมโยงเปรียบเทียบ และอธิบายหรือให้ประเมินลักษณะใดลักษณะหนึ่งของถ้อยความ ภารกิจการสะท้อนต้องการให้ผู้อ่านแสดงว่าเข้าใจสาระอย่างละเอียดโดยนำมาเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสิ่งที่เคยคุ้นเคยหรือพบเสมอในชีวิต
ระดับ 2 มากกว่า 407 คะแนนขึ้นไป	ผู้อ่านต้องสามารถดึงสาระหนึ่งหรือสองอย่างที่อาจต้องใช้การอ้างอิง หรือต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดหลายเงื่อนไข ต้องการให้เข้าใจแนวคิดใหญ่ของเนื้อหาเข้าใจความสัมพันธ์ ความหมายของส่วนที่กำหนดให้ในเนื้อเรื่องโดยที่ความหมายนั้น ๆ ไม่แสดงไว้อย่างเด่นชัด แต่ผู้อ่านต้องใช้การอ้างอิงบ้างในระดับที่ไม่สูงนักภารกิจอาจเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบ การบอกความแตกต่างของลักษณะเพียงอย่างเดียว การสะท้อนต้องการให้เปรียบเทียบ หรือนำความรู้ทั่วไปจากภายนอกมาสร้างการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้อ่านในเรื่อง
ระดับ 1A มากกว่า 335 คะแนนขึ้นไป	ต้องการให้ระบุสาระหนึ่งอย่างหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง ซึ่งเป็นสาระที่เด่นชัดอยู่ในเรื่อง ให้เข้าใจแนวของเรื่องที่ผู้เขียนได้แสดงไว้ในเรื่องที่คุ้นเคย หรือเชื่อมโยงสาระในเรื่องเข้ากับความรู้ง่าย ๆ ทั่วไปในชีวิตจริง ซึ่งโดยทั่วไปในระดับนี้สาระที่ต้องการให้ทำภารกิจมักเป็นสาระที่ง่าย และเด่นชัดอยู่ใน เนื้อเรื่องไม่มีข้อความอื่นบดบังหรือมีก็น้อยมาก
ระดับ 1B มากกว่า 262 คะแนนขึ้นไป	การอ่านระดับต่ำที่สุด ต้องการให้ผู้อ่านบอกจุดของสาระเพียงอย่างเดียว ที่ปรากฏชัดเจนใน เนื้อเรื่องที่สั้น ๆ และมีประโยคที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และเป็นสิ่งที่คุ้นเคย ทั้งในบริบทและรูปแบบของถ้อยความ อีกทั้งถ้อยความยังมีส่วนที่ช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้นเช่น มีการบอกเล่าข้อความไว้แต่วิธีการบอกอาจต่างออกไป มีรูปหรือสัญลักษณ์ที่คุ้นเคยประกอบ มีข้อความที่บดบังหรือที่ทำให้เข้าใจไขว้เขวน้อยที่สุด การตีความก็มีเพียงแต่การเชื่อมโยงสาระจากจุดหนึ่งเข้ากับอีกจุดหนึ่งที่อยู่ติดกันในเรื่อง

ระดับทักษะการอ่าน และช่วงคะแนน	ลักษณะภารกิจของการรู้เรื่องการอ่านที่ต้องการให้ปฏิบัติ
ต่ำกว่า 1B	-

ที่มา: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (255)

(2) ความสามารถในการอ่านภาษาของประชากรไทย

ความสามารถในการอ่านภาษาของประชากรไทยจะทำการวิเคราะห์ถึงร้อยละคนที่อ่านออกและไม่ออก และภาษาที่ประชากรไทยสามารถอ่านได้ตามแต่ละช่วงวัย โดยสถิติที่ได้แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 70 ความสามารถทางภาษาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป

ตัวชี้วัดความสามารถทางภาษา	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	รวม
เฉลี่ยจำนวนภาษาที่อ่านได้ต่อคน*	1.4	2.0	1.5	1.1	**1.5**
จำนวนภาษาที่อ่านได้มากที่สุด**	3	4	4	4	**4**
ร้อยละคนที่อ่านออกทั้งหมด	98.9	100.0	95.9	76.7	**94.2**
ร้อยละคนที่อ่านได้ภาษาเดียว*	66.4	29.5	63.5	90.6	**63.2**
อันดับภาษาต่างประเทศที่อ่านได้มากที่สุด					
- อันดับ 1*** **- อันดับ 2***** **- อันดับ 3*****	อังกฤษ (29.4%) ญี่ปุ่น (5.1%) จีน (2.6%)	อังกฤษ (65.0%) เกาหลี (6.4%) ลาว (6.0%)	อังกฤษ (33.5%) ลาว (7.7%) จีน (4.1%)	อังกฤษ (7.2%) จีน, ฝรั่งเศส, เยอรมัน (0.4%)	**อังกฤษ (32.8%)** **ลาว (5.6%)** **จีน (3.6%)**

*คำนวณเฉพาะคนที่อ่านออก

**รวมภาษาไทย

***ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นฐานในการคำนวณ

จากการสำรวจความสามารถทางภาษาสามารถสรุปแต่ละประเด็นได้ดังนี้

- ร้อยละประชากรที่อ่านออกทั้งหมด มีประชากรตั้งแต่อายุ 6 ปีขึ้นไปที่สามารถอ่านออกร้อยละ 94.2 ของประชากรทั้งหมด โดยวัยเยาวชนมีสัดส่วนคนที่อ่านออกมากที่สุด 100 เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือ วัยเกษียณ ที่มีสัดส่วนคนอ่านออกร้อยละ 76.7
- จำนวนภาษาที่อ่านได้ ประชากรตั้งแต่อายุ 6 ปีขึ้นไปสามารถอ่านออกได้เฉลี่ย 1.5 ภาษาต่อคน โดยมีประชากรที่สามารถอ่านได้ภาษาเดียวร้อยละ 63.2 วัยเยาวชนสามารถอ่านออกได้มากสุดเฉลี่ย 2 ภาษาต่อคน และมีสัดส่วนคนที่อ่านได้ภาษาเดียวน้อยสุดร้อยละ 29.5 กลุ่มวัยที่สามารถอ่านภาษาต่างๆ ออกน้อยที่สุดคือ วัยเกษียณ อ่านได้เฉลี่ย 1.1 ภาษาต่อคน และมีสัดส่วนคนที่อ่านได้ภาษาเดียวสูงสุดร้อยละ 90.6
- ความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศ ภาษาต่างประเทศที่ประชากรไทยตั้งแต่อายุ 6 ปีขึ้นไปส่วนใหญ่อ่านได้มากที่สุดคือ ภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 32.8) รองลงมาคือ ภาษาลาว (ร้อยละ 5.6) และภาษาจีน (ร้อยละ 3.6) หากวิเคราะห์เฉพาะภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาสากลของโลกเพียงอย่างเดียวจะพบว่า เยาวชนมีสัดส่วนประชากรที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้สูงที่สุด (ร้อยละ 65) รองลงมาคือวัยทำงาน (ร้อยละ 33.5) และสัดส่วนน้อยที่สุดคือวัยเกษียณ (ร้อยละ 7.2)

นอกจากนี้หากไม่ได้ทำการสำรวจความสามารถในการอ่านออกของประชากรโดยใช้แบบสำรวจด้านการอ่าน สามารถใช้ข้อมูล Literacy rate ของ UNESCO แทนได้ ซึ่งได้มีการวัดความสามารถในการเขียน และคำนวณได้เพิ่มเติมมา แต่ข้อมูลที่ได้จะครอบคลุมเฉพาะประชากรตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไปเท่านั้น จากข้อมูลล่าสุดในปีพ.ศ. 2558 ประชากรวัยผู้ใหญ่อายุ 15 ปีขึ้นไปของไทย มี adult literacy rate อยู่ที่ร้อยละ 92.9 ของประชากรทั้งหมด แยกเป็นเพศชายร้อยละ 94.7 และเพศหญิงร้อยละ 91.2

(3) พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยจะมีตัวชี้วัดเฉพาะที่สะท้อนถึงพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่มาจากข้อมูลทุติยภูมิของ The Fifth Multiple Indicator Cluster Survey for Thailand - MICS 5 UNICEF และ สำนักสถิติแห่งชาติ ตัวชี้วัดที่ได้มาคือ ร้อยละของเด็กปฐมวัยอายุ 36-59 เดือนหรือประมาณอายุ 3-5 ปีที่มีพัฒนาการที่สมวัย โดยจะคิดอย่างน้อย 3 ใน 4 ด้าน ด้านทั้งสี่ได้แก่ ด้านการรู้หนังสือและตัวเลข ด้านร่างกาย ด้านสังคมและอารมณ์ และด้านการเรียนรู้ ซึ่งจากข้อมูลล่าสุดในปีพ.ศ. 2559 พบว่าประเทศไทยมีร้อยละของเด็กอายุ 36-59 เดือน ที่มีพัฒนาการสมวัยอยู่ที่ร้อยละ 91.1 ของเด็กปฐมวัยในวัยดังกล่าวทั้งหมด

8.3 ตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบของการอ่าน

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอการวิเคราะห์องค์ประกอบของการอ่านซึ่งสะท้อนถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านในแต่ละเป้าหมาย โดยองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน รายละเอียดในการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

8.3.1 ตัวผู้อ่าน

ตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านจะนำเสนอตัวชี้วัดที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อการอ่าน (ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม) นิสัยการอ่าน ทักษะการอ่าน (ซึ่งเป็นตัวชี้วัดภายใต้เป้าหมายการส่งเสริมและมีความเป็นไปได้ที่จะมีผลต่อเป้าหมายการส่งเสริมการอ่านอีกที) แรงจูงใจในการอ่าน และข้อจำกัดในการอ่าน

(1) ทัศนคติต่อการอ่าน

ทัศนคติต่อการอ่าน 3 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติด้านความคิด/ความเชื่อต่อการอ่าน ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน และทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน มีการวัดเป็นไปตามตัวชี้วัดของเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ซึ่งพบว่า ทัศนคติด้านการอ่านของประชากรไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นวัยเยาวชนที่มีทัศนคติต่อการอ่านอยู่ในระดับสูง ทัศนคติด้านความคิดในทุกช่วงวัยอยู่ในระดับสูง แต่ทัศนคติด้านความรู้สึกและพฤติกรรมกลับมีระดับคะแนนที่น้อยกว่า ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 71 คะแนนทัศนคติที่มีต่อการอ่านของประชากรในแต่ละช่วงวัย

ทัศนคติต่อการอ่าน	เด็กปฐมวัย	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ
ความเชื่อ/ความคิด	3.82* (สูง)	3.80* (สูง)	3.99 (สูง)	3.85 (สูง)	3.62 (สูง)
ความรู้สึก	3.33 (ปานกลาง)	3.33 (ปานกลาง)	3.42 (สูง)	3.31 (ปานกลาง)	3.04 (ปานกลาง)

ทัศนคติต่อการอ่าน	เด็กปฐมวัย	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ
พฤติกรรม	3.32 (ปานกลาง)	3.33 (ปานกลาง)	3.30 (ปานกลาง)	2.98 (ปานกลาง)	2.63 (ปานกลาง)
รวม	3.32 (ปานกลาง)	3.33 (ปานกลาง)	3.51 (สูง)	3.32 (ปานกลาง)	3.01 (ปานกลาง)

*สะท้อนทัศนคติด้านความคิดของผู้ปกครอง

จากคะแนนทัศนคติต่อการอ่านดังกล่าวจะถูกนำไปวิเคราะห์ทางสถิติโดยประเด็นที่พบตามตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 72 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการอ่านในประเด็นช่วงวัย

ทัศนคติต่อการอ่าน	กลุ่มที่ทดสอบ	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย Mean Difference	ค่าทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย Sig. (2-tailed)
ความเชื่อ/ความคิด	เยาวชน – วัยทำงาน	0.14	.015*
	เยาวชน – เกษียณอายุ	0.37	.000**
	วัยทำงาน – เกษียณอายุ	0.23	.000**
ความรู้สึก	เยาวชน – วัยทำงาน	0.10	.140
	เยาวชน – เกษียณอายุ	0.36	.000**
	วัยทำงาน – เกษียณอายุ	0.26	.000**
พฤติกรรม	เยาวชน – วัยทำงาน	0.33	.000**
	เยาวชน – เกษียณอายุ	0.63	.000**
	วัยทำงาน – เกษียณอายุ	0.29	.002**

*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

ตารางที่ 73 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการอ่านในประเด็นองค์ประกอบทัศนคติ

ช่วงวัย	ทัศนคติที่ทดสอบ	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย Mean Difference	ค่าทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย Sig. (2-tailed)
เยาวชน	ความเชื่อ – ความรู้สึก	0.64	.000**
	ความรู้สึก – พฤติกรรม	0.11	.049*
	ความเชื่อ – พฤติกรรม	0.75	.000**
วัยทำงาน	ความเชื่อ – ความรู้สึก	0.51	.000**
	ความรู้สึก – พฤติกรรม	0.33	.000**
	ความเชื่อ – พฤติกรรม	0.85	.000**
เกษียณอายุ	ความเชื่อ – ความรู้สึก	0.54	.000**
	ความรู้สึก – พฤติกรรม	0.41	.000**
	ความเชื่อ – พฤติกรรม	0.95	.000**

*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทัศนคติในแต่ละด้าน และในแต่ละวัยโดยใช้วิธี T-test พบว่า ในประเด็นช่วงวัย ช่วงวัยส่วนใหญ่มีทัศนคติในแต่ละองค์ประกอบที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.01 - 0.05 นั่นหมายถึง ในแต่ละวัยมีทัศนคติในแต่ละองค์ประกอบที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ยกเว้นเยาวชนและวัยทำงานที่ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่านไม่แตกต่างกัน

สำหรับในประเด็นองค์ประกอบของทัศนคติ ส่วนใหญ่มีทัศนคติด้านความเชื่อ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.01 เยาวชนมีนัยสำคัญระหว่างความรู้สึกและพฤติกรรมในระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการเน้นย้ำการวิเคราะห์ทัศนคติด้านการอ่านอย่างชัดเจนที่ว่า ประชากรส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน แต่ไม่มีความรู้สึกและพฤติกรรมการอ่านที่สอดคล้องกับความคิดดังกล่าว ซึ่งมีระดับทัศนคติที่น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

(2) นิสัยการอ่าน

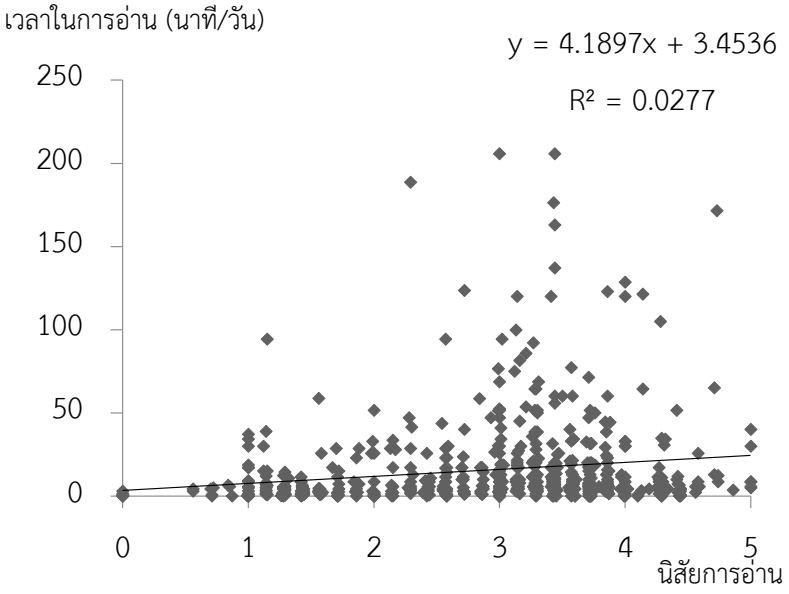
นิสัยการอ่านมีการวัดเป็นไปตามตัวชี้วัดของเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ซึ่งพบว่า นิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปส่วนอยู่ในระดับปานกลาง โดยเยาวชนเป็นวัยที่มีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับสูงกว่าช่วงวัยอื่น ๆ ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 74 นิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ช่วงวัย	นิสัย	ระดับ
เยาวชน	3.44	สูง
วัยทำงาน	3.03	ปานกลาง
เกษียณอายุ	2.64	ปานกลาง
รวม	3.02	ปานกลาง

เมื่อนำคะแนนนิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปมาหาความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่านของประชากรในกลุ่มเดียวกันได้ดังภาพดังนี้

ภาพที่ 16 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยการอ่านกับปริมาณการอ่าน

จากภาพจะเห็นได้ว่า นิสัยการอ่านแทบไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่าน โดยค่า R-square ที่ได้แค่ 0.0277 เท่านั้น ซึ่งถ้าหากนำไปคิดค่า Correlation ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าวจะเท่ากับ 0.166 เป็นระดับความสัมพันธ์ที่น้อยมาก นั่นหมายความว่า คนที่มีนิสัยการอ่านใช่ว่าจะมีเวลาในการอ่านมากกว่าคนที่ไม่มีนิสัยการอ่าน อาจด้วยสาเหตุมาจากแต่ละบุคคลอาจมีปัจจัยหรือข้อจำกัดอื่นๆ ที่แตกต่างกัน ทำให้เวลาใน

การอ่านสามารถแตกต่างกันได้ เช่น เวลาว่างที่มีไม่เท่ากันระหว่างเยาวชนกับคนวัยทำงาน สุขภาพร่างกายที่แตกต่างกันระหว่างเยาวชนกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

(3) แรงจูงใจในการอ่าน

แรงจูงใจในการอ่านคือสาเหตุที่ผลักดันให้ผู้คนเกิดพฤติกรรมการอ่าน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจในลักษณะของการให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดอันดับ 3 อันดับแรกที่เป็นแรงจูงใจในการอ่านมากที่สุด โดยการวิเคราะห์จะแยกตามแต่ละช่วงวัย และเน้นไปที่แรงจูงใจที่มีการถูกเลือกเป็นอันดับต้น ๆ มากที่สุด โดยมีรายละเอียดผลการสำรวจตามตารางดังต่อไปนี้

(3.1) แรงจูงใจในการอ่านของเด็กปฐมวัย (0 - 6 ปี) และแรงจูงใจในการผลักดันให้ผู้ปกครองอ่านให้เด็กฟัง

ตารางที่ 75 แรงจูงใจในการอ่านของเด็กปฐมวัย (0 - 6 ปี)

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	เพิ่มพูนความรู้/ฉลาด/พัฒนาภาษา	1,785,451	58.2%	2,077,179	67.7%	2,251,906	73.4%
2	ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน	414,728	13.5%	912,988	29.8%	1,381,138	45.0%
3	ส่งเสริมการสร้างจินตนาการ	312,299	10.2%	827,508	27.0%	1,221,496	39.8%
4	ทำให้บุตรหลานเพลิดเพลิน/อารมณ์ดี	289,597	9.4%	882,514	28.8%	1,111,380	36.2%
5	เพื่อให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว	74,241	2.4%	580,407	18.9%	872,342	28.5%
6	เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	39,289	1.3%	95,476	3.1%	432,299	14.1%
7	สร้างลักษะนิสัยที่ดี	35,093	1.1%	261,940	8.5%	516,487	16.8%
8	ไม่มีความคิดเห็น	115,634	3.8%	115,634	3.8%	115,634	3.8%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจในการอ่านดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

แรงจูงใจในการผลักดันอันดับ 1 ที่ทำให้เด็กปฐมวัยเกิดพฤติกรรมอ่านเอง หรือผู้ปกครองอ่านให้ฟังมากที่สุดคือ ความต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้/ฉลาด/พัฒนาภาษาให้กับเด็ก ร้อยละ 58.2 รองลงมาคือต้องการให้บุตรหลานมีนิสัยรักการอ่านร้อยละ 13.5 ซึ่งทั้งสองแรงจูงใจยังเป็นแรงจูงใจในอันดับต้น ๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) เช่นเดียวกัน ได้ร้อยละ 73.4 และ 45.0 ตามลำดับ โดยแรงจูงใจที่ถูกเลือกจากผู้ตอบแบบสำรวจน้อยที่สุดคือ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ร้อยละ 14.1 และต้องการสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับบุตรหลาน ร้อยละ 16.8

(3.2) แรงจูงใจในการอ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

ตารางที่ 76 แรงจูงใจในการอ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน	4,211,829	56.9%	5,338,479	72.1%	5,983,981	80.8%
2	อยากรู้ อยากหาคำตอบ	1,206,928	16.3%	2,555,055	34.5%	3,490,730	47.1%
3	ถูกบังคับ/กลัวถูกทำโทษ	652,697	8.8%	1,234,891	16.7%	1,827,980	24.7%
4	อยากได้รางวัล	407,069	5.5%	1,842,597	24.9%	2,344,496	31.7%
5	อ่านตามคนรอบข้าง เช่น พ่อ แม่ เพื่อน เป็นต้น	290,779	3.9%	1,160,351	15.7%	1,947,304	26.3%
6	ไม่มีกิจกรรมอื่นทำ	186,705	2.5%	411,792	5.6%	690,851	9.3%
7	อื่นๆ	62,000	0.8%	62,000	0.8%	62,000	0.8%
8	ไม่มีความคิดเห็น	387,955	5.2%	387,955	5.2%	387,955	5.2%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจในการอ่านดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

ในมุมมองของผู้ปกครองมองว่า แรงจูงใจในการผลักดันให้บุตรหลานที่มีอายุ 6 - 14 ปี เกิดพฤติกรรมการอ่านมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ เด็กต้องการอ่านเพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน ร้อยละ 56.9 รองลงมาคือเด็กมีความต้องการอยากรู้อยากหาคำตอบร้อยละ 16.3 ซึ่งทั้งสองแรงจูงใจยังเป็นแรงจูงใจในอันดับต้นๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) เช่นเดียวกัน อยู่ที่ร้อยละ 80.8 และ 47.1 ตามลำดับ โดยแรงจูงใจที่ถูกเลือกจากผู้ตอบแบบสำรวจน้อยที่สุดคือ ไม่มีกิจกรรมอื่นทำจึงอ่านหนังสือ ร้อยละ 9.3

(3.3) แรงจูงใจในการอ่านของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี

ตารางที่ 77 แรงจูงใจในการอ่านของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย	2,134,342	32.9%	3,601,527	55.5%	4,431,823	68.3%
2	ใช้ในการเรียน	1,996,919	30.8%	2,269,945	35.0%	2,598,229	40.0%
3	เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	724,229	11.2%	1,722,825	26.5%	2,503,620	38.6%
4	เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร	320,413	4.9%	1,194,287	18.4%	2,017,319	31.1%
5	เพื่อความสงบและมีสมาธิ	244,530	3.8%	462,212	7.1%	462,212	7.1%
6	เพื่ออยู่ในโลกส่วนตัว	243,903	3.8%	364,109	5.6%	702,201	10.8%
7	เพื่อความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ	242,277	3.7%	1,175,979	18.1%	1,949,057	30.0%
8	เพื่อพัฒนาทักษะ/ความสามารถ/บุคลิกภาพ	236,087	3.6%	572,680	8.8%	572,680	8.8%
9	เพื่อเพิ่มพูนความรู้	228,179	3.5%	494,314	7.6%	880,806	13.6%
10	อื่นๆ	62,419	1.0%	62,419	1.0%	124,838	1.9%
11	ใช้ในการทำงาน	58,994	0.9%	166,853	2.6%	343,779	5.3%

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
12	เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ	0	0.0%	185,631	2.9%	302,488	4.7%
13	เพื่อสุขภาพร่างกาย	0	0.0%	240,020	3.7%	294,877	4.5%
14	เพื่อเข้าสังคม	0	0.0%	112,973	1.7%	164,734	2.5%
15	อ่านตามคนรอบข้าง	0	0.0%	114,180	1.8%	114,180	1.8%
16	เพื่อเข้าใจชีวิต	0	0.0%	0	0.0%	62,419	1.0%
17	เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต	0	0.0%	0	0.0%	52,450	0.8%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจในการอ่านดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

จากการสำรวจถึงแรงจูงใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการอ่าน พบว่า เยาวชนอายุ 15 - 24 ปี มีสาเหตุที่อ่านเป็นอันดับ 1 คือ เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย ร้อยละ 32.9 รองลงมา อ่านเพื่อใช้ในการเรียนที่มีผู้เลือกใกล้เคียงกันคือร้อยละ 30.8 ซึ่งทั้งสองแรงจูงใจยังเป็นแรงจูงใจในอันดับต้น ๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) เช่นเดียวกัน อยู่ที่ร้อยละ 68.3 และ 40.0 ตามลำดับ โดยแรงจูงใจที่ถูกเลือกจากผู้ตอบแบบสำรวจน้อยที่สุดคือ อ่านตามคนรอบข้าง ร้อยละ 1.8 เพื่อเข้าใจชีวิต ร้อยละ 1.0 และเพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิตร้อยละ 0.8

(3.4) แรงจูงใจในการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี

ตารางที่ 78 แรงจูงใจในการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร	6,834,397	21.3%	11,509,669	35.9%	13,795,885	43.0%
2	เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย	6,470,875	20.2%	13,054,931	40.7%	16,771,455	52.3%
3	เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3,834,927	12.0%	9,268,772	28.9%	11,486,464	35.8%
4	ใช้ในการทำงาน	3,055,611	9.5%	4,479,188	14.0%	5,425,049	16.9%
5	เพื่อความสงบและมีสมาธิ	2,638,449	8.2%	3,942,799	12.3%	4,551,161	14.2%
6	ใช้ในการเรียน	2,506,993	7.8%	3,189,322	10.0%	3,471,444	10.8%
7	เพื่อเพิ่มพูนความรู้	2,051,420	6.4%	4,388,088	13.7%	6,262,365	19.5%
8	เพื่ออยู่ในโลกส่วนตัว	1,148,424	3.6%	2,173,059	6.8%	4,095,272	12.8%
9	เพื่อสุขภาพร่างกาย	1,058,622	3.3%	1,475,821	4.6%	1,944,862	6.1%
10	เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ	1,015,327	3.2%	1,402,266	4.4%	2,031,752	6.3%
11	เพื่อเข้าสังคม	572,924	1.8%	2,022,903	6.3%	2,811,708	8.8%
12	อ่านตามคนรอบข้าง	316,565	1.0%	534,381	1.7%	1,452,762	4.5%
13	เพื่อพัฒนาทักษะ/ความสามารถ/บุคลิกภาพ	261,053	0.8%	1,297,630	4.1%	2,112,895	6.6%
14	อื่นๆ	206,199	0.6%	206,199	0.6%	206,199	0.6%
15	เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต	92,747	0.3%	186,919	0.6%	609,122	1.9%

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
16	เพื่อความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ	0	0.0%	1,609,656	5.0%	4,284,902	13.4%
17	เพื่อเข้าใจชีวิต	0	0.0%	0	0.0%	94,172	0.3%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจในการอ่านดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

จากการสำรวจถึงแรงจูงใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี พบว่า สาเหตุที่อ่านเป็นอันดับ 1 คือ เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 21.3 รองลงมา เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลายที่มีผู้เลือกใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 20.2 ซึ่งทั้งสองแรงจูงใจยังเป็นแรงจูงใจในอันดับต้น ๆ อยู่ที่ร้อยละ 43.0 และ 52.3 ตามลำดับ โดยแรงจูงใจที่ถูกเลือกจากผู้ตอบแบบสำรวจน้อยที่สุด คือ เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต ร้อยละ 1.9 และเพื่อเข้าใจชีวิต ร้อยละ 0.3

(3.5) แรงจูงใจในการอ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 79 แรงจูงใจในการอ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร	1,558,385	27.1%	2,019,761	35.1%	2,427,403	42.2%
2	เพื่อความสงบและมีสมาธิ	1,405,260	24.4%	1,886,729	32.8%	2,082,793	36.2%
3	เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย	693,926	12.1%	1,404,771	24.4%	1,879,910	32.7%
4	เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	586,506	10.2%	1,842,756	32.0%	2,212,586	38.5%
5	เพื่ออยู่ในโลกส่วนตัว	344,420	6.0%	717,094	12.5%	983,755	17.1%
6	เพื่อเข้าสังคม	186,901	3.3%	306,472	5.3%	391,587	6.8%
7	เพื่อเข้าใจชีวิต	169,772	3.0%	271,413	4.7%	320,924	5.6%
8	เพื่อสุขภาพร่างกาย	169,742	3.0%	423,214	7.4%	467,308	8.1%
9	เพื่อเพิ่มพูนความรู้	163,799	2.9%	454,719	7.9%	726,138	12.6%
10	ใช้ในการทำงาน	131,200	2.3%	151,711	2.6%	151,711	2.6%
11	เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ	98,292	1.7%	276,472	4.8%	367,004	6.4%
12	เพื่อความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ	93,103	1.6%	196,723	3.4%	336,264	5.9%
13	เพื่อพัฒนาทักษะ/ความสามารถ/บุคลิกภาพ	73,471	1.3%	138,372	2.4%	208,567	3.6%
14	อ่านตามคนรอบข้าง	50,704	0.9%	126,713	2.2%	199,527	3.5%
15	เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต	0	0.0%	49,873	0.9%	70,383	1.2%
16	อื่นๆ	0	0.0%	31,290	0.5%	31,290	0.5%
17	ใช้ในการเรียน	0	0.0%	0	0.0%	20,476	0.4%
18	ไม่มีความคิดเห็น	26,101	0.5%	26,101	0.5%	26,101	0.5%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจในการอ่านดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

สำหรับคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป แรงจูงใจในการอ่านอันดับ 1 คือ เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 27.1 รองลงมา เพื่อความสงบและมีสมาธิ ร้อยละ 24.4 โดยแรงจูงใจเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสารถูกเลือกในอันดับต้นๆ มากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 42.2 รองลงมาคือ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ร้อยละ 38.5 โดยแรงจูงใจที่ถูกเลือกจากผู้ตอบแบบสำรวจน้อยที่สุดคือ เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต ร้อยละ 1.2 และใช้ในการเรียน ร้อยละ 0.4

(3.6) แรงจูงใจในการอ่านของคนอายุ 15 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 80 แรงจูงใจในการอ่านของคนอายุ 15 ปีขึ้นไป

	แรงจูงใจในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย	9,758,052	21.2%	18,896,374	41.0%	24,211,592	52.5%
2	เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร	8,768,052	19.0%	14,893,344	32.3%	18,462,105	40.0%
3	ใช้ในการเรียน	5,285,133	11.5%	6,535,065	14.2%	7,326,050	15.9%
4	เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	5,265,384	11.4%	13,170,419	28.6%	16,746,836	36.3%
5	เพื่อความสงบและมีสมาธิ	4,288,239	9.3%	6,291,741	13.6%	7,096,166	15.4%
6	ใช้ในการทำงาน	3,245,806	7.0%	4,852,609	10.5%	5,975,396	13.0%
7	เพื่อเพิ่มพูนความรู้	2,505,398	5.4%	5,461,121	11.8%	8,162,268	17.7%
8	เพื่ออยู่ในโลกส่วนตัว	1,855,919	4.0%	3,373,435	7.3%	6,019,047	13.1%
9	เพื่อสุขภาพร่างกาย	1,228,363	2.7%	2,139,055	4.6%	2,707,046	5.9%
10	เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ	1,169,717	2.5%	1,976,565	4.3%	2,813,440	6.1%
11	เพื่อเข้าสังคม	759,825	1.6%	2,497,205	5.4%	3,477,743	7.5%
12	เพื่อพัฒนาทักษะ/ความสามารถ/บุคลิกภาพ	570,611	1.2%	2,192,751	4.8%	3,188,461	6.9%
13	เพื่อความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ	441,933	1.0%	3,317,413	7.2%	7,007,860	15.2%
14	อ่านตามคนรอบข้าง	367,268	0.8%	775,274	1.7%	1,766,469	3.8%
15	เพื่อเข้าใจชีวิต	169,772	0.4%	271,413	0.6%	477,514	1.0%
16	เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต	145,197	0.3%	289,241	0.6%	784,406	1.7%
17	อื่นๆ	268,618	0.6%	299,908	0.7%	362,327	0.8%
18	ไม่มีความคิดเห็น	26,101	0.1%	26,101	0.1%	26,101	0.1%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่อ่านทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจในการอ่านดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่มีการอ่านทั้งหมด

หากพิจารณาโดยรวมเฉพาะอายุ 15 ปีขึ้นไป (มีข้อคำถามเดียวกันจึงสามารถสรุปร่วมกันได้) พบว่าแรงจูงใจในการอ่านอันดับ 1 คือ เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย ร้อยละ 21.2 รองลงมา เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร ร้อยละ 19.0 ซึ่งทั้งสองแรงจูงใจยังเป็นแรงจูงใจในอันดับต้นๆ ที่ถูกเลือกมากที่สุดอยู่ที่

ร้อยละ 52.5 และ 40.0 ตามลำดับ โดยแรงจูงใจที่ถูกเลือกจากผู้ตอบแบบสำรวจน้อยที่สุดคือ เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต ร้อยละ 1.7 และเพื่อเข้าใจชีวิต ร้อยละ 1.0

แรงจูงใจในการอ่านนอกจากมีผลผลักดันให้เกิดการอ่านแล้ว แรงจูงใจยังมีผลไปยังประเภทเนื้อหาที่อ่าน ซึ่งการที่จะได้เนื้อหาที่ต้องการจะอ่านจำเป็นที่จะต้องเลือกประเภทของสื่อการอ่านให้เหมาะสม โดยจากการสำรวจการอ่านของประชากรสามารถเห็นถึงความสอดคล้องของประเด็นดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถสรุปประเด็นจากแรงจูงใจในการอ่าน และผลของแรงจูงใจในการอ่านที่มีผลต่อประเภทเนื้อหาที่อ่านและประเภทสื่อการอ่านในแต่ละช่วงวัยได้ตามรายละเอียดดังนี้

<u>เด็กปฐมวัย</u>

ในเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นถึงความสำคัญของการอ่านในการเพิ่มพูนความรู้/ฉลาด/พัฒนาภาษาของบุตรหลาน และต้องการปลูกฝังให้บุตรหลานเกิดนิสัยรักการอ่าน นอกจากนี้ยังต้องการเสริมสร้างจินตนาการ และต้องสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่บุตรหลาน ซึ่งมีผลต่อการเลือกเนื้อหาที่อ่านคือเน้นการอ่านการ์ตูน/นิทาน และเนื้อหาที่เสริมสร้างความรู้ และพัฒนาการได้แก่ หนังสือเรียน และสื่อการอ่านที่ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน เช่น สี รูปทรง จึงมีผลทำให้ผู้ปกครองเลือกสื่อการอ่านประเภทหนังสือภาพสำหรับเด็ก และหนังสือเล่มมาอ่านให้เด็กฟังเป็นอันดับต้นๆ อีกด้วย

<u>วัยเด็ก</u>

วัยเด็กอายุ 6 - 14 ปี แรงจูงใจด้านความสนุกและเพลิดเพลินมาเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีแรงจูงใจอยากรู้ อยากหาคำตอบ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นไปตามวัยดังกล่าว ซึ่งแรงจูงใจนี้มีผลทำให้เด็กอายุ 6 - 14 ปี เลือกอ่านตำราเรียน/เอกสารวิชาการ อ่านนิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน และดารานักร้องนักแสดง ซึ่งสามารถหาอ่านเนื้อหาเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้จากหนังสือเล่ม สื่อสังคมออนไลน์ และเว็บไซต์ (บทบาทของออนไลน์เริ่มมีมากขึ้นในช่วงวัยนี้) แต่อย่างไรก็ตามแรงจูงใจในการอ่านจำพวกสิ่งกระตุ้นจากภายนอกก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจเช่นเดียวกัน เนื่องจากแรงจูงใจภายนอกเหล่านี้ถูกเลือกมากในระดับหนึ่ง ได้แก่ อยากได้รางวัลหากอ่าน (ร้อยละ 31.7) ถูกบังคับให้อ่าน/กลัวถูกทำโทษหากไม่อ่าน (ร้อยละ 24.7) และอ่านตามคนรอบข้าง (ร้อยละ 26.3) ซึ่งหมายความว่า แรงจูงใจภายนอกมีผลต่อการอ่านระดับหนึ่งเช่นเดียวกันสำหรับวัยเด็กอายุ 6 - 14 ปี

<u>เยาวชน</u>

เยาวชนอายุ 15 - 24 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นและอยู่ในช่วงวัยเรียน จึงทำให้แรงจูงใจในการอ่านมีความคลึงกับแรงจูงใจของวัยเด็กอายุ 6 - 14 ปี นั่นคือใช้ในการเรียน และเพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย นอกจากนี้ยังมีแรงจูงใจอื่นที่เป็นแรงจูงใจในอันดับต้น ๆ คือ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ และเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีผลทำให้วัยเยาวชนเลือกที่จะอ่านเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ที่สอดคล้องกันกับแรงจูงใจ ได้แก่ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน ดารา/นักร้อง/นักแสดง งานอดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ และสถานการณ์บ้านเมือง โดยจะอ่านเนื้อหาพวกนี้จากสื่อสังคมออนไลน์ หนังสือเล่ม เว็บไซต์ และนิตยสาร ที่สามารถตอบโจทย์ด้านเนื้อหาให้กับเยาวชนในปัจจุบันได้ดี

วัยทำงาน

วัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี แรงจูงใจมีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเยาวชน แรงจูงใจในการอ่านเพื่อใช้ในการเรียนลดลง โดยแรงจูงใจหลักที่อ่านจะเป็นเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย และเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (เพื่อใช้ในการทำงานถูกเลือกเพียงร้อยละ 16.9 เท่านั้น) จึงทำให้เนื้อหาที่อ่านส่วนใหญ่จะเป็นสถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) ความสนใจที่มีต่อนิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขันเพื่อความบันเทิง/ผ่อนคลายเริ่มลดบทบาทลงและได้เปลี่ยนมาเป็นความบันเทิงด้านอื่นๆ แทน ได้แก่ ดารา/นักร้อง/นักแสดง และงานอดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ นอกจากนี้ศาสนาและความเชื่อเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในช่วงอายุนี้ โดยวัยทำงานจะติดตามเนื้อหาประเภทเหล่านี้จากหนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม สื่อสังคมออนไลน์ และนิตยสาร ซึ่งสะท้อนถึงช่วงวัยที่ผสมผสานระหว่างวัยผู้ใหญ่ตอนต้นหรือวัยหนุ่มสาว กับวัยผู้ใหญ่ตอนกลางหรือวัยกลางคน จึงทำให้การติดตามเนื้อหาส่วนใหญ่จากหนังสือพิมพ์ ที่เป็นที่นิยมโดยเฉพาะในวัยกลางคน และจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมโดยเฉพาะในวัยหนุ่มสาว

วัยเกษียณ

วัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป แรงจูงใจในการอ่านหลัก ๆ คือ เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร เพื่อความสงบมีสมาธิ เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย และเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาที่อ่านนั่นคือ สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) ศาสนา/ความเชื่อ และงานอดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ นอกจากนี้ด้วยวัยที่เริ่มมีการเจ็บไข้ได้ป่วยเพิ่มขึ้น เนื้อหาประเภทสุขภาพจะเริ่มเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นในช่วงวัยนี้ จากเนื้อหาที่อ่านดังกล่าววัยเกษียณอายุจะสนใจอ่านบนหนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม และนิตยสาร ซึ่งถึงแม้เนื้อหาที่อ่านบางส่วนจะคล้ายคลึงกับวัยทำงาน แต่ด้วยเรื่องของอายุ การอ่านบนสื่อออนไลน์ยังคงเป็นเรื่องยากสำหรับวัยดังกล่าว สื่อการอ่านประเภทสื่อสิ่งพิมพ์จึงถูกเลือกอ่านมากกว่า

ภาพรวม

แรงจูงใจในการอ่านที่เป็นแรงจูงใจหลัก ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละช่วงวัยตามความสำคัญของในแต่ละช่วงชีวิต ในวัยเรียนการอ่านสำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้ และใช้ในการเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณ การทราบข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องสำคัญในการทำงานและการดำรงชีวิต ซึ่งในทุก ๆ วัยจะมีการอ่านเพื่อความบันเทิง/ผ่อนคลายควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้แรงจูงใจภายนอกมีผลต่อพฤติกรรมการอ่านโดยเฉพาะเด็กวัยเรียน แต่พออายุมากขึ้น แรงจูงใจหลักมาจากแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอกมีผลน้อยมาก ๆ ทั้งการอ่านตามคนรอบข้าง หรืออ่านเพื่อเข้าสังคม ซึ่งถ้าหากพิจารณาประเด็นประเภทเนื้อหาที่อ่านและประเภทสื่อที่อ่านก็จะเห็นถึงความสอดคล้องกับแรงจูงใจในการอ่านด้วย โดยการเลือกประเภทสื่อที่อ่านก็มีผลต่อปริมาณการอ่านในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์อีกเช่นเดียวกัน สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 81 เชื่อมโยงแรงจูงใจในการอ่านกับประเภทเนื้อหาและประเภทสื่อที่อ่าน

	แรงจูงใจในการอ่าน	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	ประเภทสื่อที่อ่าน
เด็กปฐมวัย	เพิ่มพูนความรู้/ ฉลาด/ พัฒนาภาษา (73.4%)	การ์ตูน/นิทาน (88.7%)	หนังสือภาพสำหรับเด็ก (81.4%)
	ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน (45.0%)	หนังสือเรียน (54.5%)	หนังสือเล่ม (59.3%)
	ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (39.8%)	ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (44.6%)	สื่อสังคมออนไลน์ (30.7%)

	แรงจูงใจในการอ่าน	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน	ประเภทสื่อที่อ่าน
	ให้บุตรหลานเพลิดเพลิน/อารมณ์ดี (36.2%)	สารคดี (22.2%)	อื่นๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้าย (22.7%)
เด็ก	เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน (80.8%) อยากรู้ อยากหาคำตอบ (47.1%) อยากได้รางวัล (31.7%) อ่านตามคนรอบข้าง (26.3%)	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (66.1%) นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (59.1%) ดารา นักร้อง นักแสดง (27.9%) ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี (13.4%)	หนังสือเล่ม (74.3%) สื่อสังคมออนไลน์ (54.8%) อื่นๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้าย (23.1%) เว็บไซต์ (19.3%)
เยาวชน	เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (68.3%) ใช้ในการเรียน (40.0%) เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (38.6%) เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร (31.1%)	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (44.8%) ดารา นักร้อง นักแสดง (43.9%) งานอดิเรก (26.8%) นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (23.6%)	สื่อสังคมออนไลน์ (82.3%) หนังสือเล่ม (53.8%) เว็บไซต์ (32.3%) นิตยสาร (25.6%)
วัยทำงาน	เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (52.3%) เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (43.0%) เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (35.8%) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (19.5%)	สถานการณ์บ้านเมือง (50.8%) งานอดิเรก (31.6%) ดารา นักร้อง นักแสดง (27.5%) ศาสนา/ความเชื่อ (18.4%)	หนังสือพิมพ์ (60.7%) สื่อสังคมออนไลน์ (44.7%) หนังสือเล่ม (35.0%) นิตยสาร (32.7%)
ผู้สูงอายุ	เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (42.2%) เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (38.5%) เพื่อความสงบและมีสมาธิ (36.4%) เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (32.7%)	ศาสนา/ความเชื่อ (50.2%) สถานการณ์บ้านเมือง (49.4%) งานอดิเรก (30.6%) สุขภาพ (19.2%)	หนังสือพิมพ์ (69.0%) หนังสือเล่ม (46.4%) อื่นๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้าย (37.7%) นิตยสาร (28.8%)

หมายเหตุ: แรงจูงใจในการอ่าน ประเภทเนื้อหาที่อ่าน และประเภทสื่อที่อ่านถูกเลือกมาจากตัวเลือกที่ได้รับการเลือกมากที่สุด 4 อันดับแรก

(4) ข้อจำกัดในการอ่าน

ข้อจำกัดในการอ่านเปรียบเสมือนสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่อ่าน หรืออ่านได้ไม่เพียงพอ จากการสำรวจในส่วนพฤติกรรมการอ่านพบว่า มีผู้ไม่อ่าน และอ่านไม่เพียงพอ รวมประมาณร้อยละ 30 ของประชากรทั้งประเทศ เพื่อพิจารณาข้อจำกัดส่วนบุคคล ได้แก่ ด้านร่างกาย เวลา หรือปัจจัยอื่น ๆ มีผลต่อการที่ทำให้ไม่สามารถอ่านได้ และอ่านไม่เพียงพอมากน้อยแค่ไหน ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจในลักษณะของการให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดอันดับ 3 อันดับแรกที่เป็นข้อจำกัดที่มีผลต่อการอ่านทำให้ไม่อ่านและอ่านไม่เพียงพอมากที่สุด โดยการวิเคราะห์จะแยกตามแต่ละช่วงวัย ซึ่งมีผลการสำรวจตามตารางดังต่อไปนี้

(4.1) ข้อจำกัดในการอ่านของเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง (0 - 6 ปี)

ตารางที่ 82 ข้อจำกัดในการอ่านของเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง (0 - 6 ปี)

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ข้อจำกัดของตัวเด็ก							
1	บุตรหลานยังเล็กเกินไป	1,164,069	48.0%	1,436,345	59.2%	1,710,973	70.5%
2	อ่านไม่ออก	488,383	20.1%	753,707	31.1%	790,733	32.6%
3	อยากทำอย่างอื่นมากกว่า เช่น เล่นเกม	240,968	9.9%	526,727	21.7%	734,336	30.3%

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4	หาหนังสือ/สื่อออนไลน์สำหรับเด็กยาก	203,639	8.4%	356,065	14.7%	390,401	16.1%
5	ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	152,580	6.3%	258,518	10.7%	416,548	17.2%
6	ไม่มีเวลาอ่าน	117,729	4.9%	317,902	13.1%	509,941	21.0%
7	สุขภาพไม่ดี/พิการ	15,353	0.6%	115,764	4.8%	131,117	5.4%
8	อื่น ๆ	43,568	1.8%	43,568	1.8%	77,904	3.2%
ข้อจำกัดของผู้ปกครอง							
1	มองว่า บุตรหลานยังเล็กเกินไป	1,037,676	42.5%	1,323,869	54.3%	1,639,749	67.2%
2	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น ทำงาน	539,433	22.1%	810,116	33.2%	940,919	38.6%
3	อ่านไม่ออก	264,759	10.9%	377,690	15.5%	388,624	15.9%
4	หาหนังสือ/สื่อออนไลน์สำหรับเด็กยาก	233,470	9.6%	350,649	14.4%	488,501	20.0%
5	อยากทำอย่างอื่นมากกว่า เช่น ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น	135,932	5.6%	490,835	20.1%	758,625	31.1%
6	ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	114,464	4.7%	272,008	11.2%	386,239	15.8%
7	ไม่มีเงินซื้อ/ราคาแพงเกินไป	84,170	3.5%	180,548	7.4%	193,160	7.9%
8	สุขภาพไม่ดี/พิการ	30,506	1.3%	98,996	4.1%	159,692	6.5%
9	อื่น ๆ	0	0.0%	0	0.0%	15,869	0.7%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ข้อจำกัดดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด

ข้อจำกัดในการอ่านอันดับ 1 ของเด็กปฐมวัยที่ทำให้ผู้ปกครองเลือกไม่อ่านให้เด็กฟังหรืออ่านได้น้อย คือ บุตรหลานยังเล็กเกินไปที่จะอ่านให้ฟัง ข้อจำกัดของตัวเด็กรองลงมาคือ บุตรหลานอ่านไม่ออก และบุตรหลานอยากทำอย่างอื่นมากกว่า ส่วนข้อจำกัดสำคัญของผู้ปกครองคือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาอ่านให้บุตรหลานฟัง ผู้ปกครองอยากทำอย่างอื่นมากกว่า และผู้ปกครองหาสื่อสำหรับอ่านให้กับเด็กเล็กได้ยาก โดยข้อจำกัดด้านสุขภาพไม่ดี/พิการเป็นตัวเลือกที่ถูกเลือกน้อยที่สุด

(4.2) ข้อจำกัดในการอ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

ตารางที่ 83 ข้อจำกัดในการอ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า	784,569	31.3%	1,589,858	63.5%	2,036,459	81.3%
2	ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ	632,068	25.2%	1,565,615	62.5%	1,733,216	69.2%
3	อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	571,774	22.8%	571,774	22.8%	732,317	29.2%
4	ไม่รู้จะอ่านอะไร	120,206	4.8%	120,206	4.8%	450,234	18.0%
5	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น เรียนหนัก	63,074	2.5%	63,074	2.5%	63,074	2.5%

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6	ไม่มีเงินซื้อ/ราคาแพงเกินไป	56,098	2.2%	110,955	4.4%	110,955	4.4%
7	หาหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์อ่านยาก	56,098	2.2%	56,098	2.2%	115,092	4.6%
8	ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	52,450	2.1%	226,406	9.0%	226,406	9.0%
9	สุขภาพไม่ดี/พิการ	51,761	2.1%	51,761	2.1%	51,761	2.1%
10	อื่นๆ	-	0.0%	-	0.0%	52,450	2.1%
11	ไม่มีความคิดเห็น	116,069	4.6%	116,069	4.6%	116,069	4.6%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ข้อจำกัดดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด

ข้อจำกัดในการอ่านของเด็กอายุ 6 - 14 ปี ที่ถูกเลือกมากสุดเป็นอันดับ 1 คือ เด็กมีความสนใจในการทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าที่จะอ่าน ร้อยละ 31.3 รองลงมาคือ ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ ร้อยละ 25.2 และอ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 22.8 ซึ่งทั้งสามข้อจำกัดยังถูกเลือกให้เป็นข้อจำกัดในการอ่านเป็นอันดับต้น ๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) ได้ร้อยละ 81.3, 69.2 และ 29.2 ตามลำดับ ส่วนข้อจำกัดที่ถูกเลือกน้อยที่สุดหรือแทบจะไม่ถูกเลือกเลยคือ ข้อจำกัดด้านสุขภาพ และข้อจำกัดด้านไม่มีเวลาเพราะเรียนหนัก

(4.3) ข้อจำกัดในการอ่านของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี

ตารางที่ 84 ข้อจำกัดในการอ่านของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า	448,559	41.5%	688,559	63.7%	744,657	68.9%
2	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น เรียนหนัก ทำงาน ดูแลครอบครัว	225,638	20.9%	329,161	30.4%	438,875	40.6%
3	ไม่ชอบอ่าน หรือไม่สนใจ	173,830	16.1%	524,244	48.5%	574,031	53.1%
4	อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	124,610	11.5%	124,610	11.5%	124,610	11.5%
5	ไม่มีเงินซื้อหนังสือ/สื่อออนไลน์ราคาแพงเกินไป	56,098	5.2%	117,633	10.9%	117,633	10.9%
6	ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	52,796	4.9%	52,796	4.9%	104,557	9.7%
7	หาหนังสือ/สื่อออนไลน์ที่เหมาะกับตนเองยาก	0	0.0%	106,618	9.9%	165,613	15.3%
8	ไม่รู้จะอ่านอะไร	0	0.0%	54,857	5.1%	221,454	20.5%
9	สุขภาพไม่ดี/พิการ	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
10	อื่น ๆ	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ข้อจำกัดดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด

ข้อจำกัดในการอ่านของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี ที่ถูกเลือกมากสุดเป็นอันดับ 1 คือ ชอบทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าที่จะอ่าน ร้อยละ 41.5 รองลงมาคือ ไม่มีเวลาอ่าน ร้อยละ 20.9 และไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ ร้อยละ 16.1 ซึ่งทั้งสามข้อจำกัดยังถูกเลือกให้เป็นข้อจำกัดในการอ่านเป็นอันดับต้น ๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) ได้ร้อยละ 68.9, 40.6 และ 53.1 ตามลำดับ ส่วนข้อที่ถูกเลือกน้อยที่สุดคือ ข้อจำกัดด้านสุขภาพ

(4.4) ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี

ตารางที่ 85 ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น ดูแลครอบครัว ทำงาน	2,974,812	33.9%	4,255,690	48.6%	5,183,242	59.1%
2	ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า	1,800,448	20.5%	3,900,440	44.5%	5,889,991	67.2%
3	ไม่ชอบอ่าน หรือไม่สนใจ	1,192,987	13.6%	2,712,406	30.9%	3,466,623	39.6%
4	อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	658,771	7.5%	973,887	11.1%	973,887	11.1%
5	ไม่รู้จะอ่านอะไร	589,176	6.7%	1,410,960	16.1%	2,705,663	30.9%
6	สุขภาพไม่ดี/พิการ	510,370	5.8%	720,710	8.2%	720,710	8.2%
7	ไม่มีเงินซื้อหนังสือ/สื่อออนไลน์ราคาแพงเกินไป	353,242	4.0%	898,162	10.3%	898,162	10.3%
8	หาหนังสือ/สื่อออนไลน์ที่เหมาะกับตนเองยาก	329,341	3.8%	669,264	7.6%	899,406	10.3%
9	ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	0	0.0%	449,370	5.1%	903,567	10.3%
10	อื่น ๆ	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%
11	ไม่มีความคิดเห็น	356,717	4.1%	356,717	4.1%	356,717	4.1%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ข้อจำกัดดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด

ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยทำงานอายุ 25 - 59 ปี ที่ถูกเลือกมากสุดเป็นอันดับ 1 คือ ไม่มีเวลาอ่าน เช่น ดูแลครอบครัว ทำงาน เป็นต้น ร้อยละ 33.9 รองลงมาคือ ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า ร้อยละ 20.5 และไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ ร้อยละ 13.6 ซึ่งทั้งสามข้อจำกัดยังถูกเลือกให้เป็นข้อจำกัดในการอ่านเป็นอันดับต้นๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) ได้ร้อยละ 59.1, 67.2 และ 39.6 ตามลำดับ ส่วนข้อจำกัดที่ถูกเลือกน้อยที่สุดคือ ข้อจำกัดด้านสุขภาพ ร้อยละ 8.2

(4.5) ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 86 ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	613,086	28.3%	718,687	33.2%	823,732	38.0%
2	สุขภาพไม่ดี/พิการ	326,333	15.1%	603,660	27.9%	791,436	36.6%

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3	ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า	323,485	14.9%	565,601	26.1%	880,500	40.7%
4	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น ดูแลครอบครัว ทำงาน	230,217	10.6%	671,103	31.0%	843,750	39.0%
5	หาหนังสือ/สื่อออนไลน์ที่เหมาะกับตนเองยาก	112,254	5.2%	245,873	11.4%	245,873	11.4%
6	ไม่ชอบอ่าน หรือไม่สนใจ	107,938	5.0%	266,309	12.3%	314,586	14.5%
7	ไม่มีเงินซื้อหนังสือ/สื่อออนไลน์ราคาแพงเกินไป	100,041	4.6%	159,098	7.4%	159,098	7.4%
8	ไม่รู้จะอ่านอะไร	31,290	1.4%	182,572	8.4%	494,528	22.8%
9	ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	0	0.0%	0	0.0%	99,083	4.6%
10	อื่น ๆ	0	0.0%	26,101	1.2%	26,101	1.2%
11	ไม่มีความคิดเห็น	320,989	14.8%	320,989	14.8%	320,989	14.8%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ข้อจำกัดดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด

ข้อจำกัดในการอ่านของคนวัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ถูกเลือกมากสุดเป็นอันดับ 1 คือ อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 28.3 รองลงมาคือ สุขภาพไม่ดี/พิการ ร้อยละ 15.1 ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า ร้อยละ 14.9 และไม่มีเวลาอ่าน เช่น ดูแลครอบครัว ทำงาน ร้อยละ 10.6 ซึ่งทั้งสี่ข้อจำกัดได้ถูกเลือกให้เป็นข้อจำกัดในการอ่านเป็นอันดับต้น ๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) โดยถูกเลือกใกล้เคียงกัน อยู่ร้อยละ 38.0, 36.6, 40.7 และ 39.0 ตามลำดับ ส่วนที่ถูกเลือกน้อยที่สุดคือ ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้ร้อยละ 4.6

(4.6) ข้อจำกัดในการอ่านของคนอายุ 6 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 87 ข้อจำกัดในการอ่านของคนอายุ 6 ปีขึ้นไป

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น ดูแลครอบครัว ทำงาน	3,493,742	24.1%	5,319,028	36.6%	6,528,942	45.0%
2	ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า	3,357,060	23.1%	6,744,458	46.5%	9,551,606	65.8%
3	ไม่ชอบอ่าน หรือไม่สนใจ	2,106,824	14.5%	5,068,574	34.9%	6,088,456	41.9%
4	อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	1,968,240	13.6%	2,388,958	16.5%	2,654,545	18.3%
5	สุขภาพไม่ดี/พิการ	888,464	6.1%	1,376,131	9.5%	1,563,907	10.8%
6	ไม่รู้จะอ่านอะไร	740,672	5.1%	1,768,595	12.2%	3,871,878	26.7%
7	ไม่มีเงินซื้อหนังสือ/สื่อออนไลน์ราคาแพงเกินไป	565,479	3.9%	1,285,848	8.9%	1,285,848	8.9%
8	หาหนังสือ/สื่อออนไลน์ที่เหมาะกับตนเองยาก	497,693	3.4%	1,077,853	7.4%	1,425,984	9.8%
9	ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	105,246	0.7%	728,573	5.0%	1,333,614	9.2%

	ข้อจำกัดในการอ่าน	อันดับ 1		อันดับ 1 & 2		อันดับ 1 & 2 & 3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10	อื่น ๆ	0	0.0%	26,101	0.2%	78,551	0.5%
11	ไม่มีความคิดเห็น	793,776	5.5%	793,776	5.5%	793,776	5.5%

หมายเหตุ: ร้อยละที่ได้คำนวณมาจากประชากรในวัยนั้นที่เลือกตัวเลือกนั้นเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 (อันดับ 1&2) และเลือกเป็นอันดับ 1 หรืออันดับ 2 หรืออันดับ 3 (อันดับ 1&2&3) ต่อประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า ข้อจำกัดดังกล่าวถูกวัยนั้นเลือกร้อยละเท่าไรของประชากรในวัยดังกล่าวที่ไม่ได้อ่านและอ่านไม่เพียงพอทั้งหมด

หากพิจารณาข้อจำกัดในการอ่านของประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป (มีข้อคำถามเดียวกันจึงสามารถสรุปร่วมกันได้) พบว่า ข้อจำกัดในการอ่านที่ถูกเลือกมากสุดเป็นอันดับ 1 คือ ไม่มีเวลาอ่านเพราะมีอย่างอื่นต้องทำ เช่น ดูแลครอบครัว ทำงาน เป็นต้น ร้อยละ 24.1 รองลงมาคือ ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า ร้อยละ 23.1 ซึ่งทั้งสองข้อจำกัดยังถูกเลือกให้เป็นข้อจำกัดในการอ่านเป็นอันดับต้น ๆ (ถูกเลือกเป็น 3 อันดับแรก) ได้ร้อยละ 45.0 และ 65.8 ตามลำดับ นอกจากนี้การไม่ชอบอ่านและไม่สนใจก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ไม่อ่านและอ่านน้อยมากอีกด้วย (ร้อยละ 41.9) ส่วนข้อจำกัดที่ถูกเลือกน้อยที่สุดคือ ข้อจำกัดด้านกำลังทรัพย์ ไม่มีเงินซื้อหนังสือ/สื่อออนไลน์เนื่องจากราคาแพงเกินไป ร้อยละ 8.9

จากการสำรวจข้อจำกัดในการอ่าน หรือสาเหตุที่ทำให้ไม่อ่านหรืออ่านได้น้อย ที่มีผลต่อพฤติกรรมการอ่านของแต่ละช่วงวัยมากที่สุด สามารถสรุปเป็นกลุ่มสาเหตุที่ไม่อ่านได้ 4 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มสาเหตุทางด้านทัศนคติ กลุ่มสาเหตุด้านข้อจำกัดส่วนบุคคล (ด้านเวลา ร่างกาย ฐานะ) กลุ่มสาเหตุด้านทักษะการอ่าน และกลุ่มสาเหตุอื่น ๆ ที่มาจากปัจจัยภายนอก เช่น สื่อการอ่าน เป็นต้น โดยการวิเคราะห์เป็นไปตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

<u>เด็กปฐมวัย</u>

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถอ่านให้เด็กฟัง หรืออ่านให้เด็กฟังได้น้อยเนื่องมาจากปัญหาด้านทัศนคติของผู้ปกครองและทัศนคติของตัวเด็กเอง เนื่องจากส่วนใหญ่เห็นว่าบุตรหลานยังอายุน้อยเกินไปที่จะทำการอ่าน และเด็กยังมีความสนใจกับสิ่งอื่น ๆ มากกว่าที่จะอ่าน รวมถึงข้อจำกัดของตัวผู้ปกครองเองที่ไม่มีเวลาอ่านมากพอ เพราะต้องทำงาน นอกจากนี้ผู้ปกครองบางท่านยังมีปัญหาในการหาสื่อการอ่านที่เหมาะสำหรับเด็กเล็ก และปัญหาด้านทักษะของตัวผู้ปกครองเองที่ไม่สามารถอ่านได้

<u>วัยเด็ก</u>

วัยเด็กอายุ 6 - 14 ปี ข้อจำกัดหรือสาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านน้อยส่วนใหญ่มาจากปัญหาด้านทัศนคติของตัวเด็กเองที่ชอบทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าที่จะอ่าน และมีความรู้สึกไม่ชอบอ่าน ไม่มีความสนใจที่จะอ่าน โดยปัญหารองลงมาคือ ด้านทักษะการอ่านที่เด็กบางคนยังอ่านเองไม่คล่องและอ่านได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

<u>เยาวชน</u>

เยาวชนอายุ 15 - 24 ปี ข้อจำกัดหรือสาเหตุที่ไม่อ่านหรืออ่านน้อยส่วนใหญ่มาจากปัญหาด้านทัศนคติที่ชอบทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าที่จะอ่านและรู้สึกไม่ชอบอ่าน ไม่มีความสนใจที่จะอ่าน คล้ายกับวัยเด็กอายุ 6 -14 ปี แต่พอโตขึ้นมาอยู่ในวัยเยาวชน การแข่งขันในการเรียนสูงขึ้น (เรียนหนัก) และความผิดชอบต่อหน้าที่ต่าง ๆ สูงขึ้น (ทำงาน ดูแลครอบครัว) จึงทำให้ข้อจำกัดด้านเวลามีผลต่อการอ่านมากขึ้นแทน และบางรายมีปัญหาในการหาสื่อที่เหมาะกับตนเองยากและไม่รู้จะอ่านอะไร

<u>วัยทำงาน</u>

วัยทำงานอายุ 25-59 ปี การเข้าสู่ช่วงวัยทำงานภาระหน้าที่ความรับผิดชอบมีมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ข้อจำกัดด้านเวลาที่ไม่มีเวลาอ่าน เพราะต้องทำงาน และดูแลครอบครัว มีสัดส่วนที่มากกว่าเยาวชน แต่สาเหตุอันดับ 1 ที่ทำให้ไม่อ่านและอ่านน้อยเกินไปยังคงเป็นทัศนคติอยู่ การชอบทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่าที่จะอ่านและไม่ชอบอ่านไม่สนใจ และบางรายมีปัญหาในการหาสื่อที่เหมาะกับตนเองยากและไม่รู้จะอ่านอะไร

<u>วัยเกษียณ</u>

วัยเกษียณอายุ 60 ปีขึ้นไป พออายุเริ่มเข้าวัยชราได้มีข้อจำกัดและสาเหตุอื่น ๆ เพิ่มเข้ามานอกเหนือจากการชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า และไม่มีเวลาในการอ่าน นั่นคือ ข้อจำกัดด้านสุขภาพร่างกายที่มีผลอย่างมากเป็นอันดับ 1 ในการทำให้ไม่อ่านหรืออ่านได้น้อย และคนวัยชราในรุ่นนี้ยังคงมีความสามารถในการอ่านที่น้อยจึงทำให้สาเหตุด้านอ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อยมีมาก

<u>ภาพรวม</u>

จากการวิเคราะห์ในแต่ละช่วงวัยจะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชากรไทยอ่านน้อยและไม่อ่าน นั่นคือ ชอบทำอย่างอื่นมากกว่าการอ่าน และไม่สนใจ/ไม่ชอบที่จะอ่าน การชอบทำอย่างอื่นมากกว่าแสดงให้เห็นถึงเวลาว่างที่มีอยู่จำกัดที่ประชากรต้องตัดสินใจเลือกทำในสิ่งที่ตัวเองเห็นว่ามีประโยชน์กับตนมากที่สุด โดยในยุคที่มีทางเลือกกิจกรรมต่าง ๆ มากมายได้ทำให้กิจกรรมอื่น ๆ มาเป็นคู่แข่งสำคัญในการแย่งชิงเวลาในการอ่านของประชากรไทยทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็น ดูโทรทัศน์ เล่นเกมส์ ออกกำลังกาย และกิจกรรมอื่น ๆ รวมถึงเวลาในการอ่านยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านเวลาในการทำงาน ในการเรียน และภาระหน้าที่อื่น ๆ ที่สำคัญที่แต่ละคนต้องทำ ซึ่งมีผลต่อการจัดสรรเวลาในการอ่านที่ลดลงทั้งสิ้น

เมื่อศึกษาข้อมูลการสำรวจการใช้เวลาของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จะพบว่า คนไทยมีเวลาว่างเฉลี่ยประมาณ 4.25 ชั่วโมงต่อวัน วัยเด็กมีเวลาว่างมากที่สุด 5.71 ชั่วโมงต่อวัน รองลงมาคือวัยเกษียณ 5.04 ชั่วโมงต่อวัน น้อยที่สุดคือวัยทำงาน 3.57 ชั่วโมงต่อวัน โดยประชากรส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างกับการดูโทรทัศน์ วีดีโอ อินเทอร์เน็ต งานอดิเรก ทำกิจกรรมนอกสถานที่อื่น ๆ มากกว่าที่จะใช้เวลากับการอ่าน

ส่วนข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น วัยเกษียณที่พอแก่แล้วทำการอ่านได้ยาก เพราะสุขภาพไม่ดี และยังคงมีบางรายที่มีปัญหาการอ่านไม่คล่องอยู่ ส่วนข้อจำกัดด้านกำลังทรัพย์ ไม่มีเงินซื้อหนังสือ/สื่อออนไลน์ราคาแพงเกินไป ทุกกลุ่มช่วงวัยมีการเลือกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งสาเหตุอื่น ๆ ด้านสื่อการอ่านดูจะมีปัญหาเสียมากกว่า เพราะมีประชากรในสัดส่วนที่สูงระดับหนึ่งที่อ่านได้น้อยหรือไม่อ่าน เนื่องจากไม่รู้จะอ่านอะไร และหาสื่อที่เหมาะกับตนยาก

ตารางที่ 88 ข้อจำกัดในการอ่านของประชากรไทย

วัย	% ที่ไม่อ่าน/อ่านน้อย	ทัศนคติ	ข้อจำกัดส่วนบุคคล (เวลา,ฐานะ,ร่างกาย)	ทักษะการอ่าน	อื่นๆ
ปฐมวัย	53.9	(1) บุตรหลานยังเล็กเกินไป (67.2%) บุตรหลานชอบทำอย่างอื่นมากกว่า(30.3%)	(2) ไม่มีเวลาอ่านให้ฟัง (38.6%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป(7.9%)	(4) ผู้ปกครองอ่านไม่ออก (15.5%)	(3) หาสื่อการอ่านสำหรับเด็กยาก (20%)
เด็ก	24.5	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (81.3%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (69.2%)	(4) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (4.4%) ไม่มีเวลาอ่าน (2.5%)	(2) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย(29.2%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (18.0%)
เยาวชน	16.4	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (68.9%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (53.1%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (40.6%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป(10.9%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (11.5%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (20.5%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (15.3%)
วัยทำงาน	27.5	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (67.2%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (39.6%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (59.1%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (10.3%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (11.1%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (30.9%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (10.3%)
ผู้สูงอายุ	48.0	(2) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (40.7%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (14.5%)	(1) ไม่มีเวลาอ่าน (39.0%) สุขภาพไม่ดี/พิการ (36.6%)	(3) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (38.0%)	(4) ไม่รู้จะอ่านอะไร (22.8%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (11.4%)
รวม (6 ปีขึ้นไป)	30.3	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (65.8%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (41.9%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (45.0%) สุขภาพไม่ดี/พิการ (10.8%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (8.9%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (18.3%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (26.7%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (9.8%)

(5) ทักษะและความสามารถในการอ่าน

จากข้อจำกัดในการอ่านที่ได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้จะเห็นได้ว่า ทักษะการอ่าน (อ่านไม่คล่อง อ่านได้เพียงเล็กน้อย) มีผลทำให้ประชากรโดยเฉพาะวัยเกษียณ เลือกที่จะไม่อ่านหรืออ่านน้อยเกินไป ซึ่งจากการวัดทักษะการอ่านตามตัวชี้วัดของเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ทำให้พบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป เยาวชนเป็นวัยที่ประเมินทักษะตนเองสูงสุด ประเมินทักษะการอ่านของตนเองต่ำสุดคือ วัยเกษียณดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 89 คะแนนทักษะการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ทักษะการอ่าน	เยาวชน	วัยทำงาน	เกษียณอายุ
ความคล่องแคล่วในการอ่าน	3.80 (0.75)	3.39 (0.85)	2.51 (0.98)
ความสามารถในการสืบค้น	3.74 (0.67)	3.27 (0.86)	2.40 (0.88)
ความสามารถในการอ่านแบบกวาด	3.63 (1.10)	3.26 (0.92)	2.30 (0.91)
ความเข้าใจ/ การจับใจความ	3.80 (0.78)	3.32 (0.86)	2.48 (0.97)
ความสามารถในการการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน	3.43 (0.98)	3.12 (0.87)	2.26 (0.90)
ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน	3.52 (0.77)	3.16 (0.91)	2.27 (0.94)

หมายเหตุ: ให้คะแนนความสามารถ 1-5 โดย 1 = น้อยมาก 5 คือดีมาก

ค่าใน () คือค่า Standard error

เมื่อนำคะแนนทักษะการอ่านที่ผ่านการประเมินตนเองของประชากร พิจารณาร่วมกับปริมาณการอ่านก็จะพบว่า ยิ่งมีการประเมินทักษะการอ่านของตนเองต่ำ ก็จะมีผลทำให้มีปริมาณการอ่านที่น้อย นั่นคือคนเราเลือกที่จะไม่ทำหรือทำกิจกรรมดังกล่าวน้อยหากตัวเองไม่ถนัด โดยแบบจำลอง SEM ได้บอกระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองว่า ผู้ที่ประเมินตนเองมากกว่าคนอื่น 1 คะแนน จะมีปริมาณการอ่านมากกว่าเฉลี่ย 3.4 นาทีต่อวัน รวมถึงมีนิสัยการอ่านมากกว่าเฉลี่ย 0.64 หน่วย

นอกจากทักษะการอ่านแล้ว การรู้ภาษาก็มีผลต่อปริมาณการอ่านเช่นเดียวกัน การที่รู้ภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาไทย ยิ่งรู้ภาษาอื่นมาก จะยิ่งมีส่วนช่วยทำให้สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น สามารถหาประเภทเนื้อหาของสื่อการอ่านที่เหมาะกับตนเอง ตามความสนใจของตนเองได้ง่าย โดยแบบจำลอง SEM ได้บอกระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองว่า ผู้ที่รู้ภาษามากขึ้น 1 ภาษา จะมีปริมาณการอ่านมากกว่าเฉลี่ย 4.5 นาทีต่อวัน

8.3.2 สภาพแวดล้อมทางสังคม

ตัวชี้วัดภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคมจะแบ่งการวัดตามสถาบันต่าง ๆ รอบตัวบุคคล ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน และสังคม โดยประเด็นสภาพแวดล้อมที่จะทำการวัด ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมส่งเสริม และสภาพแวดล้อมด้านบุคคลแบบอย่าง ข้อมูลที่จะทำการวิเคราะห์มาจากการสำรวจประชากรผ่านการตอบคำถามที่ว่า มีสภาพแวดล้อมในแต่ละประเด็นตามสถาบันต่าง ๆ หรือไม่ และนำข้อมูลที่ได้มาวัดผลของสภาพแวดล้อมเหล่านี้กับนิสัยการอ่านและปริมาณการอ่าน ที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ซึ่งสถานะของสภาพแวดล้อมทางสังคมของประชากรมีรายละเอียดดังนี้

(1) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว

(1.1) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 90 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเด็กปฐมวัย

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”
กายภาพ			
1	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือของเด็ก เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	61.2%	38.8%
2	มีหนังสือสำหรับเด็กเล็กหลากหลายประเภทให้อ่าน	55.0%	45.1%
กิจกรรม			
3	พ่อแม่/ผู้ปกครองจัดเวลาในการอ่านให้บุตรหลานฟัง	58.5%	41.5%
4	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีความใกล้ชิดบุตรหลานขณะอ่านให้ฟัง เช่น โอบกอด ให้บุตรหลานนั่งตัก เป็นต้น	56.3%	43.7%
5	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลาน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน ตอบคำถามอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	55.2%	44.8%
6	มีการให้รางวัลเมื่อบุตรหลานอ่านหนังสือ	48.3%	51.7%
7	พ่อแม่/ผู้ปกครองชื่นชมบุตรหลานเมื่ออ่านหนังสือ	57.3%	42.7%
8	พ่อแม่/ผู้ปกครองพาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ	44.9%	55.1%
แบบอย่าง			
9	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน	47.6%	52.4%

จากตารางจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในครอบครัวที่ทางเด็กปฐมวัยเผชิญส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 50 ที่ตอบว่า มีสภาพแวดล้อมดังกล่าว ที่เหลืออีกร้อยละ 50 ตอบว่า ไม่มี ซึ่งการที่สภาพแวดล้อมในการอ่านภายในครอบครัวในทุกประเด็นมีค่าใกล้เคียงร้อยละ 50 ของเด็กปฐมวัย ทำให้สะท้อนถึงความเป็นไปได้ยากสำหรับการสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านในช่วงเด็กปฐมวัย

(1.2) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

ตารางที่ 91 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”
กายภาพ			
1	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือของเด็ก เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	80.2%	19.8%
2	หนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย	70.0%	30.0%
กิจกรรม			
3	พ่อแม่/ผู้ปกครองจัดเวลาในการอ่านให้บุตรหลานฟัง	63.2%	36.8%
4	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลาน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน ตอบคำถามอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	58.3%	41.7%
5	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุตรหลานอ่านหนังสือ	73.5%	26.5%
6	พ่อแม่/ผู้ปกครองชื่นชมบุตรหลานเมื่ออ่านหนังสือ	80.1%	19.9%
7	พ่อแม่/ผู้ปกครองพาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ	58.5%	41.5%
แบบอย่าง			
8	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน	61.0%	39.0%

จากตารางจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในครอบครัวที่ทางวัยเด็กเผชิญมีมากกว่าเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน ภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีสถานที่เอื้อต่อการอ่านมากถึงร้อยละ 80 และมีหนังสือหลากหลายประเภทร้อยละ 70 ของครอบครัวของประชากรวัยเด็ก สำหรับในแง่ของกิจกรรมส่งเสริมก็มีสัดส่วนครอบครัวที่ทำการส่งเสริมสูงระดับหนึ่ง อยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 55-80 ของประชากรวัยเด็กทั้งหมด ซึ่งเรื่องของความใกล้ชิดในการอ่านให้ฟังและพูดคุยเรื่องที่อ่าน รวมถึงพาไปแหล่งเรียนรู้ กลับเป็นกิจกรรมที่มีครอบครัวส่งเสริมน้อยสุด ประมาณร้อยละ 60 เท่านั้น ส่วนแบบอย่างด้านการอ่านในครอบครัวก็มีเพียงร้อยละ 60 ของประชากรวัยเด็กอีกเช่นกัน

(1.3) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเยาวชน (15-24 ปี)

ตารางที่ 92 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของเยาวชน (15-24 ปี)

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”
กายภาพ			
1	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือ เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	81.1%	18.9%
2	หนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย	74.8%	25.2%
กิจกรรม			
3	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน	68.4%	31.6%
4	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือ	64.7%	35.3%
5	สมาชิกในครอบครัวของท่านสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน	67.2%	32.8%

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”
แบบอย่าง			
6	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้	54.3%	45.7%

จากตารางจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในครอบครัวที่ทางเยาวชนเผชิญมีความใกล้เคียงกับวัยเด็ก ภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ มีสถานที่เอื้อต่อการอ่านมากถึงร้อยละ 80 และมีหนังสือหลากหลายประเภทร้อยละ 75 ของครอบครัวของเยาวชน สำหรับในแง่ของกิจกรรมส่งเสริมก็มีสัดส่วนครอบครัวที่ทำการส่งเสริมสูงระดับหนึ่ง อยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 60-70 ของประชากรวัยเยาวชนทั้งหมด ซึ่งเรื่องของการกระตุ้นส่งเสริมให้เห็นถึงความสำคัญในการอ่านมีมากสุดในประเภทกิจกรรม ส่วนแบบอย่างด้านการอ่านในครอบครัวมีเพียงร้อยละ 55 ของประชากรวัยเยาวชนเท่านั้น

(1.4) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี)

ตารางที่ 93 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี)

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”
กายภาพ			
1	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือ เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะเก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	75.7%	24.3%
2	หนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย	57.4%	42.6%
กิจกรรม			
3	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน	53.0%	47.0%
4	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือ	55.3%	44.7%
5	สมาชิกในครอบครัวของท่านสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน	60.5%	39.5%
แบบอย่าง			
6	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้	52.6%	47.4%

จากตารางจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในครอบครัวที่ทางวัยทำงานเผชิญมีน้อยกว่าประชากรวัยเยาวชนและวัยเด็กอย่างชัดเจน แต่สภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยเฉพาะการมีสถานที่เอื้อต่อการอ่านยังคงมีระดับใกล้เคียงร้อยละ 80 อยู่ แต่การสรรหาหนังสือหลากหลายประเภทกลับมีเพียงร้อยละ 57 ของครอบครัวของวัยทำงานเท่านั้น สำหรับในแง่ของกิจกรรมส่งเสริมก็มีสัดส่วนครอบครัวที่ทำการส่งเสริมอยู่ในช่วงที่น้อยกว่าวัยเยาวชนและวัยเด็กประมาณร้อยละ 55 - 60 ของประชากรวัยทำงานทั้งหมด ส่วนแบบอย่างด้านการอ่านในครอบครัวก็มีเพียงร้อยละ 52 ของประชากรวัยทำงาน

(1.5) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของคนวัยเกษียณ (60 ปีขึ้นไป)

ตารางที่ 94 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของคนวัยเกษียณ (60 ปีขึ้นไป)

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”
กายภาพ			
1	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือ เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	64.8%	35.2%
2	หนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย	49.4%	50.6%
กิจกรรม			
3	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน	49.5%	50.5%
4	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือ	48.3%	51.7%
5	สมาชิกในครอบครัวของท่านสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน	51.1%	48.9%
แบบอย่าง			
6	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้	48.3%	51.7%

จากตารางจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในครอบครัวที่ทางวัยเกษียณเผชิญมีน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่อย่างชัดเจน สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีครอบครัวที่ “มี” อยู่ในช่วงร้อยละ 50 – 65 ส่วนสภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมส่งเสริม มีสัดส่วนครอบครัวของวัยเกษียณที่มีการส่งเสริมการอ่านประมาณร้อยละ 50 และ แบบอย่างด้านการอ่านในครอบครัวก็มีเพียงประมาณร้อยละ 50 ของประชากรวัยเกษียณอีกเช่นกัน

(1.6) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของประชากร

ตารางที่ 95 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัวของประชากร

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในครอบครัว	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”
กายภาพ			
1	มีการจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือ เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	74.5%	25.5%
2	หนังสือหลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย	59.9%	40.1%
กิจกรรม			
3	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน	57.4%	42.6%
4	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือ	58.1%	41.9%
5	สมาชิกในครอบครัวของท่านสามารถให้คำแนะนำและช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน	59.2%	40.8%
แบบอย่าง			
6	สมาชิกในครอบครัวของท่านมีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่างให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้	53.2%	46.8%

หมายเหตุ: ถึงแม้ข้อคำถามของปฐมวัยและวัยเด็กบางข้อแตกต่างจากประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป แต่ทางผู้วิจัยได้ทำการเชื่อมโยงและแปลงตามประเด็น เพื่อให้สามารถประเมินสถานะของสภาพแวดล้อมของครอบครัวได้

เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในครอบครัวของประชากรโดยรวม สามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่วนใหญ่มีสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านภายในบ้าน แต่หนังสือหลากหลายประเภทมีประมาณเพียงร้อยละ 60 เท่านั้นที่มี สภาพแวดล้อมด้านแบบอย่างในครอบครัวเป็นประเด็นที่มีสัดส่วนประชากรที่มีสภาพแวดล้อมดังกล่าวน้อยสุดประมาณ ร้อยละ 50 ของประชากรทั้งหมด ส่วนด้านกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีสัดส่วนประชากรที่ได้รับการส่งเสริมจากครอบครัวประมาณร้อยละ 60 เท่านั้น

(2) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงาน

สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงาน จะมีตัวเลือกเพิ่มเข้ามานอกเหนือจากตอบว่า “มี” หรือ “ไม่มี” สภาพแวดล้อมดังกล่าว นั่นคือ “ไม่ทราบ” ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่ประชากรที่ตอบคำถามไม่ทราบว่ามีสภาพแวดล้อมดังกล่าวหรือไม่ เนื่องจากไม่ได้อยู่กับบุตรหลาน หรือไม่ได้มีสถานที่ทำงานที่ชัดเจน

(2.1) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 96 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนของเด็กปฐมวัย

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียน	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”
กายภาพ				
1	มีมุมหนังสือในห้องเรียน	87.11%	4.21%	8.68%
2	มีห้องสมุดในเนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน	84.92%	7.10%	7.97%
3	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา และมีความเหมาะกับวัยเด็ก	87.60%	1.67%	10.74%
4	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	84.28%	3.24%	12.48%
กิจกรรม				
5	ครูใช้เวลาพูดคุยเรื่องที่เด็กอ่าน ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามเด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	71.47%	9.09%	19.45%
6	ครูอ่านนิทานให้เด็กฟังทุกวัน	68.36%	12.47%	19.17%
7	ครูให้เด็กลองอ่านด้วยตัวเอง (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม)	69.51%	11.68%	18.81%
8	เนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน ให้เด็กสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้	67.46%	18.20%	14.34%
9	ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก	64.54%	35.46%	0.0%
แบบอย่าง				
10	ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง	60.58%	18.29%	21.13%

หมายเหตุ: ในการคำนวณร้อยละที่ตอบว่า “มี” “ไม่มี” และ “ไม่ทราบ” เลือกเฉพาะเด็กเล็กที่กำลังศึกษาในสถานศึกษา เช่น เนอสเซอรี่ โรงเรียน เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีผู้ปกครองบางท่านไม่ทราบถึงวัฒนธรรมการอ่านบางข้อภายในโรงเรียน อาจเนื่องมาจากไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของสถานศึกษามากนัก

จากตารางจะเห็นได้ว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่าน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น มีมุมหนังสือ มีห้องสมุด มีหนังสือหลากหลาย เป็นต้น มีสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่ตอบว่า “มี” ประมาณร้อยละ 90 สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านก็มีสัดส่วนเด็กปฐมวัยที่ได้รับการส่งเสริมจากโรงเรียนอยู่ในช่วงร้อยละ 65 - 70 ส่วนแบบอย่างด้านการอ่านภายในโรงเรียนมีประมาณร้อยละ 60 เท่านั้น

(2.2) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

ตารางที่ 97 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียน	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”*
กายภาพ				
1	มีมุมหนังสือในห้องเรียน	86.5%	9.0%	4.6%
2	มีห้องสมุดในโรงเรียน	92.5%	2.2%	5.3%
3	มีหนังสือ/สื่อการอ่านที่หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา และมีความเหมาะกับวัยเด็ก	88.0%	6.7%	5.3%
4	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	86.8%	7.2%	6.0%
กิจกรรม				
5	ครูใช้เวลาพูดคุย ทำกิจกรรมจากสิ่งที่อ่าน และตอบคำถามเด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	78.1%	13.4%	8.6%
6	ครูเน้นการสอนให้เด็กอ่านด้วยตัวเอง (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม)	78.4%	13.8%	7.8%
7	ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนด้านการอ่านของเด็ก	78.8%	14.6%	6.6%
8	โรงเรียน ให้เด็กสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้	80.8%	10.7%	8.4%
9	ครูได้มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก	63.9%	36.1%	0.0%
แบบอย่าง				
10	ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง	75.0%	11.9%	13.2%

*เนื่องจากถามผู้ปกครองจึงทำให้ผู้ปกครองหลายท่านไม่ทราบถึงวัฒนธรรมการอ่านบางข้อภายในโรงเรียน

จากตารางจะเห็นได้ว่า วัยเด็กส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่าน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น มีมุมหนังสือ มีห้องสมุด มีหนังสือหลากหลาย เป็นต้น มีสัดส่วนเด็กที่ตอบว่า “มี” ประมาณร้อยละ 90 สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านก็มีสัดส่วนเด็กที่ได้รับการส่งเสริมจากโรงเรียนอยู่ในช่วงร้อยละ 65 - 80 ซึ่งมากกว่าเด็กปฐมวัย และแบบอย่างด้านการอ่านภายในโรงเรียนมีประมาณร้อยละ 75 ซึ่งมากกว่าเด็กปฐมวัยอีกเช่นกัน

(2.3) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนและที่ทำงานของเยาวชน 15 - 24 ปี

ตารางที่ 98 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนและที่ทำงานของเยาวชน 15 - 24 ปี

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนและที่ทำงาน	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”*
กายภาพ				
1	มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ	86.1%	8.3%	5.6%
2	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	81.6%	11.0%	7.4%
3	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย	66.4%	18.2%	15.4%
กิจกรรม				
4	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	62.1%	22.5%	15.4%

5	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	72.0%	22.4%	5.6%
6	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	66.7%	26.7%	6.5%
แบบอย่าง				
7	มีบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	58.7%	33.9%	7.4%

*ในการคำนวณร้อยละที่ตอบว่า “มี” “ไม่มี” และ “ไม่ทราบ” เลือกเฉพาะผู้ที่กำลังศึกษาและผู้ที่มีงานทำเท่านั้น เพื่อวัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและที่ทำงานให้ได้อย่างแท้จริง แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีผู้ตอบแบบสอบถามบางท่านไม่ทราบถึงวัฒนธรรมการอ่านบางข้อ อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามบางรายได้ทำงานแล้ว แต่ไม่ได้มีที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง มีอาชีพอิสระ หรือรับจ้างทั่วไปจึงทำให้บางคนไม่สามารถตอบวัฒนธรรมการอ่านในที่ทำงานได้

จากตารางจะเห็นได้ว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนและที่ทำงาน แต่ไม่เทียบเท่าประชากรเด็กปฐมวัยและวัยเด็ก อาจเนื่องมาจากเยาวชนบางรายทำงานแล้วสภาพแวดล้อมจึงมีไม่มากนัก โดยสภาพแวดล้อมทางกายภาพยังคงมีสัดส่วนเยาวชนที่ตอบว่า “มี” ประมาณร้อยละ 80 ยกเว้นสื่อการอ่านที่มีร้อยละ 66 สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านก็มีสัดส่วนเยาวชนที่ได้รับการส่งเสริมจากโรงเรียนและที่ทำงานอยู่ในช่วงร้อยละ 60 - 75 ซึ่งน้อยกว่าเด็กปฐมวัยและประชากรวัยเด็ก ส่วนแบบอย่างด้านการอ่านภายในโรงเรียนและที่ทำงานมีประมาณร้อยละ 58 ซึ่งน้อยกว่าเด็กปฐมวัยและประชากรวัยเด็กอีกเช่นกัน

(2.4) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี)

ตารางที่ 99 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี)

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงาน	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ” *
กายภาพ				
1	มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ	44.6%	26.9%	28.5%
2	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	49.8%	21.6%	28.6%
3	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย	43.8%	26.7%	29.5%
กิจกรรม				
4	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	33.0%	35.3%	31.7%
5	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	33.1%	36.1%	30.8%
6	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	37.8%	31.5%	30.7%
แบบอย่าง				
7	มีบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	33.4%	36.0%	30.6%

*ในการคำนวณร้อยละที่ตอบว่า “มี” “ไม่มี” และ “ไม่ทราบ” เลือกเฉพาะผู้ที่กำลังศึกษาและผู้ที่มีงานทำเท่านั้น เพื่อวัดสภาพแวดล้อมของที่ทำงานให้ได้อย่างแท้จริง แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีผู้ตอบแบบสอบถามบางท่านไม่ทราบถึงวัฒนธรรมการอ่านบางข้อ อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามบางรายไม่ได้มีที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง มีอาชีพอิสระ หรือรับจ้างทั่วไปจึงทำให้บางคนไม่สามารถตอบวัฒนธรรมการอ่านในที่ทำงานได้

จากตารางจะเห็นได้ว่า มีร้อยละประชากรวัยทำงานที่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานน้อยน้อยกว่าเด็กปฐมวัย วัยเด็ก และเยาวชนอย่างเห็นได้ชัด อาจเนื่องมาจากสถานที่ทำงานไม่ได้มีการจัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านไม่มากเท่าโรงเรียน โดยสถานที่ทำงานไม่ได้มีการมุ่งเน้นด้านการอ่านของพนักงานมากนัก สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีสัดส่วนวัยทำงานที่ตอบว่า “มี” ประมาณร้อยละ 50 สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านก็มีสัดส่วนวัยทำงานที่ได้รับการส่งเสริมที่ทำงานเพียงประมาณร้อยละ 35 ส่วนแบบอย่างด้านการอ่านภายในที่ทำงานก็มีเพียงร้อยละ 33 ที่ตอบว่ามี โดยจะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน วัยทำงาน

ตอบไม่ทราบมากระดับหนึ่งประมาณร้อยละ 30 อาจเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามบางรายไม่ได้มีที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง

(2.5) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานของคนเกษียณอายุ (60 ปีขึ้นไป)

ตารางที่ 100 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานของคนเกษียณอายุ (60 ปีขึ้นไป)

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงาน	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”*
กายภาพ				
1	มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ	27.5%	25.0%	47.5%
2	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	29.9%	21.3%	48.8%
3	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย	26.5%	25.5%	48.1%
กิจกรรม				
4	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	18.7%	33.2%	48.1%
5	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	17.9%	34.0%	48.1%
6	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	24.1%	26.9%	49.0%
แบบอย่าง				
7	มีบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	26.8%	25.1%	48.1%

*ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงานจึงทำให้บางคนไม่สามารถตอบวัฒนธรรมการอ่านในที่ทำงานได้ และในการคำนวณร้อยละที่ตอบว่า “มี” “ไม่มี” และ “ไม่ทราบ” เลือกเฉพาะผู้ที่มีงานทำเท่านั้น เพื่อตัดผู้สูงอายุที่เกษียณและไม่มีงานทำทิ้งไป แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีผู้ตอบแบบสอบถามบางท่านไม่ทราบถึงวัฒนธรรมการอ่านบางข้อ อาจเนื่องมาจาก ผู้ตอบแบบสอบถามบางรายยังคงทำงานแต่ไม่ได้มีที่ทำงานเป็นหลักแหล่ง มีอาชีพอิสระ หรือรับจ้างทั่วไปจึงทำให้บางคนไม่สามารถตอบวัฒนธรรมการอ่านในที่ทำงานได้

จากตารางจะเห็นได้ว่า มีร้อยละประชากรวัยเกษียณที่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่ทำงานน้อยที่สุดกว่าทุกช่วงวัย สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีสัดส่วนวัยเกษียณที่ตอบว่า “มี” ประมาณร้อยละ 25 สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการอ่านก็มีสัดส่วนวัยเกษียณที่ได้รับการส่งเสริมในที่ทำงานเพียงประมาณร้อยละ 20 ส่วนแบบอย่างด้านการอ่านภายในที่ทำงานก็มีเพียงร้อยละ 26 ที่ตอบว่ามี

(2.6) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่โรงเรียนและที่ทำงานของประชากร

ตารางที่ 101 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในที่โรงเรียนและที่ทำงานของประชากร

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนและที่ทำงาน	ร้อยละ ตอบว่า “มี” ในโรงเรียน	ร้อยละ ตอบว่า “มี” ในที่ทำงาน
กายภาพ			
1	มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ	88.9%	41.3%
2	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	84.7%	46.0%
3	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย	81.2%	40.5%
กิจกรรม			
4	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	71.4%	30.3%

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในโรงเรียนและที่ทำงาน	ร้อยละ ตอบว่า “มี” ในโรงเรียน	ร้อยละ ตอบว่า “มี” ในที่ทำงาน
5	มีการกระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	74.4%	30.2%
6	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	73.2%	35.2%
แบบอย่าง			
7	มีบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	66.9%	32.1%

เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในที่โรงเรียน และที่ทำงานของประชากรโดยรวม สามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในโรงเรียนมีมากกว่าสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในที่ทำงานอย่างชัดเจนในทุก ๆ ด้าน (กายภาพ กิจกรรมส่งเสริม และแบบอย่าง) สาเหตุอาจมาจากสถานที่ทำงานไม่ได้มีการมุ่งเน้นด้านการอ่านของพนักงานมากเท่ากับโรงเรียนมุ่งเน้นเรื่องการอ่านเพราะจำเป็นต่อการเรียนและพัฒนาการทางความรู้ของนักเรียน โดยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ มีสถานที่อ่านเอื้อต่อการอ่านและหนังสือที่หลากหลาย เป็นสภาพแวดล้อมที่มีร้อยละประชากรเข้าถึงมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และน้อยที่สุดคือแบบอย่างในโรงเรียนและที่ทำงาน

(3) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม

สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมจะมีตัวเลือก “ไม่ทราบ” ให้ตอบเช่นเดียวกัน ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่ประชากรที่ตอบคำถามไม่ทราบว่ามีสภาพแวดล้อมดังกล่าวหรือไม่ โดยการตอบว่า “ไม่มี” และ “ไม่ทราบ” แต่ในความเป็นจริงนั้นมีสภาพแวดล้อมดังกล่าว สามารถสะท้อนถึงการเข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมนั้นได้

(3.1) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 102 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเด็กปฐมวัย

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”
กายภาพ				
1	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับเด็กเล็ก	9.7%	67.5%	22.8%
2	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	12.1%	65.4%	22.5%
3	ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายที่เหมาะสมสำหรับเด็ก	10.0%	66.1%	23.9%
กิจกรรม				
4	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้เด็กในชุมชน	10.1%	66.1%	23.9%
5	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	9.5%	65.0%	25.6%
6	มีการกระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญกับการอ่านของเด็กเล็ก	9.5%	66.9%	23.6%
แบบอย่าง				
7	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	6.6%	68.0%	25.5%

จากตารางจะเห็นได้ว่า มีร้อยละประชากรเด็กปฐมวัยที่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมน้อยมาก ส่วนใหญ่ไม่ถึงร้อยละ 10 ที่มี สัดส่วนที่ตอบว่า “ไม่มี” สูงประมาณร้อยละ 65 - 70 นั่นหมายความว่าในชุมชนและสังคมปัจจุบันมีการจัดสรรสถานที่ มีกิจกรรมด้านการอ่าน และแบบอย่างสำหรับเด็กปฐมวัยน้อย ประชากรเด็กปฐมวัยวัยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 เข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคม

(3.2) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

ตารางที่ 103 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเด็กอายุ 6 - 14 ปี

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”
กายภาพ				
1	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับเด็กเล็ก	13.0%	66.3%	20.7%
2	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	12.5%	66.3%	21.2%
3	ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่หลากหลายที่เหมาะสมสำหรับเด็ก	9.1%	69.0%	21.9%
กิจกรรม				
4	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้เด็กในชุมชน	8.5%	69.1%	22.4%
5	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	14.3%	65.5%	20.1%
6	มีการกระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญกับการอ่านของเด็กเล็ก	11.0%	68.3%	20.7%
7	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่านของเด็กให้แก่สมาชิกในชุมชน	10.4%	69.0%	20.7%
แบบอย่าง				
8	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	7.8%	69.9%	22.3%

จากตารางจะเห็นได้ว่า มีร้อยละประชากรวัยเด็กที่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมมากกว่าเด็กปฐมวัยเพียงเล็กน้อย สัดส่วนที่ตอบว่า “ไม่มี” สูงประมาณร้อยละ 65 - 70 นั่นหมายความว่าในชุมชนและสังคมปัจจุบันมีการจัดสรรสถานที่ มีกิจกรรมด้านการอ่าน และแบบอย่างสำหรับวัยเด็กน้อยเช่นเดียวกัน ประชากรวัยเด็กส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 85 - 90 เข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคม

(3.3) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี

ตารางที่ 104 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”
กายภาพ				
1	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน	23.4%	52.3%	24.3%

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”
2	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	20.9%	63.8%	15.2%
3	ชุมชนมีหนังสือ/วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน	18.2%	65.7%	16.1%
กิจกรรม				
4	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สมาชิกในชุมชน	16.7%	56.5%	26.8%
5	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	26.1%	57.0%	16.8%
6	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการอ่าน	13.7%	59.5%	26.9%
7	มีการให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมชน	14.2%	65.3%	20.5%
แบบอย่าง				
8	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	15.2%	56.3%	28.5%

จากตารางจะเห็นได้ว่า มีร้อยละประชากรวัยเยาวชนที่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมมากกว่าประชากรเด็กปฐมวัยและวัยเด็ก สัดส่วนที่ตอบว่า “ไม่มี” สูงประมาณร้อยละ 55 - 65 นั่นหมายความว่าในชุมชนและสังคมปัจจุบันมีการจัดสรรสถานที่ มีกิจกรรมด้านการอ่าน และแบบอย่างที่เหมาะสำหรับวัยเยาวชนมากกว่าเด็กปฐมวัยและวัยเด็ก แต่ก็ยังมีสัดส่วนที่เข้าถึงสภาพแวดล้อมน้อยอยู่ ประชากรวัยเยาวชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 75 - 85 เข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคม

(3.4) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี)

ตารางที่ 105 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของคนวัยทำงาน (25 - 59 ปี)

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละ ตอบว่า “มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละ ตอบว่า “ไม่ทราบ”
กายภาพ				
1	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน	20.1%	55.8%	24.1%
2	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	20.6%	54.6%	24.8%
3	ชุมชนมีหนังสือ/วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน	17.7%	57.4%	24.9%
กิจกรรม				
4	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สมาชิกในชุมชน	18.1%	58.0%	23.8%
5	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	11.9%	63.0%	25.1%
6	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการอ่าน	13.3%	62.2%	24.5%
7	มีการให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมชน	13.1%	61.8%	25.1%
แบบอย่าง				

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละตอบว่า “มี”	ร้อยละตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละตอบว่า “ไม่ทราบ”
8	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	11.9%	62.6%	25.5%

จากตารางจะเห็นได้ว่า มีร้อยละประชากรวัยทำงานที่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมใกล้เคียงกับวัยเยาวชน สัดส่วนที่ตอบว่า “ไม่มี” สูงประมาณร้อยละ 55 - 65 นั่นหมายความว่าในชุมชนและสังคมปัจจุบันมีการจัดสรรสถานที่ มีกิจกรรมด้านการอ่าน และแบบอย่างที่เหมาะสำหรับวัยทำงานใกล้เคียงกับวัยเยาวชน แต่ก็ยังมีสัดส่วนที่เข้าถึงสภาพแวดล้อมน้อยอยู่ ประชากรวัยทำงานส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80-90 เข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคม

(3.5) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของคนวัยเกษียณอายุ (60 ปีขึ้นไป)

ตารางที่ 106 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของคนวัยเกษียณอายุ (60 ปีขึ้นไป)

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละตอบว่า “มี”	ร้อยละตอบว่า “ไม่มี”	ร้อยละตอบว่า “ไม่ทราบ”
กายภาพ				
1	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน	12.6%	55.7%	31.8%
2	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	12.5%	56.8%	30.8%
3	ชุมชนมีหนังสือ/วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน	13.3%	56.7%	30.0%
กิจกรรม				
4	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สมาชิกในชุมชน	10.4%	59.6%	30.1%
5	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	12.5%	57.8%	29.7%
6	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการอ่าน	10.0%	60.1%	30.0%
7	มีการให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมชน	7.1%	63.4%	29.5%
แบบอย่าง				
8	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	6.9%	62.5%	30.6%

จากตารางจะเห็นได้ว่า มีร้อยละประชากรวัยเกษียณที่มีสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมน้อยกว่าวัยเยาวชนและวัยทำงานใกล้เคียงวัยเด็ก สัดส่วนที่ตอบว่า “ไม่มี” สูงประมาณร้อยละ 55 - 65 นั่นหมายความว่าในชุมชนและสังคมปัจจุบันมีการจัดสรรสถานที่ มีกิจกรรมด้านการอ่าน และแบบอย่างที่เหมาะสำหรับวัยเกษียณน้อยกว่าวัยเยาวชนและวัยทำงาน ประชากรวัยเกษียณส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 85 -90 เข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคม

(3.6) สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของประชากรไทย

ตารางที่ 107 สภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของประชากรไทย

	คำถามวัดสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคม	ร้อยละตอบว่า “มี”
กายภาพ		
1	ชุมชนมีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน	17.6%
2	ชุมชนมีการจัดสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	17.7%
3	ชุมชนมีหนังสือ/วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน	15.3%
กิจกรรม		
4	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สมาชิกในชุมชน	14.9%
5	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน	14.0%
6	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการอ่าน	12.3%
7	มีการให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมชน	11.8%
แบบอย่าง		
8	มีบุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่างในการอ่าน	10.6%

หมายเหตุ: ถึงแม้ข้อคำถามของปฐมวัยและวัยเด็กบางข้อแตกต่างจากประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป แต่ทางผู้วิจัยได้ทำการเชื่อมโยงและแปลงตามประเด็น เพื่อให้สามารถประเมินสถานะของสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมได้

เมื่อพิจาณาสภาพแวดล้อมด้านการอ่านในชุมชนและสังคมของประชากรไทย สามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคมที่มีประชากรเข้าถึงมากที่สุดคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่ก็ยังมีประชากรที่เข้าไม่ถึงสูงถึงร้อยละ 80 ของประชากร สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรมเป็นสภาพแวดล้อมภายในชุมชนและสังคมที่ประชาชนเข้าถึงรองลงมา แต่ก็ยังมีประชากรที่เข้าไม่ถึงสูงถึงร้อยละ 85 ของประชากร ส่วนประชากรที่มีแบบอย่างในชุมชนและสังคมเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น

จากการตรวจสอบสถานะสภาพแวดล้อมโดยรวมทั้งหมดที่ประชากรไทยเผชิญในปัจจุบันสามารถสรุปได้ว่า ในมิติสถาบัน สภาพแวดล้อมด้านการอ่านที่ประชากรพบเจอส่วนใหญ่คือ โรงเรียน รองลงมาคือครอบครัว และที่ทำงานตามลำดับ แต่ชุมชนและสังคมมีการจัดสรรสภาพแวดล้อมด้านการอ่านน้อยมาก ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ในอดีตที่ผ่านภาครัฐเน้นการส่งเสริมที่สถานศึกษา และครอบครัวเสียมากกว่า ส่วนมิติประเด็นสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นสภาพแวดล้อมที่มีร้อยละประชากรเข้าถึงมากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน น้อยที่สุดคือ สภาพแวดล้อมด้านแบบอย่างในการอ่าน

เมื่อวิเคราะห์ผลของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดังกล่าวที่ส่งผลต่อนิสัยการอ่านและปริมาณการอ่าน โดยใช้แบบจำลอง SEM พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวด้านกายภาพและแบบอย่างมีผลทำให้นิสัยการอ่านมากขึ้น ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านภายในครอบครัวจะส่งผลต่อปริมาณการอ่านแทน ซึ่งสภาพแวดล้อมด้านกายภาพและการมีแบบอย่างของที่โรงเรียนและที่ทำงานก็มีผลทำให้นิสัยการอ่านเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน รวมถึงการมีแบบอย่างด้านการอ่านจากชุมชนหรือสังคมด้วย สำหรับสภาพแวดล้อมที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปกลับไม่มีผลต่อตัวแปรดังกล่าว

8.3.3 ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัดภายใต้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน จะสะท้อนทั้งช่องทางในการรับสื่อสิ่งพิมพ์จากช่องทางต่าง ๆ เช่น ซื้อจากร้านค้า ยืมจากห้องสมุด ได้ฟรี เป็นต้น และช่องทางในรับสื่อออนไลน์ นั่นคือ อินเทอร์เน็ต โดยจะแสดงดัชนีในประเด็นพฤติกรรม อุปสรรค ความหนาแน่น และต้นทุนในการเข้าถึง นอกจากนี้ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับสื่อการอ่านเพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการวิเคราะห์

(1) ช่องทางการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มิใช่สื่อออนไลน์

(1.1) พฤติกรรมการใช้ช่องทางต่าง ๆ ในการซื้อ/ยืม/เช่า/ได้ฟรี หนังสือ

<u>พฤติกรรมการใช้ช่องทางต่าง ๆ ในการซื้อ/ยืม/เช่า หนังสือจำแนกตามประเภทช่องทางและกลุ่มประชากร</u>

เมื่อพิจารณาช่องทางในการได้มาซึ่งสื่อสิ่งพิมพ์โดยจำแนกเป็น 6 ช่องทาง คือ 1) ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า 2) ซื้อจากเทศกาล 3) เช่าจากร้านหนังสือ 4) ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน 5) ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อนหรือคนรู้จัก และ 6) ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ จากการสำรวจพบว่าการซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้าเป็นช่องทางที่มีร้อยละประชากรเคยใช้บริการใน 1 ปี มากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ โดยประชากรร้อยละ 40.2 จากประชากรทั้งหมดในประเทศเคยใช้บริการในการซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือ รองลงมาคือ ประชากรร้อยละ 29.4 ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ ร้อยละ 14.1 มีการยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก ร้อยละ 9 ได้ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน ร้อยละ 5.7 เคยซื้อจากเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานหนังสือตามลำดับ และร้อยละ 4.9 เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า โดยร้านเช่าเป็นช่องทางที่มีร้อยละประชากรเคยใช้บริการน้อยที่สุด

สำหรับจำนวนครั้งที่ไปใช้บริการ ประชากรทั้งประเทศได้ไปใช้บริการร้านหนังสือเฉลี่ย 16.8 ครั้ง/ปี ได้ฟรีเฉลี่ย 7.7 ครั้ง/ปี ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนเฉลี่ย 5.1 ครั้ง/ปี ยืมหรือแลกเปลี่ยนจากเพื่อนหรือคนรู้จักเฉลี่ย 5 ครั้ง/ปี เช่าจากร้านหนังสือเฉลี่ย 2.1 ครั้ง/ปี และซื้อจากเทศกาลปีละ 0.5 ครั้ง ทั้งหากพิจารณาถึงการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี ยังคงพบว่าร้านค้า/ร้านหนังสือ ยังคงเป็นช่องทางที่ประชากรส่วนใหญ่เลือกใช้ รองลงมาคือ ได้ฟรี และยืมจากเพื่อน/คนรู้จัก และเมื่อพิจารณาจำนวนครั้งการใช้บริการทั้งหมดซึ่งเป็นการพิจารณาจำนวนผู้ใช้ร่วมกันกับความถี่ในการใช้ จากตารางจะเห็นได้ว่า ร้านค้า/ร้านหนังสือยังคงเป็นช่องทางที่มีการใช้บริการมากที่สุดในการเข้าถึงสื่อสิงพิมพ์เมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น รองลงมาคือ ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ และยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก โดยการยืมจากห้องสมุดและเช่าจากร้านค้า เป็นช่องทางที่มีการใช้บริการค่อนข้างน้อย

สำหรับพฤติกรรมการซื้อ/ยืม/เช่าสื่อสิ่งพิมพ์ตามกลุ่มวัยพบว่าโดยส่วนใหญ่มีลักษณะการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ผ่านช่องทางต่างๆ คล้ายกันดังที่กล่าวไปข้าวต้น มีเพียงกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ห้องสมุดมีบทบาทในการเข้าถึงสื่อมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยมีการยืมจากห้องสมุดเป็นอันดับที่ 2 รองจากการซื้อจากร้านค้า/ร้านค้า ทั้งนี้พบว่าร้อยละ 17.8 ของกลุ่มเด็กเคยไปยืมห้องสมุดในรอบ 1 ปีที่ผ่าน มีความถี่ในการไปเฉลี่ย 11.8 ครั้ง/ปี และร้อยละ 33.9 ของกลุ่มเยาวชนเคยไปยืมห้องสมุดในรอบ 1 ปีที่ผ่าน มีความถี่ในการไปเฉลี่ย 17.8 ครั้ง/ปี สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีร้อยละประชากรที่เคยได้รับสื่อสิ่งพิมพ์ผ่านการได้ฟรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 30.8 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ มีความถี่ในการได้รับฟรีเฉลี่ย 8.1 ครั้ง/ปี รองลงมาคือร้อยละ 12.2 เคยไปซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือ และไปเฉลี่ย 11 ครั้ง/ปี

ตารางที่ 108 การใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มิใช่สื่อออนไลน์ จำแนกตามวัย

อันดับ	ช่องทาง	ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี		จำนวนครั้งที่ใช้บริการใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
ทั้งประเทศ						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	26,500,767	40.2	16.8	446,275,894	65.6
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	19,389,437	29.4	7.7	148,466,287	21.8
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	9,284,040	14.1	5.0	46,275,460	6.8
4	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	5,958,566	9.0	5.1	30,283,891	4.5
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	3,259,603	4.9	2.1	6,939,927	1.0
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	3,737,974	5.7	0.5	1,735,451	0.3
กลุ่มปฐมวัย						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	2,180,332	47.9	15.8	34,511,819	85.2
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1,195,842	26.3	4.2	4,992,507	12.3
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	485,428	10.7	1.7	815,768	2.0
4	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	116,245	2.6	1.0	118,591	0.3
5	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	80,602	1.8	0.4	33,918	0.1
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	220,434	4.8	0.1	23,975	0.1
กลุ่มเด็ก						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	6,212,725	60.7	21.0	130,465,567	71.9
2	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1,823,275	17.8	11.8	21,553,678	11.9
3	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	2,799,070	27.4	7.6	21,338,075	11.8
4	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1,455,444	14.2	4.6	6,684,271	3.7
5	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	899,205	8.8	1.0	858,967	0.5
6	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	377,697	3.7	1.6	596,827	0.3
กลุ่มเยาวชน						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	3,754,527	56.9	20.2	75,861,637	50.1
2	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	2,238,744	33.9	17.8	39,852,146	26.3
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1,538,504	23.3	9.9	15,284,066	10.1
4	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1,803,847	27.3	6.2	11,181,190	7.4
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1,343,582	20.4	6.6	8,927,659	5.9
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	752,448	11.4	0.6	425,301	0.3
กลุ่มวัยทำงาน						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	13,316,490	36.9	16.5	220,325,184	63.6
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	10,974,129	30.4	8.3	90,852,977	26.2
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	5,287,661	14.6	5.2	27,623,708	8.0

อันดับ	ช่องทาง	ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี		จำนวนครั้งที่ใช้บริการใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
4	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1,713,798	4.7	2.4	4,183,832	1.2
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1,348,623	3.7	2.0	2,678,777	0.8
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	1,789,897	5.0	0.4	659,797	0.2
กลุ่มผู้สูงอายุ						
1	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	2,616,548	30.8	8.1	21,071,140	62.2
2	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1,036,693	12.2	11.0	11,423,019	33.7
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	517,004	6.1	2.4	1,222,575	3.6
4	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	102,145	1.2	0.8	82,590	0.2
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	73,456	0.9	0.5	35,602	0.1
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	75,988	0.9	0.4	29,740	0.1

ทุกภาคค่อนข้างมีลักษณะการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่คล้ายกัน แต่สำหรับกรุงเทพมหานครอาจจะแตกต่างจากภาคอื่นเล็กน้อย เนื่องจากการซื้อจากเทศกาลจะมีบทบาทมากกว่าภาคอื่น โดยร้อยละ 19.4 ของประชากรในกรุงเทพมหานครได้ไปซื้อหนังสือจากเทศกาล และไปเฉลี่ย 1.4 ครั้ง/ปี แต่สำหรับภาคอื่น ๆ พบว่ามักมีไม่ถึงร้อยละ 10 ที่ใช้ช่องทางดังกล่าว นอกจากนี้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่ประชากรมีสัดส่วนการได้ฟรีมากกว่าภาคอื่น ๆ โดยพบว่าร้อยละ 48.4 ของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเคยได้ฟรีในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา และได้ฟรีเฉลี่ย 15.2 ครั้ง/ปี ในขณะที่ภาคอื่น ๆ ได้ฟรีไม่ถึง 10 ครั้ง/ปี

สำหรับพื้นที่ในเทศบาลและนอกเทศบาลมีลักษณะที่คล้ายกันโดยส่วนใหญ่ แต่จะแตกต่างในด้านการใช้บริการยืมจากห้องสมุดและซื้อจากเทศกาล ซึ่งประชากรในพื้นที่นอกเทศบาลจะมีร้อยละของประชากรที่ใช้สองช่องทางดังกล่าวน้อยกว่าประชากรในพื้นที่ในเขตเทศบาล ซึ่งอาจเนื่องมาจากปัญหาด้านระยะทางที่ทำให้คนในพื้นที่นอกเทศบาลเข้าถึงได้น้อยกว่าคนในเทศบาล

ตารางที่ 109 การใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มิใช่สื่อออนไลน์ จำแนกตามพื้นที่

อันดับ	ช่องทาง	ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี		จำนวนครั้งที่ใช้บริการใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
กรุงเทพมหานคร						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	4,133,173	49.8	30.6	126,506,932	90.7
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1,232,000	14.8	3.6	4,386,814	3.1
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	797,587	9.6	3.0	2,380,373	1.7
4	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	1,609,010	19.4	1.4	2,322,478	1.7
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	567,843	6.8	3.9	2,238,009	1.6

อันดับ	ช่องทาง	ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี		จำนวนครั้งที่ใช้บริการใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
6	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	721,480	8.7	2.2	1,597,966	1.1
ภาคกลาง						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	6,549,701	36.0	14.9	97,595,220	60.0
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	5,648,236	31.1	5.2	29,638,497	18.2
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	3,388,089	18.6	8.0	27,202,871	16.7
4	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1,663,900	9.2	4.3	7,136,770	4.4
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	715,049	3.9	1.3	941,893	0.6
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	542,997	3.0	0.2	134,481	0.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	9,749,456	51.4	16.7	162,799,287	50.1
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	9,188,627	48.4	15.2	139,291,586	42.8
3	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1,650,206	8.7	8.3	13,614,506	4.2
4	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	2,677,183	14.1	3.2	8,507,485	2.6
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	467,941	2.5	1.9	889,166	0.3
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	402,808	2.1	0.1	58,916	0.0
ภาคใต้						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	4,606,455	51.9	21.9	100,991,662	72.5
2	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1,799,077	20.3	9.1	16,334,000	11.7
3	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	2,019,209	22.8	5.0	10,131,353	7.3
4	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1,234,334	13.9	4.9	6,060,837	4.4
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1,201,222	13.5	4.1	4,875,866	3.5
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	796,790	9.0	1.1	858,333	0.6
ภาคเหนือ						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1,461,982	12.5	6.4	9,382,866	45.4
2	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1,186,847	10.2	4.7	5,526,046	26.7
3	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1,301,364	11.2	4.1	5,383,891	26.0
4	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	307,547	2.6	1.0	309,979	1.5
5	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	386,368	3.3	0.2	60,069	0.3
6	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	123,901	1.1	0.2	20,698	0.1
ในเทศบาล						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	13,588,783	40.5	18.4	249,764,597	71.2
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	8,855,999	26.4	6.1	54,214,053	15.4
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	4,236,621	12.6	5.5	23,120,260	6.6
4	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	3,793,121	11.3	4.7	17,970,035	5.1
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1,828,645	5.5	2.1	3,801,005	1.1

อันดับ	ช่องทาง	ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี		จำนวนครั้งที่ใช้บริการใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	2,798,113	8.3	0.7	2,049,640	0.6
นอกเทศบาล						
1	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	12,911,984	39.8	15.2	196,897,638	59.3
2	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	10,533,438	32.5	9.2	97,361,233	29.3
3	ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	5,047,419	15.6	4.5	22,693,077	6.8
4	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	2,165,445	6.7	5.4	11,777,144	3.5
5	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1,430,958	4.4	2.2	3,121,234	0.9
6	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	939,861	2.9	0.2	175,939	0.1

<u>จำนวนเล่มที่ซื้อ/ยืม/เช่า/ได้ฟรี สื่อสิ่งพิมพ์</u>

สำหรับจำนวนเล่มที่ได้ซื้อ/ยืม/เช่า จากแต่ละช่องทาง พบว่า จำนวนเล่มที่คนทั้งประเทศซื้อต่อครั้งจากเทศกาลต่างๆ จะมากที่สุด โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 3.5 เล่มต่อครั้ง ซึ่งสาเหตุอาจเนื่องมาจากเป็นช่องทางที่มีหนังสือหลากหลายให้เลือกซื้อ รองลงมาคือการเช่าจากร้านค้าเฉลี่ย 2.1 เล่มต่อครั้ง ยืมจากห้องสมุดเฉลี่ย 1.9 เล่มต่อครั้ง ซื้อจากร้านหนังสือเฉลี่ย 1.7 เล่มต่อครั้ง ยืมจากเพื่อนเฉลี่ย 1.6 เล่มต่อครั้ง และได้ฟรีเฉลี่ย 1.6 เล่มต่อครั้งเช่นกัน จะเห็นได้ว่าช่องทางที่มีความถี่ใน การไปน้อยจะมีจำนวนหนังสือที่ได้ซื้อ/ยืม/เช่ามากกว่าช่องทางที่ไปบ่อยครั้ง

สำหรับพฤติกรรมการซื้อ/ยืม/เช่าตามวัย กลุ่มปฐมวัยเป็นกลุ่มที่ซื้อจากเทศกาลหนังสือโดยเฉลี่ยต่อครั้งมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่นและวัยอื่นๆ โดยเฉลี่ย 4.9 เล่มต่อครั้ง ทั้งนี้พบว่าทุกวัยมีลักษณะการซื้อ/ยืม/เช่าที่คล้ายกัน มีเพียงกลุ่มผู้สูงอายุที่เช่าจากร้านค้ามากกว่าช่องทางอื่น ๆ โดยเฉลี่ย 2.4 เล่มต่อครั้ง และหากพิจารณาตามภาค พบว่าส่วนใหญ่มีพฤติกรรมคล้ายกันยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการเช่าจากร้านค้ามากกว่าช่องทางอื่น ๆ คือเฉลี่ย 3.1 เล่มต่อครั้ง

ตารางที่ 110 จำนวนเล่มที่ซื้อ/ยืม/เช่า หนังสือโดยเฉลี่ย จำแนกตามช่องทาง

	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	ยืม/แลกเปลี่ยนกับคนรู้จัก	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ
ทั้งประเทศ	1.7	3.5	2.1	1.9	1.6	1.6
วัย						
- กลุ่มปฐมวัย	2.0	4.9	2.0	1.9	1.9	1.7
- กลุ่มเด็ก	1.7	3.6	2.1	1.9	1.4	1.7
- กลุ่มเยาวชน	1.9	2.9	1.8	2.0	1.7	1.7
- กลุ่มวัยทำงาน	1.7	3.6	2.3	1.8	1.6	1.6
- กลุ่มผู้สูงอายุ	1.7	1.7	2.4	1.7	1.3	1.3

	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	ยืม/แลกเปลี่ยนกับคนรู้จัก	ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ
ภาค						
- กทม.	2.1	3.9	2.4	1.4	1.6	1.8
- ภาคกลาง	1.7	2.5	2.1	2.2	1.8	1.6
- ภาคอีสาน	1.7	2.1	3.1	1.5	1.3	1.3
- ภาคใต้	1.6	3.3	1.7	2.2	1.6	2.6
- ภาคเหนือ	2.0	5.2	2.0	2.4	1.9	1.5
พื้นที่						
- ในเทศบาล	1.8	3.4	1.9	2.0	1.7	1.6
- นอกเทศบาล	1.7	3.9	2.3	1.8	1.5	1.6

สำหรับการรับสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปีของคนไทยทั้งหมดอยู่ที่ประมาณ 4,312 ล้านเล่มต่อปี โดยส่วนใหญ่มาจากการซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือประมาณ 2,059 ล้านเล่ม คิดเป็นร้อยละ 47.8 ของทั้งหมด รองลงมาจากยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน 719 ล้านเล่ม คิดเป็นร้อยละ 16.7 ของทั้งหมด และได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ 648 ล้านเล่ม คิดเป็นร้อยละ 15 ของทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการหนังสือที่ผู้อ่านได้จากเทศกาลมีจำนวนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ ที่ได้ซื้อ/ยืม/เช่าทั้งหมดใน 1 ปี โดยมีจำนวน 75 ล้านเล่ม คิดเป็นร้อยละ 1.7 ของทั้งหมด

ตารางที่ 111 จำนวนหนังสือทั้งหมดที่คนไทยซื้อ/ยืม/เช่า ใน 1 ปี

ช่องทาง	จำนวนเล่ม (ล้านเล่ม)	ร้อยละ (%)
- ซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือ	2,059	47.8
- ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	719	16.7
- ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	648	15.0
- ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	531	12.3
- เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านเช่า	280	6.5
- ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	75	1.7
รวม	**4,312**	100

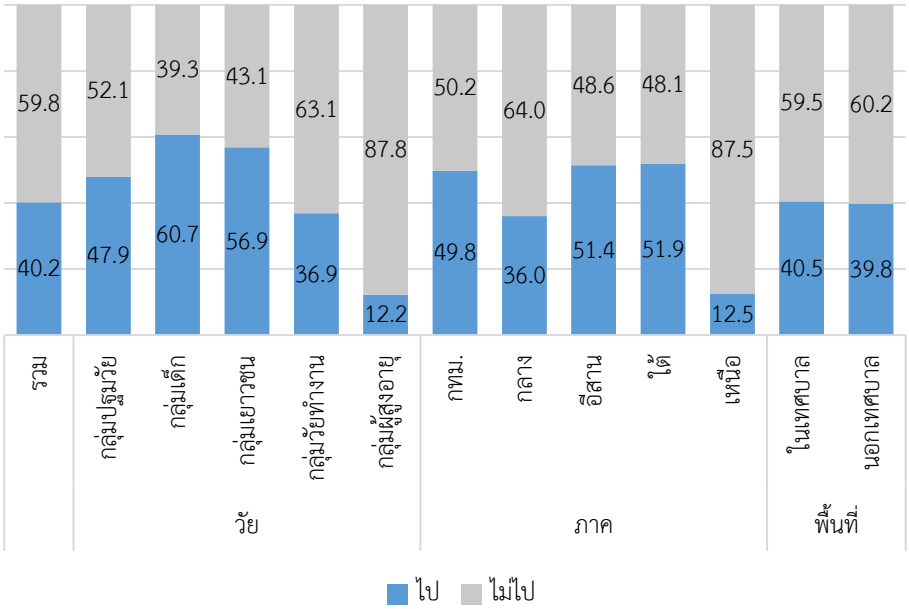
<u>อุปสรรคในการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์จำแนกตามช่องทาง</u>

อุปสรรคในการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาของช่องทางต่าง ๆ ทั้งในมุมมองผู้ที่ได้ไปใช้บริการและผู้ที่ไม่ไปใช้บริการ โดยสอบถามผู้ใช้บริการว่าพบเจอปัญหาหรืออุปสรรคด้านใดบ้าง เช่น ด้านการเข้าถึง การเดินทาง การให้บริการ เป็นต้น และสาเหตุที่ผู้ไม่ใช้บริการไม่ไปใช้บริการช่องทางข้างต้น โดยในที่นี้ได้สอบสำรวจอุปสรรคจากการใช้และสาเหตุที่ไม่ใช้จากช่องทาง 4 ช่องทาง คือ ร้านค้า/ร้านหนังสือ เทศกาลหนังสือ ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน และร้านเช่าหนังสือ ดังนี้

ร้านหนังสือ/ร้านค้า

ภาพที่ 17 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการในร้านหนังสือ/ร้านค้าในรอบ 1 ปี จำแนกตามกลุ่มประชากร

(หน่วย: ร้อยละ)

ร้านค้า/ร้านหนังสือเป็นช่องทางที่ประชากรร้อยละ 40.2 เลือกใช้ในเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ โดยยังมีประชากรร้อยละ 59.8 ที่ไม่ได้ใช้ช่องทางนี้เลย ทั้งนี้พบว่าสาเหตุที่ประชากรไม่เลือกใช้ช่องทางนี้เนื่องจากส่วนใหญ่ร้อยละ 62.7 มองว่าไม่มีความจำเป็น รองลงมาคือร้อยละ 23.7 มีปัญหาด้านราคา/ค่าบริการแพง ร้อยละ 13.7 คือ เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง และร้อยละ 3.8 คือ ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ ตามลำดับ โดยไม่ว่าจะพิจารณาในมิติวัย มิติภาค หรือมิติพื้นที่ สาเหตุหลัก ๆ ก็เป็นสาเหตุเดียวกันกับที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่ประชากรในกลุ่มพื้นที่นอกเทศบาลจะมีปัญหาด้านราคาหนังสือและการเดินทางไปร้านหนังสือมากกว่าประชากรในเทศบาล โดยประชากรนอกเทศบาลร้อยละ 25.9 ของผู้ที่ไม่ไปซื้อจากร้านหนังสือมีสาเหตุมาจากคือ ราคาแพง ในขณะที่ประชากรในเทศบาลร้อยละ 21.1 มีปัญหาข้างต้น และประชากรนอกเทศบาลร้อยละ 14.1 ของผู้ที่ไม่ไปซื้อจากร้านหนังสือ มีปัญหาด้านเดินทางลำบาก ในขณะที่ประชากรในเทศบาลร้อยละ 13.1 มีปัญหาดังกล่าว

ทั้งนี้จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนที่เลือกที่จะไม่ไปซื้อจากร้านหนังสือยังมีปัญหาในการได้มาซึ่งสื่อการอ่านอยู่ทั้งในแง่ของความสามารถในการจ่าย ความสามารถในการเข้าถึงช่องทางสื่อการอ่าน รวมทั้งคุณภาพของช่องทางและสื่อการอ่าน

ตารางที่ 112 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการร้านค้า/ร้านหนังสือ

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีความจำเป็น	24,764,105	62.7	24,764,105	62.7
2	ราคา/ค่าบริการแพง	8,878,063	22.5	9,267,033	23.5

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3,229,364	8.2	5,424,678	13.7
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	956,027	2.4	1,515,019	3.8
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	281,410	0.7	791,882	2.0
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	151,639	0.4	789,689	2.0
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	23,584	0.1	345,831	0.9
8	อื่นๆ	1,197,707	3.0	1,208,642	3.1
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีความจำเป็น	1,391,434	58.8	1,391,434	58.8
2	ราคา/ค่าบริการแพง	592,950	25.0	603,885	25.5
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	275,720	11.6	364,140	15.4
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	47,048	2.0	111,002	4.7
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	16,952	0.7	16,952	0.7
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	-	-	23,547	1.0
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	-	-	15,353	0.6
8	อื่นๆ	44,019	1.9	54,954	2.3
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีความจำเป็น	1,791,939	44.6	1,791,939	44.6
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,252,329	31.2	1,307,186	32.5
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	706,211	17.6	1,034,187	25.7
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	212,297	5.3	267,154	6.6
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	56,098	1.4	112,196	2.8
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	-	-	330,383	8.2
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีความจำเป็น	1,386,078	48.7	1,386,078	48.7
2	ราคา/ค่าบริการแพง	765,986	26.9	818,436	28.8
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	429,440	15.1	542,413	19.1
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	161,885	5.7	269,192	9.5
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	102,237	3.6	157,094	5.5
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	-	-	169,949	6.0
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีความจำเป็น	14,654,859	64.3	14,654,859	64.3
2	ราคา/ค่าบริการแพง	5,242,539	23.0	5,352,319	23.5
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,232,079	5.4	2,693,707	11.8
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	418,062	1.8	648,204	2.8
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	129,104	0.6	348,665	1.5
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	-	-	228,715	1.0
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	-	-	109,780	0.5
8	อื่นๆ	1,101,240	4.8	1,101,240	4.8
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,539,796	74.1	5,539,796	74.1

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,024,260	13.7	1,185,207	15.9
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	585,914	7.8	790,231	10.6
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	116,734	1.6	219,465	2.9
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	96,208	1.3	145,719	2.0
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	32,450	0.4	175,479	2.3
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	23,584	0.3	93,571	1.3
8	อื่นๆ	52,449	0.7	52,449	0.7
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,714,997	65.1	2,714,997	65.1
2	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	533,497	12.8	665,080	15.9
3	ราคา/ค่าบริการแพง	479,259	11.5	545,051	13.1
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	106,813	2.6	326,241	7.8
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	329,143	7.9
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	54,857	1.3
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	10,935	0.3
8	อื่นๆ	337,480	8.1	348,415	8.4
ภาคกลาง					
1	ไม่มีความจำเป็น	6,464,851	55.6	6,464,851	55.6
2	ราคา/ค่าบริการแพง	2,782,750	23.9	2,835,155	24.4
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,538,529	13.2	1,761,755	15.1
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	141,271	1.2	155,391	1.3
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	129,104	1.1	129,104	1.1
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	49,787	0.4	49,787	0.4
8	อื่น ๆ	527,318	4.5	527,318	4.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	7,033,564	76.3	7,033,564	76.3
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,327,161	14.4	1,327,161	14.4
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	823,971	8.9	823,971	8.9
4	อื่น ๆ	31,938	0.3	31,938	0.3
ภาคใต้					
1	ไม่มีความจำเป็น	3,269,259	76.7	3,269,259	76.7
2	ราคา/ค่าบริการแพง	310,148	7.3	351,100	8.2
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	173,455	4.1	536,635	12.6
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	161,538	3.8	391,680	9.2
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	25,927	0.6	134,433	3.2
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	23,584	0.6	93,571	2.2
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	75,438	1.8
8	อื่นๆ	300,971	7.1	300,971	7.1
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,281,433	51.8	5,281,433	51.8

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ราคา/ค่าบริการแพง	3,978,746	39.0	4,208,567	41.3
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	586,595	5.8	1,976,074	19.4
4	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	126,379	1.2	473,489	4.6
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	119,721	1.2	302,867	3.0
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	101,853	1.0	335,322	3.3
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	241,327	2.4
ในเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	12,207,479	61.2	12,207,479	61.2
2	ราคา/ค่าบริการแพง	3,954,806	19.8	4,201,545	21.1
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,799,507	9.0	2,606,283	13.1
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	647,847	3.2	1,047,008	5.3
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	199,385	1.0	336,820	1.7
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	52,450	0.3	440,317	2.2
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	23,584	0.1	319,904	1.6
8	อื่นๆ	1,052,858	5.3	1,063,793	5.3
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	12,556,626	64.2	12,556,626	64.2
2	ราคา/ค่าบริการแพง	4,923,257	25.2	5,065,488	25.9
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,429,857	7.3	2,818,395	14.4
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	308,180	1.6	468,011	2.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	99,189	0.5	349,372	1.8
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	82,025	0.4	455,062	2.3
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	25,927	0.1
8	อื่น ๆ	144,849	0.7	144,849	0.7

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มคนที่เคยใช้บริการร้านหนังสือ เกือบร้อยละ 80 ของประชากรทั้งประเทศที่ใช้บริการไม่มีอุปสรรคจากการใช้บริการ โดยในกลุ่มที่เหลือยังคงมีอุปสรรคในใช้อยู่ โดยร้อยละ 12.9 ของผู้ที่เคยใช้บริการมี ปัญหาด้านราคาแพง ร้อยละ 8.8 มีปัญหาด้านประเภทหนังสือไม่ตรงตามต้องการ และร้อยละ 7.4 มีปัญหาด้านเดินทางลำบาก

แม้ช่องทางดังกล่าวเป็นช่องทางที่ประชาชนเลือกใช้มากที่สุด แต่จะเห็นได้ว่าทั้งอุปสรรคที่เจอจากการไม่ใช้บริการและสาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการมีปัญหาหลักที่เหมือนกัน ซึ่งแสดงว่าประชาชนยังมีปัญหาในการเดินทางไปร้านหนังสืออยู่ ซึ่งค่อนข้างจะเดินทางลำบากและมีค่าใช้จ่ายที่สูงอยู่ อีกทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ยังคงมีราคาที่สูง สะท้อนให้เห็นว่าราคาสื่อสิ่งพิมพ์ในปัจจุบันส่งผลต่อความสามารถในการจ่ายของประชากรในบางกลุ่มอยู่

ตารางที่ 113 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการร้านค้า/หนังสือจำแนกตามวัย

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	20,743,733	78.8	20,743,733	78.8

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ราคา/ค่าบริการแพง	2,321,518	8.8	3,387,428	12.9
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,006,713	3.8	1,944,903	7.4
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	567,646	2.2	2,306,106	8.8
5	สภาพหนังสือไม่ดี	508,236	1.9	1,086,618	4.1
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	418,260	1.6	1,700,588	6.5
7	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	365,948	1.4	1,363,791	5.2
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	215,023	0.8	595,377	2.3
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	163,788	0.6	417,359	1.6
10	อื่นๆ		-	137,079	0.5
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,461,350	67.6	1,461,350	67.6
2	ราคา/ค่าบริการแพง	293,260	13.6	357,389	16.5
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	136,330	6.3	282,785	13.1
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	109,130	5	381,890	17.7
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	107,960	5	218,189	10.1
6	สภาพหนังสือไม่ดี	34,336	1.6	34,336	1.6
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	18,983	0.9	200,199	9.3
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	-	-	118,484	5.5
9	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	-	-	79,806	3.7
10	อื่นๆ		-	18,964	0.9
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	4,775,308	77.6	4,775,308	77.6
2	ราคา/ค่าบริการแพง	458,623	7.4	565,056	9.2
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	451,322	7.3	868,598	14.1
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	187,256	3	487,805	7.9
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	119,065	1.9	766,360	12.4
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	56,646	0.9	331,554	5.4
7	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	56,646	0.9	112,744	1.8
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	51,761	0.8	108,407	1.8
9	สภาพหนังสือไม่ดี	-	-	56,646	0.9
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,293,260	62	2,293,260	62
2	ราคา/ค่าบริการแพง	759,622	20.5	1,236,441	33.4
3	สภาพหนังสือไม่ดี	359,543	9.7	771,047	20.8
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	116,857	3.2	342,904	9.3
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	114,289	3.1	759,586	20.5
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	54,857	1.5	221,910	6
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	-	-	107,859	2.9
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	-	-	54,857	1.5

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	11,547,070	86.7	11,547,070	86.7
2	ราคา/ค่าบริการแพง	725,707	5.4	1,059,586	8
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	258,209	1.9	387,313	2.9
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	236,230	1.8	671,146	5
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	204,774	1.5	441,004	3.3
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	118,115	0.9	595,477	4.5
7	สภาพหนังสือไม่ดี	114,357	0.9	114,357	0.9
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	112,027	0.8	112,027	0.8
9	อื่นๆ		-	118,115	0.9
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	666,744	68.2	666,744	68.2
2	ราคา/ค่าบริการแพง	84,305	8.6	168,956	17.3
3	ค้นหา/สืบค้นยาก	75,438	7.7	185,166	18.9
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	72,365	7.4	127,899	13.1
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	51,350	5.3	161,929	16.6
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	27,767	2.8	27,767	2.8
7	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	-	-	150,876	15.4
8	สภาพหนังสือไม่ดี	-	-	110,232	11.3
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	-	-	23,584	2.4

ตารางที่ 114 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการร้านค้า/หนังสือจำแนกตามพื้นที่

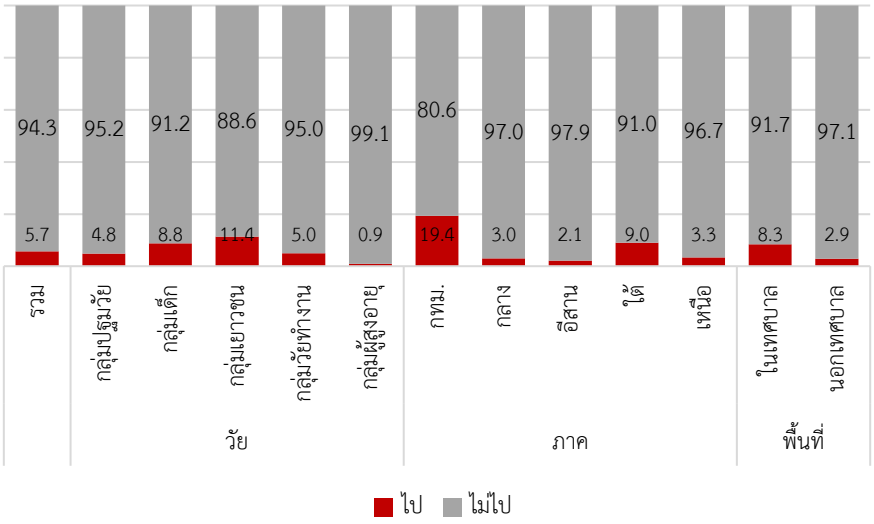
อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,553,341	86.0	3,553,341	86.0
2	ราคา/ค่าบริการแพง	340,077	8.2	394,934	9.6
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	141,159	3.4	250,873	6.1
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	76,726	1.9	142,518	3.4
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	21,869	0.5	208,310	5.0
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	-	-	131,584	3.2
7	สภาพหนังสือไม่ดี	-	-	54,857	1.3
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	-	-	54,857	1.3
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	5,609,681	85.6	5,609,681	85.6
2	ราคา/ค่าบริการแพง	566,144	8.6	759,155	11.6
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	322,115	4.9	451,219	6.9
4	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	51,761	0.8	51,761	0.8
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	-	-	143,224	2.2

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	-	-	65,881	1.0
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	-	-	51,761	0.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	9,004,505	92.4	9,004,505	92.4
2	ราคา/ค่าบริการแพง	649,538	6.7	649,538	6.7
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	95,413	1.0	95,413	1.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,767,785	38.7	1,767,785	38.7
2	ราคา/ค่าบริการแพง	565,016	12.4	1,347,918	29.5
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	493,906	10.8	1,821,003	39.9
4	ค้นหา/สืบค้นยาก	418,260	9.2	1,316,500	28.8
5	สภาพหนังสือไม่ดี	378,526	8.3	813,503	17.8
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	324,124	7.1	839,850	18.4
7	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	289,222	6.3	909,755	19.9
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	215,023	4.7	580,025	12.7
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	112,027	2.5	295,387	6.5
10	อื่นๆ	-	-	137,079	3.0
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	808,421	61.5	808,421	61.5
2	ราคา/ค่าบริการแพง	200,744	15.3	235,884	17.9
3	สภาพหนังสือไม่ดี	129,710	9.9	218,258	16.6
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	123,901	9.4	307,547	23.4
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	51,871	3.9	210,913	16.0
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	-	-	200,744	15.3
7	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	-	-	168,293	12.8
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	-	-	15,353	1.2
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	-	-	15,353	1.2
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	10,585,772	78.2	10,585,772	78.2
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,167,555	8.6	1,684,319	12.4
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	609,601	4.5	964,060	7.1
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	420,513	3.1	1,292,876	9.6
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	327,983	2.4	865,866	6.4
6	สภาพหนังสือไม่ดี	286,644	2.1	511,440	3.8
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	80,230	0.6	682,150	5.0
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	51,761	0.4	233,031	1.7
9	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	-	-	158,762	1.2
10	อื่นๆ	-	-	118,115	0.9
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	10,157,961	79.5	10,157,961	79.5

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,153,963	9.0	1,703,109	13.3
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	397,112	3.1	980,843	7.7
4	ค้นหา/สืบค้นยาก	338,030	2.6	1,018,438	8.0
5	สภาพหนังสือไม่ดี	221,592	1.7	575,178	4.5
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	215,023	1.7	436,615	3.4
7	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	147,133	1.2	1,013,230	7.9
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	112,027	0.9	184,328	1.4
9	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	37,965	0.3	497,925	3.9
10	อื่นๆ	-	-	18,964	0.1

เทศกาลหนังสือ

ภาพที่ 18 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการในเทศกาลหนังสือในรอบ 1 ปี จำแนกตามกลุ่มประชากร

เทศกาลต่าง ๆ เช่น งานหนังสือ เป็นช่องทางที่มีประชากรเพียงร้อยละ 5.7 ของประชากรทั้งประเทศเคยไปใช้บริการในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา โดยมีประชากรอีกร้อยละ 94.3 ที่ไม่ได้ไปใช้บริการเลย จากภาพจะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีสัดส่วนการใช้บริการสูงคือ กลุ่มเยาวชนและประชากรในกรุงเทพมหานคร และกลุ่มที่แทบจะไม่ได้ไปใช้บริการเลยคือกลุ่มผู้สูงอายุและประชากรในพื้นที่นอกเทศบาล

หากพิจารณาสาเหตุที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ไปใช้บริการจะพบว่า ไม่ว่าจะเป็นประชากรในกลุ่มหรือพื้นที่ใดก็ตาม สาเหตุหลักที่ไม่ไปใช้บริการนอกจากไม่มีความจำเป็นคือ ร้อยละ 17.3 ของประชากรที่ไม่ไปใช้บริการยังมองว่าช่องทางดังกล่าวยังมีปัญหาด้านราคา/ค่าบริการที่แพงอยู่ อีกทั้งการจัดเทศกาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือนั้นยังเดินทางลำบาก โดยมีประชากรร้อยละ 16.2 ของประชากรที่ไม่ไปใช้บริการมีปัญหาด้านการเดินทาง และร้อยละ 7.7 คือ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ขายยังไม่ตรงตามความต้องการเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่าสาเหตุหลักที่คนไม่ไปใช้บริการจะมีลักษณะที่คล้ายกับการไปซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือ

ตารางที่ 115 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการเทศกาลหนังสือ

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีความจำเป็น	37,464,228	60.2	37,464,228	60.2
2	ราคา/ค่าบริการแพง	9,429,767	15.1	10,792,815	17.3
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	7,413,303	11.9	10,066,602	16.2
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	2,564,330	4.1	4,797,166	7.7
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	637,976	1.0	2,074,135	3.3
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	566,611	0.9	1,629,639	2.6
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	316,161	0.5	1,474,836	2.4
8	อื่นๆ	3,852,317	6.2	3,975,279	6.4
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,338,667	54.0	2,338,667	54.0
2	ราคา/ค่าบริการแพง	831,521	19.2	1,063,375	24.6
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	615,750	14.2	814,385	18.8
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	263,861	6.1	533,756	12.3
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	48,900	1.1	191,769	4.4
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	18,983	0.4	117,375	2.7
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	151,713	3.5
8	อื่นๆ	210,340	4.9	221,275	5.1
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีความจำเป็น	4,659,872	49.9	4,659,872	49.9
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,795,376	19.2	2,428,366	26.0
3	ราคา/ค่าบริการแพง	1,368,934	14.7	1,478,648	15.8
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	404,352	4.3	816,404	8.7
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	175,163	1.9	653,617	7.0
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	117,932	1.3	225,791	2.4
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	56,646	0.6	279,796	3.0
8	อื่นๆ	754,119	8.1	754,119	8.1
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,734,221	46.8	2,734,221	46.8
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	843,764	14.4	1,008,410	17.2
3	ราคา/ค่าบริการแพง	777,040	13.3	1,112,612	19.0
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	675,339	11.5	1,098,970	18.8
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	306,321	5.2	532,693	9.1
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	108,548	1.9	169,760	2.9
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	54,857	0.9	280,904	4.8
8	อื่นๆ	347,612	5.9	347,612	5.9
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีความจำเป็น	22,120,977	64.5	22,120,977	64.5
2	ราคา/ค่าบริการแพง	5,443,455	15.9	5,794,042	16.9

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3,312,179	9.7	4,651,636	13.6
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	900,637	2.6	1,816,802	5.3
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	241,132	0.7	699,578	2.0
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	112,027	0.3	699,989	2.0
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	346,010	1.0
8	อื่นๆ	2,174,068	6.3	2,286,095	6.7
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,610,490	66.5	5,610,490	66.5
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,008,816	12.0	1,344,137	15.9
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	846,235	10.0	1,163,806	13.8
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	320,141	3.8	531,234	6.3
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	133,708	1.6	305,993	3.6
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	114,081	1.4	369,887	4.4
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	32,450	0.4	153,735	1.8
8	อื่น ๆ	366,178	4.3	366,178	4.3
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีความจำเป็น	4,866,026	72.7	4,866,026	72.7
2	ราคา/ค่าบริการแพง	511,444	7.6	784,187	11.7
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	493,967	7.4	647,420	9.7
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	336,557	5.0	391,414	5.8
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	130,225	1.9	196,017	2.9
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	31,445	0.5	206,767	3.1
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	109,714	1.6
8	อื่น ๆ	326,546	4.9	337,481	5.0
ภาคกลาง					
1	ไม่มีความจำเป็น	8,784,282	49.8	8,784,282	49.8
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3,938,327	22.3	4,159,515	23.6
3	ราคา/ค่าบริการแพง	2,154,282	12.2	2,236,964	12.7
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	815,225	4.6	983,470	5.6
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	155,307	0.9	336,172	1.9
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	129,104	0.7
7	อื่นๆ	1,792,893	10.2	1,792,893	10.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	14,113,935	76.0	14,113,935	76.0
2	ราคา/ค่าบริการแพง	2,455,625	13.2	2,455,625	13.2
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	242,224	1.3	464,553	2.5
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	162,243	0.9	162,243	0.9
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	63,074	0.3	63,074	0.3
6	อื่น ๆ	1,526,181	8.2	1,526,181	8.2
ภาคใต้					

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ไม่มีความจำเป็น	4,132,482	51.2	4,132,482	51.2
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,097,985	13.6	1,794,800	22.2
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,025,376	12.7	2,875,278	35.6
4	ราคา/ค่าบริการแพง	703,546	8.7	1,346,530	16.7
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	606,530	7.5	1,193,249	14.8
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	182,864	2.3	388,897	4.8
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	119,065	1.5	990,654	12.3
8	อื่นๆ	206,698	2.6	318,725	3.9
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,567,504	49.4	5,567,504	49.4
2	ราคา/ค่าบริการแพง	3,604,870	32.0	3,969,506	35.2
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,640,800	14.6	3,000,314	26.6
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	224,930	2.0	384,761	3.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	197,096	1.7	374,467	3.3
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	35,140	0.3	645,479	5.7
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	545,014	4.8
ในเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	19,368,063	63.0	19,368,063	63.0
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4,201,911	13.7	5,131,906	16.7
3	ราคา/ค่าบริการแพง	3,463,890	11.3	4,485,879	14.6
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,630,295	5.3	2,205,942	7.2
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	320,672	1.0	688,647	2.2
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	212,381	0.7	1,159,393	3.8
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	109,096	0.4	622,610	2.0
8	อื่น ๆ	1,422,278	4.6	1,433,213	4.7
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	18,096,165	57.4	18,096,165	57.4
2	ราคา/ค่าบริการแพง	5,965,877	18.9	6,306,936	20.0
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3,211,392	10.2	4,934,696	15.7
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	934,035	3.0	2,591,224	8.2
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	425,595	1.4	914,742	2.9
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	245,939	0.8	940,992	3.0
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	207,065	0.7	852,226	2.7
8	อื่น ๆ	2,430,039	7.7	2,542,066	8.1

สำหรับอุปสรรคจากการเคยใช้บริการพบว่า ร้อยละ 70 ของผู้ใช้บริการทั้งหมดในประเทศไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บริการ สำหรับผู้ที่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้บริการส่วนใหญ่ร้อยละ 23.4 ให้ความเห็นว่า ปัญหาที่เจอคือ การเดินทางลำบาก ร้อยละ 11.7 คือราคา/ค่าบริการแพง และร้อยละ 10.1 คือ ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านจำนวนหนังสือไม่เพียงพอและค้นหายาก

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงสื่อการอ่านผ่านช่องทางเทศกาลหนังสือ กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่มีการไปใช้บริการน้อย เนื่องจากมีปัญหาด้านการเดินทางและมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่ค่อนข้างสูง รวมทั้งค้นหาหนังสือที่ต้องการในเทศกาลยาก อีกทั้งยังมีปัญหาด้านสื่อการอ่านในช่องทางดังกล่าว คือ ราคาแพงและเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

ตารางที่ 116 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการเทศกาลหนังสือ

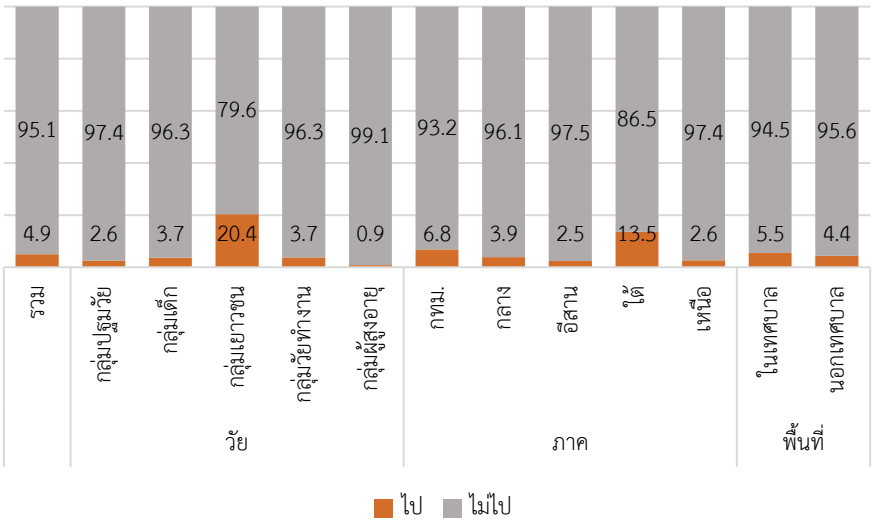
อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,599,892	69.6	2,599,892	69.6
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	526,678	14.1	873,777	23.4
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	208,388	5.6	231,972	6.2
4	ค้นหา/สืบค้นยาก	153,017	4.1	256,699	6.9
5	ราคา/ค่าบริการแพง	143,333	3.8	438,869	11.7
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	45,453	1.2	378,323	10.1
7	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	209,664	5.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	54,857	1.5
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	19,585	0.5
10	อื่นๆ	61,212	1.6	61,212	1.6
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	90,943	41.3	90,943	41.3
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	74,538	33.8	74,538	33.8
3	ราคา/ค่าบริการแพง	33,084	15.0	65,888	29.9
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	21,869	9.9	40,833	18.5
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	19,585	8.9
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	10,935	5.0
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	679,860	75.6	679,860	75.6
2	ราคา/ค่าบริการแพง	110,249	12.3	110,249	12.3
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	56,646	6.3	56,646	6.3
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	52,450	5.8	109,096	12.1
5	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	56,646	6.3
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	52,450	5.8
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	411,772	54.7	411,772	54.7
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	220,470	29.3	334,321	44.4
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	58,994	7.8	58,994	7.8
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	168,709	22.4
5	ราคา/ค่าบริการแพง	0	0.0	109,714	14.6
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	54,857	7.3
7	อื่น ๆ	61,212	8.1	61,212	8.1
กลุ่มวัยทำงาน					

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ไม่มีอุปสรรค	1,391,115	77.7	1,391,115	77.7
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	153,017	8.5	306,034	17.1
3	ค้นหา/สืบค้นยาก	153,017	8.5	245,764	13.7
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	92,747	5.2	92,747	5.2
5	ราคา/ค่าบริการแพง	0	0.0	153,017	8.5
6	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	153,017	8.5
7	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	92,747	5.2
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	26,202	34.5	49,786	65.5
2	ไม่มีอุปสรรค	26,202	34.5	26,202	34.5
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	23,584	31.0	23,584	31.0
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	0	0.0	23,584	31.0
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,149,523	71.4	1,149,523	71.4
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	284,601	17.7	492,475	30.6
3	ค้นหา/สืบค้นยาก	153,017	9.5	163,952	10.2
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	21,869	1.4	131,583	8.2
5	ราคา/ค่าบริการแพง	0	0.0	295,536	18.4
6	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	153,017	9.5
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	54,857	3.4
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	365,447	67.3	365,447	67.3
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	111,668	20.6	111,668	20.6
3	ราคา/ค่าบริการแพง	65,881	12.1	65,881	12.1
4	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ		0.0	19,585	3.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	344,321	85.5	344,321	85.5
2	ราคา/ค่าบริการแพง	58,488	14.5	58,488	14.5
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	406,684	51.0	406,684	51.0
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	208,388	26.2	231,972	29.1
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	77,959	9.8	217,184	27.3
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	23,584	3.0	194,290	24.4
5	ราคา/ค่าบริการแพง	18,964	2.4	18,964	2.4
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	92,747	11.6
7	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	56,646	7.1
8	อื่นๆ	61,212	7.7	61,212	7.7
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	333,918	86.4	333,918	86.4
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	52,450	13.6	52,450	13.6

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	52,450	13.6
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,871,503	66.9	1,871,503	66.9
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	488,129	17.4	835,228	29.8
3	ค้นหา/สืบค้นยาก	153,017	5.5	163,952	5.9
4	ราคา/ค่าบริการแพง	124,369	4.4	419,905	15.0
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	115,641	4.1	139,225	5.0
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	45,453	1.6	266,612	9.5
7	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	209,664	7.5
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	54,857	2.0
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	728,389	77.5	728,389	77.5
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	92,747	9.9	92,747	9.9
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	38,549	4.1	38,549	4.1
4	ราคา/ค่าบริการแพง	18,964	2.0	18,964	2.0
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	111,711	11.9
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	92,747	9.9
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	19,585	2.1
8	อื่น ๆ	61,212	6.5	61,212	6.5

ร้านเช่าหนังสือ

ภาพที่ 19 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการในร้านเช่าหนังสือในรอบ 1 ปี จำแนกตามกลุ่มประชากร

ร้านเช่าหนังสือเป็นช่องทางที่มีผู้เคยใช้บริการในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งประเทศ โดยผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเยาวชนและในกลุ่มภาคใต้ ทั้งนี้ยังมีประชากรร้อยละ 95.1 ที่ไม่ได้ใช้บริการเช่าจากร้านเช่าหนังสือเลย สาเหตุส่วนใหญ่ของผู้ที่ไม่ไปใช้บริการ ร้อยละ 65.2 คือไม่มีความจำเป็น

รองลงมาร้อยละ 17.1 คือ เดินทางลำบากและค่าเดินทางแพง และร้อยละ 10.1 คือ ราคา/ค่าบริการแพง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการและระยะเวลาในการเช่าน้อยเกินไป

สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มที่แทบจะไม่ได้ใช้บริการร้านเช่าหนังสือเลย พบว่าสาเหตุที่ไม่ใช้ ร้อยละ 69.7 คือไม่มีความจำเป็น ส่วนสาเหตุอื่น ๆ คือ เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง ราคา/ค่าบริการแพง ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป และประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ จะเห็นได้ว่าร้านเช่าหนังสือเป็นช่องทางที่มีผู้ใช้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น โดยผู้ที่ไม่ใช้ส่วนใหญ่คือไม่ใช้เพราะไม่มีความจำเป็น

ตารางที่ 117 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการร้านเช่าหนังสือ

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีความจำเป็น	40,873,801	65.17	40,873,801	65.17
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	8,626,052	13.75	10,702,861	17.06
3	ราคา/ค่าบริการแพง	5,271,855	8.40	6,302,993	10.05
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	2,342,943	3.74	3,905,355	6.23
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	1,645,639	2.62	3,343,517	5.33
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	904,644	1.44	2,087,134	3.33
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	550,726	0.88	962,249	1.53
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	194,227	0.31	1,123,271	1.79
9	อื่นๆ	2,313,176	3.69	2,552,715	4.07
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,630,770	59.36	2,630,770	59.36
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	680,337	15.35	843,893	19.04
3	ราคา/ค่าบริการแพง	453,572	10.23	552,582	12.47
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	283,709	6.40	416,312	9.39
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	161,345	3.64	432,924	9.77
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	56,631	1.28	147,419	3.33
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	53,122	1.20	204,690	4.62
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	28,240	0.64	173,658	3.92
9	อื่นๆ	84,485	1.91	103,449	2.33
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,452,145	55.33	5,452,145	55.33
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	2,197,364	22.30	2,522,244	25.60
3	ราคา/ค่าบริการแพง	996,014	10.11	1,108,210	11.25
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	389,669	3.95	688,429	6.99
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	269,313	2.73	915,442	9.29
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	174,029	1.77	281,888	2.86
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.00	222,458	2.26
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.00	56,098	0.57
9	อื่นๆ	375,368	3.81	431,466	4.38

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,941,962	55.97	2,941,962	55.97
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	869,749	16.55	1,038,268	19.75
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	443,981	8.45	606,697	11.54
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	277,256	5.27	603,312	11.48
5	ราคา/ค่าบริการแพง	218,253	4.15	386,772	7.36
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	160,590	3.06	327,643	6.23
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	104,644	1.99	160,742	3.06
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	52,450	1.00	107,307	2.04
9	อื่นๆ	187,684	3.57	240,134	4.57
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีความจำเป็น	23,975,130	69.00	23,975,130	69.00
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4,049,611	11.65	5,058,845	14.56
3	ราคา/ค่าบริการแพง	2,922,083	8.41	3,382,368	9.73
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,010,176	2.91	1,476,548	4.25
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	473,526	1.36	830,525	2.39
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	418,062	1.20	530,089	1.53
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	382,135	1.10	840,172	2.42
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.00	226,384	0.65
9	อื่นๆ	1,515,028	4.36	1,627,055	4.68
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,873,793	69.64	5,873,793	69.64
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	828,991	9.83	1,239,611	14.70
3	ราคา/ค่าบริการแพง	681,933	8.08	873,062	10.35
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	341,836	4.05	577,927	6.85
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	337,772	4.00	700,757	8.31
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	134,768	1.60	432,743	5.13
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	61,343	0.73	340,027	4.03
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	23,584	0.28	121,337	1.44
9	อื่นๆ	150,611	1.79	150,611	1.79
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,791,860	74.86	5,791,860	74.86
2	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	554,007	7.16	685,591	8.86
3	ค้นหา/สืบค้นยาก	316,970	4.10	382,762	4.95
4	ราคา/ค่าบริการแพง	283,494	3.66	371,155	4.80
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	196,017	2.53	380,915	4.92
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	138,258	1.79	443,805	5.74
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	75,368	0.97	130,225	1.68
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	54,857	0.71	175,506	2.27
9	อื่นๆ	326,546	4.22	326,546	4.22

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาคกลาง					
1	ไม่มีความจำเป็น	9,800,885	56.11	9,800,885	56.11
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4,278,578	24.49	4,499,766	25.76
3	ราคา/ค่าบริการแพง	1,727,180	9.89	1,781,622	10.20
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	572,632	3.28	652,633	3.74
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	233,596	1.34	299,477	1.71
6	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	209,724	1.20	418,764	2.40
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	104,229	0.60	132,469	0.76
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	14,120	0.08	28,240	0.16
9	อื่น ๆ	527,318	3.02	527,318	3.02
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	14,577,938	78.81	14,577,938	78.81
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,254,576	6.78	1,473,776	7.97
3	ราคา/ค่าบริการแพง	993,422	5.37	993,422	5.37
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	319,525	1.73	319,525	1.73
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	131,273	0.71	131,273	0.71
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	63,074	0.34	63,074	0.34
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.00	0	0.00
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.00	0	0.00
9	อื่น ๆ	1,158,341	6.26	1,158,341	6.26
ภาคใต้					
1	ไม่มีความจำเป็น	4,296,911	56.02	4,296,911	56.02
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	867,539	11.31	1,322,626	17.24
3	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	711,040	9.27	1,391,753	18.15
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	516,359	6.73	1,618,182	21.10
5	ราคา/ค่าบริการแพง	437,450	5.70	1,091,557	14.23
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	385,270	5.02	1,018,414	13.28
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	154,575	2.02	417,478	5.44
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.00	453,560	5.91
9	อื่น ๆ	300,971	3.92	431,962	5.63
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	6,406,207	56.45	6,406,207	56.45
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	2,087,101	18.39	2,962,889	26.11
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,830,310	16.13	2,065,236	18.20
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	397,586	3.50	1,020,812	8.99
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	380,419	3.35	629,424	5.55
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	147,336	1.30	575,944	5.07
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	65,062	0.57	133,772	1.18
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	35,140	0.31	361,734	3.19
9	อื่น ๆ	0	0.00	108,548	0.96

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	20,810,817	65.65	20,810,817	65.65
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3,729,816	11.77	4,733,732	14.93
3	ราคา/ค่าบริการแพง	2,671,544	8.43	3,213,560	10.14
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,138,641	3.59	1,963,930	6.20
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	923,780	2.91	1,718,561	5.42
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	471,052	1.49	1,029,494	3.25
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	419,735	1.32	571,474	1.80
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	144,440	0.46	576,954	1.82
9	อื่น ๆ	1,388,229	4.38	1,440,679	4.55
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	20,062,984	64.67	20,062,984	64.67
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4,896,236	15.78	5,969,129	19.24
3	ราคา/ค่าบริการแพง	2,600,311	8.38	3,089,433	9.96
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,204,302	3.88	1,941,425	6.26
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	721,859	2.33	1,624,956	5.24
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	433,592	1.40	1,057,640	3.41
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	130,991	0.42	390,775	1.26
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	49,787	0.16	546,317	1.76
9	อื่น ๆ	924,947	2.98	1,112,036	3.58

สำหรับผู้ที่เคยใช้บริการ ร้อยละ 38.3 ของผู้ใช้บริการคือไม่มีอุปสรรคจากการใช้บริการ ส่วนใหญ่ที่ผู้ใช้บริการพบเจอเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.5 คือระยะเวลาในการเช่าน้อยเกินไป ร้อยละ 27.1 คือการให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ และร้อยละ 22.8 คือระยะเวลาในการเช่าน้อยเกินไป นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการเดินทางและราคาบริการที่แพง กลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้หลักของร้านเช่าหนังสือโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 25.5 คือไม่มีอุปสรรคจากการใช้บริการ สำหรับอุปสรรคที่พบเจอ ร้อยละ 58.1 ของประชากรที่ใช้บริการ คือ ระยะเวลาในการเช่าน้อยเกินไป รองลงมาคือ จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ และการให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าร้านเช่าหนังสือเป็นช่องทางที่ผู้ใช้บริการน้อย และปัญหาส่วนใหญ่คือ ปัญหาด้านราคาและค่าเดินทาง ทั้งนี้ปัญหาหลักที่สำคัญผู้ใช้บริการพบเจอคือ ระยะเวลาในการเช่าที่ยังมีช่วงที่น้อยเกินไป และจำนวนหนังสือยังไม่ตรงตามต้องการมากนัก แสดงให้เห็นว่า ร้านเช่าหนังสือเป็นช่องทางที่ยังมีปัญหาด้านการเข้าถึง ด้านคุณภาพของช่องทาง รวมทั้งคุณภาพสื่อสิ่งพิมพ์/หนังสือ และความสามารถในการจ่ายของประชากร

ตารางที่ 118 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการร้านเช่าหนังสือ

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,247,744	38.3	1,247,744	38.3
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	893,953	27.4	1,549,874	47.5

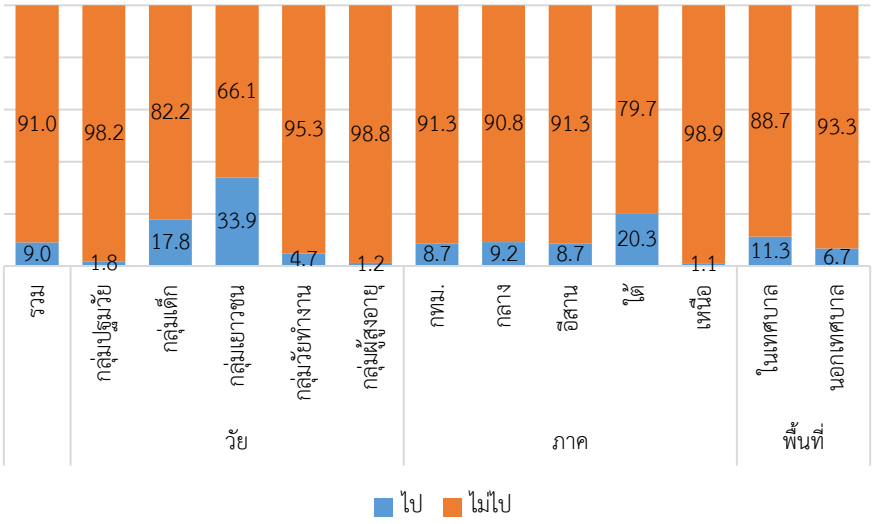
อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	ราคา/ค่าบริการแพง	298,043	9.1	415,353	12.7
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	232,358	7.1	744,352	22.8
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	189,030	5.8	425,360	13.0
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	173,922	5.3	884,613	27.1
7	สภาพหนังสือไม่ดี	108,781	3.3	479,089	14.7
8	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	100,617	3.1	224,322	6.9
9	ค้นหา/สืบค้นยาก	15,157	0.5	38,741	1.2
10	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	172,972	5.3
กลุ่มปฐมวัย					
1	ราคา/ค่าบริการแพง	67,732	58.3	67,732	58.3
2	ไม่มีอุปสรรค	18,199	15.7	18,199	15.7
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	15,157	13.0	30,314	26.1
4	ค้นหา/สืบค้นยาก	15,157	13.0	15,157	13.0
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	0	0.0	45,666	39.3
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	0	0.0	30,510	26.2
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	30,313	26.1
8	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	15,353	13.2
9	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	15,353	13.2
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	162,716	43.1	162,716	43.1
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	56,646	15.0	56,646	15.0
3	ราคา/ค่าบริการแพง	56,098	14.9	56,098	14.9
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	52,450	13.9	158,334	41.9
5	สภาพหนังสือไม่ดี	49,787	13.2	49,787	13.2
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	108,548	28.7
7	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	0	0.0	56,646	15.0
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	56,646	15.0
กลุ่มเยาวชน					
1	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	365,316	27.2	780,299	58.1
2	ไม่มีอุปสรรค	341,374	25.4	341,374	25.4
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	175,711	13.1	657,195	48.9
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	173,922	12.9	655,954	48.8
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	116,069	8.6	231,161	17.2
6	สภาพหนังสือไม่ดี	58,994	4.4	169,949	12.6
7	ราคา/ค่าบริการแพง	56,098	4.2	173,408	12.9
8	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	56,098	4.2	56,098	4.2
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	54,857	4.1
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	725,455	53.8	725,455	53.8
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	505,053	37.4	623,168	46.2

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	ราคา/ค่าบริการแพง	118,115	8.8	118,115	8.8
4	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	244,000	18.1
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	118,115	8.8
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	118,115	8.8
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	29,362	40.0	29,362	40.0
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	23,584	32.1	44,095	60.0
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	20,511	27.9	20,511	27.9
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	23,584	32.1
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	23,584	32.1
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	262,732	46.3	262,732	46.3
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	153,017	26.9	173,528	30.6
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	75,368	13.3	75,368	13.3
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	54,857	9.7	54,857	9.7
5	ราคา/ค่าบริการแพง	21,869	3.9	21,869	3.9
6	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	54,857	9.7
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ		0.0	54,857	9.7
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	539,377	75.4	539,377	75.4
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	125,885	17.6	125,885	17.6
3	สภาพหนังสือไม่ดี	49,787	7.0	175,672	24.6
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	49,787	7.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	330,543	70.6	330,543	70.6
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	108,036	23.1	108,036	23.1
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	29,362	6.3	29,362	6.3
ภาคใต้					
1	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	507,014	42.2	1,127,071	93.8
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	232,357	19.3	672,900	56.0
3	ราคา/ค่าบริการแพง	133,272	11.1	194,484	16.2
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	119,065	9.9	829,756	69.1
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	61,212	5.1	120,206	10.0
6	ไม่มีอุปสรรค	58,994	4.9	58,994	4.9
7	สภาพหนังสือไม่ดี	58,994	4.9	177,109	14.7
8	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	15,157	1.3	30,314	2.5
9	ค้นหา/สืบค้นยาก	15,157	1.3	38,741	3.2
10	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ		0.0	118,115	9.8
ภาคเหนือ					
1	ราคา/ค่าบริการแพง	142,902	46.5	199,000	64.7

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ไม่มีอุปสรรค	56,098	18.2	56,098	18.2
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	56,098	18.2	164,646	53.5
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	52,450	17.1	179,999	58.5
5	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	71,451	23.2
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	0	0.0	71,451	23.2
7	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	0	0.0	15,353	5.0
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	735,218	40.2	735,218	40.2
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	410,357	22.4	864,875	47.3
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	169,939	9.3	298,388	16.3
4	ราคา/ค่าบริการแพง	155,141	8.5	155,141	8.5
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	127,818	7.0	186,812	10.2
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	111,503	6.1	510,100	27.9
7	สภาพหนังสือไม่ดี	58,994	3.2	231,966	12.7
8	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	44,519	2.4	112,126	6.1
9	ค้นหา/สืบค้นยาก	15,157	0.8	38,741	2.1
10	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	172,972	9.5
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	512,526	35.8	512,526	35.8
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	483,596	33.8	684,999	47.9
3	ราคา/ค่าบริการแพง	142,902	10.0	260,212	18.2
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	62,419	4.4	445,964	31.2
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	62,419	4.4	374,513	26.2
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	61,212	4.3	238,548	16.7
7	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	56,098	3.9	112,196	7.8
8	สภาพหนังสือไม่ดี	49,787	3.5	247,123	17.3

ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน

ภาพที่ 20 ร้อยละผู้ที่เคยไปใช้บริการห้องสมุดในรอบ 1 ปี จำแนกตามกลุ่มประชากร

ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนยังมีบทบาทค่อนข้างน้อยในการกระจายหนังสือ มีเพียงประชากรร้อยละ 9 ของประชากรในประเทศที่ใช้บริการ โดยกลุ่มที่ยังคงมีการยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนอยู่ส่วนใหญ่ คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน จะเห็นได้ว่าห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทน้อยมากสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ และหากมองในมิติพื้นที่จะเห็นว่าภาคใต้ยังคงมีการใช้บริการห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนที่สูงกว่าภาคอื่น และประชากรในพื้นที่ในเทศบาลมีการใช้มากกว่าประชากรในพื้นที่นอกเทศบาล

สำหรับสาเหตุส่วนใหญ่ที่ประชากรไม่ไปใช้บริการพบว่า ร้อยละ 64.7 ของผู้ที่ไม่ได้ไปใช้บริการคือ ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ รองลงมา ร้อยละ 14.2 คือ เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง ร้อยละ 8 คือ ค่าบริการแพง ร้อยละ 7.6 คือประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ และร้อยละ 5.7 คือระยะเวลาในการเช่าน้อยเกินไป โดยสาเหตุดังกล่าวค่อนข้างคล้ายกันหากมองเป็นกลุ่มตามวัย ตามภาค และตามพื้นที่

ตารางที่ 119 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีความจำเป็น	38,854,701	64.7	38,854,701	64.7
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	6,432,761	10.7	8,504,920	14.2
3	ราคา/ค่าบริการแพง	3,943,269	6.6	4,830,614	8.0
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	3,373,708	5.6	4,565,007	7.6
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	1,472,501	2.5	3,432,384	5.7
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	980,214	1.6	2,329,529	3.9
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	834,513	1.4	1,550,348	2.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	288,431	0.5	1,441,807	2.4
9	อื่นๆ	3,902,490	6.5	4,132,632	6.9
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,595,748	58.1	2,595,748	58.1

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	624,241	14.0	769,851	17.2
3	ราคา/ค่าบริการแพง	355,826	8.0	467,843	10.5
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	240,184	5.4	534,001	12.0
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	232,652	5.2	366,861	8.2
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	148,049	3.3	379,614	8.5
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	61,343	1.4	229,113	5.1
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	111,675	2.5
9	อื่น ๆ	209,810	4.7	209,810	4.7
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีความจำเป็น	4,022,753	47.8	4,022,753	47.8
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	1,531,786	18.2	1,965,140	23.4
3	ราคา/ค่าบริการแพง	835,141	9.9	1,014,836	12.1
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	510,386	6.1	677,987	8.1
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	242,769	2.9	713,596	8.5
6	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	111,503	1.3	1,043,750	12.4
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	111,503	1.3	277,315	3.3
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	110,955	1.3	223,150	2.7
9	อื่น ๆ	931,525	11.1	931,525	11.1
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,217,111	50.2	2,217,111	50.2
2	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	709,611	16.1	765,709	17.3
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	636,957	14.4	745,505	16.9
4	ราคา/ค่าบริการแพง	330,212	7.5	441,167	10.0
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	116,857	2.6	337,600	7.6
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	334,105	7.6
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	160,998	3.6
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	110,955	2.5
9	อื่น ๆ	409,147	9.3	409,147	9.3
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีความจำเป็น	24,108,894	70.1	24,108,894	70.1
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	2,919,959	8.5	3,954,557	11.5
3	ราคา/ค่าบริการแพง	2,144,072	6.2	2,374,214	6.9
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,535,967	4.5	1,990,164	5.8
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	628,790	1.8	985,789	2.9
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	584,938	1.7	808,992	2.4
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	482,394	1.4	592,174	1.7
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	112,027	0.3	692,756	2.0
9	อื่น ๆ	1,863,534	5.4	2,093,676	6.1
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,910,195	70.3	5,910,195	70.3

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	719,816	8.6	1,069,866	12.7
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	385,092	4.6	764,287	9.1
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	375,166	4.5	531,241	6.3
5	ราคา/ค่าบริการแพง	278,018	3.3	532,554	6.3
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	107,001	1.3	310,039	3.7
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	77,278	0.9	178,139	2.1
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	64,901	0.8	199,063	2.4
9	อื่นๆ	488,474	5.8	488,474	5.8
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,330,210	70.3	5,330,210	70.3
2	ค้นหา/สืบค้นยาก	513,910	6.8	601,571	7.9
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	433,794	5.7	488,651	6.4
4	ราคา/ค่าบริการแพง	394,751	5.2	548,204	7.2
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	314,688	4.1	446,087	5.9
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	128,682	1.7	523,433	6.9
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	75,368	1.0	196,017	2.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	54,857	0.7	164,571	2.2
9	อื่น ๆ	337,480	4.5	337,480	4.5
ภาคกลาง					
1	ไม่มีความจำเป็น	9,250,686	56.0	9,250,686	56.0
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3,477,967	21.1	3,658,832	22.1
3	ราคา/ค่าบริการแพง	951,921	5.8	978,123	5.9
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	819,601	5.0	819,601	5.0
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	171,464	1.0	279,705	1.7
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	168,245	1.0	182,365	1.1
7	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	28,240	0.2	199,704	1.2
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	28,240	0.2
9	อื่น ๆ	1,651,287	10.0	1,651,287	10.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	14,171,660	81.6	14,171,660	81.6
2	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	687,870	4.0	687,870	4.0
3	ราคา/ค่าบริการแพง	502,509	2.9	502,509	2.9
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	193,273	1.1	193,273	1.1
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	178,219	1.0	178,219	1.0
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	63,228	0.4	63,228	0.4
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	20,973	0.1
8	อื่น ๆ	1,577,612	9.1	1,577,612	9.1
ภาคใต้					
1	ไม่มีความจำเป็น	3,512,211	49.7	3,512,211	49.7
2	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	903,358	12.8	1,769,838	25.0

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	821,943	11.6	1,652,301	23.4
4	ราคา/ค่าบริการแพง	560,859	7.9	1,074,580	15.2
5	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	507,410	7.2	1,174,409	16.6
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	200,573	2.8	901,349	12.7
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	168,674	2.4	817,502	11.6
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	96,260	1.4	508,437	7.2
9	อื่น ๆ	300,971	4.3	531,113	7.5
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	6,589,934	57.1	6,589,934	57.1
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	2,562,310	22.2	3,358,078	29.1
2	ราคา/ค่าบริการแพง	1,533,230	13.3	1,727,199	15.0
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	529,085	4.6	799,047	6.9
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	114,357	1.0	941,017	8.2
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	64,901	0.6	431,495	3.7
8	ค้นหา/สืบค้นยาก	56,098	0.5	237,003	2.1
7	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	47,752	0.4	501,177	4.3
9	อื่น ๆ	35,140	0.3	35,140	0.3
ในเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	19,456,959	65.3	19,456,959	65.3
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	2,899,138	9.7	4,104,939	13.8
3	ราคา/ค่าบริการแพง	1,757,462	5.9	2,255,502	7.6
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,697,694	5.7	2,088,155	7.0
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	1,022,070	3.4	1,806,925	6.1
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	592,443	2.0	1,052,073	3.5
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	579,853	1.9	771,726	2.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	111,503	0.4	950,837	3.2
9	อื่น ๆ	1,674,944	5.6	1,793,059	6.0
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	19,397,742	64.0	19,397,742	64.0
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3,533,623	11.7	4,399,981	14.5
3	ราคา/ค่าบริการแพง	2,185,807	7.2	2,575,112	8.5
4	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	1,676,014	5.5	2,476,852	8.2
5	ระยะเวลาในการเช่า/ยืม น้อยเกินไป	450,431	1.5	1,625,459	5.4
6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	387,771	1.3	1,277,456	4.2
7	ค้นหา/สืบค้นยาก	254,660	0.8	778,622	2.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	176,928	0.6	490,970	1.6
9	อื่น ๆ	2,227,546	7.4	2,339,573	7.7

สำหรับผู้ที่ไปใช้บริการ ร้อยละ 65 ของประชากรทั้งประเทศที่ไปใช้บริการไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้ สำหรับผู้ที่มีอุปสรรค ส่วนใหญ่อุปสรรคที่พบเจอ ร้อยละ 21.9 คือ ระยะเวลาในการเช่าน้อยเกินไป

ร้อยละ 17.5 คือค้นหา/สืบค้นยาก และร้อยละ 15.1 คือสภาพหนังสือไม่ดี นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านจำนวนหนังสือไม่เพียงพอและประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ สำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้หลัก ปัญหาที่เจอในกลุ่มเด็ก ส่วนใหญ่ได้แก่ สภาพหนังสือไม่ดีและจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ และปัญหาที่เจอในกลุ่มเยาวชน ส่วนใหญ่ได้แก่ ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป และค้นหา/สืบค้นยาก

จะเห็นได้ว่าห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทในการกระจายหนังสือหรือการใช้บริการของประชาชนยังน้อยอยู่ สาเหตุส่วนใหญ่คือ ปัญหาด้านการเดินทาง ที่ยังมีประชากรบางกลุ่มมีปัญหาด้านการเข้าถึงอยู่ และสำหรับกลุ่มที่เข้าถึงและมีการใช้บริการ ปัญหาส่วนใหญ่คือ ปัญหาด้านสื่อการอ่านในห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน เช่น สภาพหนังสือไม่ดี จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ รวมทั้งประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

ตารางที่ 120 อุปสรรคจากการเคยใช้บริการห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,870,684	65.0	3,870,684	65.0
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	476,355	8.0	1,302,461	21.9
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	350,237	5.9	632,797	10.6
4	ค้นหา/สืบค้นยาก	345,587	5.8	1,034,218	17.4
5	สภาพหนังสือไม่ดี	344,330	5.8	897,938	15.1
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	334,860	5.6	590,169	9.9
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	181,655	3.0	181,655	3.0
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	54,857	0.9	125,067	2.1
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	54,857	0.9
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	35,350	43.9	35,350	43.9
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	18,964	23.5	18,964	23.5
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	15,353	19.0	15,353	19.0
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	10,935	13.6	26,288	32.6
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	15,353	19.0
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,557,774	85.4	1,557,774	85.4
2	สภาพหนังสือไม่ดี	106,618	5.8	163,264	9.0
3	ค้นหา/สืบค้นยาก	56,646	3.1	115,640	6.3
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	52,450	2.9	52,450	2.9
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	49,787	2.7	163,639	9.0
6	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	0	0.0	56,646	3.1
7	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	52,450	2.9
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	966,877	43.2	966,877	43.2
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	339,535	15.2	882,780	39.4
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	242,113	10.8	296,970	13.3
4	สภาพหนังสือไม่ดี	237,711	10.6	596,047	26.6

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	170,826	7.6	707,715	31.6
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	113,852	5.1	113,852	5.1
7	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	112,973	5.0	281,682	12.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	54,857	2.5	109,714	4.9
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	54,857	2.5
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,229,049	71.7	1,229,049	71.7
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	148,002	8.6	148,002	8.6
3	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	125,885	7.3	336,747	19.6
4	ค้นหา/สืบค้นยาก	118,115	6.9	210,862	12.3
5	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	92,747	5.4	240,749	14.0
6	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	118,115	6.9
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	81,635	79.9	81,635	79.9
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	20,511	20.1	20,511	20.1
3	สภาพหนังสือไม่ดี	0	0.0	20,511	20.1
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	360,892	50.0	360,892	50.0
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	120,649	16.7	120,649	16.7
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	54,857	7.6	109,714	15.2
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	54,857	7.6	109,714	15.2
5	สภาพหนังสือไม่ดี	54857	7.6	75,368	10.4
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	54,857	7.6	54,857	7.6
7	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	20,511	2.8	185,082	25.7
8	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	54,857	7.6
9	ค้นหา/สืบค้นยาก	0	0.0	54,857	7.6
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,133,182	68.1	1,133,182	68.1
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	249550	15.0	249,550	15.0
3	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	177,646	10.7	177,646	10.7
4	สภาพหนังสือไม่ดี	51,761	3.1	51,761	3.1
5	ค้นหา/สืบค้นยาก	51,761	3.1	51,761	3.1
6	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	148,002	8.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,588,206	96.2	1,588,206	96.2
2	สภาพหนังสือไม่ดี	62,000	3.8	62,000	3.8
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	732,307	40.7	732,307	40.7
2	ค้นหา/สืบค้นยาก	293,826	16.3	927,600	51.6
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	280,003	15.6	280,003	15.6

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	178,059	9.9	988,812	55.0
5	สภาพหนังสือไม่ดี	175,711	9.8	708,809	39.4
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	80,176	4.5	198,165	11.0
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	58,994	3.3	58,994	3.3
ภาคเหนือ					
1	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	67,803	54.7	67,803	54.7
2	ไม่มีอุปสรรค	56,098	45.3	56,098	45.3
3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	0	0.0	52,450	42.3
4	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	0	0.0	15,353	12.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	15,353	12.4
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,505,701	66.1	2,505,701	66.1
2	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	288,051	7.6	632,751	16.7
3	ค้นหา/สืบค้นยาก	283,168	7.5	566,958	14.9
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	220,274	5.8	502,834	13.3
5	สภาพหนังสือไม่ดี	219,911	5.8	587,470	15.5
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	166,302	4.4	166,302	4.4
7	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	54,857	1.4	310,166	8.2
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	54,857	1.4	109,714	2.9
9	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	0	0.0	54,857	1.4
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,364,983	63.0	1,364,983	63.0
2	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	280,003	12.9	280,003	12.9
3	ระยะเวลาในการเช่า/ยืมน้อยเกินไป	188,304	8.7	669,710	30.9
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	129,963	6.0	129,963	6.0
5	สภาพหนังสือไม่ดี	124,419	5.7	310,468	14.3
6	ค้นหา/สืบค้นยาก	62,419	2.9	467,260	21.6
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	15,353	0.7	15,353	0.7
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	15,353	0.7

(1.2) ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์

การสอบถามค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์เป็นการประเมินค่าใช้จ่ายตั้งแต่ต้นทุนด้านการเดินทางไปยังช่องทางที่ผู้ซื้อเลือกไป ตลอดจนถึงค่าหนังสือหรือค่าบริการเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งพิมพ์ของช่องทางนั้น เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการเข้าถึงและความสามารถในการจ่ายของผู้ใช้บริการ ดังนี้

ระยะทางและค่าเดินทางไปยังช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์

ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีระยะทางใกล้ที่สุดและค่าเดินทางต่ำสุด เมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่นๆ โดยมีระยะทางเฉลี่ยทั้งประเทศอยู่ที่ 4.6 กิโลเมตร และมีค่าเดินทาง 23 บาท

ต่อครั้ง รองลงมาคือ ร้านเช่าหนังสือ และร้านหนังสือ โดยเทศกาลหนังสือเป็นช่องทางที่ไกลที่สุด มีระยะทางเฉลี่ย 19.1 กิโลเมตร และค่าเดินทางประมาณ 104 บาทต่อครั้ง

หากพิจารณาในมิติภาคพบว่า ทุกภาคมีลักษณะที่คล้ายกันคือ ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนจะมีระยะทางและค่าเดินทางที่น้อยกว่าช่องทางอื่น และเทศกาลหนังสือจะเป็นช่องทางที่ระยะทางไกลสุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ยกเว้นภาคกลางและภาคเหนือที่มีระยะทางในแต่ละช่องทางไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้พบว่า ในพื้นที่นอกเทศบาลมักมีระยะทางในการเดินทางไปยังช่องทางต่างๆ มากกว่าพื้นที่ในเทศบาล หากพิจารณาระยะทางและการใช้บริการช่องทางจากที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นนั้น จะเห็นได้ว่าช่องทางที่ใกล้ประชากรซึ่งได้แก่ ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นช่องทางที่ไม่ได้มีประชากรใช้เยอะเท่าที่ควร แสดงให้เห็นว่าช่องทางข้างต้นอาจยังไม่จูงใจให้ใช้บริการและยังไม่เป็นช่องทางในการกระจายหนังสือเท่าที่ควร

ตารางที่ 121 ระยะทางและค่าเดินทางไปยังช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์

ภาค/พื้นที่	ร้านหนังสือ		เทศกาลหนังสือ		ร้านเช่าหนังสือ		ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้	
	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)
เฉลี่ยทั้งประเทศ	8.5	42	19.1	104	7.1	29	4.6	23
ภาค								
- กทม.	10.3	55	27.3	135	7.3	28	4.6	25
- ภาคกลาง	6.3	33	3.9	45	5.7	59	2.3	18
- ภาคอีสาน	8.7	26	10.6	19	7.2	13	4.1	22
- ภาคใต้	10.0	76	22.2	152	8.6	19	6.6	19
- ภาคเหนือ	4.4	45	5.4	36	3.7	49	6.6	65
พื้นที่								
- ในเทศบาล	7.8	42	21.4	119	4.9	32	3.4	20
- นอกเทศบาล	9.1	41	12.0	61	10.0	26	6.9	29

หมายเหตุ: ระยะทางและค่าเดินทางข้างต้นเป็นการสอบถามจากผู้ที่ไปใช้บริการ

ค่าใช้จ่ายด้านค่าบริการ/ค่าหนังสือต่อครั้ง

ช่องทางการยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นช่องทางที่มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งน้อยสุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ โดยผู้ใช้บริการมีค่าใช้จ่ายต่อครั้งเฉลี่ยอยู่ที่ 16 บาท และมีการเช่าจากร้านเช่าหนังสือเฉลี่ยครั้งละ 44 บาท สำหรับด้านการซื้อสื่อสิ่งพิมพ์จากร้านหนังสือ ส่วนใหญ่จะซื้อประมาณ 156 บาทต่อครั้ง และซื้อจากเทศกาลหนังสือประมาณ 575 บาทต่อครั้ง จะเห็นได้ว่าเทศกาลหนังสือเป็นช่องทางที่มีค่าซื้อต่อครั้งสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น อาจเนื่องมาจากเป็นช่องทางที่ผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อได้หลากหลาย โดยกลุ่มปฐมวัยและเด็กจะมีค่าใช้จ่ายที่ซื้อจากเทศกาลสูงกว่ากลุ่มวัยอื่น ๆ ซึ่งกลุ่มปฐมวัยที่ค่าใช้จ่ายต่อครั้งประมาณ 634 บาท และกลุ่มเด็ก 633 บาท นอกจากนี้ยังพบว่าประชากรในพื้นที่นอกเทศกาลที่ค่าใช้จ่ายด้านสื่อการอ่านต่อครั้งน้อยกว่าประชากรในเทศบาลในทุกช่องทางที่เข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์

ตารางที่ 122 ค่าใช้จ่ายด้านค่าบริการ/ค่าหนังสือต่อครั้ง

	ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน
ทั้งประเทศ	156	575	44	16
วัย				
- กลุ่มปฐมวัย	123	634	54	29
- กลุ่มเด็ก	155	633	40	6
- กลุ่มเยาวชน	209	441	33	15
- กลุ่มวัยทำงาน	148	613	54	33
- กลุ่มผู้สูงอายุ	143	198	120	7
ภาค				
- กทม.	205	745	39	109
- ภาคกลาง	150	280	53	4
- ภาคอีสาน	101	254	35	12
- ภาคใต้	221	381	40	2
- ภาคเหนือ	208	977	61	30
พื้นที่				
- ในเทศบาล	174	607	50	22
- นอกเทศบาล	137	480	37	6

ค่าใช้จ่ายด้านสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปี

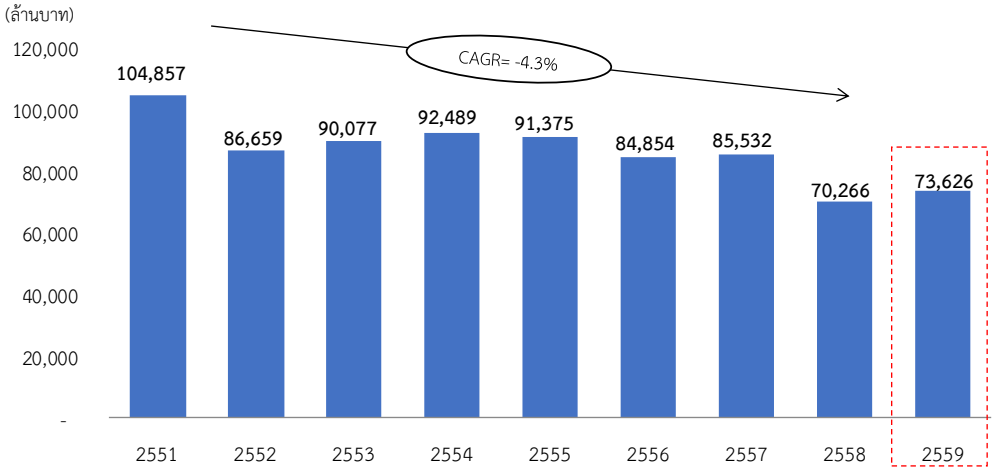
ค่าใช้จ่ายด้านสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปีของคนไทยอยู่ที่ 70,096 ล้านบาท โดยมาจากร้านหนังสือ 68,365 ล้านบาท รองลงมาคือซื้อจากเทศกาลหนังสือ 1,060 ล้านบาท ยืมจากห้องสมุด 392 ล้านบาท และเช่าจากร้านเช่า 392 ล้านบาท โดยมีค่าใช้จ่ายด้านสื่อสิ่งพิมพ์เฉลี่ยต่อคนปีละ 1,036 บาท

ตารางที่ 123 ค่าใช้จ่ายด้านสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปีของคนไทย

ช่องทาง	ล้านบาท
- ซื้อจากร้านค้า/หนังสือ	68,365
- ยืมจากห้องสมุด	392
- เช่าจากร้านเช่า	279
- ซื้อจากเทศกาลหนังสือ	1,060
รวม	**70,096**
ค่าใช้จ่ายสื่อสิ่งพิมพ์เฉลี่ยต่อปีต่อคน = 1,036 บาท	

จากข้อมูลกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ พบว่า ข้อมูลยอดขายของธุรกิจหนังสือของสื่อสิ่งพิมพ์ ปี 2559 มีจำนวน 73,626 ล้านบาท ลดลงจากปี 2551 ที่มียอดขาย 104,857 ล้านบาท โดยมีอัตราหดตัวลดลงอย่างชัดเจนเฉลี่ยร้อยละ 4.3 ต่อปี สะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ซบเซาลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงที่ผ่านมา

ภาพที่ 21 ยอดขายธุรกิจหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์ ปี 2551 - 2559

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

(1.3) ข้อมูลจำนวนช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์

จากช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ร้านค้า/ร้านหนังสือ เทศกาลหนังสือ ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ชุมชน บ้านหนังสือชุมชน เป็นต้น จากข้อมูลทุติยภูมิที่ศึกษาพบว่ามีข้อมูลจำนวนห้องสมุดประชาชน และจำนวนบ้านหนังสือชุมชน โดยยังขาดข้อมูลรายละเอียดในช่องทางอื่นๆ จำนวนห้องสมุดประชาชนในประเทศมีทั้งสิ้น 924 แห่ง และบ้านหนังสือชุมชน 15,146 แห่ง กระจายอยู่ในแต่ละจังหวัดตามภูมิภาค

จากตารางจะทำให้ทราบถึงจำนวนช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดที่มีในประเทศ และทราบว่าสต็อกหนังสือที่ยังมีการใช้งานได้ หรือสต็อกที่ยังมีการซื้อ/เช่า/ยืม เป็นจำนวนเท่าไหร่ในแต่ละช่องทาง โดยการทราบจำนวนหนังสือดังกล่าว จะนำมาสู่การวิเคราะห์ถึงสต็อกหนังสือที่มีต่อประชากรว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้สถิติการซื้อ/เช่า/ยืม ในแต่ละช่องทาง สามารถนำมาประเมินถึงการใช้บริการช่องทางนั้นๆ ว่ามีประชาชนมีการใช้บริการมากน้อยเพียงใด สำหรับการประเมินช่องทางที่มีมาตรฐานจะทำให้ทราบว่าแต่ละช่องทางมีสัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐานเป็นจำนวนเท่าใด โดยมาตรฐานที่ใช้ในการวัดจะประเมินจากสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมในการใช้บริการ เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ เป็นต้น

ตารางที่ 124 ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศไทย

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	จำนวน แห่ง	สต็อกหนังสือที่ยังมีการซื้อ/เช่า/ยืม	สต็อกหนังสือต่อประชากร	จำนวนการซื้อ/เช่า/ยืม	สัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน* (%)
ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านค้า/ร้านหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
แผงขายหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดประชาชน	NA	NA	NA	NA	NA
- กศน.	924	NA	NA	NA	NA
- อื่นๆ (เช่น หอสมุดแห่งชาติ TK park)	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานศึกษา	NA	NA	NA	NA	NA

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	จำนวนแห่ง	สต็อกหนังสือที่ยังมีการซื้อ/เช่า/ยืม	สต็อกหนังสือต่อประชากร	จำนวนการซื้อ/เช่า/ยืม	สัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน* (%)
ห้องสมุดเฉพาะ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานที่ทำงาน	NA	NA	NA	NA	NA
บ้านหนังสือชุมชน	15,146	NA	NA	NA	NA
แหล่งเรียนรู้ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
มุมหนังสือตามอาคารสถานที่	NA	NA	NA	NA	NA

*สถานที่ที่ได้มาตรฐานคือ สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการใช้บริการ เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ

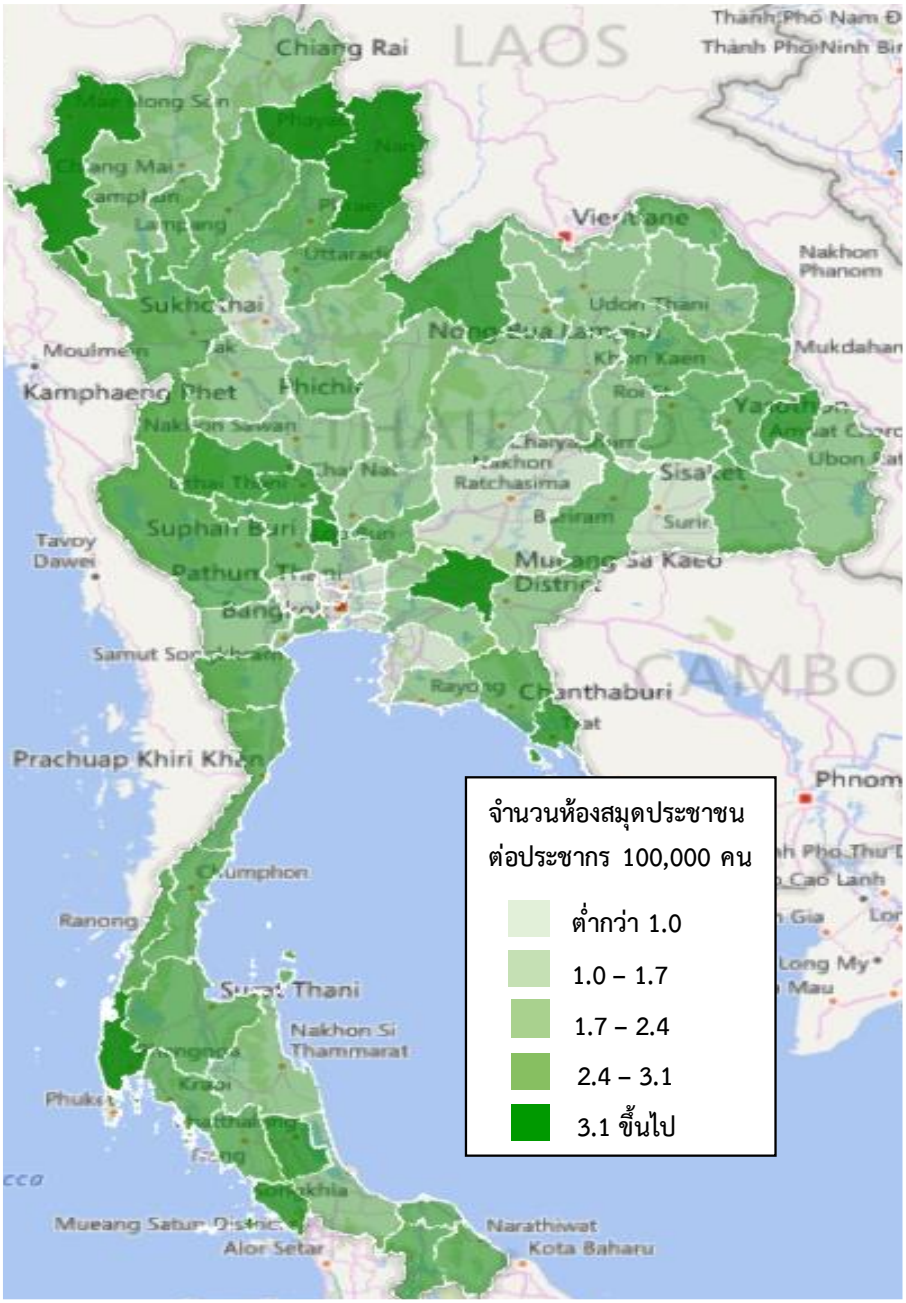
ตารางที่ 125 จำนวนห้องสมุดประชาชนและบ้านหนังสือชุมชน จำแนกตามภาค

ภาค	ห้องสมุดประชาชน	บ้านหนังสือชุมชน
กทม.	22	166
กลาง	260	2,885
อีสาน	287	7,491
ใต้	157	1,906
เหนือ	198	2,698
รวม	**924**	**15,146**

ที่มา: กศน.

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ถึงการกระจายตัวและความหนาแน่นของห้องสมุดประชนรายจังหวัดจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีความหนาแน่นของห้องสมุดอยู่ในช่วง 1.7 - 2.4 แห่งต่อประชากร 100,000 คน มีจำนวนทั้งสิ้น 29 จังหวัด รองลงมาคือมีความหนาแน่นในช่วง 1.0 – 1.7 แห่งต่อประชากร 100,000 คน โดยมี 10 จังหวัดที่มีจำนวนห้องสมุดประชาชนน้อยกว่า 1 แห่งต่อประชากร 100,000 คน และมีเพียง 6 จังหวัดที่มีจำนวน 3.1 แห่งขึ้นไปต่อประชากร 100,000 คน

ภาพที่ 22 แผนที่ความหนาแน่นของห้องสมุดประชาชน

ตารางที่ 126 ความหนาแน่นของห้องสมุดประชาชนจำแนกตามจังหวัด

ระดับความหนาแน่น (แห่ง/แสนคน)	จังหวัด
ต่ำกว่า 1.0 (จำนวน 10 จังหวัด)	กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นครราชสีมา สุโขทัย นนทบุรี ปทุมธานี ชลบุรี สุรินทร์ นครปฐม และภูเก็ต
1.0 – 1.7 (จำนวน 24 จังหวัด)	ระยอง พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา สงขลา หนองคาย สกลนคร ลพบุรี หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุบลราชธานี ขอนแก่น เชียงใหม่ ราชบุรี นครสวรรค์ เชียงราย ฉะเชิงเทรา อุดรธานี มหาสารคาม สมุทรสงคราม สระแก้ว นครนายก นครศรีธรรมราช และชัยภูมิ
1.7 – 2.4 (จำนวน 29 จังหวัด)	ตรัง สระบุรี เพชรบุรี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด ยโสธร แพร่ สุราษฎร์ธานี ลำปาง ตาก บึงกาฬ ลำพูน นราธิวาส ปัตตานี พิจิตร ระนอง สุพรรณบุรี อุตรดิตถ์ นครพนม จันทบุรี ยะลา ศรีสะเกษ กาฬสินธุ์ กระบี่ มุกดาหาร และสมุทรสาคร
2.4 – 3.1 (จำนวน 8 จังหวัด)	สตูล เลย ชัยนาท อุทัยธานี พัทลุง อำนาจเจริญ ตราด และสิงห์บุรี
3.1 ขึ้นไป (จำนวน 6 จังหวัด)	ปราจีนบุรี น่าน แม่ฮ่องสอน พะเยา พังงา และอ่างทอง

(2) ช่องทางในการเข้าสื่อออนไลน์

(2.1) พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของประชากรในการเข้าถึงสื่อออนไลน์

จำนวนและร้อยละประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงสื่อออนไลน์

ประชากรจำนวน 41,506,447 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 62.9 ของประชากรไทยมีการเข้าถึงสื่อออนไลน์ โดยกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่เข้าถึงสื่อออนไลน์สูงถึงร้อยละ 91.2 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ รองลงมาคือกลุ่มเด็ก กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มปฐมวัย (ผ่านผู้ปกครอง) ทั้งนี้พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด โดยมีเพียง 1,686,502 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.8 ของประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุ หากพิจารณาตามภาคและพื้นที่จะเห็นว่ากรุงเทพมหานครมีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคอีสานเป็นภาคที่มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด ทั้งนี้พบว่าร้อยละประชากรในพื้นที่ในเทศบาลมีการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าร้อยละประชากรในพื้นที่นอกเทศบาล

หากจำแนกตามประเภทอินเทอร์เน็ต ได้แก่ อินเทอร์เน็ตมือถือ (3G,4G) อินเทอร์เน็ตบ้าน (Wifi) และอินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ตสาธารณะ จะเห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านมือถือในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ โดยคิดเป็นร้อยละ 54.7 ของประชากรทั้งประเทศ รองลงมาคืออินเทอร์เน็ตบ้าน และอินเทอร์เน็ตอื่นๆ

ตารางที่ 127 การใช้อินเทอร์เน็ตของประชากรในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ จำแนกตามประเภทอินเทอร์เน็ตและกลุ่มประชากร

	อินเทอร์เน็ต (ผ่านทางใดก็ได้)		อินเทอร์เน็ตมือถือ (3G,4G)		อินเทอร์เน็ตบ้าน (WiFi)		อินเทอร์เน็ตอื่นๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทั้งประเทศ	41,506,447	62.9	36,099,513	54.7	19,690,511	29.8	5,410,971	8.2
วัย								
- กลุ่มปฐมวัย	2,874,200	63.2	2,522,699	55.5	1,318,563	29.0	232,834	5.1

	อินเทอร์เน็ต (ผ่านทางใดก็ได้)		อินเทอร์เน็ตมือถือ (3G,4G)		อินเทอร์เน็ตบ้าน (WiFi)		อินเทอร์เน็ตอื่นๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- กลุ่มเด็ก	7,765,020	75.9	6,605,135	64.6	3,675,125	35.9	394,882	3.9
- กลุ่มเยาวชน	6,022,018	91.2	5,406,711	81.9	2,487,202	37.7	976,357	14.8
- กลุ่มวัยทำงาน	23,159,707	64.2	20,365,128	56.4	11,076,753	30.7	3,608,309	10.0
- กลุ่มผู้สูงอายุ	1,685,502	19.8	1,199,841	14.1	1,132,868	13.3	198,589	2.3
ภาค								
- กทม.	7,214,784	86.9	6,906,822	83.2	4,191,420	50.5	1,812,929	21.8
- ภาคกลาง	10,282,693	56.6	8,276,381	45.5	4,556,156	25.1	1,693,879	9.3
- ภาคอีสาน	10,528,422	55.5	8,716,869	46.0	3,525,805	18.6	357,887	1.9
- ภาคใต้	6,529,739	73.6	5,872,026	66.2	4,844,618	54.6	1,071,779	12.1
- ภาคเหนือ	6,950,810	59.6	6,327,415	54.3	2,572,513	22.1	474,496	4.1
พื้นที่								
- ในเทศบาล	22,466,698	67.0	19,366,286	57.8	11,738,570	35.0	4,043,850	12.1
- นอกเทศบาล	19,039,749	58.7	16,733,227	51.6	7,951,941	24.5	1,367,121	4.2

<u>อุปสรรคในการใช้อินเทอร์เน็ต</u>

อุปสรรคในการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาของอินเทอร์เน็ตประเภทต่างๆ ทั้งในมุมมองผู้ที่ได้ใช้บริการและผู้ที่ไม่ได้ใช้บริการ โดยสอบถามผู้ใช้บริการว่าพบเจอปัญหาหรืออุปสรรคด้านใดบ้าง เช่น ด้านราคา การให้บริการ เป็นต้น และสาเหตุที่ผู้ไม่ใช้บริการไม่ใช้บริการช่องทางข้างต้น โดยในที่นี้ได้สอบสำรวจอุปสรรคจากการใช้และสาเหตุที่ไม่ใช้จากช่องทาง 3 ช่องทาง ดังนี้

อินเทอร์เน็ตมือถือ (3G, 4G)

ถึงแม้อินเทอร์เน็ตมือถือจะเป็นช่องทางที่มีผู้ใช้สูง แต่ยังมีอีกประมาณร้อยละ 46.7 ที่ไม่ได้ใช้บริการ โดยประมาณร้อยละ 80 ของผู้ที่ไม่ใช้บริการคือ เป็นผู้ที่ให้ความเห็นว่าตนไม่มีความจำเป็นต้องใช้ สำหรับผู้ที่จำเป็นต้องใช้แต่ไม่ได้ใช้บริการ สาเหตุที่ไม่ได้ใช้บริการ ร้อยละ 17.7 คือ ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้บริการ ร้อยละ 5.3 คือ ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ และร้อยละ 3.1 คือ โครงข่ายอินเทอร์เน็ตยังเข้าไม่ถึง โดยหากพิจารณาสาเหตุที่รุนแรงที่สุดที่เป็นสาเหตุหลักในการไม่ใช้บริการของแต่ละกลุ่มวัย พบว่า ทุกกลุ่มวัยมีสาเหตุอันดับ 1 เป็นสาเหตุเดียวกันคือ ค่าบริการแพงเกินไป ซึ่งเป็นสาเหตุอันดับ 1 ทั้งในมิติกลุ่มภาคและพื้นที่เช่นกัน ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่สะท้อนให้เห็นว่าอินเทอร์เน็ตมือถือยังคงมีราคาสูงอยู่ในมุมมองของผู้ที่ไม่ได้ใช้บริการ ทำให้เกิดปัญหาด้านความสามารถในการจ่าย ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตประเภทนี้ได้

ตารางที่ 128 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตมือถือ

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีความจำเป็น	23,793,061	79.6	23,793,061	79.6
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	4,247,515	14.2	5,303,602	17.7
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,306,322	4.4	1,597,762	5.3

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	151,189	0.5	935,142	3.1
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	76,609	0.3	305,137	1.0
6	อื่นๆ	308,457	1.0	308,457	1.0
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีความจำเป็น	1,606,048	79.3	1,606,048	79.3
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	290,643	14.3	323,447	16.0
3	อื่นๆ	60,910	3.0	60,910	3.0
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	49,190	2.4	71,059	3.5
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	18,964	0.9	29,899	1.5
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,807,953	77.4	2,807,953	77.4
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	606,441	16.7	709,963	19.6
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	212,070	5.8	212,070	5.8
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	160,309	4.4
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	0	0.0	51,761	1.4
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีความจำเป็น	1,019,710	85.4	1,019,710	85.4
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	61,535	5.2	173,731	14.6
3	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	56,098	4.7	112,196	9.4
4	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	56,098	4.7	56,098	4.7
5	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	0	0.0	56,098	4.7
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีความจำเป็น	12,115,265	77.0	12,115,265	77.0
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,781,360	17.7	3,371,926	21.4
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	716,452	4.6	834,567	5.3
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	247,219	1.6
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	0	0.0	118,115	0.8
6	อื่น ๆ	116,169	0.7	116,169	0.7
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีความจำเป็น	6,244,085	85.4	6,244,085	85.4
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	507,536	6.9	724,536	9.9
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	328,609	4.5	423,967	5.8
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	76,127	1.0	385,519	5.3
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	20,511	0.3	79,164	1.1
6	อื่น ๆ	131,379	1.8	131,379	1.8
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีความจำเป็น	1,282,192	91.7	1,282,192	91.7
2	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	53,315	3.8	75,184	5.4
3	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	21,869	1.6	54,673	3.9
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	20,511	1.5	31,446	2.2

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	20,511	1.5	20,511	1.5
ภาคกลาง					
1	ไม่มีความจำเป็น	8,115,287	81.9	8,115,287	81.9
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	1,187,150	12.0	1,445,978	14.6
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	384,714	3.9	384,714	3.9
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	180,865	1.8
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	0	0.0	77,963	0.8
6	อื่น ๆ	219,781	2.2	219,781	2.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	8,291,459	80.9	8,291,459	80.9
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	1,866,709	18.2	1,866,709	18.2
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	49,107	0.5	49,107	0.5
4	อื่น ๆ	41,946	0.4	41,946	0.4
ภาคใต้					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,113,479	70.5	2,113,479	70.5
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	405,000	13.5	773,733	25.8
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	394,660	13.2	540,542	18.0
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	39,440	1.3	231,725	7.7
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	0	0.0	118,115	3.9
6	อื่น ๆ	46,731	1.6	46,731	1.6
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	3,990,645	74.9	3,990,645	74.9
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	766,787	14.4	1,162,510	21.8
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	424,525	8.0	548,213	10.3
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	91,238	1.7	491,106	9.2
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	56,098	1.1	88,548	1.7
ในเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	11,268,314	79.6	11,268,314	79.6
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,027,046	14.3	2,680,805	18.9
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	743,107	5.2	918,232	6.5
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	76,127	0.5	564,389	4.0
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	20,511	0.1	216,589	1.5
6	อื่น ๆ	25,308	0.2	25,308	0.2
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	12,524,747	79.7	12,524,747	79.7
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,220,469	14.1	2,622,797	16.7
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	563,215	3.6	679,530	4.3
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	75,062	0.5	370,753	2.4
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	56,098	0.4	88,548	0.6
6	อื่น ๆ	283,149	1.8	283,149	1.8

เมื่อพิจารณาปัญหาหรืออุปสรรคที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมือถือพบเจอ ประชากรจำนวน 14,705,744 คน หรือร้อยละ 40.7 ของผู้ใช้บริการไม่มีอุปสรรคจากการใช้บริการ โดยผู้มีอุปสรรคในการใช้ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.8 มีอุปสรรคด้านความเร็วเน็ตช้าซึ่งจัดเป็นปัญหาอันดับ 1 ที่พบเจอ รองลงมาร้อยละ 43.7 คือปัญหาด้านสัญญาณขาดหายบ่อย และร้อยละ 22.6 คือปัญหาด้านราคาแพงเกินไป หากมองในมิติภาค พบว่าปัญหาอันดับ 1 ของกรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ความเร็วเน็ตช้า ภาคกลางและภาคใต้คือสัญญาณขาดหายบ่อย และสำหรับภาคเหนือคือ ราคาแพงเกินไป โดยทั้งนี้พบว่าประชากรในพื้นที่นอกเทศบาลมีปัญหาด้านราคาแพงมากกว่าประชากรในพื้นที่ในเทศบาล

ตารางที่ 129 อุปสรรคจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตมือถือ

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	14,705,744	40.7	14,705,744	40.7
2	ความเร็วเน็ตช้า	9,734,313	27.0	18,714,773	51.8
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	5,260,645	14.6	15,782,449	43.7
4	ราคาแพงเกินไป	5,157,112	14.3	8,173,344	22.6
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	1,241,699	3.4	5,409,288	15.0
6	อื่นๆ	0	0.0	21,869	0.1
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	922,571	36.6	922,571	36.6
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	544,675	21.6	1,317,770	52.2
3	ความเร็วเน็ตช้า	523,245	20.7	1,371,649	54.4
4	ราคาแพงเกินไป	438,283	17.4	674,490	26.7
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	93,925	3.7	405,375	16.1
6	อื่นๆ	0	0.0	21,869	0.9
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,172,638	48.0	3,172,638	48.0
2	ความเร็วเน็ตช้า	1,359,744	20.6	3,051,593	46.2
3	ราคาแพงเกินไป	1,186,035	18.0	1,760,320	26.7
4	สัญญาณขาดหายบ่อย	835,023	12.6	2,666,295	40.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	51,696	0.8	765,761	11.6
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,954,218	36.1	1,954,218	36.1
2	ความเร็วเน็ตช้า	1,901,953	35.2	3,237,907	59.9
3	ราคาแพงเกินไป	789,644	14.6	1,541,515	28.5
4	สัญญาณขาดหายบ่อย	604,708	11.2	2,250,667	41.6
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	156,188	2.9	642,700	11.9
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	8,476,239	41.6	8,476,239	41.6
2	ความเร็วเน็ตช้า	5,809,022	28.5	10,066,313	49.4
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	2,809,594	13.8	8,673,701	42.6

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	ราคาแพงเกินไป	2,379,893	11.7	3,559,174	17.5
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	890,378	4.4	3,337,190	16.4
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	สัญญาณขาดหายบ่อย	466,645	38.9	874,016	72.8
2	ราคาแพงเกินไป	363,258	30.3	637,846	53.2
3	ไม่มีอุปสรรค	180,077	15.0	180,077	15.0
4	ความเร็วเน็ตช้า	140,350	11.7	987,313	82.3
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	49,511	4.1	258,261	21.5
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,671,628	53.2	3,671,628	53.2
2	ความเร็วเน็ตช้า	1,572,251	22.8	2,009,565	29.1
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	678,916	9.8	2,473,312	35.8
4	ราคาแพงเกินไป	656,124	9.5	1,202,533	17.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	327,904	4.7	1,597,640	23.1
6	อื่น ๆ	0	0.0	21,869	0.3
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,012,106	36.4	3,012,106	36.4
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	2,406,813	29.1	3,530,953	42.7
3	ความเร็วเน็ตช้า	1,542,979	18.6	4,739,735	57.3
4	ราคาแพงเกินไป	943,488	11.4	1,136,499	13.7
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	370,994	4.5	1,955,083	23.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	5,092,430	58.4	5,092,430	58.4
2	ความเร็วเน็ตช้า	2,552,504	29.3	3,530,267	40.5
3	ราคาแพงเกินไป	547,051	6.3	547,051	6.3
4	สัญญาณขาดหายบ่อย	430,711	4.9	2,724,172	31.3
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	94,172	1.1	94,172	1.1
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,770,609	30.2	1,770,609	30.2
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	1,406,858	24.0	3,636,303	61.9
3	ความเร็วเน็ตช้า	1,377,965	23.5	3,673,658	62.6
4	ราคาแพงเกินไป	867,966	14.8	2,398,779	40.9
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	448,628	7.6	1,159,277	19.7
ภาคเหนือ					
1	ความเร็วเน็ตช้า	2,688,615	42.5	4,761,548	75.3
2	ราคาแพงเกินไป	2,142,483	33.9	2,888,481	45.7
3	ไม่มีอุปสรรค	1,158,971	18.3	1,158,971	18.3
4	สัญญาณขาดหายบ่อย	337,346	5.3	3,417,707	54.0
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	603,115	9.5
ในเทศบาล					

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ไม่มีอุปสรรค	8,192,793	42.3	8,192,793	42.3
2	ความเร็วเน็ตช้า	4,911,299	25.4	8,992,175	46.4
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	3,691,111	19.1	8,199,405	42.3
4	ราคาแพงเกินไป	1,783,282	9.2	3,208,215	16.6
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	787,801	4.1	3,533,929	18.2
6	อื่น ๆ	0	0.0	21,869	0.1
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	6,512,951	38.9	6,512,951	38.9
2	ความเร็วเน็ตช้า	4,823,014	28.8	9,722,598	58.1
3	ราคาแพงเกินไป	3,373,830	20.2	4,965,129	29.7
4	สัญญาณขาดหายบ่อย	1,569,534	9.4	7,583,044	45.3
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	453,898	2.7	1,875,359	11.2

อินเทอร์เน็ตบ้าน (WiFI)

อินเทอร์เน็ตบ้านเป็นช่องทางที่มีผู้ใช้มากเป็นอันดับ 2 รองจากอินเทอร์เน็ตมือถือ อย่างไรก็ดี ยังมีประชากรอีกจำนวนมากที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตดังกล่าว หากพิจารณาสาเหตุที่ประชากรที่เหลือไม่ได้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตบ้านพบว่า ร้อยละ 74.2 ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้บริการ สำหรับกลุ่มที่เหลือพบว่า โดยรวมแล้วสาเหตุที่ไม่ใช้เป็นอันดับแรก ร้อยละ 20.9 ของผู้ที่ไม่ใช้บริการ คือ ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้ ร้อยละ 8.8 ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ และร้อยละ 4.1 คือโครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง ซึ่ง 3 สาเหตุดังกล่าวเป็นสาเหตุที่พบในทุกกลุ่มวัย ภาค และพื้นที่

ตารางที่ 130 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตบ้าน

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีความจำเป็น	34,332,192	74.2	34,332,192	74.2
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	7,833,891	16.9	9,658,995	20.9
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	3,113,339	6.7	4,069,608	8.8
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	516,920	1.1	1,899,182	4.1
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	187,353	0.4	293,083	0.6
6	อื่น ๆ	308,457	0.7	336,224	0.7
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,395,134	74.2	2,395,134	74.2
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	628,071	19.4	701,251	21.7
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	108,039	3.3	195,371	6.0
4	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	37,738	1.2	37,738	1.2
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	35,369	1.1
6	อื่น ๆ	60,910	1.9	60,910	1.9
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีความจำเป็น	4,701,875	71.7	4,701,875	71.7

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	1,355,999	20.7	1,515,619	23.1
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	498,599	7.6	611,891	9.3
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	107,859	1.6
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	0	0.0	51,761	0.8
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีความจำเป็น	2,921,743	71.0	2,921,743	71.0
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	791,534	19.2	1,138,411	27.7
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	275,254	6.7	505,822	12.3
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	124,419	3.0	293,809	7.1
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีความจำเป็น	18,308,748	73.2	18,308,748	73.2
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	4,395,523	17.6	5,245,871	21.0
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,805,278	7.2	2,248,894	9.0
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	262,798	1.1	984,041	3.9
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	129,104	0.5	129,104	0.5
6	อื่น ๆ	116,169	0.5	116,169	0.5
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีความจำเป็น	6,004,692	81.4	6,004,692	81.4
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	662,764	9.0	1,057,843	14.3
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	426,169	5.8	507,630	6.9
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	129,704	1.8	478,104	6.5
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	20,511	0.3	74,480	1.0
6	อื่น ๆ	131,379	1.8	159,146	2.2
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีความจำเป็น	3,189,508	77.5	3,189,508	77.5
2	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	456,770	11.1	555,366	13.5
3	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	272,124	6.6	566,301	13.8
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	153,017	3.7	326,545	7.9
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	42,380	1.0	42,380	1.0
ภาคกลาง					
1	ไม่มีความจำเป็น	9,945,035	73.0	9,945,035	73.0
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,304,382	16.9	2,706,435	19.9
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,028,854	7.6	1,057,094	7.8
4	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	129,104	0.9	207,067	1.5
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	180,865	1.3
6	อื่น ๆ	219,781	1.6	219,781	1.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	12,159,940	78.8	12,159,940	78.8
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,586,481	16.8	2,681,253	17.4
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	589,919	3.8	589,919	3.8

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	62,000	0.4	78,386	0.5
5	อื่นๆ	41,946	0.3	41,946	0.3
ภาคใต้					
1	ไม่มีความจำเป็น	3,140,002	78.0	3,140,002	78.0
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	575,348	14.3	742,656	18.4
3	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	192,122	4.8	352,164	8.7
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	56,646	1.4	651,165	16.2
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	15,869	0.4	43,636	1.1
6	อื่น ๆ	46,731	1.2	74,498	1.9
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,897,707	64.9	5,897,707	64.9
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,095,557	23.1	2,962,350	32.6
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	981,151	10.8	1,216,065	13.4
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	109,780	1.2	961,221	10.6
ในเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	16,561,503	76.0	16,561,503	76.0
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	3,464,533	15.9	4,376,079	20.1
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,375,937	6.3	1,729,357	7.9
4	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	187,353	0.9	265,316	1.2
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	173,493	0.8	762,986	3.5
6	อื่น ๆ	25,308	0.1	25,308	0.1
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	17,770,689	72.5	17,770,689	72.5
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	4,369,358	17.8	5,282,916	21.6
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,737,402	7.1	2,340,251	9.6
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	343,427	1.4	1,136,196	4.6
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	0	0.0	27,767	0.1
6	อื่น ๆ	283,149	1.2	310,916	1.3

สำหรับอุปสรรคที่เจอจากการใช้บริการ พบว่า ร้อยละ 54 ของผู้ใช้บริการไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคจากการใช้บริการ ทั้งนี้กลุ่มผู้ใช้บริการที่มีปัญหาและอุปสรรคในการใช้นั้น หากพิจารณาโดยรวมจากอุปสรรคที่ผู้ใช้เลือกพบว่า ร้อยละ 35.2 มีปัญหาด้านสัญญาณขาดหายบ่อย ร้อยละ 34.4 มีปัญหาด้านความเร็วเน็ตช้า และร้อยละ 23.8 มีปัญหาด้านราคาแพงเกินไป อย่างไรก็ดีหากพิจารณาเฉพาะปัญหาอันดับ 1 ที่เป็นเป็นปัญหาหลักพบว่า อุปสรรคที่เจอมากที่สุดคือ สัญญาณขาดหายบ่อย ราคาแพง และความเร็วเน็ตช้า ตามลำดับ

หากพิจารณาอุปสรรคจากการใช้ตามมิติกลุ่มภาคและพื้นที่จะเห็นว่า ส่วนใหญ่มีปัญหา 3 อันดับแรกที่เหมือนกันคือ สัญญาณขาดหายบ่อย ราคาแพงเกินไป และความเร็วเน็ตช้า โดยผู้ใช้ในพื้นที่นอกเทศบาลจะมีปัญหาทั้ง 3 ด้านข้างต้นสูงกว่าผู้ใช้ที่อยู่ในพื้นที่ในเทศบาล

ตารางที่ 131 อุปสรรคจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตบ้าน

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	10,680,064	54.1	10,680,064	54.1
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	4,330,792	21.9	6,946,942	35.2
3	ราคาแพงเกินไป	2,603,584	13.2	4,688,110	23.8
4	ความเร็วเน็ตช้า	1,657,654	8.4	6,792,337	34.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	427,993	2.2	2,164,773	11.0
6	อื่นๆ	31,445	0.2	53,315	0.3
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	514,900	39.1	514,900	39.1
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	419,816	31.8	620,845	47.1
3	ความเร็วเน็ตช้า	172,146	13.1	586,524	44.5
4	ราคาแพงเกินไป	159,933	12.1	423,268	32.1
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	40,833	3.1	171,235	13.0
6	อื่นๆ	10,935	0.8	32,805	2.5
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,973,447	53.7	1,973,447	53.7
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	920,344	25.0	1,424,127	38.8
3	ความเร็วเน็ตช้า	337,012	9.2	1,205,881	32.8
4	ราคาแพงเกินไป	283,873	7.7	982,996	26.7
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	160,450	4.4	773,172	21.0
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,276,745	51.3	1,276,745	51.3
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	512,614	20.6	926,449	37.2
3	ความเร็วเน็ตช้า	349,047	14.0	987,360	39.7
4	ราคาแพงเกินไป	348,796	14.0	657,466	26.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	292,174	11.7
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	6,596,620	59.6	6,596,620	59.6
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	1,939,251	17.5	3,257,551	29.4
3	ราคาแพงเกินไป	1,685,063	15.2	2,162,424	19.5
4	ความเร็วเน็ตช้า	649,621	5.9	3,291,525	29.7
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	206,199	1.9	674,843	6.1
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	สัญญาณขาดหายบ่อย	538,769	45.9	717,973	61.2
2	ไม่มีอุปสรรค	318,353	27.1	318,353	27.1
3	ความเร็วเน็ตช้า	149,827	12.8	721,046	61.4
4	ราคาแพงเกินไป	125,920	10.7	461,958	39.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	20,511	1.7	253,348	21.6
6	อื่นๆ	20,511	1.7	20,511	1.7

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,406,178	80.5	3,406,178	80.5
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	339,894	8.0	568,715	13.4
3	ราคาแพงเกินไป	193,115	4.6	522,074	12.3
4	ความเร็วเน็ตช้า	164,571	3.9	328,959	7.8
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	97,237	2.3	338,534	8.0
6	อื่นๆ	31,445	0.7	53,315	1.3
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,877,349	63.2	2,877,349	63.2
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	1,089,991	23.9	1,427,282	31.3
3	ราคาแพงเกินไป	265,644	5.8	394,748	8.7
4	ความเร็วเน็ตช้า	217,579	4.8	1,058,868	23.2
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	105,592	2.3	369,537	8.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,748,197	49.6	1,748,197	49.6
2	ราคาแพงเกินไป	874,002	24.8	874,002	24.8
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	412,621	11.7	680,425	19.3
4	ความเร็วเน็ตช้า	396,813	11.3	1,307,876	37.1
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	94,172	2.7	94,172	2.7
ภาคใต้					
1	สัญญาณขาดหายบ่อย	2,251,794	46.5	3,162,440	65.3
2	ไม่มีอุปสรรค	1,479,279	30.5	1,479,279	30.5
3	ราคาแพงเกินไป	590,961	12.2	2,096,426	43.3
4	ความเร็วเน็ตช้า	391,593	8.1	2,953,391	61.0
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	130,991	2.7	1,099,718	22.7
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,169,061	45.4	1,169,061	45.4
2	ราคาแพงเกินไป	679,862	26.4	800,860	31.1
3	ความเร็วเน็ตช้า	487,098	18.9	1,143,245	44.4
4	สัญญาณขาดหายบ่อย	236,492	9.2	1,108,081	43.1
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	262,811	10.2
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	6,805,293	57.8	6,805,293	57.8
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	2,952,036	25.1	3,864,487	32.8
3	ราคาแพงเกินไป	1,071,511	9.1	2,098,729	17.8
4	ความเร็วเน็ตช้า	822,069	7.0	3,358,140	28.5
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	97,237	0.8	1,240,431	10.5
6	อื่นๆ	31,445	0.3	53,315	0.5
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,874,771	48.7	3,874,771	48.7

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ราคาแพงเกินไป	1,532,073	19.3	2,589,381	32.6
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	1,378,756	17.3	3,082,455	38.8
4	ความเร็วเน็ตช้า	835,585	10.5	3,434,197	43.2
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	330,756	4.2	924,342	11.6
6	อื่นๆ	0	0.0	0	0.0

อินเทอร์เน็ตอื่นๆ

อินเทอร์เน็ตอื่น ๆ เป็นอินเทอร์เน็ตที่มีผู้ใช้น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับอินเทอร์เน็ตมือถือและอินเทอร์เน็ตบ้าน โดยร้อยละ 76.9 ของผู้ที่ไม่ใช้คือเป็นผู้ไม่มีความจำเป็น ซึ่งอาจเนื่องมาจากได้ใช้อินเทอร์เน็ตบ้านหรือมือถืออยู่แล้ว หรืออาจเป็นกลุ่มที่ไม่มีความจำเป็นในการใช้อินเทอร์เน็ตเลย สำหรับผู้ที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์อื่น ๆ และอยากใช้ สาเหตุที่ไม่ได้ใช้นั้น ร้อยละ 12.1 ของผู้ที่ไม่ใช้บริการ คือค่าบริการแพงเกินไป ร้อยละ 9 คือไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้ และร้อยละ 6.3 คือ ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ

ตารางที่ 132 สาเหตุที่ไม่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตอื่น ๆ

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีความจำเป็น	44,941,936	76.9	44,941,936	76.9
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	5,183,346	8.9	7,053,865	12.1
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	3,859,712	6.6	5,234,519	9.0
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	2,395,571	4.1	3,701,261	6.3
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	1,782,704	3.0	4,028,265	6.9
6	อื่นๆ	310,077	0.5	310,077	0.5
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีความจำเป็น	3,104,999	74.5	3,104,999	74.5
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	460,117	11.0	627,347	15.1
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	369,562	8.9	484,706	11.6
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	145,896	3.5	257,913	6.2
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	68,817	1.7	182,363	4.4
6	อื่นๆ	18,964	0.5	18,964	0.5
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีความจำเป็น	7,784,649	81.0	7,784,649	81.0
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	940,063	9.8	1,155,781	12.0
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	392,810	4.1	626,196	6.5
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	331,578	3.5	604,631	6.3
5	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	160,792	1.7	379,606	4.0
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีความจำเป็น	4,259,566	78.1	4,259,566	78.1
2	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	706,523	13.0	815,071	15.0

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	372,692	6.8	540,985	9.9
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	112,195	2.1	273,193	5.0
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	581,956	10.7
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีความจำเป็น	23,393,307	74.2	23,393,307	74.2
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,990,699	9.5	4,010,875	12.7
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	2,289,276	7.3	2,949,621	9.4
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,427,745	4.5	1,997,810	6.3
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	1,224,140	3.9	2,233,734	7.1
6	อื่นๆ	210,340	0.7	210,340	0.7
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีความจำเป็น	6,399,415	83.0	6,399,415	83.0
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	419,774	5.4	718,878	9.3
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	333,559	4.3	605,516	7.9
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	316,924	4.1	546,150	7.1
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	158,169	2.1	425,582	5.5
6	อื่น ๆ	80,772	1.0	80,772	1.0
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีความจำเป็น	3,871,945	65.7	3,871,945	65.7
2	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	1,458,276	24.7	1,489,721	25.3
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	359,350	6.1	414,207	7.0
4	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	163,029	2.8	184,898	3.1
5	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	42,380	0.7	86,119	1.5
ภาคกลาง					
1	ไม่มีความจำเป็น	12,766,126	80.6	12,766,126	80.6
2	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	1,121,563	7.1	1,405,662	8.9
3	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	1,063,746	6.7	1,310,492	8.3
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	662,224	4.2	662,224	4.2
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	49,787	0.3	244,772	1.5
6	อื่น ๆ	167,578	1.1	167,578	1.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	16,162,091	89.6	16,162,091	89.6
2	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	1,167,494	6.5	1,324,814	7.3
3	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	486,034	2.7	502,420	2.8
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	94,773	0.5	94,773	0.5
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	0	0.0	16,386	0.1
6	อื่น ๆ	123,534	0.7	123,534	0.7
ภาคใต้					
1	ไม่มีความจำเป็น	5,257,304	68.6	5,257,304	68.6
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	1,128,202	14.7	1,653,541	21.6

อันดับ	สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	549,864	7.2	947,388	12.4
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	549,482	7.2	1,399,657	18.3
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	159,665	2.1	755,069	9.9
6	อื่น ๆ	18,964	0.2	18,964	0.2
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีความจำเป็น	6,884,469	62.3	6,884,469	62.3
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,342,334	21.2	3,402,513	30.8
3	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,046,713	9.5	1,458,490	13.2
4	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	661,441	6.0	1,142,448	10.3
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	114,976	1.0	1,522,318	13.8
ในเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	21,263,349	75.8	21,263,349	75.8
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,272,751	8.1	2,839,498	10.1
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	1,832,203	6.5	2,178,472	7.8
4	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	1,637,370	5.8	2,172,260	7.7
5	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,003,093	3.6	1,561,951	5.6
6	อื่น ๆ	54,671	0.2	54,671	0.2
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีความจำเป็น	23,678,587	77.9	23,678,587	77.9
2	ค่าบริการแพงเกินไปจึงไม่ใช้	2,910,595	9.6	4,214,367	13.9
3	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	2,027,509	6.7	3,056,047	10.0
4	ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	1,392,478	4.6	2,139,310	7.0
5	โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	145,334	0.5	1,856,005	6.1
6	อื่น ๆ	255,406	0.8	255,406	0.8

อินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ตสาธารณะ อินเทอร์เน็ตในร้านค้า เป็นอินเทอร์เน็ตที่ประชาชนมีการใช้ค่อนข้างน้อย โดยผู้ที่ได้ใช้บริการร้อยละ 51.3 ไม่มีอุปสรรคในการใช้ แต่สำหรับผู้ที่พบเจออุปสรรคส่วนใหญ่ ปัญหาที่เจอเป็นอันดับ 1 คือ ความเร็วอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้ร้อยละ 34.9 มีปัญหาด้านนี้ รองลงมาคือ สัญญาณขาดหายบ่อย และการให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สามปัญหาข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่พบเจอในทุกกลุ่มวัย กลุ่มภาค และพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า อินเทอร์เน็ตอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากอินเทอร์เน็ตบ้านหรือโทรศัพท์ของไทย เช่น อินเทอร์เน็ตสาธารณะ ยังมีปัญหาอยู่เช่นกัน

ตารางที่ 133 อุปสรรคจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอื่นๆ

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,902,876	51.3	2,902,876	51.3
2	ความเร็วเน็ตช้า	1,168,845	20.6	1,976,263	34.9
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	1,056,845	18.7	1,951,788	34.5
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	413,906	7.3	1,413,269	25.0

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	ราคาแพงเกินไป	97,351	1.7	117,862	2.1
6	อื่นๆ	20,511	0.4	86,303	1.5
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	106,666	43.8	106,666	43.8
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	86,099	35.3	97,034	39.8
3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	32,804	13.5	79,728	32.7
4	ความเร็วเน็ตช้า	18,199	7.5	101,113	41.5
5	อื่น ๆ	0	0.0	10,935	4.5
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	167,269	42.4	167,269	42.4
2	ความเร็วเน็ตช้า	113,852	28.8	113,852	28.8
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	113,761	28.8	168,618	42.7
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	54,857	13.9
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	425,540	43.6	425,540	43.6
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	272,231	27.9	447,295	45.8
3	ความเร็วเน็ตช้า	226,825	23.2	395,533	40.5
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	51,761	5.3	340,676	34.9
5	อื่น ๆ	0	0.0	54,857	5.6
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,106,050	56.0	2,106,050	56.0
2	ความเร็วเน็ตช้า	761,692	20.3	1,220,138	32.4
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	564,244	15.0	1,137,605	30.2
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	329,341	8.8	917,498	24.4
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	97,351	34.3	97,351	34.3
2	ราคาแพงเกินไป	97,351	34.3	117,862	41.5
3	ความเร็วเน็ตช้า	48,277	17.0	145,628	51.3
4	สัญญาณขาดหายบ่อย	20,511	7.2	101,238	35.6
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	20,511	7.2
6	อื่น ๆ	20,511	7.2	20,511	7.2
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,180,837	59.1	1,180,837	59.1
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	479,998	24.0	774,175	38.8
3	ความเร็วเน็ตช้า	283,242	14.2	447,630	22.4
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	32,804	1.6	709,742	35.5
5	ราคาแพงเกินไป	0	0.0	20,511	1.0
6	อื่น ๆ	20,511	1.0	86,303	4.3
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,008,620	59.5	1,008,620	59.5

อันดับ	อุปสรรคจากการใช้บริการ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	455,852	26.9	455,852	26.9
3	ความเร็วเน็ตช้า	177,646	10.5	334,990	19.8
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	51,761	3.1	194,985	11.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	169,652	47.4	169,652	47.4
2	ความเร็วเน็ตช้า	126,235	35.3	126,235	35.3
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	62,000	17.3	170,036	47.5
ภาคใต้					
1	ความเร็วเน็ตช้า	581,721	54.3	640,715	59.8
2	ไม่มีอุปสรรค	431,063	40.2	431,063	40.2
3	สัญญาณขาดหายบ่อย	58,994	5.5	299,714	28.0
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	179,200	16.7
ภาคเหนือ					
1	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	329,341	61.1	329,341	61.1
2	ไม่มีอุปสรรค	112,704	20.9	112,704	20.9
3	ราคาแพงเกินไป	97,351	18.0	97,351	18.0
4	ความเร็วเน็ตช้า	0	0.0	426,692	79.1
5	สัญญาณขาดหายบ่อย	0	0.0	252,011	46.7
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,393,393	56.6	2,393,393	56.6
2	สัญญาณขาดหายบ่อย	994,845	23.5	1,348,016	31.9
3	ความเร็วเน็ตช้า	734,999	17.4	1,115,725	26.4
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	84,565	2.0	1,022,716	24.2
5	ราคาแพงเกินไป	0	0.0	20,511	0.5
6	อื่น ๆ	20,511	0.5	86,303	2.0
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	509,483	35.6	509,483	35.6
2	ความเร็วเน็ตช้า	433,846	30.3	860,538	60.1
3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	329,341	23.0	390,553	27.3
4	ราคาแพงเกินไป	97,351	6.8	97,351	6.8
5	สัญญาณขาดหายบ่อย	62,000	4.3	603,772	42.2

(2.2) ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อออนไลน์

ค่าบริการอินเทอร์เน็ต

เมื่อพิจารณาค่าบริการอินเทอร์เน็ตซึ่งจำแนกเป็นอินเทอร์เน็ตบ้านและอินเทอร์เน็ตมือถือ โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่มคือ อายุต่ำกว่า 15 ปี และ 15 ปีขึ้นไป เนื่องจากข้อจำกัดในแบบสอบถาม สำหรับในกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี มีค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตบ้านเฉลี่ยอยู่ที่ 610 บาทต่อเดือน และอินเทอร์เน็ตมือถือเฉลี่ย 344 บาทต่อเดือน โดยหากพิจารณาตามสถานะครัวเรือน ซึ่งจำแนกกลุ่มรายได้ครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่ม จะเห็นได้ว่า กลุ่มที่มีรายได้ครัวเรือนต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือนมีค่าใช้จ่ายต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ คือ

อินเทอร์เน็ตบ้าน 553 บาท และอินเทอร์เน็ตมือถือ 329 บาท ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าโดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มที่มีรายได้ครัวเรือนสูง จะค่อนข้างมีค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตที่สูงเช่นกัน ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการจ่ายที่แตกต่างกันแต่ละครัวเรือน

สำหรับกลุ่มประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตบ้านเฉลี่ยอยู่ที่ 628 บาทต่อเดือน และอินเทอร์เน็ตมือถือ 358 บาทต่อเดือน โดยกุล่มที่มีรายได้ 20,000 บาทต่อเดือนมีค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตบ้าน 731 บาท และอินเทอร์เน็ตมือถือ 560 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น

ตารางที่ 134 ค่าบริการอินเทอร์เน็ตของประชาชนอายุต่ำกว่า 15 ปี จำแนกตามรายได้ครัวเรือนต่อเดือน

รายได้ครัวเรือน*	อินเทอร์เน็ตบ้าน (บาท/เดือน)	อินเทอร์เน็ตมือถือ (บาท/เดือน)
ต่ำกว่า 10,000 บาท	553	329
10,000 – 20,000 บาท	640	335
20,001 – 50,000 บาท	629	406
50,001 บาท ขึ้นไป	653	324
เฉลี่ย	610	344

*แบบสอบถามสำหรับประชาชนต่ำกว่า 15 ปี เป็นการสอบถามจากผู้ปกครอง จึงสอบถามรายได้ครัวเรือน

ตารางที่ 135 ค่าบริการอินเทอร์เน็ตของประชาชนอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน

รายได้ส่วนบุคคล*	อินเทอร์เน็ตบ้าน (บาท/เดือน)	อินเทอร์เน็ตมือถือ (บาท/เดือน)
ต่ำกว่า 10,000 บาท	585	317
10,000 – 20,000 บาท	651	338
20,001 – 50,000 บาท	731	560
50,001 บาท ขึ้นไป	552	516
เฉลี่ย	628	358

*แบบสอบถามสำหรับประชาชน 15 ปีขึ้นไป เป็นการสอบถามตัวอย่างที่สุ่ม จึงเป็นการสอบถามถึงรายได้ส่วนบุคคล

ค่าเนื้อหาออนไลน์

จากการที่มีประชากรจำนวนมากอ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ แต่มีประชากรจำนวน 4,982,888 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.6 ของประชากรทั้งประเทศเท่านั้นที่ได้ซื้อเนื้อหาออนไลน์ โดยกลุ่มวัยทำงานเป็นกลุ่มที่ซื้อมากที่สุด รองลงมาคือเยาวชนและเด็ก และกรุงเทพมหานครมีการซื้อเนื้อหาออนไลน์มากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งนี้พบว่าเนื้อหาออนไลน์มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 265 บาทต่อเดือน โดยหากคิดเป็นค่าใช้จ่ายทั้งปีของคนไทยสำหรับเนื้อหาออนไลน์จะมีค่าประมาณ 1,319 ล้านบาท จากการที่มีประชากรเพียงจำนวนไม่มากที่ซื้อแต่มีจำนวนมากที่อ่าน แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่อ่านบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่สามารถเข้าถึงได้ฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย

ตารางที่ 136 ค่าเนื้อหาออนไลน์ของประชาชน

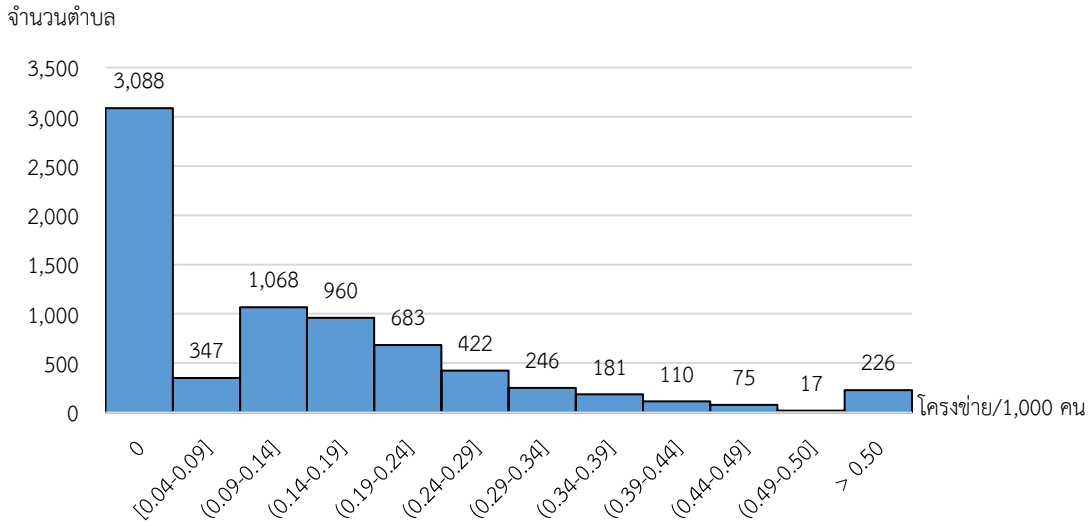
กลุ่มประชากร	ผู้ซื้อเนื้อหาออนไลน์		ค่าใช้จ่าย (บาท/เดือน)
	จำนวน	ร้อยละ	
รวม	4,982,888	7.6	264.8
วัย			
- กลุ่มปฐมวัย	59,092	1.3	160.2
- กลุ่มเด็ก	423,376	4.1	237.2
- กลุ่มเยาวชน	495,796	7.5	365.7
- กลุ่มวัยทำงาน	3,749,054	10.4	264.8
- ผู้สูงอายุ	255,571	3	297.5
ภาค			
- กทม.	2,688,652	32.4	269.5
- กลาง	1,000,681	5.5	275.6
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	143,886	0.8	79.5
- ใต้	687,626	7.8	362.3
- เหนือ	462,044	4	126.6
พื้นที่			
- ในเทศบาล	3,827,380	11.4	272.7
- นอกเทศบาล	1,155,508	3.6	238.8

(2.3) ข้อมูลโครงข่ายอินเทอร์เน็ต

ข้อมูลด้านโครงข่ายเคลื่อนที่ 2,100 MHz จากกสทช. พบว่าจาก 7,423 ตำบล มี 3,088 ตำบล ที่ยังไม่มีโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ความถี่ดังกล่าว โดยทั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ความหนาแน่นของโครงข่ายต่อประชากร ซึ่งใช้เป็นจำนวนโครงข่ายต่อประชากร 1,000 คน ความหนาแน่นในที่นี้จะสะท้อนถึงคุณภาพของโครงข่าย โดยหากจำนวนโครงข่ายต่อประชากรมีจำนวนมาก แสดงว่า โครงข่ายดังกล่าวมีการกระจายตัวที่ดี ประชากรสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่หากอัตราส่วนดังกล่าวค่อนข้างต่ำ สะท้อนให้เห็นว่าอาจมีปัญหาด้านการเข้าถึงของประชากร

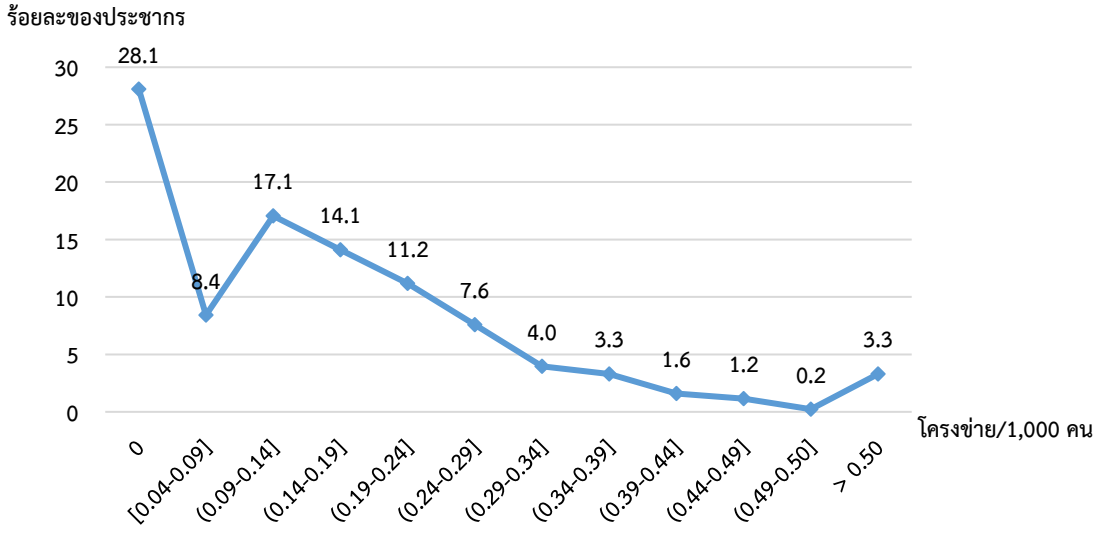
จากแผนภูมิแท่งและกราฟด้านล่าง แสดงให้เห็นว่าการกระจายตัวของความหนาแน่นมีลักษณะเบ้ขวา โดยแต่ละตำบลส่วนใหญ่มีความหนาแน่นอยู่ประมาณ (0.09 - 0.14) ถึง (0.19 - 0.24) โครงข่ายต่อประชากร 1,000 คน โดยมีเพียง 226 ตำบลที่มีความหนาแน่นมากกว่า 0.5 เมื่อนำความหนาแน่นดังกล่าวพิจารณาร่วมกับประชากร จะเห็นได้ว่ายังมีประชากรร้อยละ 28.1 ที่ยังไม่มีโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ และมีเพียงประชากรร้อยละ 3.3 ที่มีความหนาแน่นของโครงข่ายมากกว่า 0.5

ภาพที่ 23 จำนวนตำบลจำแนกตามความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2100 MHz

ที่มา: กสทช.

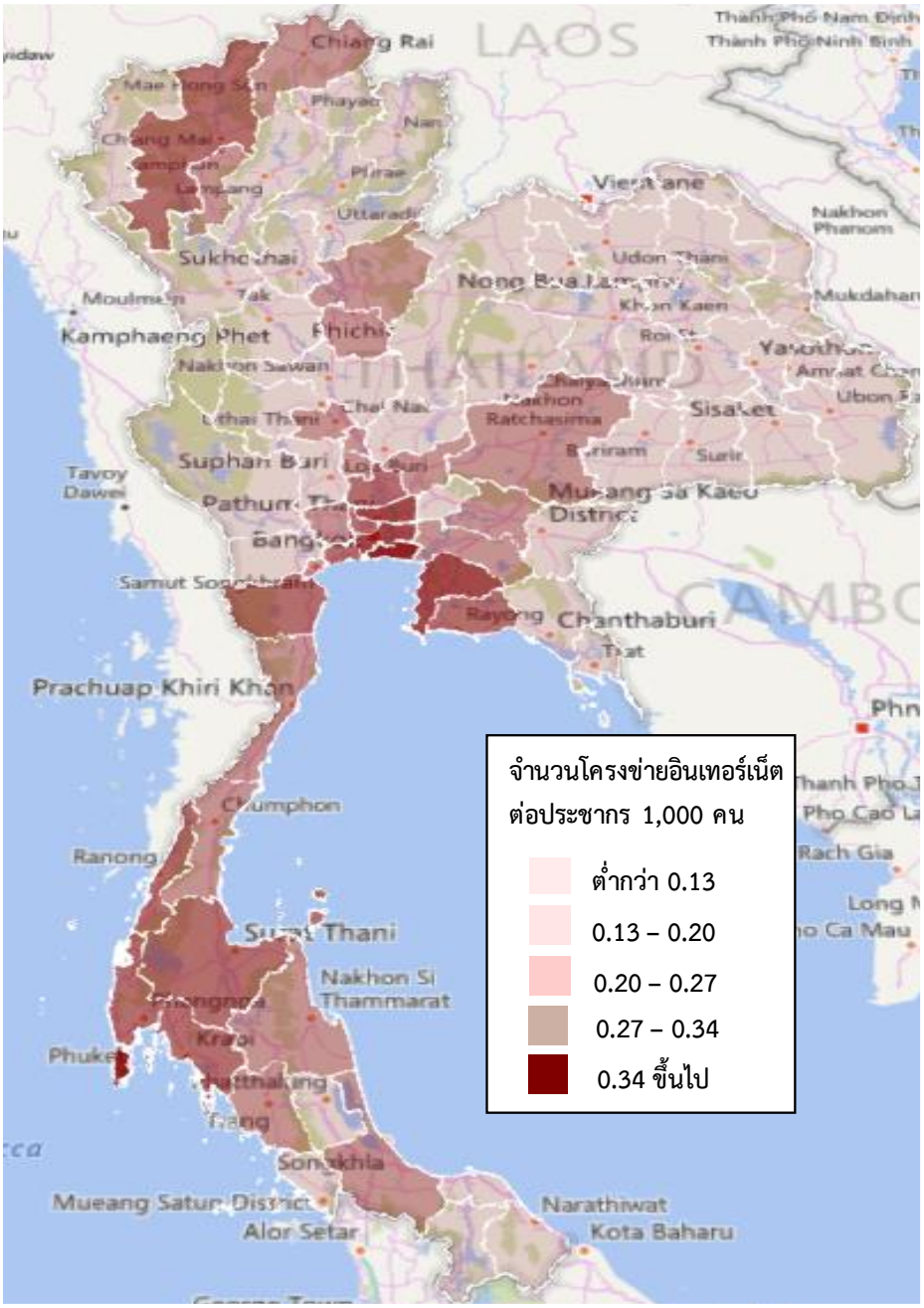
ภาพที่ 24 ร้อยละของประชากรจำแนกตามความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2100 MHz

ที่มา: กสทช.

หากพิจารณาในระดับจังหวัดจะเห็นว่าส่วนใหญ่มีความหนาแน่นของโครงข่ายต่ำกว่า 0.13 โครงข่ายต่อประชากร 1,000 คน โดยมีถึง 44 จังหวัดที่มีความหนาแน่นระดับข้างต้น ทั้งนี้จากแผนที่ความหนาแน่นจะเห็นได้ว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีความหนาแน่นต่ำกว่าภาคอื่น ๆ และจังหวัดที่มีความหนาแน่นสูงมักเป็นจังหวัดที่มีความเป็นเมืองสูง เช่น สมุทรปราการ ภูเก็ต กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ปทุมธานี เชียงใหม่ เป็นต้น

ภาพที่ 25 แผนที่ความหนาแน่นโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz

ตารางที่ 137 ความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz จำแนกตามจังหวัด

ระดับความหนาแน่น (โครงข่าย/พันคน)	จังหวัด
ต่ำกว่า 0.13 (จำนวน 44 จังหวัด)	ยะลา หนองบัวลำภู แม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ ชัยภูมิ สระแก้ว นราธิวาส หนองคาย นครพนม บึงกาฬ เลย ยโสธร อุทัยธานี สกลนคร น่าน กาญจนบุรี มุกดาหาร กาฬสินธุ์ สุรินทร์ อุตรดิตถ์ อุดรธานี ปัตตานี บุรีรัมย์ อุบลราชธานี กำแพงเพชร อำนาจเจริญ ตาก ร้อยเอ็ด ลำปาง มหาสารคาม แพร่ สุโขทัย นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ตราด พะเยา สุพรรณบุรี จันทบุรี ขอนแก่น สตูล พัทลุง ราชบุรี นครนายก และลพบุรี
0.13 – 0.20 (จำนวน 18 จังหวัด)	ปราจีนบุรี สมุทรสงคราม นครราชสีมา เชียงราย พิษณุโลก พิจิตร นครศรีธรรมราช อ่างทอง ตรัง สงขลา สิงห์บุรี สระบุรี ฉะเชิงเทรา ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม ลำพูน ชุมพร และชัยนาท

ระดับความหนาแน่น (โครงข่าย/พันคน)	จังหวัด
0.20 – 0.27 (จำนวน 10 จังหวัด)	เชียงใหม่ ระนอง พังงา พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี กระบี่ สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี ระยอง และนนทบุรี
0.27 – 0.34	กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และปทุมธานี
0.34 ขึ้นไป	สมุทรปราการ และภูเก็ต

(3) การได้รับข่าวสารและโฆษณาที่เกี่ยวกับสื่อการอ่าน

(3.1) ประชากรที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาที่เกี่ยวกับสื่อการอ่าน

การได้รับข่าวสารและโฆษณาที่เกี่ยวกับสื่อการอ่าน จำแนกเป็น 1) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ และ 2) สื่อออนไลน์ จากตารางพบว่าประชากรส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารและโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับสื่อการอ่านประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์มากกว่าสื่อออนไลน์ โดยประชากรร้อยละ 77.4 ได้รับสื่อข้างต้น ในขณะที่มีประชากรร้อยละ 52.3 ได้รับข่าวสารและโฆษณาเกี่ยวกับสื่อออนไลน์

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มวัยพบว่า กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านมากที่สุดทั้ง 2 ประเภท และเป็นกลุ่มวัยเดียวที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ โดยคิดเป็นร้อยละ 89.6 และ 85.1 ตามลำดับ กลุ่มวัยที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านประเภทสื่อสิ่งพิมพ์รองจากกลุ่มเยาวชนคือ กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มปฐมวัย และกลุ่มผู้สูงอายุ ในขณะที่กลุ่มวัยเด็กเป็นกลุ่มที่ได้รับน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 65 ของประชากรในกลุ่มวัยเด็ก สำหรับประเภทสื่อออนไลน์ กลุ่มวัยที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านประเภทสื่อออนไลน์รองจากกลุ่มเยาวชนคือ กลุ่มเด็ก กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มปฐมวัย ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ได้รับน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 12.1 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ

สำหรับในมุมมองตามภาคและพื้นที่พบว่า ประชากรในกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มที่ได้รับข่าวสารและโฆษณามากที่สุด โดยร้อยละ 87.4 ได้รับในประเภทสื่อออนไลน์ ซึ่งมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับร้อยละ 81.7 ของประชากรในกทม. สำหรับภาคอื่น ๆ ได้รับข่าวสารและโฆษณาเกี่ยวกับสื่อการอ่านประเภทสื่อออนไลน์น้อยกว่าประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมด นอกจากนี้พื้นที่ในเทศบาลเป็นพื้นที่ที่ได้รับข่าวและโฆษณามากกว่าพื้นที่นอกเทศบาล โดยประชากรร้อยละ 79.4 ในพื้นที่เทศบาลได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อสิ่งพิมพ์ ในขณะที่ประชากรร้อยละ 75.3 ในพื้นที่นอกเทศบาลได้รับสื่อดังกล่าว สำหรับสื่อออนไลน์ ประชากรร้อยละ 59.3 ในพื้นที่เทศบาลได้รับข่าวสารและโฆษณา ในขณะที่ร้อยละ 45.1 ของประชากรในพื้นที่นอกเทศบาลได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อดังกล่าว

ตารางที่ 138 ร้อยละประชากรที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาที่เกี่ยวกับสื่อการอ่าน

กลุ่มประชากร	สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์		สื่อออนไลน์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	51,061,723	77.4	34,517,117	52.3
กลุ่มวัย				
- กลุ่มปฐมวัย	3,316,412	72.9	2,127,563	46.8
- กลุ่มเด็ก	6,653,200	65.0	5,650,699	55.2

กลุ่มประชากร	สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์		สื่อออนไลน์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- กลุ่มเยาวชน	5,618,241	85.1	5,916,232	89.6
- กลุ่มวัยทำงาน	29,889,103	82.8	19,797,393	54.8
- กลุ่มผู้สูงอายุ	5,584,767	65.6	1,025,229	12.1
ภาค				
- กทม.	6,784,277	81.7	7,255,370	87.4
- กลาง	14,798,534	81.4	7,899,216	43.4
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	15,275,743	80.5	8,773,007	46.3
- ใต้	5,874,885	66.2	5,581,194	62.9
- เหนือ	8,328,285	71.4	5,008,330	43.0
พื้นที่				
- ในเทศบาล	26,625,149	79.4	19,888,167	59.3
- นอกเทศบาล	24,436,574	75.3	14,628,950	45.1

(3.2) ช่องทางที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน

เมื่อพิจารณาช่องทางที่ประชากรได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน จากตารางจะเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 66.2 ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาร้อยละ 51.3 คือ คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำเป็นอันดับที่ 2 และร้อยละ 45.2 ได้รับจากโฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์เป็นอันดับที่ 3 ซึ่ง 3 อันดับดังกล่าวเป็นอันดับที่คนส่วนใหญ่เลือกเป็นอันดับที่ 1 และได้เลือกอยู่ใน 3 อันดับแรก

หากจำแนกตามกลุ่มวัยพบว่ากลุ่มปฐมวัย กลุ่มเด็ก กลุ่มเยาวชน และกลุ่มวัยทำงาน ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านจาก 3 ช่องทางดังกล่าวอยู่ใน 3 อันดับเช่นกัน ยกเว้นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ได้รับผ่านสื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างน้อยมาก โดยมีเพียงร้อยละ 6.7 ของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับ ทั้งนี้ 3 ช่องทางแรกกลุ่มผู้สูงอายุได้รับคือ คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ และโฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร

ตารางที่ 139 ช่องทางที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน จำแนกตามวัย

อันดับ	แหล่งที่ได้รับ	อันดับ 1		อับดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	16,898,302	28.8	38,774,462	66.2
2	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	14,807,454	25.3	30,046,534	51.3
3	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	14,515,446	24.8	26,484,608	45.2
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	4,831,636	8.2	21,240,893	36.3
5	ป้ายโฆษณา	2,657,655	4.5	17,888,313	30.5
6	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	2,462,599	4.2	5,954,978	10.2
7	การแนะนำของห้องสมุด	1,178,371	2.0	4,458,951	7.6
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	1,101,084	1.9	5,368,735	9.2
9	อื่นๆ	141,590	0.2	319,694	0.5

อันดับ	แหล่งที่ได้รับ	อันดับ 1		อับดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มปฐมวัย					
1	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	1,598,715	36.2	2,690,320	61.0
2	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	1,269,935	28.8	2,686,646	60.9
3	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	666,411	15.1	1,709,585	38.7
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	348,195	7.9	1,396,087	31.6
5	ป้ายโฆษณา	186,637	4.2	956,314	21.7
6	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	164,787	3.7	497,454	11.3
7	การแนะนำของห้องสมุด	92,022	2.1	388,503	8.8
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	73,936	1.7	460,301	10.4
9	อื่นๆ	12,486	0.3	57,312	1.3
กลุ่มเด็ก					
1	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	3,159,870	33.1	5,510,403	57.7
2	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	2,226,550	23.3	5,319,280	55.7
3	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	1,807,595	18.9	4,784,759	50.1
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	775,359	8.1	2,702,471	28.3
5	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	628,778	6.6	1,617,155	16.9
6	ป้ายโฆษณา	512,043	5.4	2,510,932	26.3
7	การแนะนำของห้องสมุด	282,720	3.0	935,230	9.8
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	161,071	1.7	886,085	9.3
9	อื่นๆ	0	0.0	56,098	0.6
กลุ่มเยาวชน					
1	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	3,837,226	59.1	5,405,588	83.3
2	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	1,160,140	17.9	2,526,113	38.9
3	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	864,481	13.3	3,583,295	55.2
4	ป้ายโฆษณา	176,121	2.7	2,053,719	31.6
5	การแนะนำของห้องสมุด	165,457	2.5	573,711	8.8
6	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	112,973	1.7	729,575	11.2
7	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	110,756	1.7	563,928	8.7
8	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	62,000	1.0	1,844,192	28.4
9	อื่นๆ	0	0.0	51,871	0.8
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	10,396,410	32.0	22,583,811	69.6
2	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	8,088,375	24.9	14,202,599	43.7
3	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	6,712,764	20.7	16,247,172	50.0
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	2,825,145	8.7	12,820,820	39.5
5	ป้ายโฆษณา	1,558,029	4.8	10,562,436	32.5
6	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	1,437,085	4.4	2,927,809	9.0
7	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	712,083	2.2	2,920,740	9.0
8	การแนะนำของห้องสมุด	612,070	1.9	2,225,376	6.9
9	อื่น ๆ	129,104	0.4	129,104	0.4

อันดับ	แหล่งที่ได้รับ	อันดับ 1		อับดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	2,175,965	38.4	3,072,526	54.2
2	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	2,140,926	37.8	4,601,431	81.2
3	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	820,938	14.5	2,477,324	43.7
4	ป้ายโฆษณา	224,825	4.0	1,804,913	31.9
5	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	121,193	2.1	348,634	6.2
6	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	115,840	2.0	382,078	6.7
7	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	41,021	0.7	372,034	6.6
8	การแนะนำของห้องสมุด	26,101	0.5	336,130	5.9
9	อื่นๆ	0	0.0	25,308	0.4

สำหรับในมุมมองภาคและพื้นที่พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะตัวเลือกที่ประชากรเลือกเป็นอันดับ 1 แล้ว สำหรับประชากรในกรุงเทพมหานครนั้นส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารและโฆษณาผ่านโฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดโดยคิดเป็นร้อยละ 37.4 ของประชากรกรุงเทพมหานคร รองลงมา ร้อยละ 19.8 คือ คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ และอันดับ 3 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11 คือ การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน แต่หากพิจารณาตัวเลือกที่ประชากร กทม. เลือกให้อยู่ใน 3 อันดับแรก พบว่า 3 ช่องทางที่เลือกสูงสุดคือ คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ โดยคิดเป็นร้อยละ 61.7 โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์โดยคิดเป็นร้อยละ 61.2 และร้อยละ 34.4 ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ ตามลำดับ สำหรับ 3 ช่องที่ประชากรส่วนใหญ่ได้รับตามภาคต่างๆ นั้น พบว่า ภาคกลางได้รับผ่าน 1) ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ 2) โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร และ 3) คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับผ่าน 1) ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ 2) คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ และ 3) โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ ภาคใต้ได้รับผ่าน 1) คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ 2) โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ และ 3) ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ และภาคเหนือได้รับผ่าน 1) ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ 2) โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสารและ 3) โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้พบว่าส่วนใหญ่แล้วประชากรในเทศบาลจะได้รับผ่านช่องทางในสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าประชากรในเขตนอกเทศบาล

ตารางที่ 140 ช่องทางที่ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน จำแนกตามภาคและพื้นที่

อันดับ	แหล่งที่ได้รับ	อันดับ 1		อับดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร					
1	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	2,940,147	37.4	4,813,197	61.2
2	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	1,553,614	19.8	4,853,547	61.7
3	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	861,401	11.0	1,721,695	21.9
4	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	795,609	10.1	2,703,677	34.4
5	การแนะนำของห้องสมุด	612,070	7.8	1,865,373	23.7
6	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	521,943	6.6	1,832,333	23.3
7	ป้ายโฆษณา	337,480	4.3	2,106,366	26.8
8	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	240,811	3.1	1,630,525	20.7
ภาคกลาง					
1	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	6,103,873	37.1	10,531,857	64.0

อันดับ	แหล่งที่ได้รับ	อันดับ 1		อับดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	3,965,143	24.1	6,750,814	41.0
3	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	3,222,414	19.6	7,330,190	44.5
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	1,606,262	9.8	7,342,884	44.6
5	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	623,241	3.8	1,436,421	8.7
6	ป้ายโฆษณา	381,140	2.3	5,408,554	32.9
7	การแนะนำของห้องสมุด	245,226	1.5	830,855	5.0
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	168,464	1.0	867,721	5.3
9	อื่นๆ	141,590	0.9	181,019	1.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	6,567,457	38.6	9,646,076	56.7
2	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	5,278,468	31.1	14,088,781	82.9
3	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	2,877,080	16.9	6,601,284	38.8
4	ป้ายโฆษณา	1,103,378	6.5	4,708,060	27.7
5	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	814,184	4.8	2,998,325	17.6
6	การแนะนำของห้องสมุด	205,274	1.2	530,177	3.1
7	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	94,172	0.6	331,810	2.0
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	58,488	0.3	392,713	2.3
ภาคใต้					
1	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	2,611,023	36.7	4,653,437	65.3
2	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	2,209,482	31.0	4,781,379	67.1
3	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	757,053	10.6	2,064,377	29.0
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	573,735	8.1	1,759,963	24.7
5	ป้ายโฆษณา	423,857	5.9	2,913,877	40.9
6	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	352,189	4.9	1,380,840	19.4
7	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	165,120	2.3	3,044,679	42.7
8	การแนะนำของห้องสมุด	31,738	0.4	774,038	10.9
ภาคเหนือ					
1	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	4,555,232	44.9	8,405,467	82.8
2	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	2,122,054	20.9	3,665,878	36.1
3	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	1,596,644	15.7	7,509,195	74.0
4	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	1,254,487	12.4	3,435,342	33.8
5	ป้ายโฆษณา	411,799	4.1	2,751,456	27.1
6	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	126,733	1.2	400,677	3.9
7	การแนะนำของห้องสมุด	84,063	0.8	458,509	4.5
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	0	0.0	895,129	8.8
9	อื่นๆ	0	0.0	138,675	1.4
ในเทศบาล					
1	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	8,833,170	29.1	15,272,332	50.3
2	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	8,057,972	26.5	17,820,832	58.7
3	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	6,460,503	21.3	14,956,122	49.2

อันดับ	แหล่งที่ได้รับ	อันดับ 1		อับดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	2,015,842	6.6	11,098,973	36.5
5	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	1,859,275	6.1	3,985,208	13.1
6	ป้ายโฆษณา	1,406,297	4.6	9,500,806	31.3
7	การแนะนำของห้องสมุด	825,758	2.7	2,611,654	8.6
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	787,315	2.6	3,580,650	11.8
9	อื่นๆ	129,104	0.4	220,404	0.7
นอกเทศบาล					
1	ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	8,840,330	31.3	20,953,630	74.3
2	คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	8,346,951	29.6	15,090,412	53.5
3	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์	5,682,276	20.1	11,212,276	39.7
4	โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	2,815,794	10.0	10,141,920	35.9
5	ป้ายโฆษณา	1,251,358	4.4	8,387,507	29.7
6	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่/ขายดี/การแนะนำของร้าน	603,324	2.1	1,969,770	7.0
7	การแนะนำของห้องสมุด	352,613	1.2	1,847,297	6.5
8	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	313,769	1.1	1,788,085	6.3
9	อื่นๆ	12,486	0.0	99,290	0.4

8.3.4 สื่อการอ่าน

ตัวชี้วัดภายใต้สื่อการอ่าน จะมีรายละเอียดทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ มีประเด็นในการวิเคราะห์ได้แก่ ความเพียงพอของสื่อการอ่าน ความสามารถในการจ่ายสื่อการอ่าน และคุณภาพของสื่อการอ่านที่มีในปัจจุบัน ซึ่งบางตัวชี้วัดได้ถูกวิเคราะห์ไปบ้างแล้วร่วมกับตัวชี้วัดภายใต้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านแต่ในส่วนนี้จะแยกออกมาวิเคราะห์เพิ่มเติมมากขึ้น ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์นอกจากการสำรวจการอ่านของประชากรแล้ว ยังมีการใช้แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่านที่งานศึกษานี้ได้ทำการออกแบบ และข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับสื่อการอ่านทั่วประเทศอีกด้วย โดยรายละเอียดมีดังนี้

(1) ความเพียงพอของสื่อการอ่าน

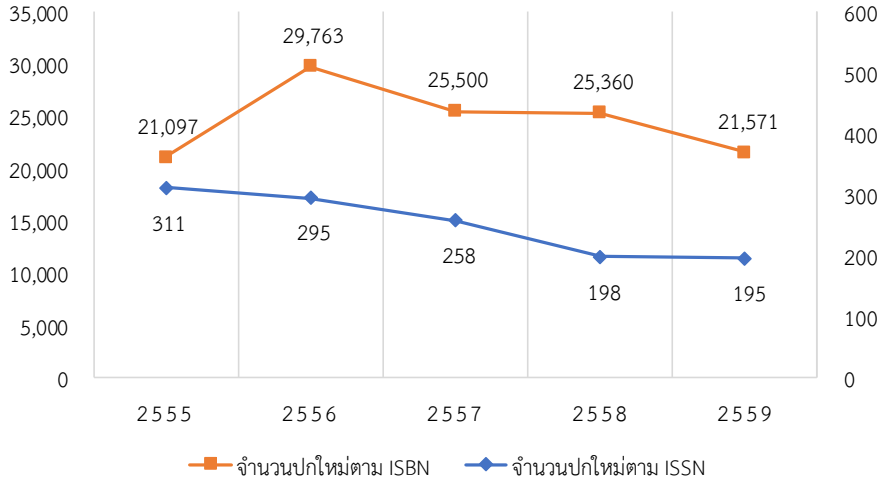
ความเพียงพอของสื่อการอ่านเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าผู้อ่านประสบปัญหาด้านจำนวนหนังสือที่ต้องการหรือไม่ หรือในปัจจุบันมีประเภทที่ตนต้องการเพียงพอมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถวัดจำนวนปกใหม่ที่ผลิตขึ้นโดยจะสะท้อนถึงการออกเนื้อหาใหม่ในแต่ละปี จำนวนปริมาณหนังสือได้จากวิธีที่ได้เสนอไปในหัวข้อช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ ว่าแต่ละช่องทางมีสต็อกหนังสือเท่าใดเมื่อเทียบกับประชากร นอกจากนี้ยังสามารถประเมินผ่านอุปสรรคที่ผู้อ่านพบเจอจากการใช้บริการแต่ละช่องทางว่ามีอุปสรรคด้านความเพียงพอของหนังสือหรือไม่ และมีความหลากหลายตรงความต้องการของผู้อ่านมากน้อยเพียงใด โดยแต่ละตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความเพียงพอของสื่อการอ่านมีรายละเอียดดังนี้

(1.1) จำนวนปกใหม่ (Titles)

จากข้อมูลทุติยภูมิด้านจำนวนปกใหม่ที่ผลิตของสื่อสิ่งพิมพ์ตามหมวด ISBN ตามภาพจะเห็นว่าประเทศไทยมีจำนวนปกใหม่ที่ผลิตลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจนในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา โดยลดลงจาก 29,763 ปกในปี 2556 เหลือ 21,571 ปกในปี 2559 และสำหรับจำนวนปกใหม่ตามหมวด ISSN ได้ลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยจากปี 2555 มีจำนวน 311 ปก เหลือ 195 ปกในปี 2559 จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความ

หลากหลายของสื่อสิ่งพิมพ์ของไทยลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจทำให้ความหลากหลายของเนื้อหาสื่อการอ่านไม่เพียงพอ

ภาพที่ 26 จำนวนปกใหม่ของสื่อสิ่งพิมพ์ตามหมวด ISBN และ ISSN ปี 2555 - 2559

ที่มา: สำนักหอสมุดแห่งชาติ

นอกจากนี้หากเปรียบเทียบปริมาณปกใหม่ต่อประชากรกับประเทศต่างๆ จะเห็นว่า ไทยยังมีหนังสือใหม่ในแต่ละปีค่อนข้างน้อย โดยในปี 2013 มีปริมาณปกใหม่ประมาณ 332 ปก/ล้านคน ในขณะที่สหราชอาณาจักรมีจำนวนปกใหม่ต่อประชากรสูงถึง 2,875 ปก/ล้านคน รองลงมาคือ ไต้หวัน 1,831 ปก/ล้านคน และเยอรมัน 1,156 ปก/ล้านคน

ตารางที่ 141 จำนวนปกหนังสือใหม่ต่อประชากรล้านคน

ประเทศ	ปีที่เก็บข้อมูล	จำนวนปกหนังสือใหม่	จำนวนปกหนังสือใหม่ต่อประชากรล้านคน
สหราชอาณาจักร	2013	184,000	2,875
ไต้หวัน	2013	42,118	1,831
เยอรมัน	2013	93,600	1,156
สหรัฐอเมริกา	2013	304,912	959
เกาหลี	2012	39,767	795
ฟินแลนด์	2013	3,965	793
มาเลเซีย	2012	19,171	639
ญี่ปุ่น	2013	77,910	613
ไทย	2013	21,907	332
จีน	2013	444,000	325
เวียดนาม	2009	24,589	273
อินโดนีเซีย	2013	30,000	119

ที่มา: Annual Report October 2013-2014 , International Publishers Association

หมายเหตุ: จำนวนปกใหม่ต่อประชากรของไทยในปี 2016 อยู่ที่ 327 ปก/ประชากรล้านคน

สำหรับปกใหม่ตามหมวดใน ISBN ซึ่งจำแนกออกเป็น 12 หมวดหลัก จะเห็นว่าสื่อสิ่งพิมพ์ของไทยส่วนใหญ่เป็นหมวดวรรณกรรมและวรรณคดี ซึ่งในปี 2559 มีจำนวนปกใหม่ 3,968 ปกจากจำนวนปกใหม่

ทั้งหมด 21,571 ปก รองลงมาคือหมวดสังคมศาสตร์ 3,414 ปก และหมวดหนังสือสำหรับเด็ก 2,980 ปก ส่วนสาขาที่มีปกใหม่น้อย คือ หมวดศิลปกรรมและการบันเทิง ภาษา และความรู้ทั่วไป

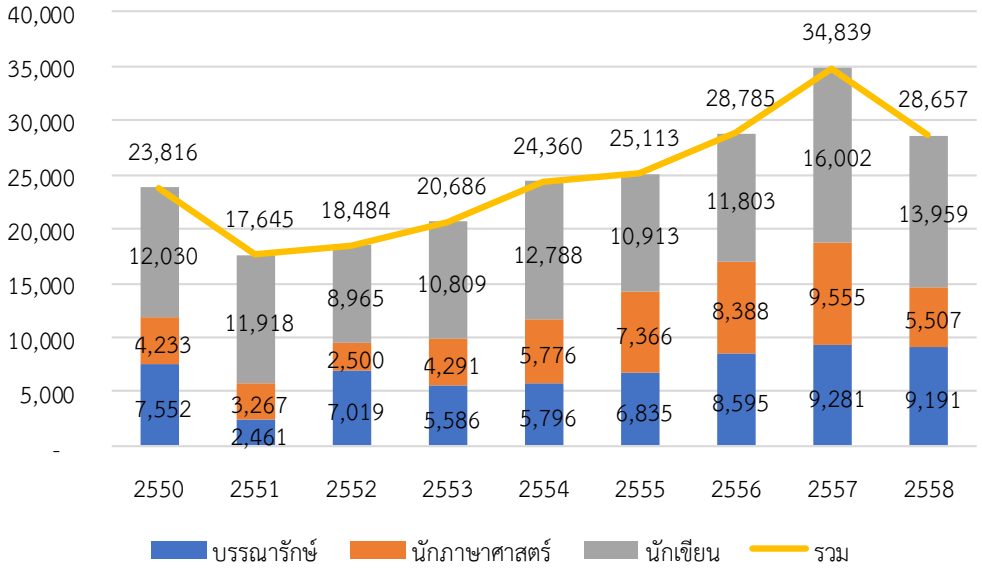
ตารางที่ 142 ปริมาณปกใหม่ตาม ISBN และ ISSN ปี 2559 จำแนกตามหมวด

ตัวชี้วัด	ปริมาณปกใหม่ (Title)
สื่อการอ่านตามกลุ่มหมวด ISBN	**21,571**
- ความรู้ทั่วไป	582
- ปรัชญา	631
- ศาสนา	1,033
- สังคมศาสตร์	3,414
- ภาษา	635
- วิทยาศาสตร์	715
- วิทยาศาสตร์ประยุกต์	2,927
- ศิลปกรรม การบันเทิง	649
- วรรณกรรม วรรณคดี	3,968
- ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์	1,112
- หนังสือสำหรับเด็ก	2,980
- คู่มือเรียน/สอน	2,925
สื่อการอ่านตามกลุ่มหมวด ISSN	**195**
- หนังสือพิมพ์	NA
- วารสาร	NA
- นิตรสาร	NA
- จุลสาร	NA

ที่มา: สำนักหอสมุดแห่งชาติ

นอกจากปริมาณปกใหม่และความหลากหลายของเนื้อหาที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น อีกประเด็นหนึ่งที่ควรพิจารณาเช่นกันคือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีความสำคัญโดยตรงกับสื่อสิ่งพิมพ์ จากข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร จากสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า อาชีพที่เกี่ยวกับการอ่าน ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์นักภาษาศาสตร์ นักเขียน มีจำนวนเพิ่มขึ้นในช่วง 2551 ถึง 2557 โดยในปี 2557 มีจำนวนสูงถึง 34,839 คน และลดลงเหลือ 28,657 คนในปี 2558 ซึ่งข้อมูลที่ได้มานี้ค่อนข้างสอดคล้องกับปริมาณปกใหม่ที่ลดลงในช่วง 3- 4 ปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 27 จำนวนอาชีพที่เกี่ยวกับการอ่านปี 2550 – 2558

ที่มา: สำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(1.2) ความหนาแน่นของสื่อการอ่าน

ตามที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้จากช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน จากแบบสำรวจพื้นที่อ่านจะทำให้สามารถทราบถึง สต็อกหนังสือที่ยังมีการใช้งาน หรือสต็อกที่ยังมีการซื้อ/เช่า/ยืม ว่ามีจำนวนเท่าใด ถ้าหากสามารถเก็บข้อมูลได้ในแต่ละช่องทางอย่างครบถ้วน จะนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงสต็อกหนังสือที่มีต่อประชากรในแต่ละพื้นที่ได้ ว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด มีการกระจายตัวและความหนาแน่นในลักษณะใด แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้งานศึกษานี้ไม่สามารถทำการสำรวจดังกล่าวได้ และข้อมูลทุติยภูมิที่มีในปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลที่สามารถลงรายละเอียดในประเด็นนี้ได้มากพอ สิ่งที่สามารถนำเสนอได้จึงมีเพียงรูปแบบตารางสำหรับการวิเคราะห์เท่านั้น

ตารางที่ 143 ความหนาแน่นของสื่อการอ่านในประเทศไทย

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	สต็อกหนังสือต่อประชากร				
	กรุงเทพฯ	กลาง	อีสาน	ใต้	เหนือ
รวมทั้งประเทศ	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**
ร้านค้า/ร้านหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
แผงขายหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดประชาชน	NA	NA	NA	NA	NA
- กศน.	NA	NA	NA	NA	NA
- อื่นๆ (เช่น หอสมุดแห่งชาติ TK park)	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานศึกษา	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดเฉพาะ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานที่ทำงาน	NA	NA	NA	NA	NA
บ้านหนังสือชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
แหล่งเรียนรู้ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	สต็อกหนังสือต่อประชากร				
	กรุงเทพฯ	กลาง	อีสาน	ใต้	เหนือ
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
มุมหนังสือตามอาคารสถานที่	NA	NA	NA	NA	NA

(1.3) ร้อยละประชากรที่ประสบปัญหาความเพียงพอของสื่อการอ่าน

นอกจากพิจารณาจากความหนาแน่นแล้ว สามารถใช้ข้อมูลจากการสอบถามจากประชาชนเพื่อวัดความเพียงพอของสื่อการอ่านได้ โดยอุปสรรคปัญหาจากความเพียงพอของสื่อการอ่านจะถูกวิเคราะห์จาก 4 ช่องทาง คือ ร้านค้า/ร้านหนังสือ เทศกาลหนังสือ ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน และร้านเช่าหนังสือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัญหาจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ

ตารางที่ 144 ร้อยละประชากรไทยที่มีปัญหาจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ

ช่องทาง	สัดส่วนผู้เข้าใช้บริการต่อประชากร (%)	สัดส่วนผู้เข้าใช้บริการที่ประสบปัญหา* (%)	จำนวนประชากรที่ประสบปัญหา (คน)
ร้านค้า/ร้านหนังสือ	40.2	5.2	1,363,791
เทศกาลหนังสือ	5.7	6.2	231,972
ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	9.0	10.6	632,797
ร้านเช่าหนังสือ	4.9	22.8	744,352

*ร้อยละของผู้ใช้บริการ

จากตารางจะเห็นได้ว่า หากมีการใช้บริการ ร้านเช่าหนังสือมีปัญหาจำนวนหนังสือไม่เพียงพอมากที่สุด รองลงมาคือ ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน ซึ่งถึงแม้ข้อมูลดังกล่าวจะนำเสนอในลักษณะของภาพรวม แต่สามารถดูในมิติของวัย และพื้นที่ได้จากข้อมูลที่ได้นำเสนอในส่วนของช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ในประเด็นพฤติกรรมการใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ปัญหาประเภทเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ

ตารางที่ 145 ร้อยละประชากรไทยที่มีปัญหาประเภทเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ

ช่องทาง	สัดส่วนต่อประชากร (%)	สัดส่วนที่ประสบปัญหา* (%)	จำนวนประชากรที่ประสบปัญหา (คน)
ร้านค้า/ร้านหนังสือ			
ที่ใช้บริการ	40.2	8.8	2,306,106
ที่ไม่ใช้บริการ	59.8	3.8	1,515,019
เทศกาลหนังสือ			
ที่ใช้บริการ	5.7	10.1	378,323
ที่ไม่ใช้บริการ	94.3	7.7	4,797,166
ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน			
ที่ใช้บริการ	9.0	9.9	590,169
ที่ไม่ใช้บริการ	91.0	7.6	4,565,007
ร้านเช่าหนังสือ			
ที่ใช้บริการ	4.9	6.9	224,322
ที่ไม่ใช้บริการ	95.1	6.2	3,905,355

*ร้อยละของผู้ใช้บริการและผู้ที่ไม่ใช้บริการ

จากตารางจะเห็นได้ว่า ปัญหาประเภทเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการส่วนใหญ่จะพบเจอที่ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน และเทศกาลหนังสือเป็นหลัก เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับปัญหาด้านจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ ปัญหาประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามความต้องการดูเป็นปัญหาที่เยอะกว่าอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งถึงแม้ข้อมูลดังกล่าวจะนำเสนอในลักษณะของภาพรวม แต่สามารถดูในมิติของวัย และพื้นที่ได้จากข้อมูลที่ได้นำเสนอในส่วนของช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ในประเด็นพฤติกรรมการใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

(2) ความสามารถในการจ่ายสื่อการอ่าน

(2.1) สื่อสิ่งพิมพ์

ตารางที่ 146 ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อเล่มของสื่อสิ่งพิมพ์

ช่องทาง	บาทต่อเล่ม
- ซื้อจากร้านค้า/หนังสือ	92
- ยืมจากห้องสมุด	8
- เช่าจากร้านเช่า	21
- ซื้อจากเทศกาลหนังสือ	164

ค่าสื่อสิ่งพิมพ์ต่อเล่มหรือฉบับที่คนไทยเผชิญ พบว่า สื่อสิ่งพิมพ์จากเทศกาลหนังสือมีราคาต่อเล่มสูงสุด 164 บาทต่อเล่ม รองลงมาคือร้านค้า/หนังสือ 92 บาทต่อเล่ม ต่ำสุดคือ ยืมจากห้องสมุด 8 บาทต่อเล่ม สาเหตุที่เทศกาลหนังสือมีราคาสูงกว่า อาจเนื่องมาจากประเภทหนังสือที่ประชากรที่ไปงานหนังสือส่วนใหญ่ซื้อมีมูลค่าสูง

ตารางที่ 147 ร้อยละประชากรไทยที่มีปัญหาความสามารถในการจ่าย (ราคาแพงเกินไป)

ช่องทาง	สัดส่วนต่อประชากร (%)	สัดส่วนที่ประสบปัญหา* (%)	จำนวนประชากรที่ประสบปัญหา (คน)
ร้านค้า/ร้านหนังสือ			
ที่ใช้บริการ	40.2	12.9	3,387,428
ที่ไม่ใช้บริการ	59.8	23.5	9,267,033
เทศกาลหนังสือ			
ที่ใช้บริการ	5.7	11.7	438,869
ที่ไม่ใช้บริการ	94.3	17.3	10,792,815
ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน			
ที่ใช้บริการ	9.0	0.0	0
ที่ไม่ใช้บริการ	91.0	8.0	4,830,614
ร้านเช่าหนังสือ			
ที่ใช้บริการ	4.9	12.7	415,353
ที่ไม่ใช้บริการ	95.1	10.05	6,302,993

*ร้อยละของผู้ใช้บริการและผู้ที่ไม่ใช้บริการ

จากตารางจะเห็นได้ว่า ปัญหาความสามารถในการจ่าย หรือก็คือราคาสื่อสิ่งพิมพ์แพงเกินไป ส่วนใหญ่จะพบเจอที่ร้านค้า/ร้านหนังสือ และเทศกาลหนังสือเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนว่า การที่เพื่อให้ได้สื่อสิ่งพิมพ์มาครอบครองผ่านการซื้อยังมีปัญหากับประชาชนบางรายอยู่ โดยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับปัญหาด้านความ

เพียงพอของสื่อการอ่าน ปัญหาด้านความสามารถในการจ่ายดูเป็นปัญหาที่รุนแรงกว่าอย่างเห็นได้ชัด ยกเว้นห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชนที่มีค่าใช้จ่ายต่อเล่มต่ำมากอยู่แล้ว

ถึงแม้ข้อมูลดังกล่าวจะนำเสนอในลักษณะของภาพรวม แต่สามารถดูในมิติของวัย และพื้นที่ได้จากข้อมูลที่ได้นำเสนอในส่วนของช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ในประเด็นพฤติกรรมการใช้ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

(2.2) เนื้อหาบนสื่อออนไลน์

ตารางที่ 148 ค่าเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ และผู้ที่มีปัญหาด้านความสามารในการจ่าย

กลุ่มประชากร	ผู้ซื้อเนื้อหาออนไลน์		ค่าใช้จ่าย (บาท/เดือน)	ผู้มีปัญหาด้านราคาแพง	
	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
รวม	4,982,888	7.6	264.8	1,384,595	27.8
วัย					
- กลุ่มปฐมวัย	59,092	1.3	160.2	10,935	18.5
- กลุ่มเด็ก	423,376	4.1	237.2	0	0
- กลุ่มเยาวชน	495,796	7.5	365.7	54,857	11.1
- กลุ่มวัยทำงาน	3,749,054	10.4	264.8	1,265,842	33.8
- ผู้สูงอายุ	255,571	3	297.5	52,961	20.7
ภาค					
- กทม.	2,688,652	32.4	269.5	1,004,407	37.4
- กลาง	1,000,681	5.5	275.6	254,990	25.5
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	143,886	0.8	79.5	0	0
- ใต้	687,626	7.8	362.3	92,747	13.5
- เหนือ	462,044	4	126.6	32,450	7
พื้นที่					
- ในเทศบาล	3,827,380	11.4	272.7	1,133,512	29.6
- นอกเทศบาล	1,155,508	3.6	238.8	251,083	21.7

จากตารางเนื้อหาออนไลน์มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 265 บาทต่อเดือน โดยหากคิดเป็นค่าใช้จ่ายทั้งปีของคนไทยสำหรับเนื้อหาออนไลน์จะมีค่าประมาณ 1,319 ล้านบาท แต่ถึงอย่างไรก็ตามมีประชากรเพียงจำนวนไม่มากที่ซื้อแต่มีจำนวนมากที่อ่าน แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่สามารถเข้าถึงได้ฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย

แต่ถ้าหากพิจารณาถึงความสามารถในการจ่ายของผู้ซื้อเนื้อหาออนไลน์ มีประชากรจำนวน 1,384,595 คน หรือร้อยละ 27.8 ของประชากรที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์และมองว่าราคาบนสื่อออนไลน์นั้นมีราคาแพง โดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงาน ที่มีปัญหาด้านราคาสูงกว่าวัยอื่นๆ

(3) คุณภาพของสื่อการอ่าน

คุณภาพของสื่อการอ่านในปัจจุบันยังไม่มีการประเมินที่แน่ชัดว่ามีคุณภาพระดับใด โดยงานศึกษานี้ได้เสนอให้มีการประเมินคุณภาพสื่อการอ่านผ่านมุมมองผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ทั้งเนื้อหาบนสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ ซึ่งคะแนนที่ได้จะเป็นการวัดคุณภาพของเนื้อหาและคุณภาพของการนำเสนอในระดับคะแนน 1-7

และหากมีการประเมินแล้ว จากตารางจะทำให้ทราบว่าเนื้อหาแต่ละประเภทมีคุณภาพมากน้อยแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร หมวดใดที่มีคุณภาพมาก หมวดใดที่มีคุณภาพน้อย นอกจากนี้หากมีการประเมินอย่างต่อเนื่องตามเวลา จะทำให้ทราบว่าคุณภาพของสื่อการอ่านของไทยดีขึ้นหรือแย่ลง ซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาสื่อการอ่านต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 149 คุณภาพของสื่อการอ่าน จำแนกตามหมวด

ตัวชี้วัด	คุณภาพเนื้อหา (คะแนน 1-7)	คุณภาพการนำเสนอ (คะแนน 1-7)
สื่อการอ่านตามกลุ่มหมวด ISBN	**NA**	**NA**
- ความรู้ทั่วไป	NA	NA
- ปรัชญา	NA	NA
- ศาสนา	NA	NA
- สังคมศาสตร์	NA	NA
- ภาษา	NA	NA
- วิทยาศาสตร์	NA	NA
- วิทยาศาสตร์ประยุกต์	NA	NA
- ศิลปกรรม การบันเทิง	NA	NA
- วรรณกรรม วรรณคดี	NA	NA
- ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์	NA	NA
- หนังสือสำหรับเด็ก	NA	NA
- คู่มือเรียน/สอน	NA	NA
สื่อการอ่านตามกลุ่มหมวด ISSN	**NA**	**NA**
- หนังสือพิมพ์	NA	NA
- วารสาร	NA	NA
- นิตรสาร	NA	NA
- จุลสาร	NA	NA

ที่มา: สำนักหอสมุดแห่งชาติ

8.3.5 พื้นที่อ่าน

ตัวชี้วัดภายใต้พื้นที่อ่านหรือแหล่งการอ่าน จะมีประเด็นในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความเพียงพอของพื้นที่อ่าน พฤติกรรมการใช้บริการพื้นที่อ่าน (ความถี่ การเดินทาง และค่าใช้จ่าย) อุปสรรคในการเข้าไปใช้บริการ และคุณลักษณะของพื้นที่อ่าน รวมถึงประเมินคุณภาพห้องสมุดในระดับรายประเภทห้องสมุด ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์นอกจากการสำรวจการอ่านของประชากรแล้ว ยังมีการใช้แบบสำรวจพื้นที่อ่านที่งานศึกษานี้ได้ทำการออกแบบ และข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อ่านที่สามารถรวบรวมได้ทั่วประเทศ โดยข้อมูลบางประเด็นสามารถใช้ร่วมกับช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

(1) ความเพียงพอของพื้นที่อ่าน

จำนวนพื้นที่อ่านในปัจจุบันยังไม่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่ครบถ้วน โดยข้อมูลที่ควรมีการจัดเก็บคือจำนวนพื้นที่อ่านทั้งหมด ที่นั่ง สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การใช้บริการในแต่ละพื้นที่ ซึ่งหากมีการประเมินแล้ว จากตารางจะทำให้ทราบว่า ในแต่ละพื้นที่มีพื้นที่อ่านแต่ละประเภทจำนวนเท่าใด มีความเพียงพอ

ต่อประชากรในแต่ละพื้นที่หรือไม่ ความหนาแน่นของพื้นที่อ่านต่อประชากรเป็นเท่าใด (สามารถแสดงภาพคล้ายกรณีช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านได้) โดยวัดผ่านจำนวนที่นั่งต่อประชากรในที่นั้นๆ นอกจากนี้ควรมีการจัดเก็บการใช้บริการ พร้อมทั้งประเมินสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้นๆ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงสถานะของพื้นที่อ่านในประเทศว่ามีลักษณะที่เอื้อต่อการอ่านหรือไม่ เพื่อที่นำมาสู่การพัฒนาพื้นที่อ่านต่อไปได้อนาคต

ตารางที่ 150 ความเพียงพอของพื้นที่อ่านและสัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน

พื้นที่อ่าน	จำนวนแห่ง	จำนวนที่นั่ง	จำนวนที่นั่งต่อประชากร	จำนวนการใช้บริการ	สัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน* (%)
ห้องสมุดประชาชน	NA	NA	NA	NA	NA
- กศน.	924	NA	NA	6,302,606	NA
- อื่นๆ (เช่น หอสมุดแห่งชาติ TK park)	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานศึกษา	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดเฉพาะ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานที่ทำงาน	NA	NA	NA	NA	NA
บ้านหนังสือชุมชน	15,146	NA	NA	167,514	NA
แหล่งเรียนรู้ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
มุมหนังสือตามอาคารสถานที่	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านกาแฟ (ที่มีพื้นที่ให้อ่าน)	NA	NA	NA	NA	NA
Co-working space	NA	NA	NA	NA	NA
Business Center	NA	NA	NA	NA	NA
รวม	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**

*สถานที่ที่ได้มาตรฐานคือ สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการใช้บริการ เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ เหมาะสม

(2) การใช้บริการพื้นที่อ่านของคนไทย

การใช้บริการพื้นที่อ่านของคนไทยจะจำแนกการวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมการใช้พื้นที่อ่าน และค่าใช้จ่ายในการใช้บริการพื้นที่อ่าน ซึ่งทั้งสองประเด็นสามารถสะท้อนถึงความสามารถในการเข้าถึง และความสามารถในการจ่ายของประชาชนได้

(2.1) พฤติกรรมการใช้พื้นที่อ่านของคนไทย

เมื่อจำแนกพื้นที่อ่านออกเป็น 10 แห่ง คือ 1) บ้าน 2) ห้องสมุด 3) ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space 4) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน 5) แหล่งเรียนรู้ชุมชน 6) สวนสาธารณะ 7) ที่ทำงาน 8) สถานศึกษา 9) สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ และ 10) อื่นๆ พบว่าสถานที่ที่มีผู้เคยใช้บริการมากที่สุดอย่างน้อย 1 ครั้ง ในรอบ 1 ปี คือ บ้าน ห้องสมุด ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space และที่ทำงาน ตามลำดับ โดยมีความถี่ในการอ่านที่บ้าน 145.8 ครั้ง/ปี ห้องสมุด 15.4 ครั้ง/ปี ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space 10.2 ครั้ง/ปี และที่ทำงาน 9.6 ครั้ง ทั้งนี้หากพิจารณาจำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปีในแต่ละที่ เพื่อดูว่าสถานที่อ่านใดที่ผู้อ่านไปมากที่สุด จะเห็นได้ว่า อันดับ 1 คือ บ้าน รองลงมาคือ ห้องสมุด ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space และที่ทำงาน ตามลำดับ

หากจำแนกตามกลุ่มวัย สถานที่ที่กลุ่มปฐมวัยนิยมอ่านมากที่สุดคือบ้านเช่นกัน โดยอ่านที่บ้านเฉลี่ย 130.7 ครั้ง/ปี รองลงมาคือ ห้องสมุด 8.1 ครั้ง สถานศึกษา 6.5 ครั้ง และสวนสาธารณะ 1.5 ครั้ง โดยมีเพียง

ร้อยละ 8.9 ของประชากรในกลุ่มปฐมวัยที่เคยไปห้องสมุด ร้อยละ 5.7 ที่เคยไปอ่านที่สถานศึกษา และร้อยละ 2.5 ที่เคยไปอ่านในสวนสาธารณะ จะเห็นได้ว่าบ้านเป็นสถานที่สำคัญในการเป็นพื้นที่อ่านของเด็กวัยนี้

สำหรับกลุ่มวัยเรียน ซึ่งจำแนกเป็นกลุ่มเด็กและกลุ่มเยาวชน ในกลุ่มเด็ก สถานที่ที่อ่านรองจากบ้าน คือ ห้องสมุด สถานศึกษา และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space โดยพบว่าเด็กมีการอ่านที่บ้านเฉลี่ยปีละ188.2 ครั้ง ห้องสมุด 42.5 ครั้ง สถานศึกษา 11.7 ครั้ง และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space 2.9 ครั้ง ทั้งนี้สำหรับกลุ่มเยาวชนจะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมการใช้พื้นที่อ่านที่ใกล้เคียงกับวัยเด็ก คือ ส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน ห้องสมุด สถานศึกษา และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space โดยอ่านที่บ้าน 153.1 ครั้ง ห้องสมุด 52.4 ครั้ง สถานศึกษา 24.5 ครั้ง และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space 16.5 ครั้ง จะเห็นได้ว่าห้องสมุดยังคงเป็นสถานที่อ่านที่มีบทบาทในกลุ่มวัยเรียน ซึ่งห้องสมุดที่กลุ่มนี้อ่านคาดว่าน่าจะเป็นห้องสมุดในสถานศึกษา เนื่องจากสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน

กลุ่มวัยทำงานเป็นกลุ่มที่เริ่มมีการใช้พฤติกรรมพื้นที่อ่านแตกต่างจากวัยเรียน คือ นอกจากมีการอ่านที่บ้านเป็นอันดับ 1 แล้ว พื้นที่อ่านที่ไปอ่านรองลงมาคือ ที่ทำงาน ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space และ ห้องสมุด โดยอ่านที่บ้านเฉลี่ยปีละ 147 ครั้ง ที่ทำงาน 15.6 ครั้ง ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space 12.5 ครั้ง และห้องสมุด 4.9 ครั้ง จะเห็นได้ว่าห้องสมุดเริ่มมีบทบาทน้อยลงสำหรับกลุ่มวัยทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดด้านเวลา ดังนั้นสถานที่ที่กลุ่มวัยนี้เลือกใช้เป็นพื้นที่อ่านจึงมักเป็นบ้านและที่ทำงาน

สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มที่ส่วนใหญ่อ่านที่บ้านเช่นกัน โดยอ่านที่บ้านเฉลี่ยปีละ 92.4 ครั้ง รองลงมาคือ ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space 8.3 ครั้ง ที่ทำงาน 2.8 ครั้ง และห้องสมุด 2.4 ครั้ง กล่าวโดยสรุปคือ จะเห็นได้ว่ากลุ่มปฐมวัยซึ่งยังเป็นกลุ่มเด็กเล็ก โดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองมักใช้เวลาอ่านให้ฟังที่บ้าน สำหรับกลุ่มวัยเรียน ซึ่งนอกจากบ้านแล้ว กลุ่มนี้มีพฤติกรรมการใช้พื้นที่อ่านส่วนใหญ่ คือภายในสถานศึกษาและห้องสมุด และเมื่อเข้าสู่กลุ่มวัยทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดด้านเวลา จึงมีการไปห้องสมุดค่อนข้างน้อยมาก กลุ่มนี้จึงเลือกอ่านที่บ้านและที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ และสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เลือกอ่านที่บ้าน ที่ทำงาน และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space บ้าง

ตารางที่ 151 พฤติกรรมการใช้บริการพื้นที่อ่านของคนไทย

อันดับ	พื้นที่อ่าน	ผู้เคยใช้อ่านในพื้นที่ดังกล่าวในรอบ 1 ปี		จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ใช้ใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
ทั้งประเทศ						
1	บ้าน	53,734,066	81.4	145.8	7,835,155,849	95.6
2	ห้องสมุด	13,711,224	20.8	15.4	210,696,166	2.57
3	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	7,149,971	10.8	10.2	72,592,623	0.89
4	ที่ทำงาน	4,682,007	7.1	9.6	45,173,853	0.55
5	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	4,538,491	6.9	5.8	26,376,213	0.32
6	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	1,790,428	2.7	2.0	3,593,362	0.04
7	สวนสาธารณะ	1,731,758	2.6	1.9	3,217,960	0.04
8	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	1,324,227	2.0	1.1	1,419,351	0.02

อันดับ	พื้นที่อ่าน	ผู้เคยใช้อ่านในพื้นที่ดังกล่าวในรอบ 1 ปี		จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ใช้ใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
9	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1,080,730	1.6	0.7	793,519	0.01
10	อื่นๆ	615,486	0.9	0.4	265,048	0.003
กลุ่มปฐมวัย						
1	บ้าน	3,393,093	74.6	130.7	443,620,069	98.8
2	ห้องสมุด	403,708	8.9	8.1	3,286,285	0.73
3	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	258,992	5.7	6.5	1,694,670	0.38
4	สวนสาธารณะ	113,790	2.5	1.5	174,711	0.04
5	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	81,757	1.8	1.9	158,312	0.04
6	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	75,981	1.7	1.2	94,832	0.02
7	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	64,058	1.4	1.2	75,382	0.02
8	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	50,008	1.1	1.3	64,057	0.01
9	ที่ทำงาน	34,833	0.8	0.5	17,902	0.004
10	อื่นๆ	14,120	0.3	0.2	2,286	0.001
กลุ่มเด็ก						
1	บ้าน	9,402,872	91.9	188.2	1,769,539,353	88.6
2	ห้องสมุด	5,002,224	48.9	42.5	212,362,666	10.6
3	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	1,144,335	11.2	11.7	13,343,606	0.67
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	445,591	4.4	2.9	1,283,504	0.06
5	สวนสาธารณะ	329,018	3.2	2.3	753,601	0.04
6	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	51,761	0.5	0.8	40,962	0.002
7	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	58,994	0.6	0.6	35,473	0.002
8	ที่ทำงาน	56,646	0.6	0.3	16,353	0.001
กลุ่มเยาวชน						
1	บ้าน	6,138,844	93.0	153.1	939,996,425	75.4
2	ห้องสมุด	4,409,506	66.8	52.4	231,107,114	18.5
3	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	1,584,434	24.0	24.5	38,790,896	3.11
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1,449,267	22.0	16.5	23,983,709	1.92
5	สวนสาธารณะ	729,743	11.1	7.7	5,613,663	0.45
6	ที่ทำงาน	821,677	12.4	6.7	5,502,666	0.44
7	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	227,703	3.4	2.1	471,619	0.04
8	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	272,430	4.1	0.9	238,934	0.02
9	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	216,332	3.3	0.3	67,108	0.01
10	อื่นๆ	101,657	1.5	1.6	163,285	0.01
กลุ่มวัยทำงาน						
1	บ้าน	29,223,989	81.0	147.0	4,294,543,010	96.9
2	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	4,578,738	12.7	12.5	57,342,305	1.29
3	ที่ทำงาน	3,605,073	10.0	15.6	56,256,513	1.27

อันดับ	พื้นที่อ่าน	ผู้เคยใช้อ่านในพื้นที่ดังกล่าวในรอบ 1 ปี		จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ใช้ใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
4	ห้องสมุด	3,583,318	9.9	4.9	17,482,006	0.39
5	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	1,205,647	3.3	2.4	2,945,040	0.07
6	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	1,461,465	4.0	1.9	2,761,638	0.06
7	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	949,214	2.6	1.7	1,626,250	0.04
8	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	594,932	1.6	0.7	434,386	0.01
9	สวนสาธารณะ	459,533	1.3	0.8	380,286	0.01
10	อื่นๆ	348,570	1.0	0.3	112,367	0.003
กลุ่มผู้สูงอายุ						
1	บ้าน	5,575,268	65.5	92.4	515,187,445	98.7
2	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	594,618	7.0	8.3	4,918,532	0.94
3	ห้องสมุด	312,468	3.7	2.4	753,810	0.14
4	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	255,308	3.0	2.0	500,078	0.10
5	ที่ทำงาน	163,778	1.9	2.8	459,845	0.09
6	สวนสาธารณะ	99,674	1.2	1.4	135,287	0.03
7	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	90,316	1.1	0.6	50,952	0.01
8	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	89,264	1.0	0.5	48,340	0.01
9	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	82,700	1.0	0.1	11,266	0.002
10	อื่นๆ	151,138	1.8	0.6	96,654	0.02
กรุงเทพมหานคร						
1	บ้าน	7,630,126	91.9	158.5	1,209,497,011	88.7
2	ห้องสมุด	2,285,393	27.5	19.8	45,244,518	3.32
3	ที่ทำงาน	1,721,931	20.7	25.4	43,716,533	3.21
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1,839,375	22.1	18.0	33,200,309	2.43
5	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	1,442,341	17.4	18.8	27,124,449	1.99
6	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	742,295	8.9	4.9	3,628,907	0.27
7	สวนสาธารณะ	381,098	4.6	2.3	864,876	0.06
8	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	328,523	4.0	0.9	279,509	0.02
9	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	317,589	3.8	0.5	146,725	0.01
ภาคกลาง						
1	บ้าน	15,089,419	83.0	133.6	2,015,828,079	97.0
2	ห้องสมุด	2,847,433	15.7	11.1	31,665,447	1.52
3	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1,807,287	9.9	8.2	14,779,590	0.71
4	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	1,376,515	7.6	7.9	10,918,613	0.53
5	ที่ทำงาน	542,620	3.0	4.7	2,541,417	0.12
6	สวนสาธารณะ	381,190	2.1	2.2	823,031	0.04
7	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	426,138	2.3	0.6	265,397	0.01
8	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	392,167	2.2	0.6	229,039	0.01

อันดับ	พื้นที่อ่าน	ผู้เคยใช้อ่านในพื้นที่ดังกล่าวในรอบ 1 ปี		จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ใช้ใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
9	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	194,985	1.1	0.5	102,946	0.005
10	อื่นๆ	63,907	0.4	0.3	20,836	0.001
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ						
1	บ้าน	14,589,739	76.9	121.2	1,768,560,590	95.6
2	ห้องสมุด	4,200,173	22.1	17.1	71,665,077	3.87
3	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1,302,896	6.9	6.1	7,925,361	0.43
4	ที่ทำงาน	327,236	1.7	2.4	800,580	0.04
5	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	362,861	1.9	1.7	627,965	0.03
6	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	219,200	1.2	2.7	591,617	0.03
7	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	158,173	0.8	0.6	96,315	0.01
8	สวนสาธารณะ	232,457	1.2	0.4	95,406	0.01
9	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	80,200	0.4	0.7	56,529	0.003
ภาคใต้						
1	บ้าน	7,970,619	89.8	287.0	2,287,538,849	93.3
2	ห้องสมุด	3,024,377	34.1	25.1	76,027,097	3.10
3	ที่ทำงาน	1,923,993	21.7	33.0	63,509,706	2.59
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	902,784	10.2	13.7	12,376,483	0.50
5	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	1,468,980	16.6	7.5	10,997,472	0.45
6	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	372,567	4.2	3.3	1,215,713	0.05
7	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	321,434	3.6	1.9	621,469	0.03
8	สวนสาธารณะ	260,913	2.9	1.1	292,315	0.01
9	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	124,485	1.4	1.6	205,389	0.01
ภาคเหนือ						
1	บ้าน	8,454,163	72.5	88.4	747,315,747	96.2
2	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1,297,630	11.1	11.5	14,952,348	1.92
3	ห้องสมุด	1,353,848	11.6	8.6	11,694,160	1.50
4	สวนสาธารณะ	476,099	4.1	4.0	1,910,577	0.25
5	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	116,190	1.0	0.5	55,591	0.01
6	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	88,548	0.8	0.5	47,926	0.01
7	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	170,455	1.5	0.3	47,790	0.01
8	ที่ทำงาน	166,228	1.4	0.1	19,569	0.003
9	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	30,228	0.3	0.0	941	0.0001
10	อื่นๆ	551,579	4.7	1.9	1,064,004	0.14
ในเทศบาล						
1	บ้าน	28,527,378	85.1	150.7	4,299,091,769	94.2
2	ห้องสมุด	7,093,326	21.2	16.4	116,479,952	2.55
3	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	5,100,700	15.2	14.1	71,870,870	1.57

อันดับ	พื้นที่อ่าน	ผู้เคยใช้อ่านในพื้นที่ดังกล่าวในรอบ 1 ปี		จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ใช้ใน 1 ปี	จำนวนการใช้บริการทั้งหมดใน 1 ปี	ร้อยละของการใช้บริการ
		จำนวน (คน)	ร้อยละของประชากรในกลุ่ม			
4	ที่ทำงาน	3,441,163	10.3	12.4	42,802,999	0.94
5	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	3,266,632	9.7	8.5	27,783,443	0.61
6	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	1,389,838	4.1	2.6	3,578,301	0.08
7	สวนสาธารณะ	1,072,796	3.2	2.2	2,410,798	0.05
8	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	827,796	2.5	0.8	662,573	0.01
9	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	635,245	1.9	0.7	466,449	0.01
10	อื่นๆ	565,699	1.7	0.7	391,831	0.01
นอกเทศบาล						
1	บ้าน	25,206,688	77.7	140.8	3,548,228,371	96.7
2	ห้องสมุด	6,617,898	20.4	14.3	94,487,294	2.57
3	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	2,049,271	6.3	6.1	12,470,669	0.34
4	ที่ทำงาน	1,240,844	3.8	6.8	8,395,818	0.23
5	สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)	1,271,859	3.9	3.0	3,852,783	0.10
6	สวนสาธารณะ	658,962	2.0	1.5	959,689	0.03
7	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	496,431	1.5	1.4	671,282	0.02
8	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ	400,590	1.2	1.4	569,089	0.02
9	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	445,485	1.4	0.7	327,077	0.01
10	อื่นๆ	49,787	0.2	0.2	7,965	0.0002

(2.2) ค่าใช้จ่ายสำหรับพื้นที่อ่าน

<u>ระยะทางและค่าเดินทาง</u>

เมื่อพิจารณาระยะทางในการเดินทางของผู้อ่าน โดยวัดจากผู้ที่ไปใช้บริการในแต่ละที่พบว่า โดยภาพรวมของประเทศแล้ว ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นที่ที่มีระยะทางใกล้ประชาชนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับที่อื่น ซึ่งมีระยะทางเฉลี่ย 3.2 กิโลเมิตร รองลงมาคือ สวนสาธารณะ 5 กิโลเมตร ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space 5.9 กิโลเมตร และห้องสมุด 6.7 กิโลเมตร สำหรับค่าเดินทางในการไปยังพื้นที่อ่าน จากผลสำรวจผู้ใช้บริการพบว่าการเดินทางไปยังที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นสถานที่ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อ่านอื่น ๆ โดยค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศในการเดินทางไปยังที่อ่านประจำหมู่บ้าน/ชุมชนอยู่ที่ประมาณ 23.3 บาท และการเดินทางไปยังห้องสมุดเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 29.8 บาท

จะเห็นได้ว่าพื้นที่อ่านที่คนส่วนใหญ่เลือกไปที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้นั้นไม่ได้เป็นสถานที่ที่ใกล้ผู้อ่านมากที่สุด (ไม่รวมบ้าน) ที่อ่านประจำหมู่บ้านชุมชนซึ่งค่อนข้างใกล้กลับเป็นสถานที่ที่มีประชากรไปใช้บริการค่อนข้างน้อย สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่อ่านที่อยู่ใกล้ยังไม่จูงใจให้ผู้อ่านไปใช้บริการเท่าที่ควร

ตารางที่ 152 ระยะทางและค่าเดินทางจำแนกตามพื้นที่อ่าน

	ห้องสมุด	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	สวนสาธารณะ	ที่ทำงาน	สถานศึกษา
ระยะทาง (กิโลเมตร)							
ทั้งประเทศ	6.7	5.9	3.2	7.4	5.0	9.6	9.4
กรุงเทพมหานคร	9.6	7.3	8.1	9.9	5.8	12.3	10.3
ภาคกลาง	4.6	5.7	0.6	1.3	2.4	7.8	5.6
ภาคอีสาน	6.2	7.4	0.2	0.0	0.1	3.3	4.8
ภาคใต้	8.0	5.0	8.0	14.0	10.7	9.7	11.5
ภาคเหนือ	4.4	3.6	0.4	1.0	5.8	3.0	7.7
ในเทศบาล	6.4	6.6	3.5	6.4	5.5	9.7	7.8
นอกเทศบาล	6.9	4.4	2.6	8.8	4.3	9.4	13.5
ค่าเดินทางต่อครั้ง (บาท)							
ทั้งประเทศ	29.8	47.6	23.3	63.6	53.5	65.4	44.1
กรุงเทพมหานคร	43.0	45.3	21.6	33.0	44.9	90.6	36.4
ภาคกลาง	24.4	69.1	15.0	15.0	40.0	150.0	43.3
ภาคอีสาน	22.2	21.5	12.2	-	10.0	60.0	50.0
ภาคใต้	24.5	40.3	50.0	92.4	94.9	41.8	50.9
ภาคเหนือ	58.2	52.2	-	50.0	44.9	20.0	36.6
ในเทศบาล	31.7	50.2	17.9	27.2	61.0	74.0	37.9
นอกเทศบาล	28.2	40.8	42.4	84.1	31.8	42.1	57.8

ค่าบริการของพื้นที่อ่าน

สำหรับค่าบริการของพื้นที่อ่านในที่นี้มีอยู่ 2 สถานที่คือ ห้องสมุด และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working Space โดยทั้ง 2 แห่งมีราคาที่แตกต่างกันค่อนข้างสูง จากผลสำรวจพบว่าโดยเฉลี่ยแล้ว ห้องสมุดมีค่าบริการประมาณ 27 บาทต่อครั้ง และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space มีค่าบริการต่อครั้งประมาณ 86 บาท โดยกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีค่าบริการของร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 134 บาทต่อครั้ง

ตารางที่ 153 ค่าบริการจำแนกตามพื้นที่อ่าน

	ห้องสมุด	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space
ทั้งประเทศ	27	86
วัย		
กลุ่มปฐมวัย	15	30
กลุ่มเด็ก	13	65
กลุ่มเยาวชน	17	70

	ห้องสมุด	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space
กลุ่มวัยทำงาน	47	95
กลุ่มผู้สูงอายุ	115	75
ภาค		
กรุงเทพมหานคร	22	134
ภาคกลาง	2	94
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18	36
ภาคใต้	54	84
ภาคเหนือ	43	63
พื้นที่		
ในเทศบาล	27	94
นอกเทศบาล	27	65

(3) อุปสรรคในการใช้บริการพื้นที่อ่าน

(3.1) บ้าน

จากการที่คนส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน เมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคของบ้านในการเป็นพื้นที่อ่าน โดยรวมแล้วพบว่า ร้อยละ 93.3 ไม่มีอุปสรรคในการอ่านที่บ้าน สำหรับผู้ที่มีอุปสรรคนั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ที่นั่งไม่เพียงพอ และอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน โดยกลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่นอกเทศบาลมีปัญหาต่างๆ ในพื้นที่อ่านที่บ้านมากกว่าประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาล จะเห็นได้ว่า ร้อยละ 94.4 ของประชากรในเทศบาลไม่มีอุปสรรคการอ่าน ในขณะที่ร้อยละ 92 ของประชากรนอกเทศบาลไม่มีอุปสรรคการอ่าน โดยอุปสรรคที่ประชากรนอกเทศบาลเจอคือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 6.6 ในขณะที่ประชากรในเทศบาลเจอปัญหาข้างต้นคิดเป็นร้อยละ 4.8

ตารางที่ 154 อุปสรรคในการอ่านที่บ้าน

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	50,143,917	93.3	50,143,917	93.3
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	1,689,281	3.1	3,028,915	5.6
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	1,037,230	1.9	1,930,447	3.6
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	825,710	1.5	2,607,691	4.9
5	อื่นๆ	37,928	0.1	96,332	0.2
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,922,760	86.1	2,922,760	86.1
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	174,718	5.1	388,810	11.5
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	155,539	4.6	373,654	11.0
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	102,147	3.0	413,422	12.2
5	อื่นๆ	37,928	1.1	75,856	2.2
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	8,422,491	89.6	8,422,491	89.6

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	531,809	5.7	826,037	8.8
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	342,139	3.6	705,106	7.5
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	106,433	1.1	594,238	6.3
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	5,842,268	95.2	5,842,268	95.2
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	237,581	3.9	644,832	10.5
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	58,994	1.0	177,109	2.9
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	28,060,386	96.0	28,060,386	96.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	566,307	1.9	758,446	2.6
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	348,257	1.2	515,883	1.8
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	249,039	0.9	889,855	3.0
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	4,896,012	87.8	4,896,012	87.8
2	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	309,097	5.5	1,187,619	21.3
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	198,043	3.6	1,154,866	20.7
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	172,116	3.1	457,118	8.2
5	อื่นๆ	0	0.0	20,476	0.4
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	7,630,126	100.0	7,630,126	100.0
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	14,878,595	98.6	14,878,595	98.6
2	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	106,267	0.7	106,267	0.7
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	104,557	0.7	132,797	0.9
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	28,240	0.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	14,481,703	99.3	14,481,703	99.3
2	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	108,036	0.7	108,036	0.7
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	5,211,015	65.4	5,211,015	65.4
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	1,296,850	16.3	2,422,435	30.4
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	861,222	10.8	1,726,200	21.7
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	563,604	7.1	2,220,451	27.9
5	อื่นๆ	37,928	0.5	96,332	1.2
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	7,942,478	93.9	7,942,478	93.9
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	392,431	4.6	578,239	6.8
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	71,451	0.8	71,451	0.8
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	47,803	0.6	172,937	2.0

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	26,942,150	94.4	26,942,150	94.4
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	614,018	2.2	1,372,198	4.8
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	486,769	1.7	1,225,588	4.3
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	484,441	1.7	929,362	3.3
5	อื่นๆ	0	0.0	20,476	0.1
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	23,201,767	92.0	23,201,767	92.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	1,075,263	4.3	1,656,717	6.6
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	552,789	2.2	1,001,085	4.0
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	338,941	1.3	1,382,103	5.5
5	อื่นๆ	37,928	0.2	75,856	0.3

(3.2) ห้องสมุด

ห้องสมุดเป็นสถานที่ที่คนเลือกอ่านเป็นอันดับ 2 รองจากบ้าน ร้อยละ 74 ของผู้ที่ได้ไปอ่านที่ห้องสมุดไม่มีอุปสรรคในการอ่าน สำหรับปัญหาที่เจอในห้องสมุดส่วนใหญ่คือ ปัญหาด้านที่นั่งไม่พอ โดยมีผู้อ่านที่มีปัญหาด้านนี้จำนวน 2,502,921 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 รองลงมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 15.9 และอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน คิดเป็นร้อยละ 12.1

ทั้งนี้จากการที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า กลุ่มวัยเรียนส่วนใหญ่มีการใช้ห้องสมุดมากกว่ากลุ่มวัยอื่น ๆ หากเมื่อพิจารณาปัญหาที่ใหญ่ที่สุดที่กลุ่มวัยนี้พบเจอนั้น สำหรับกลุ่มเด็กคือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ สำหรับกลุ่มเยาวชนคือ ที่นั่งไม่เพียงพอ จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าห้องสมุดจะเป็นพื้นที่อ่านของกลุ่มวัยเรียนอยู่ แต่ยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการใช้พื้นที่อ่านดังกล่าวอยู่บ้างเช่นกัน นอกจากนี้หากมองในมิติภาคและพื้นที่จะเห็นได้ว่าปัญหาส่วนใหญ่ของทุกภาคและพื้นที่คือ ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่นั่งไม่พอ และอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน และสำหรับปัญหาด้านการเดินทางนั้น ประชากรในพื้นที่นอกเทศบาลจะมีปัญหามากกว่าประชากรในพื้นที่เทศบาล

ตารางที่ 155 อุปสรรคในการอ่านที่ห้องสมุด

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	10,149,163	74.0	10,149,163	74.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	1,186,515	8.7	2,178,435	15.9
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	1,181,637	8.6	2,502,921	18.3
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	331,473	2.4	583,258	4.3
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	279,645	2.0	700,479	5.1
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	191,870	1.4	1,661,635	12.1
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	190,763	1.4	497,660	3.6
8	ราคาแพง	162,230	1.2	300,352	2.2

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9	อื่นๆ	37,928	0.3	48,863	0.4
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	324,927	80.5	324,927	80.5
2	อื่นๆ	37,928	9.4	48,863	12.1
3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	18,983	4.7	18,983	4.7
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	10,935	2.7	21,870	5.4
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	10,935	2.7	10,935	2.7
6	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	40,852	10.1
7	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	18,983	4.7
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	4,303,733	86.0	4,303,733	86.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	262,289	5.2	424,820	8.5
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	223,699	4.5	334,654	6.7
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	156,405	3.1	212,503	4.2
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	56,098	1.1	224,940	4.5
6	ราคาแพง	0	0.0	56,098	1.1
7	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	56,098	1.1
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	56,098	1.1
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,146,653	71.4	3,146,653	71.4
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	440,289	10.0	916,000	20.8
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	412,086	9.3	888,955	20.2
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	124,838	2.8	659,544	15.0
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	115,092	2.6	232,950	5.3
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	62,000	1.4	177,092	4.0
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	56,098	1.3	225,858	5.1
8	ราคาแพง	52,450	1.2	108,548	2.5
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,209,185	61.7	2,209,185	61.7
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	468,138	13.1	1,156,318	32.3
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	460,285	12.8	696,515	19.4
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	118,115	3.3	346,010	9.7
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	109,780	3.1	219,560	6.1
6	ราคาแพง	109,780	3.1	109,780	3.1
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	108,036	3.0	108,036	3.0
8	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	679,845	19.0
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	164,665	52.7	164,665	52.7
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	51,854	16.6	127,292	40.7
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	49,511	15.8	95,949	30.7

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	46,438	14.9	46,438	14.9
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	75,438	24.1
6	ราคาแพง	0	0.0	25,927	8.3
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	25,927	8.3
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	25,927	8.3
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,078,442	90.9	2,078,442	90.9
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	65,792	2.9	65,792	2.9
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	54,857	2.4	130,225	5.7
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	54,857	2.4	76,726	3.4
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	20,511	0.9	20,511	0.9
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	10,935	0.5	21,870	1.0
7	อื่นๆ	0	0.0	10,935	0.5
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,209,860	77.6	2,209,860	77.6
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	384,691	13.5	384,691	13.5
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	151,335	5.3	201,122	7.1
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	101,548	3.6	101,548	3.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	4,030,138	96.0	4,030,138	96.0
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	108,036	2.6	108,036	2.6
3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	62,000	1.5	62,000	1.5
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	62,000	1.5
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,365,710	45.2	1,365,710	45.2
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	868,127	28.7	1,561,744	51.6
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	405,756	13.4	1,429,697	47.3
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	203,037	6.7	457,992	15.1
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	124,838	4.1	1,195,815	39.5
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	18,983	0.6	103,905	3.4
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	87,139	2.9
8	ราคาแพง	0	0.0	25,927	0.9
9	อื่นๆ	37,928	1.3	37,928	1.3
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	465,015	34.3	465,015	34.3
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	336,333	24.8	558,308	41.2
3	ราคาแพง	162,230	12.0	274,425	20.3
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	112,195	8.3	276,840	20.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	109,780	8.1	331,756	24.5
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	56,098	4.1	443,952	32.8

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	56,098	4.1	221,976	16.4
8	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	56,098	4.1	220,744	16.3
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	5,518,971	77.8	5,518,971	77.8
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	683,011	9.6	1,282,662	18.1
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	512,787	7.2	960,213	13.5
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	197,620	2.8	372,381	5.2
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	117,553	1.7	170,003	2.4
6	ราคาแพง	52,450	0.7	52,450	0.7
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	10,935	0.2	567,262	8.0
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	58,994	0.8
9	อื่นๆ	0	0.0	10,935	0.2
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	4,630,192	70.0	4,630,192	70.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	673,728	10.2	1,218,222	18.4
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	498,626	7.5	1,220,259	18.4
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	213,920	3.2	413,255	6.2
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	190,763	2.9	438,666	6.6
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	180,935	2.7	1,094,373	16.5
7	ราคาแพง	109,780	1.7	247,902	3.7
8	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	82,025	1.2	328,098	5.0
9	อื่นๆ	37,928	0.6	37,928	0.6

(3.3) ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space

ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-workink space ในปัจจุบันเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้น จากการที่เป็นพื้นที่อ่านที่อยู่ประมาณอันดับ 3 รองจากบ้านและห้องสมุด จากการสำรวจพบว่าประชากร 4,515,820 คน หรือร้อยละ 63.2 ของผู้ใช้บริการร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space ในการเป็นพื้นที่อ่านไม่มีอุปสรรคในการใช้บริการ สำหรับผู้ที่ใช้บริการร้อยละ 23.4 มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ร้อยละ 14.3 มีปัญหาด้านอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน ร้อยละ 12.2 มีปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ และร้อยละ 10.2 มีปัญหาด้านเดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง

เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงาน หากพิจารณาปัญหาที่กลุ่มวัยทำงานเจอ คือ ร้อยละ 21.7 มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ร้อยละ 13.9 มีปัญหาด้านเดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง ร้อยละ 9.1 มีปัญหาด้านอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน และร้อยละ 5.2 มีปัญหาด้านราคาแพง โดยวัยทำงานมีค่าใช้จ่ายสำหรับค่าบริการเฉลี่ย 95 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space จะเป็นสถานที่ที่กลุ่มวัยทำงานเลือกใช้นอกจากบ้านและที่ทำงาน แต่สถานที่ดังกล่าวยังคงมีปัญหาอยู่บ้างด้านความสามารถในการจ่าย

ตารางที่ 156 อุปสรรคในการอ่านที่ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	4,515,820	63.2	4,515,820	63.2
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	833,530	11.7	1,672,663	23.4
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	457,610	6.4	871,481	12.2
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	376,209	5.3	727,653	10.2
5	ราคาแพง	349,839	4.9	500,304	7.0
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	275,913	3.9	1,024,131	14.3
7	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	243,416	3.4	492,389	6.9
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	77,157	1.1	324,734	4.5
9	อื่นๆ	20,476	0.3	53,280	0.7
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	34,833	42.6	34,833	42.6
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	32,804	40.1	32,804	40.1
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	14,120	17.3	25,055	30.6
4	ราคาแพง	0	0.0	25,055	30.6
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	14,120	17.3
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	10,935	13.4
7	อื่นๆ	0	0.0	32,804	40.1
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	109,714	24.6	109,714	24.6
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	170,683	38.3	279,231	62.7
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	56,646	12.7	221,291	49.7
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	56,098	12.6	56,098	12.6
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	52,450	11.8	221,291	49.7
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	56,646	12.7
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	56,098	12.6
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	953,615	65.8	953,615	65.8
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	220,743	15.2	332,246	22.9
3	ราคาแพง	110,955	7.7	215,855	14.9
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	56,646	3.9	112,744	7.8
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	54,857	3.8	275,600	19.0
6	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	52,450	3.6	108,548	7.5
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	277,389	19.1
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,057,219	66.8	3,057,219	66.8
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	527,886	11.5	993,156	21.7
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	376,209	8.2	634,418	13.9
4	ราคาแพง	238,885	5.2	238,885	5.2

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	153,017	3.3	415,814	9.1
6	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	114,357	2.5	225,522	4.9
7	ที่นั่งไม่เพียงพอ	111,165	2.4	111,165	2.4
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	114,357	2.5
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	360,439	60.6	360,439	60.6
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	88,101	14.8	172,681	29.0
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	52,130	8.8	84,580	14.2
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	32,450	5.5	125,968	21.2
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	20,511	3.4	88,101	14.8
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	20,511	3.4	40,987	6.9
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	26,202	4.4
8	ราคาแพง	0	0.0	20,511	3.4
9	อื่นๆ	20,476	3.4	20,476	3.4
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,023,255	55.6	1,023,255	55.6
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	306,035	16.6	360,892	19.6
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	153,017	8.3	316,969	17.2
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	153,017	8.3	163,952	8.9
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	108,172	5.9	108,172	5.9
6	ราคาแพง	54,857	3.0	86,302	4.7
7	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	20,511	1.1	20,511	1.1
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	20,511	1.1	20,511	1.1
9	อื่นๆ	0	0.0	32,804	1.8
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,508,756	83.5	1,508,756	83.5
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	129,104	7.1	258,208	14.3
3	ราคาแพง	129,104	7.1	143,224	7.9
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	40,322	2.2	40,322	2.2
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	284,411	15.7
6	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	26,202	1.4
7	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	14,120	0.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,022,079	78.4	1,022,079	78.4
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	169,652	13.0	169,652	13.0
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	111,165	8.5	111,165	8.5
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	111,165	8.5
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	538,314	59.6	538,314	59.6
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	112,027	12.4	112,027	12.4

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	92,747	10.3	343,994	38.1
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	82,573	9.1	139,219	15.4
5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	56,646	6.3	133,768	14.8
6	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	25,927	2.9
7	อื่นๆ	20,476	2.3	20,476	2.3
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	423,417	32.6	423,417	32.6
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	305,644	23.6	709,568	54.7
3	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	222,905	17.2	346,593	26.7
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	179,786	13.9	541,528	41.7
5	ราคาแพง	165,878	12.8	270,778	20.9
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	527,620	40.7
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	170,455	13.1
8	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	56,098	4.3
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,264,616	64.0	3,264,616	64.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	540,039	10.6	986,791	19.3
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	312,964	6.1	444,066	8.7
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	264,182	5.2	559,528	11.0
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	249,986	4.9	575,484	11.3
6	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	187,318	3.7	347,743	6.8
7	ราคาแพง	183,961	3.6	334,426	6.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	77,157	1.5	268,636	5.3
9	อื่นๆ	20,476	0.4	53,280	1.0
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,251,204	61.1	1,251,204	61.1
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	293,491	14.3	685,872	33.5
3	ราคาแพง	165,878	8.1	165,878	8.1
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	144,646	7.1	427,415	20.9
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	112,027	5.5	168,125	8.2
6	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	56,098	2.7	144,646	7.1
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	25,927	1.3	448,647	21.9
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	56,098	2.7

(3.4) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน

ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นพื้นที่อ่านที่มีระยะทางใกล้ผู้อ่านมากเมื่อเปรียบเทียบกับที่อื่นๆ แต่กลับมีคนอ่านน้อย เมื่อพิจารณาอุปสรรคในการใช้บริการพบว่าประชากรจำนวน 959,239 คน หรือร้อยละ 72.4 ของผู้ใช้บริการไม่มีอุปสรรค สำหรับอุปสรรคที่พบเจอส่วนใหญ่เป็นอุปสรรคด้านที่นั่งไม่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และราคาแพง

ตารางที่ 157 อุปสรรคในการอ่านที่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	959,239	72.4	959,239	72.4
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	125,885	9.5	147,755	11.2
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	54,857	4.1	54,857	4.1
4	ราคาแพง	0	0.0	21,870	1.7
5	อื่นๆ	184,245	13.9	184,245	13.9
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	65,046	85.6	65,046	85.6
2	ราคาแพง		0.0	10,935	14.4
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	10,935	14.4
4	อื่นๆ	10,935	14.4	10,935	14.4
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	161,475	74.6	161,475	74.6
2	ราคาแพง		0.0	10,935	5.1
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	10,935	5.1
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	54,857	25.4	54,857	25.4
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	675,326	71.1	675,326	71.1
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	125,885	13.3	125,885	13.3
3	อื่นๆ	148,002	15.6	148,002	15.6
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	57,392	69.4	57,392	69.4
2	อื่นๆ	25,308	30.6	25,308	30.6
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	262,732	80.0	262,732	80.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	54,857	16.7	54,857	16.7
3	ราคาแพง	0	0.0	10,935	3.3
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	10,935	3.3
5	อื่นๆ	10,935	3.3	10,935	3.3
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	92,971	23.7	92,971	23.7
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	125,885	32.1	125,885	32.1
3	อื่นๆ	173,310	44.2	173,310	44.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	362,861	100.0	362,861	100.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	124,485	100.0	124,485	100.0
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	116,190	100.0	116,190	100.0

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	588,694	71.1	588,694	71.1
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	54,857	6.6	54,857	6.6
3	ราคาแพง		0.0	10,935	1.3
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	10,935	1.3
5	อื่นๆ	184,245	22.3	184,245	22.3
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	370,545	74.6	370,545	74.6
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	125,885	25.4	136,820	27.6
3	ราคาแพง		0.0	10,935	2.2

(3.5) แหล่งเรียนรู้ชุมชน

แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นพื้นที่อ่านที่คนเลือกใช้น้อยมาก โดยเมื่อสำรวจอุปสรรคที่ผู้ใช้บริการพบเจอ พบว่าประชากรจำนวน 739,073 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.4 ของผู้ใช้บริการไม่มีอุปสรรค สำหรับผู้มีอุปสรรคพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่เจอคือ ร้อยละ 29.2 มีปัญหาด้านอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน ร้อยละ 23 มีปัญหาด้านระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม และร้อยละ 20.6 มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ

ตารางที่ 158 อุปสรรคในการอ่านที่แหล่งเรียนรู้ชุมชน

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	739,073	68.4	739,073	68.4
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	166,884	15.4	248,909	23.0
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	92,747	8.6	92,747	8.6
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	56,098	5.2	222,982	20.6
5	ราคาแพง	25,927	2.4	25,927	2.4
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	315,729	29.2
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	118,674	11.0
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	64,058	100.0	64,058	100.0
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	58,994	100.0	58,994	100.0
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	161,475	59.3	161,475	59.3
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	56,098	20.6	110,955	40.7
3	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	54,857	20.1	110,955	40.7
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน		0.0	110,955	40.7
กลุ่มวัยทำงาน					

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ไม่มีอุปสรรค	390,157	65.6	390,157	65.6
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	112,027	18.8	112,027	18.8
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	92,747	15.6	92,747	15.6
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	204,774	34.4
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	112,027	18.8
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	92,747	15.6
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	64,388	71.3	64,388	71.3
2	ราคาแพง	25,927	28.7	25,927	28.7
3	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	25,927	28.7
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	25,927	28.7
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	262,732	82.7	262,732	82.7
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	54,857	17.3	54,857	17.3
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	54,857	17.3
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน		0.0	54,857	17.3
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	194,985	100.0	194,985	100.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	158,173	100.0	158,173	100.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	90,733	28.2	90,733	28.2
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	112,027	34.9	137,954	42.9
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	92,747	28.9	92,747	28.9
4	ราคาแพง	25,927	8.1	25,927	8.1
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	112,027	34.9
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	204,774	63.7
7	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	118,674	36.9
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	32,450	36.6	32,450	36.6
8	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	56,098	63.4	56,098	63.4
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	580,388	91.4	580,388	91.4
6	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	54,857	8.6	54,857	8.6
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	54,857	8.6
8	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	54,857	8.6
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	158,685	35.6	158,685	35.6
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	112,027	25.1	194,052	43.6
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	92,747	20.8	92,747	20.8

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	56,098	12.6	168,125	37.7
5	ราคาแพง	25,927	5.8	25,927	5.8
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	260,872	58.6
8	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	118,674	26.6

(3.6) สวนสาธารณะ

ร้อยละ 59.2 ของผู้ใช้สวนสาธารณะเป็นพื้นที่อ่านไม่มีอุปสรรคในการอ่าน สำหรับผู้มีอุปสรรคในการอ่านนั้น ปัญหาที่เจอส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 26.4 มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ร้อยละ 21.5 มีปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ และร้อยละ 20.5 มีปัญหาด้านอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน

ตารางที่ 159 อุปสรรคในการอ่านที่สวนสาธารณะ

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	985,443	59.2	985,443	59.2
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	245,823	14.8	439,217	26.4
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	133,145	8.0	358,553	21.5
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	122,668	7.4	177,525	10.7
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	68,977	4.1	340,786	20.5
6	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	62,419	3.7	237,033	14.2
7	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	46,713	2.8	74,953	4.5
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	55,561	55.7	55,561	55.7
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	15,869	15.9	44,109	44.3
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	14,120	14.2	29,989	30.1
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	14,120	14.2	14,120	14.2
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	29,989	30.1
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	0	0.0	28,240	28.3
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	221,710	80.2	221,710	80.2
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	54,857	19.8	54,857	19.8
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	52,450	19.0
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	52,450	19.0
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	330,546	45.3	330,546	45.3
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	117,276	16.1	235,792	32.3
3	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	108,548	14.9	163,405	22.4
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	62,419	8.6	237,033	32.5
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	56,098	7.7	219,503	30.1

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	54,857	7.5	232,145	31.8
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	345,175	75.1	345,175	75.1
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	114,357	24.9	114,357	24.9
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	32,450	32.6	32,450	32.6
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	46,713	46.9	46,713	46.9
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	26,202	26.3
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	26,202	26.3
8	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	20,511	20.6	20,511	20.6
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	175,506	46.1	175,506	46.1
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	75,368	19.8	130,225	34.2
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	54,857	14.4	54,857	14.4
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	54,857	14.4	54,857	14.4
5	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	20,511	5.4	20,511	5.4
6	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	54,857	14.4
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	312,628	85.2	312,628	85.2
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	26,202	7.1	54,442	14.8
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	14,120	3.8	40,322	11.0
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	14,120	3.8	14,120	3.8
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	54,442	14.8
6	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	14,120	3.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	232,457	100.0	232,457	100.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	120,206	46.1	120,206	46.1
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	78,288	30.0	140,707	53.9
3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	62,419	23.9	124,838	47.8
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	140,707	53.9
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	15,869	6.1
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	144,646	51.8	144,646	51.8
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	170,455	40.2	279,003	65.9
3	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	108,548	25.6	108,548	25.6
4	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	112,196	26.5
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	108,548	25.6
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	104,900	24.8

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	563,514	56.0	563,514	56.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	189,725	18.9	327,021	32.5
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	70,726	7.0	177,618	17.7
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	68,977	6.9	215,948	21.5
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	66,570	6.6	121,427	12.1
6	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	46,713	4.6	74,953	7.4
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	421,929	64.0	421,929	64.0
2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	62,419	9.5	237,033	36.0
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	62,419	9.5	180,935	27.5
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	56,098	8.5	112,196	17.0
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	56,098	8.5	56,098	8.5
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	124,838	18.9

(3.7) ที่ทำงาน (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)

ที่ทำงานเป็นสถานที่ที่มีการเลือกใช้เป็นพื้นที่อ่านค่อนข้างมากในกลุ่มคนวัยทำงานและผู้สูงอายุ และอาจมีบ้างในกลุ่มเด็กปฐมวัยในกรณีที่ไปอ่านที่ทำงานผู้ปกครอง จากการสำรวจอุปสรรคในการใช้ที่ทำงานเป็นพื้นที่อ่าน ร้อยละ 69.2 ของผู้อ่านในที่ทำงานไม่มีอุปสรรค สำหรับผู้ที่มีอุปสรรคคือ ร้อยละ 16.2 มีปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ ร้อยละ 14.0 มีปัญหาด้านระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม และร้อยละ 11.2 มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ

หากพิจารณาในกลุ่มผู้ที่ใช้ที่ทำงานเป็นพื้นที่อ่านมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ กลุ่มวัยทำงาน พบว่า ร้อยละ 80 ของประชากรในกลุ่มวัยทำงานที่อ่านที่ทำงานไม่มีอุปสรรคในการอ่าน สำหรับผู้ที่มีปัญหาหรืออุปสรรคส่วนใหญ่มีปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 9.6 รองลงมา คือ อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน คิดเป็นร้อยละ 7.2 และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 6.4

ตารางที่ 160 อุปสรรคในการอ่านที่ทำงาน

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,237,768	69.2	3,237,768	69.2
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	408,069	8.7	657,745	14.0
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	351,222	7.5	758,341	16.2
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	265,841	5.7	441,552	9.4
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	259,118	5.5	503,020	10.7
6	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	48,278	1.0	522,323	11.2
7	อื่นๆ	111,711	2.4	139,478	3.0
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	15,869	45.6	15,869	45.6

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	อื่นๆ	18,964	54.4	18,964	54.4
กลุ่มเด็ก					
1	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	56,646	100.0	56,646	100.0
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	56,646	100.0
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	220,579	26.8	220,579	26.8
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	351,422	42.8	601,098	73.2
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	124,838	15.2	357,195	43.5
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	124,838	15.2	300,549	36.6
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	243,903	29.7
6	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	243,903	29.7
7	ราคาแพง	0	0.0	56,646	6.9
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,885,819	80.0	2,885,819	80.0
2	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	259,118	7.2	259,118	7.2
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	226,385	6.3	344,500	9.6
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	141,003	3.9	141,003	3.9
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	230,142	6.4
6	อื่นๆ	92,747	2.6	92,747	2.6
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	115,501	70.5	115,501	70.5
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	48,277	29.5	48,277	29.5
3	อื่นๆ	0	0.0	27,767	17.0
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,701,421	98.8	1,701,421	98.8
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	20,511	1.2	20,511	1.2
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	542,620	100.0	542,620	100.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	327,236	100.0	327,236	100.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	614,622	31.9	614,622	31.9
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	408,069	21.2	657,745	34.2
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	265,841	13.8	441,552	22.9
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	259,118	13.5	503,021	26.1
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	236,865	12.3	643,984	33.5
6	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	27,767	1.4	501,811	26.1
7	อื่นๆ	111,711	5.8	139,478	7.2
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	51,871	31.2	51,871	31.2

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	114,357	68.8	114,357	68.8
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,622,942	76.2	2,622,942	76.2
2	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	283,231	8.2	283,231	8.2
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	259,118	7.5	315,764	9.2
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	141,003	4.1	254,295	7.4
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	114,357	3.3	459,057	13.3
6	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	20,511	0.6	195,272	5.7
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	614,826	49.5	614,826	49.5
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	236,865	19.1	299,284	24.1
3	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	124,838	10.1	374,514	30.2
4	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	124,838	10.1	187,257	15.1
5	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	27,767	2.2	327,051	26.4
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	187,256	15.1
7	อื่นๆ	111,711	9.0	139,478	11.2

(3.8) สถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุดในสถานศึกษา)

ปัญหาที่เจอในสถานศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่อ่านประเภทอื่นๆ โดยประชากรจำนวน 3,193,610 คน หรือร้อยละ 70.6 ของผู้ที่อ่านภายในสถานศึกษาไม่มีอุปสรรคในการใช้พื้นที่อ่านข้างต้น สำหรับผู้ที่มีอุปสรรคส่วนใหญ่อุปสรรคที่พบเจอคืออำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ โดยคิดเป็นร้อยละ 18.3 รองลงมาคือ เดินทางลำบากคิดเป็นร้อยละ 18.2 และปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.7 ของผู้ที่อ่านที่สถานศึกษาทั้งหมด

จากการที่ได้กล่าวไปแล้วข้าวต้น สถานศึกษาเป็นพื้นที่อ่านที่มีบทบาทค่อนข้างสูงสำหรับกลุ่มวัยเรียนรองจากบ้าน หรือห้องสมุด เมื่อพิจารณาอุปสรรคที่กลุ่มวัยเรียนเจอพบว่า ปัญหาในกลุ่มเด็กคือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ที่นั่งไม่เพียงพอ และอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน สำหรับกลุ่มเยาวชนปัญหาที่พบเจอคือ เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และอากาศ แสง เสียงไม่เหมาะแก่การอ่าน ตามลำดับ

ตารางที่ 161 อุปสรรคในการอ่านที่สถานศึกษา

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,193,610	70.6	3,193,610	70.6
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	590,663	13.1	822,368	18.2
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	387,407	8.6	828,837	18.3
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	222,972	4.9	439,545	9.7
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	58,994	1.3	113,851	2.5

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	51,761	1.1	332,575	7.4
7	อื่น ๆ	18,964	0.4	18,964	0.4
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	186,734	76.3	186,734	76.3
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	39,175	16.0	53,295	21.8
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	42,360	17.3
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	28,240	11.5
5	อื่น ๆ	18,964	7.7	18,964	7.7
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	926,947	81.0	926,947	81.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	162,531	14.2	162,531	14.2
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	54,857	4.8	54,857	4.8
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	56,098	4.9
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	56,098	4.9
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	961,868	60.7	961,868	60.7
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	225,498	14.2	350,336	22.1
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	176,599	11.1	407,167	25.7
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	109,714	6.9	109,714	6.9
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	58,994	3.7	113,851	7.2
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	51,761	3.3	220,470	13.9
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,097,586	75.1	1,097,586	75.1
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	271,132	18.6	363,879	24.9
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	92,747	6.3	210,862	14.4
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	210,862	14.4
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	20,476	22.9	20,476	22.9
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	48,277	54.1	48,277	54.1
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	20,511	23.0	20,511	23.0
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	27,767	31.1
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,072,796	74.4	1,072,796	74.4
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	218,809	15.2	218,809	15.2
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	130,225	9.0	130,225	9.0
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	20,511	1.4	75,368	5.2
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	109,714	7.6
6	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	0	0.0	54,857	3.8
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,131,059	83.0	1,131,059	83.0

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	101,548	7.5	101,548	7.5
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	78,027	5.7	92,147	6.8
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	51,761	3.8	80,001	5.9
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	42,360	3.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	80,200	100.0	80,200	100.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	795,198	54.1	795,198	54.1
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	293,826	20.0	511,411	34.8
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	209,251	14.2	595,824	40.6
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	92,747	6.3	210,862	14.4
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	58,994	4.0	58,994	4.0
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	86,761	5.9
7	อื่น ๆ	18,964	1.3	18,964	1.3
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	114,357	67.1	114,357	67.1
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	56,098	32.9	56,098	32.9
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	56,098	32.9
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	56,098	32.9
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,404,157	73.9	2,404,157	73.9
2	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	478,457	14.7	492,577	15.1
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	130,225	4.0	290,700	8.9
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	128,918	4.0	415,182	12.8
5	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	58,994	1.8	113,851	3.5
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	51,761	1.6	248,710	7.6
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	789,453	62.1	789,453	62.1
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	258,489	20.3	413,655	32.5
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	112,206	8.8	329,791	25.9
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	92,747	7.3	148,845	11.7
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	83,865	6.6
6	อื่น ๆ	18,964	1.5	18,964	1.5

(3.9) สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)

สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะเป็นพื้นที่อ่านที่คนไม่ได้ใช้อ่านเป็นหลัก ส่วนใหญ่มักอ่านระหว่างรอ โดยผู้ที่อ่านในพื้นที่ดังกล่าวร้อยละ 97.7 ไม่มีปัญหาในการอ่าน ส่วนปัญหาที่ผู้อ่านพบในปัจจุบันคือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน และที่นั่งไม่เพียงพอ ตามลำดับ

ตารางที่ 162 อุปสรรคในการอ่านที่สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,221,996	79.7	1,221,996	79.7
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	243,612	15.9	293,123	19.1
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	49,511	3.2	340,048	22.2
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	18,983	1.2	332,616	21.7
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	15,869	31.7	15,869	31.7
2	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	18,983	38.0	34,140	68.3
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	15,157	30.3	15,157	30.3
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	34,139	68.3
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	51,761	100.0	51,761	100.0
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	172,846	100.0	172,846	100.0
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	923,526	85.8	923,526	85.8
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	153,017	14.2	153,017	14.2
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	153,017	14.2
4	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	129,104	12.0
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ที่นั่งไม่เพียงพอ	75,438	36.1	124,949	59.8
2	ไม่มีอุปสรรค	57,994	27.8	57,994	27.8
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	49,511	23.7	176,803	84.6
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	25,927	12.4	25,927	12.4
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	145,459	69.6
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	513,910	71.2	513,910	71.2
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	153,017	21.2	153,017	21.2
3	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	54,857	7.6	54,857	7.6
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	173,528	24.0
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	297,034	100.0	297,034	100.0
2	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	0	0.0	129,104	43.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	219,200	100.0	219,200	100.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	161,625	50.4	161,625	50.4
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	90,595	28.2	140,106	43.7
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	49,511	15.4	210,942	65.8

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	18,983	5.9	159,089	49.6
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	30,228	100.0	30,228	100.0
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	970,025	81.8	970,025	81.8
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	191,758	16.2	215,342	18.2
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	23,584	2.0	191,429	16.1
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	0	0.0	235,852	19.9
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	251,971	67.3	251,971	67.3
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	51,854	13.8	77,781	20.8
3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	25,927	6.9	148,619	39.7
4	ระยะเวลาในการเปิดไม่เหมาะสม	25,927	6.9	44,910	12.0
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	18,983	5.1	96,764	25.8

(4) คุณลักษณะของพื้นที่อ่านที่ผู้อ่านพึงประสงค์

การประเมินคุณลักษณะพื้นที่อ่านที่ผู้อ่านพึงประสงค์เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งลักษณะความต้องการของผู้อ่าน เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าพื้นที่อ่านในอุดมคติของผู้อ่านกับพื้นที่อ่านในปัจจุบันมีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ของความต้องการของแต่ละกลุ่มวัย ภาค หรือพื้นที่

ในภาพรวมสิ่งที่ผู้อ่านให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกคือ ความสะดวกในการเดินทาง โดยมีประชากรจำนวน 25,999,647 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.9 ของประชากรทั้งหมด เลือกเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ร้อยละ 15.1 คือ เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงกับความต้องการ ร้อยละ 9.8 คือ อากาศ/แสงเสียง/เสียงภายในแหล่งเรียนรู้ และร้อยละ 7 คือ ที่จอดรถ ซึ่งคุณลักษณะข้างต้นเป็นคุณลักษณะที่ผู้อ่านเลือกเป็นจำนวนมาก โดยหากพิจารณาคุณลักษณะที่ผู้อ่านแต่ละวัยให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ สำหรับกลุ่มปฐมวัยและกลุ่มเด็กคือ 1) ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง 2) เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ และ 3) อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้ สำหรับกลุ่มเยาวชนคือ 1) ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง 2) เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต สำหรับกลุ่มวัยทำงานคือ 1) ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง 2) เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ และ 3) อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้ และสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุคือ 1) ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง 2) อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้เนื้อหาและ 3) รูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ ตามลำดับ โดยประชากรในกรุงเทพมหานครจะค่อนข้างให้ความสำคัญกับที่จอดรถมากกว่าพื้นที่อื่น

ตารางที่ 163 คุณลักษณะของพื้นที่อ่านที่พึงประสงค์

อันดับ	คุณลักษณะ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	25,999,647	42.9	37,149,553	61.3
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	9,162,435	15.1	24,939,291	41.1
3	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	5,935,087	9.8	23,440,878	38.7
4	ที่จอดรถ	4,264,670	7.0	10,967,631	18.1
5	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	3,895,667	6.4	9,287,746	15.3
6	ราคาในการเข้าใช้บริการ	3,753,004	6.2	12,986,377	21.4
7	ความเพียงพอของที่นั่ง	3,345,670	5.5	16,651,331	27.5
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	3,295,301	5.4	17,335,138	28.6
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	774,385	1.3	6,098,583	10.1
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	217,524	0.4	3,886,110	6.4
กลุ่มปฐมวัย					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	1,804,431	43.5	2,545,361	61.3
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	1,037,734	25.0	2,265,942	54.6
3	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	477,313	11.5	1,912,660	46.1
4	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	181,792	4.4	527,326	12.7
5	ที่จอดรถ	181,106	4.4	698,795	16.8
6	ราคาในการเข้าใช้บริการ	151,918	3.7	672,376	16.2
7	ความเพียงพอของที่นั่ง	127,614	3.1	1,052,318	25.4
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	103,270	2.5	733,951	17.7
9	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	44,019	1.1	281,782	6.8
10	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	40,268	1.0	477,181	11.5
กลุ่มเด็ก					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	3,780,949	41.6	5,575,620	61.4
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	1,836,847	20.2	4,904,862	54.0
3	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	827,211	9.1	3,090,545	34.0
4	ราคาในการเข้าใช้บริการ	669,212	7.4	2,332,562	25.7
5	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	649,267	7.2	1,171,186	12.9
6	ความเพียงพอของที่นั่ง	480,589	5.3	2,393,929	26.4
7	ที่จอดรถ	460,251	5.1	1,562,560	17.2
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	269,317	3.0	1,950,853	21.5
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	106,618	1.2	1,021,544	11.3
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	0	0.0	446,790	4.9
กลุ่มเยาวชน					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	2,266,168	37.7	3,439,271	57.2
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	1,188,622	19.8	2,881,932	47.9
3	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	621,958	10.3	2,834,568	47.1
4	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	575,567	9.6	2,521,586	41.9
5	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	412,283	6.9	1,070,177	17.8

อันดับ	คุณลักษณะ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6	ความเพียงพอของที่นั่ง	392,347	6.5	1,652,613	27.5
7	ที่จอดรถ	289,288	4.8	790,849	13.1
8	ราคาในการเข้าใช้บริการ	153,309	2.5	722,736	12.0
9	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	115,641	1.9	527,374	8.8
10	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	0	0.0	669,361	11.1
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	14,314,456	42.7	20,806,602	62.1
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	4,264,023	12.7	12,301,088	36.7
3	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	3,151,274	9.4	12,632,564	37.7
4	ที่จอดรถ	2,789,796	8.3	6,934,730	20.7
5	ราคาในการเข้าใช้บริการ	2,501,487	7.5	8,297,825	24.8
6	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	2,187,281	6.5	5,647,149	16.9
7	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	2,011,497	6.0	10,147,791	30.3
8	ความเพียงพอของที่นั่ง	1,737,947	5.2	9,216,685	27.5
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	530,173	1.6	2,926,946	8.7
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	0	0.0	2,209,702	6.6
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	3,833,642	48.5	4,782,699	60.5
2	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	903,723	11.4	3,283,523	41.5
3	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	835,209	10.6	2,585,467	32.7
4	ความเพียงพอของที่นั่ง	607,173	7.7	2,335,784	29.5
5	ที่จอดรถ	544,229	6.9	980,698	12.4
6	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	465,044	5.9	871,908	11.0
7	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	289,260	3.7	1,667,973	21.1
8	ราคาในการเข้าใช้บริการ	277,078	3.5	960,877	12.1
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	97,326	1.2	1,003,550	12.7
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	57,865	0.7	420,464	5.3
กรุงเทพมหานคร					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	3,589,007	43.6	5,266,224	63.9
2	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	1,152,677	14.0	3,765,173	45.7
3	ที่จอดรถ	969,137	11.8	2,546,955	30.9
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	915,823	11.1	2,190,072	26.6
5	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	677,558	8.2	2,487,465	30.2
6	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	412,848	5.0	1,284,445	15.6
7	ราคาในการเข้าใช้บริการ	239,320	2.9	1,981,274	24.0
8	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	153,017	1.9	447,011	5.4
9	ความเพียงพอของที่นั่ง	119,106	1.4	3,118,754	37.9
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	10,935	0.1	716,417	8.7
ภาคกลาง					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	5,939,499	41.7	9,547,457	67.0

อันดับ	คุณลักษณะ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	1,797,743	12.6	4,756,904	33.4
3	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	1,412,472	9.9	4,951,814	34.8
4	ราคาในการเข้าใช้บริการ	1,386,512	9.7	3,489,055	24.5
5	ความเพียงพอของที่นั่ง	1,259,967	8.8	4,632,480	32.5
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	884,316	6.2	4,449,425	31.2
7	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	755,595	5.3	2,213,824	15.5
8	ที่จอดรถ	732,058	5.1	3,121,698	21.9
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	65,881	0.5	1,015,354	7.1
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	14,120	0.1	738,670	5.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	8,795,112	48.8	11,091,524	61.5
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	2,696,232	15.0	7,850,093	43.5
3	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	2,145,644	11.9	3,305,360	18.3
4	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	1,211,316	6.7	6,598,358	36.6
5	ความเพียงพอของที่นั่ง	1,177,483	6.5	4,957,510	27.5
6	ราคาในการเข้าใช้บริการ	824,100	4.6	2,087,595	11.6
7	ที่จอดรถ	562,707	3.1	1,812,304	10.1
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	539,319	3.0	5,168,498	28.7
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	47,935	0.3	1,652,281	9.2
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	31,938	0.2	613,696	3.4
ภาคใต้					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	1,936,610	21.8	3,273,044	36.9
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	1,891,347	21.3	4,474,013	50.4
3	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	1,618,674	18.2	4,941,571	55.7
4	ที่จอดรถ	1,031,072	11.6	1,830,351	20.6
5	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	785,313	8.9	2,895,910	32.6
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	497,637	5.6	2,057,189	23.2
7	ความเพียงพอของที่นั่ง	470,743	5.3	2,132,695	24.0
8	ราคาในการเข้าใช้บริการ	455,824	5.1	3,150,714	35.5
9	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	160,532	1.8	1,106,117	12.5
10	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	23,584	0.3	655,483	7.4
ภาคเหนือ					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	5,739,419	51.0	7,971,305	70.8
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	2,099,556	18.7	5,370,818	47.7
3	ที่จอดรถ	969,696	8.6	1,656,321	14.7
4	ราคาในการเข้าใช้บริการ	847,249	7.5	2,277,741	20.2
5	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	539,948	4.8	3,183,962	28.3
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	458,207	4.1	3,469,954	30.8
7	ความเพียงพอของที่นั่ง	318,369	2.8	1,809,887	16.1
8	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	224,138	2.0	1,491,022	13.3

อันดับ	คุณลักษณะ	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	56,098	0.5	425,642	3.8
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	0	0.0	711,211	6.3
ในเทศบาล					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	12,669,606	41.0	19,401,839	62.8
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	4,190,553	13.6	11,356,854	36.8
3	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	3,472,831	11.2	12,409,692	40.2
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	2,311,530	7.5	9,327,757	30.2
5	ที่จอดรถ	2,138,925	6.9	6,205,922	20.1
6	ราคาในการเข้าใช้บริการ	2,103,336	6.8	7,071,122	22.9
7	ความเพียงพอของที่นั่ง	1,900,890	6.2	9,215,543	29.8
8	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	1,292,073	4.2	3,313,049	10.7
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	631,884	2.0	2,596,793	8.4
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	172,633	0.6	1,861,160	6.0
นอกเทศบาล					
1	ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	13,330,041	44.8	17,747,714	59.6
2	เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงตามต้องการ	4,971,882	16.7	13,582,437	45.6
3	รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	2,603,594	8.7	5,974,697	20.1
4	อากาศ แสง เสียงภายในแหล่งเรียนรู้	2,462,256	8.3	11,031,186	37.1
5	ที่จอดรถ	2,125,745	7.1	4,761,709	16.0
6	ราคาในการเข้าใช้บริการ	1,649,668	5.5	5,915,255	19.9
7	ความเพียงพอของที่นั่ง	1,444,780	4.9	7,435,788	25.0
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต	983,771	3.3	8,007,381	26.9
9	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	142,501	0.5	3,501,790	11.8
10	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	44,891	0.2	2,024,950	6.8

(5) ประเมินคุณภาพห้องสมุด

ห้องสมุดที่ได้วิเคราะห์ก่อนหน้านี้เป็นการวิเคราะห์เพียงภาพรวมเท่านั้น ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นห้องสมุดประเภทใด เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้ระดับเชิงลึกมากขึ้น แบบสำรวจการอ่านของประชากรจึงได้เพิ่มการประเมินห้องสมุดจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของประชากรด้วย โดยแต่ละประเภทห้องสมุดมีรายละเอียดดังนี้

(5.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการสำรวจพบว่าในกลุ่มปฐมวัยมีผู้เคยใช้บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 1,222,304 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 26.9 ของประชากรกลุ่มปฐมวัย และหากพิจารณาเพียงในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาพบว่ามีกลุ่มปฐมวัยเข้าใช้บริการทั้งสิ้น 892,165 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมดในกลุ่มปฐมวัย โดยภาคที่มีการไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็กค่อนข้างมากในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา คือ ภาคเหนือ โดยคิดเป็นร้อยละ 24.5 ของกลุ่มปฐมวัย รองลงมาคือ ภาคใต้ ร้อยละ 21.6 กทม. ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนเด็กกลุ่มปฐมวัยที่ไปน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 16.2

ตารางที่ 164 สถิติการใช้บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กลุ่ม	ผู้เคยใช้บริการ		ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มปฐมวัย	1,222,303	26.9	892,165	19.6
ภาค				
- กทม.	76,543	20.0	76,543	20.0
- กลาง	262,001	24.1	212,058	19.5
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	326,420	21.0	251,061	16.2
- ใต้	362,514	49.8	157,677	21.6
- เหนือ	194,826	24.5	194,826	24.5
พื้นที่				
- ในเทศบาล	548,813	27.7	442,658	26.2
- นอกเทศบาล	673,491	22.3	449,506	17.5

จากการสอบถามผู้ปกครองที่ได้พาบุตรหลานไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่า ร้อยละ 63.6 ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการไปใช้บริการ สำหรับผู้ที่พบเจออุปสรรค ร้อยละ 30.5 มีปัญหาด้านจำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ ร้อยละ 25.5 ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ และร้อยละ 17.1 คือสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ หากพิจารณาในมิติภาคและพื้นที่จะเห็นได้ว่า สำหรับในกรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นปัญหาที่ผู้ปกครองพบเจอในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอันดับ 1 คือ เดินทางลำบาก ภาคกลางและภาคใต้คือ จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ

จะเห็นได้ว่า หากพิจารณาในมุมมองของผู้ใช้บริการแล้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันยังมีปัญหาด้านคุณภาพอยู่บ้าง โดยเฉพาะปัญหาด้านสื่อการอ่านของเด็กที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งการไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ ซึ่งค่อนข้างเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับเด็กกลุ่มปฐมวัยเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 165 อุปสรรคจากการใช้บริการศูนยพัฒนาเด็กเล็ก

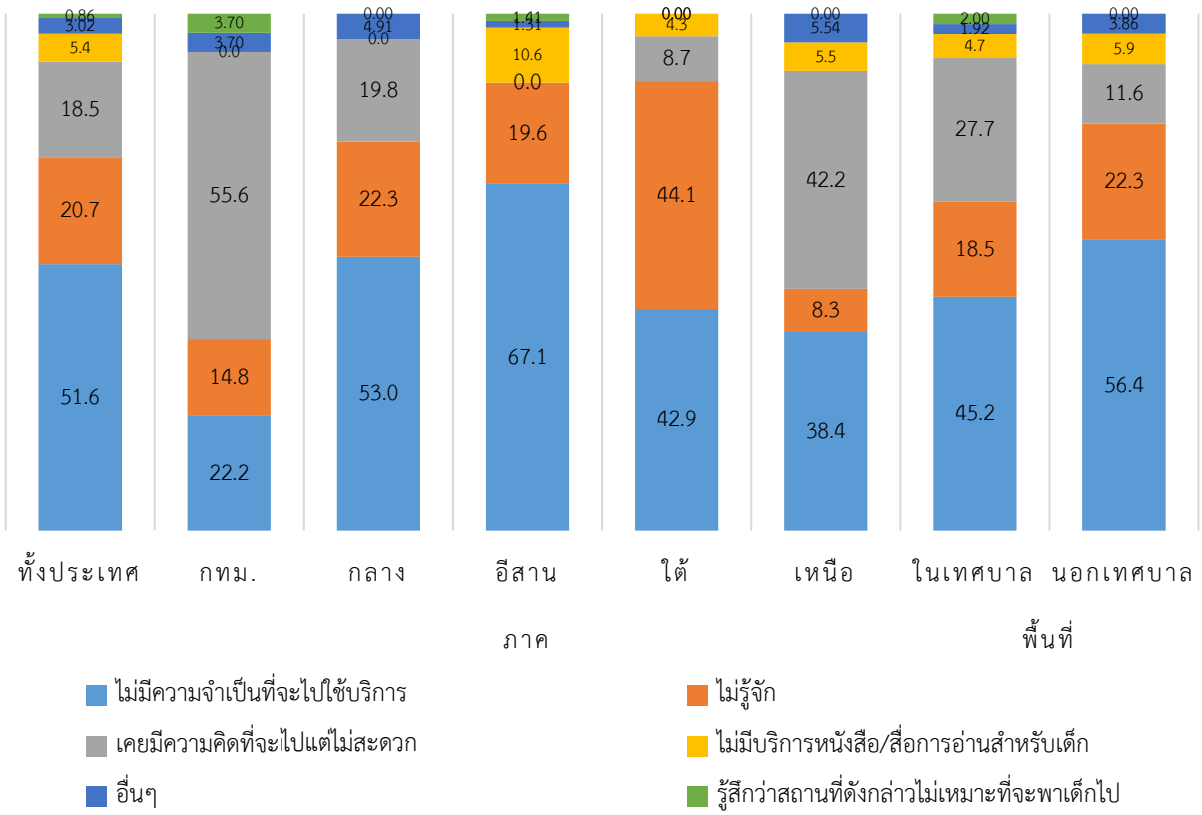
อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	777,200	63.6	777,200	63.6
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	247,941	20.3	372,228	30.5
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	72,104	5.9	311,997	25.5
4	เดินทางลำบาก	61,938	5.1	72,873	6.0
5	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	15,157	1.2	34,140	2.8
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	15,157	1.2	208,867	17.1
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	10,935	0.9	41,248	3.4
8	ที่นั่งไม่เพียงพอ	10,935	0.9	142,647	11.7
9	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	29,917	2.4
10	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	15,157	1.2
11	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	15,157	1.2
12	อื่น ๆ	10,935	0.9	43,739	3.6

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร					
1	เดินทางลำบาก	43,739	57.1	54,674	71.4
2	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	10,935	14.3	10,935	14.3
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	10,935	14.3	54,674	71.4
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	0	0.0	21,869	28.6
5	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	10,935	14.3
6	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ		0.0	10,935	14.3
7	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	10,935	14.3
8	อื่น ๆ	10,935	14.3	43,739	57.1
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	242,415	92.5	242,415	92.5
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	19,585	7.5	19,585	7.5
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	19,585	7.5
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	19,585	7.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	308,221	94.4	308,221	94.4
2	เดินทางลำบาก	18,199	5.6	18,199	5.6
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	31,738	8.8	31,738	8.8
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	228,356	63.0	330,773	91.2
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	72,104	19.9	281,478	77.6
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	15,157	4.2	178,349	49.2
5	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	15,157	4.2	34,140	9.4
6	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	87,974	24.3
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	30,313	8.4
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	18,983	5.2
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	15,157	4.2
10	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	15,157	4.2
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	194,826	100.0	194,826	100.0
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	350,303	63.8	350,303	63.8
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	76,496	13.9	143,835	26.2
3	เดินทางลำบาก	43,739	8.0	54,674	10.0
4	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	15,157	2.8	102,587	18.7
5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	15,157	2.8	56,405	10.3
6	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	15,157	2.8	15,157	2.8
7	ที่นั่งไม่เพียงพอ	10,935	2.0	85,699	15.6
8	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	10,935	2.0	41,248	7.5
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	15,157	2.8

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	15,157	2.8
11	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	10,935	2.0
12	อื่นๆ	10,935	2.0	43,739	8.0
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	426,897	63.4	426,897	63.4
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	171,445	25.5	228,393	33.9
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	56,948	8.5	209,411	31.1
4	เดินทางลำบาก	18,199	2.7	18,199	2.7
5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	152,462	22.6
6	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	56,948	8.5
7	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	18,983	2.8
8	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	18,983	2.8

สำหรับผู้ที่ไม่ได้ไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เหตุผลส่วนใหญ่คือ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องการไปใช้บริการ โดยคิดเป็นร้อยละ 51.6 ของประชากรกลุ่มปฐมวัยที่ไม่ไปใช้บริการ รองลงมาคือไม่รู้จัก และเคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก ทั้งนี้สำหรับกรุงเทพมหานครและภาคเหนือ สาเหตุหลักที่ไม่ได้ไป คือ เคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก โดยคิดเป็นร้อยละ 55.6 และ 42.2 ของประชากรกลุ่มปฐมวัยในกทม.และภาคเหนือที่ไม่ได้ไปตามลำดับ สำหรับภาคอื่นๆ เหตุผลส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ไปคือ ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ

ภาพที่ 28 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(5.2) ห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนมีผู้เคยใช้บริการทั้งสิ้น 20,168,085 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 ของประชากรทั้งหมด หากพิจารณาเฉพาะผู้ใช้บริการในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีจำนวน 11,751,996 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 ของประชากรทั้งหมด โดยกลุ่มที่ไปห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยเรียน คิดเป็นกลุ่มเด็ก 7,098,038 คน และเยาวชน 2,428,713 คน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคมีที่สัดส่วนประชากรที่ไปใช้ห้องสมุดโรงเรียนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 22.8 ของกลุ่มประชากรเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และกทม. ตามลำดับ

ตารางที่ 166 สถิติการใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน

กลุ่ม	ผู้เคยใช้บริการ		ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รวม	20,168,085	30.6	11,751,996	17.8
กลุ่มวัย				
- กลุ่มปฐมวัย	554,920	12.2	492,975	10.8
- กลุ่มเด็ก	7,838,154	76.6	7,098,038	69.4
- กลุ่มเยาวชน	4,491,659	68.1	2,428,713	36.8
- กลุ่มวัยทำงาน	6,898,429	19.1	1,555,521	4.3
- กลุ่มผู้สูงอายุ	384,923	4.5	176,750	2.1
ภาค				

กลุ่ม	ผู้เคยใช้บริการ		ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- กทม.	1,946,989	23.4	1,083,427	13.0
- กลาง	4,546,927	25.0	2,909,733	16.0
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	7,863,357	41.5	4,327,647	22.8
- ใต้	3,517,792	39.7	1,688,204	19.0
- เหนือ	2,293,022	19.7	1,742,987	15.0
พื้นที่				
- ในเทศบาล	9,204,731	27.5	5,637,846	16.8
- นอกเทศบาล	10,963,354	33.8	6,114,150	18.8

จากการประเมินคุณภาพห้องสมุดจากผู้ใช้บริการพบว่า ร้อยละ 69.2 ของผู้ใช้บริการไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้ สำหรับอุปสรรคที่ผู้ใช้บริการพบเจอส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านสื่อการอ่านและสภาพแวดล้อมของห้องสมุดโรงเรียน โดยประชากรจำนวน 3,548,424 คน หรือร้อยละ 17.3 ของผู้ใช้บริการมีปัญหาด้านจำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ และประชากรจำนวน 2,620,017 คน หรือร้อยละ 12.7 ของผู้ใช้บริการไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ สำหรับคุณภาพภายในห้องสมุด ประชากรจำนวน 2,191,508 คน หรือร้อยละ 10.7 ของผู้ใช้บริการพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มีเพียงพอ และร้อยละ 9.4 มีปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียง

หากพิจารณาปัญหาที่ผู้ใช้กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มวัยเรียน พบเจอพบว่าปัญหาในการใช้บริการ 3 อันดับแรกของกลุ่มเด็กคือ 1) จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ 2) ที่นั่งไม่เพียงพอ และ 3) ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ และปัญหา 3 อันดับแรกสำหรับเยาวชนคือ 1) จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ 2) ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ

ตารางที่ 167 อุปสรรคจากการใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	14,214,711	69.2	14,214,711	69.2
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	1,856,247	9.0	3,548,424	17.3
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	1,118,629	5.4	2,620,017	12.7
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	823,355	4.0	1,473,623	7.2
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	678,136	3.3	1,924,007	9.4
6	เดินทางลำบาก	522,829	2.5	585,525	2.8
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	494,678	2.4	841,830	4.1
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	371,831	1.8	661,094	3.2
9	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	367,581	1.8	2,191,508	10.7
10	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	103,135	0.5	551,092	2.7
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	1,020,424	5.0
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	487,808	83.3	487,808	83.3
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	29,899	5.1	40,834	7.0

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3	เดินทางลำบาก	25,055	4.3	35,990	6.1
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	20,973	3.6	20,973	3.6
5	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	10,935	1.9	21,870	3.7
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	10,935	1.9	21,870	3.7
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	54,953	9.4
8	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป		0.0	25,055	4.3
9	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	10,935	1.9
10	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	0	0.0
11	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	0	0.0
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	5,932,113	73.6	5,932,113	73.6
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	636,570	7.9	1,208,603	15.0
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	430,992	5.4	967,882	12.0
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	337,923	4.2	1,093,218	13.6
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	271,627	3.4	433,609	5.4
6	เดินทางลำบาก	165,812	2.1	165,812	2.1
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	113,852	1.4	224,807	2.8
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	110,955	1.4	163,405	2.0
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	54,857	0.7	334,105	4.1
10	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	484,678	6.0
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	335,505	4.2
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	2,677,358	58.2	2,677,358	58.2
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	629,986	13.7	1,233,894	26.8
3	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	356,646	7.8	819,911	17.8
4	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	339,358	7.4	1,036,287	22.5
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	319,240	6.9	642,190	14.0
6	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	116,069	2.5	289,477	6.3
7	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	107,859	2.3	221,710	4.8
8	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	54,857	1.2	401,020	8.7
9	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	269,334	5.9
10	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	168,708	3.7
11	เดินทางลำบาก	0	0.0	51,761	1.1
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	4,926,037	71.4	4,926,037	71.4
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	487,462	7.1	943,253	13.7
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	449,703	6.5	564,060	8.2
4	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	348,278	5.0	462,635	6.7
5	เดินทางลำบาก	306,035	4.4	306,035	4.4
6	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	227,895	3.3	227,895	3.3

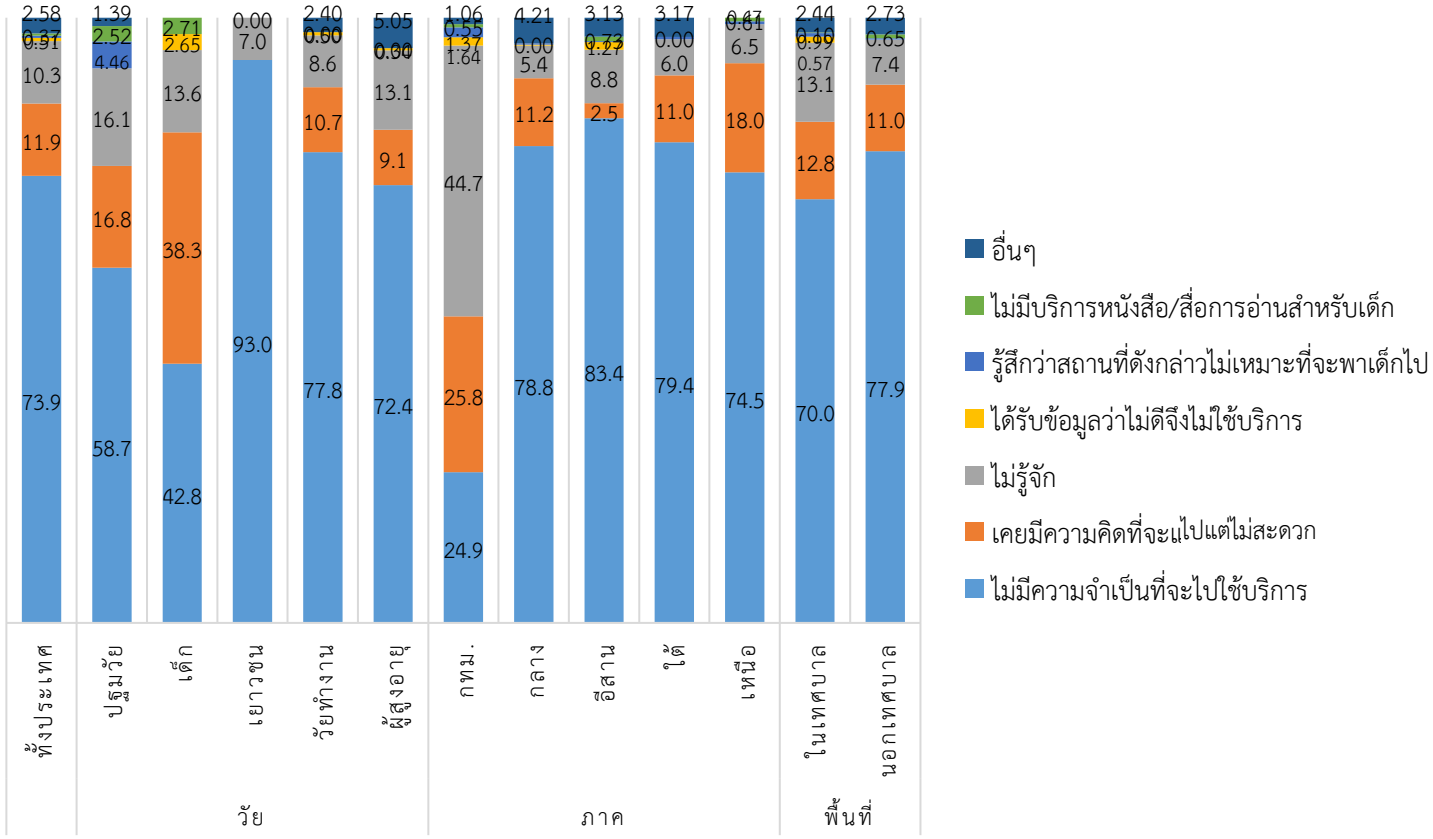
อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	153,017	2.2	265,044	3.8
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	791,956	11.5
9	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	342,252	5.0
10	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	118,115	1.7
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	191,395	46.6	191,395	46.6
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	72,330	17.6	121,841	29.6
3	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	48,277	11.7	48,277	11.7
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	47,167	11.5	74,934	18.2
5	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	25,927	6.3	77,781	18.9
6	เดินทางลำบาก	25,927	6.3	25,927	6.3
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	98,257	23.9
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	73,094	17.8
9	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	49,511	12.0
10	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	48,277	11.7
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	820,259	38.8	820,259	38.8
2	เดินทางลำบาก	426,684	20.2	437,619	20.7
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	340,077	16.1	460,726	21.8
4	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	207,875	9.8	273,667	13.0
5	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	120,649	5.7	186,441	8.8
6	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	75,368	3.6	239,939	11.4
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	54,857	2.6	296,154	14.0
8	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	54,857	2.6	54,857	2.6
9	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	10,935	0.5	131,584	6.2
10	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	329,142	15.6
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	305,730	14.5
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,371,243	71.9	3,371,243	71.9
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	541,040	11.5	555,160	11.8
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	354,563	7.6	354,563	7.6
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	308,592	6.6	412,114	8.8
5	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	51,761	1.1	51,761	1.1
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	49,787	1.1	151,335	3.2
7	เดินทางลำบาก	14,120	0.3	65,881	1.4
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	203,096	4.3
9	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	169,403	3.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	7,627,469	96.8	7,627,469	96.8
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	125,075	1.6	125,075	1.6

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	108,036	1.4	108,036	1.4
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	20,973	0.3	20,973	0.3
5	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	63,074	0.8
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	62,000	0.8
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,213,877	34.5	1,213,877	34.5
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	866,077	24.6	2,053,399	58.4
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	390,602	11.1	538,575	15.3
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	300,549	8.5	1,192,388	33.9
5	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	264,248	7.5	377,314	10.7
6	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	248,468	7.1	1,323,982	37.6
7	ที่นั่งไม่เพียงพอ	180,277	5.1	716,643	20.4
8	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	27,767	0.8	86,761	2.5
9	เดินทางลำบาก	25,927	0.7	25,927	0.7
10	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	171,022	4.9
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	145,882	4.1
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,181,863	50.3	1,181,863	50.3
2	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	328,109	14.0	666,857	28.4
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	170,455	7.3	554,661	23.6
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	168,293	7.2	445,134	18.9
5	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	166,228	7.1	336,683	14.3
6	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	112,195	4.8	164,645	7.0
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	109,780	4.7	278,073	11.8
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	56,098	2.4	664,442	28.3
9	เดินทางลำบาก	56,098	2.4	56,098	2.4
10	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	336,333	14.3
11	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	224,391	9.6
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	5,975,408	63.8	5,975,408	63.8
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	1,066,704	11.4	1,841,842	19.7
3	เดินทางลำบาก	440,804	4.7	503,500	5.4
4	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	428,064	4.6	1,214,839	13.0
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	385,882	4.1	610,994	6.5
6	ที่นั่งไม่เพียงพอ	315,452	3.4	998,911	10.7
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	297,758	3.2	363,550	3.9
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	259,636	2.8	436,872	4.7
9	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	124,227	1.3	1,081,833	11.5
10	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	75,368	0.8	298,934	3.2
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป		0.0	707,607	7.6

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	8,239,303	73.7	8,239,303	73.7
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	789,543	7.1	1,706,582	15.3
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	690,565	6.2	1,405,178	12.6
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	437,473	3.9	862,629	7.7
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	362,684	3.2	925,096	8.3
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	243,354	2.2	1,109,675	9.9
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	196,920	1.8	478,280	4.3
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	112,195	1.0	224,222	2.0
9	เดินทางลำบาก	82,025	0.7	82,025	0.7
10	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	27,767	0.2	252,158	2.3
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป		0.0	312,817	2.8

สำหรับผู้ที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน มีเหตุผลส่วนใหญ่คือ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปใช้บริการ ซึ่งคิดเป็น 73.9 ของผู้ที่ไม่ไปใช้บริการทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 11.9 คือเคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก สำหรับกลุ่มเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยเรียนและน่าจะเป็นกลุ่มที่เป็นเป้าหมายหลักของห้องสมุดโรงเรียนมากที่สุด ร้อยละ 42.8 ของเด็กที่ไม่ไปใช้บริการคือ ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ รองลงมาคือเคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก ซึ่งคิดเป็นร้อละ 38.3 ของผู้ที่ไม่ไปใช้บริการทั้งหมดในกลุ่มเด็ก

ภาพที่ 29 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน

(5.3) ห้องสมุดประชาชน

จากการสำรวจการใช้ห้องสมุดประชาชนพบว่ามีผู้เคยใช้บริการทั้งสิ้น 5,149,809 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ของประชากรทั้งหมด และหากพิจารณาเฉพาะผู้เคยใช้บริการในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาพบว่ามีจำนวน 2,990,712 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ของประชากรทั้งหมด จากผู้ใช้บริการทั้งหมดจะเห็นได้ว่ากลุ่มวัยที่ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานและวัยเรียน โดยจำแนกเป็นกลุ่มวัยทำงาน 1,413,698 คน กลุ่มเด็ก 708,737 คน และกลุ่มเยาวชน 482,463 คน และภาคใต้เป็นภาคที่มีประชากรไปใช้บริการห้องสมุดประชาชนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ซึ่งมีผู้ใช้บริการ 1,245,359 คน คิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรในภาคใต้ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผู้ใช้บริการ 1,057,462 คิดเป็นร้อยละ 5.6 ของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้พบว่าประชากรในพื้นที่นอกเทศบาลมีการเข้าใช้บริการมากกว่าประชากรที่อยู่ในพื้นที่ในเทศบาล

ตารางที่ 168 สถิติการใช้บริการห้องสมุดประชาชน

กลุ่ม	ผู้เคยใช้บริการ		ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รวม	5,149,809	7.8	2,990,712	4.5
กลุ่มวัย				
- กลุ่มปฐมวัย	223,639	4.9	137,180	3.0
- กลุ่มเด็ก	879,833	8.6	708,737	6.9
- กลุ่มเยาวชน	1,410,715	21.4	482,463	7.3
- กลุ่มวัยทำงาน	2,366,510	6.6	1,413,698	3.9
- กลุ่มผู้สูงอายุ	269,111	3.2	248,635	2.9
ภาค				
- กทม.	370,903	4.5	108,172	1.3
- กลาง	642,878	3.5	357,744	2.0
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,356,861	7.2	1,057,462	5.6
- ใต้	2,340,096	26.4	1,245,359	14.0
- เหนือ	439,071	3.8	221,976	1.9
พื้นที่				
- ในเทศบาล	2,254,377	6.7	1,205,331	3.6
- นอกเทศบาล	2,895,432	8.9	1,785,381	5.5

เมื่อประเมินคุณภาพของห้องสมุดประชาชนพบว่า ประชากรจำนวน 1,814,736 คน หรือร้อยละ 34.5 ของผู้ใช้บริการไม่มีอุปสรรคจากการเข้าไปใช้บริการห้องสมุดประชาชน สำหรับผู้ที่พบเจออุปสรรคในการใช้บริการ จำแนกได้เป็น 2 ประเด็นหลักด้วยกัน คือ ปัญหาด้านสื่อการอ่านในห้องสมุดและปัญหาด้านคุณภาพของห้องสมุด โดยพบว่าร้อยละ 35.9 ของผู้ใช้บริการมีปัญหาด้านไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ และร้อยละ 34.4 ของผู้ใช้บริการพบว่าจำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้ยังพบปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ โดยร้อยละ 17 ของผู้ใช้บริการพบเจอปัญหาดังกล่าว และร้อยละ 25.4 มีปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ ร้อยละ 17 พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และร้อยละ 12.9 มีปัญหาด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ

หากพิจารณาอุปสรรคอันดับ 1 จากการใช้บริการในแต่ละกลุ่ม แต่ละภาค แต่ละพื้นที่ จะสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่ให้ความเห็นไปในลักษณะเดียวกันคือ ห้องสมุดประชาชนยังไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญด้านสื่อการอ่าน เนื่องจากหากสื่อการอ่านในห้องสมุดไม่ตรงต่อความต้องการของประชาชนและไม่ดึงดูดให้ประชาชนไปใช้บริการ อาจส่งผลต่อการเข้าใช้บริการในครั้งต่อ ๆ ไปได้

ตารางที่ 169 อุปสรรคจากการใช้บริการ

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,814,726	34.5	1,814,726	34.5
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	784,712	14.9	1,887,514	35.9
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	740,502	14.1	1,807,288	34.4
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	551,239	10.5	1,337,788	25.4
5	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	499,828	9.5	679,664	12.9
6	เดินทางลำบาก	402,655	7.7	481,032	9.1
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	133,364	2.5	485,218	9.2
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	133,272	2.5	892,913	17.0
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	118,115	2.2	331,149	6.3
10	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	79,505	1.5	245,807	4.7
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	382,565	7.3
กลุ่มปฐมวัย					
1	ไม่มีอุปสรรค	63,993	29.5	63,993	29.5
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	59,834	27.6	89,752	41.3
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	48,259	22.2	101,381	46.7
4	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	18,983	8.7	45,074	20.8
5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	15,157	7.0	74,991	34.5
6	เดินทางลำบาก	10,935	5.0	10,935	5.0
7	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	56,009	25.8
8	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	34,140	15.7
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	18,983	8.7
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	359,769	36.2	359,769	36.2
2	เดินทางลำบาก	164,645	16.6	164,645	16.6
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	118,516	11.9	404,465	40.7
4	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	117,858	11.9	236,375	23.8
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	115,641	11.6	349,798	35.2
6	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	58,994	5.9	111,444	11.2
7	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	58,994	5.9	58,994	5.9
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	173,407	17.4
9	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	115,641	11.6
10	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	56,098	5.6
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	56,098	5.6

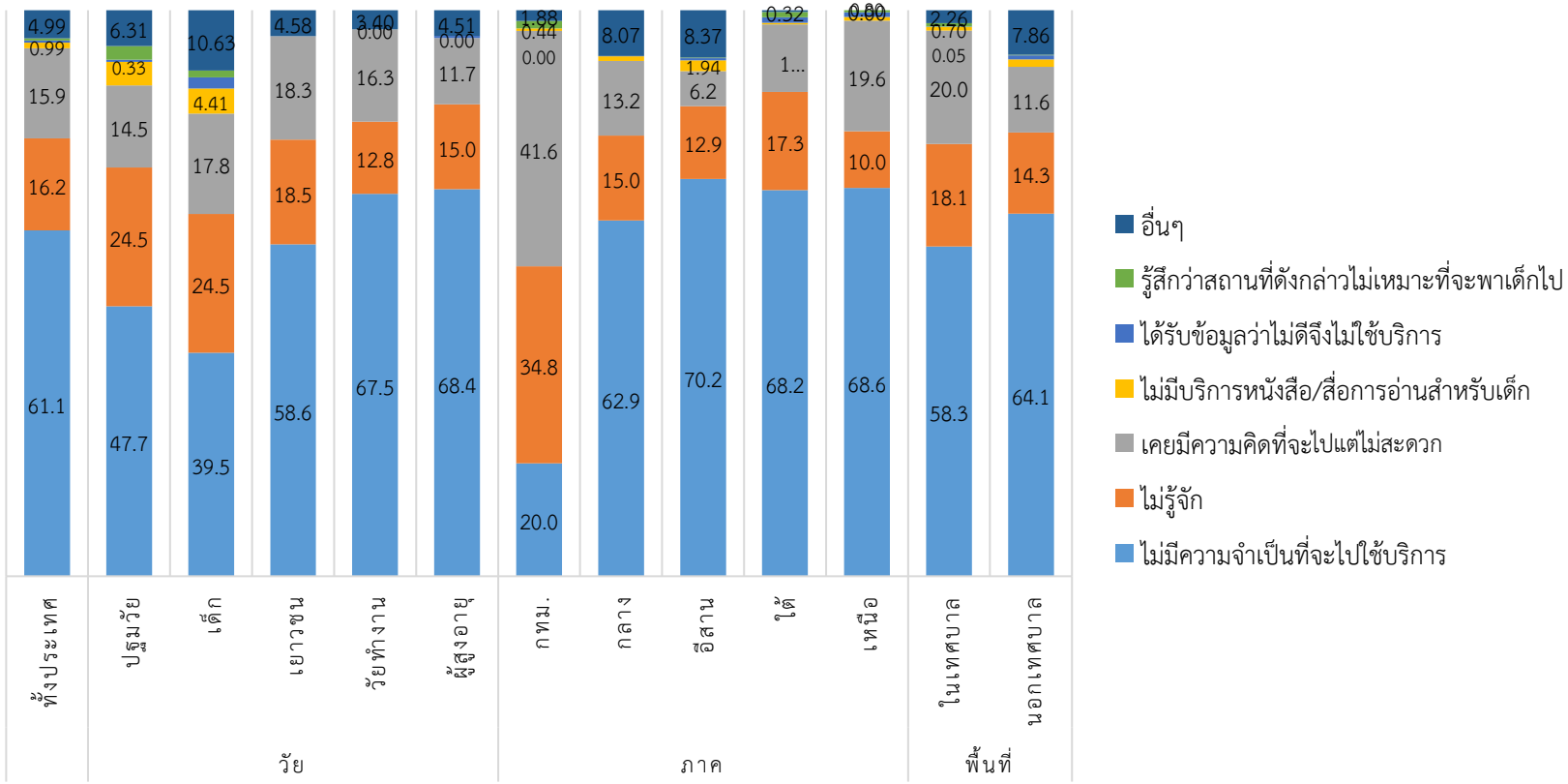
อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	355,040	25.2	355,040	25.2
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	409,024	29.0	885,295	62.8
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	298,760	21.2	599,309	42.5
4	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	177,943	12.6	716,073	50.8
5	เดินทางลำบาก	113,852	8.1	166,302	11.8
6	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	56,098	4.0	163,405	11.6
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	118,098	8.4
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	113,852	8.1
9	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	56,098	4.0
10	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	54,857	3.9
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	984,157	41.6	984,157	41.6
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	377,222	15.9	698,165	29.5
3	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	342,170	14.5	342,170	14.5
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	118,115	5.0	566,073	23.9
5	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	118,115	5.0	230,142	9.7
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	116,169	4.9	346,311	14.6
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	109,780	4.6	227,895	9.6
8	ที่นั่งไม่เพียงพอ	108,036	4.6	226,151	9.6
9	เดินทางลำบาก	92,747	3.9	92,747	3.9
10	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	236,230	10.0
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	51,766	19.2	51,766	19.2
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	51,854	19.3	147,149	54.7
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	51,410	19.1	124,505	46.3
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	25,927	9.6	51,854	19.3
5	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	23,584	8.8	70,022	26.0
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	23,584	8.8	23,584	8.8
7	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	20,511	7.6	20,511	7.6
8	เดินทางลำบาก	20,476	7.6	46,403	17.2
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	25,927	9.6
10	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	23,584	8.8
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	54,857	14.8	54,857	14.8
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	174,887	47.2	185,822	50.1
3	เดินทางลำบาก	65,792	17.7	65,792	17.7
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	54,857	14.8	76,726	20.7
5	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	20,511	5.5	75,368	20.3
6	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	86,302	23.3

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	76,726	20.7
8	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	0	0.0	54,857	14.8
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	304,700	46.5	304,700	46.5
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	234,495	35.8	234,495	35.8
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	116,169	17.7	257,646	39.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,074,204	75.9	1,074,204	75.9
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	171,110	12.1	171,110	12.1
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	108,036	7.6	108,036	7.6
4	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	62,000	4.4	62,000	4.4
5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	108,036	7.6
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	62,000	4.4
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	380,964	16.4	380,964	16.4
2	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	443,730	19.1	484,814	20.9
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	387,910	16.7	1,287,644	55.5
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	332,248	14.3	1,044,477	45.0
5	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	270,096	11.6	1,108,290	47.7
6	เดินทางลำบาก	172,217	7.4	198,144	8.5
7	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	133,272	5.7	486,175	20.9
8	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	118,115	5.1	275,052	11.8
9	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	58,994	2.5	117,988	5.1
10	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	23,584	1.0	257,340	11.1
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	270,369	11.6
ภาคเหนือ					
1	เดินทางลำบาก	164,645	33.3	217,095	43.8
2	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	109,780	22.2	165,878	33.5
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	56,098	11.3	168,293	34.0
4	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	56,098	11.3	108,548	21.9
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	56,098	11.3	108,548	21.9
6	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	52,450	10.6	164,646	33.3
7	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	221,975	44.8
8	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	112,195	22.7
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	56,098	11.3
10	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	52,450	10.6
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	880,981	38.1	880,981	38.1
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	283,983	12.3	534,224	23.1
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	283,518	12.3	750,095	32.4

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	200,693	8.7	354,602	15.3
5	เดินทางลำบาก	197,712	8.5	250,162	10.8
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	133,272	5.8	351,697	15.2
7	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	118,115	5.1	118,115	5.1
8	ที่นั่งไม่เพียงพอ	111,503	4.8	604,674	26.1
9	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	79,505	3.4	245,807	10.6
10	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	23,584	1.0	257,340	11.1
11	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	251,387	10.9
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	933,745	31.7	933,745	31.7
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	500,729	17.0	1,353,290	46.0
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	456,984	15.5	1,057,193	35.9
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	439,736	14.9	733,114	24.9
5	การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	299,135	10.2	325,062	11.0
6	เดินทางลำบาก	204,943	7.0	230,870	7.8
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	109,780	3.7	227,878	7.7
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	541,216	18.4
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	213,034	7.2
10	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	131,178	4.5

สำหรับผู้ที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดประชาชน สาเหตุหลักอันดับ 1 คือ ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ คิดเป็นร้อยละ 61.1 ของผู้ที่ไม่ไปใช้บริการ รองลงมาคือร้อยละ 16.2 ไม่รู้จักสถานที่ดังกล่าว และร้อยละ 15.9 เคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก หากพิจารณาตามกลุ่มวัยจะเห็นว่ามีเหตุผลคล้าย ๆ กันคือ ไม่มีความจำเป็น แต่สำหรับประชากรในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ร้อยละ 34.8 คือไม่รู้จักห้องสมุดประชาชน สะท้อนให้เห็นว่าห้องสมุดประชาชนยังไม่เป็นที่รู้จักของชาวกรุงเทพมหานครเท่าที่ควร

ภาพที่ 30 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดประชาชน

(5.4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นห้องสมุดที่มีผู้เคยใช้บริการจำนวน 4,763,308 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 ของประชากรทั้งหมด โดยเป็นผู้ที่ใช้บริการใน 1 ปีจำนวน 3,129,621 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ของประชากรทั้งหมด เมื่อจำแนกผู้ใช้บริการตามช่วงวัยพบว่าวัยที่ใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยมากที่สุดคือ กลุ่มเยาวชน ซึ่งมีจำนวน 1,766,022 คน รองลงมาคือ กลุ่มวัยทำงาน จำนวน 1,105,483 คน และกลุ่มเด็ก 179,201 คน โดยภาคใต้เป็นภาคที่มีสัดส่วนประชากรไปใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรในภาคอื่น ๆ มีจำนวน 810,819 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 รองลงมาคือ ภาคเหนือ กทม. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 170 สถิติการใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย

กลุ่ม	ผู้เคยใช้บริการ		ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รวม	4,763,308	7.2	3,129,621	4.7
กลุ่มวัย				
- กลุ่มปฐมวัย	37,928	0.8	37,928	0.8
- กลุ่มเด็ก	231,651	2.3	179,201	1.8
- กลุ่มเยาวชน	1,875,736	28.4	1,766,022	26.8
- กลุ่มวัยทำงาน	2,551,698	7.1	1,105,483	3.1
- กลุ่มผู้สูงอายุ	66,294	0.8	40,986	0.5
ภาค				
- กทม.	906,864	10.9	338,099	4.1
- กลาง	811,394	4.5	531,097	2.9
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,074,463	5.7	680,782	3.6
- ใต้	810,819	9.1	810,819	9.1
- เหนือ	1,159,769	9.9	768,825	6.6
พื้นที่				
- ในเทศบาล	2,815,059	8.4	1,699,553	5.1
- นอกเทศบาล	1,948,249	6.0	1,430,068	4.4

ร้อยละ 68.2 ของผู้ใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยไม่มีอุปสรรคในการใช้บริการ สำหรับผู้ที่พบอุปสรรคจากการใช้บริการ ร้อยละ 14.2 คือมีปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ ร้อยละ 13 มีปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ และร้อยละ 11 มีปัญหาด้านจำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ หากพิจารณาอุปสรรคจากผู้ที่ใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากนั่นคือ กลุ่มเยาวชน ปัจจุบันที่กลุ่มเยาวชนพบเจอเป็นส่วนใหญ่ 3 อันดับแรกคือ จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ ที่นั่งไม่เพียงพอ และอากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าคุณภาพของห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีปัญหาด้านจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาด้านการบริหารจัดการสื่อการอ่านในห้องสมุด

ตารางที่ 171 อุปสรรคจากการใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	3,468,120	68.2	3,468,120	68.2
2	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	415,443	8.2	470,300	9.2
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	352,310	6.9	560,184	11.0
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	322,232	6.3	721,305	14.2
5	เดินทางลำบาก	232,488	4.6	346,845	6.8
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	114,357	2.2	660,362	13.0
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	107,307	2.1	213,925	4.2
8	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	51,761	1.0	91,201	1.8
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	20,511	0.4	190,950	3.8
10	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	381,226	7.5
กลุ่มปฐมวัย					
1	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	18,964	50.0	18,964	50.0
2	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	18,964	50.0	18,964	50.0
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	18,964	50.0
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	120,206	51.9	120,206	51.9
2	เดินทางลำบาก	58,994	25.5	58,994	25.5
3	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	52,450	22.6	52,450	22.6
4	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	111,444	48.1
5	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	52,450	22.6
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,658,898	81.2	1,658,898	81.2
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	223,566	10.9	278,423	13.6
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	54,857	2.7	271,189	13.3
4	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	54,857	2.7	161,475	7.9
5	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	51,761	2.5	51,761	2.5
6	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	113,852	5.6
7	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	109,714	5.4
8	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	58,994	2.9
9	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	54,857	2.7
กลุ่มวัยทำงาน					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,663,708	61.5	1,663,708	61.5
2	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	396,479	14.7	396,479	14.7
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	267,375	9.9	377,155	13.9
4	เดินทางลำบาก	153,017	5.7	267,374	9.9
5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	114,357	4.2	530,172	19.6
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	109,780	4.1	262,797	9.7
7	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	267,374	9.9

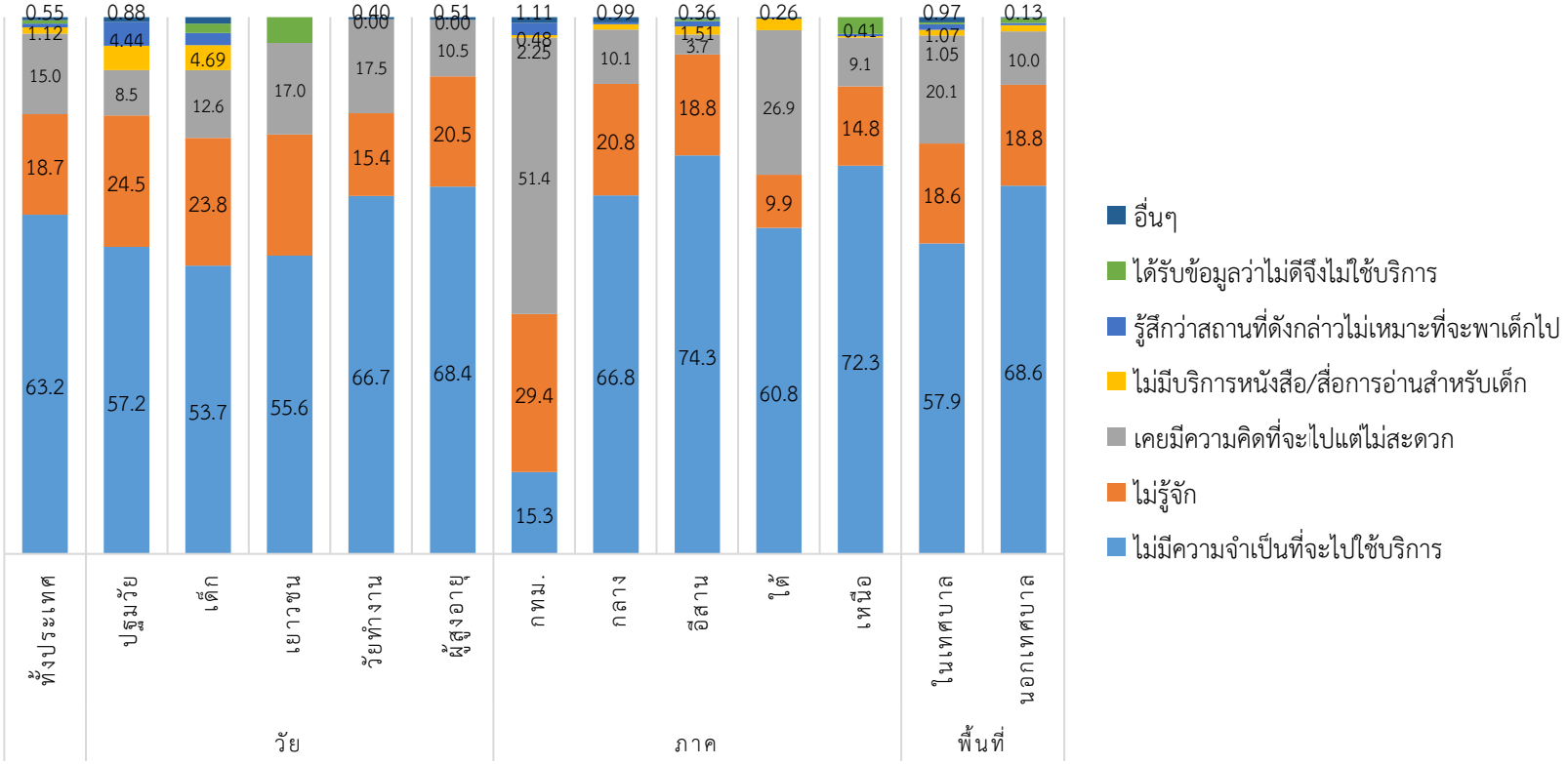
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มผู้สูงอายุ					
1	ไม่มีอุปสรรค	25,308	38.2	25,308	38.2
2	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	20,511	30.9	20,511	30.9
3	เดินทางลำบาก	20,476	30.9	20,476	30.9
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	20,511	30.9
5	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	20,476	30.9
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	20,476	30.9
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	415,749	35.5	415,749	35.5
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	207,875	17.8	392,957	33.6
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	164,571	14.1	372,445	31.8
4	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	153,017	13.1	207,874	17.8
5	เดินทางลำบาก	153,017	13.1	153,017	13.1
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	54,857	4.7	109,714	9.4
7	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	20,511	1.8	20,511	1.8
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	415,750	35.5
9	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	207,875	17.8
ภาคกลาง					
1	ไม่มีอุปสรรค	630,530	77.7	630,530	77.7
2	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	129,104	15.9	129,104	15.9
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	51,761	6.4	51,761	6.4
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	51,761	6.4
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	51,761	6.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,132,949	100.0	1,132,949	100.0
ภาคใต้					
1	ไม่มีอุปสรรค	634,426	78.2	634,426	78.2
2	เดินทางลำบาก	79,470	9.8	79,470	9.8
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	77,959	9.6	77,959	9.6
4	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	18,964	2.3	18,964	2.3
5	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	117,989	14.6
6	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	58,994	7.3
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	39,440	4.9
8	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	20,476	2.5
ภาคเหนือ					
1	ไม่มีอุปสรรค	654,467	56.4	654,467	56.4
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	114,357	9.9	276,587	23.8
3	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	114,357	9.9	224,137	19.3
4	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	114,357	9.9	114,357	9.9
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	109,780	9.5	109,780	9.5

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	52,450	4.5	52,450	4.5
7	เดินทางลำบาก	0	0.0	114,357	9.9
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	114,357	9.9
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	52,450	4.5
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,667,580	53.2	1,667,580	53.2
2	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	396,479	12.6	451,336	14.4
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	322,232	10.3	611,525	19.5
4	เดินทางลำบาก	232,488	7.4	346,845	11.1
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	223,566	7.1	431,440	13.8
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	114,357	3.6	550,582	17.6
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	107,307	3.4	213,925	6.8
8	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	51,761	1.7	72,237	2.3
9	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	20,511	0.7	190,950	6.1
10	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	381,226	12.2
นอกเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	1,800,540	92.4	1,800,540	92.4
2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	128,744	6.6	128,744	6.6
3	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	18,964	1.0	18,964	1.0
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	109,780	5.6
5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	0	0.0	109,780	5.6
6	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	18,964	1.0

เมื่อพิจารณาสาเหตุจากผู้ที่ไม่ไปใช้บริการ ส่วนใหญ่ให้เหตุผลเดียวกันกับการไม่ไปห้องสมุดประเภทอื่น ๆ คือ ไม่มีความจำเป็นที่จะไป โดยคิดเป็นร้อยละ 63.2 ของผู้ที่ไม่ไปใช้บริการ รองลงมาคือ ไม่รู้จัก และเคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก ตามลำดับ

ภาพที่ 31 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัย

(5.5) หอสมุดแห่งชาติ

หอสมุดแห่งชาติมีผู้เคยใช้บริการจำนวน 1,431,926 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 ของผู้ใช้บริการทั้งหมด โดยมีประชากรจำนวน 807,965 คน ที่เคยใช้บริการภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.2 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้กลุ่มที่ใช้บริการส่วนใหญ่คือ กลุ่มวัยทำงานและกลุ่มเยาวชน โดยมีประชากรวัยทำงาน 618,330 คน และเยาวชน 106,553 คน และผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นประชากรในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง

ตารางที่ 172 สถิติการใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ

กลุ่ม	ผู้เคยใช้บริการ		ผู้เคยใช้บริการใน 1 ปี	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รวม	1,431,926	2.2	807,965	1.2
กลุ่มวัย				
- กลุ่มปฐมวัย	21,869	0.5	21,869	0.5
- กลุ่มเด็ก	169,760	1.7	61,212	0.6
- กลุ่มเยาวชน	378,506	5.7	106,553	1.6
- กลุ่มวัยทำงาน	861,791	2.4	618,330	1.7
- กลุ่มผู้สูงอายุ	0	0.0	0	0.0
ภาค				
- กทม.	284,601	3.4	229,744	2.8
- กลาง	439,008	2.4	309,904	1.7
- ตะวันออกเฉียงเหนือ	0	0.0	0	0.0
- ใต้	153,959	1.7	153,959	1.7
- เหนือ	554,357	4.8	114,357	1.0
พื้นที่				
- ในเทศบาล	1,109,674	3.3	654,006	2.0
- นอกเทศบาล	322,252	1.0	153,959	0.5

จากการประเมินคุณภาพหอสมุดแห่งชาติจากผู้ที่เคยไปใช้บริการ ร้อยละ 35.2 ไม่มีอุปสรรคในการใช้บริการ โดยสำหรับผู้ที่มีอุปสรรคพบว่า อุปสรรคด้านการเดินทางลำบาก เป็นอุปสรรคอันดับ 1 ที่ผู้ใช้บริการให้ความเห็นตรงกันส่วนใหญ่ สำหรับอุปสรรคอื่น ๆ ที่สำคัญที่พบเจอในหอสมุดแห่งชาติ คือ ปัญหาด้านที่นั่งไม่เพียงพอ ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป และไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ ตามลำดับ

ตารางที่ 173 อุปสรรคจากการใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ

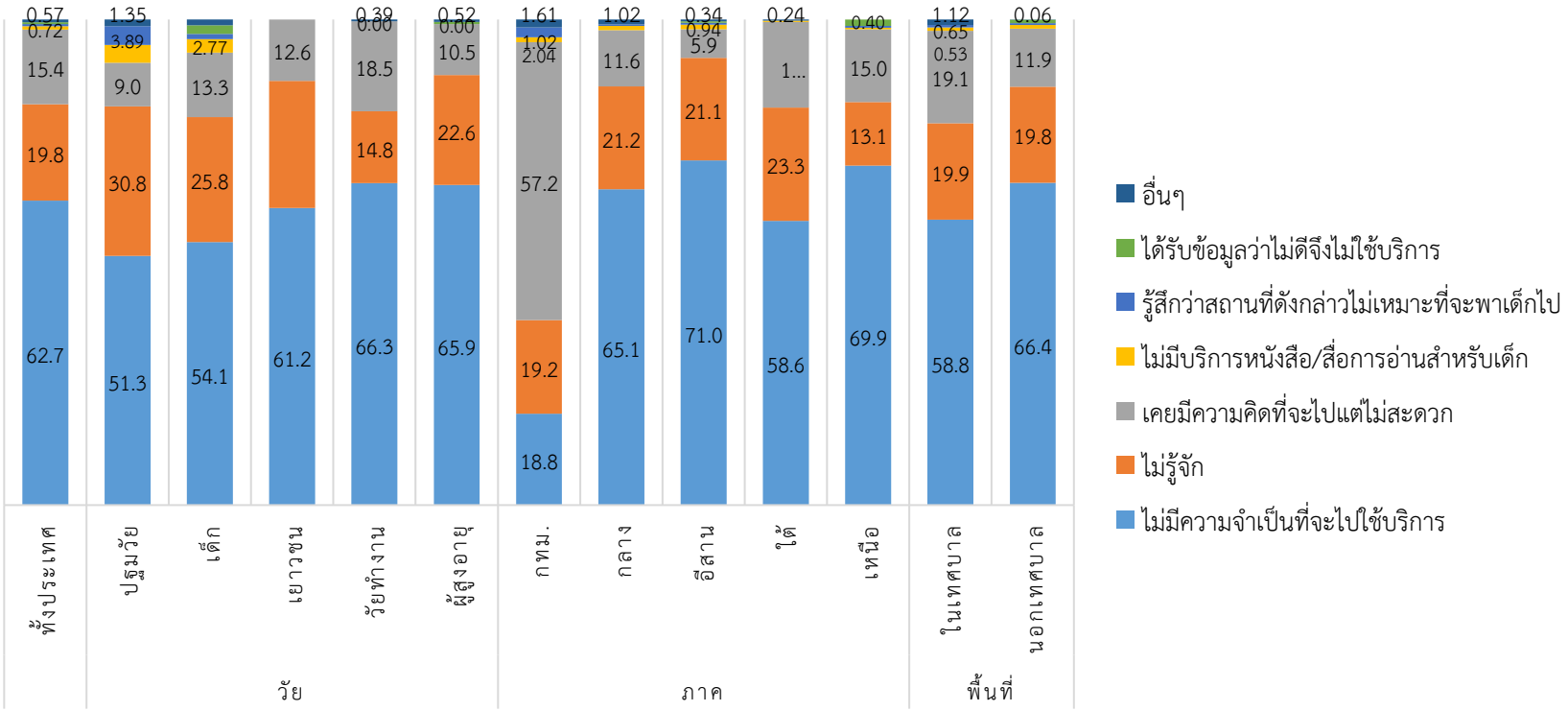
อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทั้งประเทศ					
1	ไม่มีอุปสรรค	504,744	35.2	504,744	35.2
2	เดินทางลำบาก	361,890	25.3	425,275	29.7
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	279,002	19.5	446,068	31.2
4	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	170,455	11.9	404,459	28.2
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	52,450	3.7	104,900	7.3
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	52,450	3.7	52,450	3.7

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	10,935	0.8	259,522	18.1
8	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	226,552	15.8
9	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	170,455	11.9
10	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	148,845	10.4
กลุ่มปฐมวัย					
1	เดินทางลำบาก	10,935	50.0	21,870	100.0
2	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	10,935	50.0	21,870	100.0
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	21,869	100.0
กลุ่มเด็ก					
1	ไม่มีอุปสรรค	61,212	36.1	61,212	36.1
2	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	56,098	33.0	56,098	33.0
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	52,450	30.9	52,450	30.9
4	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	56,098	33.0
5	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	56,098	33.0
6	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	0	0.0	52,450	30.9
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	52,450	30.9
กลุ่มเยาวชน					
1	ไม่มีอุปสรรค	161,410	42.6	161,410	42.6
2	ที่นั่งไม่เพียงพอ	112,195	29.6	164,645	43.5
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	52,450	13.9	52,450	13.9
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	52,450	13.9	52,450	13.9
5	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	104,900	27.7
6	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	56,098	14.8
7	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	56,098	14.8
8	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	56,098	14.8
9	เดินทางลำบาก	0	0.0	52,450	13.9
กลุ่มวัยทำงาน					
1	เดินทางลำบาก	350,956	40.7	350,956	40.7
2	ไม่มีอุปสรรค	282,122	32.7	282,122	32.7
3	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	114,357	13.3	243,461	28.3
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	114,357	13.3	207,104	24.0
5	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	129,104	15.0
6	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	114,357	13.3
7	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	114,357	13.3
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	92,747	10.8
กรุงเทพมหานคร					
1	ไม่มีอุปสรรค	262,732	92.3	262,732	92.3
2	เดินทางลำบาก	10,935	3.8	21,870	7.7
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	10,935	3.8	21,870	7.7
4	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	21,869	7.7

อันดับ	อุปสรรค	อันดับ 1		อันดับ 1,2,3	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาคกลาง					
1	เดินทางลำบาก	258,209	58.8	258,209	58.8
2	ไม่มีอุปสรรค	180,800	41.2	180,800	41.2
3	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	129,104	29.4
4	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	0	0.0	129,104	29.4
ภาคใต้					
1	เดินทางลำบาก	92,747	60.2	92,747	60.2
2	ไม่มีอุปสรรค	61,212	39.8	61,212	39.8
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	0	0.0	92,747	60.2
4	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	92,747	60.2
ภาคเหนือ					
1	ที่นั่งไม่เพียงพอ	279,003	50.3	331,453	59.8
2	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	170,455	30.7	275,355	49.7
3	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	52,450	9.5	104,900	18.9
4	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	52,450	9.5	52,450	9.5
5	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	226,553	40.9
6	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	170,455	30.7
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	108,548	19.6
8	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	56,098	10.1
9	เดินทางลำบาก	0	0.0	52,450	9.5
ในเทศบาล					
1	ไม่มีอุปสรรค	443,532	40.0	443,532	40.0
2	เดินทางลำบาก	269,143	24.3	332,528	30.0
3	ที่นั่งไม่เพียงพอ	166,807	15.0	241,126	21.7
4	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	114,357	10.3	348,361	31.4
5	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	52,450	4.7	104,900	9.5
6	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	52,450	4.7	52,450	4.7
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	10,935	1.0	203,424	18.3
8	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	114,357	10.3
9	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	114,357	10.3
นอกเทศบาล					
1	ที่นั่งไม่เพียงพอ	112,195	34.8	204,942	63.6
2	เดินทางลำบาก	92,747	28.8	92,747	28.8
3	ไม่มีอุปสรรค	61,212	19.0	61,212	19.0
4	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	56,098	17.4	56,098	17.4
5	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	0	0.0	148,845	46.2
6	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	0	0.0	112,195	34.8
7	ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	0	0.0	56,098	17.4
8	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	0	0.0	56,098	17.4

จากการสำรวจผู้ที่ไม่ได้ไปใช้บริการหอสมุดแห่งชาติทั้งหมดในประเทศ ร้อยละ 62.7 พบว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปใช้บริการ รองลงมา ร้อยละ 19.8 คือ ไม่รู้จัก และร้อยละ 15.4 คือ เคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก สำหรับประชากรในกรุงเทพ เหตุผลที่ไม่ได้ไปใช้บริการ อันดับ 1 คือ เคยมีความคิดที่จะไปแต่ไม่สะดวก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 57.2 ของผู้ที่ไม่ไปใช้บริการ รองลงมาคือ ร้อยละ 19.2 คือ ไม่รู้จัก และ ร้อยละ 18.8 คือ ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ

ภาพที่ 32 สาเหตุที่ไม่ไปใช้บริการหอสมุดแห่งชาติ

8.4 ตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานของภาคส่วน

การวิเคราะห์การดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน จะใช้ข้อมูลที่มาจากการสอบถาม การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านการอ่านในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งสอบถามทั้งฝั่งผู้อ่านจากแบบสำรวจการอ่านของประชากร และฝั่งผู้ดำเนินงานจากแบบสำรวจองค์กร โดยมีรายละเอียดของการสอบถามและตัวชี้วัดในแต่ละประเด็นดังนี้

8.4.1 ข้อมูลที่เก็บจากฝั่งผู้อ่าน

ฝั่งผู้อ่านจะถูกออกแบบตัวชี้วัดในลักษณะของพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชาชนในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา โดยจะเน้นไปที่ความถี่ในการเข้าร่วม และหน่วยงานที่เข้าร่วม ซึ่งจะสะท้อนถึงการเข้าถึงกิจกรรมของประชาชนว่าเข้าถึงทุกกลุ่มวัย ทุกพื้นที่หรือไม่ และสะท้อนบทบาทของหน่วยงานในปัจจุบันว่า ส่วนใหญ่มาจากภาคส่วนไหนเป็นสำคัญที่สนับสนุนด้านการอ่านและเข้าถึงประชาชนมากที่สุด โดยการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านนอกจากแสดงถึงการผลักดันของภาคส่วนในการส่งเสริมการอ่านแล้ว ยังแสดงถึงความสนใจที่มีต่อการอ่านที่ไม่ใช่แค่ใช้เวลากับการอ่านเพียงอย่างเดียว แต่มีความสนใจถึงขั้นใช้เวลามาเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน ซึ่งสถิติที่ได้มาจากการสำรวจมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 174 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชากร

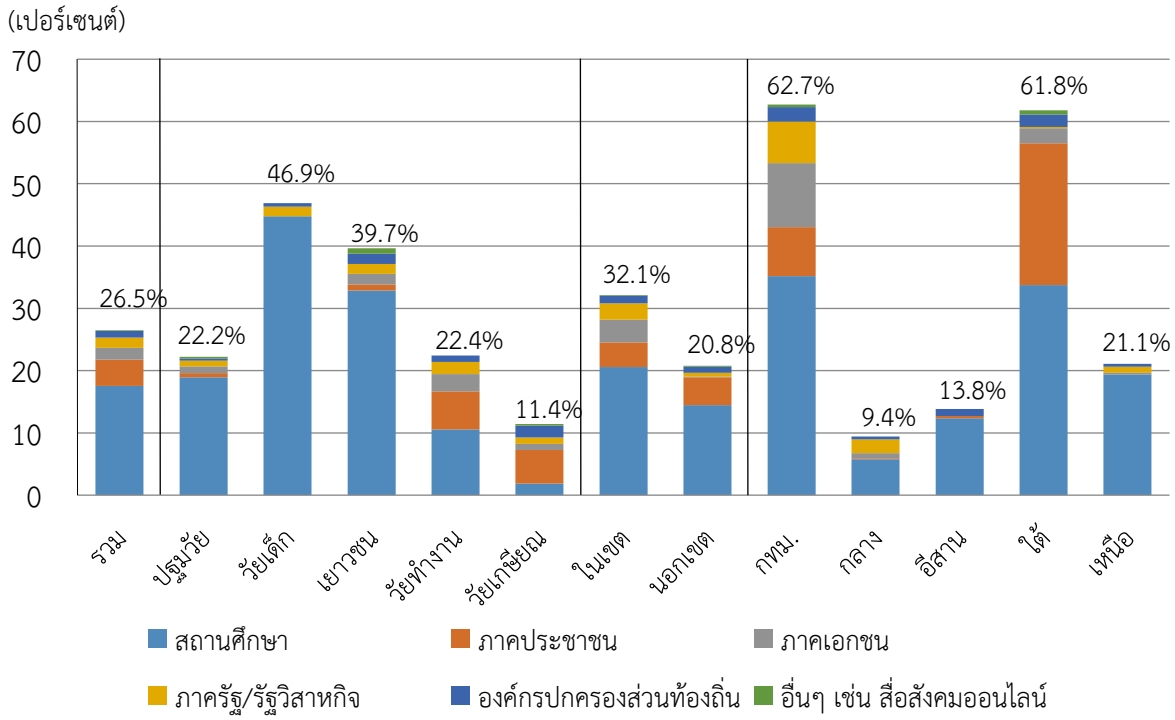
ดัชนีวัดการเข้าร่วมกิจกรรม	ช่วงวัย					เขตเทศบาล		ภูมิภาค					รวม
	ปฐมวัย	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	ในเขต	นอกเขต	กทม.	กลาง	อีสาน	ใต้	เหนือ	
ร้อยละประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน	22.2%	46.9%	39.7%	22.4%	11.4%	32.1%	20.8%	62.7%	9.4%	13.8%	61.8%	21.1%	**26.5%**
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี	0.4	0.9	0.7	0.4	0.2	0.6	0.3	1.2	0.2	0.3	0.9	0.5	**0.5**
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี เฉพาะคนที่เข้าร่วม	1.6	1.9	1.8	2.0	1.7	2.0	1.6	1.8	2.5	2.0	1.4	2.2	**1.9**
หน่วยงานที่เข้าร่วม*													
- ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	4.2%	3.3%	4.0%	8.6%	9.0%	8.2%	3.1%	10.7%	23.5%	0.0%	0.4%	4.5%	**6.2%**
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.6%	1.2%	4.1%	4.6%	16.8%	3.8%	4.6%	3.7%	4.5%	8.2%	3.2%	2.3%	**4.1%**
- สถานศึกษา	85.3%	95.5%	82.8%	47.1%	16.1%	64.1%	69.6%	56.1%	61.4%	89.5%	54.6%	91.9%	**66.2%**
- ภาคเอกชน	4.8%	0.0%	4.3%	12.5%	8.5%	11.4%	0.5%	16.4%	9.0%	0.0%	3.9%	1.3%	**7.2%**
- ภาคประชาชน	3.0%	0.0%	2.4%	27.2%	47.5%	12.3%	21.3%	12.5%	1.5%	2.4%	36.8%	0.0%	**15.8%**
- อื่น ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์	1.1%	0.0%	2.3%	0.0%	2.1%	0.3%	0.9%	0.6%	0.0%	0.0%	1.1%	0.0%	**0.5%**

*ร้อยละของประชากรที่มีการระบุว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมใน 1 ปีที่ผ่านมา

จากตารางประชากรทั้งหมดในประเทศมีการเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านร้อยละ 26.5 โดยส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาร้อยละ 66.2 รองลงมาคือ ภาคประชาชน ร้อยละ 15.8 น้อยสุดคือการเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่จัดขึ้น เช่น บนสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 0.5 โดยวัยที่มีการเข้าร่วมมากที่สุด คือ วัยเด็กอายุ 6-14 ปี เข้าร่วมร้อยละ 44.8 ของวัยดังกล่าวทั้งหมด รองลงมาคือ วัยเยาวชน เข้าร่วมร้อยละ 43.4 ของวัยดังกล่าวทั้งหมด วัยที่เข้าร่วมน้อยที่สุดคือ วัยเกษียณ เข้าร่วมเพียงร้อยละ 11.4 เท่านั้น ซึ่งทุกวัยยกเว้นวัยเกษียณอายุจะเน้นการเข้าร่วมกิจกรรมในสถานศึกษาสูงสุด แต่วัยเกษียณจะเน้นเข้าร่วมกิจกรรมกับภาคประชาชน

สำหรับมิติด้านพื้นที่ ในเขตเทศบาลมีสัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน (ร้อยละ 32.1) มากกว่านอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 20.8) โดยกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนประชากรเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.7 รองลงมา ภาคใต้ ร้อยละ 61.8 ภูมิภาคที่มีสัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านน้อยที่สุดคือ ภาคกลาง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.4 โดยสถานศึกษามีบทบาทต่อกิจกรรมด้านการอ่านมากที่สุดในทุกพื้นที่

ภาพที่ 33 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชากรไทยทั้งประเทศ

8.4.2 ข้อมูลที่เก็บจากฝั่งผู้ดำเนินงาน

ฝั่งผู้ดำเนินงาน หรือก็คือหน่วยงาน/ภาคส่วนต่าง ๆ ที่สามารถเกี่ยวข้องกับการอ่าน โดยในส่วนนี้ไม่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ เนื่องจากข้อจำกัดในการจัดเก็บแบบสำรวจองค์กร และข้อมูลทุติยภูมิจากภาคส่วนต่าง ๆ ในปัจจุบันที่เคยมีการส่งเสริมการอ่านไม่เอื้อต่อการนำมาวิเคราะห์ตามที่งานศึกษานี้ได้ออกแบบไว้ ดังนั้นจึงทำได้เพียงเสนอรูปแบบการวิเคราะห์เท่านั้น โดยจะเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะของการวัดสถานะและผลสำเร็จของโครงการ โดยมุ่งเน้นไปที่การติดตามโครงการ การลงทุนในโครงการ สิ่งที่ได้จากโครงการ

และประเมินความคุ้มทุนของโครงการเมื่อเทียบกับสิ่งที่ได้จากโครงการ เพื่อนำตัวชี้วัดดังกล่าวไปพัฒนากิจกรรม/โครงการในอนาคต

สิ่งที่ได้จากโครงการจะแบ่งออกเป็นผลผลิต และผลลัพธ์ของโครงการ ผลผลิต คือ ตัวชี้วัดที่เป็นไปตามตัวชี้วัดที่ทางหน่วยงานได้มีการตั้งไว้ตั้งแต่ต้น ซึ่งได้แก่ตัวชี้วัดตามแผน ตามเป้าประสงค์ หรือตามผลที่คาดว่าจะได้รับ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนสถานที่อ่าน/แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น ส่วนผลลัพธ์ คือ ตัวชี้วัดที่อิงตามตัวชี้วัดของเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โดยผู้วิจัยเสนอให้ใช้ตัวชี้วัดปริมาณการอ่าน (อ่านมาก) และทัศนคติที่มีต่อการอ่าน (ชอบอ่าน) ที่เปลี่ยนแปลงไปจากก่อนและหลังการดำเนินโครงการ/กิจกรรม มาเป็นผลลัพธ์พื้นฐานของการดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า โครงการ/กิจกรรมดังกล่าวมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมการอ่านของสังคมไทยมากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์ควรวิเคราะห์โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการอ่าน จำแนกองค์ประกอบการอ่านในแต่ละด้าน โดยสามารถสรุปได้ตามตัวอย่างตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 175 ตัวอย่างการวิเคราะห์การดำเนินงานของภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของโครงการ	จำนวนกิจกรรม	งบประมาณ	ร้อยละกิจกรรมที่เสร็จสิ้น	งบประมาณต่อผลผลิตของโครงการ	งบประมาณต่อผลลัพธ์ของโครงการ	
					ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น	ทัศนคติต่อการอ่านเพิ่มขึ้น
ตัวผู้อ่าน						
- สร้างนิสัยรักการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สร้างแรงจูงใจในการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาทักษะการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						
สภาพแวดล้อมทางสังคม						
- ส่งเสริมให้มีบุคคลต้นแบบด้านการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สร้างค่านิยมรักการอ่านในสถาบัน/องค์กร/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						
ช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน						
- เพิ่มมุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะ	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- เพิ่มการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- เพิ่มพื้นที่อ่านออนไลน์ และระบบจำหน่าย e-book	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						
สื่อการอ่าน						
- พัฒนาสื่อการเรียนรู้	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาทักษะนักเขียน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สนับสนุนให้สำนักพิมพ์จัดพิมพ์หนังสือดี	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						

วัตถุประสงค์ของโครงการ	จำนวนกิจกรรม	งบประมาณ	ร้อยละกิจกรรมที่เสร็จสิ้น	งบประมาณต่อผลผลิตของโครงการ	งบประมาณต่อผลลัพธ์ของโครงการ	
					ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น	ทัศนคติต่อการอ่านเพิ่มขึ้น
พื้นที่อ่าน						
- พัฒนาคุณภาพการให้บริการของห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาศักยภาพของบุคลากรห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- จัดการหมุนเวียนหนังสือ/นำหนังสือใหม่เข้าห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						

8.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัด

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดต่าง ๆ ข้อมูลที่ใช้คือข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามในโครงการ แต่เลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 754 ตัวอย่าง ขั้นตอนในการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Confirmatory Factor Analysis (CFA) และ 2) Path Analysis โดยใช้ซอฟต์แวร์ AMOS รุ่น 21.0.0 เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

ตัวแปรภายในแบบจำลองสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวแปรที่สามารถสังเกตได้ (observable variables) และตัวแปรที่ไม่สามารถสังเกตได้ (unobservable variables) หรือตัวแปรแฝง (latent variables) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่อาศัยการวัดด้วยตัวชี้วัดที่สามารถสังเกตได้ซึ่งมีสหสัมพันธ์ (correlation) กับตัวแปรแฝงในระดับสูง บางครั้งถูกเรียกว่าเป็นตัวแสดง (manifest) ของตัวแปรแฝง ซึ่งโดยทั่วไปมักต้องใช้ตัวชี้วัดหลาย ๆ ตัวมาเป็นตัวแสดงเพื่อให้เกิดความแม่นยำในการวัด ดังนั้นการวัดตัวแปรแฝงจึงต้องสร้างแบบจำลองการวัด (measurement model) CFA เป็นขั้นตอนของการสร้างแบบจำลองการวัด เพื่อกำหนดตัวชี้วัด (indicators) ที่เหมาะสมสำหรับตัวแปรประเภทตัวแปรแฝง (latent variable) แต่ละตัว หลังจากที่ได้แบบจำลองการวัดแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นตอน Path Analysis ซึ่งเป็นขั้นตอนของการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นตัวแปรสังเกตได้หรือตัวแปรแฝงก็ได้

1. Confirmatory Analysis (CFA)

การวิเคราะห์ CFA จะพิจารณา reliability กับ validity ของแบบจำลองการวัด โดย reliability จะพิจารณาจากค่า Average Variance Extracted (AVE), Composite Reliability (CR) และค่า standardized factor loading โดยค่า AVE ควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.5 CR ควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.6 (Bagozzi and Yi, 1988) และ standardized factor loading มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.4 (Homburg and Giering, 1996) สูตรในการคำนวณ CR และ AVE แสดงได้ดังต่อไปนี้

$$\text{Composite Reliabilities (CR)} = \frac{(\text{Sum of standardized loadings})^2}{(\text{Sum of standardized loadings})^2 + (\text{Sum of indicator measurement error})}$$

$$\text{Average Variance Extracted (AVE)} = \frac{(\text{Sum of squared standardized loadings})}{(\text{Sum of squared standardized loadings}) + (\text{Sum of indicator measurement error})}$$

โดยที่ Indicator measurement error = 1 – (standardized loading)^2

แบบจำลองการวัดที่ได้หลังจากทำการปรับแก้แบบจำลอง จนได้แบบจำลองที่เหมาะสมแล้ว แสดงดังตารางที่ 176 สัมประสิทธิ์จากการประมาณทุกตัวมีนัยสำคัญที่ค่า p น้อยกว่า 0.001 ค่า CR และ AVE ทุกตัวผ่านเกณฑ์ที่ควรจะเป็น ดังนั้นแบบจำลองดังกล่าวจึงเป็นแบบจำลองการวัดที่เหมาะสม

ตารางที่ 176 ผลการประมาณค่าแบบจำลองการวัด (measurement model)

ตัวแปรแฝง	ตัวชี้วัด	Standardized factor loadings	Standard Error	Critical Ratio (t-statistic)	Composite Reliabilities (CR)	Average Variance Extracted (AVE)
ทัศนคติต่อการอ่าน	ทัศนคติด้านความรู้สึก	0.851			0.595	0.790
	ทัศนคติด้านพฤติกรรม	0.985	0.097	15.454		
	ทัศนคติด้านความคิด	0.302	0.043	6.632		
ทัศนคติด้านความคิด	การอ่านช่วยปรับปรุงและสนับสนุนการเรียน/การงาน	0.796			0.557	0.897
	การอ่านทำให้เกิดจินตนาการ/ความคิดสร้างสรรค์	0.743	0.047	20.821		
	การอ่านทำให้เกิดความรู้	0.664	0.044	18.03		
	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพจิต	0.607	0.048	15.983		
	การอ่านทำให้เกิดแรงบันดาลใจ	0.819	0.049	22.805		
	การอ่านทำให้เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเอง	0.794	0.05	21.378		
	การอ่านสามารถนำมาปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น	0.775	0.048	20.929		
ทัศนคติด้านพฤติกรรม	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการอ่านอยู่เสมอ	0.837			0.699	0.959
	ท่านช่วยเหลือ/บริจาคหนังสือเสมอ	0.807	0.038	24.815		
	ท่านแนะนำหนังสือ/เนื้อหาออนไลน์ให้คนรอบข้างเสมอ	0.879	0.037	28.265		
	ท่านเสาะหามาอ่านอยู่เสมอ	0.875	0.037	27.988		
	ท่านติดตามหนังสือ/เนื้อหาออนไลน์เสมอ	0.875	0.039	27.968		
	ถ้าเพื่อนบอกว่าเล่มไหนดี ท่านจะหามาอ่าน	0.834	0.037	25.833		
	หากว่าง ท่านจะเลือกอ่านอยู่เสมอ	0.815	0.043	24.685		
	ท่านชอบเล่าเรื่องที่อ่านให้ผู้อื่นฟัง	0.82	0.04	25.237		
	ท่านจะอ่านเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น	0.766	0.039	22.667		
	ท่านจัดสรรเวลาให้การอ่านอยู่เสมอ	0.847	0.035	26.528		
ทัศนคติด้านความรู้สึก	ท่านสนใจ/ตื่นเต้นเมื่อมีหนังสือหรือเนื้อหาออนไลน์ออกใหม่	0.686			0.514	0.863
	ท่านภูมิใจเมื่อได้อ่าน	0.634	0.044	14.297		
	ท่านผ่อนคลายเมื่อได้อ่าน	0.722	0.048	15.86		
	ท่านรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องท้าทาย	0.787	0.058	17.461		
	ท่านมีความสุขทุกครั้งเมื่ออ่าน	0.702	0.049	15.42		

ตัวแปรแฝง	ตัวชี้วัด	Standardized factor loadings	Standard Error	Critical Ratio (t-statistic)	Composite Reliabilities (CR)	Average Variance Extracted (AVE)
	ท่านชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่น	0.759	0.058	16.747		
นิสัยการอ่าน	ฉันอ่านโดยไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น	0.858			0.732	0.950
	ฉันอ่านเป็นกิจวัตรประจำวัน	0.894	0.034	30.326		
	คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน	0.841	0.035	26.45		
	ฉันเป็นนักอ่าน	0.83	0.035	25.78		
	ฉันรู้สึกแปลกๆ เมื่อไม่ได้อ่าน	0.812	0.038	25.411		
	ฉันอ่านโดยอัตโนมัติ	0.858	0.035	28.159		
	ฉันอ่านบ่อยครั้งในเวลาว่าง	0.894	0.035	30.397		
สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	ให้คำแนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	0.53	0.039	14.549	0.602	0.813
	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวอ่านหนังสือ	0.923				
	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน	0.821	0.04	22.263		
ทักษะการอ่าน	ความสามารถในการสืบค้น	0.863			0.765	0.951
	ความสามารถในการอ่านแบบกวาด	0.868	0.036	31.282		
	ความคล่องแคล่วในการอ่าน	0.851	0.034	30.16		
	ความเข้าใจ/การจับใจความ	0.871	0.033	31.46		
	ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน	0.896	0.033	33.101		
	ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน	0.897	0.033	33.037		
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	มีหนังสือ/สื่อการอ่านที่หลากหลาย	0.714	0.057	14.709	0.684	0.865
	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	0.877	0.047	20.532		
	มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ	0.879				
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	มีหนังสือ/สื่อการอ่านที่หลากหลาย	0.85	0.028	31.61	0.848	0.944
	มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	0.97	0.022	46.891		
	มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับให้บริการ	0.939				
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	0.805			0.667	0.857
	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	0.877	0.062	17.555		
	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	0.764	0.063	14.683		

ตัวแปรแฝง	ตัวชี้วัด	Standardized factor loadings	Standard Error	Critical Ratio (t-statistic)	Composite Reliabilities (CR)	Average Variance Extracted (AVE)
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้สมาชิกในชุมชน	0.74			0.614	0.864
	มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรมประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับชุมชน	0.74	0.061	16.369		
	มีการกระตุ้น/ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	0.849	0.062	17.085		
	มีการให้คำแนะนำและช่วยเหลือเรื่องการอ่าน	0.799	0.058	16.281		

ตารางที่ 177 แสดงผลการวิเคราะห์ Discriminant Validity ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ว่า ตัวแปรแฝงต่างๆ เป็นตัวแปรที่มีความแตกต่างกันหรือไม่ กล่าวคือตัวแปรแฝงต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาจาก measurement model เป็นตัวแปรที่วัดคนละสิ่งกัน การวิเคราะห์ Discriminant Validity ทำได้โดยการเปรียบเทียบค่า AVE ซึ่งเป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดต่างๆ ภายใต้ตัวแปรแฝงตัวเดียวกัน กับค่า squared correlation ซึ่งเป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนั้น ๆ กับตัวแปรแฝงอื่น ๆ หากค่า AVE มีค่ามากกว่าค่า squared correlation แสดงว่า measurement model ที่สร้างขึ้นใช้การได้ เนื่องจากมีพลังในการจำแนกตัวแปรแฝงต่าง ๆ ออกจากกัน

จากตารางจะเห็นได้ว่า ค่า squared correlation มีค่าสูงกว่าค่า AVE สำหรับทุกคู่ความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝง ยกเว้นคู่ตัวแปร Habit กับ Attitude แสดงว่า measurement model ที่สร้างขึ้นมีพลังในการจำแนกตัวแปรแฝงต่าง ๆ ออกจากกัน ยกเว้นตัวตัวแปร Habit กับ Attitude ดังนั้นการนำแบบจำลองการวัดนี้ไปใช้ในขั้นตอน Path Analysis จึงควรระมัดระวังในการนำตัวแปรทั้งสองเข้าไปในแบบจำลองพร้อมๆ กัน เนื่องจากตัวแปรทั้งสองเป็นเสมือนตัวแปรเดียวกัน นอกจากนี้ยังจะเห็นได้ว่าค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองมีค่าสูงมาก (มีค่าเท่ากับ 0.895) ดังนั้น หากใช้ตัวแปรทั้งสองเป็นตัวแปรอธิบาย (explanatory variable) ในสมการถดถอยเดียวกัน จะทำเกิดปัญหา multicollineaity ซึ่งทำให้การประมาณค่าสมการถดถอยไม่มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 177 เปรียบเทียบค่า squared correlation ระหว่างตัวแปรแฝง กับค่า AVE ของตัวแปร

ตัวแปรแฝง 1		ตัวแปรแฝง 2	Squared correlation	AVE ของ ตัวแปรที่ 1	AVE ของ ตัวแปรที่ 2
ทัศนคติต่อการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	0.107	0.595	0.602
สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	0.029	0.602	0.684
สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	0.164	0.602	0.667
สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	<-->	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	0.000	0.602	0.848
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	<-->	สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	0.041	0.614	0.602
สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	<-->	ทักษะการอ่าน	0.053	0.602	0.765
นิสัยการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	0.080	0.732	0.602
ทักษะการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	0.224	0.765	0.684
ทัศนคติต่อการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	0.275	0.595	0.684
นิสัยการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	0.257	0.732	0.684
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	0.552	0.684	0.667
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	<-->	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	0.027	0.684	0.848
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	0.072	0.614	0.684
ทักษะการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	0.145	0.765	0.667
ทัศนคติต่อการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	0.175	0.595	0.667
นิสัยการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	0.181	0.732	0.667
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	0.013	0.848	0.667
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	<-->	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกิจกรรม	0.097	0.614	0.667
ทักษะการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	0.045	0.765	0.848
ทัศนคติต่อการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	0.030	0.595	0.848
นิสัยการอ่าน	<-->	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	0.024	0.732	0.848

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวแปรแฝง 1		ตัวแปรแฝง 2	Squared correlation	AVE ของ ตัวแปรที่ 1	AVE ของ ตัวแปรที่ 2
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	<-->	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกายภาพ	0.596	0.614	0.848
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	<-->	ทักษะการอ่าน	0.045	0.614	0.765
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	<-->	ทัศนคติต่อการอ่าน	0.068	0.614	0.595
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคมด้านกิจกรรม	<-->	นิสัยการอ่าน	0.058	0.614	0.732
ทัศนคติต่อการอ่าน	<-->	ทักษะการอ่าน	0.372	0.595	0.765
นิสัยการอ่าน	<-->	ทักษะการอ่าน	0.419	0.732	0.765
นิสัยการอ่าน	<-->	ทัศนคติต่อการอ่าน	0.801	0.732	0.595

หากพิจารณา **Goodness-of-fit** ระหว่างแบบจำลองการวัดกับข้อมูล จะแสดงได้ดังตารางที่ 178 จะเห็นได้ว่า แบบจำลองการวัดมีความเข้ากันได้ดีกับข้อมูล โดยมีค่าสัดส่วน Chi-Square เท่ากับ 3.697 ค่า CFI เท่ากับ 0.865 และค่า TLI เท่ากับ 0.895 ซึ่งดัชนีทั้งสองมีค่ามากกว่า 0.8 ส่วนค่า RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.06 ซึ่งต่ำกว่า 0.07

ตารางที่ 178 ค่าดัชนีแสดง Goodness-of-fit ของแบบจำลองการวัด

ดัชนี	ค่าดัชนี
1. χ2/df ratio	3.697
2. Comparative fit index (CFI)	0.865
3. Tucker–Lewis index (TLI) or Non-normed fit index (NNFI)	0.895
4. Root-mean-square error of approximation (RMSEA)	0.060

2. การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

หลังจากที่ได้แบบจำลองการวัดแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยนำทั้งตัวแปรแฝงและตัวแปรที่สังเกตได้อื่น ๆ ซึ่งไม่ได้อยู่ในแบบจำลองการวัด มาทดสอบความสัมพันธ์ ตามทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดที่วางไว้ ผลที่ได้จะช่วยยืนยันกรอบแนวคิดด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ และทำให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการอ่าน อันจะไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการอ่านอย่างมียุทธศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ Path Analysis แสดงดังตารางที่ 179 จากตารางจะเห็นได้ว่า สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอธิบายส่วนใหญ่มีนัยสำคัญที่ระดับ p value เท่ากับต่ำกว่า 0.05 ยกเว้นตัวแปร q37_13 ที่สัมประสิทธิ์มีค่า p เท่ากับ 0.12 และตัวแปร ไม่สมรส/ไม่มีคู่ครอง, สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม ที่มีค่า p เท่ากับ 0.172, 0.237 และ 0.135 ตามลำดับ แบบจำลองมี Goodness of Fit ดังแสดงในตารางที่ 180 จะเห็นได้ว่า แบบจำลองอาจมี Goodness of Fit ไม่ดีนัก อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์หลักของการวิเคราะห์สมการโครงสร้างในที่นี้มิใช่เรื่องการคาดการณ์ตัวแปรต่างๆ แต่เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร รวมทั้งขนาดของความสัมพันธ์ เพื่อค้นหานัยในเชิงนโยบายการส่งเสริมการอ่าน ดังนั้น Goodness of Fit ดังกล่าวจึงเป็นค่าที่ยอมรับได้

ตารางที่ 179 แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ปรับแก้แล้วจากการวิเคราะห์เส้นทาง

ความสัมพันธ์			ค่าสัมประสิทธิ์	Standard Error	Critical Ratio (t-statistic)	p-value
นิสัยการอ่าน	<---	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	-0.185	0.156	-1.184	0.237
นิสัยการอ่าน	<---	มีสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน	-0.295	0.07	-4.22	***
นิสัยการอ่าน	<---	มีบุคคลในโรงเรียน/ที่ทำงานเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน	-0.172	0.111	-1.553	0.12

ความสัมพันธ์			ค่าสัมประสิทธิ์	Standard Error	Critical Ratio (t-statistic)	p-value
นิสัยการอ่าน	<---	มีบุคคลในชุมชน/สังคมเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน	-0.299	0.111	-2.693	0.007
นิสัยการอ่าน	<---	ครอบครัวมีสถานที่/บรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	-0.208	0.082	-2.544	0.011
นิสัยการอ่าน	<---	ทักษะการอ่าน	0.637	0.048	13.221	***
ฉันอ่านโดยไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น	<---	นิสัยการอ่าน	1			
ฉันอ่านเป็นกิจวัตรประจำวัน	<---	นิสัยการอ่าน	1.028	0.033	31.553	***
คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นนักอ่าน	<---	นิสัยการอ่าน	0.864	0.034	25.316	***
ฉันเป็นนักอ่าน	<---	นิสัยการอ่าน	0.851	0.035	24.043	***
ฉันรู้สึกแปลกๆ เมื่อไม่ได้อ่าน	<---	นิสัยการอ่าน	0.948	0.037	25.422	***
ฉันอ่านโดยอัตโนมัติ	<---	นิสัยการอ่าน	1.01	0.033	30.48	***
ฉันอ่านบ่อยครั้งในเวลาว่าง	<---	นิสัยการอ่าน	1.055	0.034	31.411	***
สมาชิกในครอบครัวแนะนำเรื่องการอ่าน	<---	สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	0.518	0.042	12.444	***
มีการกระตุ้นให้ในสมาชิกในครอบครัวอ่าน	<---	สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	1			
มีการกระตุ้นให้ในสมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการอ่าน	<---	สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	0.812	0.049	16.741	***
ความสามารถในการสืบค้น	<---	ทักษะการอ่าน	1			
ความสามารถในการอ่านแบบกวาด	<---	ทักษะการอ่าน	1.126	0.038	29.746	***
ความคล่องแคล่วในการอ่าน	<---	ทักษะการอ่าน	1.047	0.035	29.729	***
ความเข้าใจ/การจับใจความ	<---	ทักษะการอ่าน	1.042	0.037	28.272	***
ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัย	<---	ทักษะการอ่าน	1.069	0.035	30.445	***

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ความสัมพันธ์			ค่าสัมประสิทธิ์	Standard Error	Critical Ratio (t-statistic)	p-value
ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา	<---	ทักษะการอ่าน	1.092	0.037	29.803	***
มีหนังสือ/สื่อการอ่านที่หลากหลาย	<---	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	0.866	0.06	14.388	***
มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	<---	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	1.114	0.067	16.688	***
มีการจัดห้องสมุดหรือที่อ่านสำหรับให้บริการ	<---	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงานด้านกายภาพ	1			
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	ทักษะการอ่าน	3.44	1.545	2.227	0.026
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	สภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกิจกรรม	-3.322	2.222	-1.495	0.135
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	เพศ	5.527	2	2.763	0.006
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	จำนวนภาษาที่อ่านได้	4.514	1.689	2.673	0.008
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	รายได้	1.128	0.546	2.065	0.039
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	จำนวนครั้งที่ร่วมกิจกรรมการอ่าน	0.266	0.062	4.268	***
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	การอ่านในสื่อสังคมออนไลน์	10.461	2.421	4.321	***
ปริมาณเวลาในการอ่าน	<---	ไม่สมรส/ไม่มีคู่ครอง	-2.924	2.139	-1.367	0.172

ตารางที่ 180 ค่าดัชนีแสดง Goodness-of-fit ของแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ดัชนี	ค่าดัชนี
1. χ2/df ratio	6.180
2. Comparative fit index (CFI)	0.838
3. Tucker–Lewis index (TLI) or Non-normed fit index (NNFI)	0.806
4. Root-mean-square error of approximation (RMSEA)	0.083

จากผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างข้างต้น ทำให้สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดต่าง ๆ ได้ดังภาพที่ 34 ตัวเลขที่กำกับอยู่บริเวณลูกศรแสดงขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ โดยมีความหมายว่า หากตัวแปรที่อยู่ท้ายลูกศรเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ตัวแปรที่อยู่หัวลูกศรเพิ่มขึ้นเท่ากับตัวเลขดังกล่าว ตัวอย่างเช่น หากทักษะการอ่านเพิ่มขึ้น 1 คะแนน (จากช่วงคะแนน 1-5) จะทำให้นิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.64 คะแนน และทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 3.4 นาที เป็นต้น

สภาพแวดล้อมในครอบครัว

- การมีสภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มีสถานที่และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือ (เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน) จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.21 คะแนน และการมีแบบอย่างด้านการอ่านในครอบครัว เช่น มีสมาชิกในครอบครัวที่มีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่าง จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.32 คะแนน การมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในครอบครัวไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ แต่ส่งผลทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 3.3 นาที

สภาพแวดล้อมที่โรงเรียนหรือที่ทำงาน

- การมีสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนหรือที่ทำงานด้านกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.19 คะแนน และการมีแบบอย่างด้านการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงาน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.17 คะแนน ในขณะที่การมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงานไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน สภาพแวดล้อมการอ่านที่โรงเรียนหรือที่ทำงานทุกด้าน ไม่ส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ

สภาพแวดล้อมในชุมชนหรือสังคม

- การมีแบบอย่างด้านการอ่านในชุมชนหรือสังคม จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.30 คะแนน ในขณะที่การมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในชุมชนหรือสังคมไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมการอ่านที่ชุมชนหรือสังคมในทุกด้าน ไม่ส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เพิ่มขึ้น 1 ครั้ง ทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 0.27 นาที

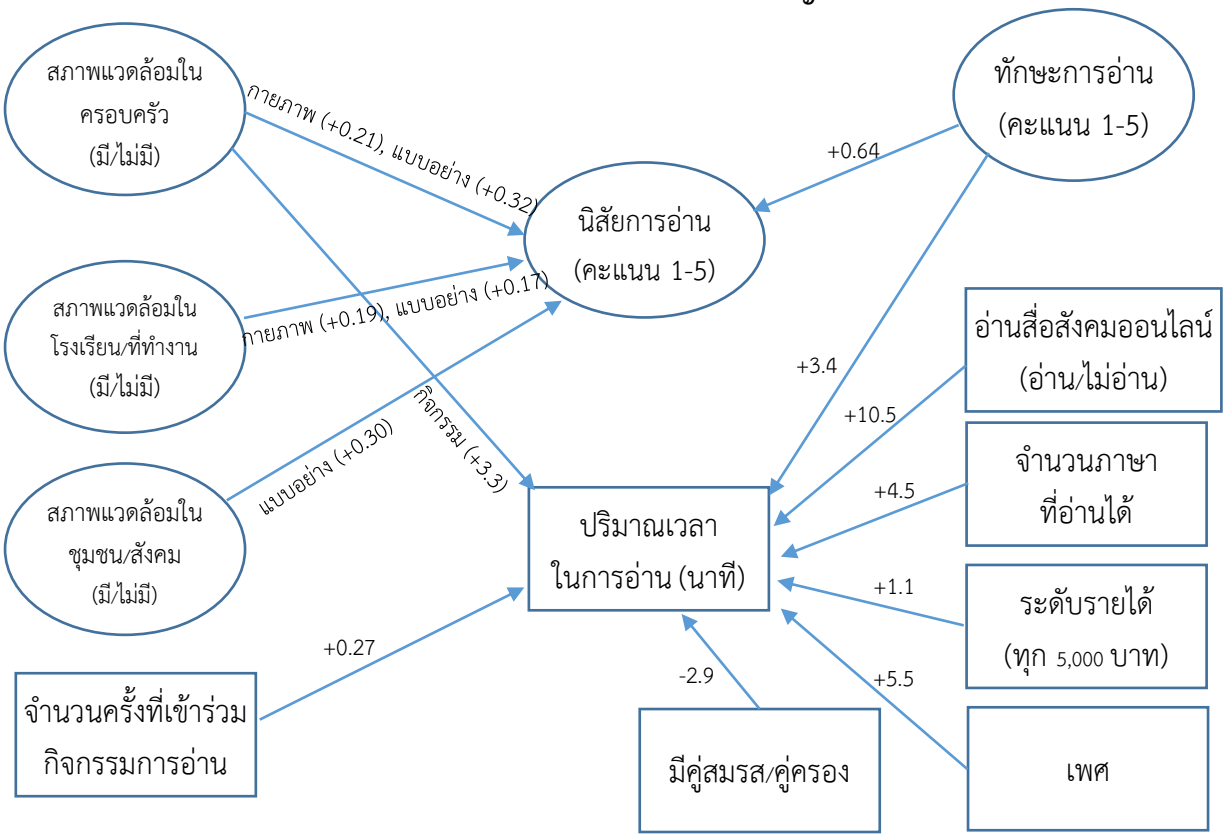
ทักษะความสามารถในการอ่าน

- ทักษะการอ่านที่เพิ่มขึ้น 1 คะแนน ทำให้นิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.64 คะแนน ในขณะที่ทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 3.4 นาที
- จำนวนภาษาที่ผู้อ่านสามารถอ่านได้มีความสัมพันธ์กับปริมาณเวลาในการอ่าน โดยผู้ที่สามารถอ่านได้มากขึ้น 1 ภาษา จะมีปริมาณเวลาในการอ่านมากขึ้น 4.5 นาที

อื่นๆ

- ผู้อ่านสื่อสังคมออนไลน์จะมีปริมาณเวลาในการอ่าน (รวมสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์) มากกว่าผู้ไม่อ่านเฉลี่ย 10.5 นาที
- ผู้ที่มีระดับรายได้เพิ่มขึ้น 5,000 บาทจะมีปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 1.1 นาที
- เพศหญิงมีปริมาณเวลาในการอ่านมากกว่าเพศชายเฉลี่ย 5.5 นาที
- ผู้ที่มีคู่สมรส/คู่ครองจะอ่านน้อยกว่าผู้ที่ไม่มีคู่สมรส/คู่ครอง 2.9 นาที

ภาพที่ 34 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

หมายเหตุ: ตัวแปรในกรอบสี่เหลี่ยมคือตัวแปรที่สังเกต และตัวแปรในกรอบวงรีคือตัวแปรแฝง

บทที่ 9
การประเมินสถานะของข้อมูลที่มีการจัดเก็บในปัจจุบัน

ในการประเมินสถานะวัฒนธรรมการอ่านของไทย นอกจากจะใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่จัดเก็บจากตัวผู้อ่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่าน และหน่วยงานที่ดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านแล้ว ยังต้องอาศัยข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการอ่านด้านต่างๆ มาประเมินผลร่วมด้วย

ข้อมูลทุติยภูมิที่จำเป็นต้องใช้นั้นได้ถูกกำหนดขึ้นตามกรอบของโครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งข้อมูลส่วนที่มีการจัดเก็บอยู่แล้ว และข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่มีการจัดเก็บทั้งในแง่ของประเด็นและในแง่ของความลึกของข้อมูล ดังนั้นเพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิให้ครบถ้วนและนำไปใช้ประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทยในอนาคต ทางผู้วิจัยจึงได้ทำการประเมินสถานะของข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้ทราบถึงสถานะการมีอยู่ของข้อมูล และคุณภาพของข้อมูล รวมถึงเสนอแนะข้อมูลที่ยังขาดการจัดเก็บ

9.1 เกณฑ์การประเมินสถานะของข้อมูล

การประเมินสถานะข้อมูลของวัฒนธรรมการอ่าน มีเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

1) ความครอบคลุมของข้อมูล

เนื่องจากต้องการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่านในภาพรวมของประเทศ ข้อมูลที่จัดเก็บควรเป็นข้อมูลที่มีความครอบคลุมระดับประเทศ โดยครอบคลุมทุกพื้นที่ในประเทศและในประชากรทุกช่วงวัย

2) ความละเอียดของข้อมูล

เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์อย่างเจาะจง มีความลึกของข้อมูล และละเอียดมากขึ้น ข้อมูลที่จัดเก็บในภาพรวมจึงควรเป็นข้อมูลที่สามารถลงรายละเอียดในเชิงลึกได้ โดยเฉพาะรายละเอียดที่สำคัญๆ เช่น ช่วงวัยของประชากร พื้นที่ระดับจังหวัด พื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล เป็นต้น

3) ช่วงเวลาและความถี่ในการจัดเก็บข้อมูล

เพื่อให้สามารถประเมินผลสถานการณ์การอ่าน และเข้าใจแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบต่างๆ ของการอ่านได้ ข้อมูลควรมีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่องและมีความถี่ที่เหมาะสมต่อลักษณะการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่จัดเก็บ โดยความเหมาะสมในที่นี้คำนึงจากช่วงเวลาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของข้อมูล รวมถึงต้นทุนและความยากในการจัดเก็บ

4) รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ

ข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ จัดเก็บมักให้บริการในรูปแบบของรายงานข้อมูลและฐานข้อมูลสถิติ ซึ่งสามารถให้รายละเอียดของข้อมูลได้ทั้งสองรูปแบบ แต่ข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบฐานข้อมูลสถิติจะสะดวกต่อการนำมาคำนวณและวิเคราะห์ผลต่อมากกว่า

จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและนำมาประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว พบว่ามีข้อมูลที่มีการจัดเก็บอยู่แล้ว แต่บางรายการยังขาดความครบถ้วนในรายละเอียด และมีข้อมูลที่ยังขาดการจัดเก็บ โดยการประเมินจะเป็นไปตามโครงสร้างองค์ประกอบของการอ่าน หากข้อมูลใดที่ผู้วิจัยเห็นว่า ยังขาดจัดเก็บในบางประเด็น และมีความเป็นไปได้และความจำเป็นในการจัดเก็บเพิ่ม จะมีการนำเสนอรายละเอียดที่ควรมีการ

เพิ่มเติม แต่ถ้าหากข้อมูลใดมีความครบถ้วนสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วจะไม่มีการนำเสนอมีรายละเอียดดังกล่าว โดยรายละเอียดทั้งหมดมีดังนี้

9.2 การประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่มีการจัดเก็บ

9.2.1 ข้อมูลทุติยภูมิด้านตัวผู้อ่าน

(1) ข้อมูลการสำรวจการอ่านของประชากร

ดำเนินการจัดเก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558 มีความถี่ในการจัดเก็บข้อมูล 2-3 ปี โดยเก็บข้อมูลการอ่านของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ และในปี พ.ศ. 2558 ได้เพิ่มการจัดเก็บข้อมูลของเด็กปฐมวัยอายุ 0-6 ปี ซึ่งสามารถจำแนกข้อมูลการอ่านของประชากรได้ตามจังหวัด ตามพื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล รวมถึงตามเพศและช่วงวัย รูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ

รายละเอียดการจัดเก็บข้อมูลที่ควรเพิ่มเติม

1) ควรจำแนกการอ่านเป็นการอ่านบนสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ให้ชัดเจน

2) ควรเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้อ่านให้ครบถ้วน เช่น ด้านทัศนคติ นิสัยการอ่าน และสภาพแวดล้อมด้านการอ่าน การใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน

(2) อัตราการรู้หนังสือของประชากรไทย

ดำเนินการสำรวจโดยยูเนสโก (UNESCO - The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 – พ.ศ. 2558 มีความถี่ในการจัดเก็บข้อมูลในช่วง 2-5 ซึ่งปีรูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ ข้อมูลอัตราการรู้หนังสือของประชากรไทยสามารถจำแนกตามเพศและตามวัยของประชากรได้ 4 ช่วงวัยได้แก่

1) อัตราการรู้หนังสือของประชากรวัยรุ่น (Youth literacy rate) สำรวจในประชากรอายุระหว่าง 15-24 ปี ซึ่งสะท้อนคุณภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

2) อัตราการรู้หนังสือของประชากรวัยผู้ใหญ่ (Adult literacy rate) สำรวจในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ระยะยาวของการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา รวมทั้งคุณภาพของโครงการส่งเสริมทักษะการรู้หนังสือในประเทศ

3) อัตราการรู้หนังสือของประชากร (Literacy rate) สำรวจในประชากรอายุระหว่าง 25-64 ปี ซึ่งทักษะของวัยแรงงานของประเทศ

4) อัตราการรู้หนังสือของประชากรวัยผู้สูงอายุ (Elderly literacy rate) สำรวจในประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป

(3) ตัวชี้วัดหมวดพัฒนาการของเด็ก จากผลสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS5)

ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยยูนิเซฟ (UNICEF - The United Nations Children's' Fund) ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ผ่านมาได้มีการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมด 3 ครั้ง คือ ปี พ.ศ. 2548 พ.ศ. 2555 และครั้ง

ล่าสุดในปี พ.ศ. 2558 สำหรับประชากรวัยเด็กที่มีการสำรวจ คือ กลุ่มเด็กปฐมวัยอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือนตัวอย่าง โดยข้อมูลสามารถจำแนกได้ตามเพศ ตามพื้นที่เป็นภาค และตามพื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล

รูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ ยกเว้นฐานข้อมูลสถิติปี พ.ศ. 2558 ที่ยังไม่พร้อมให้บริการ

ข้อมูลที่นำมาใช้จากตัวชี้วัดหมวดพัฒนาการของเด็กนี้ จะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการอ่านของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การได้รับสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การมีหนังสือเด็ก และการมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเล่น

(4) คะแนนการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนไทย (PISA reading score)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้เข้าร่วมกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development) ในโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) โดยมีการประเมินผลความสามารถในการใช้ความรู้และทักษะด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ของนักเรียนอายุ 15 ปี ทั่วประเทศ การประเมินผลนี้เริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ. 2543 จนถึงครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีความถี่ในการประเมินผลทุก 3 ปี

คะแนนการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนไทยสามารถจำแนกได้ตามเพศ ตามพื้นภูมิทางสังคมของนักเรียน และตามระดับของทักษะการอ่านที่มี รูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ

การวัดผลทักษะการอ่านของโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) เป็นต้นแบบที่ดีในการวัดผลทักษะการอ่านของผู้อ่าน ซึ่งประเทศไทยควรมีการออกแบบเครื่องมือทดสอบทักษะการอ่านและนำมาใช้วัดผลในประชากรวัยอื่นๆ ด้วย

(5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน

ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2559 มีความถี่ในการจัดเก็บทุกปี โดยทำการสำรวจในประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ ข้อมูลสามารถจำแนกได้ตามภาค ตามพื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล ตามเพศและช่วงวัยของประชากรและตามลักษณะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน เช่น อุปกรณ์ที่ใช้เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ประเภทของอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยมีรูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ

(6) การสำรวจการใช้เวลาของประชากร

ดำเนินการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2544 และครั้งล่าสุดใน ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีความถี่ของการจัดเก็บข้อมูลในช่วง 3 – 5 ปี โดยเก็บข้อมูลการใช้เวลาของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ ข้อมูลสามารถจำแนกได้ตามภาค ตามพื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล ตามเพศและช่วงวัยของประชากร และตามกิจกรรมการใช้เวลาว่าง รูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ

9.2.2 ข้อมูลทุติยภูมิด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน

(1) โครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั่วประเทศ

ข้อมูลโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั่วประเทศจัดเก็บโดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในปัจจุบันข้อมูลที่ให้บริการ คือ ข้อมูลโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั่วประเทศคลื่นความถี่ 2100 MHz ซึ่งเปิดใช้บริการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2556 ปัจจุบันข้อมูลโครงข่ายมีความครอบคลุมทั่วประเทศและจำแนกตามตำบล รูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ

ทาง กสทช. ควรดำเนินการบริการเผยแพร่ข้อมูลโครงข่ายของคลื่นความถี่อื่นๆ ที่ประชาชนสามารถใช้เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

(2) จำนวนห้องสมุดทั่วประเทศ

จากการสืบค้นฐานข้อมูลห้องสมุดในประเทศไทยพบว่าสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ดำเนินการเพื่อรวบรวมข้อมูลของห้องสมุดทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะ ซึ่งเป็นความพยายามที่จะรวบรวมข้อมูลของห้องสมุดแต่ละแห่ง ทั้งข้อมูลที่ตั้ง จำนวนบุคลากร จำนวนสื่อการอ่านและทรัพยากรของห้องสมุดเพื่อนำมารวมเป็นฐานข้อมูลเดียวกัน โดยมีการเผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์แต่ยังไม่มีฐานข้อมูลสถิติ

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ขอความร่วมมือไปยังห้องสมุดต่างๆ ในการให้ข้อมูล ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2560 อย่างไรก็ตามข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ยังไม่ครบตามจำนวนของห้องสมุดทั่วประเทศ

รายละเอียดการจัดเก็บข้อมูลที่ควรเพิ่มเติม

1) จัดเก็บข้อมูลให้ครบทุกห้องสมุด
2) จัดทำฐานข้อมูลสถิติ
3) เพิ่มรายการข้อมูลที่ควรเก็บจากห้องสมุดเพื่อให้ทราบข้อมูลการให้บริการ เช่น เวลา เปิด-ปิดบริการ จำนวนที่นั่ง ค่าใช้บริการ รวมไปถึงจำนวนและลักษณะผู้ใช้บริการ

(3) จำนวนสมาชิกห้องสมุดประชาชน

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และเก็บเฉพาะข้อมูลจากห้องสมุดประชาชนภายใต้สังกัด กศน. ข้อมูลที่มีให้บริการในปัจจุบันเป็นข้อมูลจำนวนสมาชิกช่วงปี พ.ศ. 2557 – พ.ศ. 2559 มีความถี่ในการจัดเก็บทุกปี โดยเป็นข้อมูลภาพรวมรายจังหวัดและสามารถจำแนกตามเพศและวัยได้ รูปแบบข้อมูลที่ให้บริการเป็นรายงานสรุปข้อมูลเท่านั้นยังขาดการจัดทำฐานข้อมูลสถิติ ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้คำนวณหรือวิเคราะห์ผลของข้อมูลได้โดยตรง

รายละเอียดการจัดเก็บข้อมูลที่ควรเพิ่มเติม

1) ควรจัดทำฐานข้อมูลสถิติ
2) ควรมีการเก็บข้อมูลลงลึกถึงระดับรายห้องสมุดประชาชน

(4) จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และเก็บเฉพาะข้อมูลจากห้องสมุดประชาชนภายใต้สังกัด กศน. ข้อมูลที่มีให้บริการในปัจจุบันเป็นข้อมูลจำนวนผู้ใช้บริการช่วงปี พ.ศ. 2557 – พ.ศ. 2559 โดยมีความถี่ในการจัดเก็บเป็นรายเดือน รูปแบบข้อมูลที่ให้บริการเป็นรายงานสรุปข้อมูลเท่านั้นยังขาดการจัดทำฐานข้อมูลสถิติ ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้คำนวณหรือวิเคราะห์ผลของข้อมูลได้โดยตรง

รายละเอียดการจัดเก็บข้อมูลที่ควรเพิ่มเติม

1) ควรจัดทำฐานข้อมูลสถิติ
2) ควรมีการเก็บข้อมูลลงลึกถึงระดับรายห้องสมุดประชาชน

(5) จำนวนบ้านหนังสือชุมชน

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ข้อมูลที่มีให้บริการในปัจจุบันเป็นข้อมูลช่วงปี พ.ศ. 2559 – พ.ศ. 2560 โดยมีความถี่ในการจัดเก็บทุกปี ข้อมูลมีความครอบคลุมระดับประเทศและสามารถจำแนกตามอำเภอได้ รูปแบบข้อมูลที่ให้บริการมีทั้งแบบรายงานและฐานข้อมูลสถิติ

(6) จำนวนผู้ใช้บริการบ้านหนังสือชุมชน

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ข้อมูลที่มีให้บริการในปัจจุบันเป็นข้อมูลช่วงปี พ.ศ. 2559 – พ.ศ. 2560 โดยมีความถี่ในการจัดเก็บทุกปี ข้อมูลมีความครอบคลุมระดับประเทศและสามารถจำแนกตามอำเภอได้ รูปแบบข้อมูลที่ให้บริการมีทั้งแบบรายงานและฐานข้อมูลสถิติ

9.2.3 ข้อมูลทุติยภูมิด้านสื่อการอ่าน

(1) สถิติการกำหนดหมายเลข ISBN และ ISSN

เป็นฐานข้อมูลของสำนักหอสมุดแห่งชาติ ให้บริการข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน มีความถี่ในการจัดเก็บข้อมูลเป็นรายเดือน ข้อมูลมีความครอบคลุมระดับประเทศ และสำหรับหมายเลข ISBN สามารถจำแนกตามหมวดหมู่ของหนังสือได้ รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการมีทั้งรายงานและฐานข้อมูลสถิติ

(2) ยอดขายธุรกิจสิ่งพิมพ์

ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยกรมธุรกิจการค้า โดยมีข้อมูลให้บริการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2560 และมีความถี่ในการจัดเก็บข้อมูลเป็นรายปี ข้อมูลมีความครอบคลุมระดับประเทศและสามารถจำแนกตามขนาดของธุรกิจและตามจังหวัดได้ รูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ

(3) จำนวนอาชีพด้านการอ่านในประเทศไทย

ดำเนินการสำรวจข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 – พ.ศ. 2560 มีความถี่ในการจัดเก็บข้อมูลเป็นรายเดือน ข้อมูลครอบคลุมระดับประเทศและสามารถจำแนกตามจังหวัดได้ รูปแบบการให้บริการข้อมูลมีทั้งรายงานสรุปผลการสำรวจและฐานข้อมูลสถิติ

9.3 ข้อมูลทุติยภูมิที่ยังไม่มีการจัดเก็บหรือรวบรวม

9.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน

(1) จำนวนผู้สมัครเป็นสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ

เป็นข้อมูลที่ใช้สะท้อนความต้องการใช้บริการห้องสมุดในแต่ละจังหวัด และให้ทราบถึงลักษณะของกลุ่มประชากรที่สนใจเข้าใช้บริการห้องสมุด รวมทั้งสามารถนำมาศึกษาเรื่องการกระจายตัวของห้องสมุดในประเทศได้

รายละเอียดข้อมูลที่ควรจัดเก็บ

1) จำนวนสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศเป็นรายจังหวัด ความถี่ในการจัดเก็บเป็นรายปี
2) เก็บข้อมูล เพศ วัย ของสมาชิก

(2) จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดทั่วประเทศ

เป็นข้อมูลที่ทำให้ทราบความถี่ของการใช้บริการห้องสมุดของประชาชนในแต่ละพื้นที่และในแต่ละช่วงเวลาได้ สามารถนำข้อมูลนี้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบายด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่านและพื้นที่อ่านได้

รายละเอียดข้อมูลที่ควรจัดเก็บ

1) จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดทั่วประเทศเป็นรายจังหวัด ความถี่ในการจัดเก็บเป็นรายเดือน
2) เก็บข้อมูล เพศ วัย ของผู้ใช้บริการ

(3) จำนวนสื่อการอ่านในห้องสมุดทั่วประเทศ

เพื่อให้ทราบว่าในห้องสมุดมีหนังสือประเภทใด รูปแบบใดให้บริการ และประชาชนได้นำไปใช้งานในช่วงเวลาผ่านที่มาหรือไม่ ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน หากหนังสือที่ห้องสมุดนำมาให้บริการได้ถูกนำไปใช้ ห้องสมุดนั้นก็ได้ทำหน้าที่เป็นช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านที่ดี สามารถจัดหาสื่อการอ่านที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการได้

รายละเอียดข้อมูลที่ควรจัดเก็บ

1) เก็บรวบรวมจำนวนสื่อการอ่านในห้องสมุดเป็นรายจังหวัด ความถี่ในการจัดเก็บข้อมูลเป็นรายปี
2) จัดเก็บจำนวนสื่อการอ่านจำแนกตามหมวดหมู่ของหนังสือ
3) จัดเก็บจำนวนสื่อการอ่านจำแนกตามรูปแบบของสื่อ (หนังสือ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์)
4) สำรวจจำนวนสื่อการอ่านที่มีการใช้งานหรือถูกยืมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

(4) จำนวนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เข้าถึงสื่อการอ่านในห้องสมุดทั่วประเทศ

ปัจจุบันห้องสมุดยังทำหน้าที่เป็นช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านออนไลน์ โดยให้บริการอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แก่ผู้ใช้บริการ การเก็บรวบรวมจำนวนของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นรายจังหวัด ทำให้สามารถวิเคราะห์ความเพียงพอและการเข้าถึงอุปกรณ์ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้

รายละเอียดข้อมูลที่ควรจัดเก็บ

1) เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายจังหวัด ความถี่ในการจัดเก็บข้อมูลเป็นรายปี

2) สำรวจจำนวนอุปกรณ์แยกตามประเภท เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต เป็นต้น

9.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิด้านสื่อการอ่าน

ข้อมูลสื่อการอ่านที่ควรจัดเก็บต้องครอบคลุมสื่อการอ่านทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบันหมด ได้แก่ หนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และ E-book

(1) ยอดการผลิตสื่อการอ่าน (เล่ม/ฉบับ)

ข้อมูลยอดการผลิตสื่อการอ่าน เพื่อให้ทราบปริมาณการผลิตทุกประเภทเนื้อหา และทุกรูปแบบ ทั้งปกเก่าและปกใหม่ ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมของตลาดหนังสือไทย และสามารถประเมินว่าสื่อการอ่านในประเทศไทยมีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด

รายละเอียดข้อมูลที่ควรจัดเก็บ

1) ยอดการผลิตสื่อการอ่านทั้งประเทศ (เล่ม/ฉบับ) ความถี่ในการจัดเก็บเป็นรายไตรมาส
2) ยอดการผลิตสื่อการอ่านทั้งประเทศ (เล่ม/ฉบับ) จำแนกตามหมวดหมู่ของหนังสือ
3) ยอดการผลิตสื่อการอ่านทั้งประเทศ (เล่ม/ฉบับ) จำแนกตามรูปแบบของสื่อ ได้แก่ หนังสือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

(2) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม/ฉบับ)

ข้อมูลยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม/ฉบับ) ทำให้ทราบพฤติกรรมการซื้อสื่อการอ่านของคนไทยในภาพรวม ว่ามีความสนใจเนื้อหาประเภทใด นิยมสื่อการอ่านในรูปแบบสิ่งพิมพ์หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และซื้อสื่อการอ่านผ่านช่องทางร้านหนังสือหรือสั่งซื้อผ่านร้านหนังสือออนไลน์มากน้อยเพียงใด

รายละเอียดข้อมูลที่ควรจัดเก็บ

1) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม/ฉบับ) จำแนกตามจังหวัด ความถี่การจัดเก็บเป็นรายไตรมาส
2) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม/ฉบับ) จำแนกตามหมวดหมู่ของหนังสือ
3) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม/ฉบับ) จำแนกตามรูปแบบของสื่อ (หนังสือ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์)
4) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม/ฉบับ) จำแนกตามช่องทางการจำหน่าย (ร้านค้า, สั่งซื้อออนไลน์)

(3) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (บาท)

ข้อมูลยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (บาท) ทำให้ทราบค่าใช้จ่ายในการซื้อสื่อการอ่านของคนไทยในภาพรวม และค่าใช้จ่ายสำหรับสื่อการอ่านแต่ละประเภทและแต่ละรูปแบบ รวมถึงมูลค่าการซื้อสื่อการอ่านผ่านทางร้านค้าและการซื้อผ่านทางออนไลน์ด้วย

รายละเอียดข้อมูลที่ควรจัดเก็บ

1) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (บาท) จำแนกตามจังหวัด ความถี่ในการจัดเก็บเป็นรายไตรมาส
2) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (บาท) จำแนกตามหมวดหมู่ของหนังสือ
3) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (บาท) จำแนกตามตามรูปแบบของสื่อ (หนังสือ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์)
4) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (บาท) จำแนกตามช่องทางการจำหน่าย (ร้านค้า, สั่งซื้อออนไลน์)

ตารางที่ 181 สรุปการประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่มีการจัดเก็บ

ข้อมูลทุติยภูมิ	หน่วยงานที่จัดเก็บ	ความครอบคลุม	ความละเอียด	ช่วงเวลา	ความถี่ในการจัดเก็บ	รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ		ข้อคิดเห็น
						รายงาน	ฐานข้อมูลสถิติ	
1. ข้อมูลการสำรวจการอ่านของประชากร	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ระดับประเทศ	- ระดับจังหวัด - พื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล - ช่วงวัย (0-6, 6-15, 15-24, 24-60 และ มากกว่า 60 ปีขึ้นไป)	2546 - 2558	2-3 ปี	✓	✓	- ควรมีการเก็บข้อมูลแยกส่วนกัน ระหว่างการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์และการอ่านสื่อออนไลน์อย่างชัดเจน - ควรเพิ่มการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้อ่านในด้านทัศนคติ นิสัยการอ่าน สภาพแวดล้อมด้านการอ่าน ช่องทางการรับสื่อการอ่านและพื้นที่อ่านที่ใช้บริการ
2. อัตราการรู้หนังสือ (Literacy Rate) ของประชากรไทย	The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)	ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ	- เพศ - ช่วงวัย (15-24, 15 ปีขึ้นไป, 25-64, 65ปีขึ้นไป)	2543 - 2558	2-5 ปี	✓	✓	-
3. ตัวชี้วัดหมวดพัฒนาการของเด็กจากผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย (MICS5)	สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ The United Nations Children's' Fund (UNICEF)	เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ทั่วประเทศ	- ระดับภาค - พื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล - เพศ	2548 - 2559	2-6 ปี	✓	-	-

ข้อมูลทุติยภูมิ	หน่วยงานที่จัดเก็บ	ความครอบคลุม	ความละเอียด	ช่วงเวลา	ความถี่ในการจัดเก็บ	รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ		ข้อคิดเห็น
						รายงาน	ฐานข้อมูลสถิติ	
4. คะแนนการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนไทย (PISA reading score)	The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)	นักเรียนอายุ 15 ปี ทั่วประเทศ	- เพศ - พื้นภูมิทางสังคม - ระดับของทักษะการอ่าน	2543 - 2558	3 ปี	✓	✓	ควรมีการทดสอบทักษะการอ่านในประชากรวัยอื่นๆ
5. การมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ	- ระดับภาค - ในและนอกเขตเทศบาล - เพศ - ช่วงวัย - ลักษณะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน	2544 - 2559	ทุกปี	✓	✓	-
6. การสำรวจการใช้เวลาของประชากร	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ	- ระดับภาค - ในและนอกเขตเทศบาล - เพศ - ช่วงวัย - ตามกิจกรรมการใช้เวลาว่าง	2544 – 2558	3-5 ปี	✓	✓	-
7. โครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั่วประเทศ	คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)	ระดับประเทศ	ระดับตำบล	2556 - 2560	รายไตรมาส	-	✓	มีเฉพาะข้อมูลโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่คลื่นความถี่ 2100 MHz ควรมีฐานข้อมูลของทุกคลื่น

ข้อมูลทุติยภูมิ	หน่วยงานที่จัดเก็บ	ความครอบคลุม	ความละเอียด	ช่วงเวลา	ความถี่ในการจัดเก็บ	รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ		ข้อคิดเห็น
						รายงาน	ฐานข้อมูลสถิติ	
8. จำนวนห้องสมุดทั่วประเทศ	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ	ห้องสมุด 5 ประเภท[5] ทั่วประเทศ	- ระดับตำบล	2560	รายปี	-	✓	ข้อมูลยังไม่ครบถ้วน ควรดำเนินการจัดเก็บต่อ
	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	ห้องสมุดประชาชนในสังกัด กศน.	- ระดับจังหวัด	2555	รายปี	✓	-	ควรมีการระบุตำแหน่งที่ตั้งของห้องสมุดประชาชน
9. จำนวนสมาชิกห้องสมุดประชาชน	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	ห้องสมุดประชาชนในสังกัด กศน.	- เพศ - ช่วงวัย (0-14, 15-59,60 ปีขึ้นไป)	2557 - 2559	รายปี	✓	-	ควรจำแนกตามจังหวัดและอำภอ
10. จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	ห้องสมุดประชาชนในสังกัด กศน.	รายเดือน	2557 - 2559	รายเดือน	✓	-	ควรจำแนกตามจังหวัดและอำเภอ
11. จำนวนบ้านหนังสือชุมชน	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	ระดับประเทศ	ระดับอำเภอ	2559 - 2560	รายปี	✓	✓	-
12. จำนวนผู้ใช้บริการบ้านหนังสือชุมชน	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)	ระดับประเทศ	ระดับอำเภอ	2559 - 2560	รายปี	✓	✓	-

[5] ห้องสมุดทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะ

ข้อมูลทุติยภูมิ	หน่วยงานที่จัดเก็บ	ความครอบคลุม	ความละเอียด	ช่วงเวลา	ความถี่ในการจัดเก็บ	รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ		ข้อคิดเห็น
						รายงาน	ฐานข้อมูลสถิติ	
13. สถิติการกำหนดหมายเลข ISBN และ ISSN	สำนักหอสมุดแห่งชาติ	ระดับประเทศ	ตามหมวดหมู่ของหนังสือ	2555 - 2560	รายเดือน	✓	✓	
14. ยอดขายธุรกิจสิ่งพิมพ์	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า	ระดับประเทศ	- ขนาดธุรกิจ (S,M,L) - ระดับจังหวัด	2558 - 2560	รายปี	✓	✓	
15. จำนวนอาชีพด้านการอ่านในประเทศไทย	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	ระดับประเทศ	ระดับจังหวัด	2506 - 2560	รายเดือน	✓	✓	

ตารางที่ 182 สรุปข้อมูลทุติยภูมิที่ยังขาดการจัดเก็บ

ข้อมูลทุติยภูมิที่ควรจัดเก็บ	ความครอบคลุม	ความละเอียด	ความถี่ในการจัดเก็บ	รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ	
				รายงาน	ฐานข้อมูลสถิติ
1. จำนวนสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ	ระดับประเทศ	- เพศ - ช่วงวัย - ตามพื้นที่ระดับจังหวัด	รายปี	✓	✓
2. จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดทั่วประเทศ	ระดับประเทศ	- ตามพื้นที่ระดับจังหวัด	รายเดือน	✓	✓
3. จำนวนสื่อการอ่านในห้องสมุดทั่วประเทศ	ระดับประเทศ	- ตามหมวดหมู่ของหนังสือ - ตามรูปแบบของสื่อ (หนังสือ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์) - จำนวนสื่อการอ่านที่มีการใช้งานหรือถูกยืมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา - ตามพื้นที่ระดับจังหวัด	รายปี	✓	✓
4. จำนวนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเข้าถึงสื่อการอ่านที่ให้บริการในห้องสมุดทั่วประเทศ	ระดับประเทศ	- ประเภทของอุปกรณ์ (คอมพิวเตอร์, แท็บเล็ต ฯลฯ) - ตามพื้นที่ระดับจังหวัด	รายปี	✓	✓
5. ยอดการผลิตหนังสือ (เล่ม)	ระดับประเทศ	- ตามหมวดหมู่ของหนังสือ - ตามรูปแบบของสื่อ (หนังสือ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์)	รายไตรมาส	✓	✓
6. ยอดจำหน่ายหนังสือ (เล่ม)	ระดับประเทศ	- ตามหมวดหมู่ของหนังสือ - ตามรูปแบบของสื่อ (หนังสือ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์) - ตามช่องทางการจำหน่าย (ร้านค้า, สั่งซื้อออนไลน์) - ตามพื้นที่ระดับจังหวัด	รายไตรมาส	✓	✓

ข้อมูลทุติยภูมิที่ควรจัดเก็บ	ความครอบคลุม	ความละเอียด	ความถี่ในการจัดเก็บ	รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ	
				รายงาน	ฐานข้อมูลสถิติ
7. ยอดจำหน่ายหนังสือ (บาท)	ระดับประเทศ	- ตามหมวดหมู่ของหนังสือ - ตามรูปแบบของสื่อ (หนังสือ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์) - ตามช่องทางการจำหน่าย (ร้านค้า, สั่งซื้อออนไลน์) - ตามพื้นที่ระดับจังหวัด	รายไตรมาส	✓	✓

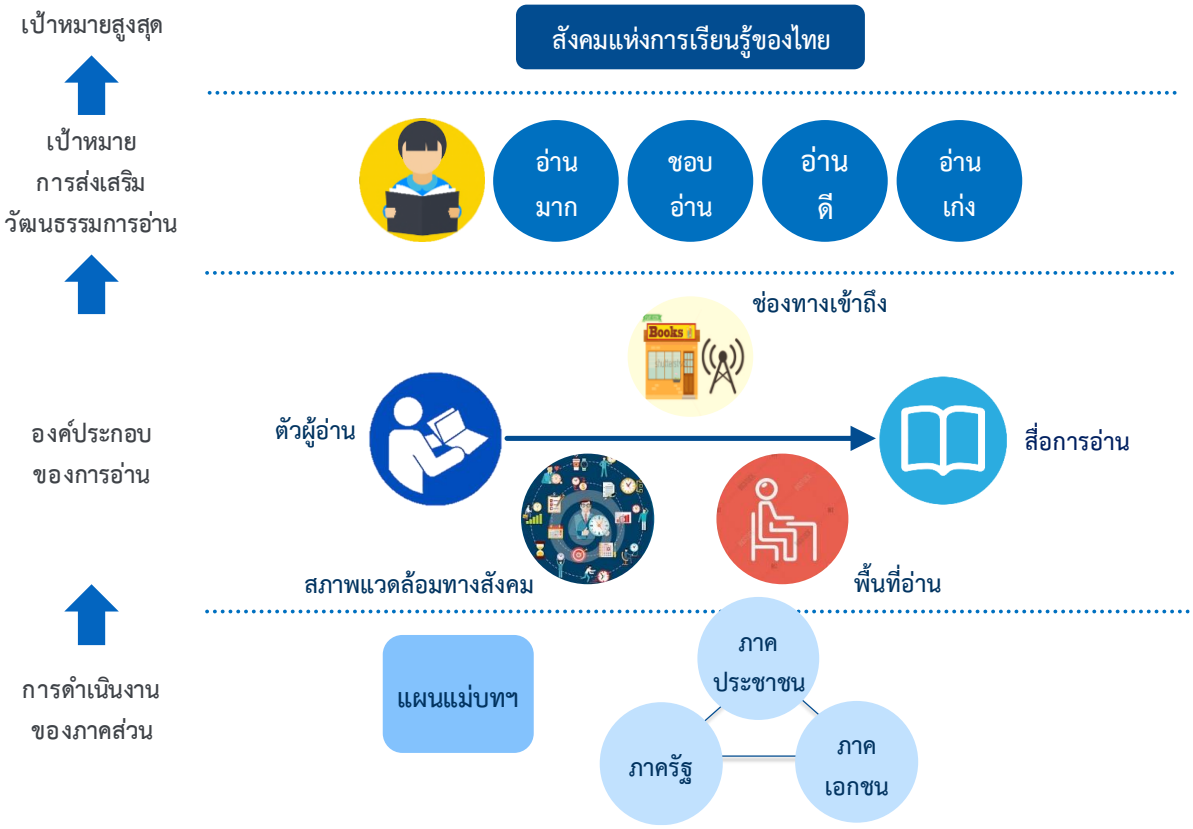
บทที่ 10
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

10.1 สรุปผลการศึกษา

10.1.1 โครงสร้างและการกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย

การออกแบบตัวชี้วัดด้านการอ่านมีโครงสร้างในการออกแบบคือ เริ่มจากเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนผ่านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน อันประกอบด้วย อ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี และอ่านเก่ง ทั้งนี้การสร้างวัฒนธรรมการอ่านมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยสามารถส่งเสริมองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังภาพ

ภาพที่ 35 โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

การกำหนดตัวชี้วัดด้านการอ่านได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ที่ช่วยกำหนดตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบตัวผู้อ่าน และทฤษฎีการเข้าถึง (Theory of Access) ที่ใช้สำหรับองค์ประกอบด้านช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ของ Ajzen (1991) เป็นทฤษฎีที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการอ่านและการเรียนรู้ในหลายรูปแบบ โดยได้ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยของ Broeder & Stokmans (2013) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของวัยรุ่น ซึ่งอธิบายถึง 3 ปัจจัยหลักที่

ส่งผลต่อการตัดสินใจอ่านหนังสือ ได้แก่ ทัศนคติต่อการอ่าน (attitude towards the behavior) บรรทัดฐานส่วนบุคคล (subjective norm) และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (perceived behavioral control) ทั้ง 3 ปัจจัยมีผลต่อความตั้งใจ (intention) ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการอ่าน (behavior) และเป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ปัจจัยอื่นๆ เช่น ระดับการศึกษา บรรยากาศที่โรงเรียน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จะถูกมองว่าเป็นปัจจัยรองที่ส่งผลต่อ 3 ปัจจัยหลักดังกล่าว

ทฤษฎีการเข้าถึง (Theory of Access) เป็นแนวคิดของ Penchansky & Thomas (1981) ที่ให้ความหมายของการเข้าถึงคือ ระดับของความสอดคล้องและรองรับกันระหว่างความต้องการของผู้ใช้บริการและลักษณะการให้บริการของระบบบริการ ซึ่งสามารถใช้ในการวัดความเหมาะสม ความสามารถในการตอบสนอง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อแหล่งบริการนั้นๆ โดยประเมิน 4 ด้าน การเข้าถึง (Accessibility) ความเพียงพอ (Availability) ความสามารถในการจ่าย (Affordability) และการยอมรับคุณภาพ (Acceptability)

สำหรับการดำเนินงานของภาคส่วนได้อาศัยกรอบแนวคิดการประเมินตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินงาน (Process) และผลผลิต (Output) จนถึงผลลัพธ์ (Outcome)

โดยรายละเอียดของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านในแต่ละประเด็นมีดังนี้

(1) เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

อ่านมาก

อ่านมากเป็นเป้าหมายแรกของวัฒนธรรมการอ่าน และเป็นเป้าหมายหลักของแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 - 2564 คือ “คนไทยมีปริมาณการอ่านที่มากขึ้น” ซึ่งการใช้เวลากับการอ่านเพิ่มขึ้นจะทำให้ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตามมา ปริมาณเนื้อหาที่สามารถอ่านได้ก็สามารถสะท้อนถึงสมรรถนะด้านการอ่านของประชาชนได้อีกด้วย เป้าหมายนี้สามารถแสดงผ่านร้อยละประชากรที่อ่าน การใช้เวลากับการอ่าน และปริมาณเนื้อหาที่อ่าน

ปัจจุบันประชาชนไม่ได้อ่านเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังอ่านสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาสาระที่ไม่แตกต่างกันอีกด้วย ดังนั้นการวัดปริมาณการอ่านจึงควรครอบคลุมการอ่านสื่อทั้งสองประเภท อย่างไรก็ตาม การวัดปริมาณเนื้อหาที่อ่านบนสื่อออนไลน์ยังทำได้ยาก เนื่องจากเนื้อหาไม่ได้อยู่ในรูปเล่มที่ชัดเจน ดังนั้นการวัดปริมาณการอ่านจึงวัดในรูปของปริมาณเวลาในการอ่าน แล้วจึงอนุมานปริมาณเนื้อหาที่อ่านจากปริมาณเวลาการอ่าน งานศึกษานี้กำหนดขอบเขตของการอ่านโดยนับเวลาในการอ่านเฉพาะเวลาว่างในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ซึ่งการกำหนดเฉพาะเวลาว่างจะสะท้อนวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นช่วงเวลาการอ่านที่ประชาชนเต็มใจทำ

ชอบอ่าน

คนไทยควรมีความชอบอ่านเพิ่มขึ้น ซึ่งความชอบอ่านดังกล่าวสามารถสะท้อนผ่านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการอ่าน และการอ่านที่มากขึ้นนั้นควรมีลักษณะที่เรียกว่า “นิสัย” โดยควรมีทั้ง 2 องค์ประกอบร่วมกันเพื่อทำให้ชอบอ่านเพิ่มขึ้น การวัดทัศนคติต่อการอ่านและนิสัยการอ่านของประชาชน วัดผ่านการประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ โดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวัดทัศนคติ 3 องค์ประกอบคือ ทัศนคติด้านความคิด/ความเชื่อต่อการอ่าน ทัศนคติด้านความรู้สึกต่อการอ่าน และทัศนคติด้านพฤติกรรมต่อการอ่าน และกรอบแนวคิดในการวัดนิสัย 3 องค์ประกอบ คือ พฤติกรรมที่

ทำสำเร็จบ่อยครั้งในอดีตจนกลายเป็นนิสัย พฤติกรรมที่พัฒนาจนเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์อยู่ในวิถีชีวิต และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

อ่านดี

อ่านมาก และชอบอ่านอาจยังไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สิ่งที่ควรควบคู่ไปกับเป้าหมายทั้ง 2 คือ การอ่านที่ดี และมีคุณภาพ โดยคนไทยควรอ่านสิ่งที่เสริมสร้างการดำเนินชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้งสิ่งที่สร้างอรรถประโยชน์ (utility) และสิ่งที่สร้างสุข (hedonic) โดยควรอ่านเนื้อหาทั้ง 2 ประเภทอย่างสมดุล งานศึกษานี้ได้วัดเวลาในการอ่านตามประเภทเนื้อหา ซึ่งแบ่งประเภทเนื้อหาสำหรับการวัดหลัก ๆ 2 ประเภท คือ 1) เนื้อหาประเภทสาระ เช่น ความรู้ทั่วไป สารคดี ตำราเรียน วิชาการ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นต้น 2) เนื้อหาประเภทบันเทิง เช่น แวดวงบันเทิง กีฬา ศิลปะ การ์ตูน นวนิยาย เป็นต้น เพื่อเพิ่มความละเอียดในการวัดเนื้อหาที่อ่าน และสะท้อนการอ่านดีของคนไทยได้ดีมากยิ่งขึ้น

อ่านเก่ง

เป้าหมายสุดท้ายมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนแม่บทฯที่ว่าด้วยเรื่องการอ่านที่เข้มแข็งของคนไทย หรือ “อ่านเก่ง” ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านความสามารถในการอ่านและทักษะด้านการอ่านด้านต่างๆ โดยคนไทยควรมีทักษะการอ่านที่จะส่งผลให้เกิดการอ่านเก่ง การอ่านเก่งอาจมีผลทำให้เกิดพฤติกรรมการอ่านที่เพิ่มขึ้นได้ การศึกษานี้ได้ประเมินความสามารถในการอ่านออก และทักษะการอ่าน

ทักษะการอ่านจะถูกประเมินผ่านการประเมินตนเอง โดยประกอบด้วย 6 ทักษะ คือ ความสามารถในการอ่านแบบกวาด ความสามารถในการสืบค้น ความคล่องแคล่วในการอ่าน ความเข้าใจและการจับใจความ ความสามารถในการอนุมานและสร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน และความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน ซึ่งทั้ง 6 ทักษะได้ดัดแปลงมาจากทักษะการอ่านที่จำเป็นที่ทาง Programme for International Student Assessment หรือ PISA ได้ระบุไว้ในปี ค.ศ. 2018 (PISA2018) นอกจากนี้ยังมีการสำรวจความเร็วในการอ่าน และความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศ รวมไปถึงการใช้คะแนน PISA ด้านการอ่าน ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ มาประกอบการประเมินทักษะด้านการอ่านของเยาวชนอีกด้วย

(2) องค์ประกอบของการอ่าน

ตัวผู้อ่าน

การสร้างตัวชี้วัดสำหรับองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านได้มีการพิจารณาประเด็นในหลายๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้อ่านโดยตรง โดยยึดกรอบการออกแบบตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ที่ว่าด้วยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน และได้อิงตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าด้วยเรื่อง *“ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย”* และเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่ว่า *“คนไทยทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้มากขึ้น”* จึงทำให้การออกแบบตัวชี้วัดองค์ประกอบด้านตัวผู้อ่านที่มีผลต่อเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านประกอบไปด้วย ทัศนคติที่มีต่อการอ่าน นิสัยการอ่าน สาเหตุด้านแรงจูงใจ และความพร้อมด้านร่างกายและเวลาที่มีผลต่อการอ่าน รวมไปถึงทักษะและความสามารถในการอ่านของตัวผู้อ่าน

สภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมตัวผู้อ่านให้เกิดพฤติกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกในการขัดเกลาด้านการอ่าน ต่อมาเป็นระดับโรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน จนถึงระดับสังคม การหล่อหลอมดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้เกิดค่านิยมต่าง ๆ จนเกิดเป็นการปลูกฝังทางวัฒนธรรมที่เรียกว่าการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การขัดเกลาทางตรง เช่น การสั่งสอนของพ่อแม่ ครู และการขัดเกลาทางอ้อม เช่น การสังเกตจากบุคคลรอบตัว งานศึกษานี้จะประเมินสภาพแวดล้อมในประเด็นต่าง ๆ ทั้งในครอบครัว โรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม โดยจำแนกสภาพแวดล้อมในแต่ละที่เป็น 3 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคลแบบอย่าง

ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระจายสื่อการอ่านไปถึงตัวผู้อ่าน โดยสามารถจำแนกช่องทางตามประเภทของสื่อการอ่าน ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ช่องทางเข้าถึงจะหมายถึง สถานที่ที่สามารถรับสื่อสิ่งพิมพ์ได้ เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ ร้านหนังสือออนไลน์ เป็นต้น ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อออนไลน์ ช่องทางเข้าถึงจะหมายถึง โครงข่ายอินเทอร์เน็ต โดยกรอบแนวคิดที่ใช้ในการประเมินช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านคือ กรอบแนวคิด 4A ซึ่งได้แก่ ความเพียงพอ (Availability) การเข้าถึง (Accessibility) ความสามารถในการจ่าย (Affordability) และการยอมรับในคุณภาพ (Acceptability) โดยมีวิธีประเมินคือ สำรวจการใช้ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านของประชากร และวิเคราะห์ร้อยละประชากรที่มีปัญหาในประเด็นต่างๆ ตามประเด็นภายใต้กรอบแนวคิดข้างต้น รวมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิประกอบในการประเมินความเพียงพอของช่องทางที่มีอยู่ในปัจจุบัน

สื่อการอ่าน

สื่อการอ่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้เกิดการอ่านเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีการจัดเตรียมองค์ประกอบด้านสื่อการอ่านที่ตอบสนองต่อตัวผู้อ่านในด้านต่าง ๆ เช่น ความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและความหลากหลาย คุณภาพของสื่อการอ่านทั้งในมิติด้านเนื้อหาและรูปแบบของการนำเสนอ โดยสื่อการอ่านที่ดีจะส่งผลทำให้เกิดการอ่านที่มีคุณภาพตามมา ทั้งนี้การประเมินสื่อการอ่านส่วนหนึ่งได้ถูกประเมินร่วมกับการใช้ช่องทางผ่านกรอบแนวคิด 4A ข้างต้น และได้มีการใช้ข้อมูลทุติยภูมิมาประกอบการประเมินความหลากหลายของสื่อการอ่าน

พื้นที่อ่าน

พื้นที่อ่านเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการอ่าน โดยเป็นพื้นที่หรือสถานที่ที่ตัวผู้อ่านใช้เวลาในการอ่าน การจัดบรรยากาศทางสภาพแวดล้อมให้น่าอ่านและเอื้อต่อการอ่าน จะช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการอ่านเพิ่มมากขึ้นได้ ทั้งนี้กรอบแนวคิดที่ใช้ในการจัดทำตัวชี้วัดด้านพื้นที่อ่าน ได้อาศัยกรอบแนวคิดเดียวกันกับการประเมินช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน คือ กรอบแนวคิด 4A ดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งสามารถตอบโจทย์ตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทของวัฒนธรรมการอ่านที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึง และคุณภาพของพื้นที่อ่าน

(3) การดำเนินงานของภาคส่วน

การประเมินการดำเนินงานในการส่งเสริมการอ่านของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ส่วนหนึ่งจะถูกประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชากรว่าได้มีการเข้าร่วมหรือไม่ และกิจกรรมที่เข้าร่วมนั้นจัดขึ้นโดยหน่วยงานประเภทใด และอีกส่วนหนึ่งคือการประเมินผลการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่านทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยได้อาศัยกรอบแนวคิดการประเมินตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินงาน (Process) และผลผลิต (Output) จนถึงผลลัพธ์ (Outcome) พร้อมทั้งออกแบบตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ โดยประสิทธิภาพสามารถวัดได้จากต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต หรือต้นทุนต่อหน่วยผลลัพธ์ เพื่อให้ทราบว่าโครงการดังกล่าวคุ้มค่าต่อการส่งเสริมจากต้นทุนที่เสียไปมากน้อยเพียงใด และประสิทธิผลวัดผ่านความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานกับเป้าหมายที่ได้มีการกำหนดไว้

10.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

งานศึกษานี้นอกจากออกแบบโครงสร้างตัวชี้วัดแล้ว ยังได้ทำการออกแบบเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยเครื่องมือที่ได้ทำการออกแบบประกอบไปด้วย แบบสำรวจและข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ได้มาจากการศึกษางานศึกษาที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ และการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้เครื่องมือสามารถสะท้อนวัฒนธรรมการอ่านของไทยได้ดีที่สุด แต่ละเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจได้ออกแบบลักษณะดังนี้

1) แบบสำรวจการอ่านของประชากร (Population Survey) เป็นการสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านการอ่าน โดยจะประเมินด้านทัศนคติต่อการอ่าน นิสัยการอ่านและพฤติกรรมการอ่าน ทักษะการอ่าน การเข้าถึงสื่อการอ่าน การเข้าถึงพื้นที่อ่าน การประเมินคุณภาพห้องสมุด สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน โดยการออกแบบแบ่งการสำรวจออกเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี) แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี และแบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งท้ายที่สุดแล้วได้นำมาสรุปรายงานผลตามช่วงวัยของประชากร โดยจำแนกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มปฐมวัย กลุ่มวัยเด็ก (6-14 ปี) กลุ่มเยาวชน (15-24 ปี) กลุ่มวัยทำงาน (25-59 ปี) และกลุ่มผู้สูงอายุ ตามการจัดช่วงวัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

2) แบบสำรวจพื้นที่อ่าน (Reading Place Survey) เป็นการสำรวจแหล่งการอ่านตามพื้นที่ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อประเมินว่าแต่ละพื้นที่มีจำนวนพื้นที่อ่านมากน้อยเพียงใด มีประเภทใดเป็นหลัก และมีคุณภาพหรือไม่ โดยพื้นที่อ่านที่ทำการสำรวจได้แก่ ห้องสมุด ร้านหนังสือแผงหนังสือ ร้านเช่าหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space มุมหนังสือ Business Center และพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้การสำรวจพื้นที่อ่านจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ลักษณะทั่วไปของพื้นที่อ่าน ได้แก่ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ อัตราค่าใช้บริการ จำนวนผู้ใช้บริการจำแนกตามวัย คุณภาพของพื้นที่อ่าน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก ปริมาณสื่อการอ่าน สื่อการอ่านที่ทันสมัย หลากหลาย สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น ระดับเสียง แสง และอุณหภูมิที่เหมาะสม

3) แบบสำรวจองค์กร (Organization Survey) เป็นการสำรวจการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของภาคส่วนต่างๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เป็นต้น โดยการสำรวจ

ดังกล่าวทำให้ทราบว่าในแต่ละปีภาคส่วนต่างๆ ได้มีการส่งเสริมด้านการอ่านมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมด้านใดให้กับกลุ่มเป้าหมายใดบ้าง มีประสิทธิภาพ (ผลประโยชน์ที่ได้คุ้มกับต้นทุนที่เสียไปหรือไม่) และประสิทธิผล (ความสอดคล้องระหว่างผลลัพธ์ที่ได้กับเป้าหมายที่ต้องการส่งเสริม) ในการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

4) แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน เป็นการสำรวจด้านคุณภาพและมาตรฐานสื่อการอ่านทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ โดยเป็นการประเมินความเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ประกอบด้วย นักเขียน นักอ่าน บรรณาธิการ สำนักพิมพ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการอ่านประเภทต่างๆ

5) ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการอ่าน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ซึ่งมีข้อมูลสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ โดยมีทั้งปริมาณ ยอดขาย ข้อมูลห้องสมุด ทักษะและความสามารถในการอ่าน และตัวชี้วัดอื่นๆ ที่มาเติมเต็มบางตัวชี้วัดบางตัวที่ทางแบบสำรวจไม่สามารถตอบได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้รวบรวมมานี้สามารถช่วยทำให้วิเคราะห์สถานการณ์การอ่านได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากเครื่องมือปฐมภูมิที่ควรมีการเก็บข้อมูลในเชิงสำรวจทั้งหมด งานศึกษาชิ้นนี้ได้ทำการจัดเก็บข้อมูลเฉพาะการสำรวจการอ่านของประชากร (ได้ผ่านการทำ Validity และ Reliability ตามหลักสถิติเรียบร้อยแล้ว) ที่เป็นการสำรวจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านโดยตรง เนื่องจากเรื่องข้อจำกัดของเวลาในการทำวิจัยและงบประมาณ จึงไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลใน 3 เครื่องมือที่เหลือได้ โดยการวิเคราะห์ใน 3 เครื่องมือที่เหลือจะเป็นเพียงการนำเสนอรูปแบบของเครื่องมือที่เหมาะสมเท่านั้น

10.1.3 ประเมินสถานะการอ่านของคนไทย

หลังจากทำการออกแบบตัวชี้วัด และใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปสถานะเบื้องต้นของวัฒนธรรมการอ่านของประเทศไทยโดยมีรายละเอียดดังนี้

เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

การประเมินเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านเบื้องต้นพบว่า

อ่านมาก

- ในเวลาว่างที่เป็นเวลานอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน และเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา มีสัดส่วนคนไทยที่อ่านอยู่ที่ร้อยละ 85.8 ของประชากรทั้งหมด โดยอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ร้อยละ 80.2 และอ่านสื่อออนไลน์ร้อยละ 50.5 โดยสื่อออนไลน์ได้รับความสนใจอย่างมากในกลุ่มวัยเยาวชน มีสัดส่วนเยาวชนที่อ่านบนสื่อออนไลน์ร้อยละ 92.2 วัยเด็กและวัยทำงานก็มีความสนใจในการอ่านสื่อออนไลน์ระดับหนึ่งซึ่งมีประมาณร้อยละ 50 ที่อ่าน แต่วัยเกษียณกลับมีสัดส่วนคนที่อ่านสื่อออนไลน์ไม่ถึงร้อยละ 10
- คนไทยใช้เวลาในการอ่าน 14.8 นาทีต่อวัน หรือคิดเป็นปริมาณการอ่านประมาณ 2.5 หน้ากระดาษ A4 โดยช่วงวัยที่มีเวลาในการอ่านมากที่สุดคือ เยาวชน มีเวลาในการอ่านเฉลี่ยเกือบคนละ 30 นาทีต่อวัน รองลงมาคือ วัยทำงานที่มีเวลาในการอ่านใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยเวลาในการอ่านของคนทั้งประเทศ นั่นคือ 14.9 นาทีต่อวัน ส่วนช่วงวัยที่มีการอ่านน้อยที่สุดคือ วัยเกษียณอายุที่มีเวลาในการอ่านเฉลี่ยคนละไม่ถึง 10 นาทีต่อวัน

- สำหรับเวลาในการอ่านในแต่ละประเภทสื่อการอ่าน พบว่า เวลาในการอ่านสื่อออนไลน์ (เฉลี่ยคนละ 8.2 นาที) มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ (เฉลี่ยคนละ 6.5 นาที) ถึงแม้สื่อสิ่งพิมพ์จะมีร้อยละประชากรที่อ่านมากกว่า แต่เนื่องจากวัยที่อ่านส่วนใหญ่คือ เยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มวัยที่ใช้เวลาในการอ่านสื่อออนไลน์เกือบคนละ 20 นาทีต่อวัน และวัยเยาวชนและวัยทำงานใช้เวลาในการอ่านบนสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงเวลาในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์เกือบทุกช่วงวัยกลับไม่ถึงคนละ 10 นาทีต่อวัน จึงทำให้เวลาในการอ่านเฉลี่ยของสื่อออนไลน์โดยรวมมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สูงของสื่อออนไลน์ที่สามารถดึงดูดให้ประชากรใช้เวลาในการอ่านที่นาน

<u>อ่านดี</u>

- สำหรับเนื้อหาที่อ่านคนไทยส่วนใหญ่อ่านสาระมากกว่าบันเทิงเล็กน้อย โดยอ่านเนื้อหาประเภทสาระร้อยละ 53.9 ในขณะที่อ่านเนื้อหาประเภทบันเทิงร้อยละ 46.1 ของเวลาอ่านในเวลาว่างทั้งหมด โดยกลุ่มที่อ่านสาระมากกว่าบันเทิงมากที่สุด คือ ผู้สูงอายุ ทั้งนี้พบว่าเยาวชนเป็นกลุ่มที่อ่านเนื้อหาประเภทบันเทิงมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามยังพบอีกว่า ประเภทเนื้อหาที่แต่ละวัยอ่านค่อนข้างสอดคล้องตามวัยของผู้อ่าน นั่นคือ วัยเรียนก็จะอ่านเนื้อหาประเภทตำราเรียนมากที่สุด ส่วนวัยทำงานและเกษียณอายุจะนิยมอ่านเนื้อหาประเภทสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจและสังคม

<u>ชอบอ่าน</u>

- หากพิจารณาความชอบอ่านผ่านทัศนคติของประชากร พบว่า ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยและวัยเด็กส่วนใหญ่มีทัศนคติทางความคิด/ความเชื่อที่ดีต่อการอ่าน โดยตระหนักว่าการอ่านเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ แต่ยังมีผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยบางรายประมาณร้อยละ 40 มองว่า บุตรหลานเล็กเกินไปที่จะอ่าน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมของผู้ปกครองในการอ่านให้เด็กปฐมวัยฟัง สำหรับวัยเยาวชนขึ้นไปได้พบว่า ประชากรวัยดังกล่าวส่วนใหญ่รู้คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่านอย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน แต่ความรู้สึกและพฤติกรรมกลับมีระดับทัศนคติที่ต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เยาวชนเป็นวัยที่มีคะแนนทัศนคติดีกว่าวัยทำงานและวัยเกษียณ หากมีเวลาว่างเยาวชนมักเลือกอ่านหนังสือและเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มากกว่าวัยทำงานและวัยเกษียณ แต่เยาวชนประมาณเกือบร้อยละ 50 กลับมีการอ่านเพราะความจำเป็นรวมเข้าไปด้วย ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะมาจากความจำเป็นที่จะต้องอ่านหนังสือเพื่อใช้ในการเรียน จึงมีผลต่อความรู้สึกที่ทำให้เยาวชนมีร้อยละประชากรที่รู้สึกอึดอัดและเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านมากกว่าวัยอื่น ๆ
- ส่วนในด้านนิสัยการอ่าน โดยภาพรวมแล้วคนไทยมีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเยาวชนเป็นวัยที่มีระดับนิสัยการอ่านที่ดีกว่าวัยอื่น ๆ โดยลักษณะนิสัยที่มีระดับคะแนนสูงสุด คือ การอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์บ่อยครั้งในเวลาว่าง และอาจมีการปฏิบัติถึงขั้นเป็นอัตโนมัติ (ไม่จำเป็นต้องคิดที่จะทำ) ซึ่งมากกว่าการแสดงออกด้านการอ่านจนสะท้อนออกมาเป็นอัตลักษณ์หรือตัวตนอย่างชัดเจน ที่ถึงขั้นมองตนเองเป็นนักอ่าน หรือสะท้อนออกมาให้คนรอบข้างเห็นว่าเป็นนักอ่านได้

อ่านเก่ง

- สำหรับความสามารถในการอ่านของคนไทย คนไทยร้อยละ 93 อ่านออก โดยกลุ่มผู้สูงอายุและประชากรภาคเหนือเป็นกลุ่มที่อ่านออกน้อยที่สุด ซึ่งคนไทยมีความเร็วในการอ่านเฉลี่ย 4.9 บรรทัดต่อนาที และมีอยู่ร้อยละ 33 ของประชากรทั้งหมดที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้
- เมื่อพิจารณาทักษะการอ่านพบว่า คนไทยส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีทักษะการอ่านด้านความคล่องแคล่วในการอ่าน และการเข้าใจ/จับใจความสำคัญ สูงกว่าทักษะอื่นๆ โดยทักษะการอ่านที่ยิ่งซับซ้อนมากขึ้น ยิ่งให้คะแนนน้อยลงมา โดยเฉพาะความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน และความสามารถในการอ่านแบบกวาด เป็นกลุ่มทักษะที่ถูกประเมินคะแนนต่ำที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างทั้ง 3 วัย เยาวชน วัยทำงาน และวัยเกษียณ จะพบอีกว่า ยิ่งอายุมากยิ่งประเมินคะแนนทักษะการอ่านในทุกๆ ด้านของตนเองต่ำลง
- หากพิจารณาคะแนน PISA ของปีพ.ศ. 2558 จะพบประเด็นที่น่ากังวลคือ นักเรียนไทยได้คะแนน PISA กระจุกตัวอยู่ในช่วงคะแนนระดับต่ำ มีคะแนนกระจุกตัวอยู่ที่ระดับ 1A และ 2 ประมาณร้อยละ 63 ของนักเรียนทั้งหมด คะแนนในระดับสูงระดับ 5-6 มีสัดส่วนนักเรียนที่ได้น้อยมากไม่ถึงร้อยละ 5 ของนักเรียนทั้งหมด (ระดับคะแนนสูงสุดคือ 6) ซึ่งเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้วเด็กไทยยังมีความสามารถด้านการอ่านที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยโลกอยู่ประมาณ 60 คะแนน โดยคะแนนที่ได้อยู่เปอร์เซ็นไทล์ที่ 16 (หมายถึงหากมี 100 ประเทศ ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 16 โดยอันดับ 100 คืออันดับที่ดีที่สุด)

องค์ประกอบของการอ่าน

องค์ประกอบของการอ่านประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน ซึ่งตัวชี้วัดองค์ประกอบการอ่านด้านตัวผู้อ่านได้มีบางตัวชี้วัดเป็นตัวชี้วัดภายใต้เป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านเช่นเดียวกัน นั่นคือ ทัศนคติต่อการอ่าน นิสัยการอ่าน และทักษะการอ่าน ที่ทางผู้วิจัยคาดว่ามีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลต่อเป้าหมายการอ่านอื่นๆ รวมถึงมีตัวชี้วัดอื่นๆ ที่น่าจะมีผลต่อเป้าหมายการอ่านด้วย ได้แก่ ประเภทสื่อที่อ่าน ประเภทเนื้อหาที่อ่าน แรงจูงใจในการอ่าน และข้อจำกัดในการอ่าน ทั้งนี้สถานะด้านทัศนคติ นิสัย และทักษะการอ่านได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น ในส่วนนี้จึงเน้นไปที่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อเป้าหมายการอ่าน

องค์ประกอบของการอ่านสามารถสรุปผลการประเมินสถานะเบื้องต้นได้ว่า

ตัวผู้อ่าน

- ทัศนคติต่อการอ่าน: จากการทดสอบทางสถิติพบว่า ประชากรมีทัศนคติด้านความเชื่อ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ซึ่งเป็นการเน้นย้ำอย่างชัดเจนว่า ประชากรส่วนใหญ่เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน แต่ไม่มีความรู้สึกและพฤติกรรมการอ่านที่สอดคล้องกับความคิดดังกล่าว ซึ่งทัศนคติทั้งความรู้สึกและพฤติกรรมมีระดับคะแนนที่น้อยกว่าทัศนคติด้านความคิดอย่างมีนัยสำคัญ
- นิสัยการอ่าน: จากการทดสอบทางสถิติพบว่า นิสัยการอ่านแทบไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่าน มีค่า Correlation เพียง 0.166 เท่านั้น ซึ่งหมายความว่า คนที่มีนิสัยการอ่านใช่ว่าจะมีเวลาในการอ่านมากกว่าคนที่ไม่มีนิสัยการอ่าน อาจด้วยสาเหตุมาจากแต่ละบุคคลอาจมีปัจจัยหรือ

ข้อจำกัดอื่น ๆ ที่ต่างกัน ทำให้อาจมีเวลาในการอ่านต่างกันได้ เช่น เวลาว่างที่มีไม่เท่ากันระหว่างเยาวชนกับคนวัยทำงาน สุขภาพร่างกายที่แตกต่างกันระหว่างเยาวชนกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

- แรงจูงใจในการอ่าน: แรงจูงใจในการอ่านจะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละช่วงวัยตามความสำคัญในแต่ละช่วงชีวิต ในวัยเรียนการอ่านสำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้ และใช้ในการเรียน ส่วนในวัยทำงาน และวัยเกษียณ การทราบข้อมูลข่าวสารเป็นเรื่องสำคัญในการทำงานและการดำรงชีวิต ซึ่งในทุกวัย จะมีการอ่านเพื่อความบันเทิง/ผ่อนคลายควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้แรงจูงใจภายนอกมีผลต่อพฤติกรรมการอ่านโดยเฉพาะเด็กวัยเรียน แต่พออายุมากขึ้น แรงจูงใจหลักมาจากแรงจูงใจภายใน เช่น อ่านเพื่อความบันเทิง อ่านเพื่อเรียน/การงาน เป็นต้น แรงจูงใจภายนอกมีผลน้อยมาก ทั้งการอ่านตามคนรอบข้าง หรืออ่านเพื่อเข้าสังคม โดยแรงจูงใจในการอ่านจะมีผลต่อประเภทเนื้อหาที่อ่านและประเภทสื่อที่อ่าน ยกตัวอย่างเช่น คนที่มีแรงจูงใจในการอ่านเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร จะใช้เวลาในการอ่านส่วนใหญ่กับเนื้อหาประเภทสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งถ้าหากต้องการได้รับเนื้อหาดังกล่าว จึงจำเป็นที่ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการอ่านบนหนังสือพิมพ์ หรือสื่อสังคมออนไลน์
- ข้อจำกัดในการอ่าน: ทัศนคติเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งที่ทำให้ประชากรไทยอ่านน้อยและไม่อ่าน นั่นคือ ชอบทำอย่างอื่นมากกว่าการอ่าน และไม่สนใจ/ไม่ชอบที่จะอ่าน รองลงมาคือ ข้อจำกัดด้านเวลาในการทำงาน ในการเรียน และภาระหน้าที่อื่นที่สำคัญที่แต่ละคนต้องทำ ส่วนข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น วัยเกษียณทำการอ่านได้ยาก เพราะสุขภาพไม่ดี และยังคงมีบางรายที่มีปัญหาการอ่านไม่คล่องอยู่ ทั้งนี้ยังมีประชากรประมาณร้อยละ 30 ที่อ่านได้น้อยหรือไม่อ่าน เนื่องมาจากไม่รู้จะอ่านอะไร และหาสื่อที่เหมาะกับตนยาก
- ทักษะการอ่าน: จากการทดสอบความสัมพันธ์พบว่า ประชากรที่ยิ่งมีการประเมินทักษะการอ่านของตนเองต่ำ ยิ่งมีผลทำให้มีปริมาณการอ่านที่น้อยอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือ คนเราเลือกที่จะไม่ทำหรือทำกิจกรรมดังกล่าวน้อยหากตัวเองไม่ถนัด อีกทั้งยังพบว่ายิ่งหากรู้ภาษาอื่นๆ มากขึ้น จะมีปริมาณการอ่านยิ่งมีมากขึ้น เนื่องจากมีส่วนช่วยทำให้สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านในภาษาอื่น สามารถหาประเภทเนื้อหาของสื่อการอ่านที่เหมาะกับตนเอง ตามความสนใจของตนเองได้ง่ายขึ้น หากรู้ภาษามากขึ้น 1 ภาษา จะทำให้ปริมาณการอ่านเพิ่มขึ้นประมาณ 5 นาทีต่อวัน

<u>สภาพแวดล้อมทางสังคม</u>

- มิติสถาบันประกอบไปด้วยครอบครัว โรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม สภาพแวดล้อมด้านการอ่านที่ประชากรพบเจอส่วนใหญ่คือ โรงเรียน (เฉพาะวัยเรียน) รองลงมาคือ ครอบครัว และที่ทำงาน (เฉพาะวัยทำงาน) ตามลำดับ แต่ชุมชนและสังคมมีการจัดสรรสภาพแวดล้อมด้านการอ่านน้อยมาก ซึ่งอาจเป็นไปได้ในอดีตที่ผ่านมาภาครัฐเน้นการส่งเสริมที่สถานศึกษา และครอบครัวเป็นหลัก
- มิติลักษณะสภาพแวดล้อมประกอบไปด้วย สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม และด้านบุคคลแบบอย่าง สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ที่ถูกจัดสรรจะเป็นสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ เช่น มีสถานที่ให้อ่าน มีหนังสือ เป็นต้น รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม และด้านบุคคลแบบอย่าง
- จากการทดสอบความสัมพันธ์จากแบบจำลองสมการโครงสร้างพบว่า สภาพแวดล้อมบางด้านส่งผลต่อนิสัยการอ่านและปริมาณการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ โดยสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว

ด้านกายภาพและแบบอย่างมีผลทำให้นิสัยการอ่านมากขึ้น ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านภายในครอบครัวจะส่งผลต่อปริมาณการอ่านมากขึ้น ซึ่งสภาพแวดล้อมด้านกายภาพและการมีแบบอย่างของบุคคลที่โรงเรียนและที่ทำงาน ก็มีผลทำให้นิสัยการอ่านเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน รวมถึงการมีแบบอย่างด้านการอ่านจากชุมชนหรือสังคมด้วย สำหรับสภาพแวดล้อมที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปกลับไม่มีผลต่อตัวแปรดังกล่าว

<u>ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน</u>

- สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์นั้น ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา คนไทยซื้อจากร้านค้าหรือร้านหนังสือเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40.2 ของประชากร) รองลงมาคือได้ฟรี (ร้อยละ 29.4 ของประชากร) และยืม/แลกเปลี่ยนจากคนรู้จัก (ร้อยละ 14.1 ของประชากร) โดยใช้วิธีการยืมจากห้องสมุดหรือเช่าจากร้านค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 9.0 และ 4.9 ตามลำดับ) นั่นหมายความว่า ห้องสมุดยังไม่มีบทบาทในการเป็นช่องทางกระจายหนังสือมากนัก และจากการวิเคราะห์อุปสรรคปัญหาในการใช้ช่องทางต่างๆ พบว่า มีบางกลุ่มที่มีปัญหาด้านความสามารถในการเข้าถึงและความสามารถในการจ่ายอยู่
- สำหรับสื่อประเภทออนไลน์ คนไทยร้อย 63 ได้ใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ และส่วนใหญ่เข้าผ่านอินเทอร์เน็ตมือถือมากกว่าอินเทอร์เน็ตประเภทอื่นๆ โดยมีประชากรไทยประมาณร้อยละ 40 ที่ยังเข้าไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ โดยปัญหาหลักของการอ่านบนออนไลน์คือคุณภาพของอินเทอร์เน็ต ที่ยังคงมีความเร็วที่ช้า และสัญญาณเชื่อมต่อขาดหายบ่อย ทั้งนี้การอ่านบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่อ่านฟรี แต่ต้องจ่ายค่าบริการของอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้ใช้บริการบางรายยังมีปัญหาด้านความสามารถในการจ่ายค่าบริการ
- ประเทศไทยยังขาดการจัดเก็บข้อมูลด้านจำนวนช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านของประเทศและในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งถ้าหากสามารถรวบรวมครบถ้วนสมบูรณ์จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการเข้าถึงของประชากรเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบต่อไปในอนาคต

<u>สื่อการอ่าน</u>

- ประเทศไทยยังมีหนังสือปกใหม่ (titles) ตาม ISBN และ ISSN น้อยและมีแนวโน้มลดลง อีกทั้งยังมีจำนวนปกใหม่ต่อประชากรที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความหลากหลายของสื่อการอ่านที่อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้อ่านได้
- ในปัจจุบันยังขาดการจัดเก็บข้อมูลด้านปริมาณสื่อการอ่านและการประเมินคุณภาพของสื่อการอ่าน ซึ่งควรมีการจัดเก็บต่อไปในอนาคต โดยอาจใช้แบบสำรวจคุณภาพสื่อการอ่านและการสำรวจปริมาณหนังสือในแต่ละช่องทางเป็นแนวทางในการจัดเก็บ

<u>พื้นที่อ่าน</u>

- คนไทยส่วนใหญ่อ่านหนังสือที่บ้าน รองลงมาคือห้องสมุด ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ ซึ่งกลุ่มที่ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนและมีการอ่านในสถานศึกษาบ้างเล็กน้อย ส่วนกลุ่มวัยทำงานและวัยเกษียณจะชอบอ่านที่ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ มากกว่าห้องสมุด และนิยมอ่านในที่ทำงานบ้างเล็กน้อย

- พื้นที่อ่านที่คนส่วนใหญ่เลือกไปไม่ได้เป็นสถานที่ที่มีระยะทางใกล้ผู้อ่านมากที่สุด หรือค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (ไม่รวมบ้าน) มีความเป็นไปได้ที่ประชากรเลือกอ่านพื้นที่อ่านจะมาจากวิถีชีวิต (lifestyle) บรรยากาศของสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเสียมากกว่า
- จากการวิเคราะห์อุปสรรคการใช้พื้นที่อ่านพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีอุปสรรคในพื้นที่อ่าน แต่ยังมีเพียงส่วนน้อยที่มีอุปสรรค เช่น พื้นที่อ่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อย ที่นั่งไม่เพียงพอ เป็นต้น
- เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญถึงลักษณะของพื้นที่อ่าน หรือคุณลักษณะที่ประชากรพึงประสงค์ให้พื้นที่อ่านควรจะเป็น พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเดินทาง รองลงมาคือ เนื้อหาและรูปแบบของสื่อการอ่านที่ตรงกับความต้องการ และอากาศ/แสงเสียง/เสียงภายในพื้นที่อ่าน โดยประชากรในกรุงเทพมหานครจะค่อนข้างให้ความสำคัญกับที่จอดรถมากกว่าพื้นที่อื่น
- ข้อมูลของพื้นที่อ่านในปัจจุบันที่ยังไม่มีการจัดเก็บคือ จำนวนอ่านพื้นที่ในประเทศไทย รวมทั้งสัดส่วนพื้นที่อ่านที่ได้มาตรฐาน ซึ่งควรมีการจัดเก็บต่อไปในอนาคต โดยอาจใช้แบบสำรวจพื้นที่อ่านที่งานศึกษานี้ได้ทำการออกแบบเป็นแนวทางในการจัดเก็บ

การดำเนินงานของภาคส่วน

<u>ฝั่งผู้อ่าน</u>

- คนไทยร้อยละ 26.5 ได้เข้าร่วมกิจกรรมการอ่านในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา โดยกลุ่มที่เข้าร่วมส่วนใหญ่คือ เด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมร้อยละ 44.8 และร้อยละ 43.4 ของประชากรในวัยดังกล่าวทั้งหมดตามลำดับ และกิจกรรมการอ่านที่เข้าร่วมส่วนใหญ่จัดโดยสถานศึกษา ภาคประชาชน และภาคเอกชน ตามลำดับ
- สำหรับมิติด้านพื้นที่ ในเขตเทศบาลมีสัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน (ร้อยละ 32.1) มากกว่านอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 20.8) โดยกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนประชากรเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.7 โดยสถานศึกษามีบทบาทต่อกิจกรรมด้านการอ่านมากที่สุดในทุกพื้นที่

<u>ฝั่งผู้ดำเนินกิจกรรม</u>

- การประเมินผลการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรประเมินตั้งแต่ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตลอดจนถึงผลลัพธ์ว่า โครงการหรือแผนงานที่ทำนั้นส่งผลต่อตัวชี้วัดการอ่านหรือไม่ รวมทั้งควรประเมินต้นทุนต่อหน่วย เพื่อให้ทราบว่าโครงการดังกล่าวมีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยในปัจจุบันการส่งเสริมการอ่านที่เคยมีมาไม่ได้มีการเก็บข้อมูลที่เอื้อต่อการทำการวิเคราะห์ดังกล่าว งานศึกษานี้จึงทำได้เพียงออกแบบแนวทางการวิเคราะห์เท่านั้น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวชี้วัด

จากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง เพื่อสะท้อนถึงปัจจัยที่มีผลต่อนิสัยการอ่านและปริมาณการอ่าน ทำให้สามารถสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดต่าง ๆ ได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมทางสังคม

- การมีสภาพแวดล้อมในครอบครัวด้านกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.21 คะแนน และการมีแบบอย่างด้านการอ่านในครอบครัว จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.32 คะแนน การมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในครอบครัวไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน แต่จะส่งผลทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 3.3 นาที
- สำหรับการมีสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนหรือที่ทำงานด้านกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.19 คะแนน และการมีแบบอย่างด้านการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงาน จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.17 คะแนน ในขณะที่การมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนหรือที่ทำงานไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน สภาพแวดล้อมการอ่านที่โรงเรียนหรือที่ทำงานในทุกๆ ด้านกลับไม่ส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่าน
- สำหรับสภาพแวดล้อมด้านการอ่านภายในชุมชนและสังคม การมีแบบอย่างด้านการอ่านในชุมชนหรือสังคม จะทำให้มีนิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.30 คะแนน ในขณะที่การมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านในชุมชนหรือสังคม ไม่ส่งผลต่อนิสัยการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมการอ่านที่ชุมชนหรือสังคมในทุกด้าน ไม่ส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน
- จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสามารถส่งผลต่อปริมาณเวลาในการอ่าน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เพิ่มขึ้น 1 ครั้ง จะทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 0.27 นาที

ทักษะและความสามารถในการอ่าน

- ทักษะการอ่านที่เพิ่มขึ้น 1 คะแนน ทำให้นิสัยการอ่านเพิ่มขึ้น 0.64 คะแนน และสามารถทำให้ปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 3.4 นาที
- จำนวนภาษาที่ผู้อ่านสามารถอ่านได้มีความสัมพันธ์กับปริมาณเวลาในการอ่าน โดยผู้ที่สามารถอ่านได้มากขึ้น 1 ภาษา จะมีปริมาณเวลาในการอ่านมากขึ้น 4.5 นาที

ประเด็นอื่น ๆ

- ผู้อ่านสื่อสังคมออนไลน์จะมีปริมาณเวลาในการอ่าน (รวมสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์) มากกว่าผู้ไม่อ่านเฉลี่ย 10.5 นาที
- ผู้ที่มีระดับรายได้เพิ่มขึ้น 5,000 บาทจะมีปริมาณเวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น 1.1 นาที
- ผู้ที่ไม่สมรส/ไม่มีคู่ครองจะมีเวลาอ่านมากกว่าผู้ที่สมรส 2.9 นาที

10.1.4 การประเมินสถานะของข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ในการประเมินสถานะของข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีเกณฑ์ในการประเมินประกอบด้วย 1) ความครอบคลุมของข้อมูล 2) ความละเอียดของข้อมูล 3) ช่วงเวลาและความถี่ในการจัดเก็บข้อมูล และ 4) รูปแบบของข้อมูลที่ให้บริการ

จากการประเมินพบว่า ข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันมีปัญหาหลักๆ อยู่ 3 ลักษณะ คือ

1) มีการจัดเก็บข้อมูลอยู่แล้วแต่ข้อมูลยังละเอียดไม่มากพอ เช่น ข้อมูลการสำรวจการอ่านของประชากร จำนวนห้องสมุดและผู้ใช้บริการห้องสมุด เป็นต้น

2) มีการจัดเก็บอยู่แล้วแต่เป็นรูปแบบรายงานไม่ใช่รูปแบบฐานข้อมูล ทำให้ยากต่อการวิเคราะห์ เช่น จำนวนห้องสมุดและผู้ใช้บริการห้องสมุด เป็นต้น

3) ยังไม่เคยมีการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ยอดการผลิตสื่อการอ่าน (เล่ม) ยอดจำหน่ายสื่อการอ่าน (เล่ม, มูลค่า) เป็นต้น โดยสื่อการอ่านในที่นี้ ได้แก่ หนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และ E-Book

10.2 ข้อเสนอแนะ

10.2.1 ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูล

(1) พัฒนาแบบสำรวจการอ่านของประชากรให้ครอบคลุมตัวชี้วัดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านและจำแนกรายละเอียดการอ่านออกเป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์

ผู้วิจัยเสนอให้สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการพัฒนาแบบสำรวจการอ่านของประชากรให้ครอบคลุมมากขึ้นกว่าการจัดเก็บในปัจจุบัน ทั้งเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้แก่ อ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี และอ่านเก่ง และองค์ประกอบของวัฒนธรรมการอ่าน ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยให้เน้นไปที่พฤติกรรม ศักยภาพ ประสบการณ์ที่ผ่านมาของประชาชน

นอกจากนี้การสำรวจในทุกประเด็นของการสำรวจการอ่านของประชาชนควรมีการแยกการสอบถามระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเห็นว่า ในการอ่านทั้ง 2 สื่อการอ่านหลัก ประชาชนน่าจะมีความแตกต่างกันด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมการอ่านที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

ข้อเสนอในการพัฒนาแต่ละข้อมาจากการปรับปรุงเพิ่มเติมแบบสำรวจการอ่านของประชากรของงานศึกษานี้ ที่ได้มาจากทั้งความคิดเห็นของผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิที่มาเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย โดยมีรายละเอียดในการพัฒนาดังต่อไปนี้

<u>ข้อมูลทั่วไป</u>

- เพิ่มการสอบถาม **รายได้ครัวเรือน** สามารถสอบถามแบบช่วง หรือระบุตัวเลข เพื่อนำมาจัดสถานะของครัวเรือนว่ามีฐานะยากจน ปานกลาง หรือร่ำรวย ซึ่งสามารถนำรายได้มาวิเคราะห์ความสามารถในการเข้าถึง และสามารถนำมาเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายด้านการอ่านของครัวเรือนได้

- เพิ่มการสอบถาม **เวลาว่างต่อวัน (ชม. หรือนาที) ที่เป็นช่วงนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน/ช่วงเวลาพัก** อาจสอบถามวันที่เรียนและวันทำงาน ว่าประชากรมีเวลาว่างเพื่อจัดสรรในการทำกิจกรรมมากน้อยแค่ไหน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อจำกัดด้านเวลาที่อาจมีผลต่อการอ่าน

ข้อมูลพฤติกรรมการอ่าน

- ปรับวิธีการสอบถามและการคำนวณ **เวลาในการอ่าน (R79 และ R80)** ให้มีความยืดหยุ่นในการตอบมากขึ้น สามารถตอบสนองต่อประชากรที่อ่าน “นานๆ ครั้ง” ได้ดีขึ้น และทำให้นาทีที่ได้จากการสอบถามสามารถสะท้อนเวลาในการอ่านของประชากรได้แม่นยำขึ้น โดยควรแบ่งการวัดนาทีการอ่านเป็นอย่างน้อย 2 ประเภทสื่อหลัก ๆ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมการอ่านอย่างแท้จริง

ตัวอย่างการสอบถามเวลาในการอ่าน

ประเภทสื่อการอ่าน	1. อ่านหรือไม่		หากตอบว่า “อ่าน”					
	อ่าน	ไม่อ่าน	2. คิดในรอบ..... (กรุณาเลือกประเภท)		3. เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อเดือน/สัปดาห์/ปี (ตามข้อ 2)			4. เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 3)
(1) สื่อสิ่งพิมพ์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที/ (ตามข้อ 3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
(2) สื่อออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที/ (ตามข้อ 3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				

- เพิ่มการสอบถาม **ร้อยละเนื้อหาประเภทสาระที่อ่านต่อเวลาในการอ่านทั้งหมด** โดยแยกการถามบนสื่อสิ่งพิมพ์ และบนสื่อออนไลน์ออกจากกัน เพื่อให้ทราบถึงการจัดสรรเวลาในการอ่านของประชากรบนสื่อทั้งสองว่า ส่วนใหญ่อ่านเนื้อหาที่เป็นสาระ หรือเนื้อหาที่เป็นบันเทิง ซึ่งจะสะท้อนถึงเป้าหมาย “อ่านดี” ของการส่งเสริมของวัฒนธรรมการอ่าน
- ปรับตัวเลือก **ประเภทเนื้อหาสาระ (R81 และ R82)** ที่ประชากรอ่านให้หลากหลายและชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากเห็นว่า “ข่าว” เป็นประเภทลักษณะการนำเสนอเนื้อหา มากกว่าเป็นประเภทเนื้อหา โดยข่าว มีทั้งข่าวเศรษฐกิจ ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา และอื่น ๆ จึงอาจซ้อนทับกับ “บันเทิง” และเนื้อหาประเภท “บันเทิง” อาจจำแนกตัวเลือกให้มากขึ้น เพื่อสะท้อนประเภทเนื้อหาที่อ่านอย่างแท้จริง เช่น นิยาย การ์ตูน กีฬา ดารานักร้องนักแสดง ภาพยนตร์ เป็นต้น โดยทำการแยกข้อคำถามบนสื่อสิ่งพิมพ์และบนสื่อออนไลน์อีกเช่นกัน

ตัวอย่างตัวเลือกประเภทเนื้อหาสาระ (แยกการสอบถามสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์)

โฆษณา/แคตตาล็อคสินค้าและบริการ	1	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	9	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	17
นิยายแฟนตาซี	2	ศาสนา/ความเชื่อ	10	ดารา นักร้อง นักแสดง	18
นิยายโรแมนติก	3	ท่องเที่ยว	11	สถานการณ์บ้านเมือง	19
นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายอิงประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	4	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	12	(การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	
		การตลาด ธุรกิจการเงิน	13	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	20
เรื่องลี้ลับ	5	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	14	สุขภาพ	21

หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	6	สารคดี	15	ภาษา	22
How-to	7	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	16	ความรู้ด้านอาชีพ	23
ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	8			อื่นๆ	24

ข้อมูลการประเมิน “ชอบอ่าน”

- เพิ่มการสอบถาม **ทัศนคติต่อการอ่าน** เพื่อวัดความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มการแสดงออกพฤติกรรมด้านการอ่านของประชากร เพื่อให้ทราบว่า คนไทยมีทัศนคติต่อการอ่านอย่างไร ดีหรือไม่ ตามยุทธศาสตร์ที่ 1: ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย ของแผนแม่บทฯ ที่มีเป้าประสงค์ต้องการให้ “คนไทยทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่าน” และเป็นการสะท้อนถึงการ “ชอบอ่าน” ของประชาชน ทั้งนี้ควรทำการแยกข้อคำถามระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์และบนสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม เนื่องจากผู้วิจัยมองว่า มีความเป็นไปได้ที่คนไทยจะทัศนคติต่อการอ่านระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่อออนไลน์ที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างการสอบถามทัศนคติการอ่านบนสื่อสิ่งพิมพ์

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
ความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน							
1)	การอ่านทำให้เกิด**ความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน**	5	4	3	2	1	0
2)	การอ่านทำให้**ผ่อนคลาย**ความเครียด	5	4	3	2	1	0
3)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อ**สุขภาพใจ/จิตวิญญาณ** เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ	5	4	3	2	1	0
4)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการ**ดูแลสุขภาพกาย** เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	5	4	3	2	1	0
5)	การอ่านทำให้เกิด**ความรู้**และเพิ่มพูนความรู้	5	4	3	2	1	0
6)	การอ่านทำให้เกิด**จินตนาการ**และ**ความคิดสร้างสรรค์**	5	4	3	2	1	0
7)	การอ่านช่วยปรับปรุง และ**สนับสนุนการเรียน** การปฏิบัติหน้าที่**การงาน**	5	4	3	2	1	0
8)	การอ่านทำให้เกิด**แรงบันดาลใจ**ในการทำสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต	5	4	3	2	1	0
9)	การอ่านทำให้เกิดความรู้สึก**เห็นคุณค่า**ในตัวเอง	5	4	3	2	1	0
10)	การอ่านสามารถนำมา**ปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม**ได้	5	4	3	2	1	0
11)	การอ่านมาก ๆ ทำให้มีความคิด**ฟุ้งซ่าน**	5	4	3	2	1	0
12)	การอ่านทำให้**เสียเวลา**ในการทำกิจกรรมอื่น ๆ	5	4	3	2	1	0
ความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน							
13)	ท่าน**ชอบอ่าน**หนังสือ**มากกว่าทำกิจกรรมอื่น ๆ**	5	4	3	2	1	0
14)	ท่านรู้สึก**มีความสุข**ทุกครั้งเมื่ออ่านหนังสือ	5	4	3	2	1	0

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
15)	ท่านรู้สึก**อึดอัด**เมื่อต้องอ่านหนังสือ	5	4	3	2	1	0
16)	ท่านรู้สึก**สนใจ/ตื่นเต้น**เมื่อมีหนังสือ **ใหม่ๆ**	5	4	3	2	1	0
17)	ท่านรู้สึก**เบื่อหน่าย**เมื่อต้องอ่านหนังสือ	5	4	3	2	1	0
18)	ท่านรู้สึกว่าการซื้อหนังสือมาอ่าน **สิ้นเปลือง**โดยใช่เหตุ	5	4	3	2	1	0
19)	ท่านรู้สึก**ภูมิใจ**เมื่อได้อ่านหนังสือ	5	4	3	2	1	0
20)	ท่านรู้สึก**ผ่อนคลาย**เมื่อได้อ่านหนังสือ	5	4	3	2	1	0
21)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นเรื่อง**ท้าทาย** และภูมิใจเมื่ออ่านหนังสือจบเล่ม	5	4	3	2	1	0
22)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นกิจกรรมที่**ยากลำบาก**	5	4	3	2	1	0
การกระทำ/พฤติกรรม							
23)	หากท่าน**ว่าง** จะ**เลือกอ่าน**หนังสืออยู่เสมอ	5	4	3	2	1	0
24)	ถ้ามี**เพื่อนบอก**ว่า**หนังสือเล่มไหนดี** ท่านมักจะไป**หามาอ่าน**	5	4	3	2	1	0
25)	ท่านมัก**ติดตามอ่าน**หนังสือ**ที่ออกมาใหม่**	5	4	3	2	1	0
26)	ท่าน**เสาะหา**หนังสือ**มาอ่าน**อยู่**ตลอดเวลา**	5	4	3	2	1	0
27)	ท่าน**แนะนำ**หนังสือ**ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ**	5	4	3	2	1	0
28)	ท่านให้การช่วยเหลือหรือ**บริจาคหนังสือ**อยู่เสมอ	5	4	3	2	1	0
29)	ท่านเข้า**ร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอยู่เสมอ** เช่น งานหนังสือ ชมรม เป็นต้น	5	4	3	2	1	0
30)	ท่าน**ชอบเล่าเรื่อง**ที่ได้**อ่าน**ให้**คนรอบข้างฟัง**	5	4	3	2	1	0
31)	ท่าน**จะอ่าน**หนังสือเมื่อถึงคราว**จำเป็น**เท่านั้น	5	4	3	2	1	0
32)	ท่านจะมีการวางแผน/**จัดสรรเวลาสำหรับการอ่านหนังสืออยู่เสมอ**	5	4	3	2	1	0

ตัวอย่างการสอบถามทัศนคติการอ่านบนสื่อออนไลน์

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
ความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน							
1)	การอ่านทำให้เกิด**ความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน**	5	4	3	2	1	0
2)	การอ่านทำให้**ผ่อนคลาย**ความเครียด	5	4	3	2	1	0
3)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อ**สุขภาพใจ/จิตวิญญาณ** เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ	5	4	3	2	1	0
4)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการ**ดูแลสุขภาพกาย** เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	5	4	3	2	1	0
5)	การอ่านทำให้เกิด**ความรู้**และเพิ่มพูนความรู้	5	4	3	2	1	0

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
6)	การอ่านทำให้เกิด**จินตนาการ**และ**ความคิดสร้างสรรค์**	5	4	3	2	1	0
7)	การอ่านช่วยปรับปรุง และ**สนับสนุนการเรียน** การปฏิบัติหน้าที่**การงาน**	5	4	3	2	1	0
8)	การอ่านทำให้เกิด**แรงบันดาลใจ**ในการทำสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต	5	4	3	2	1	0
9)	การอ่านทำให้เกิดความรู้สึก**เห็นคุณค่า**ในตัวเอง	5	4	3	2	1	0
10)	การอ่านสามารถนำมา**ปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม**ได้	5	4	3	2	1	0
11)	การอ่านมากๆ ทำให้มีความคิด**ฟุ้งซ่าน**	5	4	3	2	1	0
12)	การอ่านทำให้**เสียเวลา**ในการทำกิจกรรมอื่นๆ	5	4	3	2	1	0
ความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน							
13)	ท่าน**ชอบอ่าน**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์**มากกว่าทำกิจกรรมอื่นๆ**	5	4	3	2	1	0
14)	ท่านรู้สึก**มีความสุข**ทุกครั้งเมื่ออ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์	5	4	3	2	1	0
15)	ท่านรู้สึก**อึดอัด**เมื่อต้องอ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์	5	4	3	2	1	0
16)	ท่านรู้สึก**สนใจ/ตื่นเต้น**เมื่อมีเนื้อหาบนสื่อออนไลน์**ใหม่ๆ**	5	4	3	2	1	0
17)	ท่านรู้สึก**เบื่อหน่าย**เมื่อต้องอ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์	5	4	3	2	1	0
18)	ท่านรู้สึก**ผ่อนคลาย**เมื่อได้อ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์	5	4	3	2	1	0
19)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์เป็นกิจกรรมที่**ยากลำบาก**	5	4	3	2	1	0
การกระทำ/พฤติกรรม							
20)	หากท่าน**ว่าง** จะ**เลือกอ่าน**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ	5	4	3	2	1	0
21)	ท่านมัก**ติดตามอ่าน**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์ **ที่ออกมาใหม่**	5	4	3	2	1	0
22)	ท่าน**เสาะหา**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์**มาอ่าน**อยู่**ตลอดเวลา**	5	4	3	2	1	0
23)	ท่าน**แนะนำ**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์ **ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ**	5	4	3	2	1	0
26)	ท่าน**ชอบเล่าเรื่อง**ที่ได้**อ่าน**ให้**คนรอบข้างฟัง**	5	4	3	2	1	0
27)	ท่าน**จะอ่าน**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์เมื่อถึงคราว**จำเป็น**เท่านั้น	5	4	3	2	1	0
28)	ท่านจะมีการวางแผน/**จัดสรรเวลาสำหรับการอ่าน**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์**อยู่เสมอ**	5	4	3	2	1	0

- เพิ่มการสอบถาม **นิสัยการอ่าน** เพื่อวัดพฤติกรรมการอ่านของประชากร เพื่อให้ทราบว่ามีการปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยหรือไม่[6] ซึ่งนิสัยการอ่านเป็นเป้าหมายหนึ่งที่แผนแม่บทฯ ต้องการส่งเสริม โดยจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจที่ว่า “คนที่มีนิสัยการอ่าน ใช่ว่าจะมีเวลาในการอ่านมากกว่าคนที่ไม่มีนิสัยการอ่าน” นั่นคือ นิสัยการอ่านอาจไม่มีความสัมพันธ์หรือมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับเวลาในการอ่าน เนื่องจากแต่ละบุคคลอาจมีปัจจัยหรือข้อจำกัดอื่น ๆ ทำให้เวลาในการอ่านน้อย เช่น เวลาว่างที่มีไม่เท่ากัน สุขภาพร่างกายที่แตกต่างกัน เป็นต้น ดังนั้นการวัดนิสัยการอ่านโดยตรงที่ไม่ใช่เวลาในการอ่านน่าจะตอบเป้าหมายแผนแม่บทฯ ดังกล่าวได้ดีกว่า ทั้งนี้ควรทำการแยกข้อคำถามระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์ และบนสื่อออนไลน์ เนื่องจากผู้วิจัยมองว่าในปัจจุบันคนไทยน่าจะมีนิสัยการอ่านระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่อออนไลน์ที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างการสอบถามนิสัยการอ่านบนสื่อสิ่งพิมพ์

กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ โดย **คำนึงถึงนิสัยการอ่านและตัวตนของท่าน** ว่าตรงกับข้อความดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1)	ฉัน**อ่าน**หนังสือ**บ่อยครั้งในเวลาว่าง**	5	4	3	2	1
2)	ฉัน**อ่าน**หนังสือโดย**อัตโนมัติ**	5	4	3	2	1
3)	ฉันรู้สึก**แปลกๆ** เมื่อไม่ได้อ่านหนังสือ	5	4	3	2	1
4)	ฉันอ่านหนังสือโดย**ไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น**	5	4	3	2	1
5)	ฉันอ่านหนังสือ**เป็นกิจวัตร**ประจำวัน	5	4	3	2	1
6)	**คนรอบข้างมอง**ว่าฉันเป็น**นักอ่าน**	5	4	3	2	1
7)	**ฉัน**เป็น**นักอ่าน**	5	4	3	2	1

ตัวอย่างการสอบถามนิสัยการอ่านบนสื่อออนไลน์

กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ โดย **คำนึงถึงนิสัยการอ่านและตัวตนของท่าน** ว่าตรงกับข้อความดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1)	ฉัน**อ่าน**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์**บ่อยครั้งในเวลาว่าง**	5	4	3	2	1
2)	ฉัน**อ่าน**เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดย**อัตโนมัติ**	5	4	3	2	1
3)	ฉันรู้สึก**แปลกๆ** เมื่อไม่ได้อ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์	5	4	3	2	1
4)	ฉันอ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดย**ไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น**	5	4	3	2	1
5)	ฉันอ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์**เป็นกิจวัตร**ประจำวัน	5	4	3	2	1
6)	**คนรอบข้างมอง**ว่าฉันเป็น**นักอ่าน**	5	4	3	2	1
7)	**ฉัน**เป็น**นักอ่าน**	5	4	3	2	1

[6] นิสัย (Habits) คือการกระทำที่ถูกพัฒนาจากพฤติกรรม จนเป็นกิจวัตรประจำวัน ทำโดยอัตโนมัติ ทำด้วยความเคยชิน

ข้อมูลทักษะการอ่าน

- นอกจากสอบถามการอ่านออกเขียนได้ และทักษะการคำนวณแล้ว ควรเพิ่มแบบทดสอบด้านความเร็วในการอ่านของประชากร เพื่อวัดความสามารถในการอ่าน และสามารถนำค่าความเร็วในการอ่านที่ได้มาวิเคราะห์ปริมาณในการอ่าน (กี่บรรทัดต่อวันหรือกี่หน้าต่อวัน) โดยเนื้อหาที่ทดสอบควรเป็นเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนสามารถอ่านได้ทุกวัย

ตัวอย่างแบบทดสอบความเร็วในการอ่าน

ท่านใช้เวลาอ่านบทความนี้ .....นาที ..... วินาที (กรุณาอ่านให้จบ ครบทุกตัวอักษร และสามารถเลือกอ่านออกเสียงหรือไม่ออกเสียงได้ตามวิธีปกติที่ท่านอ่าน)

หมา หรือ สุนัข เป็นสัตว์มีเขี้ยวชนิดเชื่องที่ถูกคัดเลือกผสมพันธุ์มาเป็นเวลาพันปีจนมีพฤติกรรม การรับรู้ทางประสาทสัมผัส และลักษณะทางกายภาพที่หลากหลาย แม้ว่าเดิมทีจะคิดกันว่าหมามีต้นกำเนิดจากสายพันธุ์สัตว์มีเขี้ยวหลายชนิด เช่น หมาใน หมาจิ้งจอก หมาป่า เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาทางพันธุศาสตร์ในทศวรรษ 2010 ชี้ให้เห็นว่า หมาเริ่มพัฒนาจากสัตว์มีเขี้ยวคล้ายหมาป่าใน ยูเรเซียเมื่อ 40,000 ปีที่แล้ว เนื่องจากเป็นสัตว์ชนิดเชื่องที่เก่าแก่ที่สุด การอยู่ร่วมกับมนุษย์มาเป็นเวลานานทำให้หมามีพฤติกรรมที่ปรับเข้ากับมนุษย์ได้ดี รวมถึงสามารถเติบโตได้โดยกินอาหารประเภทแป้งซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อสัตว์มีเขี้ยวชนิดอื่น

ข้อมูลช่องทางการรับสื่อการอ่าน

- เพิ่มรายละเอียดการสำรวจ **ช่องทางในการรับสื่อการอ่าน (ตั้งแต่ R91-R97)** ในแบบสำรวจสอบถามเฉพาะค่าใช้จ่าย ซึ่งแบ่งออกเป็นค่าหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เนื้อหาบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าเช่า ค่าห้องสมุด เป็นต้น ควรมีการปรับโดยการเพิ่ม
    - ความถี่ในการซื้อ ยืม เช่า
    - จำนวนเล่มในการซื้อ ยืม เช่า
    - อุปสรรคที่เจอในแต่ละช่องทาง เช่น ราคาแพง ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ เดินทางลำบาก เป็นต้น

  เพื่อวัดความสามารถในการเข้าถึงว่าเข้าถึงมากน้อยเพียงใด และมีอุปสรรคหรือไม่ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุงช่องทางในการรับสื่อการอ่านได้ โดยควรแยกตามประเภทช่องทางที่มีในปัจจุบัน เช่น แผงหนังสือ/ร้านหนังสือในชุมชน ร้านหนังสือในห้าง (เช่น SE-ED, นายอินทร์ ฯลฯ) ร้านหนังสือที่สั่งซื้อออนไลน์ งานหนังสือ เป็นต้น

ตัวอย่างการสอบถามช่องทางในการรับสื่อการอ่าน

ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่านได้ซื้อ/เช่า/ยืม **สื่อสิ่งพิมพ์**และ**สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์** จากแหล่งเหล่านี้หรือไม่

กรุณานำตัวเลือกไปตอบตัวเลือกสำหรับข้อ 5. **อุปสรรคในการเข้าถึงสื่อ**

ไม่มีอุปสรรค	1	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	7	ค้นหา/สืบค้นยาก	10
ราคา/ค่าบริการแพง	2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	8	อื่นๆ	11
สภาพหนังสือไม่ดี	3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	9		

กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับข้อ 6. **สาเหตุที่ไม่เข้าถึงสื่อ**ผ่านช่องทางข้างต้น

ไม่มีความจำเป็น	1	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	4	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	7
ราคา/ค่าบริการแพง	2	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	5	ค้นหา/สืบค้นยาก	8
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	6	อื่นๆ	9

ช่องทางการรับสื่อ สิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	1.		หากตอบว่า “ใช่”						หากตอบว่า “ไม่ใช่”
	ใช่	**ไม่ใช่**	2. **ประมาณกี่ครั้ง**ต่อสัปดาห์/เดือน/ปี			3. **จำนวนเล่ม**ที่ซื้อ/เช่า/ยืม ใน 1 ครั้ง	4.**ค่าหนังสือ**โดยเฉลี่ยต่อครั้ง	5. **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	6. **สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อ**จากช่องทางเหล่านี้ (มากสุด 3 อันดับ)
			2.1**ประเภท**		2.2 **ครั้ง/** (2.1)				
(1) ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	.....ครั้ง	.....เล่ม	.....บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(2) ซื้อจากร้านค้าบนออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	.....ครั้ง	.....เล่ม	.....บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(3) ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	1	2	สัปดาห์	1	.....ครั้ง	.....เล่ม	.....บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(4) เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	.....ครั้ง	.....เล่ม	.....บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(5) ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	.....ครั้ง	.....เล่ม	.....บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(6) ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1	2	สัปดาห์	1	.....ครั้ง	.....เล่ม			
			เดือน	2					
			ปี	3					
(7) ได้มาฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1	2	สัปดาห์	1	.....ครั้ง	.....เล่ม			
			เดือน	2					
			ปี	3					

- สำหรับการรับสื่อการอ่านออนไลน์อาจเพิ่มการสอบถาม **การใช้บริการอินเทอร์เน็ต** โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตบ้าน และอินเทอร์เน็ตมือถือ ซึ่งควรถามทั้ง “ค่าใช้จ่ายรายเดือน” และ “อุปสรรคที่เจอ”

ตัวอย่างการสอบถามการรับสื่อการอ่านผ่านการใช้บริการอินเทอร์เน็ต

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเข้าถึง **สื่อออนไลน์** จากช่องทางเหล่านี้หรือไม่

ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 3. (อุปสรรค**ที่พบเจอ)

ไม่มีอุปสรรค	1	สัญญาณขาดหายบ่อย	4
ราคาแพงเกินไป	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	5
ความเร็วเน็ตช้า	3	อื่นๆ	6

ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 4. (สาเหตุที่ไม่ใช้)**

ไม่มีความจำเป็นต้องใช้	1	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	4
ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	2	อื่นๆ	5
ค่าบริการแพงเกินไป จึงไม่ใช้	3		

ช่องทางการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	1.		**หากตอบว่า “ใช่”**		**หากตอบว่า “ไม่ใช่”**
	ใช่	**ไม่ใช่**	2. **ค่าใช้จ่าย**	3. **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	4. **สาเหตุที่ไม่ใช้** (มากสุด 3 อันดับ)
(1) อินเทอร์เน็ตบ้าน Wifi	1	2	..... บาท/เดือน		
(2) อินเทอร์เน็ตมือถือ 3G/4G	1	2	..... บาท/เดือน		
(3) อินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น สถานที่ทำงาน สถานศึกษา สถานที่สาธารณะ	1	2	..... บาท/เดือน		

ข้อมูลพื้นที่ที่อ่าน

- เพิ่มเติมคำถามเรื่อง **การอ่านที่ห้องสมุด (R85)** โดยเพิ่มคำถาม “อุปสรรคที่เจอจากการอ่านที่ห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ชุมชน” และ “สาเหตุที่ไม่ไปอ่านที่ห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ชุมชน” เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงห้องสมุดให้ตอบโจทย์ประชากรไทยมากขึ้น โดยให้เลือกอุปสรรคและสาเหตุที่มีผลมากที่สุด 2 หรือ 3 อันดับ

ตัวอย่างตัวเลือกอุปสรรคที่เจอในห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ชุมชนภายใน 1 ปีที่ผ่านมา

ไม่มีอุปสรรค	1	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	7
เดินทางลำบาก	2	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	8
การให้บริการของเจ้าหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ	3	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	9
จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	4	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	10
ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	11
ที่นั่งไม่เพียงพอ	6	อื่นๆ	12

ตัวอย่างตัวเลือกสาเหตุที่ไม่ไปอ่านที่ห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ชุมชนภายใน 1 ปีที่ผ่านมา

ไม่มีความจำเป็นที่จะใช้บริการ	1	ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	7
ไม่มีสถานที่ดังกล่าวในพื้นที่ใกล้เคียง	2	ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	8
ไม่มีเวลา/ไม่สะดวกที่จะไป	3	ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	9
ได้รับข้อมูลว่าไม่ดี จึงไม่ใช้บริการ	4	อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	10
ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	5	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	11
ที่นั่งไม่เพียงพอ	6	อื่นๆ	12

- เพิ่มการสอบถาม **การให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของพื้นที่อ่าน (ไม่รวมบ้าน)** เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่อ่านให้เหมาะสมต่อความต้องการของประชากร โดยสอบถามในลักษณะการจัดอันดับ หรือให้คะแนนการให้ความสำคัญ/ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกพื้นที่อ่าน คล้ายกับ *การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย* ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ตอนที่ 4 การวางแผนการท่องเที่ยว ข้อที่ 4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศ)

ตัวอย่างคุณลักษณะของพื้นที่อ่าน ที่นำมาจัดอันดับหรือให้คะแนนความสำคัญ

ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	1	อากาศ แสง เสียง ภายในแหล่งเรียนรู้	6
ที่จอดรถ	2	ความเพียงพอของที่นั่ง	7
รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	3	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปลั๊กไฟ ร้านอาหาร	8
ราคาในการเข้าใช้บริการ	4	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	9
เนื้อหาและรูปแบบของหนังสือ/สื่อการอ่านที่ตรงตามความต้องการ	5	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	10

ข้อมูลสภาพแวดล้อมด้านการอ่าน

- เพิ่มการสอบถาม **สภาพแวดล้อมด้านการอ่าน** เพื่อวัดสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมด้านการอ่านที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมการอ่านของประชากร ตามสถาบันที่ใกล้ตัวประชากร ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน และสังคม โดยวัดสภาพแวดล้อมในมิติ
  1) กายภาพ (สื่อการอ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ และพื้นที่อ่าน)
  2) กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
  3) แบบอย่างหรือไอดอล
- สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่กล่าวมาสามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกับปริมาณการอ่าน และนิสัยการอ่าน ว่าสภาพแวดล้อมเหล่านี้มีผลกระทบต่อปริมาณการอ่าน และนิสัยการอ่านหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังสามารถสะท้อนถึง การส่งเสริมด้านการอ่านของภาครัฐว่า เข้าถึงประชากรมากน้อยเพียงใด และการส่งเสริมที่ทำอยู่ในปัจจุบันมีผลมากน้อยเพียงใด โดยอาจสอบถามในลักษณะ “มี” หรือ “ไม่มี” หรือ “ไม่รู้” (การตอบ “ไม่รู้” สามารถสะท้อนถึงการเข้าไม่ถึงบุคคลดังกล่าวได้)

ตัวอย่างการสำรวจสภาพแวดล้อมด้านการอ่าน

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี	ไม่รู้
ครอบครัว				
1)	มีการจัด**สถานที่**และ**บรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน**หนังสือของครอบครัว เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2	

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี	ไม่รู้
2)	**มีหนังสือหลากหลายประเภท**ให้อ่านตาม**ความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย**	1	2	
3)	มี **คอมพิวเตอร์/Tablet/Smartphone** ในการเข้าถึงสื่อการอ่านบนออนไลน์	1	2	
4)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริม**ให้สมาชิกในครอบครัว**เห็นความสำคัญ**ของการอ่าน	1	2	
5)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริม**ให้สมาชิกในครอบครัว**อ่าน**หนังสือ	1	2	
6)	**สมาชิกในครอบครัว**ของท่านสามารถ**ให้คำแนะนำ**และ**ช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน**	1	2	
7)	**สมาชิกในครอบครัว**ของท่าน**มีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่าง**ให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้	1	2	
โรงเรียน มหาวิทยาลัย (วัยเรียน) / ที่ทำงาน (วัยทำงาน) / <u>หากไม่ได้เรียนหรือไม่ได้ทำงานไม่ต้องตอบ</u>				
7)	มีการ**จัดห้องสมุด**หรือ**ที่อ่าน**หนังสือสำหรับให้บริการ	1	2	3
8)	มีการจัด**บรรยากาศ**ที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2	3
9)	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่**หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย**	1	2	3
10)	มี **คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต** ให้ใช้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการเข้าถึงสื่อการอ่านบนออนไลน์	1	2	3
11)	มีการจัด**กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน**	1	2	3
12)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ**ของการอ่าน	1	2	3
13)	มีการ**ให้คำแนะนำ**และ**ช่วยเหลือเรื่องการอ่าน**	1	2	3
14)	**มีบุคคล**ที่เป็น**แบบอย่าง**ในการอ่าน	1	2	3
ชุมชน/สังคม				
14)	ชุมชนมีการ**จัดห้องสมุด**หรือที่**อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน**	1	2	3
15)	ชุมชนมีการจัด**สถานที่และบรรยากาศ**ที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2	3
16)	ชุมชนมี**หนังสือ/วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน**	1	2	3
17)	มี**กิจกรรม**ส่งเสริม**การอ่านให้สมาชิกในชุมชน**	1	2	3
18)	มี**กิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับชุมชน**	1	2	3
19)	มีการ**กระตุ้น/ส่งเสริม**ให้สมาชิกในชุมชน**เห็นความสำคัญของการอ่าน**	1	2	3
20)	มีการให้คำ**แนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมช**น	1	2	3
21)	มี**บุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่าง**ในการอ่าน	1	2	3

(2) จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานส่งเสริมการอ่านของหน่วยงานต่างๆ ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนเป็นระบบและมีมาตรฐานเดียวกัน

ประสานหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านโดยเฉพาะหน่วยงานของภาครัฐให้ทำการจัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน และบันทึกให้เป็นระบบและเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันตามแบบสำรวจในภาคผนวก จ ซึ่งควรมีการระบุข้อมูลด้านประสิทธิภาพ (ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต/ผลลัพธ์) และประสิทธิผล (ความสอดคล้องของผลลัพธ์กับเป้าหมาย) ให้ชัดเจน และครบถ้วนเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงการดำเนินงานของหน่วยงานว่า มีผลกระทบต่อสถานการณ์อ่านของประเทศโดยรวมมากน้อยแค่ไหน

(3) จัดทำฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการอ่านทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบปริมาณ คุณภาพ และการกระจายตัวในแต่ละพื้นที่

ประสานการจัดเก็บข้อมูลของพื้นที่อ่านต่างๆ ให้ครบถ้วน เช่น ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น โดยควรมีการจัดเก็บให้เป็นมาตรฐานเดียวกันตามแบบสำรวจในภาคผนวก ง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์สถานะของโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมของประเทศ หรือในระดับย่อยต่างๆ เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค เป็นต้น ในเรื่องของการเข้าถึง (การกระจายตัว) และคุณภาพดังกล่าว ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การกำหนดนโยบายส่งเสริมพื้นที่อ่านมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

(4) จัดทำการสำรวจทักษะการอ่านของคนไทยโดยวิธีทดสอบ (Reading Skills Test)

เนื่องจากการวิเคราะห์ในบทที่ 8 เป็นการใช้ข้อมูลทักษะการอ่านที่มาจากการสอบถาม ให้ตัวอย่างบอกคะแนนความสามารถในแต่ละด้านของตนเอง ซึ่งในทางปฏิบัติไม่ควรสำรวจในลักษณะดังกล่าว ควรสำรวจในลักษณะการทำแบบทดสอบในแต่ละด้าน ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับ PISA ที่ทำการวัดทักษะการอ่านของนักเรียนอายุ 15 ปี เพื่อให้ทราบสถานะความสามารถในการอ่านที่แท้จริงตามแต่ละช่วงวัย โดยในเบื้องต้นหากการทดสอบเป็นไปได้ยาก อาจมีการจัดทดสอบทักษะการอ่านเพื่อใช้ในการสมัครงานคล้ายคลึงกับการทดสอบภาษาอังกฤษ และสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ และบริษัทเอกชนมีการนำคะแนนดังกล่าวไปใช้สำหรับรับคนเข้าทำงานในตำแหน่งที่จำเป็นต้องใช้ทักษะดังกล่าว

10.2.2 ข้อเสนอแนะในการนำเครื่องมือไปใช้ในเชิงปฏิบัติ

จากการพัฒนาชุดข้อมูลและเครื่องมือในการจัดเก็บตัวชี้วัดด้านการอ่าน เพื่อนำมาใช้ในการติดตามและประเมินผลวัฒนธรรมการอ่าน สามารถนำเครื่องมือต่างๆ มาใช้ในเชิงปฏิบัติได้ดังนี้

1. **กระจายความรับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง**

   ควรนำข้อเสนอในการจัดเก็บข้อมูลไปใช้โดยกระจายความรับผิดชอบของข้อมูลในแต่ละส่วนไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านข้อมูลที่มีการจัดเก็บอยู่แล้ว ข้อมูลที่ควรพัฒนาการจัดเก็บและข้อมูลที่ยังไม่เคยมีการจัดเก็บ โดยควรมีการติดตามการจัดเก็บข้อมูลอย่างใกล้ชิด รวมทั้งควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 183 ข้อมูลที่ควรจัดเก็บและหน่วยงานรับผิดชอบ

ข้อมูล	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. การสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. การสำรวจพื้นที่อ่าน	สำนักงานสถิติแห่งชาติ
3. การประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน	กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ร่วมกับสมาคมนักเขียน สำนักงานคณะการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย (PUBAT)
4. การสำรวจการส่งเสริมการอ่านขององค์กร	กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
5. จำนวนห้องสมุดและจำนวนการใช้บริการ	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ร่วมกับสมาคมห้องสมุด

ข้อมูล	หน่วยงานรับผิดชอบ
6. การทดสอบการอ่าน	กระทรวงศึกษาธิการ
7. ยอดพิมพ์ ยอดจำหน่ายหนังสือ	หอสมุดแห่งชาติ

2. จัดทำรายงานสถานการณ์การอ่านของประเทศประจำปี

เมื่อได้มีการกระจายความรับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว สิ่งที่ควรทำเป็นลำดับถัดมาคือ รวบรวมข้อมูลที่ได้ในแต่ละด้านและนำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์ เพื่อจัดทำรายงานสถานการณ์การอ่านของประเทศประจำปี รายงานดังกล่าวควรเป็นรายงานที่แสดงถึงสถานการณ์ด้านการอ่านผ่านตัวชี้วัดต่างๆ เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผล โดยจะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์การอ่านในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัดเจน

การวิเคราะห์ต่างๆ จะนำมาสู่ข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายที่จะใช้ในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านได้ นโยบายต่างๆ ควรมีความเชื่อมโยงกันในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับยุทธศาสตร์ตลอดจนระดับแผนปฏิบัติการที่ใช้ในการส่งเสริมการอ่าน รวมทั้งควรเป็นนโยบายที่สอดคล้องและแก้ไขปัญหาอย่างตรงเป้าหมายกับทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. สร้างระบบในการนำตัวชี้วัดไปติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนงานหรือการปฏิบัติ

จากการรวบรวมข้อมูลและสรุปรายงานสถานการณ์จนนำมาสู่ข้อเสนอแนะแล้ว สิ่งที่ควรทำเป็นขั้นตอนต่อไปคือ การสร้างระบบในการนำตัวชี้วัดไปใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละภาคส่วนที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน โดยเป็นการประเมินว่าภาคส่วนต่างๆ ได้มีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบันหรือไม่ และการส่งเสริมผ่านโครงการหรือแผนงานต่างๆ ได้ผลมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ควรมีการสุ่มตัวอย่างอย่างทั่วถึงเพื่อให้สามารถอธิบายผลในภาพรวมได้

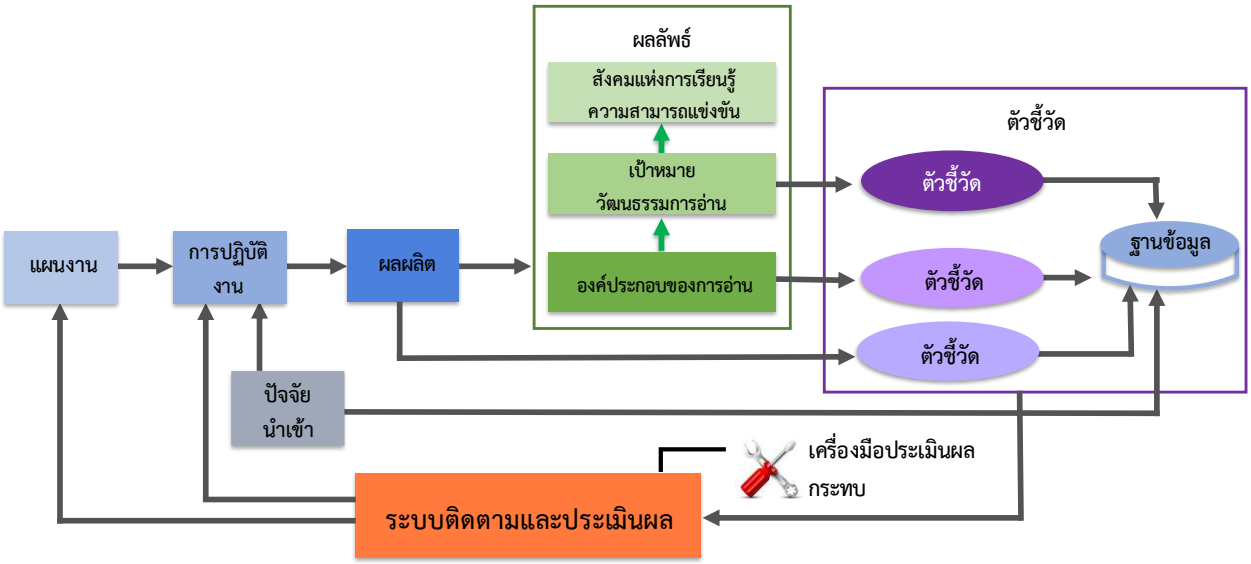
การประเมินดังกล่าวสามารถประเมินการดำเนินงานของภาคส่วนผ่านระบบติดตามและประเมิน ซึ่งจะประเมินตั้งแต่งบประมาณหรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการต่างๆ ตามประเภทกิจกรรม ตลอดจนผลการดำเนินงานของโครงการว่าส่งผลต่อผลลัพธ์ตัวชี้วัดการอ่านมากน้อยเพียงใด เพื่อจะสามารถประเมินและวิเคราะห์ได้ว่าโครงการดังกล่าวควรดำเนินการต่อ ควรเพิ่มประสิทธิภาพหรือเพิ่มทรัพยากร หรือควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานไปในทิศทางใด โดยการประเมินดังกล่าวจะมีกรอบการประเมินการดำเนินงานตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) ตลอดจนผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการนำเสนอผลการประเมินให้ทุกฝ่ายได้รับทราบทั้งประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานหลัก หน่วยงานรอง ตลอดจนผู้สนใจ ได้รับทราบผลการประเมิน เพื่อที่จะนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. **จัดทำฐานข้อมูลตัวชี้วัดที่สาธารณะเข้าถึง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เช่น นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานผู้ปฏิบัติ เป็นต้น**

ควรจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลตัวชี้วัดด้านการอ่าน พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะทั้งในเชิงภาพรวม และเฉพาะของแต่ละกลุ่ม แต่ละพื้นที่ หรือแต่ละมิติตามความสนใจ ซึ่งการเผยแพร่ดังกล่าวจะช่วยให้ผู้สนใจ เช่น นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานผู้ปฏิบัติ หรือประชาชนทั่วไป มีการนำไปใช้ โดยเป็นการเปิดเวทีและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาการอ่านมากขึ้น และท้ายที่สุดแล้ว การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเป็นส่วนช่วยในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น การนำไปใช้ในการปฏิบัติสามารถแสดงได้ ดังภาพ

ภาพที่ 36 ระบบติดตามและประเมินผลวัฒนธรรมการอ่าน

10.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการประเมินสถานการณ์การอ่านเบื้องต้น

จากการประเมินสถานการณ์การอ่านข้างต้น สามารถนำมาสรุปประเด็นสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการอ่านได้ อย่างไรก็ตามอาจมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์เบื้องต้นได้สรุปจากกลุ่มตัวอย่างเพียง 1,200 ตัวอย่างเท่านั้น ซึ่งขนาดตัวอย่างดังกล่าวอาจทำให้การสรุปผลคลาดเคลื่อนได้ โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการอ่านมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงหนังสือที่ตรงกับความสนใจ

การส่งเสริมดังกล่าวสามารถส่งเสริมผ่านการพัฒนาแหล่งจัดหาและกระจายหนังสือเพื่อให้ประชาชนนำกลับไปอ่านได้สะดวก หนังสือที่จัดหาควรตรงกับความสนใจของประชาชน ทั้งนี้สถานที่ที่กระจายหนังสือควรเป็นแหล่งที่เดินทางได้สะดวก และประชาชนสามารถยืมและคืนที่ใดก็ได้ เช่น ตั้งอยู่บนเส้นทางการเดินทางของประชาชน โดยสถานที่ดังกล่าวควรเน้นช่องทางที่มีอยู่แล้วในชุมชนเพื่อลดต้นทุน ทั้งนี้ห้องสมุดควรเน้นบทบาทในการจัดหาและเป็นแหล่งกระจายหนังสือให้นำกลับไปอ่านมากกว่าเป็นพื้นที่อ่าน และควรพัฒนาฐานข้อมูลห้องสมุดให้เชื่อมต่อกันเพื่อรองรับการหมุนเวียนหนังสือระหว่างห้องสมุด และเน้นการลงทุนในการจัดหาและกระจายหนังสือมากกว่าการก่อสร้างและสิ่งปลูกสร้าง

นอกจากนี้ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความสนใจเดียวกัน เพื่อนำหนังสือที่มีมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการเข้าถึงสื่อการอ่านถูกลงและตรงกับความสนใจ

(2) ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน

การส่งเสริมดังกล่าวสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ การค้นหาบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการอ่านเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในสังคม กำหนดมาตรฐานปริมาณเวลาที่ประชาชนแต่ละวัยควรใช้ในการอ่านหนังสือ ส่งเสริมให้พ่อแม่และครูเข้าใจวิธีการจูงใจเด็กและเยาวชนให้สนใจการอ่านมากกว่าการใช้วิธีบังคับ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนอ่านหนังสือจากระดับที่ง่ายไปสู่ระดับที่ยากขึ้นตามความเหมาะสมของทักษะการอ่านที่มี

(3) เพิ่มโอกาสให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยเข้าถึงสื่อการอ่านมากขึ้น

ภาครัฐควรใช้งบประมาณอุดหนุนในการจัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของประชาชน และสร้างแหล่งกระจายหนังสือในพื้นที่ชุมชนที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย โดยให้มีการหมุนเวียนหนังสืออย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยและลดต้นทุนในการจัดหาสื่อการอ่าน นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการผลิตหนังสือฉบับราคาถูกและส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชนมากขึ้น

(4) ส่งเสริมการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่นๆ

ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่น เช่น จัดสถานที่และเวลาในการอ่านหนังสือในที่ทำงานให้คนทำงาน ปรับปรุงสถานที่สาธารณะให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้การอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ขณะเดินทาง ก่อนนอน ขณะรอ เป็นต้น

(5) ส่งเสริมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหนังสือ

การโฆษณาและประชาสัมพันธ์หนังสือสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ (Platform) ในการรีวิวหนังสือจากผู้อ่าน เพื่อเพิ่มแหล่งข้อมูลและสร้างความสนใจสำหรับการเลือกซื้อ เลือกอ่าน ของผู้อ่าน

รวมทั้งควรสนับสนุนการโฆษณาหนังสือที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นผ่านช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน แคตตาล็อกหนังสือ เป็นต้น

(6) พัฒนาการสอนและการประเมินทักษะการอ่าน

ควรมีการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านที่ครบทุกมิติไว้ในหลักสูตรการศึกษา เช่น การอ่านเร็ว การสร้างนัย การประเมินความน่าเชื่อถือ การอ่านแบบกวาด การอ่านแบบข้าม เป็นต้น รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการจัดสอบมาตรฐานการอ่านที่ใช้ในการทำงาน

(7) เพิ่มความหลากหลายและคุณภาพของเนื้อหา

การเพิ่มความหลากหลายสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การแปลหนังสือต่างประเทศเป็นภาษาไทยเพื่อเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหา การส่งเสริมการประกวดงานเขียนให้ครอบคลุมประเภทเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้นและมีหลายระดับ เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ นักเขียนหน้าใหม่ นักเขียนมืออาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานวิชาชีพของบรรณาธิการ นักเขียน เพื่อสร้างกลไกในการผลิตหนังสือที่มีคุณภาพทั้งเนื้อหาและรูปแบบสื่อการอ่าน

10.2.4 ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

จากการที่งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วน และมีข้อค้นพบที่น่าสนใจในหลายประเด็นที่ควรมีการศึกษาต่อ ซึ่งสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคตได้ ดังนี้

(1) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอ่านของวัยทำงาน

จากการที่กลุ่มคนวัยทำงานมีข้อจำกัดด้านเวลาในการอ่านทำให้มีการอ่านที่น้อย ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาและวิจัยเพิ่มเติมว่า การส่งเสริมการอ่านของวัยนี้ควรเป็นอย่างไร หากมีการส่งเสริมให้อ่านในขณะทำกิจกรรมอื่น เช่น อ่านขณะรอรถ อ่านขณะเดินทาง ควรส่งเสริมหรือไม่ มีผลกระทบทางลบด้านสุขภาพต่อผู้อ่านมากน้อยเพียงใด ควรส่งเสริมผ่านแนวทางใดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

(2) ศึกษาวัฒนธรรมการอ่านบนสื่อออนไลน์ และการวัดปริมาณการอ่านเนื้อหาออนไลน์ที่แม่นยำขึ้น

เนื้อหาออนไลน์เริ่มมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในอนาคต ดังนั้นวัฒนธรรมการอ่านจึงควรแยกประเด็นการวัดวัฒนธรรมการอ่านออนไลน์ออกมาให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการอ่านบนสื่อออนไลน์ของคนไทย รวมทั้งการวัดปริมาณการอ่านออนไลน์ในปัจจุบันยังขาดเครื่องมือที่ถูกต้องแม่นยำ จึงควรมีการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดปริมาณการอ่านบนสื่อออนไลน์เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำมากที่สุด

(3) ศึกษายุทธศาสตร์การกระจายสื่อการอ่าน

จากการสำรวจพบว่า สาเหตุที่คนไทยมีปริมาณการอ่านที่น้อย เนื่องจากบางกลุ่มมีปัญหาด้านความสามารถในการจ่าย กล่าวคือ หนังสือมีราคาแพงเกินไป และบางส่วนอาจจะยังไม่เจอสื่อการอ่านที่ตนสนใจ ดังนั้นการศึกษายุทธศาสตร์การกระจายสื่อการอ่านที่ตรงกับความต้องการของผู้อ่านและการสนับสนุนให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงสื่อการอ่านจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะช่วยให้คนไทยเข้าถึงสื่อการอ่านได้มากขึ้น และอาจจะส่งผลต่อวัฒนธรรมการอ่านของไทยได้

(4) ศึกษามาตรฐานเวลาอ่านที่เหมาะสมของคนไทย

การสร้างมาตรฐานเวลาอ่านจะช่วยให้ผู้อ่านมีเกณฑ์มาตรฐานว่าได้อ่านถึงเกณฑ์ขั้นต่ำหรือไม่ เช่น ควรอ่านขั้นต่ำวันละกี่นาที หรือควรอ่านขั้นต่ำปีละกี่เล่ม เป็นต้น ทั้งนี้มาตรฐานดังกล่าวอาจจำแนกตามระดับความสามารถหรือช่วงวัยวัยผู้อ่าน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มีงานศึกษาใดที่ศึกษาด้านมาตรฐานเวลาที่คนไทยควรอ่าน ซึ่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ซึ่งจะทำให้คนไทยมีเกณฑ์มาตรฐานการอ่าน อาจจูงใจให้อ่านเพิ่มขึ้น และเป็นประโยชน์การสร้างวัฒนธรรมด้านการอ่านได้

(5) ศึกษาผลกระทบจากการอ่านที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคมในระดับมหาภาค

จากการที่การอ่านมีส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสามารถ มีศักยภาพในการทำงานและการใช้ชีวิต รวมทั้งเพิ่มทักษะและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ แต่ในปัจจุบันยังขาดงานศึกษาและงานวิจัยเชิงประจักษ์ในด้านผลกระทบจากการอ่านต่อเศรษฐกิจและสังคมในระดับมหภาค ดังนั้นประเด็นดังกล่าวจึงเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ควรศึกษา ซึ่งจะทำให้ทราบว่าการอ่านมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมคิดเป็นมูลค่ามากน้อยเพียงใด ควรพัฒนาการอ่านไปในทิศทางใดเพื่อให้การอ่านเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

(6) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมวดเนื้อหาที่ผู้อ่านสนใจ

จากการสำรวจพบว่า สาเหตุที่คนไทยมีปริมาณการอ่านที่น้อย ส่วนหนึ่งเกิดจากไม่รู้จะอ่านอะไร ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้อ่านยังไม่เจอสื่อการอ่านที่ตรงกับความสนใจของตน การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อหมวดเนื้อหาที่ผู้อ่านสนใจจะทำให้ทราบว่า ผู้มีอ่านเนื้อหาแต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร และควรมีการแบ่งประเภทหมวดเนื้อหาอย่างไรเพื่อให้ตรงกับความต้องการผู้อ่าน การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อช่องทางกระจายสื่อการอ่าน ซึ่งจะทำให้ทราบว่าควรเลือกสื่อการอ่านอย่างไรเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการในพื้นที่นั้นๆ

รายการอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย (2559). **แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ. 2560 – 2564**.

แผนงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (2558ก). **สร้างวัฒนธรรมการอ่าน สร้างการอ่านให้เป็นวัฒนธรรม**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ: แปลนพริ้นท์ติ้ง จำกัด.

แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (2558ข). **การสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านระยะที่ 2**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542). **การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis).** กรุงเทพมหานคร: นิชินแอดเวอร์ไทซิ่ง กรุฟ.

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ (2559). **ร่างแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้และการอ่านของไทย พ.ศ. 2559-2562 (4 ปี)**. ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม.

วลัยภรณ์ อาทิตย์เที่ยง (2529). **องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน**. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: https://jennykr.wordpress.com/2008/08/13/องค์ประกอบการอ่าน/.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). **ทฤษฎีการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) 2560. **กรอบโครงสร้างการประเมินผลนักเรียนโครงการ PISA 2015 กระทรวงศึกษาธิการ.**

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2531). **หลักนักอ่าน : แนะนำการอ่านให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพฯ : เมดิคัล มีเดีย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558). **การสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร.**

_____ (2558). **การสำรวจการใช้เวลาของประชากร พ.ศ. 2558.**

_____ (2558). **การสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร.**

องค์การยูนิเซฟ,สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559). **การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558 - 2559.**

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (2551**). ทัศนคติและพฤติกรรมการอ่านของคนไทย**. สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (2553). **การศึกษาสถานการณ์การอ่านและดัชนีการอ่านของไทย ปี 2553: การพัฒนาดัชนีการอ่านและการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีการอ่าน.** สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2553). **สำรวจสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553.**

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558). **สรุปผลการสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2558**.

อรศรี งามวิทยาพงศ์, กนิษฐา ปวีณะโยธิน และกนกวรรณ แซ่จัง (2554). **ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน: กรณีศึกษาแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน**. กรุงเทพฯ:

สถาบันการจัดการแบบองค์รวม และแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

อุไรรัตน์ รัศมี (2553). **ทัศนคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาโรงเรียนทีปังกรวิทยาพัฒน์ (วัดน้อยใน).** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

Ajzen, I. (1991). Theory of Planned Behavior (TBP). **Organizational Behavior and Human Decission Processes**, *50*(2), 179-211.

Apairach, Siriwat. (2014) **A Model of Relationships between Beliefs about Language Learning, Language Learning Strategies, Proficiency, Gender, and Educational Context of Thai Upper Secondary School Students**. Master thesis, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

Bagozzi, R. P. and Yi, Y. (1988) On the evaluation of structural equation models. **Journal of the Academy of Marketing Science**, 16 (Spring), 74-94.

Broeder, P., & Stokmans, M. (2013). Why should I read? - A cross-cultural investigation into adolescents' reading socialisation and reading attitude. **International Review Of Education,** *59*(1), 87-112.

Burstein, L., Oakes, J., and Guiton, G. (1992). Education indicators. **Encyclopedia of Educational Research 2**: 409-418.

Chapman, D. (1987). Planning for conjunctive goals. **Artificial Intelligence**, 32:333-378.

Christina Clark and Amelia Foster, 2005 **Children's and Young People's Reading Habits and Preferences. The who, what, why, where and when.** National Literacy Trust December 2005 search from https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED541603.pdf (October, 2017)

Fabian T. C. Schmidt and Jan Retelsdorf, (2016). A New Measure of Reading Habit: Going Beyond Behavioral Frequency Leibniz Institute for Science and Mathematics Education, Kiel Germany. **Frontiers in Psychology**. September 2016 Volume 7 article 1364.

Homburg, C. and Giering, A. (1996). Konzeptualisierung und Operationalisierung komplexer Konstrukte - Ein Leitfaden für die Marketingforschung. **Marketing – Zeitschrift für Forschung und Praxis,** 18(1), 5-24.

Macquarie University, 2016 **Reading The Reader: A Survey of Australian Reading Habit** Australia Council for the Arts.

Magara, E. (2005). **Building Family Literacy Skills among Parents and Children in Developing Countries**, A paper presented at the 71st IFLA General Conference and Council, Oslo Norway.

McKenna, M., Kear, D., & Ellsworth, R. (1995). Children's Attitudes toward Reading: A National Survey. **Reading Research Quarterly**, *30*(4), 934.

Mehta, A. C. [n.d.]. **Indicators of educational development with focus on elementary education: Concept and definitions**. Retrieved March 14, 2010, from http://www.educationforallinindia.com/New%20Modules/module%20on%20indicators%20of%20educational%20development.pdf.

Penchansky, R., & Thomas, J. W. (1981). The Concept of Access: Definition and Relationship to Consumer Satisfaction. **Medical Care**, *19*(2), 127-140.

OECD (2016). **PISA 2018 Draft Analytical Frameworks May 2016**. Retrieved 25 July 2017, from https://www.oecd.org/pisa/data/PISA-2018-draft-frameworks.pdf.

Snow, C. E. (2002). **Reading for understanding: Towards a research and development program in reading comprehension.** Santa Monica, CA. Rand.

South Africa Book Development Council, 2006. **National Survey into the Reading and Book Reading Behaviour of Adult South Africans Quantitative research into the reading, book reading & book buying habit of South Africans.** Commissioned and funded by the National Department of Arts & Culture The Print Industries Cluster Council (PICC) search from http://sabookcouncil.co.za/wp-content/uploads/National-Reading-Survey.pdf (October, 2017)

UNESCO (2017). **Literacy rate**. Retrieved 15 November 2017, from http://data.uis.unesco.org/index.aspx?queryid=166

World Bank EdStats (2017). **Education Statistics**. Retrieved 15 November 2017, from https://data.worldbank.org/data-catalog/ed-stats

Wu, A. D., Liu, Y., Gadermann, A. M., & Zumbo, B.D. (2010). Multiple-indicator multilevel growth model: A solution to multiple methodological challenges in longitudinal studies. **Social Indicators Research: International Interdisciplinary Journal for Quality of Life Measurement**, 97, 123-142.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)

แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)

เลขที่แบบสำรวจ	แบบสำรวจชุดที่ 1

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกับสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนากำลังศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการอ่านของคนไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ในการนี้จึงขอความอนุเคราะห์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามได้สอบถามความคิดเห็นของท่าน ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่มีถูกผิดในความคิดเห็นใดๆ และท่านจะไม่ได้รับผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้นจากการแสดงความคิดเห็น ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ตอนที่ 1: ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ปกครอง

1. **ที่อยู่** หมู่บ้าน.....ซอย.....ถนน .....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

ในเขตเทศบาล	1	นอกเขตเทศบาล	2

2. **อายุ.....ปี**

3. เพศ

ชาย	1
หญิง	2

4. สถานภาพสมรส

โสด	1
สมรส/มีคู่ครอง	2
หม้าย	3
หย่า	4
แยกกันอยู่	5

5. ศาสนา

พุทธ	1
คริสต์	2
อิสลาม	3
อื่นๆ (ระบุ)	4
ไม่นับถือศาสนา	5

6. ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ

ต่ำกว่าประถมศึกษา	1
ประถมศึกษา	2
มัธยมต้น	3
มัธยมปลาย/ปวช.	4
อนุปริญญา/ปวส.	5
ปริญญาตรี	6
ปริญญาตรีขึ้นไป	7

7. สถานภาพการทำงาน

นายจ้าง/เจ้าของธุรกิจที่มีลูกจ้าง	1	ลูกจ้างเอกชน	6	ป่วย/พิการ	11
ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	2	การรวมกลุ่ม เช่น สมาคม วิสาหกิจชุมชน	7	กำลังหางานทำ	12
ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	3	แม่บ้าน/ทำงานบ้าน	8	ว่างงานโดยสมัครใจ	13
ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างรัฐบาล	4	เรียนหนังสือ	9	อื่น (ระบุ)	14
พนักงาน/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	5	เกษียณอายุ	10		

8. สมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันมีทั้งหมด ..... คน (รวมตัวท่าน)

9. รายได้ครัวเรือนต่อเดือน

0 – 5,000 บาท	1	15,001 – 20,000 บาท	4	50,001 – 70,000 บาท	7
5,001 – 10,000 บาท	2	20,001 – 30,000 บาท	5	70,001 – 100,000 บาท	8
10,001 – 15,000 บาท	3	30,001 – 50,000 บาท	6	มากกว่า 100,000 บาท	9

<u>ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของบุตรหลาน</u> (ถ้ามีบุตรหลานมากกว่า 1 คนให้จับสลากเพื่อเลือกมาตอบเพียง 1 คน)

10. อายุของบุตรหลาน ..... ปี

11. เพศของบุตรหลาน

ชาย	1
หญิง	2

12. ปัจจุบันบุตรหลานอาศัยอยู่กับ

พ่อแม่	1
ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ (ระบุ)	2

13. สถานะทางการศึกษาของบุตรหลาน

อยู่บ้าน	1
เนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2
โรงเรียน	3
เรียนอยู่กับบ้าน (Home school)	4

ตอนที่ 2 : ทัศนคติ และพฤติกรรมการอ่าน

ส่วนที่ 1 ทัศนคติต่อการอ่าน

14. กรุณาระบุระดับ**ความคิดเห็น**ของท่านที่มีต่อข้อความต่อไปนี้ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยมากน้อยเพียงใด โดย**<u>เลือกตามวัยของบุตรหลาน</u> (<u>การอ่านของเด็กปฐมวัย</u> รวมถึง ผู้ปกครองอ่านให้ฟัง เด็กดูภาพจากหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ไม่รวมการดูวิดีโอ/คลิป)**

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
<u>ทัศนคติของเด็ก</u>							
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี							
1)	บุตรหลานมี**ความสุข**เมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	5	4	3	2	1	0
2)	บุตรหลานมี**หนังสือเล่มโปรด**	5	4	3	2	1	0
3)	บุตรหลานมีการ**หยิบจับ**หรือมีการ**นำหนังสือมาแสดง**	5	4	3	2	1	0
4)	บุตรหลาน**จดจ่อ**กับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	5	4	3	2	1	0
เด็กอายุระหว่าง 1-6 ปี							
5)	บุตรหลานมี**ความสุข**เมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	5	4	3	2	1	0
6)	บุตรหลานมี**หนังสือเล่มโปรด**	5	4	3	2	1	0
7)	บุตรหลานมีการ**หยิบจับ**หรือมีการ**นำหนังสือมาแสดง**	5	4	3	2	1	0
8)	บุตรหลาน**จดจ่อ**กับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	5	4	3	2	1	0
9)	บุตรหลาน**ชอบทำกิจกรรมอื่น**มากกว่าการอ่าน	5	4	3	2	1	0
10)	บุตรหลาน**เปิดอ่าน**หนังสือ**ด้วยตัวเอง**	5	4	3	2	1	0
11)	บุตรหลาน**ชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง**	5	4	3	2	1	0
12)	บุตรหลานมีการ**นำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่า**ให้ท่านหรือคนรอบข้างฟัง หรือ**แสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป**	5	4	3	2	1	0
13)	เมื่อไปถึง**ร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน** บุตรหลานแสดง**ความชอบ/มีความสุข**	5	4	3	2	1	0

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
14)	บุตรหลาน**ชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือ**ให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่น ๆ	5	4	3	2	1	0
ทัศนคติของพ่อแม่/ผู้ปกครอง (ผู้ปกครองของเด็กทุกช่วงอายุ)							
15) ท่านคิดว่าการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้							
	15.1) บุตรหลานของท่าน**เก่งขึ้น**	5	4	3	2	1	0
	15.2) มี**พัฒนาการดีขึ้น**	5	4	3	2	1	0
	15.3) มีพัฒนาการด้าน**ภาษาดีขึ้น**	5	4	3	2	1	0
	15.4) มี**นิสัยรักการอ่าน**	5	4	3	2	1	0
16)	การอ่านยัง**ไม่มีความจำเป็น**สำหรับเด็กวัยนี้	5	4	3	2	1	0
17)	การอ่านเป็น**กิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์**ต่อบุตรหลานของท่าน มากกว่ากิจกรรมอื่น	5	4	3	2	1	0
18)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการ**ลงทุนที่คุ้มค่า**	5	4	3	2	1	0

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการอ่าน

กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ โดย**คำนึงถึงการอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการอ่านของบุตรหลานในเวลาว่าง**ของบุตรหลานใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ทั้งที่อ่านผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ **<u>แต่ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนา/ ติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล</u>**

นิยาม

<u>เวลาว่าง</u> หมายถึง

- เวลาที่**นอกเหนือจากเวลาเรียน และเวลาทำการบ้าน**
- **รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียน**

<u>สื่อสิ่งพิมพ์</u> คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น **ยกเว้น<u>สมุดภาพระบายสี แบบฝึก และสมุดคัดลายมือ</u>**

<u>สื่อออนไลน์</u> คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book Website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น

<u>สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์</u> คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์โดยไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น CD DVD ฯลฯ

15. บุตรหลาน**อ่านหนังสือเอง** หรือท่านได้**อ่านหนังสือให้บุตรหลานฟังหรือไม่**

อ่าน	1	ไม่อ่าน	2	(หาก**<u>ตอบ 2</u>** ให้ข้ามไป**<u>ข้อ 20</u>**)

16. **หากอ่าน** บุตรหลาน**อ่านเอง**หรือผู้ใหญ่**อ่านให้ฟัง**

อ่านเอง	1	ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง	2	ทั้งอ่านเองและผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง	3

17. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่านได้**อ่านให้บุตรหลานฟังหรือบุตรหลานอ่านเองในเวลาว่าง** ในสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่และใช้เวลาเท่าใด

ประเภทสื่อการอ่าน	17.1 อ่าน	17.1 ไม่อ่าน	หากตอบว่า "อ่าน" 17.2 คิดในรอบ..... (กรุณาเลือกประเภท)		17.3 เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วันต่อสัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 17.2)			17.4 เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 17.3)
(1) สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 17.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
(2) สื่อออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 17.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				

18. **สาเหตุ**ที่ท่าน**อ่านให้บุตรหลานฟัง**หรือ**ส่งเสริม**ให้บุตรหลานอ่าน (เลือก**สูงสุด 3 อันดับ**)

เพิ่มพูนความรู้/ฉลาด/พัฒนาภาษา	1	ส่งเสริมการสร้างจินตนาการ	5	18.1 อันดับที่ 1	
ทำให้บุตรหลานเพลิดเพลิน/อารมณ์ดี	2	สร้างลักษะนิสัยที่ดี	6	18.2 อันดับที่ 2	
เพื่อให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว	3	เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	7	18.3 อันดับที่ 3	
ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน	4	อื่นๆ (ระบุ)	8		

19. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่านคิดว่าเวลาที่**บุตรหลานของท่านอ่าน/เวลาที่ท่านอ่านให้ฟังเพียงพอหรือไม่**

น้อย	1	เหมาะสม	2	มากเกินไป	3	หาก**ตอบ 2 หรือ 3** ให้ข้ามไปตอบ**ข้อ 21**

20. **สาเหตุที่ไม่อ่าน**หรือ**อ่านไม่เพียงพอ** (เลือก**สูงสุด 3 อันดับ**)

20.1 สาเหตุที่**ท่าน**ไม่ได้อ่านให้บุตรหลานฟัง หรืออ่านน้อย

อ่านไม่ออก	1	อยากทำอย่างอื่นมากกว่า เช่น ฟังวิทยุ	6	20.1.1 อันดับที่ 1	
ไม่มีเงินซื้อ/ราคาแพงเกินไป	2	ดูโทรทัศน์ เล่นเกม/ติดเกม เป็นต้น		20.1.2 อันดับที่ 2	
หาหนังสือ/สื่อออนไลน์สำหรับเด็กยาก	3	สุขภาพไม่ดี/พิการ	7	20.1.3 อันดับที่ 3	
ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	4	บุตรหลานยังเล็กเกินไป	8		
ไม่มีเวลาอ่าน เช่น ทำงาน	5	อื่นๆ (ระบุ)	9		

20.2 สาเหตุที่บุตรหลานไม่อ่าน หรืออ่านไม่เพียงพอ

อ่านไม่ออก	1	อยากทำอย่างอื่นมากกว่า เช่น เล่นเกม	5	20.2.1 อันดับที่ 1	
หาหนังสือ/สื่อออนไลน์สำหรับเด็กยาก	2	สุขภาพไม่ดี/พิการ	6	20.2.2 อันดับที่ 2	
ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	3	บุตรหลานยังเล็กเกินไป	7	20.2.3 อันดับที่ 3	
ไม่มีเวลาอ่าน	4	อื่นๆ (ระบุ)	8		

21. การ**เข้าร่วมกิจกรรม**ที่เกี่ยวข้องการ**ส่งเสริมการอ่าน**

21.1 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา **บุตรหลานเข้าร่วม**กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน ..... ครั้ง

21.2 กิจกรรม**ส่วนใหญ่**มาจากหน่วยงานใด

ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	1	สถานศึกษา	3	ภาคประชาชน	5
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2	ภาคเอกชน	4	อื่นๆ.....	6

22. จงจัดอันดับ**ประเภทสื่อการอ่าน**ที่บุตรหลานได้อ่านหรือท่านอ่านให้ฟัง**ใน 1 ปีที่ผ่านมา สูงสุด 3 อันดับ**
(หากตอบข้อ 15 ว่าไม่อ่าน ให้ข้ามไปทำข้อ 24)

หนังสือเล่ม	1	เว็บไซต์	4	CD และ DVD	6
หนังสือภาพสำหรับเด็ก	2	สื่อสังคมออนไลน์ เช่น	5	อื่น ๆ เช่น แผ่นพับ	7
E-book	3	Facebook, Line เป็นต้น		แผ่นปลิว ป้าย เป็นต้น	

22.1 อับดับที่ 1	
22.2 อับดับที่ 2	
22.3 อับดับที่ 3	

23. จงจัดอันดับ**ปริมาณเนื้อหา**ที่บุตรหลาน**ได้อ่านหรือท่านอ่านให้ฟังในเวลาว่างของบุตรหลาน** ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (**สูงสุด 3 อันดับ**)

หนังสือเรียน	1	ศาสนา	4	อื่นๆ (ระบุ)	7
สารคดี	2	วิทยาศาสตร์	5	.....	
การ์ตูน/นิทาน	3	ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน เช่น สี รูปทรง	6		

23.1 อับดับที่ 1	
23.2 อับดับที่ 2	
23.3 อับดับที่ 3	

ส่วนที่ 3 ทักษะการอ่าน

24. กรุณาเลือก**ระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ** ที่ตรงกับ**สมรรถนะการอ่าน**ของบุตรหลาน**<u>หากอายุไม่ถึง 1 ปี ให้ข้ามไปข้อ 25.</u>**

นิยาม

<u>ความเข้าใจ</u> คือ ความสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์

<u>การจับใจความสำคัญ</u> คือ ความสามารถเข้าถึงประเด็นหลัก/สำคัญของเรื่องที่อ่าน

<u>การจดจำคำศัพท์</u> คือ การจดจำคำที่อ่านได้

<u>การใช้ไวยากรณ์</u> คือ การเข้าใจรูปแบบการเรียงประโยค ประธาน กริยา กรรม

ข้อ	ด้านสมรรถนะการอ่าน	ระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ				
		ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก
เด็กอายุระหว่าง 1-3 ปี						
1)	ความเข้าใจ	5	4	3	2	1
2)	การจดจำคำศัพท์	5	4	3	2	1
เด็กอายุระหว่าง 4-6 ปี						
3)	ความเข้าใจ	5	4	3	2	1
4)	การจดจำคำศัพท์	5	4	3	2	1
5)	การจับใจความ	5	4	3	2	1
6)	การใช้ไวยากรณ์	5	4	3	2	1

ตอนที่ 3: สื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน

ส่วนที่ 1 การเข้าถึงสื่อการอ่าน

25. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่าน**ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็ก**หรือไม่

ประเภทสื่อ	ได้รับ	ไม่ได้รับ
(1) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	1	2
(2) สื่อออนไลน์	1	2

26. ท่าน**ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็กผ่านช่องทางใดมากที่สุด** กรุณาเรียงลำดับ 3 ช่องทางแรก

คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	1	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	6	26.1 อันดับที่ 1	
โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	2	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่ หนังสือขายดี หนังสือแนะนำในร้านหนังสือ	7	26.2 อันดับที่ 2	
ป้ายโฆษณา	3			26.3 อันดับที่ 3	
การแนะนำของห้องสมุด	4	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เป็นต้น	8		
ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	5	อื่นๆ	9		

27. รอบ 1 ปีที่ผ่านมาท่าน**ได้ซื้อ/เช่า/ยืม <u>สื่อสิ่งพิมพ์</u>/<u>สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์</u>** สำหรับเด็ก จากแหล่งเหล่านี้หรือไม่

<u>กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับข้อ 27.7 **อุปสรรคในการเข้าถึง**สื่อสำหรับเด็ก</u>

ไม่มีอุปสรรค	1	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	7	ค้นหา/สืบค้นยาก	10
ราคา/ค่าบริการแพง	2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	8	อื่นๆ	11
สภาพหนังสือไม่ดี	3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	9		

<u>กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับข้อ 27.8 **สาเหตุที่ไม่เข้าถึง**สื่อผ่านช่องทางข้างต้น</u>

ไม่มีความจำเป็น	1	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	4	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	7
ราคา/ค่าบริการแพง	2	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	5	ค้นหา/สืบค้นยาก	8
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	6	อื่นๆ	9

ช่องทางการรับสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	27.1		<u>หากตอบว่า “ใช่”</u>								<u>หากตอบว่า“ไม่ใช่”</u>
	ใช่	ไม่ใช่	27.2 ประมาณ**กี่ครั้ง**ต่อสัปดาห์/เดือน/ปี			27.3 **ระยะทาง**ในการเดินทาง (ที่ท่านไปบ่อยที่สุด)	27.4 **ค่าใช้จ่าย**ในการ**เดินทาง**ต่อครั้ง	27.5 **จำนวนเล่ม**ที่ซื้อ/เช่า/ยืมใน 1 ครั้ง	27.6 **ค่าหนังสือ**โดยเฉลี่ยต่อครั้ง	27.7 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	27.8 **สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อจากช่องทางเหล่านี้** (มากสุด 3 อันดับ)
			27.2.1 **ประเภท**		27.2.2 **ครั้ง/** (27.2.1)						
(1) ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(2) ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(3) เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(4) ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							

ช่องทางการรับสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	27.1		หากตอบว่า "ใช่"							หากตอบว่า"ไม่ใช่"
	ใช่	ไม่ใช่	27.2 ประมาณ**กี่ครั้ง**ต่อสัปดาห์/เดือน/ปี			27.3 **ระยะทาง**ในการเดินทาง (ที่ท่านไปบ่อยที่สุด)	27.4 **ค่าใช้จ่าย**ในการ**เดินทาง**ต่อครั้ง	27.5 **จำนวนเล่ม**ที่ซื้อ/เช่า/ยืมใน 1 ครั้ง	27.6 **ค่าหนังสือ**โดยเฉลี่ยต่อครั้ง	27.7 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	27.8 **สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อจาก**ช่องทางเหล่านี้ (มากสุด 3 อันดับ)
			27.2.1 **ประเภท**		27.2.2 **ครั้ง/** (27.2.1)						
(5) ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง			..... เล่ม			
			เดือน	2							
			ปี	3							
(6) ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง			..... เล่ม			
			เดือน	2							
			ปี	3							

28. **ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่าน**เข้าถึง** <u>**สื่อออนไลน์**</u> สำหรับเด็ก **จากช่องทางเหล่านี้หรือไม่**

<u>ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 28.3 (อุปสรรคที่พบ)**</u>

ไม่มีอุปสรรค	1	สัญญาณขาดหายบ่อย	4
ราคาแพงเกินไป	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	5
ความเร็วเน็ตช้า	3	อื่นๆ	6

<u>ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 28.4 (สาเหตุที่ไม่ใช้)**</u>

ไม่มีความจำเป็นต้องใช้	1	ค่าบริการแพงเกินไป จึงไม่ใช้	4
ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	2	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	5
โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	3	อื่นๆ	6

ช่องทางการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	28.1		หากตอบว่า "ใช่"		หากตอบว่า "ไม่ใช่"
	ใช่	ไม่ใช่	28.2 **ค่าใช้จ่าย**	28.3 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	28.4 **สาเหตุที่ไม่ใช้** (มากสุด 3 อันดับ)
(1) อินเทอร์เน็ตบ้าน Wifi	1	2	..... บาท/เดือน		
(2) อินเทอร์เน็ตมือถือ 3G/4G	1	2	..... บาท/เดือน		
(3) อินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น พื้นที่สาธารณะ สถานศึกษา ที่ทำงาน ร้านค้า ฯลฯ	1	2	..... บาท/เดือน		

29. **ใน 1 ปีที่ผ่าน**มาท่านเสีย**ค่าใช้จ่าย**ให้กับ**ค่าสมาชิก/ค่าซื้อ**ในการรับเนื้อหาสำหรับเด็กจาก**สื่อออนไลน์**

จำนวน ..... บาทต่อ | เดือน | 1 | ปี | 2 | หากกรอก <u>**0 บาท**</u> ให้ข้ามไป<u>**ข้อ 31**</u>

30. ท่านคิดว่า**ค่าสมาชิก/ค่าซื้อ**สื่อออนไลน์ข้างต้นมีความ**เหมาะสม**หรือไม่ | สูงเกินไป | 1 | เหมาะสม | 2 |

ส่วนที่ 2 การเข้าถึงพื้นที่อ่าน

31. ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้พาบุตรหลานไปพื้นที่อ่านเหล่านี้หรือไม่

กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับ**ข้อ 31.6 อุปสรรคที่พบเจอในพื้นที่อ่านดังกล่าว**

ไม่มีอุปสรรค	1	ระยะเวลาในการเปิดใช้บริการไม่เหมาะสม	6
ราคาแพง	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	7
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์	8
ที่นั่งไม่เพียงพอ	4	ปลั๊กไฟไม่เพียงพอ ไม่มีร้านอาหารใกล้เคียง	
อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	5	อื่นๆ	9

พื้นที่อ่าน	31.1		**หากตอบว่า "ไป"**						
	ไป	**ไม่ไป**	31.2 **ความถี่ในการไป**			31.3 **ระยะทาง**	31.4 **ค่าใช้จ่าย**ใน	31.5 **ค่าบริการ**	31.6 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)
			31.2.1 **ประเภท**		31.2.2 **ครั้ง/** (31.2.1)	ในการเดินทางไปแหล่งต่างๆ (ที่ไปบ่อยที่สุด)	การ**เดินทาง**ต่อครั้ง	โดยเฉลี่ยต่อครั้ง	
(1) บ้าน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง				
			เดือน	2					
			ปี	3					
(2) ห้องสมุด	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(3) ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(4) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(5) แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(6) สวนสาธารณะ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(7) ที่ทำงาน (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(8) สถานศึกษา (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					

พื้นที่อ่าน	31.1 ไป	31.1 ไม่ไป	หากตอบว่า "ไป" 31.2 ความถี่ในการไป 31.2.1 ประเภท		31.2.2 ครั้ง/ (31.2.1)	31.3 ระยะทางในการเดินทางไปแหล่งต่างๆ (ที่ไปบ่อยที่สุด)	31.4 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	31.5 ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	31.6 อุปสรรคที่เจอ (มากสุด 3 อันดับ)
(9) สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง				
			เดือน	2					
			ปี	3					
(10) อื่นๆ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					

32. ในการ**พาบุตรหลานไปยังพื้นที่อ่าน** (ไม่รวมที่บ้าน) ท่าน**ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะในประเด็น**ต่างๆ เหล่านี้เพียงใด (**มากสุด 3 อันดับ**)

ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	1	อากาศ แสง เสียง ภายในแหล่งเรียนรู้	6	32.1 อันดับที่ 1	
ที่จอดรถ	2	ความเพียงพอของที่นั่ง	7	32.2 อันดับที่ 2	
รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	3	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปลั๊กไฟ	8	32.3 อันดับที่ 3	
ราคาในการเข้าใช้บริการ	4	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	9		
เนื้อหาและรูปแบบของหนังสือ/สื่อการอ่านเหมาะสำหรับเด็ก	5	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	10		

ส่วนที่ 3 การประเมินคุณภาพห้องสมุด

33. ท่าน**เคยพาบุตรหลาน**ไปเข้า**ใช้ห้องสมุด**เหล่านี้หรือไม่ กรุณาประเมินคุณภาพที่ท่านและบุตรหลานเคยเข้าใช้บริการ

	1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2) ห้องสมุดประชาชน	3) ห้องสมุดโรงเรียน	4) ห้องสมุดมหา-วิทยาลัย	5) หอสมุดแห่งชาติ	6) พิพิธภัณฑ์	7) ห้องสมุดอื่นๆ (ที่ไปบ่อยสุด) .....
33.1 ท่านเคยพาบุตรหลานเข้าใช้บริการหรือไม่							
เคย	1	1	1	1	1	1	1
ไม่เคย (ข้ามไปตอบ 33.4)	2	2	2	2	2	2	2
33.2 หากเคยใช้ เคยใช้เมื่อใด							
ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา	1	1	1	1	1	1	1
มากกว่า 1 ปี (กรุณากรอกตัวเลข)	..... ปี .....เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี .....เดือน	..... ปี .....เดือน	..... ปี .....เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน
33.3 อุปสรรคที่ท่านพบ จากการเคยใช้บริการ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)							
ไม่มีอุปสรรค	0	0	0	0	0	0	0
เดินทางลำบาก	1	1	1	1	1	1	1

	1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	2) ห้องสมุดประชาชน	3) ห้องสมุดโรงเรียน	4) ห้องสมุดมหา-วิทยาลัย	5) หอสมุดแห่งชาติ	6) พิพิธภัณฑ์	7) ห้องสมุดอื่นๆ (ที่ไปบ่อยสุด) .....
การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ไม่มีประสิทธิภาพ	2	2	2	2	2	2	2
จำนวนหนังสือเด็กไม่เพียงพอต่อความต้องการ	3	3	3	3	3	3	3
ไม่มีประเภทหนังสือสำหรับเด็กที่ต้องการ	4	4	4	4	4	4	4
ที่นั่งไม่เพียงพอ	5	5	5	5	5	5	5
ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	6	6	6	6	6	6	6
ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	7	7	7	7	7	7	7
ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	8	8	8	8	8	8	8
อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	9	9	9	9	9	9	9
สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ไม่เพียงพอ	10	10	10	10	10	10	10
อื่น ๆ	11	11	11	11	11	11	11
33.4 สาเหตุที่ท่าน<u>ไม่เคย</u>พาบุตรหลานเข้าใช้บริการ (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)							
ไม่มีบริการหนังสือ/สื่อการอ่านสำหรับเด็ก	1	1	1	1	1	1	1
ไม่รู้จัก	2	2	2	2	2	2	2
ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ	3	3	3	3	3	3	3
เคยมีความคิดที่จะไป แต่ไม่สะดวก	4	4	4	4	4	4	4
ได้รับข้อมูลว่าไม่ดี จึงไม่ใช้บริการ	5	5	5	5	5	5	5
รู้สึกว่าสถานที่ดังกล่าว ไม่เหมาะที่จะพาเด็กไป	6	6	6	6	6	6	6
อื่น ๆ	7	7	7	7	7	7	7

ตอนที่ 4: สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

34. สภาพแวดล้อมรอบตัวบุตรหลานมีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี
ครอบครัว			
1)	มีการ**จัดสถานที่**ที่เอื้อต่อการอ่านหนังสือของเด็ก เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2
2)	มีหนังสือสำหรับเด็กเล็ก**หลากหลายประเภท**ให้อ่าน	1	2
3)	พ่อแม่/ผู้ปกครอง**จัดเวลา**ใน**การอ่านให้บุตรหลานฟัง**	1	2
4)	พ่อแม่/ผู้ปกครองมี**ความใกล้ชิดบุตรหลานขณะอ่านให้ฟัง** เช่น โอบกอด ให้บุตรหลานนั่งตัก เป็นต้น	1	2
5)	พ่อแม่/ผู้ปกครอง**มีเวลาพูดคุย**กับบุตรหลาน **ทำกิจกรรม**จากสิ่งที่อ่าน **ตอบคำถาม**อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	2
6)	มีการ**ให้รางวัลเมื่อบุตรหลานอ่านหนังสือ**	1	2
7)	**สมาชิกในครอบครัว**ของท่าน**มีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่าง**ให้กับบุตรหลาน	1	2
8)	พ่อแม่/ผู้ปกครอง**ชื่นชมบุตรหลานเมื่ออ่านหนังสือ**	1	2
9)	พ่อแม่/ผู้ปกครอง**พาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ**	1	2
10)	ครูได้**มอบหมาย**ให้**ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก***	1	2

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี
เนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน (ถามกรณีเด็กเข้าเรียนโดยขอเบอร์โทรศัพท์ติดต่อคุณครูและระบุชื่อโรงเรียน)			
11)	มี**มุมหนังสือในห้องเรียน**	1	2
12)	มี**ห้องสมุด**ในเนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน	1	2
13)	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่**หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา** และมีความ**เหมาะกับวัยเด็ก**	1	2
14)	มีการจัด**บรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน** เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2
15)	ครูใช้เวลา**พูดคุยเรื่องที่เด็กอ่าน ทำกิจกรรม**จากสิ่งที่อ่าน และ**ตอบคำถาม**เด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	2
16)	ครู**อ่านนิทาน**ให้เด็กฟัง**ทุกวัน**	1	2
17)	ครูให้**เด็กลองอ่าน**ด้วยตัวเอง (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม)	1	2
18)	เนอสเซอร์รี่/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน ให้เด็ก**สามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้**	1	2
19)	**ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง**	1	2
ชุมชน/สังคม			
20)	ชุมชนมีการ**จัดห้องสมุดหรือที่อ่าน**หนังสือสำหรับเด็กเล็ก	1	2
21)	ชุมชนมีการ**จัดสถานที่และบรรยากาศ**ที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2
22)	ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่**หลากหลาย**ที่**เหมาะสมสำหรับเด็ก**	1	2
23)	มีกิจกรรม**ส่งเสริมการอ่าน**ให้เด็กในชุมชน	1	2
24)	มี**กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน**ด้าน**วัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว** ที่เกี่ยวกับชุมชน	1	2
25)	มีการ**กระตุ้น ส่งเสริม และแนะนำ**ให้สมาชิกในชุมชน**เห็นความสำคัญกับการอ่าน**ของเด็กเล็ก	1	2
26)	**มีบุคคล**ในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็น**แบบอย่าง**ในการอ่าน	1	2

ตอนที่ 5: สถานะส่วนบุคคล

35. เมื่อพิจารณา**สถานการณ์โดยรวม**ทั้งหมดแล้ว ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่าน

มีความสุขมาก	1	มีความสุขค่อนข้างมาก	2	ไม่ค่อยมีความสุข	3	ไม่มีความสุขเลย	4

ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่าน.....

36.	มีสุขภาพจิตและพัฒนาการทางอารมณ์	(แย่มาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(ดีมาก)
37.	มีสุขภาพร่างกาย	(แย่มาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(ดีมาก)
38.	มีพัฒนาการด้านการสื่อสาร	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
39.	มีความคิดสร้างสรรค์	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
40.	มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
41.	มีความเฉลียวฉลาด	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
42.	มีทักษะความจำ	(ต่ำมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(สูงมาก)
43.	มีทักษะทางสังคม เช่น เข้ากับผู้อื่นง่าย	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
44.	มีความรับผิดชอบ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)

-- ขอขอบคุณที่ให้ความคิดเห็นในการตอบแบบสำรวจ --

ภาคผนวก ข
แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6 – 13 ปี

แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 6-13 ปี

เลขที่แบบสำรวจ	แบบสำรวจชุดที่ 2

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกับสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนากำลังศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการอ่านของคนไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ในการนี้จึงขอความอนุเคราะห์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามได้สอบถามความคิดเห็นของท่าน ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่มีถูกผิดในความคิดเห็นใด ๆ และท่านจะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นจากการแสดงความคิดเห็น ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ตอนที่ 1: ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ปกครอง

1. **ที่อยู่** หมู่บ้าน.....ซอย.....ถนน .....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

ในเขตเทศบาล	1	นอกเขตเทศบาล	2

2. **อายุ.....ปี**

3. เพศ

ชาย	1
หญิง	2

4. สถานภาพสมรส

โสด	1
สมรส/มีคู่ครอง	2
หม้าย	3
หย่า	4
แยกกันอยู่	5

5. ศาสนา

พุทธ	1
คริสต์	2
อิสลาม	3
อื่นๆ (ระบุ)	4
ไม่นับถือศาสนา	5

6. ระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จ

ต่ำกว่าประถมศึกษา	1
ประถมศึกษา	2
มัธยมต้น	3
มัธยมปลาย/ปวช.	4
อนุปริญญา/ปวส.	5
ปริญญาตรี	6
ปริญญาตรีขึ้นไป	7

7. สถานภาพการทำงาน

นายจ้าง/เจ้าของธุรกิจที่มีลูกจ้าง	1	ลูกจ้างเอกชน	6	ป่วย/พิการ	11
ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	2	การรวมกลุ่ม เช่น สมาคม วิสาหกิจชุมชน	7	กำลังหางานทำ	12
ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	3	แม่บ้าน/ทำงานบ้าน	8	ว่างงานโดยสมัครใจ	13
ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างรัฐบาล	4	เรียนหนังสือ	9	อื่น (ระบุ)	14
พนักงาน/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	5	เกษียณอายุ	10		

8. สมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันมีทั้งหมด ..... คน (รวมตัวท่าน)

9. รายได้ครัวเรือนต่อเดือน

0 – 5,000 บาท	1	15,001 – 20,000 บาท	4	50,001 – 70,000 บาท	7
5,001 – 10,000 บาท	2	20,001 – 30,000 บาท	5	70,001 – 100,000 บาท	8
10,001 – 15,000 บาท	3	30,001 – 50,000 บาท	6	มากกว่า 100,000 บาท	9

<u>ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนตัวของบุตรหลาน</u> (ถ้ามีบุตรหลานมากกว่า 1 คนให้จับสลากเพื่อเลือกมาตอบเพียง 1 คน)

10. อายุของบุตรหลาน ..... ปี

11. เพศของบุตรหลาน

ชาย	1
หญิง	2

12. ปัจจุบันบุตรหลานอาศัยอยู่กับ

พ่อแม่	1
ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ (ระบุ)	2

13. สถานะทางการศึกษาของบุตรหลาน

อนุบาล	1	มัธยมศึกษาตอนต้น	4
ประถมศึกษาตอนต้น	2	ไม่ได้เรียนหนังสือ	5
ประถมศึกษาตอนปลาย	3	อื่นๆ	6

ตอนที่ 2 : ทัศนคติ และพฤติกรรมการอ่าน

ส่วนที่ 1 ทัศนคติต่อการอ่าน

14. กรุณาระบุ**ระดับความคิดเห็น**ของท่านที่มีต่อข้อความดังต่อไปนี้ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยมากน้อยเพียงใด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
<u>ทัศนคติของเด็ก</u>							
1)	บุตรหลานมี**ความสุข**เมื่อท่านอ่านให้ฟังหรืออ่านด้วยตนเอง	5	4	3	2	1	0
2)	บุตรหลานมี**หนังสือเล่มโปรด**	5	4	3	2	1	0
3)	บุตรหลานมีการ**หยิบจับ**หรือมีการ**นำหนังสือมาแสดง**	5	4	3	2	1	0
4)	บุตรหลาน**จดจ่อ**กับหนังสือหรือเรื่องที่ท่านอ่านให้ฟัง	5	4	3	2	1	0
5)	บุตรหลาน**ชอบทำกิจกรรมอื่น**มากกว่าการอ่าน	5	4	3	2	1	0
6)	บุตรหลาน**เปิดอ่าน**หนังสือ**ด้วยตัวเอง**	5	4	3	2	1	0
7)	บุตรหลาน**ชอบขอให้ท่านอ่านให้ฟัง**	5	4	3	2	1	0
8)	บุตรหลานมีการ**นำเนื้อหาที่อ่านมาพูดคุย เล่า**ให้ท่าน/คนรอบข้างฟัง หรือ**แสดงออกผ่านการเขียน/วาดรูป**	5	4	3	2	1	0
9)	เมื่อไปถึง**ร้านหนังสือ ห้องสมุด และแหล่งการอ่าน** บุตรหลานแสดง**ความชอบ/มีความสุข**	5	4	3	2	1	0
10)	บุตรหลาน**ชอบขอให้ท่านซื้อหนังสือ**ให้แก่เขามากกว่าซื้อสิ่งของอื่น ๆ	5	4	3	2	1	0
11)	บุตรหลาน**แสดงท่าทีเบื่อหน่าย**เมื่อต้องอ่านหนังสือ	5	4	3	2	1	0
12)	บุตรหลานดู**มีความสนใจ/ตื่นเต้น**ต่อหนังสือ	5	4	3	2	1	0
<u>ทัศนคติของพ่อแม่/ผู้ปกครอง</u>							
13) ท่านคิดว่า**การอ่านให้บุตรหลานฟังหรือการที่บุตรหลานอ่านเองจะช่วยให้**							
	13.1) บุตรหลานของท่าน**เก่งขึ้น**	5	4	3	2	1	0
	13.2) มี**พัฒนาการดีขึ้น**	5	4	3	2	1	0
	13.3) มีพัฒนาการด้าน**ภาษาดีขึ้น**	5	4	3	2	1	0
	13.4) มี**นิสัยรักการอ่าน**	5	4	3	2	1	0

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
	13.5) เกิดการส่งเสริมด้าน**จินตนาการ**และ**ความคิดสร้างสรรค์**	5	4	3	2	1	0
	13.6) เป็นประโยชน์ต่อการ**ดำรงชีวิต**	5	4	3	2	1	0
14)	การที่บุตรหลานอ่านหนังสือ**มากเกินไป**จะทำให้บุตรหลาน**เกิดความเครียด**	5	4	3	2	1	0
15)	การอ่านยัง**ไม่มีความจำเป็น**สำหรับบุตรหลานของท่าน	5	4	3	2	1	0
16)	การอ่านเป็น**กิจกรรมยามว่างที่มีประโยชน์**ต่อบุตรหลานของท่าน มากกว่ากิจกรรมอื่น	5	4	3	2	1	0
17)	การซื้อหนังสือให้บุตรหลานเป็นการ**ลงทุนที่คุ้มค่า**	5	4	3	2	1	0

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการอ่าน

กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ โดยคำนึงถึงพฤติกรรมการอ่านของบุตรหลาน**ในเวลาว่าง** ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ทั้งที่อ่านผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ **แต่ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนา/ติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล**

นิยาม

เวลาว่าง หมายถึง

- เวลาที่**นอกเหนือจากเวลาเรียน และเวลาทำการบ้าน**
- **รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียน**

สื่อสิ่งพิมพ์ คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น **ยกเว้นสมุดภาพระบายสี แบบฝึก และสมุดคัดลายมือ**

สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book Website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์โดยไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น CD DVD ฯลฯ

15. บุตรหลาน**อ่านหนังสือออกหรือไม่** (รวมภาษาเบรลล์)

อ่านออก	1	อ่านไม่ออก	2

16. บุตรหลาน**อ่าน*หรือไม่**

อ่าน	1	ไม่อ่าน	2

หาก**ตอบ 2** ให้ข้ามไป**ข้อ 22**

***หมายเหตุ: สำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน เช่น เด็กที่ยังอ่านไม่ออกและเด็กพิการ จะครอบคลุมกรณีที่มีผู้ใหญ่อ่านให้ฟังและสื่อการอ่านประเภท Audio Book**

17. ในเวลาว่างในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานได้อ่านสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่ และใช้เวลาเท่าใด

ประเภทสื่อการอ่าน	17.1		หากตอบว่า "อ่าน"					
	อ่าน	ไม่อ่าน	17.2 คิดในรอบ..... (กรุณาเลือกประเภท)		17.3 เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วันต่อสัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 17.2)			17.4 เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 17.3)
(1) สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 17.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
(2) สื่อออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 17.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				

18. ใน**เนื้อหา**ที่บุตรหลานของท่านอ่านนั้น ได้ใช้เวลาในการอ่านประเภทสาระและบันเทิงเท่าไร

ประเภทสื่อการอ่าน	18.1		หากตอบว่า "อ่าน"					
	อ่าน	ไม่อ่าน	18.2 คิดในรอบ..... (กรุณาเลือกประเภท)		18.3 เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อสัปดาห์/เดือน/ปี (ตามข้อ 18.2)			18.4 เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 18.3)
(1) สาระ (เช่น ความรู้ทั่วไป สารคดี ตำราเรียน/วิชาการ ฯลฯ)	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 18.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
(2) บันเทิง (เช่น แวดวงบันเทิง กีฬา ศิลปะ การ์ตูน นิยาย ฯลฯ)	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 17.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
18.5 หากท่าน**ไม่สามารถระบุเวลาได้** ให้ประมาณการว่า อ่านเนื้อหาประเภท "สาระ" คิดเป็น ..... เปอร์เซ็นต์ของการอ่านทั้งหมด								

19. ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่าน**ให้เวลากับเนื้อหาประเภทสาระและบันเทิงเหมาะสม**มากน้อยเพียงใด

น้อยที่สุด	1	น้อย	2	ปานกลาง	3	มาก	4	มากที่สุด	5

20. **สาเหตุ**ที่บุตรหลาน**อ่าน** (เลือก**สูงสุด 3 อันดับ**)

เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน	1	ถูกบังคับ/กลัวถูกทำโทษ	5
อยากได้รางวัล	2	ไม่มีกิจกรรมอื่นทำ	6
อ่านตามคนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ เพื่อน	3	อื่นๆ	7
อยากรู้ อยากหาคำตอบ	4		

20.1 อันดับที่ 1	
20.2 อันดับที่ 2	
20.3 อันดับที่ 3	

21. **ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่านคิดว่าเวลาที่**บุตรหลานของท่านใช้เวลากับการอ่านเพียงพอแล้วหรือไม่**

น้อย	1	เหมาะสม	2	มากเกินไป	3

หาก**ตอบ 2 หรือ 3** ให้ข้ามไปตอบ**ข้อ 23**

22. **สาเหตุ**ที่ท่านคิดว่า บุตรหลานของท่าน**ไม่อ่าน**หรือ**อ่านไม่เพียงพอ** (เลือกสูงสุด 3 อันดับ)

อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	1	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น เรียนหนัก	6	22.1 อันดับที่ 1	
ไม่มีเงินซื้อ/ราคาแพงเกินไป	2	สุขภาพไม่ดี/พิการ	7	22.2 อันดับที่ 2	
หาหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์อ่านยาก	3	ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า	8	22.3 อันดับที่ 3	
ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	4	ไม่รู้จะอ่านอะไร	9		
ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ	5	อื่นๆ (ระบุ)	10		

23. การ**เข้าร่วมกิจกรรม**ที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการอ่าน

23.1 ใน 1 ปีที่ผ่านมา **บุตรหลานเข้าร่วม**กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน ..... ครั้ง

23.2 กิจกรรม**ส่วนใหญ่**มาจากหน่วยงานใด

ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	1	สถานศึกษา	3	ภาคประชาชน	5
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2	ภาคเอกชน	4	อื่นๆ.....	6

หากตอบว่า **"ไม่อ่าน" ในข้อ 16** ให้ข้ามไปทำ**ข้อที่ 26**

24. จงจัดอันดับ**ประเภทสื่อการอ่าน**ที่บุตรหลานเลือกอ่าน**ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา สูงสุด 3 อันดับ**

หนังสือพิมพ์	1	เว็บไซต์	5	E-mail และ SMS	8	24.1 อับดับที่ 1
นิตยสาร	2	สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line เป็นต้น	6	อื่น ๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้าย เป็นต้น	9	24.2 อับดับที่ 2
หนังสือเล่ม	3					24.3 อับดับที่ 3
E-book	4	CD และ DVD	7			

25. จงจัดอันดับ**ปริมาณเนื้อหา**ที่บุตรหลานเลือกอ่านในช่วงเวลาว่าง ใน 1 ปีที่ผ่านมา **สูงสุด 3 อันดับ**

โฆษณา/แค็ตตาล็อคสินค้าและบริการ	1	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	9	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	17
นิยายแฟนตาซี	2	ศาสนา/ความเชื่อ	10	ดารา นักร้อง นักแสดง	18
นิยายโรแมนติก	3	ท่องเที่ยว	11	สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	19
นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	4	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	12		
		การตลาด ธุรกิจการเงิน	13	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	20
เรื่องลี้ลับ	5	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	14	สุขภาพ	21
หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	6	สารคดี	15	ภาษา	22
How-to	7	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	16	อื่นๆ	23
ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	8				

25.1 อันดับที่ 1		25.2 อันดับที่ 2		25.3 อันดับที่ 3	

ส่วนที่ 3 ทักษะการอ่าน

26. กรุณาเลือกระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ ที่ตรงกับ**สมรรถนะการอ่านของบุตรหลาน**

นิยาม

ความคล่องแคล่วในการอ่าน คือ ความสามารถอ่านได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว และถูกต้อง

ความเข้าใจ คือ ความสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์

การจับใจความสำคัญ คือ ความสามารถเข้าถึงประเด็นหลักหรือประเด็นสำคัญของเรื่องที่ได้อ่าน

การจดจำคำศัพท์ คือ การจดจำคำที่อ่านได้

การใช้ไวยากรณ์ คือ การเข้าใจรูปแบบการเรียงประโยค ประธาน กริยา กรรม

ข้อ	ด้านสมรรถนะการอ่าน	ระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ				
		ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก
1)	**ความคล่องแคล่วในการอ่าน**	5	4	3	2	1
2)	**ความเข้าใจ**	5	4	3	2	1
3)	**การจับใจความสำคัญ**	5	4	3	2	1
4)	**การจดจำคำศัพท์**	5	4	3	2	1
5)	**การใช้ไวยากรณ์**	5	4	3	2	1

27. บุตรหลานของท่านอ่านได้ ..... **ภาษา** (รวมภาษาไทย)

28. จง**จัดอันดับภาษา**ที่บุตรหลานของท่านสามารถอ่านได้**คล่องที่สุด (มากสุด 3 อันดับ)**

ไทย	1	ญี่ปุ่น	4	สเปน	7	อาหรับ	10	ลาว	13	28.1 อันดับที่ 1	
อังกฤษ	2	ฝรั่งเศส	5	เกาหลี	8	พม่า	11	อื่นๆ	14	28.2 อันดับที่ 2	
จีน	3	เยอรมัน	6	มาเลย์	9	เขมร	12	.....		28.3 อันดับที่ 3	

ตอนที่ 3: สื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน

ส่วนที่ 1 การเข้าถึงสื่อการอ่าน

29. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่าน**ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็ก**หรือไม่

ประเภทสื่อ	ได้รับ	ไม่ได้รับ
(1) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	1	2
(2) สื่อออนไลน์	1	2

30. **ท่านได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านสำหรับเด็กผ่านช่องทางใดมากที่สุด** กรุณาเรียงลำดับ 3 ช่องทางแรก

คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	1	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่ หนังสือขายดี หนังสือแนะนำในร้านหนังสือ	7	30.1 อันดับที่ 1	
โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	2			30.2 อันดับที่ 2	
ป้ายโฆษณา	3	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เป็นต้น	8	30.3 อันดับที่ 3	
การแนะนำของห้องสมุด	4				
ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	5	อื่นๆ	9		
งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	6				

31. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานของท่านและท่านได้ซื้อ/เช่า/ยืม <u>สื่อสิ่งพิมพ์</u>** และ**<u>สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์</u> ที่เหมาะกับบุตรหลาน**ของท่านจากแหล่งเหล่านี้หรือไม่

<u>กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับข้อ 31.7 **อุปสรรคในการเข้าถึง**สื่อสำหรับเด็ก</u>

ไม่มีอุปสรรค	1	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	7	ค้นหา/สืบค้นยาก	10
ราคา/ค่าบริการแพง	2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	8	อื่นๆ	11
สภาพหนังสือไม่ดี	3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	9		

<u>กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับข้อ 31.8 **สาเหตุที่ไม่เข้าถึง**สื่อผ่านช่องทางข้างต้น</u>

ไม่มีความจำเป็น	1	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	4	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	7
ราคา/ค่าบริการแพง	2	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	5	ค้นหา/สืบค้นยาก	8
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	6	อื่นๆ	9

ช่องทางการรับสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	31.1		<u>**หากตอบว่า "ใช่"**</u>								<u>**หากตอบ "ไม่ใช่"**</u>
	ใช่	**ไม่ใช่**	31.2 **ประมาณกี่ครั้งต่อ**สัปดาห์/เดือน/ปี			31.3 **ระยะทาง**ในการเดินทาง (ที่ท่านไปบ่อยที่สุด)	31.4 **ค่าใช้จ่าย**ในการ**เดินทาง**ต่อครั้ง	31.5 **จำนวนเล่ม**ที่ซื้อ/เช่า/ยืมใน 1 ครั้ง	31.6 **ค่าหนังสือ**โดยเฉลี่ยต่อครั้ง	31.7 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	31.8 **สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อ**จากช่องทางเหล่านี้ (มากสุด 3 อันดับ)
			31.2.1 ประเภท		31.2.2 ครั้ง/(31.2.1)						
(1) ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(2) ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(3) เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(4) ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(5) ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง			..... เล่ม			
			เดือน	2							
			ปี	3							
(6) ได้ฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง			..... เล่ม			
			เดือน	2							
			ปี	3							

32. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** บุตรหลานของท่านและท่าน**เข้าถึง <u>สื่อออนไลน์</u>** สำหรับบุตรหลาน จากช่องทางเหล่านี้หรือไม่

<u>ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 32.3 (อุปสรรคที่พบเจอ)**</u>

ไม่มีอุปสรรค	1	สัญญาณขาดหายบ่อย	4
ราคาแพงเกินไป	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	5
ความเร็วเน็ตช้า	3	อื่นๆ	

<u>ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 32.4 (สาเหตุที่ไม่ใช้)**</u>

ไม่มีความจำเป็นต้องใช้	1	ค่าบริการแพงเกินไป จึงไม่ใช้	4
ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	2	อื่นๆ	5
โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	3		

ช่องทางการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	32.1		**<u>หากตอบว่า “ใช่”</u>**		**<u>หากตอบว่า “ไม่ใช่”</u>**
	ใช่	**ไม่ใช่**	32.2 **ค่าใช้จ่าย**	32.3 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	32.4 **สาเหตุที่ไม่ใช้** (มากสุด 3 อันดับ)
(1) อินเทอร์เน็ตบ้าน Wifi	1	2	..... บาท/เดือน		
(2) อินเทอร์เน็ตมือถือ 3G/4G	1	2	..... บาท/เดือน		
(3) อินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น พื้นที่สาธารณะ สถานศึกษา ที่ทำงาน ร้านค้า ฯลฯ	1	2	..... บาท/เดือน		

33. ใน 1 ปีที่ผ่านมาท่านเสีย**ค่าใช้จ่าย**ให้กับ**ค่าสมาชิก/ค่าซื้อ**ในการรับเนื้อหาสำหรับบุตรหลานของท่านบน**สื่อออนไลน์** จำนวน ..... บาทต่อ | เดือน | 1 | ปี | 2 | **หากกรอก 0 บาท ให้ข้ามไปข้อ 35**

34. ท่านคิดว่า**ค่าสมาชิก/ค่าซื้อ**สื่อออนไลน์ข้างต้นมีความ**เหมาะสม**หรือไม่

สูงเกินไป	1	เหมาะสม	2

ส่วนที่ 2 การเข้าถึงพื้นที่อ่าน

35. ใน **1 ปีที่ผ่านมา บุตรหลานได้ไปพื้นที่อ่าน**เหล่านี้หรือไม่

<u>กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับ**ข้อ 35.6 อุปสรรคที่พบเจอในพื้นที่อ่านดังกล่าว**</u>

ไม่มีอุปสรรค	1	ระยะเวลาในการเปิดใช้บริการไม่เหมาะสม	6
ราคาแพง	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	7
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ ปลั๊กไฟไม่เพียงพอ ไม่มีร้านอาหารใกล้เคียง	8
ที่นั่งไม่เพียงพอ	4		
อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	5	อื่นๆ	9

พื้นที่อ่าน	35.1		หากตอบว่า “ไป”						
	ไป	ไม่ไป	35.2 ความถี่ในการไป			35.3 **ระยะทางในการเดินทาง** ไปแหล่งต่างๆ (ที่ไปบ่อยที่สุด)	35.4 **ค่าใช้จ่าย**ในการ**เดินทาง** ต่อครั้ง	35.5 **ค่าบริการ** เฉลี่ยต่อครั้ง	35.6 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)
			35.2.1 **ประเภท**		35.2.2 ครั้ง/ (35.2.1)				
(1) บ้าน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง				
			เดือน	2					
			ปี	3					
(2) ห้องสมุด	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(3) ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(4) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(5) แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(6) สวนสาธารณะ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(7) ที่ทำงาน (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(8) สถานศึกษา (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(9) สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง				
			เดือน	2					
			ปี	3					
(10) อื่นๆ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					

36. ในการ**พาบุตรหลานไปยังพื้นที่อ่าน (ไม่รวมที่บ้าน)** ท่าน**ให้ความสำคัญ**กับคุณลักษณะในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้เพียงใด (**มากสุด 3 อันดับ**)

ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	1	อากาศ แสง เสียง ภายในแหล่งเรียนรู้	6	36.1 อันดับที่ 1	
ที่จอดรถ	2	ความเพียงพอของที่นั่ง	7	36.2 อันดับที่ 2	
รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	3	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปลั๊กไฟ	8	36.3 อันดับที่ 3	
ราคาในการเข้าใช้บริการ	4	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	9		
เนื้อหาและรูปแบบของหนังสือ/สื่อการอ่านเหมาะสำหรับเด็ก	5	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	10		

ส่วนที่ 3 การประเมินคุณภาพห้องสมุด

37. ท่าน**เคยพาบุตรหลานไปเข้าใช้ห้องสมุด**เหล่านี้หรือไม่ กรุณาประเมินคุณภาพที่ท่านและบุตรหลานเคยเข้าใช้บริการ

	1) ห้องสมุดโรงเรียน	2) ห้องสมุดประชาชน	3) หอสมุดแห่งชาติ	4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย	5) พิพิธภัณฑ์	6) ห้องสมุดอื่น (ที่ไปบ่อยสุด) .....
37.1 ท่านเคยพาบุตรหลานเข้าใช้บริการหรือไม่						
เคย	1	1	1	1	1	1
ไม่เคย (ข้ามไปตอบ 37.4)	2	2	2	2	2	2
37.2 หากเคยใช้ เคยใช้เมื่อใด						
ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา	1	1	1	1	1	1
มากกว่า 1 ปี (กรุณากรอกตัวเลข)	..... ปี .....เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี .....เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน
37.3 อุปสรรคที่ท่านพบ จากการ<u>เคยใช้</u>บริการ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ไม่มีอุปสรรค	0	0	0	0	0	0
เดินทางลำบาก	1	1	1	1	1	1
การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ไม่มีประสิทธิภาพ	2	2	2	2	2	2
จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	3	3	3	3	3	3
ไม่มีประเภทหนังสือที่เหมาะกับบุตรหลาน	4	4	4	4	4	4
ที่นั่งไม่เพียงพอ	5	5	5	5	5	5
ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	6	6	6	6	6	6
ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	7	7	7	7	7	7
ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	8	8	8	8	8	8
อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	9	9	9	9	9	9
สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	10	10	10	10	10	10
อื่นๆ	11	11	11	11	11	11
37.4 สาเหตุที่ท่าน<u>ไม่เคย</u>พาบุตรหลานเข้าใช้บริการ (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)						
ไม่มีบริการหนังสือ/สื่อการอ่านที่เหมาะกับบุตรหลาน	1	1	1	1	1	1
ไม่รู้จัก	2	2	2	2	2	2

	1) ห้องสมุดโรงเรียน	2) ห้องสมุดประชาชน	3) หอสมุดแห่งชาติ	4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย	5) พิพิธภัณฑ์	6) ห้องสมุดอื่น (ที่ไปบ่อยสุด) .....
ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ	3	3	3	3	3	3
เคยมีความคิดที่จะไป แต่ไม่สะดวก	4	4	4	4	4	4
ได้รับข้อมูลว่าไม่ดี จึงไม่ใช้บริการ	5	5	5	5	5	5
คิดว่าสถานที่ดังกล่าวไม่เหมาะที่จะพาเด็กไป	6	6	6	6	6	6
อื่นๆ	7	7	7	7	7	7

ตอนที่ 4: สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

38. สภาพแวดล้อมรอบตัวบุตรหลานมีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี
ครอบครัว			
1)	มีการ**จัดสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่านสำหรับเด็ก** เช่น ชั้นหนังสือ มุมอ่านหนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2
2)	มีหนังสือ**หลากหลายประเภทให้อ่านตามความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย**	1	2
3)	พ่อแม่/ผู้ปกครอง**จัดเวลาในการอ่านให้บุตรหลานฟัง**	1	2
4)	พ่อแม่/ผู้ปกครองมีเวลา**พูดคุย**กับบุตรหลาน **ทำกิจกรรม**จากสิ่งที่อ่าน และ**ตอบคำถาม**อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	2
5)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริม**ให้บุตรหลานอ่านหนังสือ	1	2
6)	**สมาชิกในครอบครัว**ของท่านมี**พฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่าง**ให้กับบุตรหลาน	1	2
7)	พ่อแม่/ผู้ปกครอง**ชื่นชมบุตรหลานหากอ่านหนังสือ**	1	2
8)	พ่อแม่/ผู้ปกครอง**พาบุตรหลานไปห้องสมุดหรือร้านหนังสือ**	1	2
9)	ครูได้**มอบหมาย**ให้**ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนการอ่านของเด็ก***	1	2
โรงเรียน (กรณีประถมศึกษาตอนต้น ให้ขอเบอร์โทรศัพท์ติดต่อคุณครูและระบุชื่อโรงเรียน /กรณีประถมศึกษาตอนปลาย ให้พ่อแม่ผู้ปกครองสอบถามบุตรหลาน)			
10)	มี**มุมหนังสือในห้องเรียน**	1	2
11)	มี**ห้องสมุด**ในโรงเรียน	1	2
12)	มีหนังสือ/สื่อการอ่านที่**หลากหลายทั้งรูปลักษณ์และเนื้อหา** และมี**ความเหมาะกับวัยเด็ก**	1	2
13)	มีการจัด**บรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน** เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2
14)	ครูใช้เวลา**พูดคุยเรื่องที่เด็กอ่าน ทำกิจกรรม**จากสิ่งที่อ่าน และ**ตอบคำถาม**เด็กอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย	1	2
15)	ครู**เน้น**การสอนให้เด็ก**อ่านด้วยตัวเอง** (แบบเดี่ยว/แบบกลุ่ม)	1	2
16)	ครูได้**มอบหมายให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสอนด้านการอ่านของเด็ก**	1	2
17)	โรงเรียน ให้เด็ก**สามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้**	1	2
18)	**ครูอ่านหนังสือในเวลาว่าง**	1	2
ชุมชน/สังคม			
19)	ชุมชนมีการ**จัดห้องสมุดหรือที่อ่าน**หนังสือสำหรับเด็ก	1	2
20)	ชุมชนมีการ**จัดสถานที่และบรรยากาศ**ที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี
21)	ชุมชนมีหนังสือ สื่อการอ่านที่**หลากหลาย ที่เหมาะสำหรับเด็ก**	1	2
22)	มีกิจกรรม**ส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กในชุมชน**	1	2
23)	มี**กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน**ด้าน**วัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว** ที่เกี่ยวกับชุมชน	1	2
24)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริม**ให้สมาชิกในชุมชน**เห็นความสำคัญกับการอ่าน**ของเด็ก	1	2
25)	มีการให้**คำแนะนำและช่วยเหลือ**เรื่องการอ่านของเด็กให้แก่สมาชิกในชุมชน	1	2
26)	**มีบุคคล**ในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็น**แบบอย่าง**ในการอ่าน	1	2

ตอนที่ 5: สถานะส่วนบุคคล

39. เมื่อพิจารณาสถานการณ์โดยรวมทั้งหมดแล้ว ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่าน

มีความสุขมาก	1	มีความสุขค่อนข้างมาก	2	ไม่ค่อยมีความสุข	3	ไม่มีความสุขเลย	4

ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่าน.....

40.	มีสุขภาพจิตและพัฒนาการทางอารมณ์	(แย่มาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(ดีมาก)
41.	มีสุขภาพร่างกาย	(แย่มาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(ดีมาก)
42.	มีพัฒนาการด้านการสื่อสาร	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
43.	มีความคิดสร้างสรรค์	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
44.	มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
45.	มีความเฉลียวฉลาด	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
46.	มีทักษะความจำ	(ต่ำมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(สูงมาก)
47.	มีทักษะทางสังคม เช่น เข้ากับผู้อื่นง่าย	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
48.	มีความรับผิดชอบ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)

49. **เกรดเฉลี่ยของบุตรหลาน**ในภาคการศึกษาล่าสุด

ต่ำกว่า 1.00	1	2.00 – 2.49	3	3.00 – 3.49	5	ไม่ได้เรียนหนังสือ	7
1.00 – 1.99	2	2.50 – 2.99	4	3.50 – 4.00	6		

- ขอขอบคุณที่ให้ความคิดเห็นในการตอบแบบสำรวจ -

ภาคผนวก ค
แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

แบบสำรวจการอ่านของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป

เลขที่แบบสำรวจ	แบบสำรวจชุดที่ 3

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกับสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนากำลังศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการอ่านของคนไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ในการนี้จึงขอความอนุเคราะห์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามได้สอบถามความคิดเห็นของท่าน ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่มีถูกผิดในความคิดเห็นใด ๆ และท่านจะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นจากการแสดงความคิดเห็น ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ตอนที่ 1: ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

1. **ที่อยู่** หมู่บ้าน.....ซอย.....ถนน .....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

ในเขตเทศบาล	1	นอกเขตเทศบาล	2

2. **อายุ.....ปี**

3. เพศ

ชาย	1
หญิง	2

4. สถานภาพสมรส

โสด	1	หย่า	4
สมรส/มีคู่ครอง	2	แยกกันอยู่	5
หม้าย	3		

5. ศาสนา

พุทธ	1	อื่นๆ (ระบุ)	4
คริสต์	2	ไม่นับถือศาสนา	5
อิสลาม	3		

6. ระดับการศึกษา

6.1 ท่านกำลังเรียนอยู่หรือไม่

เรียน	1	ระบุชั้นที่กำลังศึกษา →
ไม่เรียน	2	ระบุชั้นการศึกษาสูงสุด →

6.2 ระดับชั้นการศึกษา

ต่ำกว่าประถมศึกษา	1	อนุปริญญา/ปวส.	5
ประถมศึกษา	2	ปริญญาตรี	6
มัธยมต้น	3	ปริญญาตรีขึ้นไป	7
มัธยมปลาย/ปวช.	4		

7. สถานภาพการทำงาน

นายจ้าง/เจ้าของธุรกิจที่มีลูกจ้าง	1	ลูกจ้างเอกชน	6	ป่วย/พิการ	11
ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	2	การรวมกลุ่ม เช่น สมาคม วิสาหกิจชุมชน	7	กำลังหางานทำ	12
ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	3	แม่บ้าน/ทำงานบ้าน	8	ว่างงานโดยสมัครใจ	13
ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างรัฐบาล	4	เรียนหนังสือ	9	อื่น (ระบุ)	14
พนักงาน/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	5	เกษียณอายุ	10		

8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (ไม่รวมคนในครอบครัว)

0 – 5,000 บาท	1	30,001 – 50,000 บาท	6
5,001 – 10,000 บาท	2	50,001 – 70,000 บาท	7
10,001 – 15,000 บาท	3	70,001 – 100,000 บาท	8
15,001 – 20,000 บาท	4	มากกว่า 100,000 บาท	9
20,001 – 30,000 บาท	5		

ตอนที่ 2: ทัศนคติ และพฤติกรรมการอ่าน

ส่วนที่ 1 ทัศนคติต่อการอ่าน

9. ท่านอ่าน**หนังสือออก**หรือไม่ (รวมภาษาเบรลล์)

อ่านออก	1	อ่านไม่ออก	2

หาก**ตอบ 1** ให้ข้ามไป**ข้อ 11**

10. **หาก "อ่านไม่ออก"** ท่านมีผู้อื่น**อ่านให้ฟัง** หรือฟังจาก Audio book หรือไม่

มี	1	ไม่มี	2

หาก**ตอบ 2** ให้ข้ามไป**ข้อ 20**

11. กรุณาระบุ**ระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อข้อความดังต่อไปนี้** ว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย มากน้อยเพียงใด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
ความเชื่อ/ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน							
1)	การอ่านทำให้เกิด**ความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน**	5	4	3	2	1	0
2)	การอ่านทำให้**ผ่อนคลาย**ความเครียด	5	4	3	2	1	0
3)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อ**สุขภาพใจ/จิตวิญญาณ** เช่น มีสติ สมาธิ กำลังใจ	5	4	3	2	1	0
4)	การอ่านเป็นประโยชน์ต่อการ**ดูแลสุขภาพกาย** เช่น การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	5	4	3	2	1	0
5)	การอ่านทำให้เกิด**ความรู้**และเพิ่มพูนความรู้	5	4	3	2	1	0
6)	การอ่านทำให้เกิด**จินตนาการ**และ**ความคิดสร้างสรรค์**	5	4	3	2	1	0
7)	การอ่านช่วยปรับปรุง และ**สนับสนุนการเรียน** การปฏิบัติหน้าที่**การงาน**	5	4	3	2	1	0
8)	การอ่านทำให้เกิด**แรงบันดาลใจ**ในการทำสิ่งใหม่ๆ ในชีวิต	5	4	3	2	1	0
9)	การอ่านทำให้เกิดความรู้สึก**เห็นคุณค่า**ในตัวเอง	5	4	3	2	1	0
10)	การอ่านสามารถนำมา**ปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม**ได้	5	4	3	2	1	0
11)	การอ่านมากๆ ทำให้มีความคิด**ฟุ้งซ่าน**	5	4	3	2	1	0
12)	การอ่านทำให้**เสียเวลา**ในการทำกิจกรรมอื่นๆ	5	4	3	2	1	0
ความรู้สึกที่มีต่อการอ่าน							
13)	ท่าน**ชอบอ่านมากกว่าทำกิจกรรมอื่น ๆ**	5	4	3	2	1	0
14)	ท่านรู้สึก**มีความสุข**ทุกครั้งเมื่ออ่าน	5	4	3	2	1	0
15)	ท่านรู้สึก**อึดอัด**เมื่อต้องอ่าน	5	4	3	2	1	0
16)	ท่านรู้สึก**สนใจ**/ตื่นเต้นเมื่อมี**หนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ใหม่ๆ**	5	4	3	2	1	0
17)	ท่านรู้สึก**เบื่อหน่าย**เมื่อต้องอ่าน	5	4	3	2	1	0
18)	ท่านรู้สึกว่าการซื้อหนังสือมาอ่าน **สิ้นเปลือง**โดยใช่เหตุ	5	4	3	2	1	0
19)	ท่านรู้สึก**ภูมิใจ**เมื่อได้อ่าน	5	4	3	2	1	0
20)	ท่านรู้สึก**ผ่อนคลาย**เมื่อได้อ่าน	5	4	3	2	1	0
21)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่อง**ท้าทาย** และภูมิใจเมื่ออ่านจบ	5	4	3	2	1	0

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
22)	ท่านรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเป็นกิจกรรมที่**ยากลำบาก**	5	4	3	2	1	0
การกระทำ/พฤติกรรม							
23)	หากท่าน**ว่าง** จะ**เลือกอ่าน**หนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์อยู่เสมอ	5	4	3	2	1	0
24)	ถ้ามี**เพื่อนบอก**ว่า**หนังสือเล่มไหนดี** ท่านมักจะไป**หามาอ่าน**	5	4	3	2	1	0
25)	ท่านมัก**ติดตามอ่าน**หนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์**ที่ออกมาใหม่**	5	4	3	2	1	0
26)	ท่าน**เสาะหา**หนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์**มาอ่าน**อยู่**ตลอดเวลา**	5	4	3	2	1	0
27)	ท่าน**แนะนำหนังสือหรือเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจให้คนรอบข้างเสมอ**	5	4	3	2	1	0
28)	ท่านให้การช่วยเหลือหรือ**บริจาคหนังสือ**อยู่เสมอ	5	4	3	2	1	0
29)	ท่านเข้า**ร่วมกิจกรรมด้านการอ่านอยู่เสมอ** เช่น งานหนังสือ ชมรม เป็นต้น	5	4	3	2	1	0
30)	ท่าน**ชอบเล่าเรื่อง**ที่ได้**อ่าน**ให้**คนรอบข้างฟัง**	5	4	3	2	1	0
31)	ท่าน**จะอ่าน**หนังสือเมื่อถึงคราว**จำเป็น**เท่านั้น	5	4	3	2	1	0
32)	ท่านจะมีการวางแผน/**จัดสรรเวลาสำหรับการอ่านอยู่เสมอ**	5	4	3	2	1	0

ส่วนที่ 2 นิสัยการอ่านและพฤติกรรมการอ่าน

<u>นิสัยการอ่าน</u>

12. กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ โดย**คำนึงถึงนิสัยการอ่านและตัวตนของท่าน** ว่าตรงกับข้อความดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
1)	ฉัน**อ่าน**หนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์**บ่อยครั้งในเวลาว่าง**	5	4	3	2	1	0
2)	ฉัน**อ่าน**หนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดย**อัตโนมัติ**	5	4	3	2	1	0
3)	ฉันรู้สึก**แปลก ๆ** เมื่อไม่ได้อ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์	5	4	3	2	1	0
4)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์โดย**ไม่ต้องมีอะไรมากระตุ้น**	5	4	3	2	1	0
5)	ฉันอ่านหนังสือ/เนื้อหาบนสื่อออนไลน์**เป็นกิจวัตร**ประจำวัน	5	4	3	2	1	0
6)	**คนรอบข้างมอง**ว่าฉันเป็น**นักอ่าน**	5	4	3	2	1	0

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่มีความคิดเห็น
7)	**ฉัน**เป็น**นักอ่าน**	5	4	3	2	1	0

<u>พฤติกรรมการอ่าน</u>

กรุณาตอบคำถามดังต่อไปนี้ โดยคำนึงถึงพฤติกรรมการอ่านของท่าน **<u>ในเวลาว่าง</u>** ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ทั้งที่อ่านผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์

<u>แต่ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนา/ ติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล</u>

นิยาม

<u>เวลาว่าง</u> หมายถึง

- **เวลาที่นอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน การนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือการทำการบ้าน**
- **รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน**

<u>สื่อสิ่งพิมพ์</u> คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น **<u>ยกเว้นสมุดภาพระบายสี แบบฝึก และสมุดคัดลายมือ</u>**

<u>สื่อออนไลน์</u> คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book Website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น

<u>สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์</u> คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น CD DVD เป็นต้น

13. ท่าน**อ่าน*หรือไม่** | อ่าน | 1 | ไม่อ่าน | 2 | หาก**<u>ตอบ 2</u>** ให้ข้ามไป**<u>ข้อ 19</u>**

***หมายเหตุ: หากเป็นผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก ผู้พิการทางสายตา หรือผู้สูงอายุที่บกพร่องทางสายตา โดยมีบุคคลอื่นอ่านให้ฟังหรือฟัง Audio book ให้ถือว่า "อ่าน"**

14. ในเวลาว่างในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้อ่านสื่อประเภทเหล่านี้หรือไม่ และใช้เวลาเท่าใด

ประเภทสื่อการอ่าน	14.1		<u>หากตอบว่า "อ่าน"</u>					
	อ่าน	ไม่อ่าน	14.2 **คิดในรอบ**..... (กรุณาเลือกประเภท)		14.3 **เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อเดือน/สัปดาห์/ปี** (ตามข้อ 14.2)			14.4 **เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที** (ตามข้อ 14.3)
(1) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออื่นๆ ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 14.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
(2) สื่อออนไลน์	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 14.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				

15. ในเนื้อหาที่ท่านอ่าน ท่านใช้เวลาในการอ่านประเภทสาระและบันเทิงเท่าไร

ประเภทเนื้อหา	15.1		หากตอบว่า “อ่าน”					
	อ่าน	ไม่อ่าน	15.2 คิดในรอบ..... (กรุณาเลือกประเภท)		15.3 เฉลี่ยกี่ครั้งหรือกี่วัน ต่อ เดือน/สัปดาห์/ปี (ตามข้อ 15.2)			15.4 เฉลี่ยครั้งละหรือวันละกี่นาที (ตามข้อ 15.3)
(1) **สาระ** (เช่น ความรู้ทั่วไป สารคดี ตำราเรียน/วิชาการ ฯลฯ)	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 15.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
(2) **บันเทิง** (เช่น แวดวงบันเทิง กีฬา ศิลปะ การ์ตูน นิยาย ฯลฯ)	1	2	สัปดาห์	1	ครั้ง	1	.....	..... นาที / (ตามข้อ 15.3)
			เดือน	2	วัน	2		
			ปี	3				
15.5 หาก**ไม่สามารถระบุเวลาที่แน่ชัดได้ให้ประมาณการว่า อ่านเนื้อหาประเภท “สาระ” คิดเป็น ..... เปอร์เซ็นต์ของการอ่านทั้งหมด**								

16. ท่านคิดว่าท่าน**ให้เวลากับเนื้อหาประเภทสาระและบันเทิงเหมาะสม**มากน้อยเพียงใด

น้อยที่สุด	1	น้อย	2	ปานกลาง	3	มาก	4	มากที่สุด	5

17. **สาเหตุ**ที่ท่าน**อ่าน** (เลือกสูงสุด 3 อันดับ)

ใช้ในการเรียน	1	เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	7	เพื่อความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ	13	17.1 อันดับที่ 1	
ใช้ในการทำงาน	2	เพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร	8	เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ	14	17.2 อันดับที่ 2	
เพื่อสุขภาพร่างกาย	3	เพื่อเข้าสังคม	9	เพื่อเข้าใจชีวิต	15	17.3 อันดับที่ 3	
เพื่อความสงบและมีสมาธิ	4	เพื่อพัฒนาทักษะ/ความสามารถ/บุคลิกภาพ	10	เพื่ออยู่ในโลกส่วนตัว	16		
เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด/ผ่อนคลาย	5	เพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่งในชีวิต	11	อื่นๆ	17		
อ่านตามคนรอบข้าง	6	เพื่อเพิ่มพูนความรู้	12				

18. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่านคิดว่า**ท่านใช้เวลากับการอ่านเพียงพอ**หรือไม่

ไม่เพียงพอ	1	เพียงพอ	2	มากเกินไป	3	หาก**ตอบ 2 หรือ 3** ให้ข้ามไปตอบ**ข้อ 20**

19. **สาเหตุ**ที่ท่าน**ไม่อ่าน**หรือ**อ่านไม่เพียงพอ** (เลือกสูงสุด 3 อันดับ)

อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	1	ไม่มีเวลาอ่าน เช่น ดูแลครอบครัว ทำงาน	6	19.1 อันดับที่ 1	
ไม่มีเงินซื้อหนังสือ/สื่อออนไลน์ราคาแพงเกินไป	2	สุขภาพไม่ดี/พิการ	7	19.2 อันดับที่ 2	
หาหนังสือ/สื่อออนไลน์ที่เหมาะกับตนเองยาก	3	ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า	8	19.3 อันดับที่ 3	
ไม่มีหนังสือภาษา/สื่อที่อ่านได้	4	ไม่รู้จะอ่านอะไร	9		
ไม่ชอบอ่าน หรือไม่สนใจ	5	อื่นๆ (ระบุ)	10		

20. การเข้า**ร่วมกิจกรรม**/การ**เป็นสมาชิกที่เกี่ยวกับการอ่าน** (รวมกิจกรรมและการเป็นสมาชิกบนสื่อออนไลน์)

20.1 ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน ..... ครั้ง

20.2 กิจกรรม**ส่วนใหญ่**มาจากหน่วยงานใด

ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	1	สถานศึกษา	3	ภาคประชาชน	5
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	2	ภาคเอกชน	4	อื่นๆ.....	6

20.3 ปัจจุบันท่านเป็น**สมาชิกของกลุ่ม/ชมรมที่เกี่ยวกับการอ่าน จำนวน ..... กลุ่ม**

หากท่านตอบ 2 ในข้อ 10 (**เป็นผู้ที่อ่านไม่ออกและไม่มีใครอ่านให้**) หรือตอบ 2 ในข้อ 13 (**ไม่ได้อ่านในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา**) ให้ข้ามไป**ข้อ 23**

21. จงจัดอันดับ**ประเภทสื่อการอ่าน**ที่ท่านได้อ่านใน**ช่วงเวลาว่างใน 1 ปีที่ผ่านมาสูงสุด 3 อันดับ**

หนังสือพิมพ์	1	เว็บไซต์	5	E-mail และ SMS	8
นิตยสาร	2	สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line เป็นต้น	6	อื่น ๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้าย เป็นต้น	9
หนังสือเล่ม	3				
E-book	4	CD และ DVD	7		

21.1 อับดับที่ 1	
21.2 อับดับที่ 2	
21.3 อับดับที่ 3	

22. จงจัดอันดับ**ปริมาณเนื้อหา**ที่ท่านอ่านในช่วง**เวลาว่าง**ใน **1 ปีที่ผ่านมา สูงสุด 3 อันดับ**

โฆษณา/แค็ตตาล็อคสินค้าและบริการ	1	จิตวิทยา/ความสัมพันธ์/เลี้ยงลูก	9	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	17
นิยายแฟนตาซี	2	ศาสนา/ความเชื่อ	10	ดารา นักร้อง นักแสดง	18
นิยายโรแมนติก	3	ท่องเที่ยว	11	สถานการณ์บ้านเมือง (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม)	19
นิยายอื่นๆ (เช่น นิยายประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ลึกลับ ผจญภัย) บทกวี เรื่องสั้น	4	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	12		
		การตลาด ธุรกิจการเงิน	13	ภาพยนตร์ เพลง ละคร ดนตรี	20
เรื่องลี้ลับ	5	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	14	สุขภาพ	21
หนังสือผู้ใหญ่ (18+)	6	สารคดี	15	ภาษา	22
How-to	7	อดิเรก เช่น สัตว์เลี้ยง ต้นไม้ แต่งบ้าน ศิลปะ ออกแบบ กีฬา อาหาร ฯลฯ	16	อื่นๆ	23
ชีวประวัติและประวัติศาสตร์	8				

22.1 อันดับที่ 1		22.2 อันดับที่ 2		22.3 อันดับที่ 3	

ส่วนที่ 3 ทักษะการอ่าน

23. กรุณาเลือกระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ ที่ตรงกับสมรรถนะการอ่านของท่าน

ความสามารถในการสืบค้น (Searching) คือ ความสามารถในการสร้างคำหรือประโยคที่จะค้นหา เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด

ความสามารถในการอ่านแบบกวาด (Scanning) คือ ความสามารถในการหาคำ ประโยค หรือเนื้อหาที่ตนต้องการอ่านได้อย่างรวดเร็ว

ความคล่องแคล่วในการอ่าน คือ ความสามารถในอ่านได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และถูกต้อง

ความเข้าใจ/การจับใจความสำคัญ คือ ความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และสามารถจับใจความสำคัญ ตีความ รวมทั้งสรุปความของเนื้อเรื่องที่อ่านได้

ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน คือ ความสามารถในกระบวนการคิดเพื่อหาข้อสรุป/เหตุผลจากสิ่งที่อ่าน

ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน คือ ความสามารถในการตรวจสอบหรือประเมินเนื้อหาที่ได้อ่านจากสื่อการอ่านประเภทต่างๆ ว่าน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

ข้อ	ด้านสมรรถนะการอ่าน	ระดับคุณภาพ/ความสามารถ/การปฏิบัติ				
		ดีมาก	ดี	พอใช้	น้อย	น้อยมาก
1)	ความสามารถในการสืบค้น	5	4	3	2	1
2)	ความสามารถในการอ่านแบบกวาด	5	4	3	2	1
3)	ความคล่องแคล่วในการอ่าน	5	4	3	2	1
4)	ความเข้าใจ/ การจับใจความ	5	4	3	2	1
5)	ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัยจากสิ่งที่อ่าน	5	4	3	2	1
6)	ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่อ่าน	5	4	3	2	1

(สำหรับข้อ 24-26 หากท่าน**ไม่สามารถอ่านได้** ให้ข้ามไป**ข้อ 27**)

24. **ท่านใช้เวลาอ่านบทความนี้ .....นาที ..... วินาที** (กรุณาเลือกอ่าน**ภาษาที่ท่านถนัด** โดย**อ่านให้จบ** ครบทุกตัวอักษร โดย**ไม่ต้องทำความเข้าใจ**ในการอ่าน ทั้งนี้สามารถเลือกอ่านออกเสียงหรือไม่ออกเสียงได้**ตามวิธีปกติที่ท่านอ่าน**)

หมา หรือ **สุนัข เป็นสัตว์มีเขี้ยวชนิดเชื่องที่ถูกคัดเลือกผสมพันธุ์มาเป็นเวลาพันปีจนมีพฤติกรรม การรับรู้ทางประสาทสัมผัส และลักษณะทางกายภาพที่หลากหลาย แม้ว่าเดิมทีจะคิดกันว่าหมามีต้นกำเนิดจากสายพันธุ์สัตว์มีเขี้ยวหลายชนิด เช่น หมาใน หมาจิ้งจอก หมาป่า เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาทางพันธุศาสตร์ในทศวรรษ 2010 ชี้ให้เห็นว่า หมาเริ่มพัฒนาจากสัตว์มีเขี้ยวคล้ายหมาป่าใน ยูเรเซียเมื่อ 40,000 ปีที่แล้ว เนื่องจากเป็นสัตว์ชนิดเชื่องที่เก่าแก่ที่สุด การอยู่ร่วมกับมนุษย์มาเป็นเวลานานทำให้หมามีพฤติกรรมที่ปรับเข้ากับมนุษย์ได้ดี รวมถึงสามารถเติบโตได้โดยกินอาหารประเภทแป้งซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อสัตว์มีเขี้ยวชนิดอื่น**

The domestic dog is a member of genus Canis that forms part of the wolf-like canids, and is the most widely abundant carnivore. The dog and the extant gray wolf are sister taxa, with modern wolves not closely related to the wolves that were first domesticated, which implies that the direct ancestor of the dog is extinct. The dog was the first domesticated species and has been selectively bred over millennia for various behaviors, sensory capabilities, and physical attributes.

25. ท่านอ่านได้ ..... ภาษา (รวมภาษาไทย)

26. จงจัดอันดับ**ภาษาที่ท่านสามารถอ่านได้คล่องที่สุด (มากสุด 3 อันดับ)**

ไทย	1	ญี่ปุ่น	4	สเปน	7	อาหรับ	10	ลาว	13
อังกฤษ	2	ฝรั่งเศส	5	เกาหลี	8	พม่า	11	อื่นๆ	14
จีน	3	เยอรมัน	6	มาเลย์	9	เขมร	12	.....	

26.1 อันดับที่ 1	
26.2 อันดับที่ 2	
26.3 อันดับที่ 3	

ตอนที่ 3: สื่อการอ่านและพื้นที่อ่าน

ส่วนที่ 1 การเข้าถึงสื่อการอ่าน

27. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่าน**ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่าน**หรือไม่

ประเภทสื่อ	**ได้รับ**	**ไม่ได้รับ**
(1) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	1	2
(2) สื่อออนไลน์	1	2

28. ท่าน**ได้รับข่าวสารและโฆษณาสื่อการอ่านผ่านช่องทางใดมากที่สุด** กรุณาเรียงลำดับ 3 ช่องทางแรก

คนรอบข้างพูดถึง/แนะนำ	1	งานเทศกาล/กิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ	6	28.1 อันดับที่ 1	
โฆษณาในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร	2	การจัดอันดับหนังสือมาใหม่ หนังสือขายดี	7	28.2 อันดับที่ 2	
ป้ายโฆษณา	3	หนังสือแนะนำในร้านหนังสือ		28.3 อันดับที่ 3	
การแนะนำของห้องสมุด	4	โฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เป็นต้น	8		
ได้ยินจากโทรทัศน์และวิทยุ	5	อื่นๆ	9		

29. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่านได้ซื้อ/เช่า/ยืม **<u>สื่อสิ่งพิมพ์</u>**และ**<u>สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์</u>** จากแหล่งเหล่านี้หรือไม่

กรุณานำตัวเลือกไปตอบตัวเลือกสำหรับข้อ 29.7 **อุปสรรคในการเข้าถึงสื่อ**

ไม่มีอุปสรรค	1	เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	4	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	7	ค้นหา/สืบค้นยาก	10
ราคา/ค่าบริการแพง	2	จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ	5	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	8	อื่นๆ	11
สภาพหนังสือไม่ดี	3	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	6	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	9		

กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับข้อ 29.8 **สาเหตุที่ไม่เข้าถึงสื่อ**ผ่านช่องทางข้างต้น

ไม่มีความจำเป็น	1	ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ	4	บรรยากาศร้าน/ห้องสมุดไม่น่าเข้าใช้บริการ	7
ราคา/ค่าบริการแพง	2	ระยะเวลาในการ เช่า/ยืม น้อยเกินไป	5	ค้นหา/สืบค้นยาก	8
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	6	อื่นๆ	9

ช่องทางการรับสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์	29.1		**หากตอบว่า "ใช่"**								**หากตอบว่า "ไม่ใช่"**
	ใช่	**ไม่ใช่**	29.2 **ประมาณกี่ครั้ง**ต่อสัปดาห์/เดือน/ปี 29.2.1 **ประเภท**		29.2.2 **ครั้ง/** (29.2.1)	29.3 **ระยะทาง**ในการเดินทาง (ที่ท่านไปบ่อยที่สุด)	29.4 **ค่าใช้จ่าย**ในการ**เดินทาง**ต่อครั้ง	29.5 **จำนวนเล่ม**ที่ซื้อ/เช่า/ยืมใน 1 ครั้ง	29.6 **ค่าหนังสือ**โดยเฉลี่ยต่อครั้ง	29.7 **อุปสรรคที่เจอ** (มากสุด 3 อันดับ)	29.8 **สาเหตุที่ท่านไม่ได้รับสื่อ**จากช่องทางเหล่านี้ (มากสุด 3 อันดับ)
(1) ซื้อจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(2) ซื้อจากเทศกาลต่างๆ เช่น งานหนังสือ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(3) เช่าจากร้านหนังสือ/ร้านค้า	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(4) ยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... เล่ม	..... บาท		
			เดือน	2							
			ปี	3							
(5) ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อน/คนรู้จัก	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง			..... เล่ม			
			เดือน	2							
			ปี	3							
(6) ได้มาฟรี/ได้รับบริการอ่านฟรี/ได้เป็นของขวัญ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง			..... เล่ม			
			เดือน	2							
			ปี	3							

30. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเข้าถึง **สื่อออนไลน์** จากช่องทางเหล่านี้หรือไม่

ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 30.3 (อุปสรรค**ที่พบเจอ)

ไม่มีอุปสรรค	1	สัญญาณขาดหายบ่อย	4
ราคาแพงเกินไป	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	5
ความเร็วเน็ตช้า	3	อื่นๆ	

ตัวเลือกสำหรับ**ข้อ 30.4 (สาเหตุที่ไม่ใช้)**

ไม่มีความจำเป็นต้องใช้	1	ค่าบริการแพงเกินไป จึงไม่ใช้	4
ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ	2	ไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้	5
โครงข่ายอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง	3	อื่นๆ	6

ช่องทางการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	30.1		หากตอบว่า “ใช่”		หากตอบว่า “ไม่ใช่”
	ใช่	ไม่ใช่	30.2 ค่าใช้จ่าย	30.3 อุปสรรคที่เจอ (มากสุด 3 อันดับ)	30.4 สาเหตุที่ไม่ใช้ (มากสุด 3 อันดับ)
(1) อินเทอร์เน็ตบ้าน Wifi	1	2	..... บาท/เดือน		
(2) อินเทอร์เน็ตมือถือ 3G/4G	1	2	..... บาท/เดือน		
(3) อินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น พื้นที่สาธารณะ สถานศึกษา ที่ทำงาน ร้านค้า ฯลฯ	1	2	..... บาท/เดือน		

31. ใน **1 ปีที่ผ่านมา**ท่านเสีย**ค่าใช้จ่าย**ให้กับ**ค่าสมาชิกหรือค่าซื้อ**ในการรับ**เนื้อหาจากสื่อออนไลน์**

จำนวน ..... บาทต่อ | เดือน | 1 | ปี | 2 | หากกรอก 0 บาท ให้ข้ามไปข้อ 33

32. ท่านคิดว่า**ค่าสมาชิก/ค่าซื้อ**สื่อออนไลน์ข้างต้นมี**ความเหมาะสม**หรือไม่ | สูงเกินไป | 1 | เหมาะสม | 2 |

ส่วนที่ 2 การเข้าถึงพื้นที่อ่าน

33. ใน**รอบ 1 ปีที่ผ่านมา** ท่าน**ได้ไปพื้นที่**อ่านเหล่านี้หรือไม่

กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับ**ข้อ 33.6 อุปสรรคที่พบเจอในพื้นที่อ่าน**ดังกล่าว

ไม่มีอุปสรรค	1	ระยะเวลาในการเปิดใช้บริการไม่เหมาะสม	6
ราคาแพง	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	7
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ ปลั๊กไฟไม่เพียงพอ ไม่มีร้านอาหารใกล้เคียง	8
ที่นั่งไม่เพียงพอ	4		
อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	5	อื่นๆ	9

พื้นที่อ่าน	33.1		หากตอบว่า “ไป”						
	ไป	ไม่ไป	33.2 ความถี่ในการไป			33.3 ระยะทางในการเดินทางไปแหล่งต่างๆ (ที่ไปบ่อยที่สุด)	33.4 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	33.5 ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	33.6 อุปสรรคที่เจอ (มากสุด 3 อันดับ)
			33.2.1 ประเภท		33.2 ครั้ง/ (33.2.1)				
(1) ห้องสมุด	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					

พื้นที่อ่าน	33.1 ไป	33.1 ไม่ไป	หากตอบว่า “ไป” 33.2 ความถี่ในการไป 33.2.1 ประเภท		33.2 ครั้ง/ (33.2.1)	33.3 ระยะทางในการเดินทางไปแหล่งต่างๆ (ที่ไปบ่อยที่สุด)	33.4 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อครั้ง	33.5 ค่าบริการโดยเฉลี่ยต่อครั้ง	33.6 อุปสรรคที่เจอ (มากสุด 3 อันดับ)
(2) ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(3) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(4) แหล่งเรียนรู้ชุมชน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(5) สวนสาธารณะ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					
(6) ที่ทำงาน (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(7) สถานศึกษา (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท		
			เดือน	2					
			ปี	3					
(8) บ้าน	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง				
			เดือน	2					
			ปี	3					
(9) สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (ที่ไม่ใช่สถานที่ที่กล่าวมาข้างต้น)	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง				
			เดือน	2					
			ปี	3					
(10) อื่น ๆ	1	2	สัปดาห์	1	..... ครั้ง	..... กิโลเมตร	..... บาท	..... บาท	
			เดือน	2					
			ปี	3					

กรุณานำตัวเลือกไปตอบสำหรับ**ข้อ 33.6 อุปสรรคที่พบเจอในพื้นที่อ่าน**ดังกล่าว

ไม่มีอุปสรรค	1	ระยะเวลาในการเปิดใช้บริการไม่เหมาะสม	6
ราคาแพง	2	การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ	7
เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง	3	สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์ ปลั๊กไฟไม่เพียงพอ ไม่มีร้านอาหารใกล้เคียง	8
ที่นั่งไม่เพียงพอ	4		
อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน	5	อื่นๆ	9

34. ท่าน**ให้ความสำคัญ**กับ**คุณลักษณะของพื้นที่อ่าน (ไม่รวมที่บ้าน)** ในประเด็นต่างๆ เหล่านี้ มากน้อยเพียงใด **(มากสุด 3 อันดับ)**

ความสะดวกในการเดินทาง/ค่าเดินทาง	1	อากาศ แสง เสียง ภายในแหล่งเรียนรู้	6
ที่จอดรถ	2	ความเพียงพอของที่นั่ง	7
รูปลักษณ์ รูปทรง การตกแต่งของอาคาร	3	สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ปลั๊กไฟ	8
ราคาในการเข้าใช้บริการ	4	ระยะเวลาของการเปิดให้บริการ	9
เนื้อหาและรูปแบบของหนังสือ/สื่อการอ่านที่ตรงตามความต้องการ	5	การบริการของเจ้าหน้าที่/พนักงาน	10

34.1 อันดับที่ 1	
34.2 อันดับที่ 2	
34.3 อันดับที่ 3	

ส่วนที่ 3 การประเมินคุณภาพห้องสมุด

35. ท่านเคย**เข้าใช้ห้องสมุดเหล่านี้**หรือไม่ กรุณาประเมินคุณภาพของห้องสมุดที่ท่านเคยเข้าใช้บริการ

	1) หอสมุดแห่งชาติ	**2) ห้องสมุดประชาชน**	**3) ห้องสมุดโรงเรียน**	**4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย**	**5) พิพิธภัณฑ์**	**6) ห้องสมุดอื่นๆ ..... (ที่ไปบ่อยสุด)**
35.1 ท่านเคยเข้าใช้บริการหรือไม่						
เคย	1	1	1	1	1	1
ไม่เคย (ข้ามไปตอบ 35.4)	2	2	2	2	2	2
35.2 หากเคยใช้ เคยใช้เมื่อใด						
ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา	1	1	1	1	1	1
มากกว่า 1 ปี (กรุณากรอกตัวเลข)	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน	..... ปี ..... เดือน
35.3 อุปสรรคที่ท่านพบ จากการเคยใช้บริการ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ไม่มีอุปสรรค	0	0	0	0	0	0
เดินทางลำบาก	1	1	1	1	1	1
การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ไม่มีประสิทธิภาพ	2	2	2	2	2	2
จำนวนหนังสือไม่เพียงพอต่อความต้องการ	3	3	3	3	3	3
ไม่มีประเภทหนังสือที่ต้องการ	4	4	4	4	4	4
ที่นั่งไม่เพียงพอ	5	5	5	5	5	5
ระบบการสืบค้นไม่มีประสิทธิภาพ	6	6	6	6	6	6
ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยเกินไป	7	7	7	7	7	7
ระยะเวลาในการยืมน้อยเกินไป	8	8	8	8	8	8
อากาศ แสง เสียง ไม่เอื้อต่อการอ่าน	9	9	9	9	9	9

	1) หอสมุดแห่งชาติ	2) ห้องสมุดประชาชน	3) ห้องสมุดโรงเรียน	4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัย	5) พิพิธภัณฑ์	6) ห้องสมุดอื่นๆ ..... (ที่ไปบ่อยสุด)
สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ไม่เพียงพอ	10	10	10	10	10	10
อื่น ๆ	11	11	11	11	11	11
35.4 สาเหตุที่ท่าน<u>ไม่เคย</u>เข้าใช้บริการ (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)						
ไม่รู้จัก	1	1	1	1	1	1
ไม่มีความจำเป็นที่จะไปใช้บริการ	2	2	2	2	2	2
เคยมีความคิดที่จะไป แต่ไม่สะดวก	3	3	3	3	3	3
ได้รับข้อมูลว่าไม่ดี จึงไม่ใช้บริการ	4	4	4	4	4	4
อื่น ๆ	5	5	5	5	5	5

ตอนที่ 4: สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

36. สภาพแวดล้อมรอบตัวท่านมีลักษณะดังต่อไปนี้หรือไม่

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี
ครอบครัว			
1)	มีการจัด**สถานที่**และ**บรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน**หนังสือของครอบครัว เช่น มีโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2
2)	**มีหนังสือหลากหลายประเภท**ให้อ่านตาม**ความต้องการของสมาชิกในแต่ละวัย**	1	2
3)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริม**ให้สมาชิกในครอบครัว**เห็นความสำคัญ**ของการอ่าน	1	2
4)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริม**ให้สมาชิกในครอบครัว**อ่าน**หนังสือ	1	2
5)	**สมาชิกในครอบครัว**ของท่านสามารถ**ให้คำแนะนำ**และ**ช่วยเหลือในเรื่องการอ่าน**	1	2
6)	**สมาชิกในครอบครัว**ของท่าน**มีพฤติกรรมการอ่านที่สามารถเป็นแบบอย่าง**ให้สมาชิกอื่นในครอบครัวได้	1	2
โรงเรียน มหาวิทยาลัย (วัยเรียน) / ที่ทำงาน (วัยทำงาน) / <u>หากไม่ได้เรียนหรือไม่ได้ทำงานไม่ต้องตอบ</u>			
7)	มีการ**จัดห้องสมุด**หรือ**ที่อ่าน**หนังสือสำหรับให้บริการ	1	2
8)	มีการจัด**บรรยากาศ**ที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2
9)	มีหนังสือ สื่อการอ่านที่**หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของผู้อ่านในแต่ละวัย**	1	2
10)	มีการจัด**กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน**	1	2
11)	มีการ**กระตุ้นและส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ**ของการอ่าน	1	2
12)	มีการ**ให้คำแนะนำ**และ**ช่วยเหลือเรื่องการอ่าน**	1	2
13)	**มีบุคคล**ที่เป็น**แบบอย่าง**ในการอ่าน	1	2
ชุมชน/สังคม			
14)	ชุมชนมีการ**จัดห้องสมุด**หรือที่**อ่านหนังสือสำหรับให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน**	1	2
15)	ชุมชนมีการจัด**สถานที่และบรรยากาศ**ที่เอื้อต่อการอ่าน เช่น มี โต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน	1	2

ข้อ	ข้อความ	มี	ไม่มี
16)	ชุมชนมี**หนังสือ/วัสดุการอ่านที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการในการอ่านของสมาชิกในชุมชน**	1	2
17)	มี**กิจกรรม**ส่งเสริม**การอ่านให้สมาชิกในชุมชน**	1	2
18)	มี**กิจกรรมส่งเสริมการอ่านด้านวัฒนธรรม ประเพณี เรื่องเล่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ท่องเที่ยว ที่เกี่ยวกับชุมชน**	1	2
19)	มีการ**กระตุ้น/ส่งเสริม**ให้สมาชิกในชุมชน**เห็นความสำคัญของการอ่าน**	1	2
20)	มีการให้คำ**แนะนำ/ช่วยเหลือเรื่องการอ่านให้แก่สมาชิกในชุมชน**	1	2
21)	มี**บุคคลในชุมชน/สังคม (Idol) ที่เป็นแบบอย่าง**ในการอ่าน	1	2

ตอนที่ 5: สถานะส่วนบุคคล

37. เมื่อพิจารณาสถานการณ์โดยรวมทั้งหมดแล้ว ท่านจะกล่าวว่าท่าน

มีความสุขมาก	1	มีความสุขค่อนข้างมาก	2	ไม่ค่อยมีความสุข	3	ไม่มีความสุขเลย	4

ท่านคิดว่าท่าน ...

38.	มีความเครียด	(ไม่มีเลย)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
39.	มีสุขภาพร่างกาย	(แย่มาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(ดีมาก)
40.	มีความคิดสร้างสรรค์	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
41.	มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
42.	มีทักษะความจำ	(ต่ำมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(สูงมาก)
43.	มีความเข้าใจผู้อื่น	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
44.	มีความรับผิดชอบ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
45.	ชอบความรู้จักกับผู้คนใหม่ ๆ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
46.	ประสบความสำเร็จ	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
47.	มีความภาคภูมิใจในตัวเอง	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)
48.	พึงพอใจในการดำเนินชีวิต	(น้อยมาก)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(มากที่สุด)

49. **เกรดเฉลี่ยของท่าน**ในภาคการศึกษาล่าสุด

ต่ำกว่า 1.00	1	2.00 – 2.49	3	3.00 – 3.49	5	ไม่ได้เรียนหนังสือ	7
1.00 – 1.99	2	2.50 – 2.99	4	3.50 – 4.00	6		

-- ขอขอบคุณที่ให้ความคิดเห็นในการตอบแบบสำรวจ --

ภาคผนวก ง
แบบสำรวจพื้นที่อ่าน

รหัสประเภทแหล่งการอ่าน

(1) ห้องสมุด
(2) มุมหนังสือตามอาคารสถานที่ (ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปอ่านได้)
(3) ร้านหนังสือ (รวมเช่า)
(5) ร้านกาแฟ (ที่มีพื้นที่ให้อ่าน)
(6) Co-working space
(7) Business Center
(8) ร้านอินเทอร์เน็ต
(9) พื้นที่อ่านในชุมชน

แบบสำรวจแหล่งการอ่าน (Reading Place Survey)

เลขที่แบบสำรวจ.....
ชื่อเจ้าหน้าที่สำรวจ.....
เบอร์โทร..... วันที่ .....

หมู่บ้าน.....ถนน .....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

	1. ประเภทแหล่งการอ่าน (กรอกรหัส)	2. ชื่อสถานที่	3.ระบุ Location โดยกรอกตัวเลขเป็น (ละติจูด, ลองติจูด) ผ่านการใช้ Application	4. ขนาดพื้นที่		5. ค่าเข้าใช้บริการขั้นต่ำ ..... บาท (เฉพาะค่าเข้าเท่านั้น)	6.ให้บริการอินเทอร์เน็ต (1) มี (2) ไม่มี	7. ค่าใช้จ่ายบริการอินเทอร์เน็ต ..... บาท/ชั่วโมง	8. จำนวนคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการ ..... เครื่อง	9. มีบริการปลั๊กไฟตามที่นั่ง (1) มี (2) ไม่มี	10. จำนวนหนังสือทั้งหมดที่ขาย/ให้บริการ ..... เล่มหรือฉบับ (<u>สามารถตอบได้ทั้งค่าจริง หรือค่าประมาณหากไม่สามารถนับได้</u>)
				4.1 ที่นั่งที่ให้บริการอ่าน.....ที่นั่ง (<u>สามารถตอบได้ทั้งค่าจริง หรือค่าประมาณการหากไม่สามารถนับได้</u>)	4.2 ขนาดพื้นที่สำหรับการให้บริการอ่าน ..... ตร.ม. (<u>สามารถตอบได้ทั้งค่าจริงหรือค่าประมาณการหากไม่สามารถนับได้</u>)						
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											

ประเภทเนื้อหา

(1) ความรู้ทั่วไป (4) สังคมศาสตร์ (7) วิทยาศาสตร์ประยุกต์ (10) ประวัติศาสตร์/ภูมิศาสตร์
(2) ปรัชญา (5) ภาษา (8) ศิลปกรรม/บันเทิง (11) หนังสือสำหรับเด็ก
(3) ศาสนา (6) วิทยาศาสตร์ (9) วรรณกรรม/วรรณคดี (12) คู่มือเรียน/สอน

รูปแบบสื่อ

(1) หนังสือพิมพ์ (4) หนังสือทั่วไป
(2) นิตยสาร/วารสาร (5) Website/Social Media
(3) เอกสาร/แผ่นพับ (6) CD/DVD

	11. ประเภทเนื้อหาที่ให้บริการ (สูงสุด 3 อันดับ)			12. รูปแบบสื่อการอ่านที่ให้บริการ (สูงสุด 3 อันดับ)			13. สื่อการอ่านที่ทันสมัย (เช่น interactive, AR Book) (1) มี (กรุณาระบุ) (2) ไม่มี		14. ความเหมาะสมของระดับเสียงในสถานที่อ่าน (1) เสียงดังมาก (2) เสียงพอสามารถอ่านได้ (3) ค่อนข้างเงียบ (4) เงียบมาก	15. ความเหมาะสมของระดับแสงที่อ่าน (1) ไม่เหมาะแก่การอ่านเลย (2) ค่อนข้างน้อย (3) ค่อนข้างสว่าง (4) สว่างเพียงพอ	16. มีพัดลม/แอร์ในสถานที่อ่านหรือไม่ (1) ไม่มี (2) มีแต่แอร์ (3) มีแต่พัดลม (4) มีทั้งสอง	17. เปิดกี่วันต่อสัปดาห์	18. เวลาในการให้บริการตามปกติ (กรอกเวลา เช่น เวลาเปิด 9.00 เวลาปิด 17.00 เป็นต้น)		19. ในมุมมองของผู้ลงพื้นที่เห็นว่าที่อ่านดังกล่าวมีสภาพแวดล้อม **<u>โดยรวม</u>**เหมาะสมแก่การอ่านหรือไม่ (1) ไม่เหมาะสมเลย (2) ไม่ค่อยเหมาะสม (3) เหมาะสม (4) เหมาะสมมาก	20. กลุ่มผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่ (สูงสุด 2 อันดับ) (1) เด็กเล็ก (ต่ำกว่า 6 ปี) (2) นักเรียน (3) นักศึกษา (4) วัยทำงาน (5) วัยสูงอายุ	
	1	2	3	1	2	3	มี/ไม่มี	ระบุ					เปิด	ปิด		1	2
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	

ภาคผนวก จ
แบบสำรวจองค์กร

แบบสำรวจองค์กร (Organization Survey)

กรุณากรอกข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรและโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านที่องค์กรของท่านได้ดำเนินงานในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (สำหรับข้อคำถามที่มีหมายเลขกำกับกรุณาดูตัวเลือกคำตอบในส่วนถัดไป)

ชื่อองค์กร.....ประเภทองค์กร.....(1).....

	ชื่อโครงการ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์โครงการ/กิจกรรม (2)	กลุ่มเป้าหมาย 1				กลุ่มเป้าหมาย 2				กลุ่มเป้าหมาย 3				ระยะเวลาของโครงการ/กิจกรรม	สถานะของโครงการ/กิจกรรม (คิดเป็น%)
			วัย (3)	สถานภาพการทำงาน (4)	พื้นที่ (5)	จำนวนผู้เข้าร่วม	วัย (3)	สถานภาพการทำงาน (4)	พื้นที่ (5)	จำนวนผู้เข้าร่วม	วัย (3)	สถานภาพการทำงาน (4)	พื้นที่ (5)	จำนวนผู้เข้าร่วม		
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																

แบบสำรวจองค์กร (Organization Survey) (ต่อ)

	ชื่อโครงการ/กิจกรรม	ต้นทุน			ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม	ผลลัพธ์[7]		ต้นทุนต่อผลผลิต	ต้นทุนต่อผลลัพธ์	
		ที่เป็นเงินสด	ไม่เป็นเงินสด (คำนวณเป็นเงิน)	ต้นทุนรวม		ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น (หน้า)	ทัศนคติต่อการอ่านที่ดีขึ้น (คะแนน)		ต้นทุนต่อปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น 1 หน่วย	ต้นทุนต่อทัศนคติต่อการอ่านที่ดีขึ้น 1 หน่วย
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										

[7] จะถูกคำนวณจากผลต่างของผลลัพธ์ในแต่ละด้านระหว่างก่อน (before) และหลัง (after) การดำเนินโครงการ/กิจกรรม

ตัวเลือกคำตอบสำหรับแบบสำรวจองค์กร (Organization Survey)

(1) ประเภทองค์กร

รหัส	ประเภทองค์กร
1	หน่วยงานในสังกัด สำนักนายกรัฐมนตรี
2	หน่วยงานในสังกัด กระทรวงต่าง ๆ
3	ส่วนราชการ ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง
4	หน่วยงานของรัฐสภา
5	หน่วยงานของศาล
6	หน่วยงานอิสระของรัฐ
7	รัฐวิสาหกิจ
8	หน่วยงานราชการตามการปกครองส่วนภูมิภาค
9	หน่วยงานราชการตามการปกครองส่วนท้องถิ่น
10	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
11	องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ
12	มหาวิทยาลัย
13	องค์การมหาชน
14	เอกชน
15	ประชาชน

(2) วัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม

รหัส	วัตถุประสงค์ของโครงการ
ด้านตัวผู้อ่าน	
1	สร้างทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน
2	สร้างให้มีแรงจูงใจในการอ่าน
3	สร้างนิสัยการอ่าน
4	พัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการใช้ภาษา
5	พัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้
6	พัฒนาทักษะการสืบค้น
7	พัฒนาทักษะการใช้สื่อการอ่านอิเล็กทรอนิกส์
8	พัฒนาทักษะการใช้สื่อการอ่านที่เป็นสิ่งพิมพ์
9	เสริมสร้างเด็กให้มีพัฒนาการตามวัย
10	เสริมสร้างสุขภาวะ/พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน
ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม	
11	สร้างค่านิยมรักการอ่านและการเรียนรู้ในครอบครัว
12	สร้างค่านิยมรักการอ่านและการเรียนรู้ในสถาบัน/องค์กร/ชุมชน
13	ส่งเสริมให้มีการแนะนำหรือพูดคุยเกี่ยวกับหนังสือที่น่าอ่านในสังคม
14	ส่งเสริมให้มีบุคคลต้นแบบด้านการอ่าน
15	จัดการระบบสารสนเทศ และฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการอ่าน
16	วิจัยและพัฒนาการส่งเสริมการอ่าน
ด้านช่องทางการเข้าถึง	
17	เพิ่มมุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะ

รหัส	วัตถุประสงค์ของโครงการ
18	เพิ่มห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้/พื้นที่อ่าน
19	เพิ่มการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชน
20	เพิ่มห้องสมุด/พื้นที่อ่านออนไลน์ รวมถึงระบบจำหน่าย e-book
21	ส่งเสริมให้ประชาชนอ่านหนังสือที่ตนเองสนใจและตรงกับความต้องการ
22	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักหนังสือดีที่ควรอ่าน
ด้านสื่อการอ่าน	
23	พัฒนาสื่อการเรียนรู้
24	พัฒนาทักษะนักเขียน
25	ส่งเสริมนักเขียน/พัฒนาคุณภาพหนังสือผ่านการประกวด
26	สนับสนุนให้สำนักพิมพ์จัดพิมพ์หนังสือดี
27	สนับสนุนให้มีการแปลหนังสือที่ดีของต่างประเทศเป็นภาษาไทย
ด้านพื้นที่อ่าน	
28	พัฒนาคุณภาพการให้บริการของห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้
29	พัฒนาศักยภาพของบรรณารักษ์ บุคลากรห้องสมุด และผู้ที่ให้บริการ
30	จัดการหมุนเวียนหนังสือ/นำหนังสือใหม่เข้าห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้

(3) กลุ่มเป้าหมาย : ช่วงวัย

รหัส	ช่วงวัย
1	ต่ำกว่า 6 ปี
2	6 – ต่ำกว่า 15 ปี
3	15 – ต่ำกว่า 24 ปี
4	24 – ต่ำกว่า 60 ปี
5	60 ปีขึ้นไป

(4) กลุ่มเป้าหมาย : สถานภาพการทำงาน

รหัส	สถานภาพการทำงาน
1	นายจ้าง/เจ้าของธุรกิจที่มีลูกจ้าง
2	ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง
3	ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง
4	ข้าราชการ/พนักงาน/ลูกจ้างรัฐบาล
5	พนักงาน/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ
6	ลูกจ้างเอกชน
7	การรวมกลุ่ม เช่น สมาคม วิสาหกิจชุมชน
8	แม่บ้าน/ทำงานบ้าน
9	เรียนหนังสือ
10	เกษียณอายุ
11	ป่วย/พิการ
12	กำลังหางานทำ
13	ว่างงานโดยสมัครใจ
14	อื่น (โปรดระบุ)

(5) กลุ่มเป้าหมาย : พื้นที่

ระบุตำบล โดยใช้รหัสตามแบบของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาคผนวก ฉ
แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

แบบประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน

1. เมื่อพิจารณาในภาพรวมประเทศ ท่านคิดว่าสื่อการอ่านในปัจจุบันที่มีจำหน่ายในท้องตลาดและผลิตในประเทศไทยมีคุณภาพเป็นอย่างไร

กรุณาระบุประเภทสื่อการอ่านที่ประเมิน

ประเภทเนื้อหา

ความรู้ทั่วไป	1	สังคมศาสตร์	4	วิทยาศาสตร์ประยุกต์	7	ประวัติศาสตร์/ภูมิศาสตร์	10
ปรัชญา	2	ภาษา	5	ศิลปกรรม/บันเทิง	8	หนังสือสำหรับเด็ก	11
ศาสนา	3	วิทยาศาสตร์	6	วรรณกรรม/วรรณคดี	9	คู่มือเรียน/สอน	12

วัยของผู้อ่าน

เด็กปฐมวัย(0-6ปี)	1	วัยเรียน	2	วัยผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุ	3

รูปแบบสื่อการอ่าน

สื่อสิ่งพิมพ์	1	สื่ออิเล็กทรอนิกส์	2

คำแนะนำในการตอบ

7 หมายถึง มีคุณภาพมากที่สุด 1 หมายถึง มีคุณภาพน้อยที่สุด และ 0 หมายถึง ไม่มีความเห็น

รายการที่ประเมิน	**ระดับคุณภาพของเนื้อหา**								**ระดับคุณภาพของการนำเสนอ**							
	7	6	5	4	3	2	1	0	7	6	5	4	3	2	1	0
1. มีความถูกต้อง																
2. ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน																
3. รูปแบบดูทันสมัย																
4. ง่ายต่อการเข้าใจ																
5. เหมาะสมกับวัยผู้อ่าน																
6. มีความน่าสนใจ																
7. มีให้เลือกหลากหลาย																
8. ใช้ภาษาเหมาะสม																
9. คุณภาพโดยรวม																

2. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่าแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสื่อการอ่านในประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

2.1. ข้อเสนอเพื่อพัฒนาคุณภาพเนื้อหาของสื่อการอ่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2. ข้อเสนอเพื่อพัฒนาคุณภาพการนำเสนอของสื่อการอ่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3. ข้อเสนอเกี่ยวกับการผลิตและช่องทางจำหน่ายสื่อการอ่าน

.....

.....

.....

.....

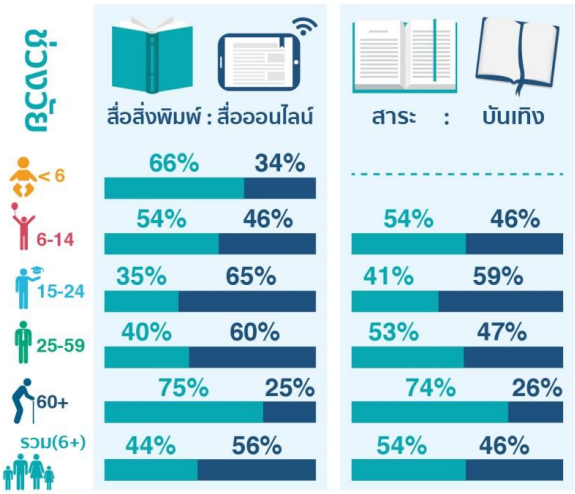
.....

ภาคผนวก ช
อินโฟกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลที่สำคัญของโครงการ

วัฒนธรรมการอ่านของไทยปี ๒๕๖๐

สัดส่วนเวลาที่อ่าน

สัดส่วนเนื้อหาที่อ่าน

ประเภทเนื้อหาที่อ่าน

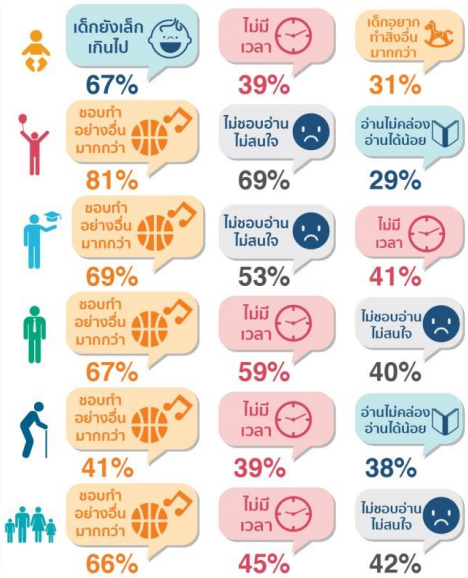
สัดส่วนประชากรที่ชอบอ่านเนื้อหาแต่ละประเภท

ทัศนคติการอ่านของคนไทย

สาเหตุที่ไม่อ่าน

อันดับคะแนน PISA ด้านการอ่าน ปี พ.ศ. 2558

จัดการทดสอบในนักเรียนอายุ 15 ปี ใน 72 ประเทศทั่วโลก

ปัจจัยที่ทำให้อ่านมากขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน

* หมายถึง จุดเปอร์เซ็นต์ (percentage point) ที่เพิ่มขึ้น

ที่มาของข้อมูล : โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย โดยสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนาร่วมกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ที่มาของภาพประกอบ : Created by Freepik

ปัจจัยในการเลือกใช้บริการพื้นที่อ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวชี้วัดการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

4 เป้าหมายการส่งเสริม 5 องค์ประกอบการอ่าน 3 การดำเนินงานของภาคส่วน (44 ตัวชี้วัด)

ขอบเขตการอ่าน: ครอบคลุมการอ่านในเวลาว่าง รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน ไม่รวมเวลาเรียน เวลาทำงาน การนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือการทำการบ้าน และไม่รวมการอ่านข้อความสนทนาและการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล

สื่อสิ่งพิมพ์ คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด

สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต

- ร้อยละเวลาอ่านเนื้อหาประเภทสาระต่อเวลาอ่านทั้งหมด
- ร้อยละประชากรที่ชอบอ่านเนื้อหาในแต่ละประเภท

- ร้อยละประชากรที่อ่าน
- เวลาในการอ่านเฉลี่ยต่อวัน (นาที)
- ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเฉลี่ยต่อวัน (หน้า A4)

- ค่าเฉลี่ยทัศนคติด้านการอ่านของประชากร (คะแนน 1-5)
  - ความเชื่อ
  - ความรู้สึก
  - พฤติกรรม
- ค่าเฉลี่ยนิสัยรักการอ่านของประชากร (คะแนน 1-5)

- ร้อยละประชากรที่อ่านออก
- ร้อยละประชากรที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้
- ร้อยละเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี ที่มีพัฒนาการสมวัย
- คะแนน PISA
- คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านของประชากร (6 ทักษะ ได้แก่ สืบค้น, อ่านแบบกวาด, คล่องแคล่ว, เข้าใจ จับใจความ, ประเมินความน่าเชื่อถือ และอนุมาน)

องค์ประกอบการอ่าน

ตัวผู้อ่าน (5 ตัวชี้วัด)

- ค่าเฉลี่ยทัศนคติด้านการอ่านของประชากร (3ด้าน)
- ค่าเฉลี่ยนิสัยรักการอ่านของประชากร
- คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านของประชากร (6 ทักษะ)
- ร้อยละประชากรที่ไม่อ่านและมองว่าตนเองอ่านน้อยเกินไป
- ร้อยละประชากรที่มีข้อจำกัดการอ่านแต่ละด้าน (เวลา ร่างกาย ฐานะ)

สภาพแวดล้อมทางสังคม[1] (3 ตัวชี้วัด)

- ร้อยละประชากรที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการอ่าน (มีพื้นที่อ่าน บรรยากาศเหมาะสม มีหนังสือหลากหลาย)
- ร้อยละประชากรที่สภาพแวดล้อมมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- ร้อยละประชากรที่มีบุคคลเป็นแบบอย่างด้านการอ่าน

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน[2] (6 ตัวชี้วัด)

- ร้อยละประชากรที่รับสื่อสิ่งพิมพ์ในแต่ละช่องทาง
- ปริมาณของสื่อการอ่านที่ประชากรได้รับ (เล่ม)
- ค่าใช้จ่ายในการซื้อสื่อการอ่าน (บาท)
- ความหนาแน่นของช่องทางเข้าถึงสื่อต่อประชากร
- ร้อยละประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพื่อการอ่าน
- ร้อยละประชากรที่มีปัญหาในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ (ความเพียงพอ การเข้าถึง คุณภาพ และราคา)

สื่อการอ่าน (5 ตัวชี้วัด)

- ปริมาณปกใหม่ (titles) ตามกลุ่มหมวด ISBN และ ISSN
- ปริมาณหนังสือในประเทศ
- ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคุณภาพเชิงเนื้อหาของสื่อการอ่าน
- ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อคุณภาพเชิงรูปแบบการนำเสนอของสื่อการอ่าน
- ร้อยละประชากรที่คิดเห็นว่าสื่อการอ่านมีราคาแพง (สื่อสิ่งพิมพ์ และเนื้อหาบนสื่อออนไลน์)

พื้นที่อ่าน[3] (5 ตัวชี้วัด)

- ความถี่ในการใช้บริการพื้นที่อ่านของประชากร
- ความหนาแน่นของพื้นที่อ่านต่อประชากร
- ร้อยละพื้นที่อ่านที่ได้มาตรฐานตอบสนองต่อความต้องการของผู้อ่าน
- จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ชุมชน
- ร้อยละประชากรที่มีปัญหาในการใช้บริการพื้นที่อ่าน (ความเพียงพอ การเข้าถึง คุณภาพ และราคา)

การดำเนินงานของภาคส่วน

- ภาครัฐ
- ภาคเอกชน
- ภาคประชาชน

ฝั่งผู้อ่าน (2 ตัวชี้วัด)

- ร้อยละประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน จำแนกตามภาคส่วน
- จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคน

ฝั่งผู้ดำเนินงาน (6 ตัวชี้วัด)

- จำนวนกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
- ร้อยละของกิจกรรมที่เสร็จสิ้นตามแผนงานการส่งเสริมการอ่านที่กำหนด
- ผลผลิต[4]ของการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน
- ผลลัพธ์[5]ของการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน
- ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตของการดำเนินงาน
- ต้นทุนต่อหน่วยผลลัพธ์ของการดำเนินงาน

[1] สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านจาก 4 สถาบัน ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม

[2] ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ (ร้านค้า ร้านค้าออนไลน์ ห้องสมุด ร้านเช่า) และสื่อออนไลน์ (อินเทอร์เน็ต)

[3] พื้นที่อ่าน ได้แก่ ห้องสมุด ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working และแหล่งเรียนรู้ชุมชน

[4] ผลผลิต คือ ตัวชี้วัดที่ทางหน่วยงานได้มีการตั้งไว้ตั้งแต่ต้น (ตัวชี้วัดตามแผน) เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนสถานที่อ่าน/แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

[5] ผลลัพธ์ คือ ตัวชี้วัดที่อิงตามเป้าหมายการส่งเสริม โดยเสนอให้ใช้ปริมาณการอ่าน และทัศนคติต่อการอ่าน ที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการดำเนินกิจกรรมมาเป็นผลลัพธ์พื้นฐาน

ที่มาภาพประกอบ: Can Stock Photo

ภาคผนวก ซ
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item-Objective Congruency)

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Item-Objective Congruency)

แบบสำรวจการอ่าน	รายชื่อ	ตำแหน่ง/องค์กร
กลุ่มอายุต่ำกว่า 6 ปี	นางสุดใจ พรหมเกิด	- ผู้จัดการ แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน (สสส.)
	ดร.อรชา ตุลานันท์	- อาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	อาจารย์มนฤดี กีรติพรานนท์	- นักวิจัยโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านระยะที่ 1 และ 2”
กลุ่มอายุ 6 - 13 ปี	นางอรอร ฤทธิ์กลาง	- นักวิชาการภาษาไทย สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา (สกว.) สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ
	อาจารย์สายเงิน กองกล่ำ	- โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา
	อาจารย์มนฤดี กีรติพรานนท์	- นักวิจัยโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านระยะที่ 1 และ 2”
กลุ่มอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป	ผศ.ดร. บรรเจิด จงอภิรัตนกุล	- นายกสมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย
	นางบังอร เกษมพงษ์	- บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
	อาจารย์สายเงิน กองกำ่า	- โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา

ภาคผนวก ฌ
สรุปการประชุมกลุ่มย่อย

สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นการกำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของชุดข้อมูลและตัวชี้วัดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย ครั้งที่ 1
โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย
วันพุธที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เวลา 8.30-13.00 น.
ณ ห้องประชุม 1 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางกุลยา เรือนทองดี	เลขานุการกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
2. ดร.สิริกร มณีรินทร์	นายกสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชน สถาบันวิทยาลัยชุมชน
3. นายจรัญ หอมเทียมทอง	นายกสมาคม สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย (PUBAT)
4. นางศกุนตลา สุขสมัย	ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. นางสุธาทิพ ธัชยพงษ์	รองประธาน มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
6. นายเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป	กรรมการผู้จัดการ มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
7. นางปิยนุช วุฒิสอน	ที่ปรึกษาด้านนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
8. นางสุดใจ พรหมเกิด	ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
9. ดร.นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม	ผู้อำนวยการสำนักนงานโครงการส่งเสริมการอ่าน สำนักงาน กศน.
10. นางวัชรีภรณ์ โกสินเจริญชัย	ครูชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
11. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
12. น.ส.วัฒนาพร สุขพรต	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
13. นายสัญญลักษณ์ เจริญเปี่ยม	ผู้อำนวยการ ส่วนผลิตรายการกรมประชาสัมพันธ์
14. น.ส.ดารา รักษาชาติ	ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาและบริหารจัดการความรู้ สถาบันดำรงราชานุภาพ
15. นางมลทิพย์ สุวรรณเทวะคุปต์	รองผู้อำนวยการฝ่ายและบริหาร สถาบันพัฒนาศักยภาพบุคลากร บมจ.ธนาคารกรุงไทย
16. ร.อ.หญิง ชญาดา หนีพาล	ผู้จัดการทั่วไปอาวุโส สำนัก CSR &Sustainability management บริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน)
17. น.ส.ศรินทิพย์ ธนวิจิตรพันธ์	นักวิเคราะห์งบประมาณชำนาญการพิเศษ สำนักงานงบประมาณ
18. น.ส.โสภิตา ดำประชม	นักวิเคราะห์งบประมาณปฏิบัติการ สำนักงบประมาณ
19. นายธิติพัฒน์ สุมีรัง	เจ้าหน้าที่นโยบายและแผนอาวุโส สำนักงานอุทยานการเรียนรู้

	(TK PARK)
20. นางญาณี รัชต์บริรักษ์	นักบริหารแผนงานชำนาญการพิเศษ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
21. น.ส.รุ้งทิพย์ ห่อวโนทยาน	ประธานแผนกมาตรฐาน สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
22. น.ส.วิมล จรุงจรส	บรรณาธิการบริหารและผู้ช่วยผู้จัดการสำนักพิมพ์ บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด
23. นางสมศรี พรหมรัตน์	บรรณารักษ์ชำนาญการ กลุ่มงานพัฒนาห้องสมุดประชาชน
24. น.ส.กนกพร จอง	บรรณารักษ์ปฏิบัติการ กลุ่มงานพัฒนาห้องสมุดประชาชน
25. น.ส.ชาญธาดา ประภาสถิต	นักพัฒนาสังคมชำนาญการ กรมกิจการเด็กและเยาวชน
26. น.ส.ปัทมาภรณ์ ฉินมณีวงค์	นิติกรปฏิบัติการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา
27. น.ส.ศรีเพ็ญ งามขำ	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ สถาบันดำรงราชานุภาพ
28. น.ส.สุภาภรณ์ ระยันต์	เจ้าพนักงานโสตทัศนศึกษา สถาบันราชานุกูล
29. นายยืนยง นุกูลกิจ	นักวิชาการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
30. นางสุกัญญา เย็นสุข	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
31. นายอรุณ แสนสมบูรณ์สุข	นักวิชาการปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
32. นายณัฐพนธ์ บุญขันถินนา	นักทรัพยากรบุคคล สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
33. น.ส.อรอร ฤทธิ์กลาง	นักวิชาการ สถาบันภาษาไทย สวก. สพฐ.
34. นางขัตติยา ทองทา	บรรณารักษ์ชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
35. น.ส.ธพร ยิ้มสงวน	นักวิเคราะห์ชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
36. น.ส.บุญทอม นึกธรรม	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
37. น.ส.มนัสวีร์ มณีแรง	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
38. นายวัชร สีเลื่อม	บรรณารักษ์ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
39. น.ส.หทัยรัตน์ จิวจินดา	นักวิชาการชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

สรุปความคิดเห็นที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีต่อโครงสร้างและองค์ประกอบของชุดข้อมูลและตัวชี้วัดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

1. **นิยามการอ่าน**
   - การอ่านไม่ควรจำกัดว่าต้องเป็นการอ่านนอกเวลาหรือในเวลา หรือจะต้องอ่านสื่อประเภทใด วัฒนธรรมการอ่านควรเน้นที่ผู้อ่านมีความเพลิดเพลินและความสนใจในสิ่งที่อ่าน
   - วัตถุประสงค์ของการอ่านไม่ควรจะเป็นการอ่านเพื่อฆ่าเวลา เพราะบุคคลควรจะมีความตั้งใจในการจัดสรรเวลาเพื่อการอ่านโดยเห็นคุณค่าการอ่านด้วย
   - เป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านที่กำหนดว่า การอ่านที่ดี คือ การอ่านสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข แต่มีเนื้อหาบางประเภทที่แม้จริงและมีประโยชน์ แต่ไม่ได้สร้างความสุขแก่ผู้อ่านก็ได้
   - ควรศึกษานิยามของการอ่านเพิ่มเติมจาก PISA, Memforce และมัสสุอิ
2. **ขอบเขตของการอ่านที่ควรวัดในสังคมไทย**
   - การวัดปริมาณการอ่านควรนับรวมการอ่านบทสนทนาด้วยเพราะเมื่อมีนโยบายเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านบนอินเทอร์เน็ตแล้ว ก็จะรวมถึงการสนทนาบนอินเทอร์เน็ตด้วย
   - สำหรับกลุ่มคนที่มีความจำกัดทางร่างกายที่อ่านไม่ได้ เช่น ผู้สูงอายุ มักใช้การฟังแทนการอ่าน หากการนับการฟังเป็นการอ่านก็ควรจะมีขอบเขต เช่น ในเด็กปฐมวัยมีขอบเขต คือ การที่พ่อแม่อ่านให้ฟัง หากจะนับการฟังเป็นการอ่านในกลุ่มผู้ใหญ่ควรจะมีขอบเขต เช่น ผู้สูงอายุต้องให้ลูกหลานหรือผู้ดูแลอ่านให้ฟัง หากฟังจากสื่อควรเป็นสื่อที่อ่านจากหนังสือและไม่ควรนับรวมการฟังจากรายการวิทยุ โทรทัศน์
   - การวัดปริมาณเวลาที่ใช้อ่าน อาจไม่สามารถใช้บอกได้ว่าแต่ละบุคคลรักการอ่านมากน้อยเพียงใด เนื่องจากเวลาที่แต่ละคนมีไม่เท่ากัน แต่ผู้ที่รักการอ่านจริง ๆ จะหาเวลาอ่านหนังสือได้ เช่น ขณะเดินทางหรือรอประชุม การวัดคุณภาพของสื่อการอ่านต้องมีเกณฑ์ที่ละเอียด
3. หนังสือเรียน ตำราเรียน คู่มือการทำงาน สามารถนับเป็นสื่อการอ่านได้ เพราะผู้อ่านบางคนสนใจที่จะอ่านหนังสือประเภทนี้ด้วยตนเอง

   เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน
   - ควรกำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนว่า ปี 2564 อยากเห็นผลลัพธ์อย่างไร
   - ควรให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญปี 2560
   - ควรคำนึงถึงการอ่านอย่างมีคุณภาพ เช่น มีสื่อการอ่านที่น่าเชื่อถือ เข้าถึงได้ง่าย และผู้อ่านสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงจากสิ่งที่อ่านได้
   - ควรมุ่งเน้นการอ่านที่เป็นวิถีชีวิต
   - ควรเป็นการอ่านเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาชีวิต เพื่อสร้างรายได้และอาชีพ และนำไปถ่ายทอดต่อ
   - เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 4 ตัว ได้แก่ อ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี อ่านเก่ง ควรมีงานวิจัยที่เป็นกรณีศึกษารองรับ
4. **โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน**
   - ควรทำตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับแผนแม่บทฯโดยอาจเน้นแผนปีแรก
   - ควรทำให้ตัวชี้วัดสอดคล้องกับวิถีชีวิต

- ควรจัดทำตัวชี้วัดแยกตามกลุ่มวัย
- ควรมีตัวชี้วัดที่วัดได้ทั้งปริมาณและคุณภาพและหน่วยนับของตัวชี้วัดเป็นสิ่งเชิงประจักษ์
- ควรศึกษาให้พบพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรค (barrier) ในการอ่านของคนไทย
- ตัวชี้วัดด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการอ่าน ควรแยกสถาบันครอบครัวออกมาให้ชัดเจนเพราะจากสำนักสถิติแห่งชาติ ผู้อ่านอ่านหนังสือที่บ้านเป็นจำนวนมาก จึงมองว่าครอบครัวมีความสำคัญต่อการอ่านมาก
- การอ่านของเด็กปฐมวัยควรมีตัวชี้วัดหลักๆ คือ มีหนังสือที่เหมาะสมกับช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิด และมีผู้ใหญ่อ่านหนังสือให้เด็กฟัง
- ควรคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยที่ส่งผลต่อการอ่านของเด็ก โดยเฉพาะปัจจัยทางครอบครัว เช่น ความรักความอบอุ่นในครอบครัวและการใช้เวลาร่วมกันของพ่อแม่ลูก
- การทบทวนวรรณกรรมเพื่อทำตัวชี้วัด ควรจะใช้ทั้งข้อมูลจากสำนักสถิติแห่งชาติและแหล่งอื่นๆ มาบูรณาการกัน
- โครงการนี้เป็นการทำโครงการสำรวจด้วยเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ตัวชี้วัดควรเน้นที่ตัวที่มีความสำคัญ ไม่ควรมีจำนวนเยอะเกินไป เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนและยุทธศาสตร์แม่บท
- ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (outcome) ของโครงการที่เป็นตัวหลัก คือ อยากให้คนไทยอ่านมากขึ้น แตกต่างจากตัวชี้วัดในระดับยุทธศาสตร์ที่จะมีองค์ประกอบหลายตัวเนื่องจากต้องนำไปสู่การวัดผล (output) ของแผนปฏิบัติการ (action plan)
- ควรระบุให้ชัดเจนว่าข้อมูลที่ได้จากโครงการนี้จะเป็นตัวชี้วัดที่ใช้เพื่อเฝ้าดู (monitor) หรือประเมิน (evaluate) สถานการณ์การอ่านของสังคมไทย และให้คำนึงลักษณะของตัวชี้วัด (เป็น Composite Index หรือไม่) และแบบสอบถามที่จะออกแบบเพื่อใช้เก็บข้อมูล
- คำนึงถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมเมืองและสังคมชนบท และความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านที่มีคุณภาพ

5. ข้อเสนอแนะในการออกแบบเครื่องมือและจัดเก็บข้อมูล

- ควรหาวิธีการจัดทำข้อคำถาม และเก็บข้อมูลภาคสนามให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง เพราะมีผู้ตอบแบบสอบถามหลายคนมักตอบให้ดูดีหรือให้ผู้วิจัยพอใจ ตัวอย่างการเก็บข้อมูลเรื่องปริมาณการอ่านในต่างประเทศไม่เหมือนประเทศไทย โดยจะไม่ถามเรื่องเวลาการอ่าน แต่ถามจำนวนเล่มหนังสือที่อ่าน
- สำนักงานสถิติแห่งชาติมีการเก็บสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านอยู่แล้ว ไม่ควรเก็บซ้ำแต่นำข้อมูลมาใช้

6. ผลที่คาดหวังจากโครงการ

- สามารถปฏิบัติได้จริงและใช้ในการกำหนดนโยบายได้ เช่น สาธารณสุขส่งเสริมการอ่านโดยเริ่มตั้งแต่พ่อแม่ รัฐบาลกำหนดนโยบายส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ ฝ่ายสำนักพิมพ์เน้นการพิมพ์หนังสือที่มีคุณภาพ มีการกระจายหนังสือให้ถึงมือเด็ก ประชาชนในชุมชนช่วยกันผลักดันและเสนอแนวคิดการส่งเสริมการอ่าน สื่อมวลชนให้ความสำคัญและมีส่วนในการนำเสนอและประชาสัมพันธ์กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

- ตัวชี้วัดใช้เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านได้ เพื่อจะได้รู้ว่าโครงการใดในแผนงานควรทำเพิ่มเพราะได้ผลลัพธ์ดี หรือควรหยุดทำ เพราะซ้ำซ้อนหรือไม่มีผลลัพธ์ที่ต้องการ
- มีตัวชี้วัดระดับแผนปฏิบัติการ และอยากให้หาวิธีทำให้การอ่านเป็น KPI ในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในเรื่องการอ่าน

7. **ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานตามแผนแม่บท**
   - ควรเพิ่มภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนโครงการให้มากขึ้น และแต่ละส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีเป้าหมายการทำงานและวิธีการดำเนินงาน
   - ควรมีแผนเฉพาะของแผนแม่บท เพื่อแก้ปัญหาในกลุ่มที่เร่งด่วน
   - กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทรับผิดชอบการอ่านออกของเด็ก การปรับปรุงห้องสมุด การบูรณาการการอ่านเข้าสู่ระบบการศึกษา ไม่ใช่แค่การซื้อหนังสือ หรือการจัดทำคาราวานหนังสือเท่านั้น
   - ท้องถิ่นควรมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการขับเคลื่อนผลักดันที่คณะกรรมการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อส่งเสริมการอ่าน และทำงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่
   - การทำโครงการส่งเสริมการอ่านควรพิจารณาความคุ้มค่าของโครงการจากการตอบสนองของภาคส่วนต่างๆ ดังนี้
     1) ระดับบุคคล มีการตอบสนองเป็นการอ่านที่เพิ่มมากขึ้นหรือไม่
     2) ระดับครอบครัว เห็นความสำคัญของการอ่านโดยลงทุนกับสื่อการอ่าน เช่น ในการทำโครงการ Bookstart ได้ให้งบประมาณกับครอบครัวๆ ละ 400 บาทเพื่อซื้อหนังสือ แต่พบว่าแต่ละครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการซื้อหนังสือมากกว่า 1,000 บาทต่อครอบครัว
     3) ระดับชุมชน มีกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการอ่านหรือไม่
     4) ระดับประเทศชาติ มีนโยบายที่สนับสนุน ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการอ่านหรือไม่
8. สื่อมวลชน ให้ความสำคัญและลงเสนอข่าวกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่านหรือไม่

ข้อเสนอแนะด้านนโยบายส่งเสริมการอ่าน

- **เด็กปฐมวัย**
  - ในเด็กปฐมวัย ควรเน้นให้พ่อแม่ส่งเสริมการอ่านของลูก เพราะหากช่วงวัยนี้รักการอ่านจะส่งผลถึงอนาคตให้เรียนได้ดี และจะมีผลต่อครอบครัวซึ่งจะทำให้เกิดความอบอุ่น
  - ควรทำให้ห้องสมุดดึงดูดเด็กเข้ามาอ่านหนังสือได้ด้วย ไม่เพียงแต่ใช้คอมพิวเตอร์อย่างเดียว
  - เด็กสองขวบปีแรกยังไม่ควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการศึกษาเรื่องพัฒนาการด้านภาษาของเด็กด้วย ตัวอย่างนโยบายของประเทศเกาหลีและญี่ปุ่น ที่ให้นำโทรทัศน์ออกจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด เพื่อให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากผู้ใหญ่และสื่อการอ่าน
  - ปัจจุบันมีห้องสมุดสำหรับเด็กปฐมวัยในกรุงเทพฯ ชื่อห้องสมุด “ดรุณบรรณาลัย” ซึ่งมีหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัยเท่านั้นแต่มีผู้ใช้บริการค่อนข้างน้อยเพราะขาดการประชาสัมพันธ์
- **เด็กและเยาวชน**
  - เยาวชนในระดับมหาวิทยาลัยไม่จำเป็นต้องส่งเสริมการอ่าน แต่ควรเน้นให้อ่านตามความสนใจของตนเอง

- สื่อสังคมออนไลน์ (social media) มีอิทธิพลมากต่อกลุ่มนักศึกษา บังคับหรือควบคุมได้ยาก สิ่งที่ทำได้ คือ การให้มีสื่อที่มีคุณภาพเพื่อให้นักศึกษาเลือกบริโภค
- คำนึงถึงกลุ่มเด็กเยาวชนพิเศษ เช่น เด็กยากจน เด็กผิดปกติ เด็กในสถานสงเคราะห์และสถานพินิจ
- ควรส่งเสริมการอ่านผ่านบทบาทของผู้นำทางความคิด เช่น บุคคลที่เป็นต้นแบบ หรือมีอิทธิพลต่อเยาวชน ควรหาช่องทางในการส่งเสริม เช่น การทำแคมเปญรณรงค์ การทำแฟนเพจบนเฟสบุ๊ค และให้สื่อมวลชนทุกแขนงมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการวัฒนธรรมการอ่านด้วย

- **ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ**
  - เสนอให้ตั้งชมรมนักอ่านในทุกหน่วยงาน
  - สำนักพิมพ์หนังสือหลายแห่งปิดตัว ส่งผลให้นักอ่านสูงวัยไม่มีหนังสือดี ๆ อ่าน ปัญหานี้เริ่มชัดเจนมากขึ้นในช่วงปีนี้
- **ช่องทางการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่าน**
  - การเข้าถึงสื่อการอ่าน ในต่างประเทศ ห้องสมุดถือเป็นแหล่งสำคัญในการเข้าถึงหนังสือและเป็นผู้ซื้อหนังสือรายใหญ่จากสำนักพิมพ์ แต่ประเทศไทยห้องสมุดเป็นเพียงผู้ซื้อรายย่อย ควรหาวิธีให้ห้องสมุดสามารถซื้อหนังสือได้มากขึ้น
  - ประเทศไทยมีห้องสมุดจำนวนมาก แต่มีเวลาทำการจำกัดเฉพาะในเวลาราชการโดยเฉพาะห้องสมุดตามสถานศึกษา
  - ผลักดันการส่งเสริมการอ่านในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น โครงการเมืองนักอ่านของ กศน. มี 36 จังหวัดต้นแบบ สสส. มีการจัดทำจังหวัดการอ่านแล้วประสบความสำเร็จ ควรนำมาทำเป็นต้นแบบนำร่อง แล้วขยายไปสู่ที่อื่น ๆ
- **คุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่าน**
  - ควรเปลี่ยนภาพลักษณ์ห้องสมุดให้ทันสมัย เช่น อาจเป็นสนามเด็กเล่น ร้านกาแฟ ฯลฯ
  - ควรมีแผนอบรมบรรณารักษ์ให้มีส่วนในการส่งเสริมการอ่าน
  - นักเขียนมีความสำคัญกับการอ่านของคนในประเทศมาก แต่ปัจจุบันนักเขียนจำนวนมากสามารถเผยแพร่ผลงานของตนในสื่อออนไลน์และส่งถึงผู้บริโภคได้โดยตรง โดยขาดการกลั่นกรองเนื้อหาจากบรรณาธิการ และอาจมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมซึ่งต้องมีการควบคุม

เอกสารประกอบการประชุม

การประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 1 :
โครงสร้างและองค์ประกอบของตัวชี้วัดการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

14 มิถุนายน 2560

ณ ห้องประชุม 1 ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

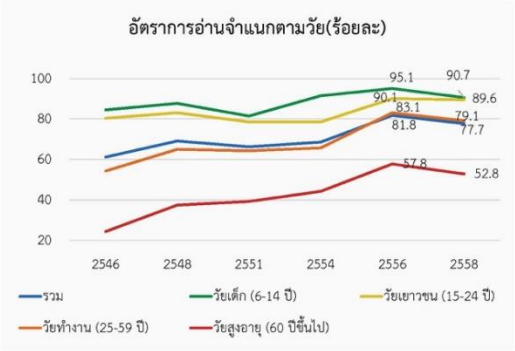
โครงร่างการนำเสนอ

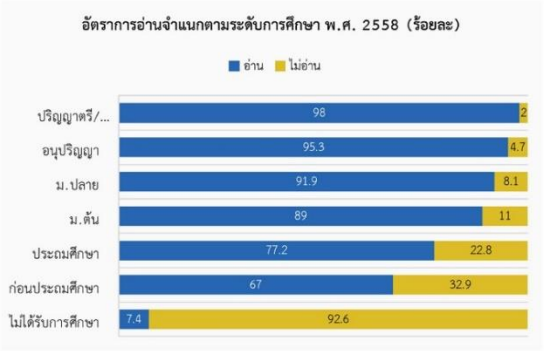
1. สถานการณ์การอ่านของคนไทย
2. ที่มาของโครงการ
3. วัตถุประสงค์ของโครงการ
4. นิยาม
5. โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
6. เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน
7. องค์ประกอบของการอ่าน
   - 7.1 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านตัวผู้อ่าน
   - 7.2 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม
   - 7.3 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน
   - 7.4 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านสื่อการอ่าน
   - 7.5 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านพื้นที่อื่น
8. กรอบแนวคิดการประเมินการดำเนินงานของภาคส่วน
9. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา
10. ประเด็นคำถาม

2

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

1. สถานการณ์การอ่านของคนไทย

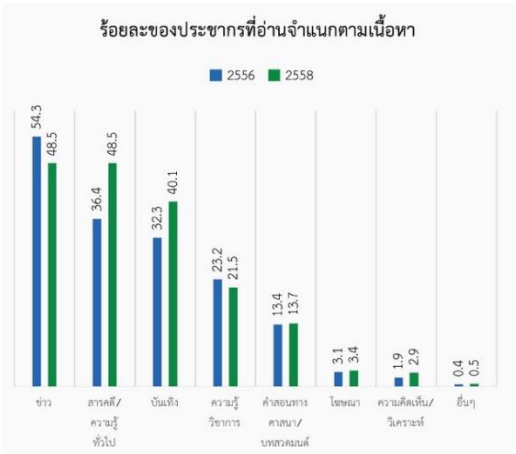

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558)

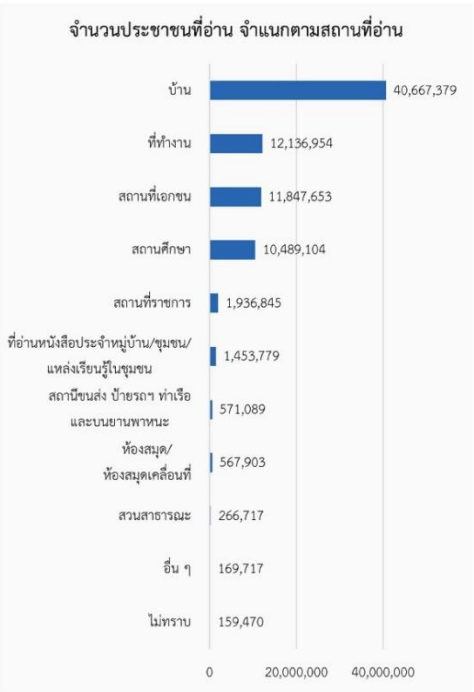
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

1. สถานการณ์การอ่านของคนไทย (2)

ความสามารถในการอ่านของคนไทย

• อัตราผู้อ่านหนังสือออก	94.0 %
• ความคล่องแคล่วในการอ่าน	56 วินาที/4 บรรทัด
• ความสามารถในการจดจำเรื่องราวที่อ่าน	3.56 คะแนน (เต็ม 5)
• ความเข้าใจในการอ่าน	3.54 คะแนน (เต็ม 5)
• ความสามารถในการนำสาระที่อ่านไปใช้ประโยชน์	3.59 คะแนน (เต็ม 5)
• ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะ สิ่งดี/ไม่ดี ถูก/ผิด	3.49 คะแนน (เต็ม 5)

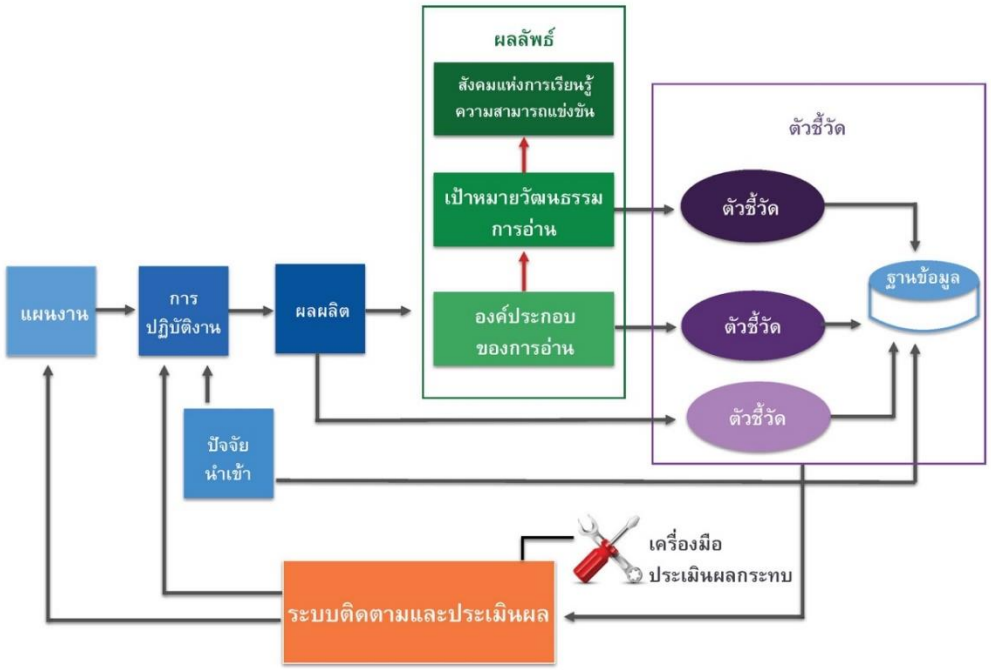

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) และสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (2558)

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

2. ที่มาของโครงการ

5

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

3. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. พัฒนาโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
2. พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย
3. จัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
4. จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและชุดข้อมูลไปใช้ในภาคปฏิบัติ

6

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

4. นิยาม

การอ่าน ความหมาย : การเข้าใจสารและรับรู้ความหมายของสารจากตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำ ความคิด โดยผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ตีความ และประเมินค่าของผู้อ่านแต่ละคน
จุดประสงค์ของการอ่าน : เพื่อความรู้ เพื่อความคิด ทางปรัชญาและเพื่อความบันเทิงเป็นการอ่านเพื่อฆ่าเวลา
ขอบเขตการอ่าน : ครอบคลุมการอ่านในช่วงเวลาว่าง นอกเวลาเรียน และนอกเวลาทำงาน โดยไม่รวมถึงการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนา/ ติดต่อสื่อสารส่วนบุคคลหรือหน้าที่การงาน

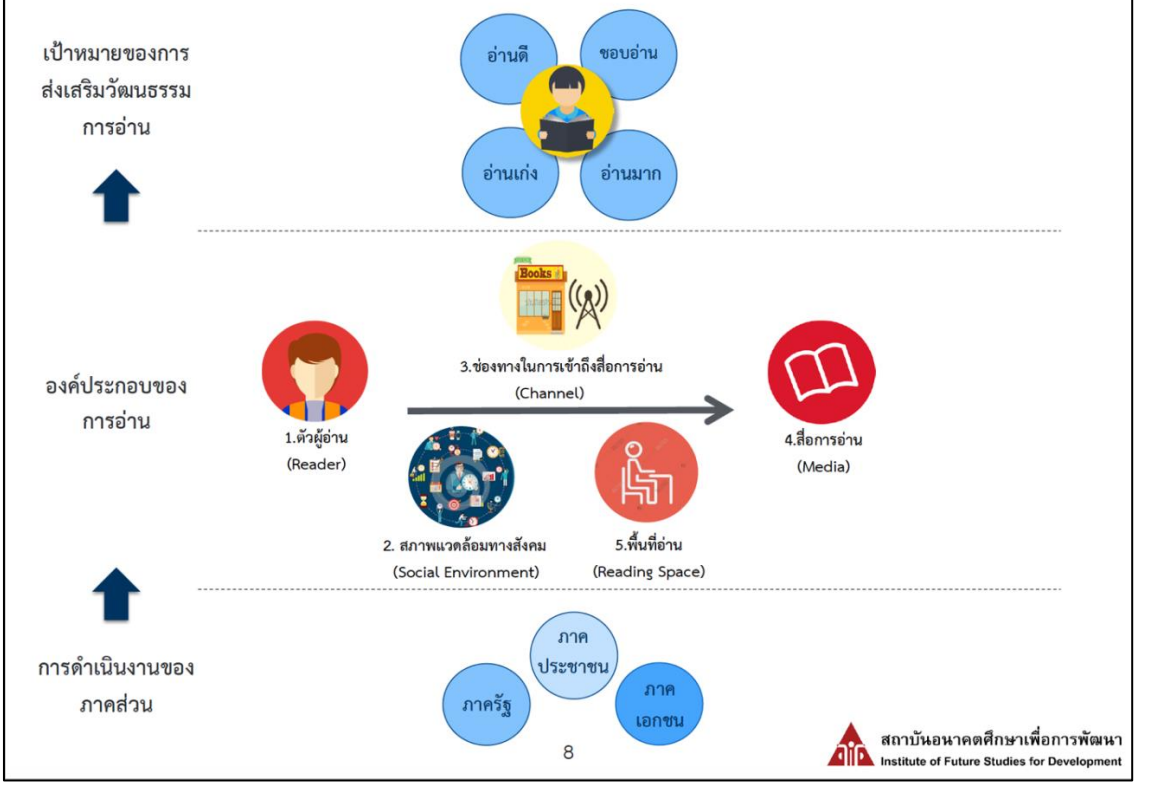
สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึง เช่น E-book Website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail CD/File เป็นต้น

ที่มา: ดัดแปลงจากนิยามของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558)

5. โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน ?

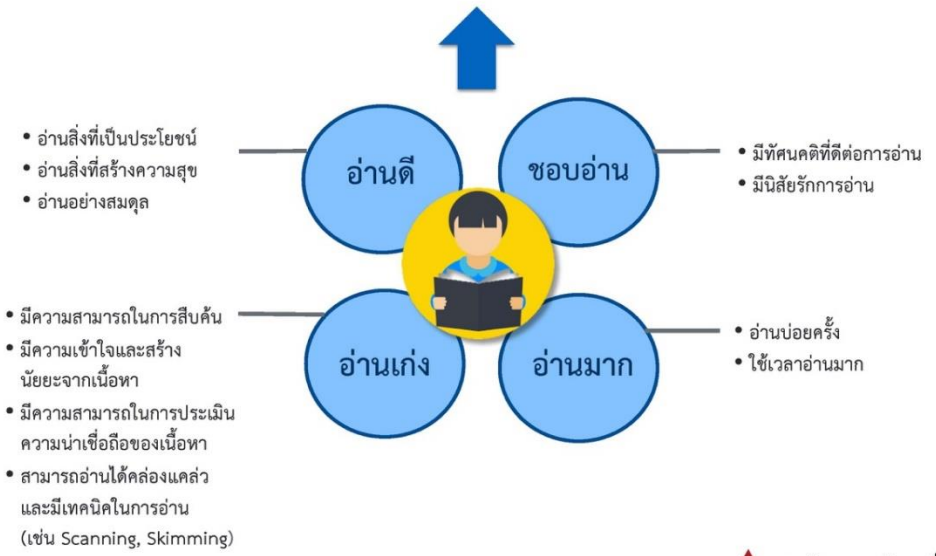

9

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

6. เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)
ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (National Competitiveness)

10

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ ตัวชี้วัดเป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ?

11

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

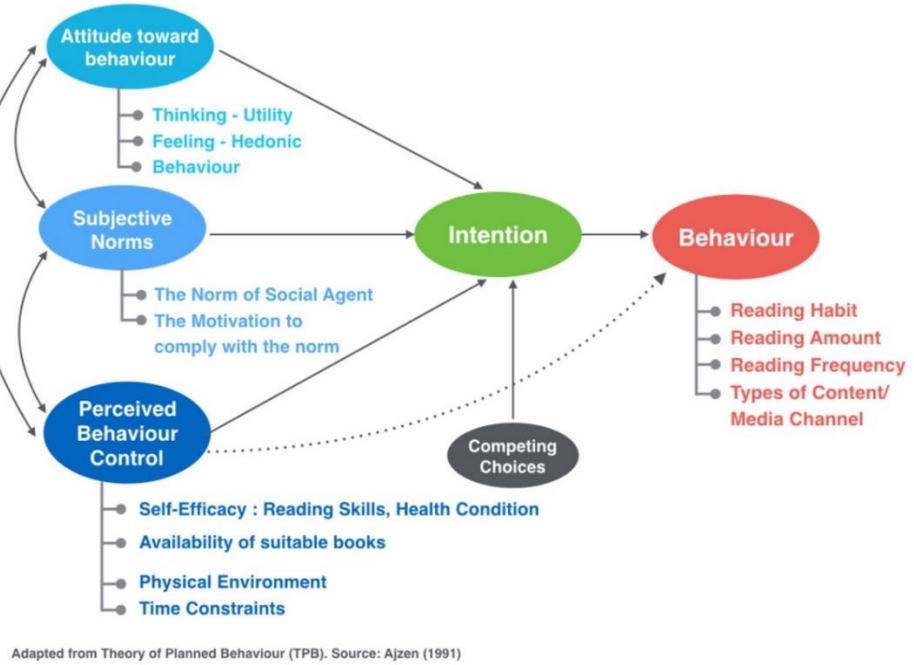
7. องค์ประกอบของการอ่าน

12

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

กรอบแนวคิดทัศนคติและพฤติกรรม

Adapted from Theory of Planned Behaviour (TPB). Source: Ajzen (1991)

7.1 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านตัวผู้อ่าน

ทัศนคติต่อการอ่าน

- ความคิด (ความรู้, ความเชื่อ) : ประโยชน์/คุณค่าของการอ่าน, ต้นทุนของการอ่าน
- ความรู้สึก : ชอบ, ตื่นเต้น/สนใจ, เพลิดเพลิน/สนุก, เครียด/ผ่อนคลาย, ท้าทาย/ความยาก
- พฤติกรรม : การกระทำ, การพูดถึง, การสนับสนุน

ข้อจำกัดด้านเวลาและทางเลือกกิจกรรม

- ข้อจำกัดส่วนบุคคล เช่น ไม่มีเวลาว่างสำหรับอ่านหนังสือ
- มีกิจกรรมทางเลือกอื่นมาเบี่ยงเบนความสนใจ เช่น ดูฟุตบอล เล่นเกมส์

นิสัยการอ่าน

- การอ่านจนเป็นกิจวัตร
- ประเภทเนื้อหาที่ชอบอ่าน

ทักษะ/ความสามารถในการอ่าน

- ทักษะ/ความสามารถ
  - ความสามารถในการสืบค้น
  - ความเร็วในการอ่าน
  - ความเข้าใจ/ การจับใจความ
  - ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา
  - ความสามารถในการอนุมาน/สร้างนัยยะจากเนื้อหา
  - เทคนิคอื่น ๆ ในการอ่าน (เช่น scanning, skimming)
  - ความสามารถด้านภาษา
- ข้อจำกัดด้านร่างกาย เช่น สายตาสั้น ความพิการ เจ็บป่วย

แรงจูงใจ

- อ่านเพื่อประโยชน์ในการเรียน/การงาน
- อ่านเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต
- อ่านเพื่อความพึงพอใจ
- อ่านเพื่อเป็นที่ยอมรับในสังคม

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านตัวผู้อ่าน ?

7.2. องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

บรรทัดฐานของครอบครัวและสังคม

- ค่านิยมในครอบครัว/สังคม
- ต้นแบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

กิจกรรมของครอบครัวและสังคม

- กิจกรรมและการรณรงค์เพื่อการอ่าน
- กิจกรรมทางเลือกอื่นๆ ที่มาเบี่ยงเบนความสนใจ เช่น ดูฟุตบอล เล่นเกมส์

การรวมกลุ่มเพื่อการอ่าน

- จำนวนกลุ่ม
- ปริมาณผู้เข้าร่วมกลุ่ม
- ประเภทของกลุ่ม

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ
องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ?

17

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

กรอบแนวคิดเรื่องการเข้าถึง

Accessibility
ความสามารถของผู้อ่านในการเดินทาง เพื่อไปถึงช่องทาง สื่อการอ่าน สถานที่อ่าน ทั้งระยะทาง เวลา และ ต้นทุน

Availability
ปริมาณและประเภทของ ช่องทาง สื่อการอ่าน และสถานที่อ่านที่ผู้อ่านสามารถใช้บริการได้ตามความต้องการ

The 4 As Concept of Access

Affordability
ความสามารถในการจ่ายของผู้อ่านเพื่อใช้บริการช่องทาง สื่อการอ่าน และสถานที่อ่าน

Acceptability
ความพึงพอใจที่ผู้อ่านมีต่อช่องทาง สื่อการอ่าน สถานที่อ่านตามความคาดหวังของผู้อ่าน

Penchansky and Thomas (1981)

18

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

7.3 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ความเพียงพอ (Availability)

- ความสามารถในการรองรับของช่องทาง / ความต้องการใช้ช่องทาง
- ความหลากหลายของช่องทาง เช่น โครงข่ายอินเทอร์เน็ต ร้านหนังสือ ห้องสมุด/ ความต้องการใช้ช่องทาง

การเข้าถึง (Accessibility)

- ระยะทางในการเดินทางเพื่อไปเช่า/ยืม/ซื้อสื่อสิ่งพิมพ์ และไปใช้บริการอินเทอร์เน็ต /ระยะทางที่ยอมรับได้ในการเดินทาง
- ราคาในการเดินทาง/ราคาที่ยอมรับได้
- ความสะดวกในการเดินทาง

ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน (Channel)

- ความถี่ของการใช้ช่องทาง
- ระยะเวลาของการใช้ช่องทาง
- ประเภทของช่องทางที่ใช้

ความสามารถในการจ่าย (Affordability)

- ค่าสมาชิก และค่าเข้าใช้บริการห้องสมุด
- ค่าบริการอินเทอร์เน็ต
- ค่าอุปกรณ์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต
- ความสามารถในการจ่าย

การยอมรับในคุณภาพ (Acceptability)

- สภาพแวดล้อมของสถานที่ที่เช่า/ยืม/ซื้อ เช่น การจัดร้าน อากาศภายในร้าน
- คุณภาพของช่องทางการเข้าถึง เช่น ความรวดเร็วของอินเทอร์เน็ต ความรวดเร็ว/ความสะดวกในการสืบค้น

19

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

7.4 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านสื่อการอ่าน

ความเพียงพอ (Availability)

- ปริมาณสื่อการอ่าน / ความต้องการสื่อการอ่าน
- มีประเภทเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และภาษาที่ เหมาะสมกับผู้อ่าน

การเข้าถึง (Accessibility)

* ประเมินแล้วในตัวชี้วัดด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

สื่อการอ่าน (Media)

- จำนวนสื่อการอ่านที่ซื้อ/เช่า/ยืม/ได้รับ
- ประเภทสื่อการอ่านที่ซื้อ/เช่า/ยืม/ได้รับ
- ประเภทเนื้อหาสื่อการอ่านที่ซื้อ/เช่า/ยืม/ได้รับ

ความสามารถในการจ่าย (Affordability)

- ค่าเช่า/ซื้อหนังสือ
- ค่าเนื้อหาในสื่อออนไลน์
- ความสามารถในการจ่าย

การยอมรับในคุณภาพ (Acceptability)

เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ :

- มีความทันสมัย
- มีความน่าสนใจ
- มีคุณภาพตรงตามความต้องการ

20

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน ?

7.5 องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านพื้นที่อ่าน

ความเพียงพอ (Availability)

- ความจุของพื้นที่อ่าน/ปริมาณความต้องการพื้นที่อ่าน
- เวลาเปิดให้บริการ/ เวลาที่ต้องการใช้บริการ

การเข้าถึง (Accessibility)

- ระยะทางในการไปพื้นที่อ่าน/ ระยะทางที่ยอมรับได้ในการเดินทาง
- ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง/ ค่าใช้จ่ายที่ยอมรับได้
- ความสะดวกในการเดินทาง

พื้นที่อ่าน (Reading Space) →

- ความถี่ของการใช้พื้นที่อ่าน
- ระยะเวลาของการใช้พื้นที่อ่าน
- ประเภทของพื้นที่อ่านที่ใช้

ความสามารถในการจ่าย (Affordability)

- ค่าบริการของพื้นที่อ่านนั้นๆ เช่น ค่าสมาชิกห้องสมุด ค่าบริการต่างๆ
- ความสามารถในการจ่าย

การยอมรับในคุณภาพ (Acceptability)

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อุณหภูมิ แสง เสียง
- คุณภาพการให้บริการของสถานที่และพนักงาน/ เจ้าหน้าที่

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ องค์ประกอบตัวชี้วัดด้านพื้นที่อ่าน ?

8. กรอบแนวคิดการประเมินการดำเนินงานของภาคส่วน

การประเมินการมีส่วนร่วมด้านการอ่านของภาคส่วนต่างๆ
(ภาครัฐ/ภาคเอกชน/สถาบันการศึกษา/ภาคประชาชน)

- งบประมาณ
- วัตถุประสงค์ของโครงการ
- ระยะเวลาของโครงการ : ความถี่ ความต่อเนื่อง
- ผลลัพธ์โครงการ
- กลุ่มเป้าหมาย

ที่มาของข้อมูล : 1. ภาครัฐ จะใช้ข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานมีการจัดเก็บ
2. ภาคเอกชน/สถาบันการศึกษา/ภาคประชาชน จะจัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

9. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การจัดเก็บข้อมูลภายในโครงการนี้

- ข้อมูลทุติยภูมิ
- สำรวจประชาชน

ข้อเสนอการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในอนาคต

- สำรวจผู้เชี่ยวชาญ
- สำรวจหน่วยงานภาครัฐ
- สำรวจหน่วยงานเอกชน
- สำรวจหน่วยงานประชาชน
- สำรวจหน่วยงานสถาบันการศึกษา

ตัวอย่างข้อมูลทุติยภูมิที่นำมาประกอบการจัดทำตัวชี้วัด

วัถตุประสงค์

- เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่สะท้อนถึงปริมาณอุปทาน (Supply) ในแต่ละด้าน/ประเด็นที่มีอยู่ในปัจจุบัน ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ตัวอย่างข้อมูลที่ใช้

- จำนวนห้องสมุด
- จำนวนร้านหนังสือ
- จำนวนสถานที่ให้บริการนั่งอ่าน
- ปริมาณหนังสือแต่ละประเภท
- การกระจายโครงข่ายอินเทอร์เน็ต
- ความเร็วอินเทอร์เน็ต
- จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต
- จำนวนผู้อ่านออกเขียนได้

10. ประเด็นคำถาม

1. สถานการณ์การอ่านของคนไทยในปัจจุบัน
2. ข้อมูลที่ท่านคิดว่าสามารถนำมาสนับสนุนการจัดทำตัวชี้วัด
3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำตัวชี้วัด

27

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาพบรรยากาศในการประชุม

สรุปการประชุมระดมความคิดเห็นการพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด ครั้งที่ 2
โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย
วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 เวลา 9.00-16.00 น.
ณ ห้องประชุม 1 และ 2 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

กลุ่มที่ 1 กลุ่มปฐมวัย

ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1. นางกุลยา เรือนทองดี	เลขานุการกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
2. เรือโทหญิงเปรมวดี เด่นศิริอักษร	นายแพทย์เชี่ยวชาญ สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต
3. นายเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป	กรรมการผู้จัดการ มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
4. น.ส.วราภรณ์ ศรีแสงฉาย	นักวิชาการปฏิบัติการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สพฐ.)
5. นางสกลรัตน์ แก่นจันทร์	ฝ่ายสื่อสารการตลาด สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์
6. น.ส.สิวาไล ศุภลักษณ์	นักวิเคราะห์งบประมาณชำนาญการ สำนักงบประมาณ
7. นางสุดใจ พรหมเกิด	ผจก.แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
8. นางสุชาดา สหัสกุล	นายกสมาคม สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย
9. น.ส.เนื้อทิพย์ ใคร่นุ่นหลง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
10. น.ส.หทัยรัตน์ จิวจินดา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กลุ่มแผนงานและงบประมาณ (สล.สวธ.)
11. นายฐิติพัฒน์ สุมีรัง	ผู้อำนวยการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม	
12. น.ส.ฐิตพร ลิมป์สวัสดิ์	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
13. น.ส.นพจิตร เหลืองช่อสิริ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
14. นางนวพร เมฆกมล	นักจัดการงานทั่วไป กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
15. น.ส.ปนัดดา แพรสีดำ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
16. นางปรียาภา คณิตพันธ์	ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
17. นายวรพล กลิ่นสุคนธ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
18. น.ส.สุธาสิณี ยอดเพชร	นักวิชาการวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
นักวิจัยโครงการวิจัยฯ	
19. นางจิตติมา เหมรัตนากร	ทีมวิจัย
20. นายวรวุฒิ ภาพิมลวัชร	ทีมวิจัย
21. น.ส.ภัทรียา นวลใย	ทีมวิจัย

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเด็กและเยาวชน

ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1. น.ส.กนกพร จอง	บรรณษรักษ์ปฏิบัติการ สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร
2. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการผู้จัดการ มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
3. น.ส.กรกวรรณ ศรีลาเลิศ	นักวิชาการปฏิบัติการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สพฐ.)
4. น.ส.กิตติพร ใจบุญ	ฝ่ายสื่อสารการตลาด สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์
5. นางจันทร์เพ็ญ ปัทมรส	นักวิเคราะห์งบประมาณชำนาญการ สำนักงบประมาณ
6. น.ส.โชติมา จำปาทอง	นักวิชาการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
7. น.ส.ณัฏฐิกา ณ ระนอง	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
8. น.ส.ธพร ยิ้มสงวน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
9. นายเนติ์ ภู่ประสม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กลุ่มแผนงานและงบประมาณ (สล.สวธ.)
10. น.ส.เนื้อทิพย์ ใคร่นุ่นหลง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
11. นางบังอร เกษมพงษ์	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
12. น.ส.ปฐมาภรณ์ โห่อายชัย	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ กรมกิจการเด็กและเยาวชน
13. น.ส.พิมลพรรณ จะเชนรัมย์	เจ้าหน้าที่ช่วยปฏิบัติงานโครงการ กรมกิจการผู้สูงอายุ
14. น.ส.ราตรี ธรรมโชติ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สพฐ.)
15. น.ส.รุ้งทิพย์ ห่อวโนทยาน	ประธานแผนกมาตรฐาน สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
16. น.ส.รุจิรา บัวผัน	นักจัดการงานทั่วไป กรมกิจการเด็กและเยาวชน
17. น.ส.วิมล จรุงจรส	บรรณาธิการบริหาร สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์
18. นายสหพร เรือนงาม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กลุ่มแผนงานและงบประมาณ สล.สวธ.

ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
19. นายสัญญลักษณ์ เจริญเปี่ยม	ผอ.ส่วนผลิตรายการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
20. สุกัญญา เย็นสุข	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
21. นางแสงแข โคละทัต	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
22. น.ส.โสภิดา คำประชม	นักวิเคราะห์งบประมาณปฏิบัติการสำนักงบประมาณ
23. น.ส.อรอร ฤทธิ์กลาง	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม	
24. นายอรุณ แสนสมบูรณ์สุข	นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
25. นายชาคริต สิทธิฤทธิ์	นักวิชาการชำนาญการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
นักวิจัยโครงการวิจัยฯ	
26. อ.ทวีชัย เจริญเศรษฐศิลป์	หัวหน้าโครงการวิจัยฯ
27. น.ส.ภัทรียา นวลใย	ทีมวิจัย
28. น.ส.กุสุมา ลีลานราธิวัฒน์	ทีมวิจัย

กลุ่มที่ 3 กลุ่มคนวัยทำงานและวัยเกษียณอายุ

ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1. นางกุลยา เรือนทองดี	เลขานุการกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
2. คุณฐิรกานต์ เอ่งฉ้วน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. นายธิติพัฒน์ สุมีรัง	ผู้อำนวยการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้
4. นางเบญจวรรณ วงศ์ใหญ่	นักวิชาการศึกษา กรมอนามัย
5. น.ส.พิมลพรรณ จะเชนรัมย์	เจ้าหน้าที่ช่วยปฏิบัติงานโครงการฯ กรมกิจการผู้สูงอายุ
6. น.ส.รุ้งทิพย์ ห่อวโนทยาน	ประธานแผนกมาตรฐาน สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
7. น.ส.ลักษณา โล่ห์พิทักษ์สันติ	ผอ.กลุ่มส่งเสริมเครือข่ายสถานศึกษา กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
8. น.ส.วิมล จรุงจรส	บรรณาธิการบริหาร สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์
9. นางสกลรัตน์ แก่นจันทร์	ฝ่ายสื่อสารการตลาด สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คส์
10. นายสัจภูมิ ละออ	กรรมการบริหาร สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
11. คุณสุพรศรี สภายศ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
12. นางสุภาณี สุขอ้ายใจ	บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
13. นายอนัน สมมูล	หัวหน้ากลุ่มงานบริการสารสนเทศ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
14. นายอานนท์ คำชู	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (สป.)
15. น.ส.อาภรพร อมรธรรม	นักวิชาการสถิติชำนาญการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม	
16. นางปรียาภา คณิตพันธ์	ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
17. น.ส.พรรณฉวี ประยูรพรหม	นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ กลุ่มวิจัยและพัฒนา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
นักวิจัยโครงการวิจัยฯ	
18. อ.ทวีชัย เจริญเศรษฐศิลป์	หัวหน้าโครงการวิจัยฯ
19. นางจิตติมา เหมรัตนากร	ทีมวิจัย
20. นายวรวุฒิ ภาพิมลวัชร	ทีมวิจัย
21. น.ส.ภัทรียา นวลใย	ทีมวิจัย
22. น.ส.กุสุมา ลีลานราธิวัฒน์	ทีมวิจัย

สรุปความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุม
กลุ่มที่ 1: เด็กปฐมวัย (อายุต่ำกว่า 6 ปี)
วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 เวลา 9.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุม 2 กระทรวงวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวัดการอ่าน

- กรณีการวัดการอ่านในเด็กปฐมวัย หากเกิดการอ่านไม่ว่าอ่านอะไรถือว่าอ่าน แต่สำหรับการอ่านให้ฟังต้องถูกอ่านจากสื่อการอ่าน โดยผู้ใหญ่อ่านคำ ส่วนเด็กอ่านภาพ แต่ถ้าหากเล่าก็ต้องเล่าผ่านหนังสือไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ หรือ E-Book รวมถึง Wordless book นับ

ข้อคิดเห็นที่มีต่อแบบสอบถามในตอนที่ 1: ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ควรมีการปรับตัวเลือกบางหัวข้อให้เหมาะสม ได้แก่ ลูกจ้างรัฐบาล อาจมีการปรับแยกให้ข้าราชการ พนักงานของรัฐ และปรับอยู่บ้านเฉย ๆ เป็นอยู่บ้าน

ข้อคิดเห็นที่มีต่อแบบสอบถามในตอนที่ 2: ทัศนคติและพฤติกรรมการอ่าน

- ทัศนคติที่วัดโดยเฉพาะทัศนคติของเด็กควรมีการปรับคำถามด้านทัศนคติให้สอดคล้องกับการพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ โดยแนะนำให้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) อายุต่ำกว่า 1 ปี 2) อายุ 1 - 3 ปี 3) อายุ 4 - 6 ปี
- เพิ่มคำถามบางคำถามให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น การหยิบจับ การแสดงความชอบที่มีต่อสื่อการอ่านหรือแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น
- ปรับขอบเขตของสื่อที่ยกเว้นที่จะไม่ถูกนับในการอ่าน ให้เพิ่มแบบฝึกสำหรับเด็กเข้าไปด้วย
- คำถามที่ถามพฤติกรรมหรือปริมาณการอ่านควรมีการปรับให้ง่ายต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถาม นั่นคือการอ่านในถามรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา อาจยากต่อการประเมิน การปรับเป็นสัปดาห์น่าจะดีกว่า
- วัตถุประสงค์ในการอ่านแนะนำให้อิงตามประโยชน์ 7 ประการของการอ่าน นั่นคือ อารมณ์ สติปัญญา ภาษา สร้างสรรค์/จินตนาการ สุขภาวะ สังคม/ครอบครัว คุณธรรม โดยในกรณีของเด็กเล็กเอาแค่ สติปัญญา ภาษา สร้างสรรค์/จินตนาการ และคุณธรรมก็พอ
- แนะนำให้มีการปรับประเภทสื่อสิ่งพิมพ์จากเดิมให้เป็น นิทาน หนังสือภาพสำหรับเด็ก การ์ตูน และอื่น ๆ ส่วนเนื้อหาให้มีการเพิ่มประเภทรูปทรง/ สีเข้าไปด้วย อาจปรับเป็น ความรู้ บันเทิง ศาสนา รูปทรง/สี อื่น ๆ ระบุ
- สำหรับเด็กเล็กข้อคำถามด้านความเหมาะสมของเนื้อหาอาจไม่จำเป็น ขอแค่อ่านก็เพียงพอแล้วไม่ว่าจะอ่านเนื้อหาอะไรก็ตาม
- ในทักษะการอ่าน แนะนำให้แยกการวัดทักษะให้เหมาะสมตามกลุ่มอายุที่แยกก่อนหน้านี้ และควรมีการตัดความคล่องแคล่วในการอ่านออกไป เนื่องจากอายุเด็กระดับดังกล่าวยังไม่พัฒนามากพอต่อทักษะดังกล่าว ส่วนความเข้าใจให้แยกออกจากการจับใจความสำคัญ และแยกการจดจำศัพท์ และไวยากรณ์ออกจากกัน

ข้อคิดเห็นที่มีต่อแบบสอบถามในตอนที่ 3: สื่อการอ่านและแหล่งเรียนรู้

- ในการประเมินคุณภาพห้องสมุด ควรเพิ่มตัวเลือกที่สะท้อนแหล่งการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น รพ. สต. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

- ในการประเมินแหล่งการอ่านในอุดมคติควรมีการเพิ่มปัจจัยเหล่านี้ในการพิจารณา ได้แก่ รูปลักษณ์ รูปทรงการตกแต่งของอาคาร กิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน และสถานที่จอดรถ รวมถึงเพิ่มอื่น ๆ โปรดระบุ.... เข้าไปด้วย

ข้อคิดเห็นที่มีต่อแบบสอบถามในตอนที่ 4: แรงกระตุ้น แรงจูงใจ สภาพแวดล้อม ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน

- ด้านชุมชน ควรมีการเพิ่มประเด็นการอ่าน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องเล่าในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวท้องถิ่น สิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทางกระทรวงวัฒนธรรมสามารถส่งเสริมได้

ข้อคิดเห็นที่มีต่อแบบสอบถามในตอนที่ 5: ผลลัพธ์จากการอ่าน

- สามารถอิงได้จากการพัฒนาทักษะ 9 ด้านของเด็กจากกรมอนามัย และ Executive Function (EF) ได้แก่ 1) ทักษะความจำที่นำมาใช้งาน (Working Memory) 2) ทักษะการยับยั้งชั่งใจ-คิดไตร่ตรอง (Inhibitory Control) 3) ทักษะการยืดหยุ่นความคิด (Shift Cognitive Flexibility) 4) ทักษะการใส่ใจจดจ่อ (Focus) 5) การควบคุมอารมณ์ (Emotion Control) 6) การประเมินตัวเอง (Self-Monitoring) 7) การริเริ่มและลงมือทำ (Initiating) 8) การวางแผนและการจัดระบบดำเนินการ (Planning and Organizing) และ 9)การมุ่งเป้าหมาย (Goal-Directed Persistence)

สรุปความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม
กลุ่มที่ 2: วัยเรียนและวัยทำงาน
วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 เวลา 9.00-12.00 น. ณ ห้องประชุม 2กระทรวงวัฒนธรรม

นิยามและขอบเขตการอ่านที่ควรวัด

- ควรครอบคลุมการอ่านทุกเวลา คือทั้งในเวลาและนอกเวลา อ่านโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ และรวมการอ่านทุกชนิดทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ไม่รวมถึงข้อความสนทนา
- สำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน เช่น เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่สามารถอ่านได้หรือไม่สะดวกในการอ่าน อาจนิยามขอบเขตการอ่านของกลุ่มดังกล่าวครอบคลุมไปถึงสื่อที่มีผู้อ่านอ่านให้ฟัง เช่น Audio book
- ควรนิยามประเภทสื่อการอ่านให้ผู้อ่านเข้าใจมากขึ้นว่าสื่อการอ่านในที่นี้หมายรวมถึงอะไรบ้าง และควรระบุว่าสื่อประเภทอินโฟกราฟฟิค ป้ายโฆษณา รวมอยู่ในขอบเขตที่วัดหรือไม่

การแบ่งกลุ่มในการออกแบบแบบสอบถาม

- การแบ่งกลุ่มในการออกแบบสอบถามควรมีการแบ่งช่วงให้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการใช้แบบสอบถามสำหรับ 6 ปีขึ้นไปกับทุกวัยอาจมีความไม่เหมาะสม
- ควรแบ่งกลุ่มการในการสำรวจเป็น 5 กลุ่ม คือ
  (1) กลุ่มปฐมวัย
  (2) กลุ่มประถมศึกษา
  (3) กลุ่มมัธยมศึกษา (รวมกลุ่มปวช.)
  (4) กลุ่มมหาวิทยาลัยและวัยทำงาน (รวมกลุ่มปวส.)
  (5) กลุ่มผู้สูงวัย

ความคิดเห็นที่มีต่อแบบสอบถาม

- แบบสอบถามมีคำถามที่เยอะและละเอียดจนเกินไป การใช้คำถามเดียวกันกับทุกกลุ่มอาจทำให้คำตอบที่ได้จากผู้ตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง
- ควรมีการจัดกลุ่มคำถาม ตัดบางคำถาม และคัดกรองเฉพาะคำถามที่เหมาะกับแต่ละช่วงวัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้ตอบสามารถตอบได้ตามความเป็นจริงมากที่สุด
- ควรแยกประเด็นในการถามสำหรับแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีลักษณะในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องแตกต่างกัน
- ควรมีการปรับการใช้คำในการตั้งคำถามให้เข้าใจง่ายขึ้น
- ควรมีการปรับแบบสอบถามให้มีคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบได้มีการแสดงความคิดเห็น เช่น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอ่านของคนไทย
- บทความที่นำมาทดสอบในการอ่านเพื่อจับความเร็ว ควรมีการทดสอบเนื้อหาที่ยากง่ายต่างกันในแต่ละกลุ่ม และอาจต้องเพิ่มเติมบทความภาษาอังกฤษไว้ในกรณีที่มีการสุ่มตัวอย่างเจอนักเรียนในโรงเรียนหลักสูตรนานาชาติ
- ควรมีการเพิ่ม “ภาษาอาหรับ” ในคำถามเรื่องทักษะด้านภาษา เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้กันค่อนข้างมากในกลุ่มมุสลิม

- ควรมีการเพิ่มแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นหนึ่งในตัวเลือกในแหล่งเรียนรู้ที่ใช้สอบถามเรื่องการเข้าถึงของประชาชน
- ควรมีการเพิ่มประเด็นคำถามถึงสาเหตุในการซื้อเนื้อหาออนไลน์

ข้อเสนอแนะที่มีต่อแบบสอบถามสำหรับแต่ละวัย

กลุ่มประถมศึกษา

1) ควรเน้นคำถามที่สะท้อนถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
2) ควรเพิ่มเติมคำถามที่สะท้อนถึงปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการอ่านในกลุ่มเด็กประถมศึกษา
3) การทดสอบความเร็วในการอ่านควรระบุให้อ่านออกเสียงสำหรับเด็กประถม
4) ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน เช่น การซื้อ การยืม การเช่า อาจไม่จำเป็นต้องถามอย่างละเอียดในกลุ่มดังกล่าว เนื่องจากผู้ตอบอาจไม่มีความสามารถในการตอบอย่างถูกต้องและชัดเจนมากนัก

กลุ่มมัธยมศึกษา

- ควรมีการถามถึงเนื้อหาที่ช่วงวัยดังกล่าวอ่านหรือสนใจ เนื่องจากในปัจจุบันมีเนื้อหาที่ล่อแหลมมากขึ้นในสื่อออนไลน์
- ควรประเมินถึงความสามารถในการแยกแยะเนื้อหาที่ดีและไม่ดี

ความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบตัวชี้วัด

- ตัวชี้วัดเน้นเชิงปริมาณมากเกินไป ควรมีตัวชี้วัดด้านคุณภาพมาประกอบด้วย เนื่องจากจะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมการอ่านได้
- ควรมีการตั้งเป้าหมายด้านการอ่านว่าสังคมวัฒนธรรมการอ่านควรเป็นไปในลักษณะใด และตั้งคำถามให้สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว เพื่อจะนำมาสู่การออกแบบตัวชี้วัดที่วัดด้านวัฒนธรรมมากขึ้น
- ตัวชี้วัดมีจำนวนมากเกินไป ควรเน้นเฉพาะสิ่งที่สำคัญเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการจัดเก็บข้อมูล

- ควรมีแบ่งสัดส่วนในการจัดเก็บข้อมูลระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทอย่างชัดเจน
- อาจต้องพึงระวังข้อจำกัดในการเก็บกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษ เช่น เด็กเร่ร่อน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการยกระดับการอ่านของคนไทย

- สถาบันครอบครัวมีส่วนในการปลูกฝังให้เกิดนิสัยรักการอ่านเป็นอย่างมาก เช่น การทำกิจกรรมด้านการอ่านร่วมกัน การมีมุมหนังสือในบ้าน การมีสื่อการอ่านที่หลากหลายและน่าสนใจสำหรับแต่ละช่วงวัย จะเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้เกิดการอ่านขึ้นมาได้
- การมีต้นแบบ (Idol) ด้านการอ่านและทำให้คนเล็งให้ประโยชน์ด้านการอ่านจะทำให้เกิดแรงจูงในการอ่านเพิ่มมากขึ้น
- การส่งเสริมการอ่านในกลุ่มวัยรุ่น ควรเน้นการส่งเสริมผ่านสื่อที่น่าสนใจ หรือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่จูงใจคนกลุ่มนี้มากขึ้น
- ปัจจุบันคนนิยมอ่านผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น อย่างไรก็ตามเนื้อหาบนออนไลน์มีจำนวนมากและหลากหลาย ขาดการควบคุมคุณภาพ ดังนั้นจึงมีการควบคุมเนื้อหาออนไลน์อย่างเข้มงวดมากขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับการอ่านให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

สรุปความคิดเห็นที่ผู้เข้าร่วมประชุม
กลุ่มที่ 3 วัยผู้ใหญ่และวัยเกษียณ
วันที่ 5 กรกฎาคม 2560 เวลา 13.00-16.00 น. ณ ห้องประชุม 2กระทรวงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขอบเขตของการวัดการอ่าน

- กรณีผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่มีความสามารถในการอ่านที่จำกัด ควรจะให้นับการฟังหนังสือเสียง (Audio Books) หรือ การฟังบุคคลอื่นอ่านให้ฟังเป็นการอ่านของบุคคลนั้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของแผนแม่บทส่งเสริมการอ่านต้องการสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เกิดขึ้นกับทุกบุคคล
- ไม่ควรใช้ขอบเขตเวลา คือ นอกเวลาหรือในเวลาเรียน/ทำงานในการวัดปริมาณการอ่าน เนื่องจากการวัดปริมาณการอ่านควรจะเน้นที่พฤติกรรมการอ่าน ไม่ว่าจะอ่านเนื้อหาประเภทใด ช่องทางใด หรือเวลาใด ก็ควรนับรวมทั้งหมด
- ขอบเขตของการวัดปริมาณการอ่านเฉพาะนอกเวลาเรียน/ทำงาน ที่ทางสำนักงานสถิติแห่งชาติใช้สำรวจการอ่านของประชากร มีสาเหตุมาจากต้องการสำรวจการรักการอ่าน จึงแยกการอ่านที่อยู่ภายใต้บทบาทหน้าที่ที่กำหนดให้ทำในเวลาเรียน/ทำงานออกไป
- เสนอแนะให้วัดการอ่านที่มาจากความต้องการที่จะอ่าน เช่น การอ่านเพราะอยากมีความรู้เพิ่มเติม
- การสำรวจปริมาณการอ่านโดยนับเป็นเล่มอาจจะทำได้ยากเพราะคนบางกลุ่มอาจจะไม่ได้อ่านเป็นรูปเล่มหรืออาจจะไม่จบทั้งเล่ม และการสำรวจปริมาณเวลาที่ใช้อ่าน ผู้ตอบแบบสำรวจอาจจะจดจำเวลาอ่านของตนเองได้เพียงคร่าว ๆ เท่านั้น ควรพิจารณาข้อจำกัดเหล่านี้และหาทางวัดที่ถูกต้องแม่นยำที่สุด
- การสำรวจประเภทเนื้อหาที่อ่านนั้นอาจจะแบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ ที่เป็นที่นิยมสำหรับวัยนี้ เช่น บันเทิงคดี และ พัฒนาตนเอง (ประเภท How To) และให้ผู้ตอบแบบสำรวจเรียงลำดับความถี่ของประเภทที่อ่าน
- ควรเพิ่มการสำรวจว่ากลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยเกษียณอ่านเป็นประจำในช่วงเวลาใด

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสำรวจการอ่าน

- ควรให้ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการอ่าน เช่น บรรณาธิการ นักข่าว นักวิจัย ระบุอาชีพของตนเองให้ชัดเจนเนื่องจากมีพฤติกรรมการอ่านที่เกิดขึ้นในงานที่ทำมากกว่าคนในอาชีพอื่น ๆ
- ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำแบบสอบถามด้วยตนเอง เนื่องจากอาจจะมีผู้ตอบแบบสอบถามบางคน ไม่กล้าตอบความจริงกับเจ้าหน้าที่ที่ทำการสำรวจ
- ข้อคำถามควรจะครอบคลุมพฤติกรรมการอ่านของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัดด้วย

พฤติกรรมการอ่านของวัยผู้ใหญ่และวัยเกษียณ

- บุคคลในวัยนี้ มักจะอ่านในเวลาว่างและอ่านขณะอยู่ที่บ้าน บางกลุ่มอาจจะไม่มีเวลาไปซื้อหนังสือจึงนิยมอ่านผ่านสื่อออนไลน์
- บางกลุ่มที่อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด จะเน้นการอ่านเพื่อพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ เพื่อเสริมรายได้ จึงต้องการหนังสือและสื่อการอ่านที่เข้ากับบริบท วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพในชุมชน

ข้อเสนอแนะการสำรวจแหล่งการอ่าน

- มาตรฐานของแหล่งการอ่านบางตัว อาจไม่ได้จำเป็นมากสำหรับผู้อ่านบางคน เช่น บางคนสามารถอ่านบนรถเมล์ได้ อ่านโดยมีเสียงรบกวนได้ หรือ อ่านในสถานที่ที่ไม่มีเครื่องปรับอากาศได้ เป็นต้น
- เกณฑ์ในการวัดคุณภาพห้องสมุดที่นิยมใช้ คือ 3 ดี บรรยากาศดี หนังสือดี และ บรรณารักษ์ดี ห้องสมุดส่วนใหญ่จะได้รับการประเมินด้านทรัพยากร ด้านการบริการ และ ด้านสถานที่ โดยจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ มีความสะอาด มีคอมพิวเตอร์ให้บริการ มีอินเทอร์เน็ต มีห้องน้ำ เป็นต้น
- ปัจจุบันห้องสมุดได้พัฒนาเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ นอกจากมีพื้นที่ให้อ่านหนังสือแล้ว ยังต้องมีพื้นที่ให้ใช้บริการสำหรับนั่งค้นคว้าผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์/สมาร์ทโฟน หรือ ให้นั่งอ่านหนังสือที่นำมาเองโดยมีที่นั่ง ปลั๊กไฟและอินเทอร์เน็ตให้บริการแก่ผู้ใช้ ผู้ใช้บางกลุ่มยังต้องการใช้พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย

ข้อเสนอแนะการสำรวจคุณภาพสื่อการอ่าน

- การวัดว่าสื่อการอ่านที่มีในแหล่งการอ่านตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการหรือไม่ ควรศึกษากระบวนการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดของห้องสมุดแต่ละแห่ง ซึ่งบางแห่งจะมีคณะกรรมการคัดเลือกหนังสือและให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือด้วย
- สื่อการอ่านที่อยู่บนช่องทางออนไลน์ในปัจจุบัน บางส่วนอาจขาดการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาเนื่องจากไม่มีบรรณาธิการ นอกจากนี้ยังควรพิจารณาการวัดการรู้เท่าทันสื่อของคนไทยด้วย

การประชุมกลุ่มย่อยครั้งที่ 2 : การพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด

โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผล การส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

5 กรกฎาคม 2560

ณ ห้องประชุม 1 ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

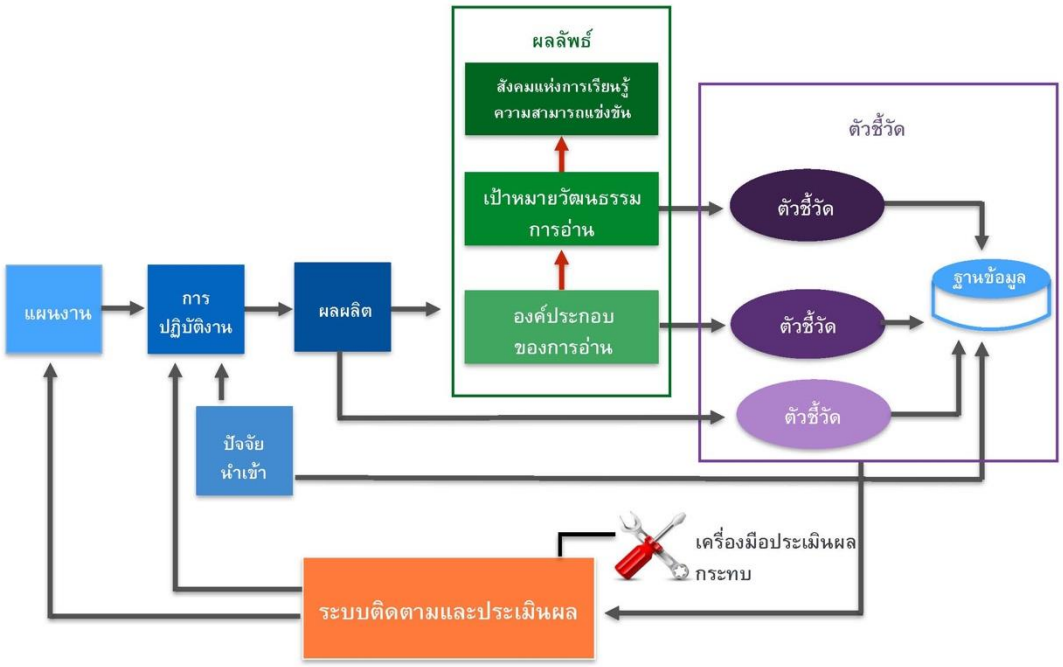
โครงร่างการนำเสนอ

1. ที่มาของโครงการ
2. วัตถุประสงค์ของโครงการ
3. โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
4. องค์ประกอบของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
5. แหล่งที่มาของข้อมูลตามองค์ประกอบของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
6. แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย พ.ศ. 2560 – 2564
7. ตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ในแผนแม่บท
8. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
9. ตัวอย่างข้อมูลทุติยภูมิที่นำมาประกอบการจัดทำตัวชี้วัด
10. Q & A

2

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

1. ที่มาของโครงการ

3

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

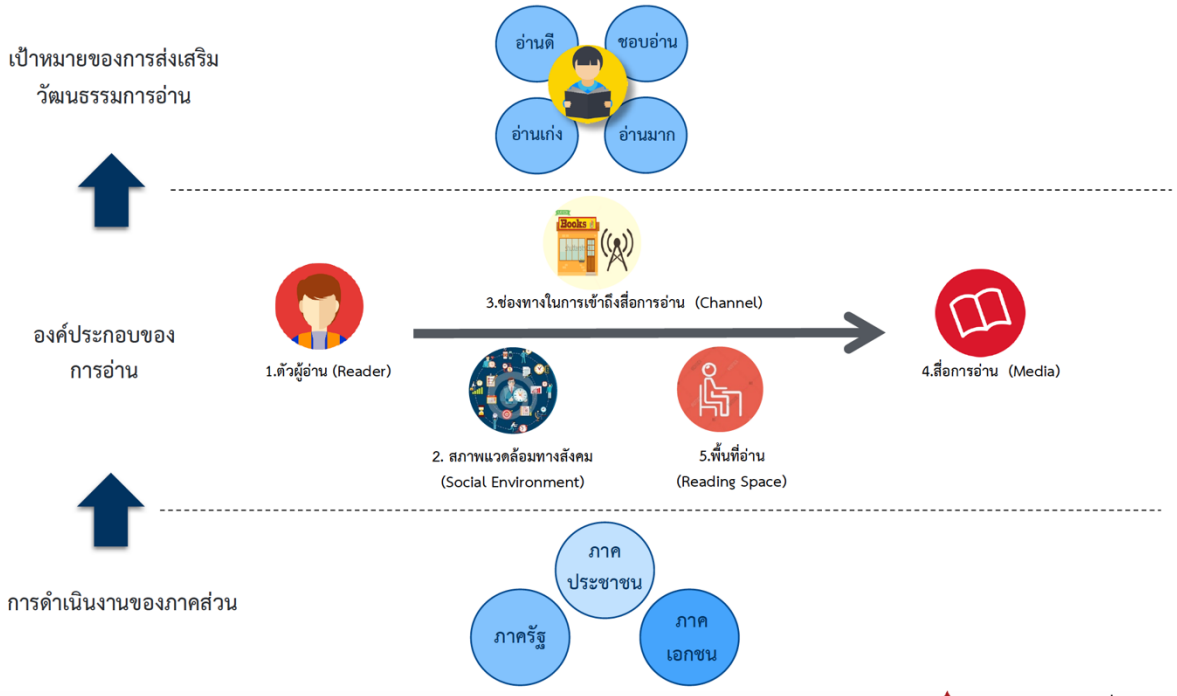
1. พัฒนาโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
2. พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย
3. จัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
4. จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและชุดข้อมูลไปใช้ในภาคปฏิบัติ

4

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

3. โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

4. องค์ประกอบของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

1. ตัวผู้อ่าน

- ทัศนคติต่อการอ่าน
- นิสัยการอ่าน
- แรงจูงใจ
- ข้อจำกัดด้านเวลาและทางเลือกกิจกรรม
- ทักษะ/ความสามารถในการอ่าน

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

- บรรทัดฐานของครอบครัวและสังคม
- กิจกรรมของครอบครัวและสังคม
- การรวมกลุ่มเพื่อการอ่าน

3. ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

- ความสามารถในการรองรับของช่องทาง/ความต้องการใช้ช่องทาง
- ความหลากหลายของช่องทาง
- ค่าสมาชิก ค่าเข้าใช้บริการห้องสมุด
- ค่าบริการ และค่าอุปกรณ์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต
- ระยะทาง/ราคา/ความสะดวกในการเดินทาง
- สภาพแวดล้อมของสถานที่ที่เช่า/ยืม/ซื้อ และคุณภาพของช่องทาง

4. สื่อการอ่าน

- ปริมาณสื่อการอ่าน/ความต้องการสื่อการอ่าน
- ประเภทเนื้อหา รูปแบบนำเสนอ ภาษาที่เหมาะสมกับผู้อ่าน
- ค่าเช่า/ซื้อหนังสือ ค่าเนื้อหาในสื่อออนไลน์
- ความทันสมัย ความน่าสนใจ และคุณภาพของเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ
- จำนวน ประเภท และเนื้อหาของสื่อการอ่านที่ซื้อ/เช่า/ยืม/ได้รับ

5. พื้นที่อ่าน

- ความจุของพื้นที่อ่าน/ปริมาณความต้องการพื้นที่อ่าน
- เวลาเปิดให้บริการ/เวลาที่ต้องการใช้บริการ
- ค่าบริการของพื้นที่อ่าน
- ระยะทาง ค่าใช้จ่าย ความสะดวกในการเดินทาง
- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- คุณภาพการให้บริการ
- ความถี่ของการใช้และ ประเภทของพื้นที่อ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

5. แหล่งที่มาของข้อมูลตามองค์ประกอบของตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

1. ตัวผู้อ่าน

- ทัศนคติต่อการอ่าน • PS
- นิสัยการอ่าน • PS
- แรงจูงใจ • PS
- ข้อจำกัดด้านเวลาและทางเลือกกิจกรรม • PS,SD
- ทักษะ/ความสามารถในการอ่าน • PS,SD

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

- บรรทัดฐานของครอบครัวและสังคม • PS
- กิจกรรมของครอบครัวและสังคม • PS
- การรวมกลุ่มเพื่อการอ่าน • PS

3. ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

- ความสามารถในการรองรับของช่องทาง/ความต้องการใช้ช่องทาง • PS,RS
- ความหลากหลายของช่องทาง • PS,RS,SD
- ค่าสมาชิก ค่าเข้าใช้บริการห้องสมุด • PS,RS
- ค่าบริการ และค่าอุปกรณ์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต • PS,RS
- ระยะทาง/ราคา/ความสะดวกในการเดินทาง • PS
- สภาพแวดล้อมของสถานที่ที่เช่า/ยืม/ซื้อ และคุณภาพของช่องทาง • PS,RS

4. สื่อการอ่าน

- ปริมาณสื่อการอ่าน/ความต้องการสื่อการอ่าน • PS,RS,SD
- ประเภทเนื้อหา รูปแบบนำเสนอ ภาษาที่เหมาะสมกับผู้อ่าน • ES
- ค่าเช่า/ซื้อหนังสือ ค่าเนื้อหาในสื่อออนไลน์ • PS
- ความทันสมัย ความน่าสนใจ และคุณภาพของเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ • RS,ES
- จำนวน ประเภท และเนื้อหาของสื่อการอ่านที่ซื้อ/เช่า/ยืม/ได้รับ • PS

5. พื้นที่อ่าน

- ความจุของพื้นที่อ่าน/ปริมาณความต้องการพื้นที่อ่าน • RS
- เวลาเปิดให้บริการ/เวลาที่ต้องการใช้บริการ • PS,RS
- ค่าบริการของพื้นที่อ่าน • PS,RS
- ระยะทาง ค่าใช้จ่าย ความสะดวกในการเดินทาง • PS
- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ • PS,RS
- คุณภาพการให้บริการ • PS
- ความถี่ของการใช้และ ประเภทของพื้นที่อ่าน • PS

7

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

6. แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของคนไทย พ.ศ. 2560 - 2564

วิสัยทัศน์	“คนทุกวัยในสังคมไทยมีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็ง”			
เป้าหมายของแผน	“ภายใน 5 ปี คนไทยใช้เวลากับการอ่านที่มีคุณภาพมากขึ้นเฉลี่ย 90 นาทีต่อวัน”			
ยุทธศาสตร์	**ยุทธศาสตร์ที่ 1** ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย	**ยุทธศาสตร์ที่ 2** อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อการอ่านของประชาชนทั้งในชุมชนเมืองและภูมิภาค	**ยุทธศาสตร์ที่ 3** ยกระดับคุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้	**ยุทธศาสตร์ที่ 4** สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน
เป้าประสงค์	คนไทยทุกช่วงวัยมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงประโยชน์ของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้มากขึ้น	ประเทศไทยมีแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่าน ทั้งในรูปแบบที่มีความหลากหลาย สามารถเข้าถึงได้อย่างง่าย สะดวก ทั่วถึง และไม่จำกัดเวลาและสถานที่	ประเทศไทยมีแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความทันสมัย และสามารถให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง	การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน/สังคมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีกลไกขับเคลื่อนและมีการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
ตัวชี้วัด	• คนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปอ่านเพิ่มขึ้น • คนไทยทุกช่วงวัยใช้เวลาอ่านเพิ่มมากขึ้นทุกปี • คนไทยเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เพิ่มขึ้น	• มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพ และง่ายต่อการเข้าถึงเพิ่มขึ้น • มีสื่อการอ่านที่มีรูปแบบหลากหลาย มีความทันสมัย และมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น • มีช่องทางหรือรูปแบบการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านที่หลากหลาย สะดวก และง่ายขึ้น	• หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดทุกประเภทมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ • ประชาชนมีสิทธิการเข้าใช้บริการหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง • มีแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และ/หรือมุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น • มีสื่อการอ่านทั้งในรูปแบบที่มีความหลากหลาย ทันสมัย มีคุณภาพและมาตรฐาน	• มีการรณรงค์ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านอย่างต่อเนื่อง • ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน • มีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านที่ชัดเจน
กลยุทธ์	1) ส่งเสริมบทบาทพ่อแม่อ่านกับลูกก่อนวัยเรียน 2) สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กวัยเรียน (อนุบาล-มัธยมต้น) 3) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านและสืบค้นข้อมูลให้กับคนวัยเรียน (มัธยมปลาย-อุดมศึกษา) และวัยทำงาน	1) กำหนดเป็นนโยบายบังคับหรือจูงใจให้กรุงเทพมหานคร องค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชน จัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดหนังสือดีสำหรับบริการแก่ประชาชน 2) ส่งเสริมให้หน่วยงานราชการ/สถานศึกษา (ทั้งรัฐและเอกชน) จัดกิจกรรมมุมเรียนหนังสือ 3) สนับสนุนให้โรงเรียนและท้องถิ่นในพื้นที่ห่างไกลมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านร่วมกับชุมชน	1) พัฒนาและยกระดับบทบาทของหอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดทุกประเภทให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการอ่าน 2) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนจัดตั้งห้องสมุดสาธารณะ หรือมุมอ่านหนังสือในพื้นที่สาธารณะทั้งโดยการใช้มาตรการลดหย่อนภาษี/รางวัลเกียรติคุณจูงใจ 3) ส่งเสริมให้สำนักพิมพ์ จัดพิมพ์หนังสือดี มีคุณภาพและราคาถูกออกสู่สังคม อย่างต่อเนื่อง	1) ส่งเสริมให้คนมีชื่อเสียงในสังคมของวงการต่างๆ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่านอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง 2) กำหนดให้ “การใช้เวลาอ่านหนังสือของคนไทย” เป็นตัวชี้วัด (KPI) ผลการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม 3) รณรงค์อย่างต่อเนื่องให้ทุกองค์กรในสังคมทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรสาธารณะอื่น เข้ามามีบทบาทสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับคนไทย

8

7. ตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บท (1)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปลูกสร้างพฤติกรรมรักการอ่านที่เข้มแข็งให้กับคนทุกช่วงวัย

ตัวชี้วัดที่ 1.1	ตัวชี้วัดที่ 1.2	ตัวชี้วัดที่ 1.3
คนไทยอายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไปอ่านเพิ่มขึ้น	คนไทยทุกช่วงวัย ใช้เวลาอ่านเพิ่มมากขึ้นทุกปี	คนไทยเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

ผลลัพธ์ที่วัดได้

เวลาเฉลี่ยในการอ่านของประชาชนอายุมากกว่า 6 ปี (นาที/วัน)	เวลาเฉลี่ยในการอ่านของประชาชนอายุ (นาที/วัน)	• จำนวนครั้งที่ เด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี และกลุ่มวัยอื่น เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านใน 1 ปี • จำนวนคนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านใน 1 ปี

เครื่องมือที่ใช้วัด

Population Survey (PS6U)	Population Survey (PS6U, PS6L)	• Population Survey (PS6U, PS6L) • Organization Survey (OS)

7. ตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บท (2)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสื่อการอ่านของประชาชนทั้งในชุมชนเมืองและภูมิภาค

ตัวชี้วัดที่ 2.1	ตัวชี้วัดที่ 2.2	ตัวชี้วัดที่ 2.3
มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพ และง่ายต่อการเข้าถึงเพิ่มขึ้น	มีสื่อการอ่านที่มีรูปแบบหลากหลาย มีความทันสมัย และมีจำนวนที่เพิ่มขึ้น	มีช่องทางหรือรูปแบบการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านที่หลากหลาย สะดวก และง่ายขึ้น

ผลลัพธ์ที่วัดได้

• จำนวนแหล่งเรียนรู้ • จำนวนห้องสมุดและดัชนีวัดการกระจายตัวของห้องสมุด • สัดส่วนประชาชนที่มีปัญหาการเข้าถึง • พื้นที่อ่านต่อประชาชนทั้งหมด • สัดส่วนประชาชนที่มีปัญหาการเข้าถึงห้องสมุดต่อประชาชนทั้งหมด	• จำนวนรูปแบบการนำเสนอสื่อการอ่าน • จำนวนสื่อการอ่านในห้องสมุดต่อปี	• สัดส่วนประชาชนที่มีปัญหา การเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์/ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ต/ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทออฟไลน์ ต่อประชาชนทั้งหมด • จำนวนช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ • ดัชนีการวัดการกระจายตัวของช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ • ดัชนีการวัดการกระจายตัวของโครงข่ายอินเทอร์เน็ต • ดัชนีการวัดการกระจายตัวของสัญญาณโทรศัพท์ตามพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้วัด

• Reading Place Survey (RS) • Population Survey (PS6U,PS6L) • Secondary Data (SD)	• Reading Place Survey (RS) • Secondary Data (SD)	• Reading Place Survey (RS) • Population Survey (PS6U,PS6L) • Secondary Data (SD)

7. ตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บท (3)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพแหล่งเรียนรู้และสื่อการอ่านเพื่อการเรียนรู้

ตัวชี้วัดที่ 3.1	ตัวชี้วัดที่ 3.2	ตัวชี้วัดที่ 3.3	ตัวชี้วัดที่ 3.4
หอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดทุกประเภทมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ	ประชาชนมีสถิติการเข้าใช้บริการหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดทุกประเภทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	มีแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และ/หรือมุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้น	มีสื่อการอ่านทั้งในรูปแบบที่มีความหลากหลายทันสมัย มีคุณภาพและมาตรฐาน
ผลลัพธ์ที่วัดได้			
จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่ห้องสมุดจัดในแต่ละปี	จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุดต่อปี	จำนวนแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด และมุมหนังสือตามพื้นที่	• จำนวนสื่อการอ่านที่ได้รับรางวัลในระดับสากล • ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพและมาตรฐานของสื่อการอ่าน
เครื่องมือที่ใช้วัด			
Secondary Data (SD)	Secondary Data (SD)	Reading Place Survey (RS)	• Secondary Data (SD) • Expert Survey (ES)

11

7. ตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บท (4)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน

ตัวชี้วัดที่ 4.1	ตัวชี้วัดที่ 4.2	ตัวชี้วัดที่ 4.3
มีการรณรงค์ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านอย่างต่อเนื่อง	ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน	มีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านที่ชัดเจน
ผลลัพธ์ที่วัดได้		
• จำนวนโครงการหรือกิจกรรมต่อปี • งบประมาณที่ใช้ในการส่งเสริมการอ่านต่อปี	จำนวนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษา ที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่าน	จำนวนโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานที่มี KPI เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน
เครื่องมือที่ใช้วัด		
• Organization Survey (OS) • Secondary Data (SD)	• Organization Survey (OS) • Secondary Data (SD)	• Organization Survey (OS) • Secondary Data (SD)

12

8. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

13

แบบสำรวจการอ่านของประชากร (Population Survey)

กลุ่มที่สำรวจ

กลุ่มอายุต่ำกว่า 6 ปี	กลุ่มอายุ 6 ปี ขึ้นไป

ข้อมูลที่จัดเก็บ

- ทัศนคติต่อการอ่าน
- นิสัยและพฤติกรรมการอ่าน
- ทักษะการอ่าน
- การเข้าถึงสื่อการอ่าน
- การเข้าถึงพื้นที่อ่าน
- การประเมินคุณภาพห้องสมุด
- แรงกระตุ้น แรงจูงใจ สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่าน
- ผลลัพธ์จากการอ่าน

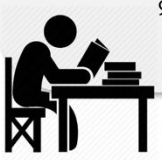
14

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

แบบสำรวจแหล่งการอ่าน (Reading Place Survey)

แหล่งการอ่านที่สำรวจ

1. ห้องสมุด
2. ร้านหนังสือ
3. แผงหนังสือ
4. ร้านเช่าหนังสือ
5. ร้านกาแฟ
6. Co-working space
7. มุมหนังสือ
8. Business Center (พื้นที่ส่วนกลางคอนโด)
9. พิพิธภัณฑ์

ข้อมูลที่จัดเก็บ

ลักษณะทั่วไปของแหล่งการอ่าน

- ที่ตั้ง
- ขนาดพื้นที่
- อัตราค่าใช้บริการ
- จำนวนผู้ใช้บริการจำแนกตามวัน

เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของแหล่งการอ่าน

- Facilities – Internet/ Computer/ ปลั๊กไฟ
- ปริมาณสื่อการอ่าน
- สื่อการอ่านที่ทันสมัย หลากหลาย
- ระดับเสียง แสง และอุณหภูมิ

15

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

แบบสำรวจองค์กร (Organization Survey)

องค์กรที่สำรวจ

- ภาครัฐ
- ภาคเอกชน
- ภาคประชาชน
- สถาบันการศึกษา

ข้อมูลที่จัดเก็บ

- ชื่อโครงการ/สถานที่ตั้งโครงการ
- หน่วยงานที่รับผิดชอบและที่มีส่วนร่วม
- วัตถุประสงค์ของโครงการ
- กลุ่มเป้าหมายของโครงการ
- ทรัพยากรในการดำเนินโครงการ (งบประมาณ/บุคลากร)
- ความถี่การดำเนินโครงการ
- จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ

16

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

แบบสำรวจผู้เชี่ยวชาญ (Expert Survey)

กลุ่มที่สำรวจ

นักเขียน	นักอ่าน/Reviewer	บก./สำนักพิมพ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการอ่านต่างๆ

สื่อการอ่านที่ประเมินจำแนกตามประเภทเนื้อหาและกลุ่มวัย

		เด็กปฐมวัย	วัยเรียน	วัยผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุ
• Offline • Online	ความรู้/วิชาการ/สารคดี/ทั่วไป			
	ข่าว/บันเทิง/โฆษณา			
	ศิลปะ/วรรณกรรม/ศาสนา			

ข้อมูลที่จัดเก็บ

➢ เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของเนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอ

- ความถูกต้อง
- ทันต่อเหตุการณ์
- ทันสมัย
- ง่ายต่อการเข้าใจ
- เหมาะสมกับวัย
- น่าสนใจ
- หลากหลาย
- ภาษาที่ใช้เหมาะสม

9. ตัวอย่างข้อมูลทุติยภูมิที่นำมาประกอบการจัดทำตัวชี้วัด

- PISA Reading Score
- Literacy Rate (UN)
- Child Development Indicators (Thailand MICS-UNICEF)
- จำนวน/สถานที่ตั้ง ของร้านหนังสือและห้องสมุดตามพื้นที่
- จำนวนรูปแบบ/ปริมาณสื่อการอ่านที่มีในปัจจุบัน
- โครงข่ายและการกระจายสัญญาณการให้บริการโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต
- งบประมาณ จำนวนโครงการ ที่ภาคส่วนต่างๆ จัดทำ
- จำนวนผู้ใช้บริการห้องสมุด

Q & A

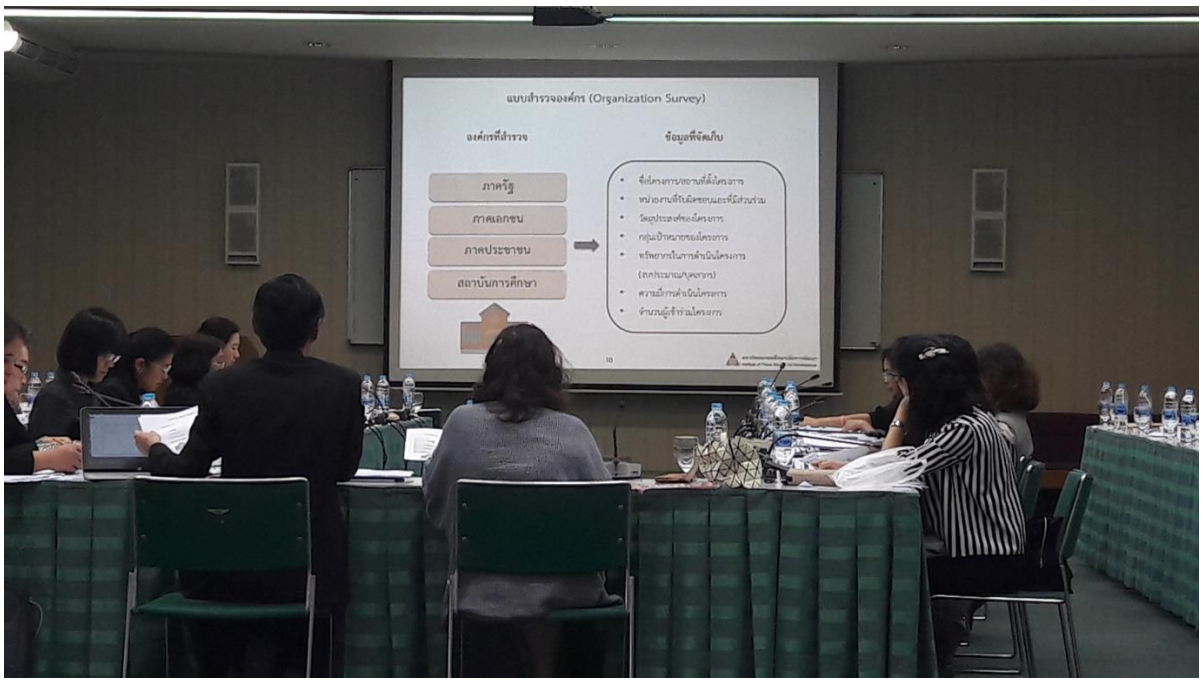

19

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาพบรรยากาศการประชุม

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอผลการศึกษา
โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย
วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 เวลา 9.00-12.00 น.
ณ ห้องประชุม 1 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
1.	นางกุลยา เรือนทองดี	เลขานุการกรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
2.	นางสุชาดา สหัสกุล	นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย
3.	นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
4.	นางสาวกนกพร จอง	บรรณารักษ์ปฏิบัติการ กรุงเทพมหานคร
5.	นายกระแสสินธุ์ ปล้องมณี	นักวิชาการชำนาญการ นักวิชาการสถาบันภาษาไทย สวก. สพฐ.
6.	น.ส.กิติยานภาลัย ภู่ตระกูล	บุคลากร สำนักส่งเสริมวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
7.	น.ส.โชติมา จำปาทอง	นักวิชาการศึกษา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
8.	นายฐิติพัฒน์ สุมีรัง	ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน สำนักงานอุทยานการเรียนรู้
9.	น.ส.ณิชชานันท์ คำจิตตะ	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ
10.	นายดุสิต ทองสลวย	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
11.	น.ส.นิชธิมา สอนเสริม	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ กลุ่มแผนงานสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
12.	น.ส.ประนอม เพ็งพันธ์	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
13.	น.ส.เปรมใจ ชูปรีชา	นักวิเคราะห์งบประมาณชำนาญการพิเศษ สำนักงบประมาณ
14.	นางพิชญา เมืองเนาว์	ผู้อำนวยการ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
15.	น.ส.ภารินี หงษ์สุวรรณ	นักวิชาการสาธารณสุข กรมอนามัย
16.	นายยืนยง นุกูลกิจ	นักวิชาการสาธารณสุข กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข
17.	นางวรางค์ลักษณ์ มณีศิริ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สำนักติดตามและประเมินผลฯ สพฐ.
18.	น.ส.วราภรณ์ ศรีแสงฉาย	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
19.	นางวัชรีภรณ์ โกสนเจริญชัย	ครูชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
20. น.ส.วิมล จรุงจรส	ผจก.ผลิตภัณฑ์/บรรณาธิการบริหาร บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด
21. นางสมศรี พรหมรัตน์	บรรณารักษ์ชำนาญการ กลุ่มงานพัฒนาห้องสมุดประชาชน กรุงเทพมหานคร
22. น.ส.สิวาไล ศุภลักษณ์	นักวิเคราะห์งบประมาณชำนาญการ สำนักงบประมาณ
23. นางสุดใจ พรหมเกิด	ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
24. น.ส.หทัยรัตน์ พันตาวงษ์	ประสานงาน/วิชาการ แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
25. นายอนพัทย์ เขียววรรณะ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข
26. นายอภิชาติ ธัญญาหาร	นักวิชาการสถิติชำนาญการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ
27. คุณอรพรรณ หิรัญสิริวัฒน์	นักวิชาการพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาชุมชน
28. นางอัจฉรา จารุวรรณ	บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
29. นางปรียาภา คณิตพันธ์	ผู้อำนวยการกลุ่มติดตามและประเมินผล กลุ่มติดตามและประเมินผล กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
30. นายอนุกูล ใบไกล	ผู้อำนวยการกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
31. น.ส.หทัยรัตน์ จิวจินดา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ กลุ่มแผนงานฯ สำนักงานเลขานุการ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
32. นางขัตติยา ทองทา	บรรณารักษ์ชำนาญการ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อนำเสนอผลการศึกษา
โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผล
การส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

22 พฤศจิกายน 2560

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายละเอียดการนำเสนอ

1. ภาพรวมโครงการ
2. ผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะ

2

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาพรวมโครงการ

วัตถุประสงค์โครงการ

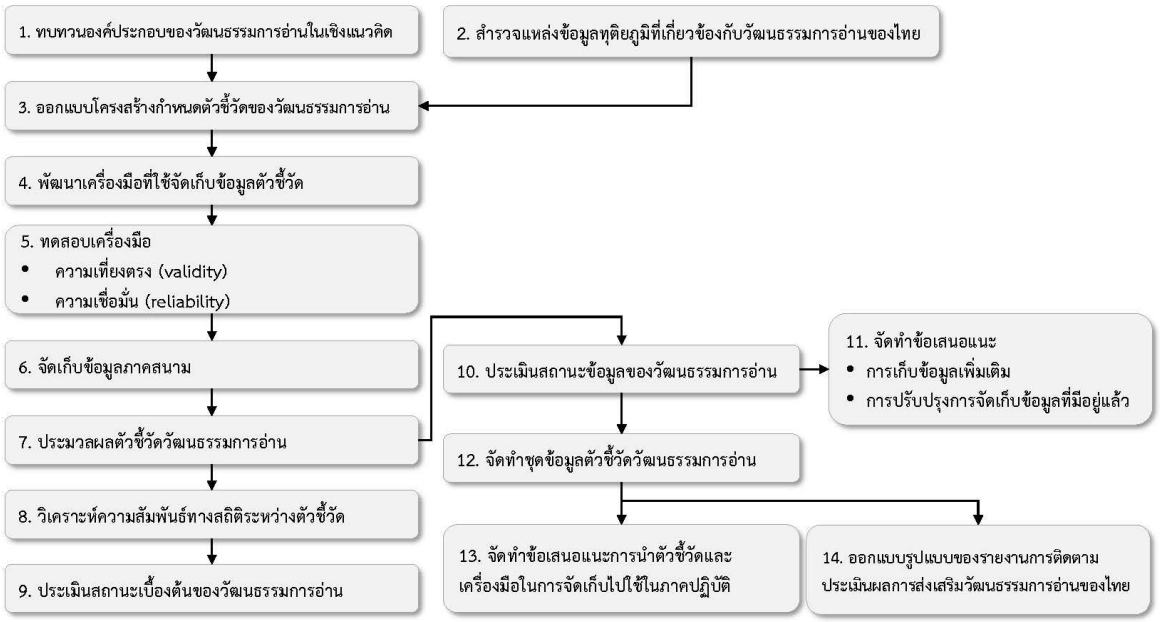
- ❑ พัฒนาโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
- ❑ พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย
- ❑ จัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
- ❑ จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและชุดข้อมูลไปใช้ในภาคปฏิบัติ

3

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาพรวมโครงการ

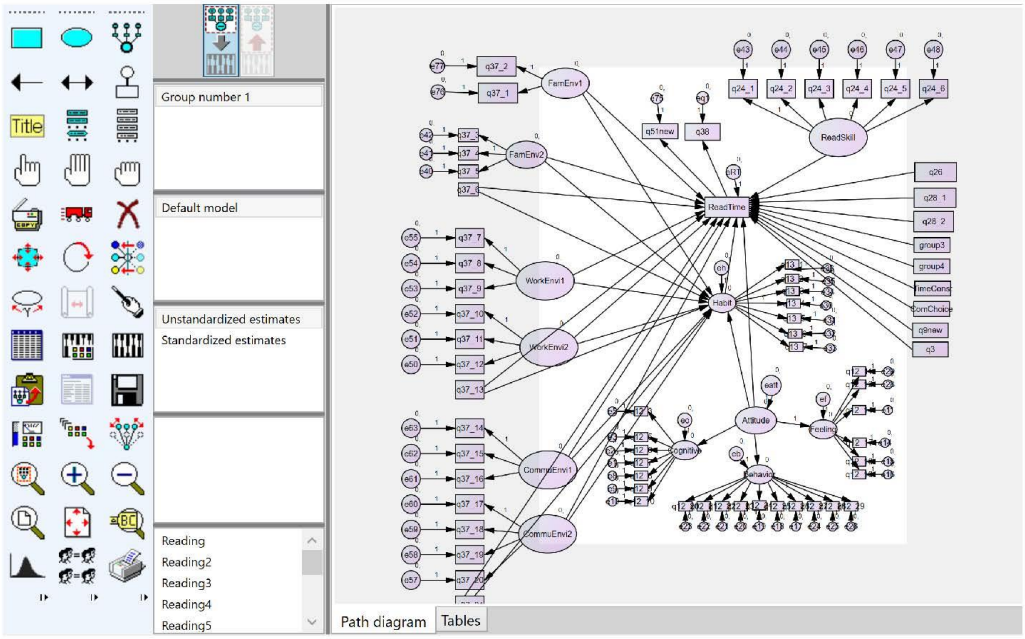
วิธีดำเนินการวิจัย

4

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

เครื่องมือในวิเคราะห์ความสัมพันธ์ : แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM)

5

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายละเอียดการนำเสนอ

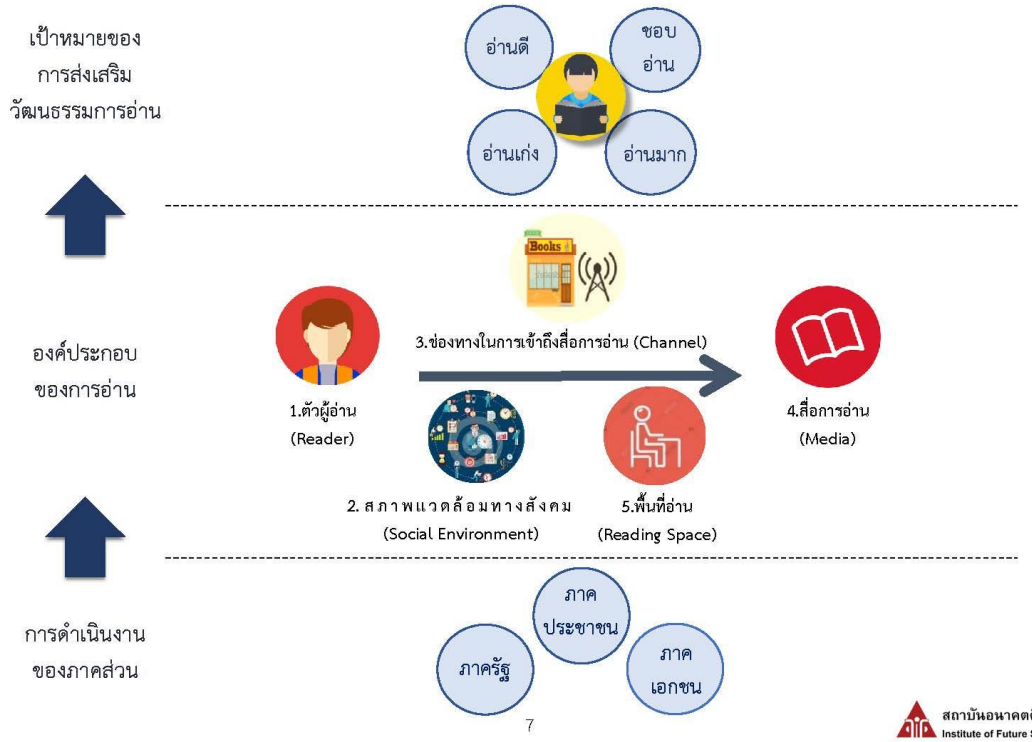
1. ภาพรวมโครงการ
2. ผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะ

6

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมส่งเสริมการอ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ขอบเขตการอ่านและนิยาม

- ขอบเขตการอ่าน ครอบคลุมการอ่านในเวลาว่าง
  - เวลาที่นอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน การนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือการทำการบ้าน รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน
  - ไม่รวม Audio Book และผู้อื่นอ่านให้ฟัง ยกเว้น ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้บกพร่องทางสายตา
  - ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนาและการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล
- สื่อสิ่งพิมพ์ คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น ยกเว้น สมุดภาพระบายสี แบบฝึกหัดและสมุดคัดลายมือ
- สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น
- สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น CD DVD เป็นต้น
- กลุ่มที่สำรวจ (รวม 1,200 ตัวอย่าง)
  - กลุ่มปฐมวัย (ต่ำกว่า 6 ปี) สอบถามจากผู้ปกครอง
  - กลุ่มเด็ก (6-15 ปี) สอบถามจากผู้ปกครอง
  - กลุ่มเยาวชน (15-24 ปี)
  - กลุ่มวัยทำงาน (24-60 ปี)
  - กลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป)

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

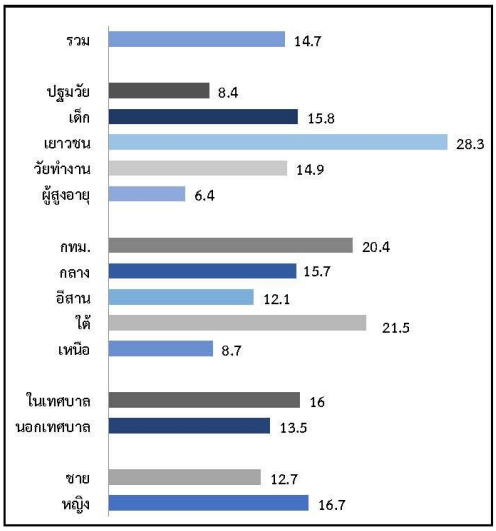
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

อ่านมาก

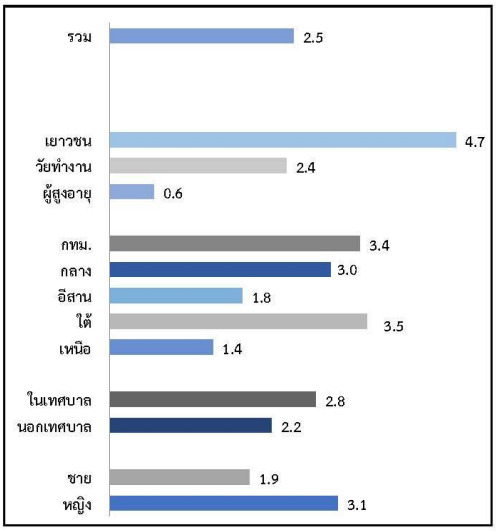
คนไทยอ่านในเวลาว่างเฉลี่ย 14.7 นาทีต่อวัน

- เยาวชนอ่านมากที่สุด ผู้สูงอายุอ่านน้อยที่สุด
- คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป อ่านเฉลี่ย 2.5 หน้า A4 ต่อวัน

เวลาที่ใช้อ่าน (นาทีต่อวัน)

ปริมาณการอ่าน* (หน้าต่อวัน)

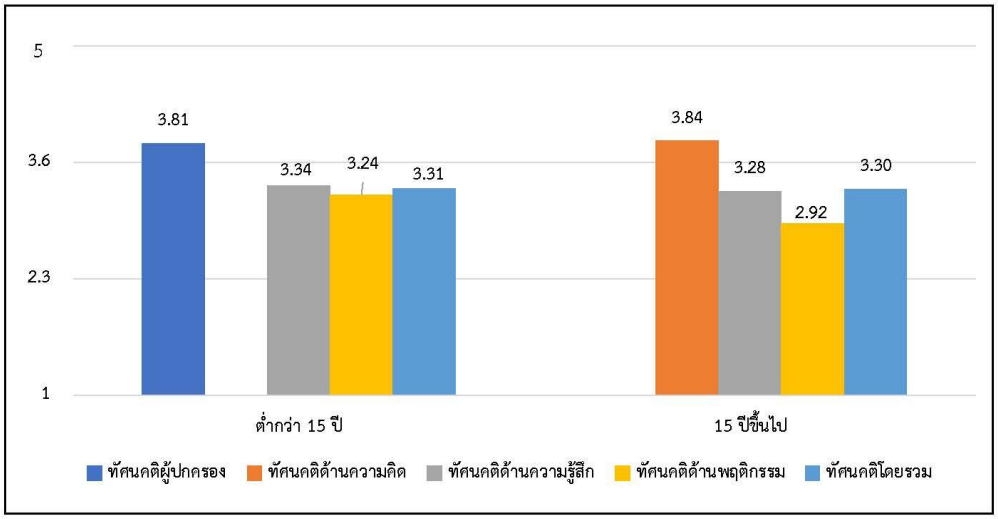
* คำนวณจากการทดสอบความเร็วในการอ่าน ซึ่งทดสอบในกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ชอบอ่าน

คนไทยตระหนักว่าการอ่านดี/มีประโยชน์ แต่รู้สึกไม่ค่อยชอบ และไม่มีพฤติกรรมที่สอดคล้อง

ทัศนคติต่อการอ่าน

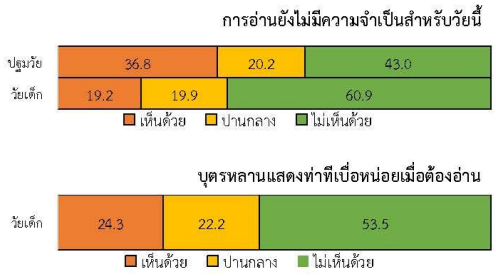
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

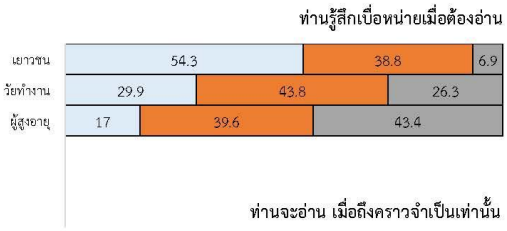
ชอบอ่าน

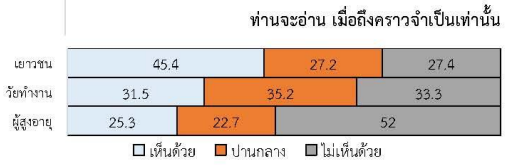
ยังคงมีผู้ปกครองจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นความจำเป็นของการอ่านสำหรับเด็ก เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกไม่ดีต่อการอ่าน

- กลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี
  - ผู้ปกครองส่วนใหญ่ตระหนักคุณค่าของการอ่านที่ทำให้บุตรหลานมีพัฒนาการดีขึ้น และสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน (คะแนนอยู่ในระดับดีขึ้นไป)
  - ผู้ปกครองกลุ่มปฐมวัย ประมาณร้อยละ 36.8 และร้อยละ 19.2 ในกลุ่มเด็ก (6-15 ปี) ยังมองว่า "การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้"
  - ผู้ปกครองในกลุ่มเด็กประมาณร้อยละ 24.3 มองว่าปัจจุบัน "บุตรหลานแสดงท่าทีเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน"

- กลุ่มอายุ 15 ปี ขึ้นไป
  - เยาวชนร้อยละ 54.3 รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน
  - เยาวชนร้อยละ 45.4 จะอ่านเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น

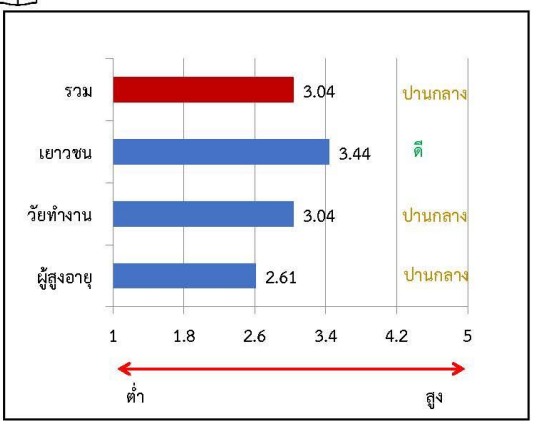

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

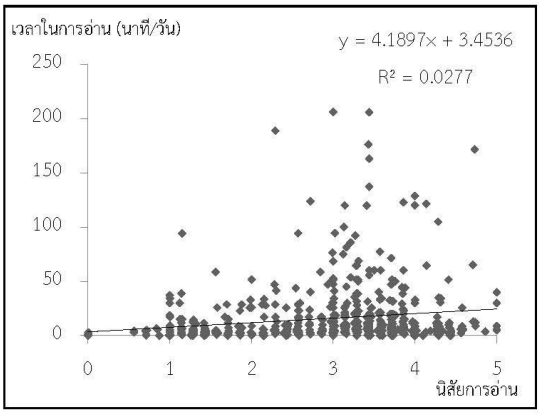
ชอบอ่าน

เยาวชนมีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับดี และมากกว่าวัยทำงานและผู้สูงอายุ ไม่สามารถวัดนิสัยการอ่านจากปริมาณเวลาที่อ่านได้

นิสัยการอ่าน

ความสัมพันธ์: นิสัยการอ่านไม่มีความสัมพันธ์กับเวลาที่อ่าน

จากการทดสอบทางสถิติพบว่า "นิสัยการอ่าน" ไม่มีความสัมพันธ์ กับ "เวลาในการอ่าน" (r=0.143) เนื่องจากปัจจัยด้านอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถอ่านได้ เช่น เวลาว่าง สุขภาพ เป็นต้น

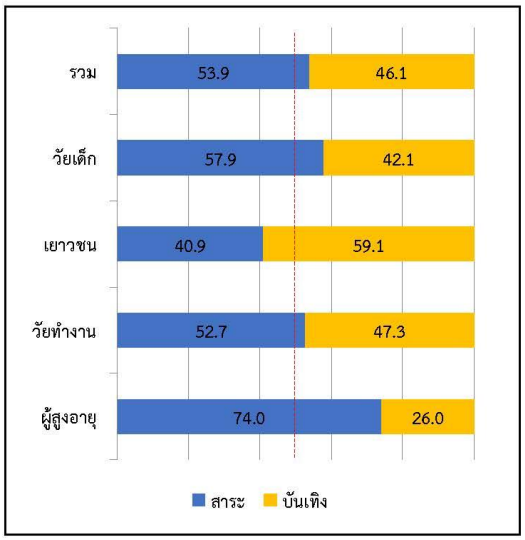
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

อ่านดี

คนไทยอ่านสาระมากกว่าบันเทิงเล็กน้อย ยกเว้นกลุ่มเยาวชน เนื้อหาที่อ่านสอดคล้องกับวัย

สัดส่วนเวลาที่อ่านสาระและบันเทิง (ร้อยละ)

เนื้อหาที่อ่าน

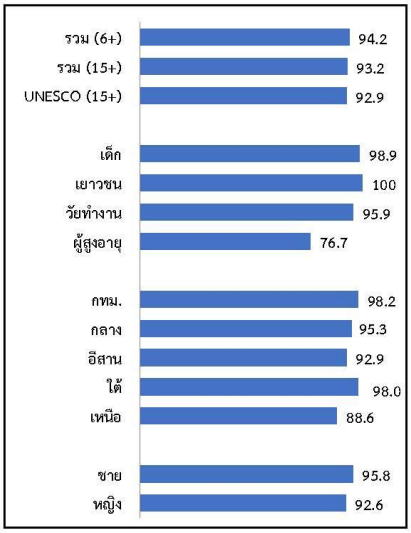
วัยเด็กปฐมวัย	■ การ์ตูน/นิทาน (88.7%)
	■ หนังสือเรียน (54.5%)
	■ ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (44.6%)
เยาวชน	■ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (70.0%)
	■ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (60.2%)
	■ ดารา นักร้อง นักแสดง (28.3%)
วัยทำงาน	■ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (46.0%)
	■ ดารา นักร้อง นักแสดง (40.0%)
	■ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (30.3%)
ผู้สูงอายุวัยต้น	■ สถานการณ์บ้านเมือง (70.0%)
	■ งานอดิเรก (31.6%)
	■ ดารา นักร้อง นักแสดง (27.5%)
ผู้สูงอายุ	■ ศาสนา (50.2%)
	■ สถานการณ์บ้านเมือง (49.4%)
	■ งานอดิเรก (30.6%)

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

อ่านเก่ง

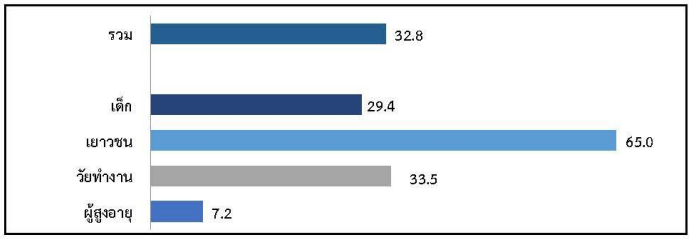
คนไทยอ่านออกร้อยละ 93 กลุ่มผู้สูงอายุและภาคเหนืออ่านออกน้อยที่สุด คนไทยร้อยละ 33 อ่านภาษาอังกฤษออก

ความสามารถในการอ่านออก (Literacy rate)

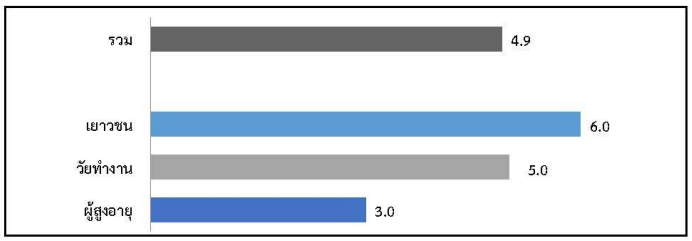

*UNESCO เป็นข้อมูลปี 2015

ร้อยละของประชากรที่อ่านภาษาอังกฤษได้

ความเร็วในการอ่าน (บรรทัด/นาที)

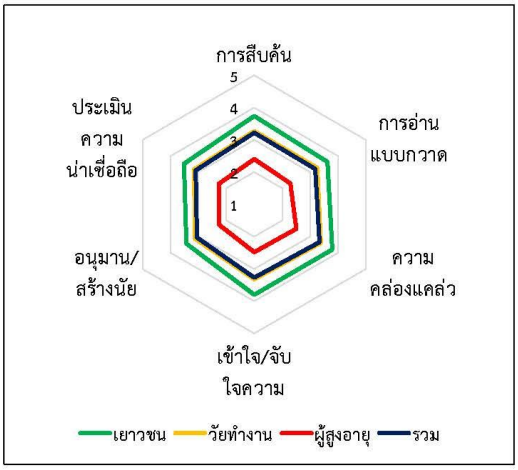
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

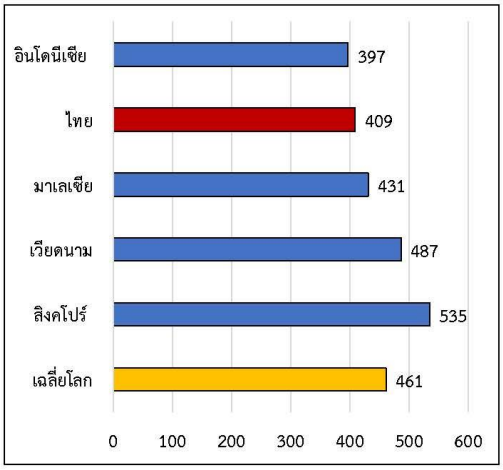
อ่านเก่ง

คนไทยประเมินตนเองว่า มีทักษะการอ่านต่ำในด้านการอนุมาน/สร้างนัย ประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา และการอ่านแบบกวาด ตามลำดับ คะแนน PISA ด้านการอ่านของเด็กไทยได้คะแนนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลกประมาณ 60 คะแนน

สมรรถนะด้านการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

คะแนน PISA ด้านการอ่านปี 2015

15

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ปัจจัยสาเหตุ

16

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่อยากอ่านเพื่อความบันเทิง แต่ยังอ่านเนื้อหาที่มีความจำเป็น

	แรงจูงใจ/สาเหตุที่อ่าน	เนื้อหาที่อ่าน	ประเภทสื่อที่อ่าน
เด็กปฐมวัย	■ เพิ่มพูนความรู้/ ฉลาด/ พัฒนาภาษา (73.4%)	■ การ์ตูน/นิทาน (88.7%)	■ หนังสือภาพสำหรับเด็ก (81.4%)
	■ ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน (45.0%)	■ หนังสือเรียน (54.5%)	■ หนังสือเรียน (59.3%)
	■ ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (39.8%)	■ ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (44.6%)	■ สื่อสังคมออนไลน์ (30.7%)
เด็ก	■ เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน (80.8%)	■ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (70.0%)	■ หนังสือเล่ม (80.3%)
	■ อยากรู้ อยากหาคำตอบ (47.1%)	■ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (60.2%)	■ สื่อสังคมออนไลน์ (50.2%)
	■ อยากได้รางวัล (31.7%)	■ ดารา นักร้อง นักแสดง (28.3%)	■ อื่นๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้าย (21.2%)
เยาวชน	■ เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (67.0%)	■ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (46.0%)	■ สื่อสังคมออนไลน์ (80.5%)
	■ ใช้ในการเรียน (46.2%)	■ ดารา นักร้อง นักแสดง (40.0%)	■ หนังสือเล่ม (53.0%)
	■ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (30.3%)	■ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (30.3%)	■ เว็บไซต์ (32.1%)
วัยทำงาน	■ เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (52.3%)	■ สถานการณ์บ้านเมือง (70.0%)	■ หนังสือพิมพ์ (60.7%)
	■ เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (43.0%)	■ งานอดิเรก (31.6%)	■ สื่อสังคมออนไลน์ (44.7%)
	■ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (35.8%)	■ ดารา นักร้อง นักแสดง (27.5%)	■ หนังสือเล่ม (35.0%)
ผู้สูงอายุ	■ เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (42.2%)	■ ศาสนา (50.2%)	■ หนังสือพิมพ์ (69.0%)
	■ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (38.5%)	■ สถานการณ์บ้านเมือง (49.4%)	■ หนังสือเล่ม (46.4%)
	■ เพื่อความสงบและมีสมาธิ (36.4%)	■ งานอดิเรก (30.6%)	■ นิตยสาร (28.8%)

17

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สาเหตุที่ไม่อ่านและอ่านน้อยเพราะชอบทำอย่างอื่นมากกว่า ไม่มีเวลาอ่าน ไม่ชอบอ่าน ไม่รู้จะอ่านอะไร และอ่านไม่คล่อง

- ปฐมวัย: ผู้ปกครองมองว่าบุตรหลานยังเล็กเกินไปและไม่มีเวลาอ่านให้ฟัง
- ผู้สูงอายุ: สุขภาพไม่ดี

วัย	% ที่ไม่อ่าน/อ่านน้อย	ทัศนคติ	ข้อจำกัดส่วนบุคคล (เวลา,ฐานะ,ร่างกาย)	ทักษะการอ่าน	อื่นๆ
ปฐมวัย	53.9	(1) บุตรหลานยังเล็กเกินไป (67.2%) บุตรหลานชอบทำอย่างอื่นมากกว่า(30.3%)	(2) ไม่มีเวลาอ่านให้ฟัง (38.6%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป(7.9%)	(4) ผู้ปกครองอ่านไม่ออก (15.5%)	(3) หาสื่อการอ่านสำหรับเด็กยาก (20%)
เด็ก	24.5	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (81.3%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (69.2%)	(4) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (4.4%) ไม่มีเวลาอ่าน (2.5%)	(2) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย(29.2%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (18.0%)
เยาวชน	16.4	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (68.9%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (53.1%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (40.6%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป(10.9%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (11.5%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (20.5%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (15.3%)
วัยทำงาน	27.5	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (67.2%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (39.6%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (59.1%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (10.3%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (11.1%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (30.9%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (10.3%)
ผู้สูงอายุ	48.0	(2) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (40.7%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (14.5%)	(1) ไม่มีเวลาอ่าน (39.0%) สุขภาพไม่ดี/พิการ (36.6%)	(3) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (38.0%)	(4) ไม่รู้จะอ่านอะไร (22.8%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (11.4%)
รวม (6 ปีขึ้นไป)	30.3	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (65.8%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (41.9%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (45.0%) สุขภาพไม่ดี/พิการ (10.8%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (8.9%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (18.3%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (26.7%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (9.8%)

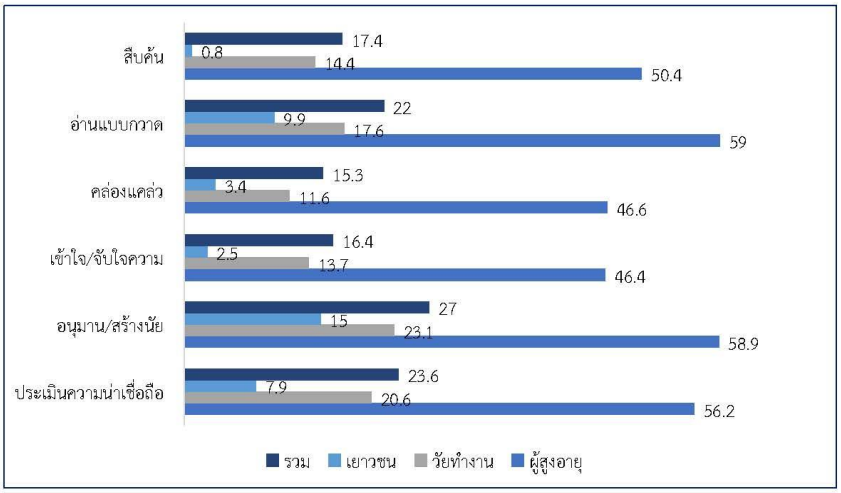
หมายเหตุ: ร้อยละที่แสดงใน () เป็นร้อยละของประชากรทั้งหมดที่ไม่อ่าน และอ่านน้อยเกินไป

18

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยร้อยละ 15 – 27 ประเมินว่าตนมีความสามารถในการอ่านน้อย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ความสามารถในการอ่านส่งผลต่อปริมาณในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ

ร้อยละของประชากรที่ประเมินความสามารถในการอ่านน้อย

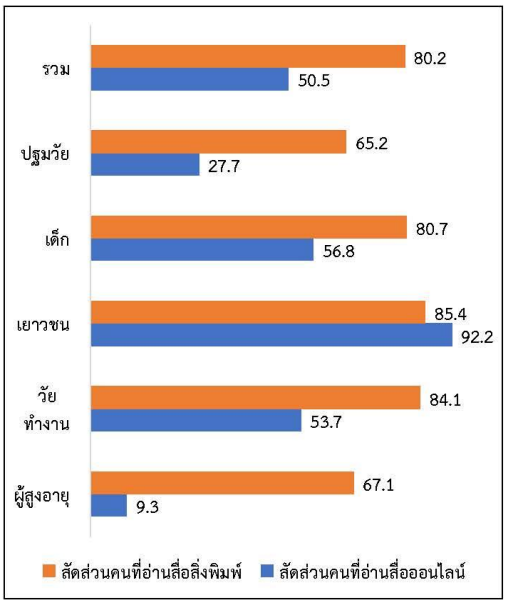

จากการทดสอบทางสถิติพบว่า “ความสามารถในการอ่าน” มี ความสัมพันธ์ทางบวกกับ “เวลาในการอ่าน” อย่างมีนัยสำคัญ โดยความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น 1 ระดับ มีแนวโน้มทำให้ปริมาณเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 5.1 นาทีต่อวัน

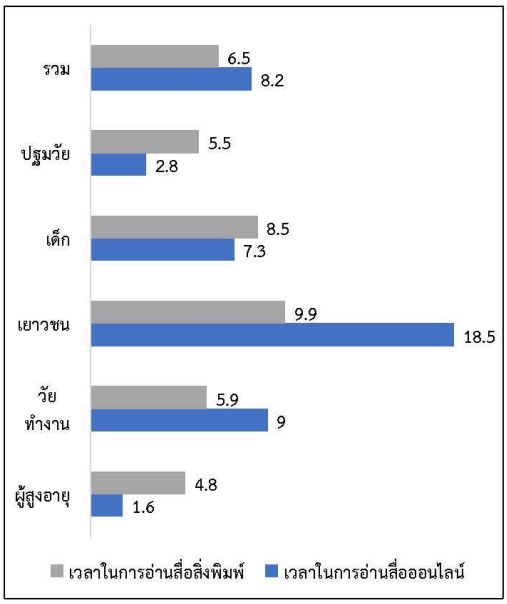
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนอ่านสื่อสิ่งพิมพ์มีจำนวนมากกว่าคนอ่านสื่อออนไลน์ ยกเว้นกลุ่มเยาวชน แต่ใช้เวลาโดยรวมในการอ่านสื่อออนไลน์มากกว่า

สัดส่วนประชากรที่อ่าน จำแนกตามประเภทสื่อ

เวลาที่อ่านจำแนกตามประเภทสื่อ (นาทีต่อวัน)

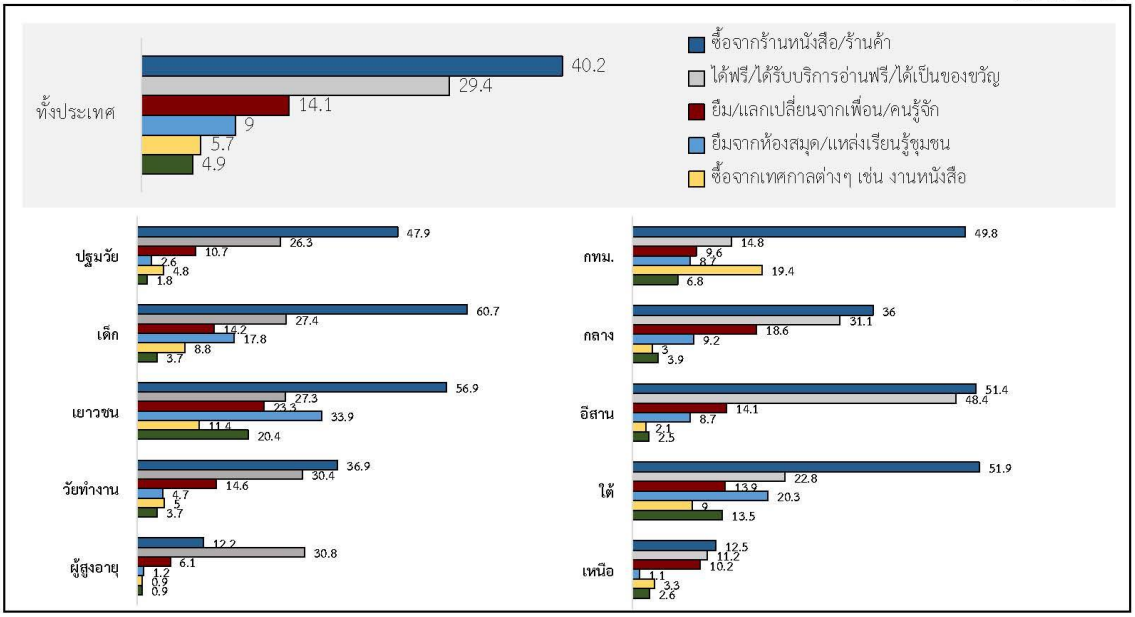
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่เคยรับสื่อสิ่งพิมพ์จากการซื้อในร้านค้า/ร้านหนังสือมากที่สุด รองลงมาคือ ได้ฟรี ยกเว้นเยาวชนที่รองลงมาคือ ห้องสมุด

สัดส่วนประชากรที่ได้ซื้อ/ยืม/เช่าจากช่องทางต่างๆ

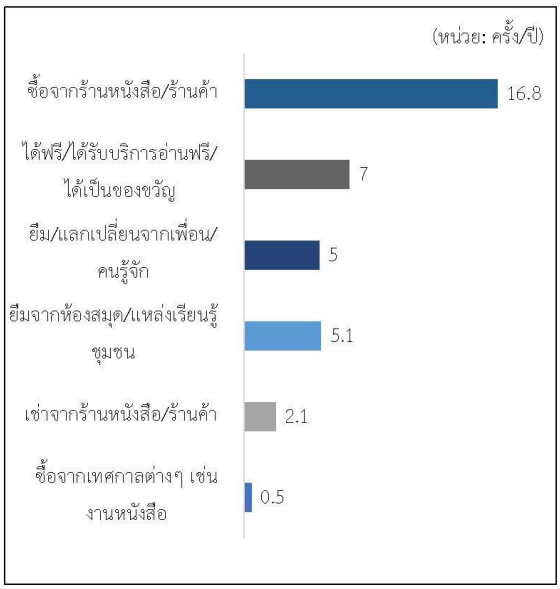
(หน่วย: ร้อยละ)

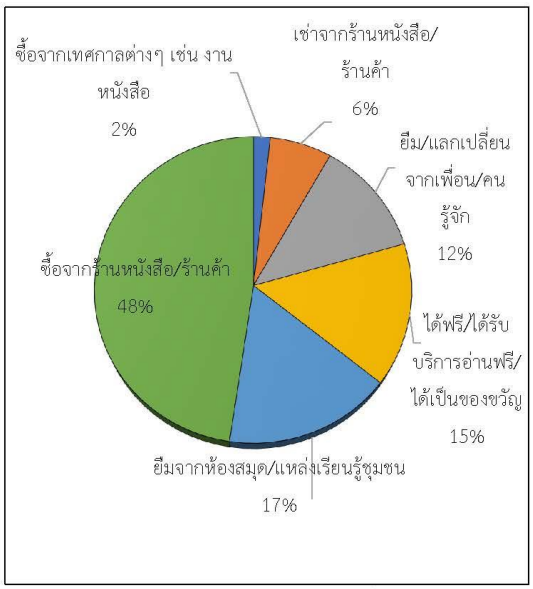
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ความถี่ : คนไทยไปซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือบ่อยครั้งที่สุด รองลงมาคือ ได้ฟรี
สัดส่วนหนังสือ: หนังสือที่คนไทยอ่านส่วนใหญ่มาจากร้านค้า/ร้านหนังสือ รองลงมาคือ ห้องสมุด

ความถี่ในการไปซื้อ/ยืม/เช่า จากช่องทางต่างๆ ในรอบ 1 ปี

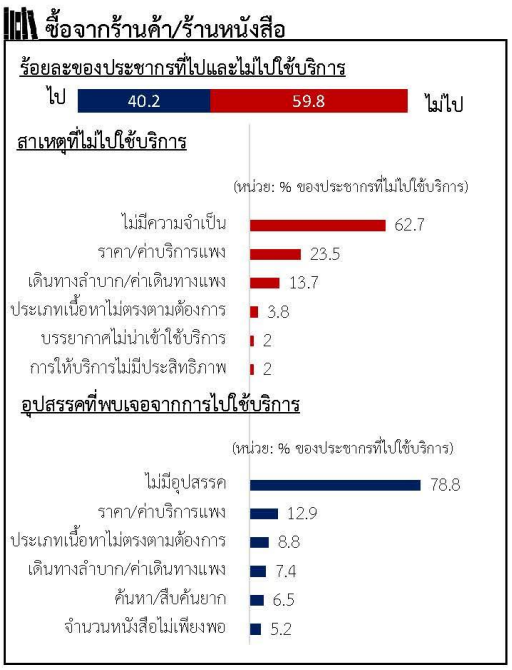
สัดส่วนหนังสือที่ซื้อ/ยืม/เช่า ทั้งหมดใน 1 ปี

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

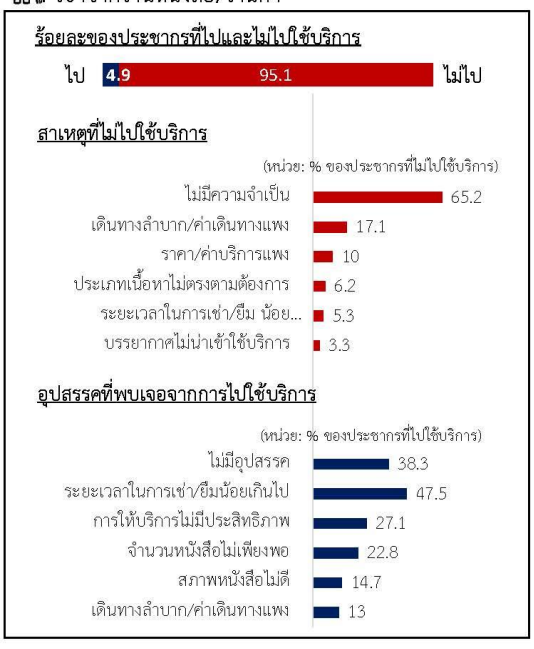
ประเภทซื้อ: สาเหตุที่ไม่ใช้ คือ ไม่มีความจำเป็น ราคาแพง เดินทางลำบาก และประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ
อุปสรรคจากการใช้บริการ คือ ราคาแพง เดินทางลำบาก ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

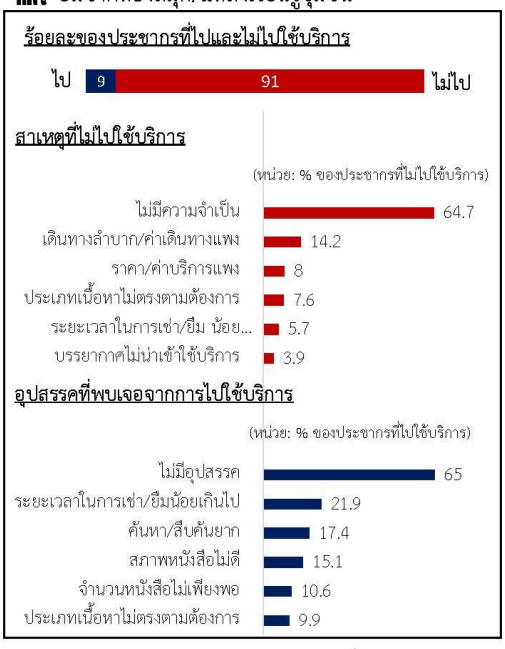

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ประเภทเช่า/ยืม : สาเหตุที่ไม่ใช้คือ ไม่จำเป็น เดินทางลำบาก/ค่าเดินทางแพง ค่าบริการแพง และประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ
อุปสรรคจากการใช้คือ ระยะเวลาเช่า/ยืม น้อย การให้บริการของร้านเช่าไม่มีประสิทธิภาพและจำนวนหนังสือไม่ดี
ห้องสมุดสืบค้นยากและสภาพหนังสือไม่ดี

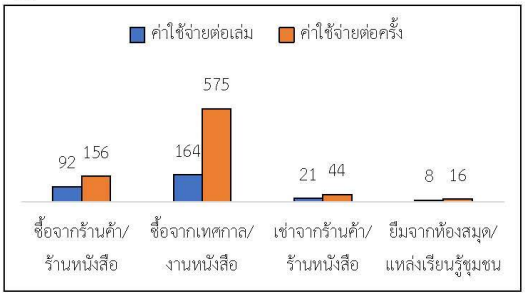

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ห้องสมุดเป็นช่องทางที่ค่าหนังสือถูกที่สุด ระยะทางใกล้ที่สุด และค่าเดินทางถูกที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ คนไทยมีค่าใช้จ่ายสำหรับหนังสือเฉลี่ยปีละ 1,036 บาท/คน

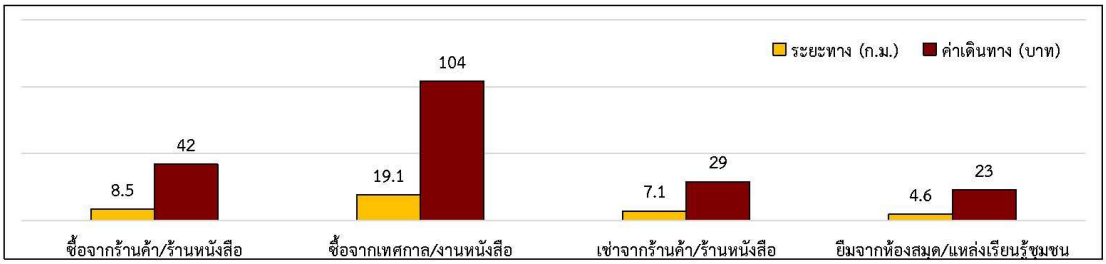
ค่าหนังสือต่อเล่มโดยเฉลี่ย

ค่าหนังสือทั้งปี

- ค่าหนังสือที่ซื้อ/ยืม/เช่า ทั้งปีของคนไทย 70,096 ล้านบาท
  - ซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือ 68,365 ล้านบาท
  - ซื้อจากเทศกาล 1,060 ล้านบาท
  - เช่าจากร้านค้า/ร้านหนังสือ 279 ล้านบาท
  - ยืมจากห้องสมุด 392 ล้านบาท
- คิดเป็นค่าใช้จ่าย 1,036 บาท/คน/ปี

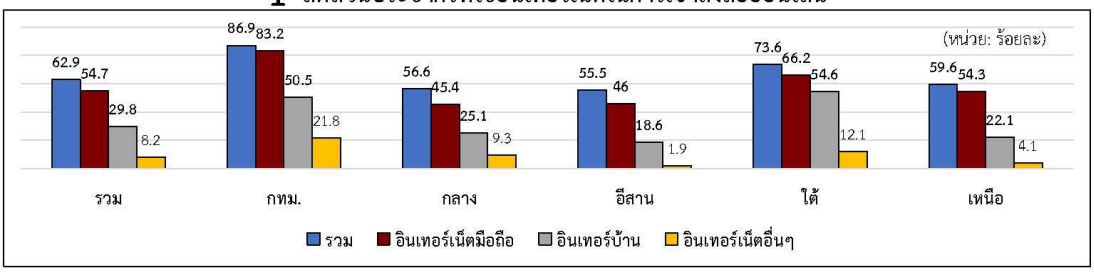
ระยะทางและค่าเดินทางต่อครั้ง

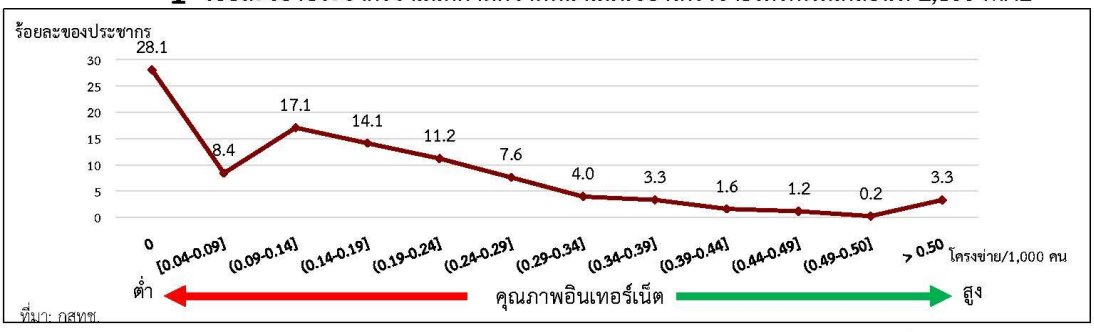
คนไทยร้อยละ 63 ใช้อินเทอร์เน็ต

ร้อยละ 28 ไม่มีโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับต่ออินเทอร์เน็ต

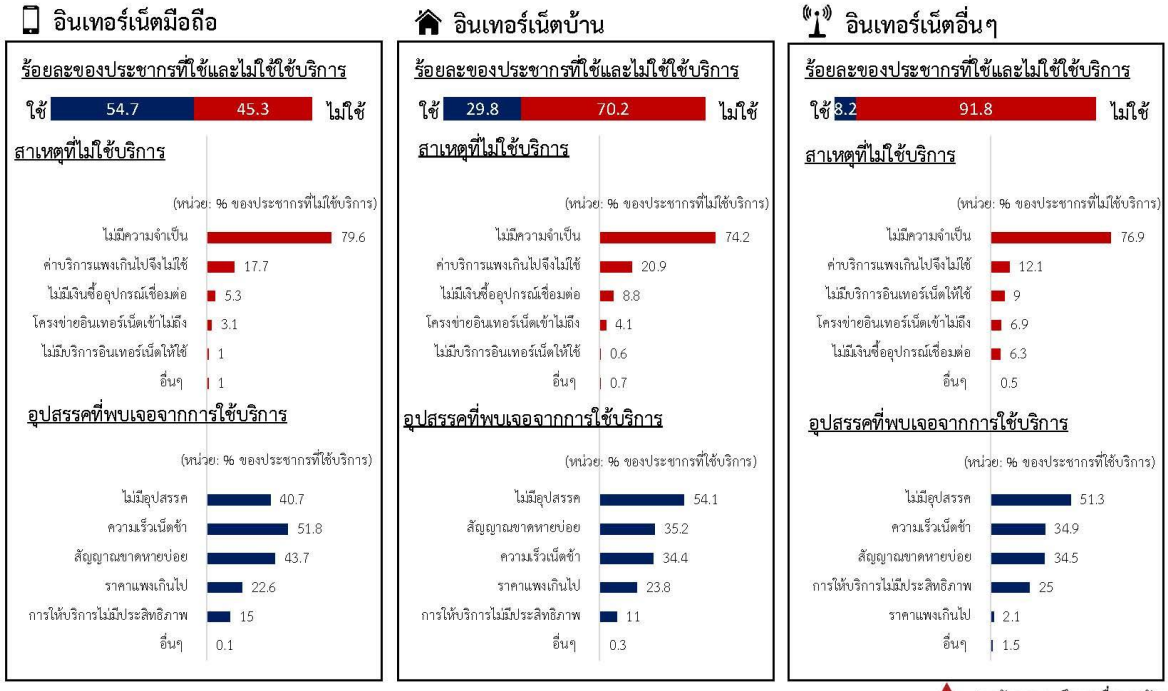
สัดส่วนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงสื่อออนไลน์

ร้อยละของประชากรจำแนกตามความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz

สาเหตุที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตคือ ไม่มีความจำเป็น ค่าบริการแพง ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ โครงข่ายเข้าไม่ถึง ปัญหาที่พบจากการใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่คือ ความเร็วต่ำ สัญญาณขาดหายบ่อย ราคาแพง

27

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อออนไลน์มีราคาแพง

ค่าใช้จ่ายด้านอินเทอร์เน็ต

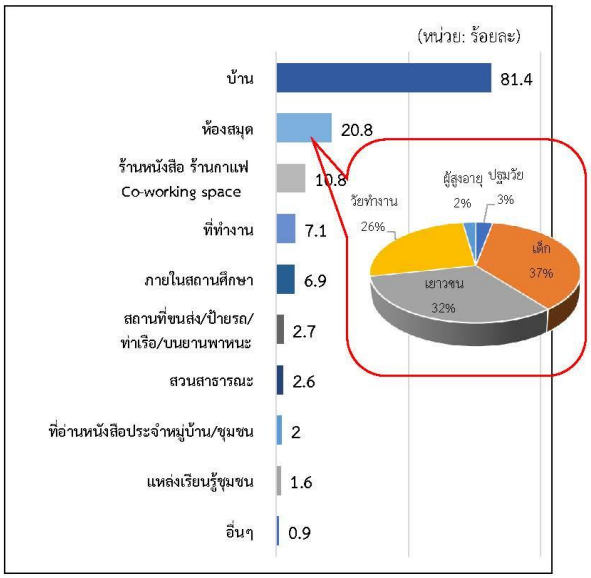
- ค่าอินเทอร์เน็ตบ้าน เฉลี่ยเดือนละ 624 บาท
- ค่าอินเทอร์เน็ตมือถือ เฉลี่ยเดือนละ 355 บาท
- มีประชากรร้อยละ 7.6 ที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์ โดยมีค่าใช้จ่ายประมาณเดือนละ 264.8 บาท
- ร้อยละ 27.8 ของประชากรที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์ ให้ความเห็นว่าค่าเนื้อหาออนไลน์มีราคาสูงเกินไป

28

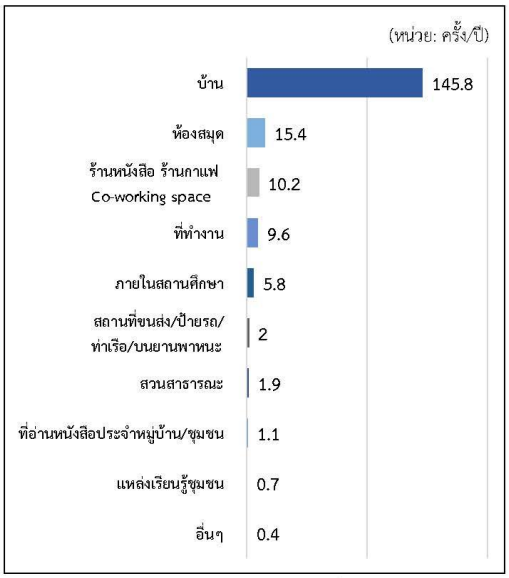
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน รองลงมาคือ ห้องสมุด และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ โดยอ่านที่บ้านเฉลี่ยปีละ 146 ครั้ง

ร้อยละของจำนวนประชากรที่ไปในพื้นที่อ่านรอบ 1 ปี

จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปอ่านรอบ 1 ปี

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ปฐมวัย เด็ก และเยาวชน ส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน ห้องสมุด และสถานศึกษา วัยทำงานและผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน ที่ทำงาน และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ

พื้นที่อ่านที่ประชากรแต่ละวัยไปเป็น 5 อันดับแรก และจำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปใน 1 ปี

➢ กลุ่มปฐมวัย

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (130.7 ครั้ง)
2	ห้องสมุด (8.1 ครั้ง)
3	ภายในสถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุด) (6.5 ครั้ง)
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (1.9 ครั้ง)
5	สวนสาธารณะ (1.5 ครั้ง)

➢ กลุ่มเด็ก

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (188.2 ครั้ง)
2	ห้องสมุด (42.5 ครั้ง)
3	ภายในสถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุด) (11.7 ครั้ง)
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (2.9 ครั้ง)
5	สวนสาธารณะ (2.3 ครั้ง)

➢ กลุ่มเยาวชน

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (153.1 ครั้ง)
2	ห้องสมุด (52.4 ครั้ง)
3	ภายในสถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุด) (24.5 ครั้ง)
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (16.5 ครั้ง)
5	สวนสาธารณะ (7.7 ครั้ง)

➢ กลุ่มวัยทำงาน

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (147 ครั้ง)
2	ที่ทำงาน (15.6 ครั้ง)
3	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (12.5 ครั้ง)
4	ห้องสมุด (4.9 ครั้ง)
5	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (2.4 ครั้ง)

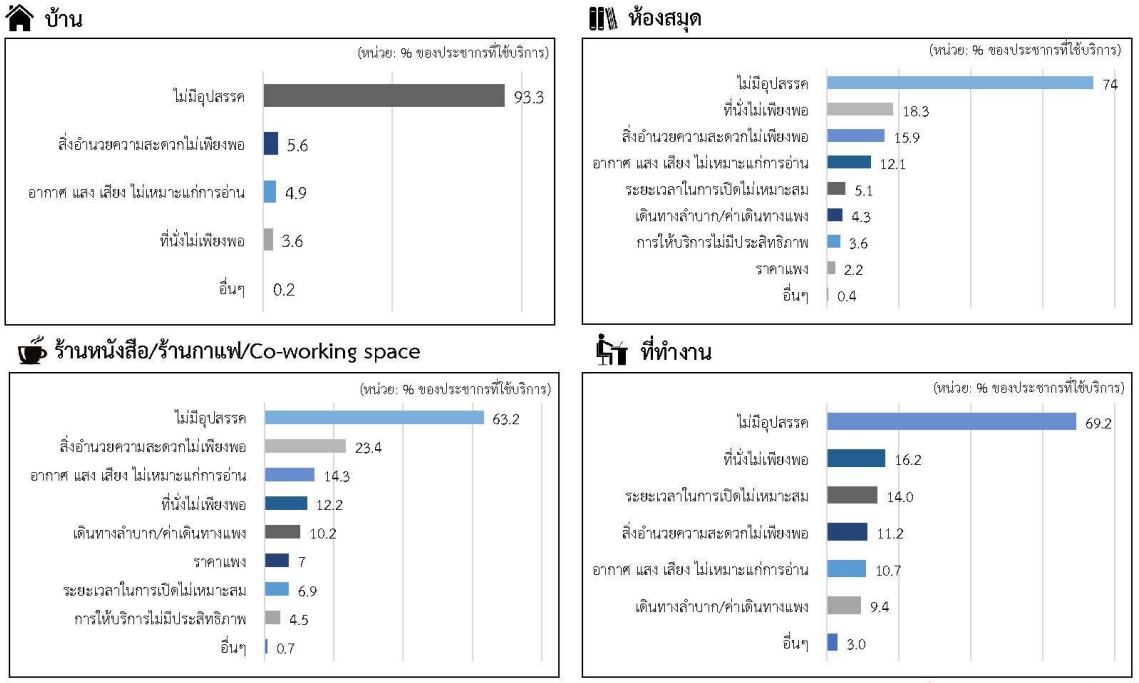
➢ กลุ่มผู้สูงอายุ

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (92.4 ครั้ง)
2	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (8.3 ครั้ง)
3	ที่ทำงาน (2.8 ครั้ง)
4	ห้องสมุด (2.4 ครั้ง)
5	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (2 ครั้ง)

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

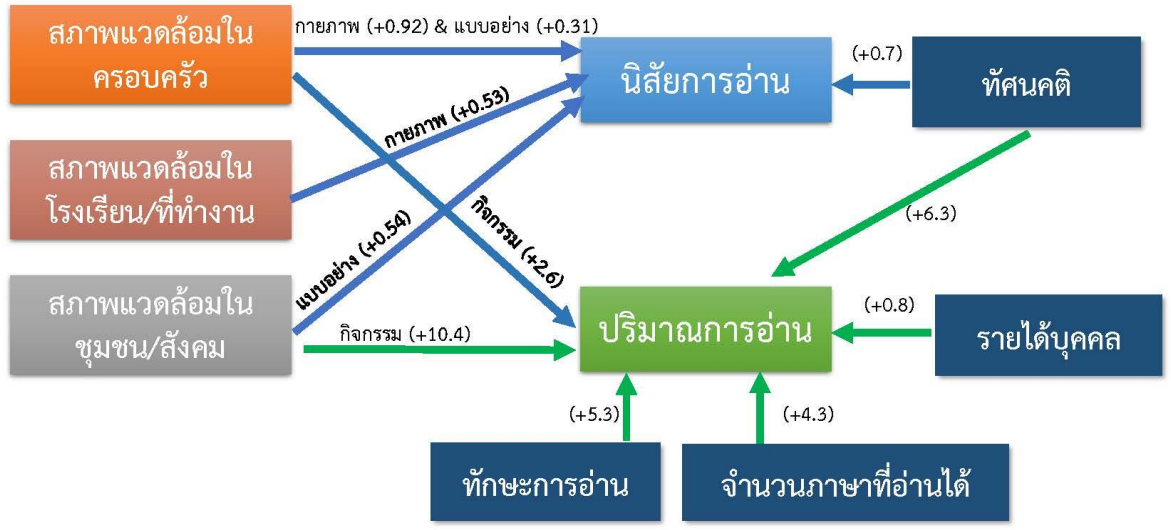
พื้นที่อ่านส่วนใหญ่ไม่มีอุปสรรค สำหรับอุปสรรคที่พบคือ ที่นั่งไม่พอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน

31

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สภาพแวดล้อมกายภาพและแบบอย่างบุคคล ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน
กิจกรรมส่งเสริมการอ่านส่งผลต่อปริมาณการอ่านเท่านั้น

32

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งเสริมการอ่าน แต่สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม ที่ส่งเสริมการอ่านยังน้อย

	สภาพแวดล้อมในครอบครัว	% ที่มี	ผลต่อเวลา	ผลต่อนิสัย	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน	% ที่มี	ผลต่อเวลา	ผลต่อนิสัย	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม	% ที่มี	ผลต่อเวลา	ผลต่อนิสัย
กายภาพ	- มีสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่าน	83.3		✓	- มีห้องสมุดหรือที่อ่านให้บริการ	38.4		✓	- มีห้องสมุดหรือที่อ่านให้บริการ	12.6		
	- มีหนังสือหลากหลาย	72.6		✓	- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	42.8		✓	- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	12.5		
					- มีหนังสือหลากหลาย	37.8		✓	- มีหนังสือหลากหลาย	13.3		
กิจกรรม	- ส่งเสริมให้อ่าน	67.6	✓		- มีกิจกรรมส่งเสริม	28.6			- มีกิจกรรมส่งเสริม	10.4	✓	
	- กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ	68.7	✓		- กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ	28.9			- กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ	10	✓	
	- ให้คำแนะนำ	70.4	✓		- ให้คำแนะนำ	33.1			- ให้คำแนะนำ	7.1	✓	
									- มีกิจกรรมส่งเสริมด้านวัฒนธรรม	12.5	✓	
แบบอย่าง	- มีแบบอย่าง	55.4		✓	- มีแบบอย่าง	28.6			- มีแบบอย่าง	6.9		✓

33

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ผลการดำเนินงานด้านกิจกรรมการอ่าน

34

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่านมีร้อยละ 26.5

ประชากรในวัยเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษามากที่สุด

ประชากรในวัยทำงานเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมของภาคประชาชน

ประชากรในวัยเกษียณเข้าร่วมกิจกรรมของภาคประชาชนมากที่สุด

สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน

ดัชนีวัดการเข้าร่วมกิจกรรม	ปฐมวัย	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	รวม
สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน	22.2%	46.9%	39.7%	22.4%	11.4%	26.5%
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี	0.4	0.9	0.7	0.4	0.2	0.5
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี เฉพาะคนที่เข้าร่วม	1.6	1.9	1.8	2.0	1.7	1.9
หน่วยงานที่เข้าร่วม*						
- ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	4.2%	3.3%	4.0%	8.6%	9.0%	6.2%
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.6%	1.2%	4.1%	4.6%	16.8%	4.1%
- สถานศึกษา	85.3%	95.5%	82.8%	47.1%	16.1%	66.2%
- ภาคเอกชน	4.8%	0.0%	4.3%	12.5%	8.5%	7.2%
- ภาคประชาชน	3.0%	0.0%	2.4%	27.2%	47.5%	15.8%
- อื่นๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์	1.1%	0.0%	2.3%	0.0%	2.1%	0.5%

*ร้อยละของประชากรที่มีการระบุว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมใน 1 ปีที่ผ่านมา

สรุปข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษา

❑ ภาพรวม

- สาเหตุที่ทำให้คนไทยส่วนใหญ่อ่านน้อยคือ
  - ด้านทัศนคติ ได้แก่ ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า ไม่ชอบอ่าน ไม่สนใจ
  - ข้อจำกัด ได้แก่ ไม่มีเวลาอ่าน สุขภาพ (ผู้สูงอายุ)
  - ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ
- ปัญหาด้านสื่อการอ่านคือ เดินทางลำบาก สื่อมีราคาแพง ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ
- ร้านหนังสือเป็นช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านที่เลือกใช้มากที่สุด รองลงมาคือ ได้ฟรี/ได้เป็นของขวัญ ยืม/แลกเปลี่ยนกับเพื่อนหรือคนรู้จัก และห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน
- คนไทยส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน สำหรับวัยเรียนรองลงมาคือ ห้องสมุดและสถานศึกษา สำหรับวัยทำงานและผู้สูงอายุรองลงมาคือ ที่ทำงานและร้านกาแฟ
- ห้องสมุดมีบทบาทสำคัญสำหรับกลุ่มวัยเรียน แต่ยังมีบทบาทน้อยในกลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุ ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งกระจายสื่อและพื้นที่อ่าน เพราะไม่มีความจำเป็น เดินทางลำบาก และเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

สรุปข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษา

- ภาพรวม
  - ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ยังมีราคาแพง บางส่วนยังเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต
  - คนไทยส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งเสริมการอ่าน แต่สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม ที่ส่งเสริมการอ่านยังน้อย
  - นิสัยการอ่านไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่าน
  - ปัจจัยที่มีผลต่อนิสัยการอ่านคือ ทัศนคติ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพในครอบครัว/โรงเรียน/ที่ทำงาน การมีบุคคลต้นแบบในครอบครัว/ชุมชน/สังคม
  - ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการอ่านคือ ทัศนคติ กิจกรรมในครอบครัว/ชุมชน/สังคม จำนวนภาษาที่อ่านได้ ทักษะการอ่าน สถานะทางรายได้

สรุปข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษา

- กลุ่มปฐมวัย: ผู้ปกครองเห็นคุณค่าการอ่านดี แต่บางส่วนยังมองว่าเด็กยังเล็กเกินไป ส่งผลให้พฤติกรรมการอ่านน้อย รวมทั้งผู้ปกครองไม่มีเวลาอ่านให้ฟังและหาสื่อการอ่านสำหรับเด็กยาก
- กลุ่มเด็ก: ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าอ่าน ไม่ชอบ ไม่สนใจ และบางส่วนรู้สึกเบื่อหน่ายที่ต้องอ่าน รวมทั้งผู้ปกครองบางส่วนมองว่าการอ่านยังไม่จำเป็นสำหรับบุตรหลาน
- กลุ่มเยาวชน: เป็นกลุ่มที่อ่านมากที่สุด แต่ยังมีสัดส่วนเยาวชนที่รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน และอ่านเฉพาะที่จำเป็นค่อนข้างสูง เนื้อหาที่อ่านส่วนใหญ่เป็นบันเทิงมากกว่าสาระและอ่านบนอินเทอร์เน็ตมากกว่าหนังสือ
- กลุ่มวัยทำงาน: อุปสรรคสำคัญคือ ไม่มีเวลาอ่าน ส่วนใหญ่อ่านสถานการณ์บ้านเมือง งานอดิเรก ดารา/นักร้อง/นักแสดง ซึ่งติดตามทั้งในหนังสือพิมพ์และบนสื่อสังคมออนไลน์
- กลุ่มผู้สูงอายุ: มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ อ่านไม่คล่อง ส่วนใหญ่อ่านศาสนา

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายละเอียดการนำเสนอ

1. ภาพรวมโครงการ
2. ผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะ

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน

1) **ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงหนังสือที่ตรงกับความสนใจ**
   - พัฒนาแหล่งจัดหาและกระจายหนังสือให้ประชาชนนำกลับไปอ่าน ได้อย่างสะดวก
     - จัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของประชาชน
     - เดินทางสะดวก ยืมและคืนที่ใดก็ได้ เช่น ตั้งอยู่บนเส้นทางการเดินทางของประชาชน ศูนย์กลางชุมชน โดยเน้นใช้ช่องทางที่มีอยู่แล้วในชุมชนเพื่อลดต้นทุน
     - ห้องสมุดควรเน้นบทบาทในการจัดหาและเป็นแหล่งกระจายหนังสือให้ประชาชนนำกลับไปอ่าน มากกว่าการเป็นพื้นที่อ่าน
       - พัฒนาฐานข้อมูลห้องสมุดให้เชื่อมต่อกันเพื่อรองรับการหมุนเวียนหนังสือระหว่างห้องสมุด
       - เน้นการลงทุนในการจัดหาและกระจายหนังสือมากกว่าการก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้าง
   - ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีความสนใจเดียวกัน เพื่อนำหนังสือที่มีมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน ทำให้ต้นทุนการเข้าถึงสื่อการอ่านลดลงและตรงกับความสนใจ

2) **ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน**
   - ค้นหาบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการอ่าน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในสังคม
   - กำหนดมาตรฐานปริมาณเวลาที่ประชาชนแต่ละช่วงวัยควรใช้ในการอ่านหนังสือ เพื่อสร้างเป้าหมายในการเพิ่มปริมาณการอ่านของบุคคล
   - ส่งเสริมให้พ่อแม่และครูเข้าใจวิธีการจูงใจเด็กและเยาวชนให้สนใจการอ่านหนังสือมากกว่าการใช้วิธีบังคับ
   - ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนอ่านหนังสือจากระดับที่ง่ายไปสู่ระดับที่ยากขึ้นตามความเหมาะสมของทักษะการอ่านที่มี

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน

3) **เพิ่มโอกาสให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยเข้าถึงสื่อการอ่านมากขึ้น**
   - ภาครัฐใช้งบประมาณอุดหนุน
     - การจัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของประชาชน
     - สร้างแหล่งกระจายหนังสือในพื้นที่ชุมชนที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย โดยให้มีการหมุนเวียนหนังสืออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยและลดต้นทุนในการจัดหาสื่อการอ่าน
   - ส่งเสริมการผลิตหนังสือฉบับราคาถูก
   - ส่งเสริมให้เข้าถึงอินเทอร์เน็ต

4) **ส่งเสริมการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่นๆ**
   - สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่นๆ เช่นจัดสถานที่และเวลาในการอ่านหนังสือในที่ทำงานให้คนทำงาน ปรับปรุงสถานที่สาธารณะให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน
   - ส่งเสริมให้การอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ขณะเดินทาง ก่อนนอน ขณะรอ เป็นต้น

5) **ส่งเสริมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหนังสือ**
   - ส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ (Platform) ในการรีวิวหนังสือจากผู้อ่าน เพื่อเพิ่มแหล่งข้อมูลและสร้างความสนใจ สำหรับการเลือกซื้อ เลือกอ่าน ของผู้อ่าน
   - สนับสนุนกิจกรรมการโฆษณาหนังสือที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นผ่านช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน แค็ตตาล็อกหนังสือ

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน

6) **พัฒนาการสอนและการประเมินทักษะการอ่าน**
   - บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาทักษะการอ่านที่ครบทุกมิติไว้ในหลักสูตรการศึกษา เช่น การอ่านเร็ว การสร้างนัย การประเมินความน่าเชื่อถือ การอ่านแบบกวาด การอ่านแบบข้าม
   - ส่งเสริมให้มีการจัดสอบมาตรฐานการอ่านที่ใช้ในการทำงาน

7) **เพิ่มความหลากหลายและคุณภาพของเนื้อหา**
   - แปลหนังสือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย เพื่อเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหา
   - ส่งเสริมการประกวดงานเขียนให้ครอบคลุมประเภทเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้น และมีหลายระดับ เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ นักเขียนหน้าใหม่ นักเขียนมืออาชีพ
   - ส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานวิชาชีพของบรรณาธิการ นักเขียน เพื่อสร้างกลไลในการผลิตหนังสือที่มีคุณภาพทั้งเนื้อหาและรูปแบบสื่อการอ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะในจัดเก็บข้อมูล

1) **พัฒนาแบบสำรวจการอ่านของประชาชนให้ครอบคลุมมากขึ้น** เช่น การวัดทัศนคติ นิสัยการอ่าน สภาพแวดล้อมการอ่าน ช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน แยกประเภทหนังสือพิมพ์และหนังสือเล่มในการวัดการเข้าถึงสื่อการอ่าน เป็นต้น

2) **จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของหน่วยงานต่างๆ ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน มีความเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ผลกระทบต่อสถานการณ์อ่านของประเทศโดยรวม**

3) **จัดทำฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการอ่านทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบปริมาณ คุณภาพ การกระจายตัวในแต่ละพื้นที่และนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย** เช่น พื้นที่อ่าน ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น
   - ประสานการจัดเก็บข้อมูลของห้องสมุดต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานะของโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมของประเทศ หรือในระดับย่อยต่างๆ เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค เป็นต้น

4) **จัดทำการสำรวจทักษะการอ่านของคนไทยโดยวิธีทดสอบ (test) เพื่อให้ทราบสถานะความสามารถในการอ่านที่แท้จริงจำแนกตามวัย**

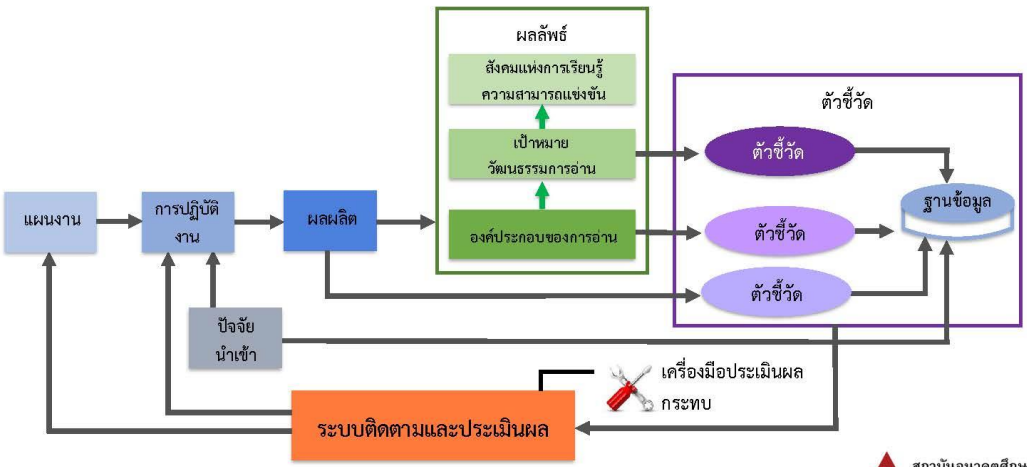
5) **พัฒนาเครื่องมือในการวัดระยะเวลาและเนื้อหาที่อ่านให้มีความแม่นยำมากกว่าปัจจุบัน**
   - การอ่านบนสื่อออนไลน์ ทั้งปริมาณเวลาและเนื้อหา
   - ปริมาณเนื้อหาในสื่อสิ่งพิมพ์

43

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

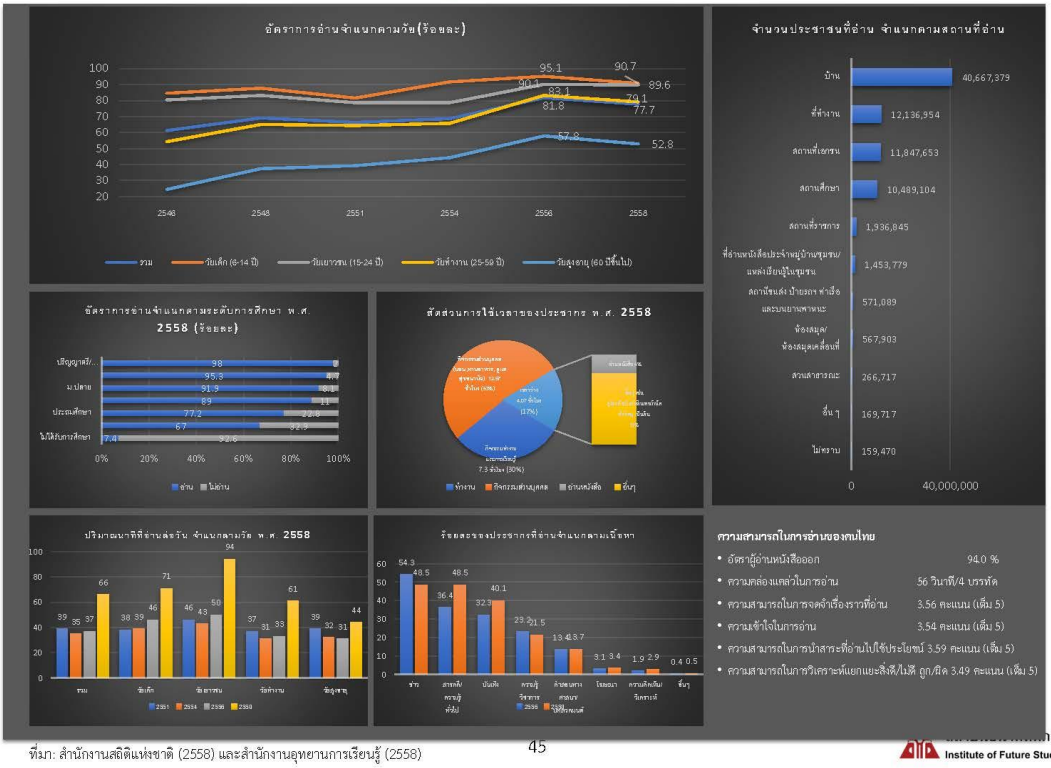
1) กระจายความรับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2) จัดทำรายงานสถานการณ์การอ่านของประเทศประจำปี
3) สร้างระบบในการนำตัวชี้วัดไปติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนงานหรือการปฏิบัติ
4) จัดทำฐานข้อมูลตัวชี้วัดที่สาธารณะเข้าถึง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เช่น นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานผู้ปฏิบัติ เป็นต้น

44

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอตัวชี้วัด

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) และสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (2558)

45

ตัวอย่างฐานข้อมูล

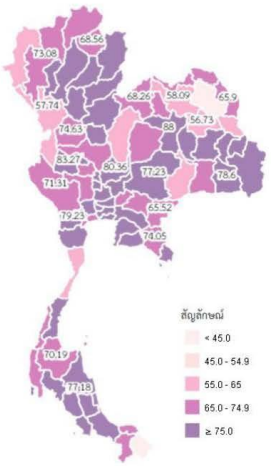
ช่วงวัย	พื้นที่	รายได้	ระดับการศึกษา	....

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	ประถม	มัธยม	มหาวิทยาลัย	ทำงาน	เกษียณอายุ
ตัวผู้อ่าน						
ทัศนคติต่อการอ่าน	2.27	3.27	3.80	4.07	1.93	3.53
ค่านความคิด/ความเชื่อ	3.20	3.00	2.20	3.40	1.00	4.40
ค่านความรู้สึก	1.60	4.80	5.00	5.00	2.40	2.40
ค่านพฤติกรรม	2.00	2.00	4.20	3.80	2.40	3.80
นิสัยการอ่าน	4.60	1.00	4.20	2.60	1.00	5.00
สัดส่วนประชากรคนที่อ่าน	80.00	53.00	73.00	71.00	100.00	64.00
เวลาในการอ่าน (นาที/วัน)	67.25	46.50	43.25	71.25	33.00	57.75
สื่อสิ่งพิมพ์	28.25	29.50	21.50	39.75	18.00	35.75
สื่อออนไลน์	39.00	17.00	21.75	31.50	15.00	22.00
ปริมาณการอ่าน (บรรทัด/วัน)	19.2	14	12.8	12.6	12.8	14
สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน	81.00	59.00	50.00	82.00	96.00	92.00
ทักษะการอ่าน						
สัดส่วนประชากรที่อ่านออกเสียงได้	30.00	40.00	93.00	93.00	94.00	98.00
ความเร็วในการอ่าน (บรรทัด/นาที)	3.00	2.20	4.60	4.60	2.20	4.80
ความสามารถในการจับใจความสำคัญ	3.40	1.20	2.80	4.60	2.40	3.20
สัดส่วนประชากรที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษ	30	40	60	70	75	40
ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน						
ต้นทุนในการเข้าถึงช่องทางของประชาชน						
ค่าเดินทาง	131.4	139.2	175.4	56.2	195.8	160.4
ระยะเวลาในการเดินทาง	56.60	54.40	39.60	42.80	32.60	51.60
สัดส่วนประชากรที่มีปัญหาในการเข้าถึงช่องทาง	40.00	33.50	24.00	47.00	34.50	44.50
สื่อสิ่งพิมพ์	48.00	45.00	21.00	47.00	40.00	43.00
สื่อออนไลน์	32.00	22.00	27.00	47.00	29.00	46.00
ปริมาณช่องทางในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์	3000	3000	3000	3000	3000	3000
ดัชนีการวัดการกระจายตัวของช่องทาง	0.224	0.794	0.184	0.142	0.754	0.81
สื่อการอ่าน						
ค่าใช้จ่ายสำหรับสื่อการอ่าน	233.4	302.4	180.6	347	256.2	350.2
สื่อสิ่งพิมพ์	170.6	159	78.8	156	64.6	179.4
สื่อออนไลน์	62.8	143.4	101.8	191	191.4	170.8
คุณภาพสื่อสิ่งพิมพ์	2.00	2.50	3.10	3.30	3.10	4.30
คุณภาพด้านเนื้อหา	1.60	4.00	4.50	2.20	1.20	4.40
คุณภาพด้านรูปแบบการนำเสนอ	2.40	1.00	1.60	4.40	5.00	4.20
พื้นที่อ่าน						
ต้นทุนในการเข้าใช้พื้นที่อ่าน						
ค่าเดินทาง	72.2	103	99.6	60.4	94	174.4
ระยะเวลาในการเดินทาง	39.00	56.80	58.20	56.40	52.80	34.20
อัตราค่าเข้าใช้บริการ	59.6	171.8	176	67.4	101.8	64.4
สัดส่วนประชากรคนที่มีปัญหาในการเข้าถึงพื้นที่อ่าน	35.00	43.00	22.00	33.00	28.00	46.00
ปริมาณพื้นที่อ่าน	10000	10000	10000	10000	10000	10000
ดัชนีการวัดการกระจายตัวของพื้นที่อ่าน	0.987	0.655	0.215	0.74	0.404	0.996
ปริมาณห้องสมุด	1000	1000	1000	1000	1000	1000
คุณภาพห้องสมุด	3.33	3.33	2.40	2.47	1.40	3.33
คุณภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	2.60	3.80	2.40	1.00	1.00	1.60
คุณภาพด้านการให้บริการ	2.60	5.00	3.40	4.20	1.40	3.60
คุณภาพด้านสถานที่ตั้ง	4.80	1.20	1.40	2.20	1.80	4.80
จำนวนผู้เข้าใช้บริการห้องสมุด	72708	30870	87196	82631	44461	46091

*ค่าตัวแปรในตารางเป็นค่าสมมติ

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

สถิติเวลาในการอ่านของคนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไป

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ภาพบรรยากาศการประชุม

สรุปการสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการศึกษา
โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย
วันศุกร์ที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2560 เวลา 9.00-12.00 น.
ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค

สรุปความคิดเห็นที่ผู้เข้าร่วมประชุมมีต่อโครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

1. **ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างตัวชี้วัด**
    - โครงสร้างตัวชี้วัดควรมีความสอดคล้องกับสถานการณ์การอ่านในปัจจุบัน จากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมประชุมพบว่าคนจำนวนมากหันมาอ่านสื่อออนไลน์บนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น และมีช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านใหม่ๆ เช่น การสั่งซื้อหนังสือผ่านร้านค้าออนไลน์ การจ่ายเงินเพื่ออ่านนิยายทีละบท ขณะที่บางช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านค่อยๆสูญหายไป เช่น การเช่าหนังสือ การอ่านนิตยสารรายเดือน จึงเสนอให้ทำตัวชี้วัดที่ครอบคลุมรูปแบบการอ่านและช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่านที่เปลี่ยนไป
    - ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านสื่อออนไลน์ของทุกช่วงวัย ว่าผู้อ่านแต่ละวัยอ่านในเวลาใด สถานที่ใด เนื้อหาที่อ่านน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่
    - การวัดการอ่านในเวลาว่างน่าจะวัดการอ่านหนังสือที่ไม่ใช่ตำราเรียน เนื่องจากการอ่านตำราเรียนอาจจะเป็นการอ่านจากความจำเป็น หรือถูกบังคับ
2. **ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน**
    - ควรส่งเสริมให้มีการอ่านในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะขณะที่มีเวลาว่าง เช่น เวลารอ เวลาเดินทาง และควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอ่านหนังสือบนยานพาหนะว่าส่งผลต่อสายตาอย่างไร และควรสนับสนุนหรือไม่
    - ควรส่งเสริมการอ่านสื่อออนไลน์ให้มีคุณภาพ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น
    - ควรมีการแนะนำหนังสือใหม่เป็นประจำเพื่อให้ประชาชนรู้จักหนังสือ และสามารถเลือกหนังสือที่ตนเองสนใจได้
    - ควรให้พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน เพื่อปลูกฝังและสร้างนิสัยรักการอ่านตั้งแต่ในวัยเด็ก
3. **ข้อเสนอแนะอื่นๆ**
    - กลุ่มตัวอย่างในงานศึกษาน่าจะมีมากขึ้น
    - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านมีความสนใจที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติงาน

เอกสารประกอบการประชุม

การสัมมนาเพื่อนำเสนอผลการศึกษา
โครงการพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัดเพื่อติดตามประเมินผล
การส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายละเอียดการนำเสนอ

1. ภาพรวมโครงการ
2. โครงสร้างและตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
3. ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่าน
4. ข้อเสนอแนะ

2

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

วัตถุประสงค์โครงการ

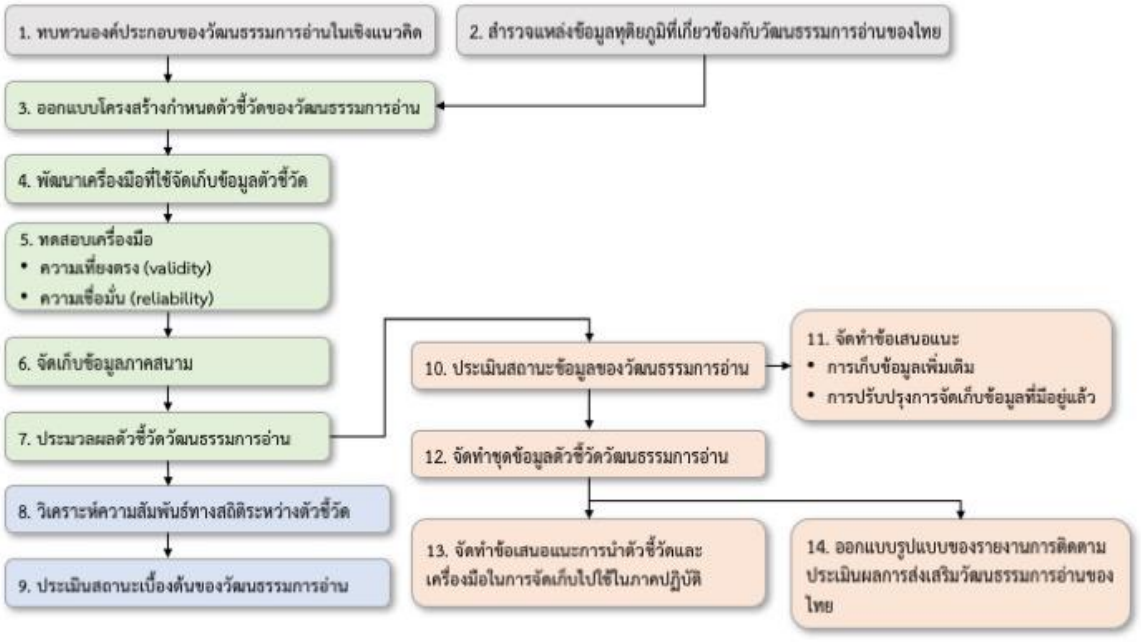
1. พัฒนาโครงสร้างและกำหนดตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
2. พัฒนาเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านของไทย
3. จัดทำชุดข้อมูลตัวชี้วัดสถานะของวัฒนธรรมการอ่านของไทย
4. จัดทำข้อเสนอแนะการนำตัวชี้วัด เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและชุดข้อมูลไปใช้ในภาคปฏิบัติ

3

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

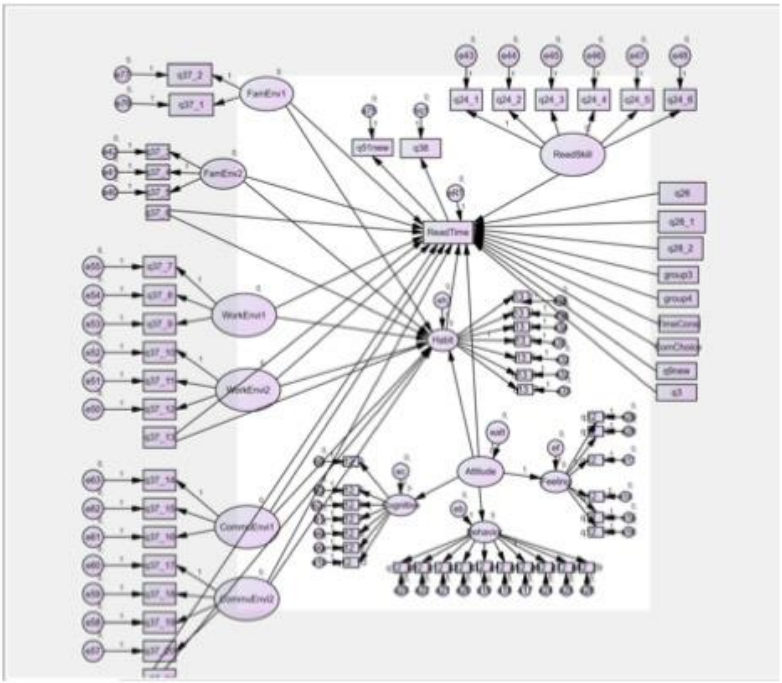
วิธีดำเนินการวิจัย

4

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

เครื่องมือวิเคราะห์ความสัมพันธ์ : แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling)

5

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ขอบเขตการอ่านและนิยาม

- ขอบเขตการอ่าน ครอบคลุมการอ่านในเวลาว่าง
  - เวลาที่นอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน การนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือการทำการบ้าน รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน
  - ไม่รวม Audio Book และผู้อื่นอ่านให้ฟัง ยกเว้น ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้บกพร่องทางสายตา
  - ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนาและการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล
- สื่อสิ่งพิมพ์ คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น ยกเว้น สมุดภาพระบายสี แบบฝึกหัดและสมุดคัดลายมือ
- สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น
- สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยไม่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น CD DVD เป็นต้น
- กลุ่มที่สำรวจ รวม 1,196 ตัวอย่าง
  - กลุ่มปฐมวัย (ต่ำกว่า 6 ปี) สอบถามผู้ปกครอง
  - กลุ่มเด็ก (6-15 ปี) สอบถามผู้ปกครอง
  - กลุ่มเยาวชน (15-24 ปี)
  - กลุ่มวัยทำงาน (24-60 ปี)
  - กลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป)

6

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายละเอียดการนำเสนอ

1. ภาพรวมโครงการ

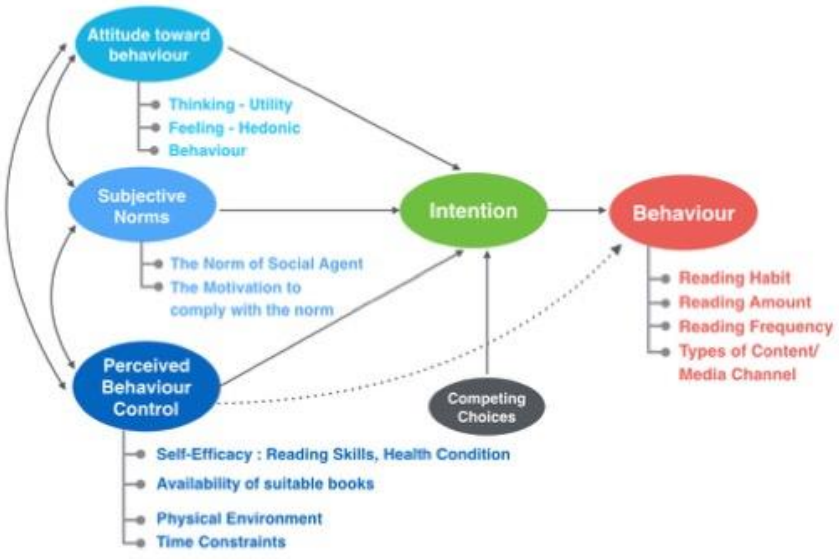
2. โครงสร้างและตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

3. ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่าน

4. ข้อเสนอแนะ

กรอบแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behaviour)

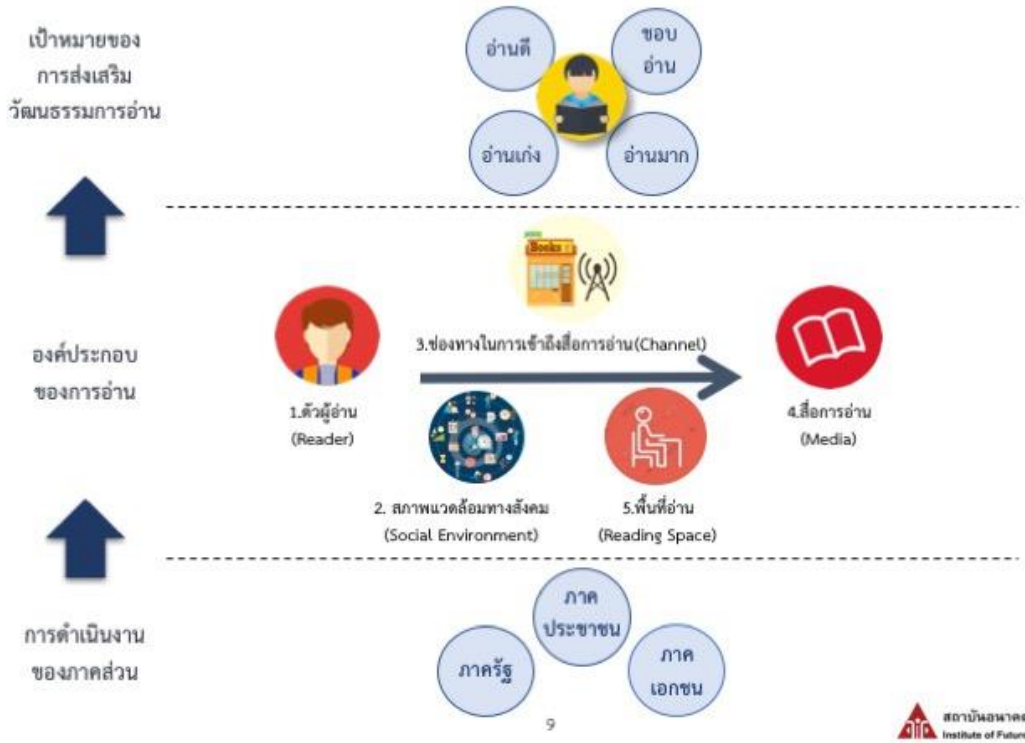

Theory of Planned Behaviour (TPB). Source: Ajzen (1991)

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

อ่านมาก	ชอบอ่าน	อ่านดี	อ่านเก่ง
• สัดส่วนประชากรที่อ่าน • ปริมาณเนื้อหาที่อ่าน • ปริมาณเวลาที่อ่าน	• ความคิด/ความเชื่อต่อการอ่าน • ความรู้สึกต่อการอ่าน • พฤติกรรมด้านการอ่าน • นิสัยการอ่าน	• ประเภทเนื้อหาที่อ่าน • แหล่งที่มาของเนื้อหา • สัดส่วนเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด	• Literacy Rate • ทักษะการอ่าน • ความสามารถในการอ่านภาษาต่างประเทศ • พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน

1. ตัวผู้อ่าน

- ทัศนคติต่อการอ่าน
- นิสัยการอ่าน
- แรงจูงใจ
- ข้อจำกัดด้านเวลาและทางเลือกกิจกรรม
- ทักษะ/ความสามารถในการอ่าน

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

- สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- กิจกรรมด้านการอ่าน
- แบบอย่างด้านการอ่าน

3. ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน

- ความหนาแน่นของช่องทาง
- ต้นทุนในการเข้าถึงช่องทาง
- จำนวนผู้ใช้บริการของช่องทาง
- ความถี่ในการใช้บริการของช่องทาง
- คุณภาพของช่องทาง

4. สื่อการอ่าน

- ปริมาณปกหนังสือใหม่ในแต่ละปี
- ปริมาณซื้อ ยืม เช่า สื่อการอ่าน
- ค่าซื้อ ยืม เช่า สื่อการอ่าน
- คุณภาพสื่อการอ่าน

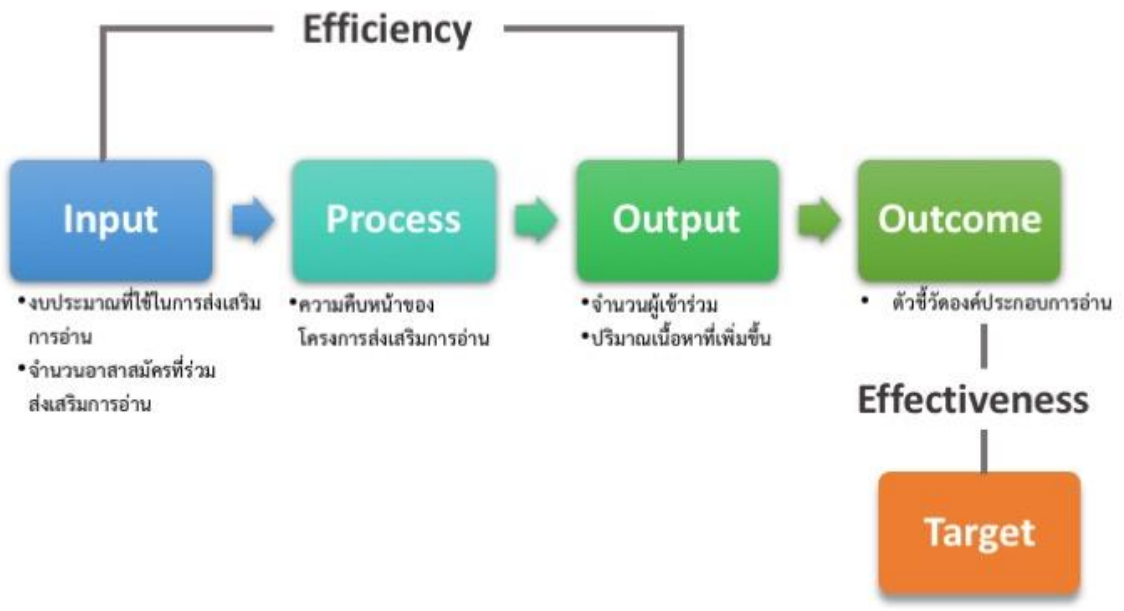
5. พื้นที่อ่าน

- ความหนาแน่นของพื้นที่อ่าน
- ต้นทุนในการเข้าถึงพื้นที่อ่าน
- จำนวนผู้ใช้บริการของพื้นที่อ่าน
- ความถี่ในการใช้บริการของพื้นที่อ่าน
- คุณภาพของพื้นที่อ่าน

11

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานภาคส่วน

12

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

แหล่งข้อมูลของตัวชี้วัดในงานศึกษานี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

- การสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร
- การสำรวจพื้นที่อ่าน
- การประเมินคุณภาพสื่อการอ่าน
- การสำรวจการส่งเสริมการอ่านขององค์กร

ข้อมูลทุติยภูมิ

- ยอดขายธุรกิจสิ่งพิมพ์ (DBD)
- โครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ (กสทช.)
- สถิติการให้เลข ISBN (หอสมุดแห่งชาติ)
- จำนวนห้องสมุดและจำนวนการใช้บริการ (กศน.)

13

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
อ่านมาก						
สัดส่วนประชากรที่อ่าน (%)	67.4	90.1	98.4	88.8	67.6	85.8
- สัดส่วนประชากรที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์ (%)	65.2	80.7	85.4	84.1	67.1	80.2
- สัดส่วนประชากรที่อ่านสื่อออนไลน์ (%)	27.7	56.8	92.2	53.7	9.3	50.5
เวลาอ่าน/วัน (นาที)	8.4	15.8	28.3	14.9	6.4	14.7
- เวลาในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์	5.5	8.5	9.9	5.9	4.8	6.5
- เวลาในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์	2.8	7.3	18.5	9	1.6	8.2
ปริมาณ/วัน (หน้า A4)			4.7	2.4	0.6	2.5
ชอบอ่าน						
ทัศนคติรวม (คะแนน 1-5)	3.32	3.33	3.51	3.32	3.01	
- ทัศนคติด้านความเชื่อ	3.80*	3.80*	3.99	3.85	3.62	
- ทัศนคติด้านความความรู้สึก	3.33	3.33	3.42	3.31	3.04	
- ทัศนคติด้านพฤติกรรม	3.32	3.33	3.30	2.98	2.63	
นิสัยการอ่าน (คะแนน 1-5)			3.44	3.04	2.61	3.04
อ่านดี						
สัดส่วนเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด (%)		57.9	40.9	52.7	74	53.9
อ่านเก่ง						
ทักษะการอ่าน (คะแนน 1-5)						
- ความสามารถในการสืบค้น			3.74	3.27	2.4	3.22
- ความสามารถในการอ่านแบบกวาด			3.63	3.26	2.3	3.19
- ความคล่องแคล่วในการอ่าน			3.8	3.39	2.51	3.34
- ความเข้าใจ/การจับใจความสำคัญ			3.8	3.32	2.48	3.27
- ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา			3.43	3.12	2.26	3.05
- ความสามารถในการอนุมาน			3.52	3.16	2.27	3.1
ความเร็วในการอ่าน (บรรทัด/นาที)			6	5	3	4.9
Literacy Rate (%)		98.9	100	95.9	76.7	94.2
ร้อยละของเด็กอายุ 36-59 เดือนที่มีพัฒนาการสมวัยอย่างน้อย 3 ใน 4 ด้าน (ด้านการรู้หนังสือและตัวเลข ด้านร่างกาย ด้านสังคมและอารมณ์ และ ด้านการเรียนรู้)	91.1					
สัดส่วนประชากรที่อ่านภาษาอังกฤษได้ (%)		29.4	65	33.5	7.2	32.8
คะแนน PISA			409			

* ทัศนคติผู้ปกครอง

14

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ตัวผู้อ่าน (นอกเหนือจากเป้าหมายวัฒนธรรมการอ่าน)

ตัวชี้วัด	ประเภทสื่อที่อ่าน (%)	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน (%)	แรงจูงใจในการอ่าน (%)	ข้อจำกัดในการอ่าน (%)
เด็กปฐมวัย	1. หนังสือภาพสำหรับเด็ก 81.4 2. หนังสือเรียน 59.3 3. สื่อสังคมออนไลน์ 30.7	1. การ์ตูน/นิทาน 88.7 2. หนังสือเรียน 54.5 3. ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน 44.6	1. เพิ่มพูนความรู้/ฉลาด/พัฒนาภาษา 73.4 2. ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน 45.0 3. ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน 39.8	1. บุตรหลานยังเล็กเกินไป 67.2 2. ไม่มีเวลาอ่าน 38.6 3. บุตรหลานอยากทำอย่างอื่นมากกว่า 31.1
วัยเด็ก	1. หนังสือเล่ม 80.3 2. สื่อสังคมออนไลน์ 50.2 3. อื่นๆ เช่น ป้าย แผ่นพับ 21.2	1. ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ 70.0 2. นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน 60.2 3. ดารา นักร้อง นักแสดง 28.3	1. เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน 80.8 2. อยากรู้ อยากหาคำตอบ 47.1 3. อยากได้รางวัล 31.7	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 81.3 2. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 69.2 3. อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย 29.2
เยาวชน	1. สื่อสังคมออนไลน์ 80.5 2. หนังสือเล่ม 53.0 3. เว็บไซต์ 32.1	1. ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ 46.0 2. ดารา นักร้อง นักแสดง 40.0 3. นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน 30.3	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 67.0 2. ใช้ในการเรียน 46.2 3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 30.3	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 68.9 2. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 53.1 3. ไม่มีเวลาอ่าน 40.6
วัยทำงาน	1. หนังสือพิมพ์ 60.7 2. สื่อสังคมออนไลน์ 80.5 3. หนังสือเล่ม 53.0	1. สถานการณ์บ้านเมือง 70.0 2. งานอดิเรก 31.6 3. ดารา นักร้อง นักแสดง 27.5	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 52.3 2. เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร 43.0 3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 35.8	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 67.2 2. ไม่มีเวลาอ่าน 59.1 3. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 39.6
เกษียณอายุ	1. หนังสือพิมพ์ 69.0 2. หนังสือเล่ม 46.4 3. นิตยสาร 28.8	1. ศาสนา 50.2 2. สถานการณ์บ้านเมือง 70.0 3. งานอดิเรก 30.6	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 42.2 2. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 38.5 3. เพื่อความสงบและมีสมาธิ 36.4	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 40.7 2. ไม่มีเวลาอ่าน 39.0 3. อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย 38.0
รวม (6 ปีขึ้นไป)	1. หนังสือพิมพ์ 49.5 2. สื่อสังคมออนไลน์ 47.1 3. หนังสือเล่ม 45.3	1. สถานการณ์บ้านเมือง 38.9 2. ดารา นักร้อง นักแสดง 27.1 3. งานอดิเรก 27.0	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 52.5 2. เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร 40.0 3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 36.3	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 65.8 2. ไม่มีเวลาอ่าน 45.0 3. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 41.9

15

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
สัดส่วนประชากรที่ได้ซื้อ/ยืม/เช่าจากช่องทางต่างๆ (%)						
- ซื้อจากร้านหนังสือ	47.9	60.7	56.9	36.9	12.2	40.2
- ได้ฟรี	26.3	27.4	27.3	30.4	30.8	29.4
- ยืมจากคนอื่น	10.7	14.2	23.3	14.6	6.1	14.1
- ยืมจากห้องสมุด	2.6	17.8	33.9	4.7	1.2	9
- ซื้อจากเทศกาล	4.8	8.8	11.4	5	0.9	5.7
- เช่าจากร้านเช่า	1.8	3.7	20.4	3.7	0.9	4.9

ตัวชี้วัด	จำนวนเล่ม (ล้านเล่ม)	สัดส่วน (%)
หนังสือที่ได้มาทั้งหมดใน 1 ปี		
- ซื้อจากร้านหนังสือ	2,059	48
- ยืมจากห้องสมุด	719	17
- ได้ฟรี	648	15
- ยืมจากคนอื่น	531	12
- เช่าจากร้านเช่า	280	6
- ซื้อจากเทศกาล	75	2
รวม	4,312	100

ตัวชี้วัด	ทั้งประเทศ
สัดส่วนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ต(%)	62.9
- โทรศัพท์มือถือ	54.7
- อินเทอร์เน็ตบ้าน	29.8
- อื่นๆ	8.2
ค่าอินเทอร์เน็ตบ้าน (บาท/เดือน)	624
ค่าอินเทอร์เน็ตมือถือ (บาท/เดือน)	355
สัดส่วนประชากรที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์	7.6
ค่าเนื้อหาออนไลน์ (บาท/เดือน)	265

16

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน

ภาค/พื้นที่	ร้านหนังสือ		เทศกาลหนังสือ		ร้านเช่าหนังสือ		ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้	
	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)
เฉลี่ยทั้งประเทศ	8.5	42	19.1	104	7.1	29	4.6	23
ภาค								
- กทม.	10.3	55	27.3	135	7.3	28	4.6	25
- ภาคกลาง	6.3	33	3.9	45	5.7	59	2.3	18
- ภาคอีสาน	8.7	26	10.6	19	7.2	13	4.1	22
- ภาคใต้	10.0	76	22.2	152	8.6	19	6.6	19
- ภาคเหนือ	4.4	45	5.4	36	3.7	49	6.6	65
พื้นที่								
- ในเทศบาล	7.8	42	21.4	119	4.9	32	3.4	20
- นอกเทศบาล	9.1	41	12.0	61	10.0	26	6.9	29

ตัวชี้วัด	ทั้งประเทศ
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ/ยืม/เช่า (ล้านบาท)	70,096
- ซื้อจากร้านหนังสือ	68,365
- ยืมจากห้องสมุด	392
- เช่าจากร้านเช่า	279
- ซื้อจากเทศกาล	1,060
ค่าใช้จ่ายหนังสือเฉลี่ยต่อปีต่อคน (บาท)	1,036

17

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: พื้นที่อ่าน

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปในแต่ละพื้นที่อ่าน 5 อันดับแรก (ครั้ง/ปี)	1. บ้าน 130.7 2. ห้องสมุด 8.1 3. สถานศึกษา 6.5 4. ร้านค้า 1.9 5. สวนสาธารณะ 1.5	1. บ้าน 188.2 2. ห้องสมุด 42.5 3. สถานศึกษา 11.7 4. ร้านค้า 2.9 5. สวนสาธารณะ 2.3	1. บ้าน 153.1 2. ห้องสมุด 52.4 3. สถานศึกษา 24.5 4. ร้านค้า 16.5 5. สวนสาธารณะ 7.7	1. บ้าน 147 2. ที่ทำงาน 15.6 3. ร้านค้า 12.5 4. ห้องสมุด 4.9 5. สถานีขนส่ง 2.4	1. บ้าน 92.4 2. ร้านค้า 8.3 3. ที่ทำงาน 2.8 4. ห้องสมุด 2.4 5. สถานีขนส่ง 2	1. บ้าน 145.8 2. ห้องสมุด 15.4 3. ร้านค้า 10.2 4. ที่ทำงาน 9.6 5. สถานศึกษา 5.8

	ห้องสมุด	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	สวนสาธารณะ	ที่ทำงาน	สถานศึกษา
ระยะทาง (กิโลเมตร)							
ทั้งประเทศ	6.7	5.9	3.2	7.4	5.0	9.6	9.4
ภาค							
- กทม.	9.6	7.3	8.1	9.9	5.8	12.3	10.3
- ภาคกลาง	4.6	5.7	0.6	1.3	2.4	7.8	5.6
- ภาคอีสาน	6.2	7.4	0.2	0.0	0.1	3.3	4.8
- ภาคใต้	8.0	5.0	8.0	14.0	10.7	9.7	11.5
- ภาคเหนือ	4.4	3.6	0.4	1.0	5.8	3.0	7.7
พื้นที่							
- ในเทศบาล	6.4	6.6	3.5	6.4	5.5	9.7	7.8
- นอกเทศบาล	6.9	4.4	2.6	8.8	4.3	9.4	13.5

	ห้องสมุด	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	สวนสาธารณะ	ที่ทำงาน	สถานศึกษา
ค่าเดินทางต่อครั้ง (บาท)							
ทั้งประเทศ	29.8	47.6	23.3	63.6	53.5	65.4	44.1
ภาค							
- กทม.	43.0	45.3	21.6	33.0	44.9	90.6	36.4
- ภาคกลาง	24.4	69.1	15.0	15.0	40.0	150.0	43.3
- ภาคอีสาน	22.2	21.5	12.2	-	10.0	60.0	50.0
- ภาคใต้	24.5	40.3	50.0	92.4	94.9	41.8	50.9
- ภาคเหนือ	58.2	52.2	-	50.0	44.9	20.0	36.6
พื้นที่							
- ในเทศบาล	31.7	50.2	17.9	27.2	61.0	74.0	37.9
- นอกเทศบาล	28.2	40.8	42.4	84.1	31.8	42.1	57.8

18

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: สภาพแวดล้อมทางสังคม

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
สภาพแวดล้อมในครอบครัว (% ที่มี)						
- มีสถานที่เอื้อต่อการอ่าน	61.2	80.2	81.1	75.7	64.8	74.5
- มีหนังสือหลายประเภท	55	70	74.8	57.4	49.4	59.9
• ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีหนังสือเด็กตั้งแต่ 3 เล่มขึ้นไป	41.2					
• ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่เล่นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	50.9					
- มีการส่งเสริมการอ่าน	55	73.5	64.7	55.3	48.3	58.1
• ร้อยละของเด็กอายุระหว่าง 36-59 เดือน ที่มีผู้ใหญ่ทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	92.7					
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	55	73.5	68.4	53	49.5	57.4
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	55	58.3	67.2	60.5	51.1	59.2
- มีแบบอย่าง	47.6	61	54.3	52.6	48.3	53.2
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน (% ที่มี)						
- มีสถานที่ให้อ่าน	84.9	92.5	86.1	44.6	27.5	56.8
- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	84.3	86.8	81.6	49.8	29.9	58.5
- มีหนังสือหลายประเภท	87.6	88	66.4	43.8	26.5	53.7
- มีการส่งเสริมการอ่าน	70	78	62.1	33	18.7	43.6
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	70	78	72	33.1	17.9	44.5
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	71.5	78.1	66.7	37.8	24.1	47.5
- มีแบบอย่าง	60.6	75	58.7	33.4	26.8	43.4
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม (% ที่มี)						
- มีสถานที่ให้อ่าน	9.7	13	23.4	20.1	12.6	17.6
- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	12.1	12.5	20.9	20.6	12.5	17.7
- มีหนังสือหลายประเภท	10	9.1	18.2	17.7	13.3	15.3
- มีการส่งเสริมการอ่าน	10.1	8.5	16.7	18.1	10.4	14.9
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	9.5	11	13.7	13.3	10	12.3
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	9.5	10.4	14.2	13.1	7.1	11.8
- มีแบบอย่าง	6.6	7.8	15.2	11.9	6.9	10.6

19

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานภาคส่วน

ตัวชี้วัด	จำนวนกิจกรรม	ทรัพยากรที่ใช้		ร้อยละกิจกรรมที่เสร็จสิ้น	ผลการดำเนินงาน		
		งบประมาณ	จำนวนอาสาสมัคร		จำนวนผู้เข้าร่วม	ปริมาณเนื้อหาที่เพิ่มขึ้น	ผลลัพธ์
ตัวผู้อ่าน							
- สร้างนิสัยรักการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สร้างแรงจูงใจในการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาทักษะการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...							
สภาพแวดล้อมทางสังคม							
- ส่งเสริมให้มีบุคคลต้นแบบด้านการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สร้างค่านิยมรักการอ่านในสถาบัน/องค์กร/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...							
ช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน							
- เพิ่มมุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะ	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- เพิ่มการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- เพิ่มพื้นที่อ่านออนไลน์ และระบบจำหน่าย e-book	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...							
สื่อการอ่าน							
- พัฒนาสื่อการเรียนรู้	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาทักษะนักเขียน	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สนับสนุนให้สำนักพิมพ์จัดพิมพ์หนังสือดี	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...							
พื้นที่อ่าน							
- พัฒนาคุณภาพการให้บริการของห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาศักยภาพของบุคลากรห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- จัดการหมุนเวียนหนังสือ/นำหนังสือใหม่เข้าห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...							

เพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน

ตัวชี้วัด	ปริมาณปกใหม่ (Title)	คุณภาพเนื้อหา (คะแนน 1-7)	คุณภาพการนำเสนอ (คะแนน 1-7)
สื่อการอ่านตามหมวด ISBN	21,571	NA	NA
- ความรู้ทั่วไป	582	NA	NA
- ปรัชญา	631	NA	NA
- ศาสนา	1,033	NA	NA
- สังคมศาสตร์	3,414	NA	NA
- ภาษา	635	NA	NA
- วิทยาศาสตร์	715	NA	NA
- วิทยาศาสตร์ประยุกต์	2,927	NA	NA
- ศิลปกรรม การบันเทิง	649	NA	NA
- วรรณกรรม วรรณคดี	3,968	NA	NA
- ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์	1,112	NA	NA
- หนังสือสำหรับเด็ก	2,980	NA	NA
- คู่มือเรียน/สอน	2,925	NA	NA
สื่อการอ่านตามหมวด ISSN	195	NA	NA
- หนังสือพิมพ์	NA	NA	NA
- วารสาร	NA	NA	NA
- นิตยสาร	NA	NA	NA
- จุลสาร	NA	NA	NA

ปริมาณปกใหม่ต่อประชากร= 231 ปกต่อล้านคน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	จำนวนแห่ง	สต็อกหนังสือที่ยังมีการซื้อ/เช่า/ยืม	สต็อกหนังสือต่อประชากร	จำนวนการซื้อ/เช่า/ยืม	สัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน*
ช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านค้า/ร้านหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
แผงขายหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดประชาชน	NA	NA	NA	NA	NA
- กศน.	924	NA	NA	NA	NA
- อื่นๆ (เช่น หอสมุดแห่งชาติ TK park)	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานศึกษา	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดเฉพาะ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานที่ทำงาน	NA	NA	NA	NA	NA
บ้านหนังสือชุมชน	15,146	NA	NA	NA	NA
แหล่งเรียนรู้ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
มุมหนังสือตามอาคารสถานที่	NA	NA	NA	NA	NA

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	จำนวน	ความหนาแน่น
ช่องทางเข้าถึงสื่อออนไลน์		
โครงข่ายอินเทอร์เน็ต (Wifi)	NA	NA
โครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ (1200 MHz)	9,770	0.153 โครงข่าย/พันคน
ร้านอินเทอร์เน็ต	NA	NA

*สถานที่ที่ได้มาตรฐานคือ สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการใช้บริการ เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านพื้นที่อ่าน

พื้นที่อ่าน	จำนวนแห่ง	จำนวนที่นั่ง	จำนวนที่นั่งต่อประชากร	จำนวนการใช้บริการ	สัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน*
พื้นที่อ่าน	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**
ห้องสมุดประชาชน	NA	NA	NA	NA	NA
- กทม.	924	NA	NA	6,302,606	NA
- อื่นๆ (เช่น หอสมุดแห่งชาติ TK park)	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานศึกษา	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดเฉพาะ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานที่ทำงาน	NA	NA	NA	NA	NA
บ้านหนังสือชุมชน	15,146	NA	NA	167,514	NA
แหล่งเรียนรู้ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
มุมหนังสือตามอาคารสถานที่	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านกาแฟ (ที่มีพื้นที่ให้อ่าน)	NA	NA	NA	NA	NA
Co-working space	NA	NA	NA	NA	NA
Business Center	NA	NA	NA	NA	NA

*สถานที่ที่ได้มาตรฐานคือ สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการใช้บริการ เช่น แสง เสียง อุณหภูมิ

23

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายละเอียดการนำเสนอ

1. ภาพรวมโครงการ

2. โครงสร้างและตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

3. ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่าน

4. ข้อเสนอแนะ

24

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่าน: เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

25

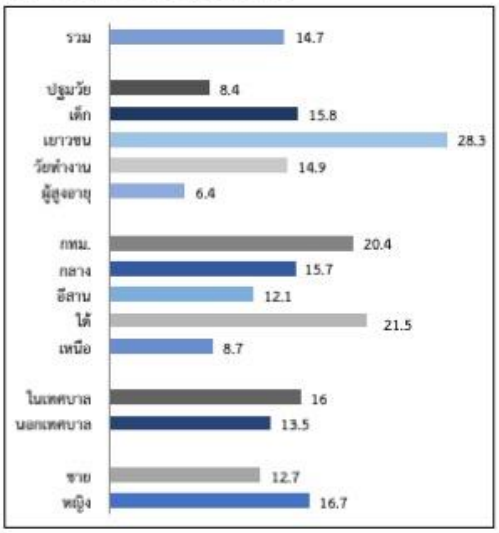
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

อ่านมาก

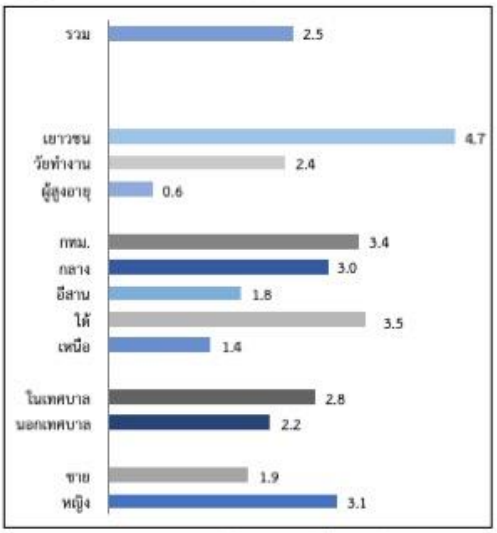
คนไทยอ่านในเวลาว่างเฉลี่ย 14.7 นาทีต่อวัน

- เยาวชนอ่านมากที่สุด ผู้สูงอายุอ่านน้อยที่สุด
- คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป อ่านเฉลี่ย 2.5 หน้า A4 ต่อวัน

เวลาที่ใช้อ่าน (นาทีต่อวัน)

ปริมาณการอ่าน* (หน้าต่อวัน)

* คำนวณจากการทดสอบความเร็วในการอ่าน ซึ่งทดสอบในกลุ่มอายุ5 ปีขึ้นไป

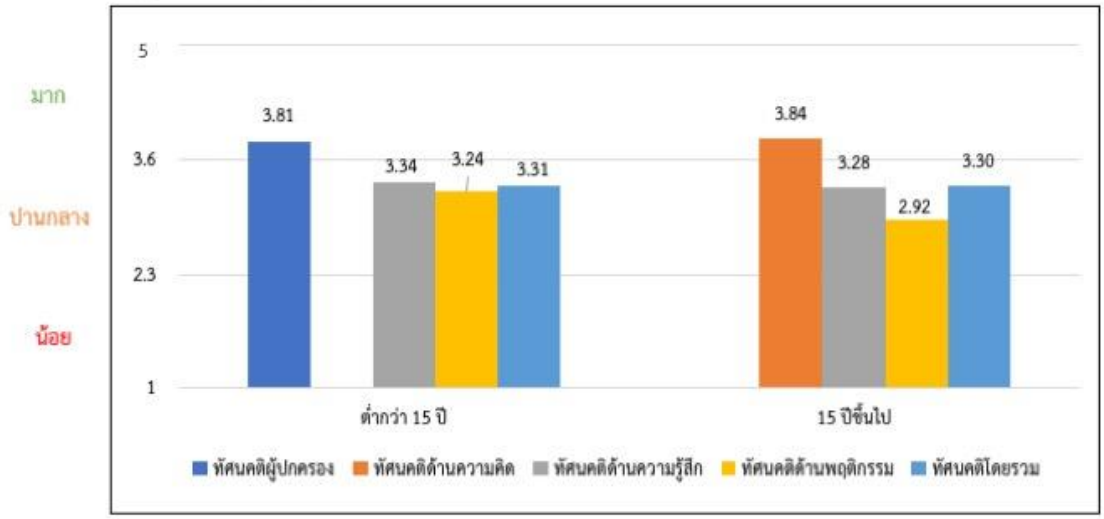
26

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ชอบอ่าน

คนไทยตระหนักว่าการอ่านดี/มีประโยชน์ แต่รู้สึกไม่ค่อยชอบ และไม่มีพฤติกรรมที่สอดคล้อง

ทัศนคติต่อการอ่าน

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ชอบอ่าน

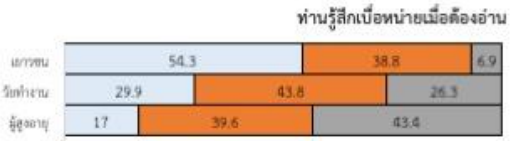
ยังคงมีผู้ปกครองจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นความจำเป็นของการอ่านสำหรับเด็ก เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกไม่ดี ต่อการอ่าน

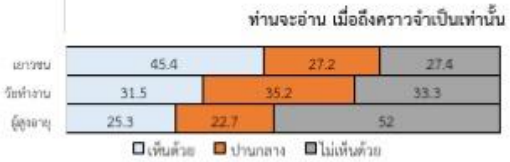
- กลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี
  - ผู้ปกครองส่วนใหญ่ตระหนักคุณค่าของการอ่านที่ทำให้บุตรหลานมีพัฒนาการดีขึ้น และสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน (คะแนนอยู่ในระดับดีขึ้นไป)
  - ผู้ปกครองกลุ่มปฐมวัย ประมาณร้อยละ 36.8 และร้อยละ 19.2 ในกลุ่มเด็ก (6-15 ปี) ยังมองว่า "การอ่านยังไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้
  - ผู้ปกครองในกลุ่มเด็กประมาณร้อยละ24.3 มองว่าปัจจุบัน "บุตรหลานแสดงท่าทีเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน"

- กลุ่มอายุ 15 ปี ขึ้นไป
  - เยาวชนร้อยละ 54.3 รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน
  - เยาวชนร้อยละ 45.4 จะอ่านเมื่อถึงคราวจำเป็นเท่านั้น

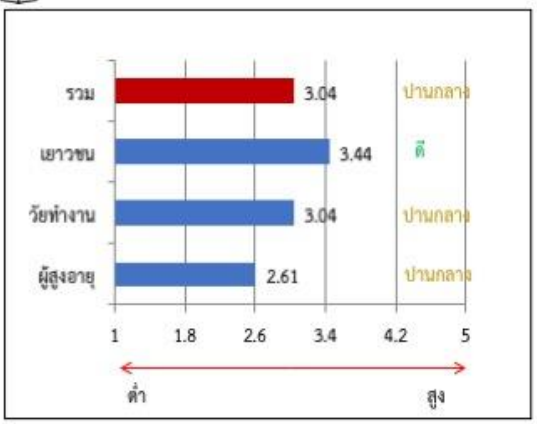
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

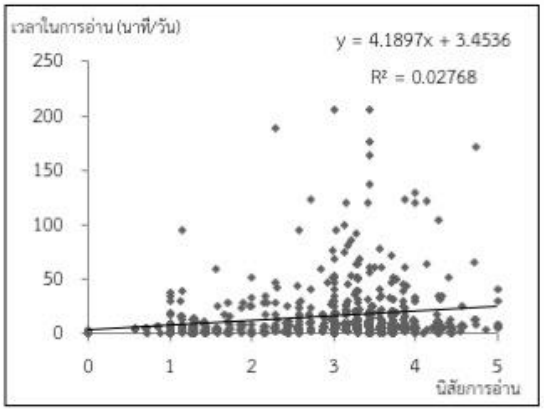
ชอบอ่าน

เยาวชนมีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับดี และมากกว่าวัยทำงานและผู้สูงอายุ ไม่สามารถวัดนิสัยการอ่านจากปริมาณเวลาที่อ่านได้

นิสัยการอ่าน

ความสัมพันธ์: นิสัยการอ่านไม่มีความสัมพันธ์กับเวลาที่อ่าน

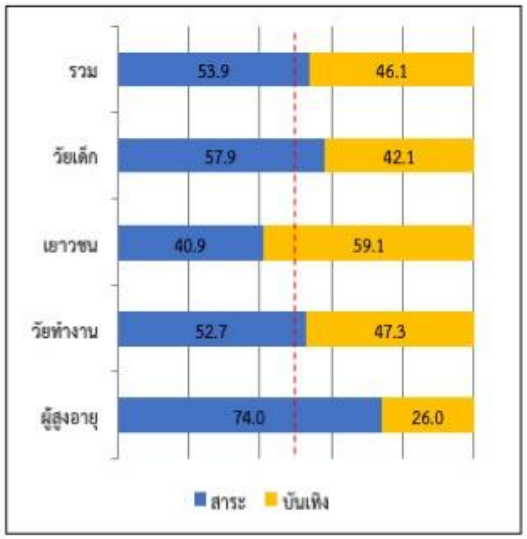
จากการทดสอบทางสถิติพบว่า"นิสัยการอ่าน" ไม่มีความสัมพันธ์กับ "เวลาในการอ่าน" (r=0.143) เนื่องจากปัจจัยด้านอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถอ่านได้ เช่น เวลาว่าง สุขภาพ เป็นต้น

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

อ่านดี

คนไทยอ่านสาระมากกว่าบันเทิงเล็กน้อย ยกเว้นกลุ่มเยาวชน เนื้อหาที่อ่านสอดคล้องกับวัย

สัดส่วนเวลาที่อ่านสาระและบันเทิง (ร้อยละ)

เนื้อหาที่อ่าน

วัยเด็กปฐมวัย	▪ การ์ตูน/นิทาน (88.7%) ▪ หนังสือเรียน (54.5%) ▪ ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (44.6%)
เยาว	▪ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (70.0%) ▪ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (60.2%) ▪ ดารา นักร้อง นักแสดง (28.3%)
กลุ่มเยาว	▪ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (46.0%) ▪ ดารา นักร้อง นักแสดง (40.0%) ▪ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (30.3%)
วัยทำงาน	▪ สถานการณ์บ้านเมือง (70.0%) ▪ งานอดิเรก (31.6%) ▪ ดารา นักร้อง นักแสดง (27.5%)
ผู้สูงอายุ	▪ ศาสนา (50.2%) ▪ สถานการณ์บ้านเมือง (49.4%) ▪ งานอดิเรก (30.6%)

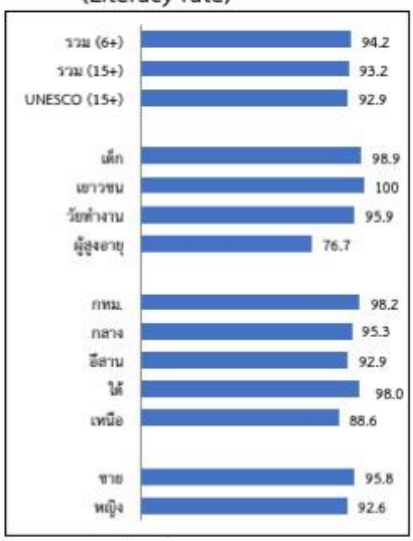
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

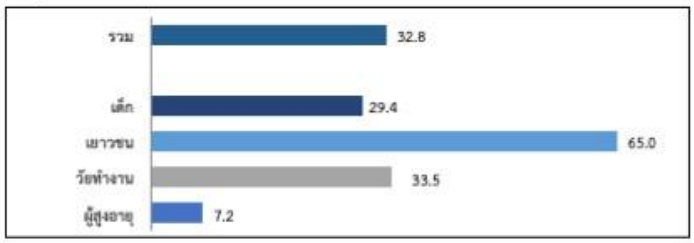
อ่านเก่ง

คนไทยอ่านออกร้อยละ 93 กลุ่มผู้สูงอายุและภาคเหนืออ่านออกน้อยที่สุด คนไทยร้อยละ 33 อ่านภาษาอังกฤษออก

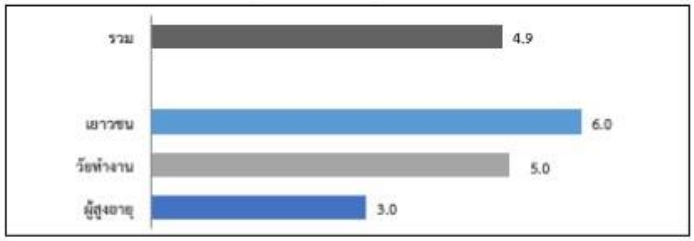
ความสามารถในการอ่านออก (Literacy rate)

ร้อยละของประชากรที่อ่านภาษาอังกฤษได้

ความเร็วในการอ่าน (บรรทัด/นาที)

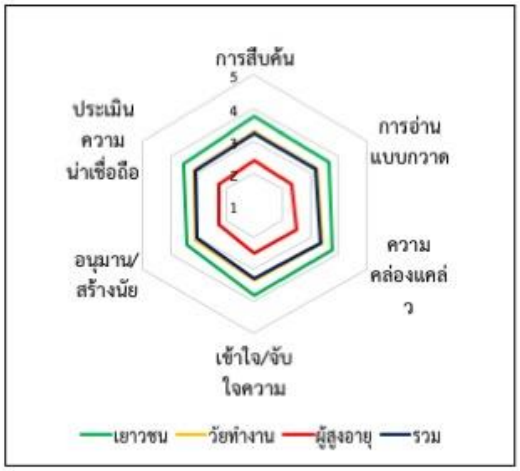
*UNESCO เป็นข้อมูลปี 2015

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

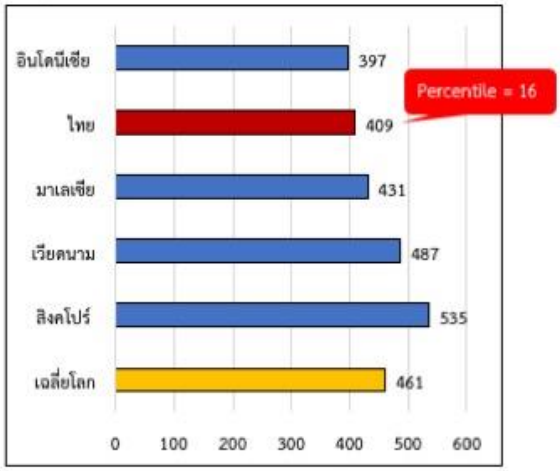
อ่านเก่ง

คนไทยประเมินตนเองว่า มีทักษะการอ่านต่ำในด้านการอนุมาน/สร้างนัย ประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา และการอ่านแบบกวาด ตามลำดับ คะแนน PISA ด้านการอ่านของเด็กไทยได้คะแนนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก โดยอยู่เปอร์เซ็นไทล์ที่16

สมรรถนะด้านการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

คะแนน PISA ด้านการอ่านปี 2015

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่าน: องค์ประกอบการอ่าน

33

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่อยากอ่านเพื่อความบันเทิง แต่ยังอ่านเนื้อหาที่มีความจำเป็น

	แรงจูงใจ/สาเหตุที่อ่าน	เนื้อหาที่อ่าน	ประเภทสื่อที่อ่าน
อายุต่ำกว่า 15 ปี	▪ เพิ่มพูนความรู้/ ฉลาด/ พัฒนาภาษา (73.4%)	▪ การ์ตูน/นิทาน (88.7%)	▪ หนังสือภาพสำหรับเด็ก (81.4%)
	▪ ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน (45.0%)	▪ หนังสือเรียน (54.5%)	▪ หนังสือเรียน (59.3%)
	▪ ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (39.8%)	▪ ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (44.6%)	▪ สื่อสังคมออนไลน์ (30.7%)
เด็ก	▪ เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน (80.8%)	▪ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (70.0%)	▪ หนังสือเล่ม (80.3%)
	▪ อยากรู้ อยากหาคำตอบ (47.1%)	▪ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (60.2%)	▪ สื่อสังคมออนไลน์ (50.2%)
	▪ อยากได้รางวัล (31.7%)	▪ ดารา นักร้อง นักแสดง (28.3%)	▪ อื่นๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้าย (21.2%)
นักเรียน	▪ เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (67.0%)	▪ ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (46.0%)	▪ สื่อสังคมออนไลน์ (80.5%)
	▪ ใช้ในการเรียน (46.2%)	▪ ดารา นักร้อง นักแสดง (40.0%)	▪ หนังสือเล่ม (53.0%)
	▪ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (30.3%)	▪ นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (30.3%)	▪ เว็บไซต์ (32.1%)
วัยทำงาน	▪ เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (52.3%)	▪ สถานการณ์บ้านเมือง (70.0%)	▪ หนังสือพิมพ์ (60.7%)
	▪ เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (43.0%)	▪ งานอดิเรก (31.6%)	▪ สื่อสังคมออนไลน์ (44.7%)
	▪ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (35.8%)	▪ ดารา นักร้อง นักแสดง (27.5%)	▪ หนังสือเล่ม (35.0%)
ผู้สูงอายุ	▪ เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (42.2%)	▪ ศาสนา (50.2%)	▪ หนังสือพิมพ์ (69.0%)
	▪ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (38.5%)	▪ สถานการณ์บ้านเมือง (49.4%)	▪ หนังสือเล่ม (46.4%)
	▪ เพื่อความสงบและมีสมาธิ (36.4%)	▪ งานอดิเรก (30.6%)	▪ นิตยสาร (28.8%)

34

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สาเหตุที่ไม่อ่านและอ่านน้อยเพราะชอบทำอย่างอื่นมากกว่า ไม่มีเวลาอ่าน ไม่ชอบอ่าน ไม่รู้จะอ่านอะไร และอ่านไม่คล่อง

- ปฐมวัย: ผู้ปกครองมองว่าบุตรหลานยังเล็กเกินไปและไม่มีเวลาอ่านให้ฟัง
- ผู้สูงอายุ: สุขภาพไม่ดี

วัย	% ที่ไม่อ่าน/อ่านน้อย	ทัศนคติ	ข้อจำกัดส่วนบุคคล (เวลา,ฐานะ,ร่างกาย)	ทักษะการอ่าน	อื่นๆ
ปฐมวัย	53.9	(1) บุตรหลานยังเล็กเกินไป (67.2%) บุตรหลานชอบทำอย่างอื่นมากกว่า(30.3%)	(2) ไม่มีเวลาอ่านให้ฟัง (38.6%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป(7.9%)	(4) ผู้ปกครองอ่านไม่ออก (15.5%)	(3) หาสื่อการอ่านสำหรับเด็กยาก (20%)
เด็ก	24.5	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (81.3%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (69.2%)	(4) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (4.4%) ไม่มีเวลาอ่าน (2.5%)	(2) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย(29.2%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (18.0%)
เยาวชน	16.4	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (68.9%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (53.1%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (40.6%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป(10.9%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (11.5%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (20.5%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (15.3%)
วัยทำงาน	27.5	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (67.2%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (39.6%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (59.1%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (10.3%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (11.1%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (30.9%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (10.3%)
ผู้สูงอายุ	48.0	(2) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (40.7%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (14.5%)	(1) ไม่มีเวลาอ่าน (39.0%) สุขภาพไม่ดี/พิการ (36.6%)	(3) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (38.0%)	(4) ไม่รู้จะอ่านอะไร (22.8%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (11.4%)
รวม (6 ปีขึ้นไป)	30.3	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า (65.8%) ไม่ชอบอ่าน/ไม่สนใจ (41.9%)	(2) ไม่มีเวลาอ่าน (45.0%) สุขภาพไม่ดี/พิการ (10.8%) ไม่มีเงินซื้อ/แพงเกินไป (8.9%)	(4) อ่านไม่คล่อง/ได้เล็กน้อย (18.3%)	(3) ไม่รู้จะอ่านอะไร (26.7%) หาสื่อการอ่านที่เหมาะยาก (9.8%)

หมายเหตุ: ร้อยละที่แสดงใน () เป็นร้อยละของประชากรทั้งหมดที่ไม่อ่าน และอ่านน้อยเกินไป

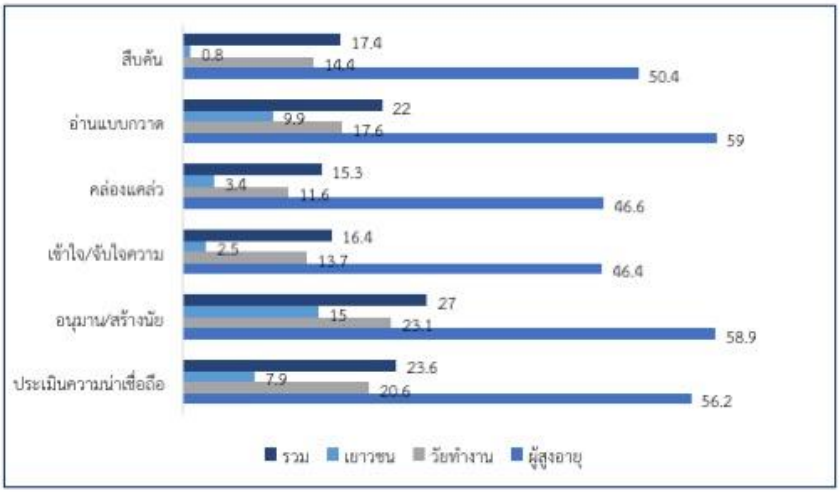
35

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

คนไทยร้อยละ 15 – 27 ประเมินว่าตนมีความสามารถในการอ่านน้อย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ

ความสามารถในการอ่านส่งผลต่อปริมาณในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ

ร้อยละของประชากรที่ประเมินความสามารถในการอ่านน้อย

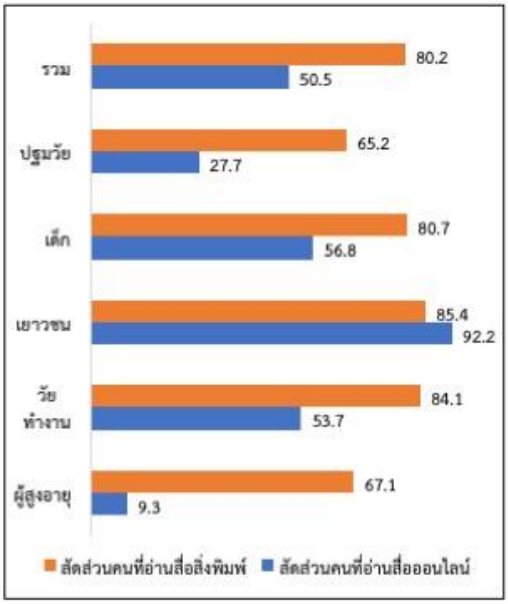
จากการทดสอบทางสถิติพบว่า "ความสามารถในการอ่าน" มี ความสัมพันธ์ทางบวกกับ "เวลาในการอ่าน" อย่างมีนัยสำคัญ โดยความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น 1 ระดับ มีแนวโน้มทำให้ปริมาณเพิ่มขึ้นเฉลี่ย5.1 นาทีต่อวัน

36

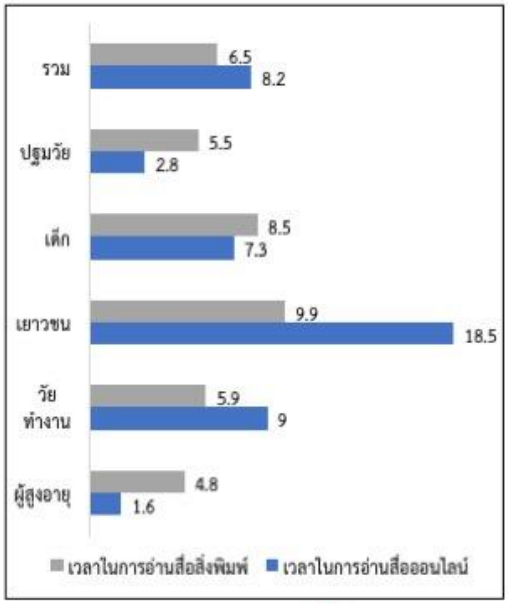
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

คนอ่านสื่อสิ่งพิมพ์มีจำนวนมากกว่าคนอ่านสื่อออนไลน์ ยกเว้นกลุ่มเยาวชน แต่ใช้เวลาโดยรวมในการอ่านสื่อออนไลน์มากกว่า

สัดส่วนประชากรที่อ่าน จำแนกตามประเภทสื่อ

เวลาที่อ่านจำแนกตามประเภทสื่อ (นาทีต่อวัน)

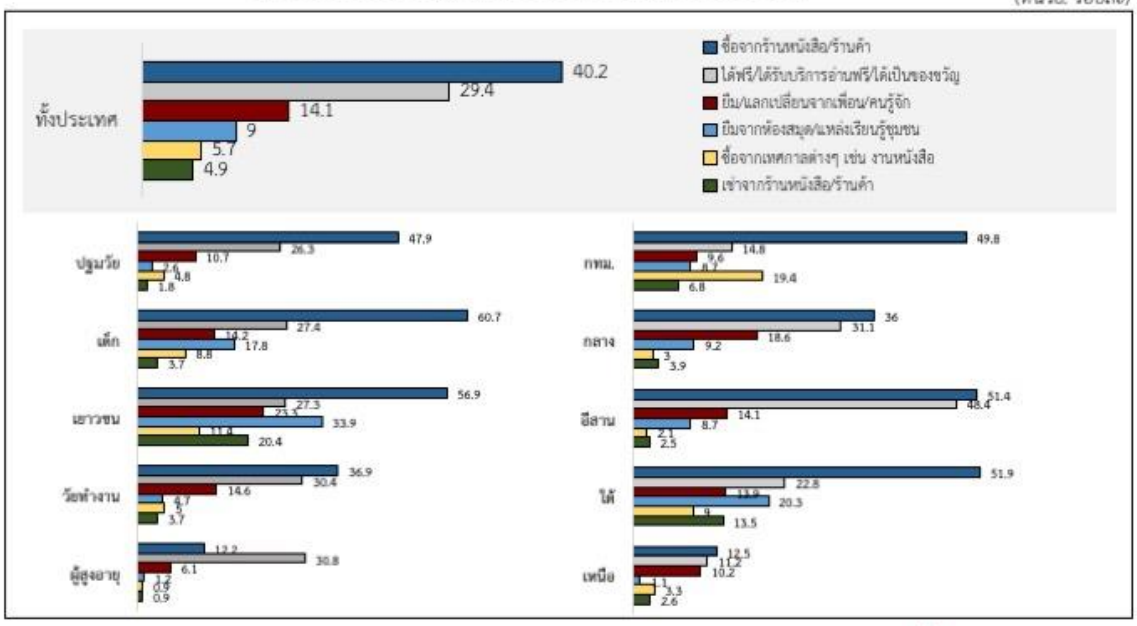
37

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่เคยรับสื่อสิ่งพิมพ์จากการซื้อในร้านค้า/ร้านหนังสือมากที่สุด รองลงมาคือ ได้ฟรี ยกเว้นเยาวชนที่รองลงมาคือ ห้องสมุด

สัดส่วนประชากรที่ได้ซื้อ/ยืม/เช่าจากช่องทางต่างๆ

(หน่วย: ร้อยละ)

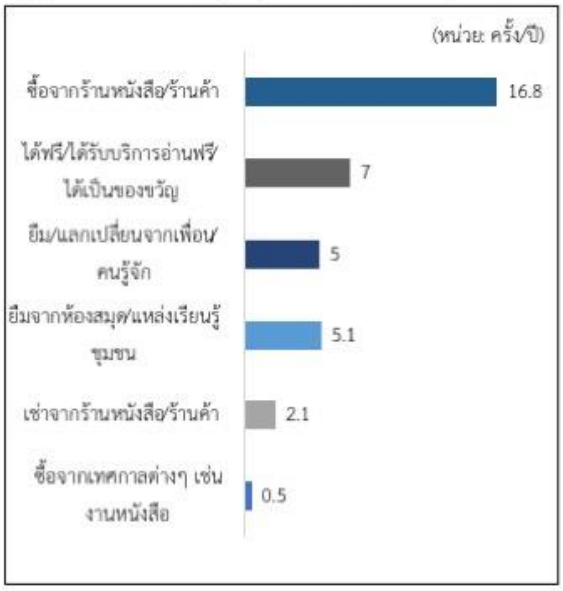

38

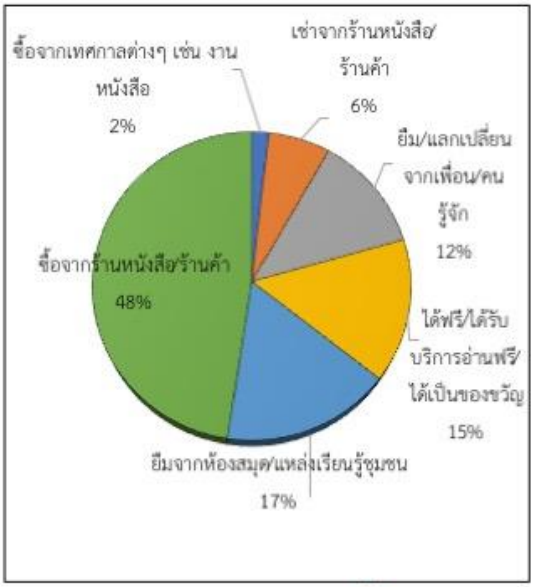
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

ความถี่ : คนไทยไปซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือบ่อยครั้งที่สุด รองลงมาคือ ได้ฟรี
สัดส่วนหนังสือ: หนังสือที่คนไทยอ่านส่วนใหญ่มาจากร้านค้า/ร้านหนังสือ รองลงมาคือ ห้องสมุด

ความถี่ในการไปซื้อ/ยืม/เช่า จากช่องทางต่างๆ ในรอบ 1 ปี

สัดส่วนหนังสือที่ซื้อ/ยืม/เช่า ทั้งหมดใน 1 ปี

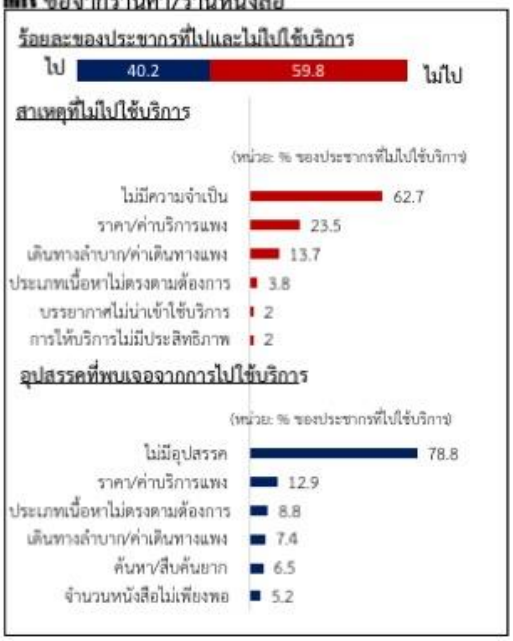

39

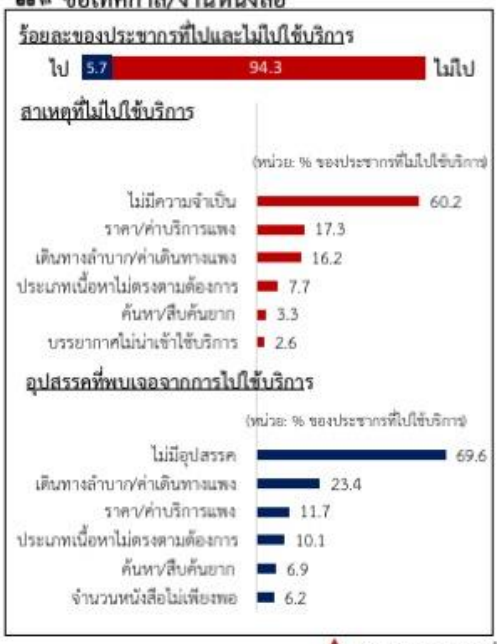
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

ประเภทซื้อ: สาเหตุที่ไม่ใช้ คือ ไม่มีความจำเป็น ราคาแพง เดินทางลำบาก และประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ
อุปสรรคจากการใช้บริการ คือ ราคาแพง เดินทางลำบาก ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

ซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือ

ซื้อเทศกาล/งานหนังสือ

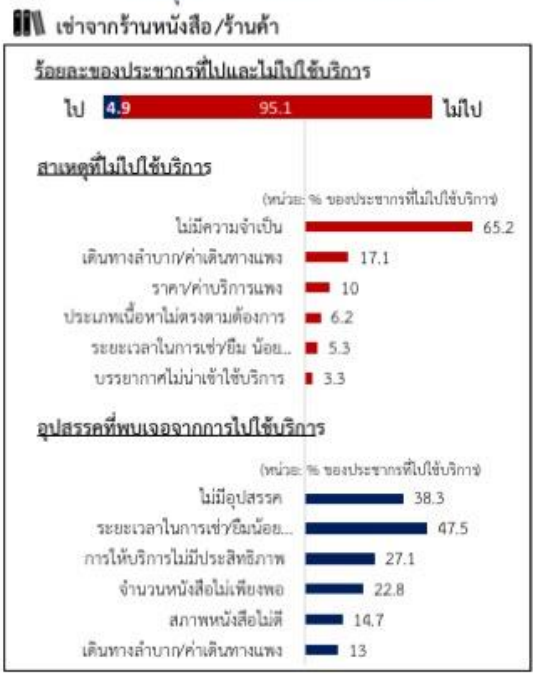

40

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

ประเภทเช่า/ยืม : สาเหตุที่ไม่ใช้คือ ไม่จำเป็น เดินทางลำบาก /ค่าเดินทางแพง ค่าบริการแพง และประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

อุปสรรคจากการใช้คือ ระยะเวลาเช่า /ยืม น้อย การให้บริการของร้านเช่าไม่มีประสิทธิภาพและจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ ห้องสมุดสืบค้นยากและสภาพหนังสือไม่ดี

41

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

ห้องสมุดเป็นช่องทางที่ค่าหนังสือถูกที่สุด ระยะทางใกล้ที่สุด และค่าเดินทางถูกที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ คนไทยมีค่าใช้จ่ายสำหรับหนังสือเฉลี่ยปีละ 1,036 บาท/คน

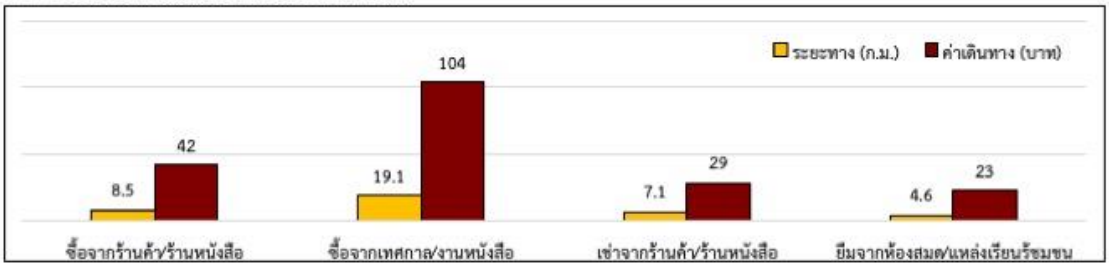
ค่าหนังสือต่อเล่มโดยเฉลี่ย

ค่าหนังสือทั้งปี

- ค่าหนังสือที่ซื้อ/ยืม/เช่า ทั้งปีของคนไทย 70,096 ล้านบาท
  - ซื้อจากร้านค้า/ร้านหนังสือ 68,365 ล้านบาท
  - ซื้อจากเทศกาล 1,060 ล้านบาท
  - เช่าจากร้านค้า/ร้านหนังสือ 279 ล้านบาท
  - ยืมจากห้องสมุด 392 ล้านบาท
- คิดเป็นค่าใช้จ่าย 1,036 บาท/คน/ปี

ระยะทางและค่าเดินทางต่อครั้ง

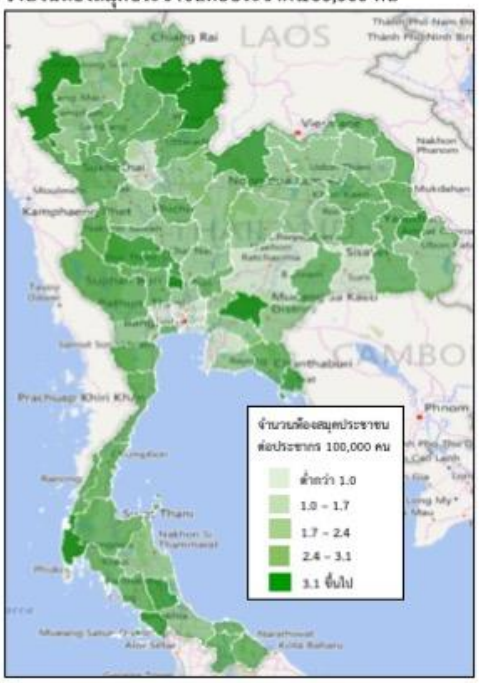

42

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา Institute of Future Studies for Development

แผนที่ความหนาแน่นของห้องสมุดประชาชน

จำนวนห้องสมุดประชาชนต่อประชากร100,000 คน

ที่มา: กศน.

	จำนวนห้องสมุดประชาชน (แห่ง)	ความหนาแน่น (จำนวนแห่ง/แสนคน)
กทม.	22	0.265
กลาง	260	1.430
อีสาน	287	1.481
ใต้	157	1.770
เหนือ	198	1.699
รวม	924	1.392

- **จำนวนการใช้บริการปี 2559 : 6,302,626 ครั้ง**
- **จำนวนการใช้บริการเฉลี่ยทั่วประเทศต่อวันปี2559 : 14,655 ครั้ง**
- **จำนวนการใช้บริการเฉลี่ยทั่วประเทศต่อแห่งต่อวันปี2559 : 16 ครั้ง**

ระดับความหนาแน่น (แห่ง/แสนคน):

- ต่ำกว่า 1.0 จำนวน 10 จังหวัด : กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ นครราชสีมา สุโขทัย นนทบุรี ปทุมธานี ชลบุรี สุรินทร์ นครปฐม และภูเก็ต
- 1.0 – 1.7 จำนวน 24 จังหวัด : ระยอง พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา สงขลา หนองคาย สกลนคร ลพบุรี หนองบัวลำภู เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุบลราชธานี ขอนแก่น เชียงใหม่ ราชบุรี นครสวรรค์ เชียงราย ฉะเชิงเทรา อุดรธานี มหาสารคาม สมุทรสงคราม สระแก้ว นครนายก นครศรีธรรมราช และชัยภูมิ
- 1.7 – 2.4 จำนวน 29 จังหวัด : ตรัง สระบุรี เพชรบุรี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด ยโสธร แพร่ สุราษฎร์ธานี ลำปาง ตาก บึงกาฬ ลำพูน นราธิวาส ปัตตานี พิจิตร ระนอง สุพรรณบุรี อุตรดิตถ์ นครพนม จันทบุรี ยะลา ศรีสะเกษ กาฬสินธุ์ กระบี่ มุกดาหาร และสมุทรสาคร
- 2.4 – 3.1 จำนวน 8 จังหวัด : สตูล เลย ชัยนาท อุทัยธานี พัทลุง อำนาจเจริญ ตราด และสิงห์บุรี
- 3.1 ขึ้นไป จำนวน 6 จังหวัด : ปราจีนบุรี น่าน แม่ฮ่องสอน พะเยา พังงา และอ่างทอง

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ยอดขายของธุรกิจจัดจำหน่ายหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มีอัตราหดตัวอย่างชัดเจน โดยลดลงเฉลี่ยปีละ 4.3 % ในช่วงเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา

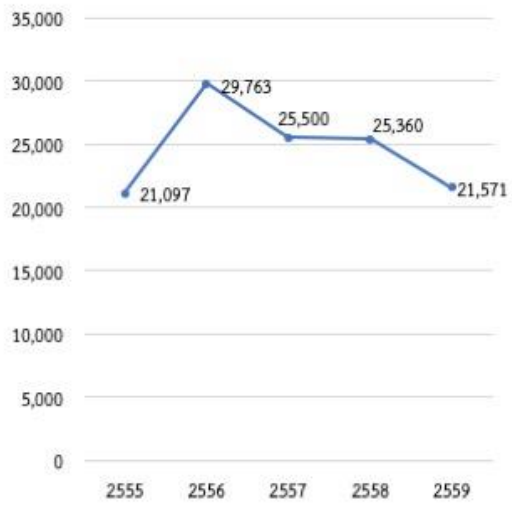
ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ไทยยังมีหนังสือใหม่น้อย และมีแนวโน้มลดลงในช่วง3 ปีหลัง ซึ่งอาจทำให้ความหลากหลายของเนื้อหาสื่อการอ่านไม่เพียงพอ

ปริมาณปกใหม่ตาม ISBN ในปี 2555 - 2560

ที่มา: สำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปริมาณปกใหม่ตาม ISBN ต่อประชากร

ประเทศ	ปีที่เก็บข้อมูล	จำนวนปกหนังสือใหม่	จำนวนปกหนังสือใหม่ต่อประชากรล้านคน
สหราชอาณาจักร	2013	184,000	2,875
ไต้หวัน	2013	42,118	1,831
เยอรมัน	2013	93,600	1,156
สหรัฐอเมริกา	2013	304,912	959
เกาหลี	2012	39,767	795
ฟินแลนด์	2013	3,965	793
มาเลเซีย	2012	19,171	639
ญี่ปุ่น	2013	77,910	613
ไทย	2016	21,571	327
จีน	2013	444,000	325
เวียดนาม	2009	24,589	273
อินโดนีเซีย	2013	30,000	119

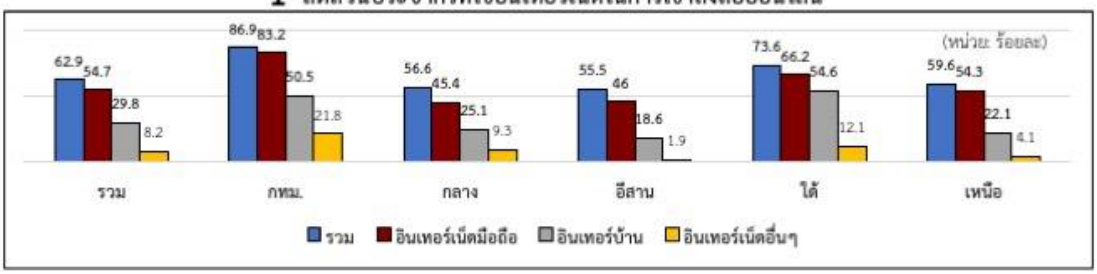
ที่มา: Annual Report October 2013-2014 , International Publishers Association และ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

45

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยร้อยละ 63 ใช้อินเทอร์เน็ต
ร้อยละ 28 ไม่มีโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับต่ออินเทอร์เน็ต

สัดส่วนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงสื่อออนไลน์

ร้อยละของประชากรจำแนกตามความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz

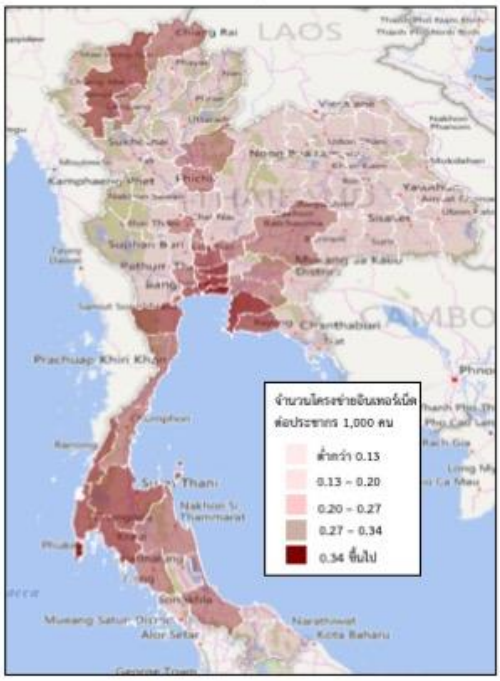
ที่มา: กสทช.

46

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

แผนที่ความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่2,100 MHz

จำนวนโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่2,100 MHZต่อประชากร 1,000 คน

	จำนวนโครงข่าย (โครงข่าย)	ความหนาแน่น (จำนวนโครงข่าย/พันคน)
กทม.	1,740	0.305
กลาง	3,113	0.196
อีสาน	1,953	0.090
ใต้	1,509	0.170
เหนือ	1,455	0.123
รวม	9,770	0.153

ที่มา: กสทช.

ระดับความหนาแน่น (โครงข่าย/พันคน):

- ต่ำกว่า 0.13 จำนวน 44 จังหวัด : ยะลา หนองบัวลำภู แม่ฮ่องสอน ศรีสะเกษ ชัยภูมิ สระแก้ว นราธิวาส หนองคาย นครพนม บึงกาฬ เลย ยโสธร อุทัยธานี สกลนคร น่าน กาญจนบุรี มุกดาหาร กาฬสินธุ์ สุรินทร์ อุตรดิตถ์ อุดรธานี ปัตตานี บุรีรัมย์ อุบลราชธานี กำแพงเพชร อำนาจเจริญ ตาก ร้อยเอ็ด ลำปาง มหาสารคาม แพร่ สุโขทัย นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ตราด พะเยา สุพรรณบุรี อินทบุรี ชอนแก่น สตูล พัทลุง ราชบุรี นครนายก และลพบุรี
- 0.13 – 0.20 จำนวน 18 จังหวัด : ปราจีนบุรี สมุทรสงคราม นครราชสีมา เชียงราย พิษณุโลก พิจิตร นครศรีธรรมราช อ่างทอง ตรัง สงขลา สิงห์บุรี สระบุรี ฉะเชิงเทรา ประจวบคีรีขันธ์ นครปฐม ลำพูน ชุมพร และชัยนาท
- 0.20 – 0.27 จำนวน 10 จังหวัดเชียงใหม่ ระนอง พังงา พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี กระบี่ สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี ระยอง และนนทบุรี
- 0.27 – 0.34 จำนวน 3 จังหวัด : กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และปทุมธานี
- 0.34 ขึ้นไป จำนวน 2 จังหวัด : สมุทรปราการ และภูเก็ต

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สาเหตุที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตคือ ไม่มีความจำเป็น ค่าบริการแพง ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ โครงข่ายเข้าไม่ถึง ปัญหาที่พบจากการใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่คือ ความเร็วต่ำ สัญญาณขาดหายบ่อย ราคาแพง

อินเทอร์เน็ตมือถือ

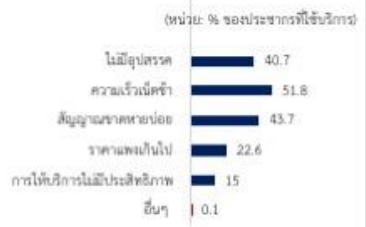
ร้อยละของประชากรที่ใช้และไม่ใช้ใช้บริการ

สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ

อุปสรรคที่พบเจอจากการใช้บริการ

อินเทอร์เน็ตบ้าน

ร้อยละของประชากรที่ใช้และไม่ใช้ใช้บริการ

สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ

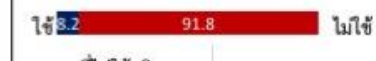

อุปสรรคที่พบเจอจากการใช้บริการ

อินเทอร์เน็ตอื่นๆ

ร้อยละของประชากรที่ใช้และไม่ใช้ใช้บริการ

สาเหตุที่ไม่ใช้บริการ

อุปสรรคที่พบเจอจากการใช้บริการ

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อออนไลน์มีราคาแพง

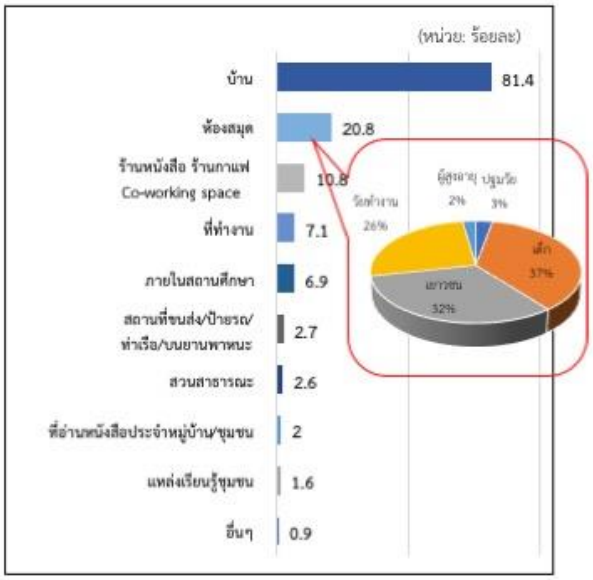
ค่าใช้จ่ายด้านอินเทอร์เน็ต

- ค่าอินเทอร์เน็ตบ้าน เฉลี่ยเดือนละ 624 บาท
- ค่าอินเทอร์เน็ตมือถือ เฉลี่ยเดือนละ 355 บาท
- มีประชากรร้อยละ 7.6 ที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์ โดยมีค่าใช้จ่ายประมาณเดือนละ 264.8 บาท
- ร้อยละ 27.8 ของประชากรที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์ ให้ความเห็นว่าค่าเนื้อหาออนไลน์มีราคาสูงเกินไป

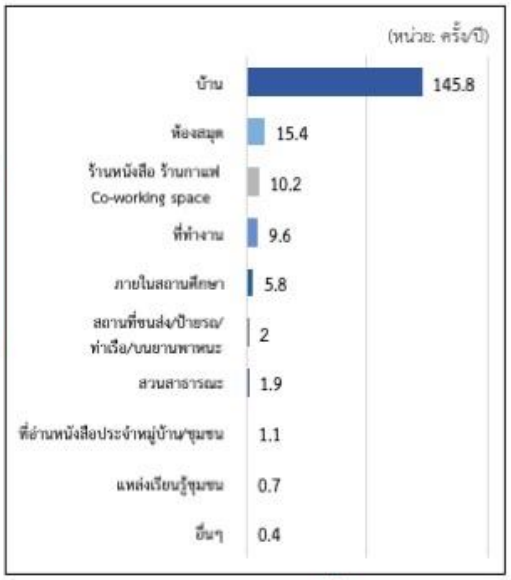
สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน รองลงมาคือ ห้องสมุด และร้านหนังสือ /ร้านกาแฟ โดยอ่านที่บ้านเฉลี่ยปีละ 146 ครั้ง

ร้อยละของจำนวนประชากรที่ไปในพื้นที่อ่านรอบ 1 ปี

จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปอ่านรอบ 1 ปี

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ปฐมวัย เด็ก และเยาวชน ส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน ห้องสมุด และสถานศึกษา
วัยทำงานและผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน ที่ทำงาน และร้านหนังสือ /ร้านกาแฟ

พื้นที่อ่านที่ประชากรแต่ละวัยไปเป็น 5 อันดับแรก และจำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปใน 1 ปี

กลุ่มปฐมวัย

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (130.7 ครั้ง)
2	ห้องสมุด (8.1 ครั้ง)
3	ภายในสถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุด) (6.5 ครั้ง)
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (1.9 ครั้ง)
5	สวนสาธารณะ (1.5 ครั้ง)

กลุ่มเด็ก

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (188.2 ครั้ง)
2	ห้องสมุด (42.5 ครั้ง)
3	ภายในสถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุด) (11.7 ครั้ง)
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (2.9 ครั้ง)
5	สวนสาธารณะ (2.3 ครั้ง)

กลุ่มเยาวชน

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (153.1 ครั้ง)
2	ห้องสมุด (52.4 ครั้ง)
3	ภายในสถานศึกษา (ไม่รวมห้องสมุด) (24.5 ครั้ง)
4	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (16.5 ครั้ง)
5	สวนสาธารณะ (7.7 ครั้ง)

กลุ่มวัยทำงาน

ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (147 ครั้ง)
2	ที่ทำงาน (15.6 ครั้ง)
3	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (12.5 ครั้ง)
4	ห้องสมุด (4.9 ครั้ง)
5	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (2.4 ครั้ง)

กลุ่มผู้สูงอายุ

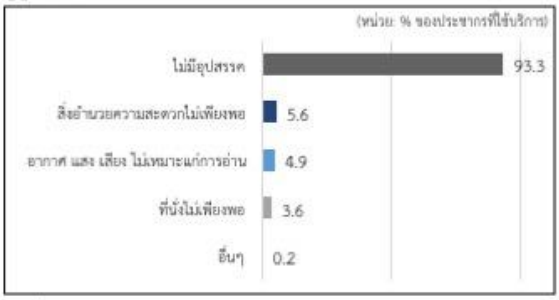
ที่	ช่องทาง
1	บ้าน (92.4 ครั้ง)
2	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ co-working space (8.3 ครั้ง)
3	ที่ทำงาน (2.8 ครั้ง)
4	ห้องสมุด (2.4 ครั้ง)
5	สถานที่ขนส่ง/ป้ายรถ/ท่าเรือ/บนยานพาหนะ (2 ครั้ง)

51

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

พื้นที่อ่านส่วนใหญ่ไม่มีอุปสรรค สำหรับอุปสรรคที่พบคือ ที่นั่งไม่พอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และ อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน

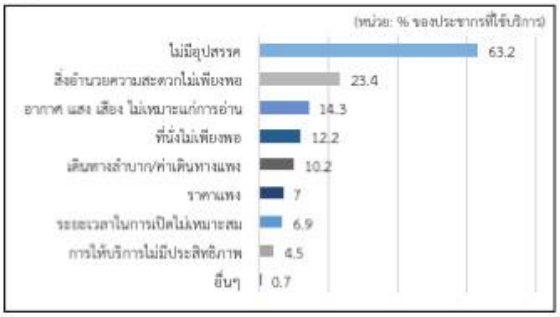
บ้าน

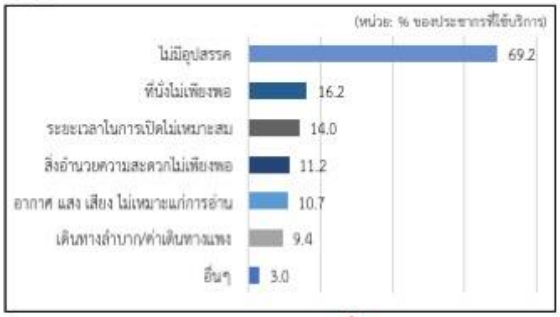
ห้องสมุด

ร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ/Co-working space

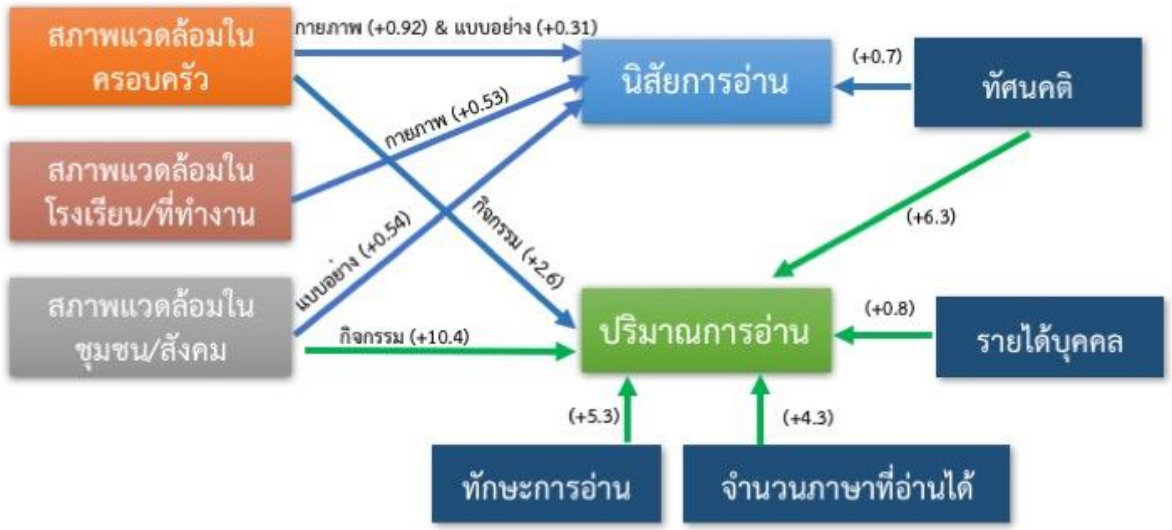
ที่ทำงาน

52

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สภาพแวดล้อมกายภาพและแบบอย่างบุคคล ส่งผลต่อนิสัยการอ่าน
กิจกรรมส่งเสริมการอ่านส่งผลต่อปริมาณการอ่านเท่านั้น

53

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

คนไทยส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งเสริมการอ่าน แต่สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ทำงาน และชุมชน/สังคม ที่ส่งเสริมการอ่านยังน้อย

	สภาพแวดล้อมในครอบครัว	% ที่มี	ผลต่อเวลา	ผลต่อนิสัย	สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน	% ที่มี	ผลต่อเวลา	ผลต่อนิสัย	สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม	% ที่มี	ผลต่อเวลา	ผลต่อนิสัย
กายภาพ	มีสถานที่ที่เอื้อต่อการอ่าน	74.5		✓	มีห้องสมุดหรือที่อ่านให้บริการ	56.8		✓	มีห้องสมุดหรือที่อ่านให้บริการ	17.6		
	มีหนังสือหลากหลาย	59.9		✓	มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	58.5		✓	มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	17.7		
					มีหนังสือหลากหลาย	53.7		✓	มีหนังสือหลากหลาย	15.3		
กิจกรรม	ส่งเสริมให้อ่าน	58.1	✓		มีกิจกรรมส่งเสริม	43.6			มีกิจกรรมส่งเสริม	14.9	✓	
	กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ	57.4	✓		กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ	44.5			กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ	12.3	✓	
	ให้คำแนะนำ	59.2	✓		ให้คำแนะนำ	47.5			ให้คำแนะนำ	11.8	✓	
									มีกิจกรรมส่งเสริมด้านวัฒนธรรม	13.0	✓	
แบบอย่าง	มีแบบอย่าง	53.2		✓	มีแบบอย่าง	43.4			มีแบบอย่าง	10.6		✓

หมายเหตุ ผลต่อเวลาและนิสัย ศึกษาในกลุ่มเยาวชนขึ้นไป

54

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่าน: การดำเนินงานของภาคส่วน

55

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่านมีร้อยละ 26.5
ประชากรในวัยเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษามากที่สุด
ประชากรในวัยทำงานเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมของภาคประชาชน
ประชากรในวัยเกษียณเข้าร่วมกิจกรรมของภาคประชาชนมากที่สุด

สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน

ดัชนีวัดการเข้าร่วมกิจกรรม	ปฐมวัย	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	รวม
สัดส่วนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน	22.2%	46.9%	39.7%	22.4%	11.4%	26.5%
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี	0.4	0.9	0.7	0.4	0.2	0.5
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี เฉพาะคนที่เข้าร่วม	1.6	1.9	1.8	2.0	1.7	1.9
หน่วยงานที่เข้าร่วม *						
- ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	4.2%	3.3%	4.0%	8.6%	9.0%	6.2%
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.6%	1.2%	4.1%	4.6%	16.8%	4.1%
- สถานศึกษา	85.3%	95.5%	82.8%	47.1%	16.1%	66.2%
- ภาคเอกชน	4.8%	0.0%	4.3%	12.5%	8.5%	7.2%
- ภาคประชาชน	3.0%	0.0%	2.4%	27.2%	47.5%	15.8%
- อื่นๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์	1.1%	0.0%	2.3%	0.0%	2.1%	0.5%

*ร้อยละของประชากรที่มีการระบุว่าได้เข้าร่วมกิจกรรมใน 1 ปีที่ผ่านมา

56

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษา

❑ ภาพรวม

- สาเหตุที่ทำให้คนไทยส่วนใหญ่อ่านน้อยคือ
  - ด้านทัศนคติ ได้แก่ ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่า ไม่ชอบอ่าน ไม่สนใจ
  - ข้อจำกัด ได้แก่ ไม่มีเวลาอ่าน สุขภาพ (ผู้สูงอายุ)
  - ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ
- ปัญหาด้านสื่อการอ่านคือ เดินทางลำบาก สื่อมีราคาแพง ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ
- ร้านหนังสือเป็นช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านที่เลือกใช้มากที่สุด รองลงมาคือ ได้ฟรี/ได้เป็นของขวัญ ยืม/แลกเปลี่ยนกับเพื่อนหรือคนรู้จัก และห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน
- คนไทยส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน สำหรับวัยเรียนรองลงมาคือ ห้องสมุดและสถานศึกษา สำหรับวัยทำงานและผู้สูงอายุรองลงมาคือ ที่ทำงานและร้านกาแฟ
- ห้องสมุดมีบทบาทสำคัญสำหรับกลุ่มวัยเรียน แต่ยังมีบทบาทน้อยในกลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุ ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งกระจายสื่อและพื้นที่อ่าน เพราะไม่มีความจำเป็น เดินทางลำบาก และเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

57

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษา

❑ ภาพรวม

- ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อออนไลน์ยังมีราคาแพง บางส่วนยังเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต
- คนไทยส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งเสริมการอ่าน แต่สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม ที่ส่งเสริมการอ่านยังน้อย
- นิสัยการอ่านไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการอ่าน
- ปัจจัยที่มีผลต่อนิสัยการอ่านคือ ทัศนคติ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพในครอบครัว/โรงเรียน/ที่ทำงาน การมีบุคคลต้นแบบในครอบครัว/ชุมชน/สังคม
- ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการอ่านคือ ทัศนคติ กิจกรรมในครอบครัว/ชุมชน/สังคม จำนวนภาษาที่อ่านได้ ทักษะการอ่าน สถานะทางรายได้

58

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สรุปข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษา

- ❑ กลุ่มปฐมวัย: ผู้ปกครองเห็นคุณค่าการอ่านดี แต่บางส่วนยังมองว่าเด็กยังเล็กเกินไป ส่งผลให้พฤติกรรมการอ่านน้อย รวมทั้งผู้ปกครองไม่มีเวลาอ่านให้ฟังและหาสื่อการอ่านสำหรับเด็กยาก
- ❑ กลุ่มเด็ก: ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าอ่าน ไม่ชอบ ไม่สนใจ และบางส่วนรู้สึกเบื่อหน่ายที่ต้องอ่าน รวมทั้งผู้ปกครองบางส่วนมองว่าการอ่านยังไม่จำเป็นสำหรับบุตรหลาน
- ❑ กลุ่มเยาวชน: เป็นกลุ่มที่อ่านมากที่สุด แต่ยังมีสัดส่วนเยาวชนที่รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน และอ่านเฉพาะที่จำเป็นค่อนข้างสูง เนื้อหาที่อ่านส่วนใหญ่เป็นบันเทิงมากกว่าสาระและอ่านบนอินเทอร์เน็ตมากกว่าหนังสือ
- ❑ กลุ่มวัยทำงาน: อุปสรรคสำคัญคือ ไม่มีเวลาอ่าน ส่วนใหญ่อ่านสถานการณ์บ้านเมือง งานอดิเรก ดารา/นักร้อง/นักแสดง ซึ่งติดตามทั้งในหนังสือพิมพ์และบนสื่อสังคมออนไลน์
- ❑ กลุ่มผู้สูงอายุ: มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ อ่านไม่คล่อง ส่วนใหญ่อ่านศาสนา

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

รายละเอียดการนำเสนอ

1. ภาพรวมโครงการ
2. โครงสร้างและตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน
3. ตัวอย่างการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่าน
4. ข้อเสนอแนะ

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน

1) **ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงหนังสือที่ตรงกับความสนใจ**
   - พัฒนาแหล่งจัดหาและกระจายหนังสือให้ประชาชนนำกลับไปอ่าน ได้อย่างสะดวก
     - จัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของประชาชน
     - เดินทางสะดวก ยืมและคืนที่ใดก็ได้ เช่น ตั้งอยู่บนเส้นทางการเดินทางของประชาชน ศูนย์กลางชุมชน โดยเน้นใช้ช่องทางที่มีอยู่แล้วในชุมชนเพื่อลดต้นทุน
     - ห้องสมุดควรเน้นบทบาทในการจัดหาและเป็นแหล่งกระจายหนังสือให้ประชาชนนำกลับไปอ่าน มากกว่าการเป็นพื้นที่อ่าน
       - พัฒนาฐานข้อมูลห้องสมุดให้เชื่อมต่อกันเพื่อรองรับการหมุนเวียนหนังสือระหว่างห้องสมุด
       - เน้นการลงทุนในการจัดหาและกระจายหนังสือมากกว่าการก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้าง
   - ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีความสนใจเดียวกัน เพื่อนำหนังสือที่มีมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน ทำให้ต้นทุนการเข้าถึงสื่อการอ่านลดลงและตรงกับความสนใจ

2) **ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน**
   - ค้นหาบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการอ่าน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในสังคม
   - กำหนดมาตรฐานปริมาณเวลาที่ประชาชนแต่ละช่วงวัยควรใช้ในการอ่านหนังสือ เพื่อสร้างเป้าหมายในการเพิ่มปริมาณการอ่านของบุคคล
   - ส่งเสริมให้พ่อแม่และครูเข้าใจวิธีการจูงใจเด็กและเยาวชนให้สนใจการอ่านหนังสือมากกว่าการใช้วิธีบังคับ
   - ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนอ่านหนังสือจากระดับที่ง่ายไปสู่ระดับที่ยากขึ้นตามความเหมาะสมของทักษะการอ่านที่มี

61

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน (ต่อ)

3) **เพิ่มโอกาสให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยเข้าถึงสื่อการอ่านมากขึ้น**
   - ภาครัฐใช้งบประมาณอุดหนุน
     - การจัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของประชาชน
     - สร้างแหล่งกระจายหนังสือในพื้นที่ชุมชนที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย โดยให้มีการหมุนเวียนหนังสืออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยและลดต้นทุนในการจัดหาสื่อการอ่าน
   - ส่งเสริมการผลิตหนังสือฉบับราคาถูก
   - ส่งเสริมให้เข้าถึงอินเทอร์เน็ต

4) **ส่งเสริมการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่นๆ**
   - สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่นๆ เช่นจัดสถานที่และเวลาในการอ่านหนังสือในที่ทำงานให้คนทำงาน ปรับปรุงสถานที่สาธารณะให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน
   - ส่งเสริมให้การอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ขณะเดินทาง ก่อนนอน ขณะรอ เป็นต้น

5) **ส่งเสริมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหนังสือ**
   - ส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ (Platform) ในการรีวิวหนังสือจากผู้อ่าน เพื่อเพิ่มแหล่งข้อมูลและสร้างความสนใจ สำหรับการเลือกซื้อ เลือกอ่าน ของผู้อ่าน
   - สนับสนุนกิจกรรมการโฆษณาหนังสือที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นผ่านช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน แค็ตตาล็อกหนังสือ

62

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน (ต่อ)

6) **พัฒนาการสอนและการประเมินทักษะการอ่าน**
   - บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาทักษะการอ่านที่ครบทุกมิติไว้ในหลักสูตรการศึกษา เช่น การอ่านเร็ว การสร้างนัย การประเมินความน่าเชื่อถือ การอ่านแบบกวาด การอ่านแบบข้าม
   - ส่งเสริมให้มีการจัดสอบมาตรฐานการอ่านที่ใช้ในการทำงาน

7) **เพิ่มความหลากหลายและคุณภาพของเนื้อหา**
   - แปลหนังสือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย เพื่อเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหา
   - ส่งเสริมการประกวดงานเขียนให้ครอบคลุมประเภทเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้น และมีหลายระดับ เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ นักเขียนหน้าใหม่ นักเขียนมืออาชีพ
   - ส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานวิชาชีพของบรรณาธิการ นักเขียน เพื่อสร้างกลไลในการผลิตหนังสือที่มีคุณภาพทั้งเนื้อหาและรูปแบบสื่อการอ่าน

63

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะในจัดเก็บข้อมูล

1) **พัฒนาแบบสำรวจการอ่านของประชาชนให้สามารถวัดระยะเวลาและเนื้อหาที่อ่านให้มีความแม่นยำมากขึ้นและครอบคลุมองค์ประกอบของวัฒนธรรมการอ่านให้มากกว่าในปัจจุบัน**
   - <u>ปรับปรุง</u>
     - ปรับ**ขอบเขตเวลาในการอ่าน** จาก “นอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน/ช่วงเวลาพัก” เป็น “เวลาว่าง”
     - ปรับการสอบถาม **เวลาในการอ่าน** ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ที่อ่านน้อย เช่น อ่านไม่กี่ครั้งต่อเดือน หรือไม่กี่ครั้งต่อปี
     - การ**อ่านบนสื่อออนไลน์ทั้งปริมาณเวลาและเนื้อหา** ควรมีการศึกษาว่า สามารถนับเวลาเทียบเท่ากับการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์หรือไม่
     - ปรับตัวเลือก **ประเภทเนื้อหาสาระที่อ่าน** ให้มีความหลากหลายมากขึ้น
   - <u>เพิ่มเติม</u>
     - เพิ่มการสอบถาม **ทัศนคติ และนิสัยการอ่าน** เพื่อวัดถึงความ “ชอบอ่าน” ของประชากร
     - เพิ่มการสอบถาม **สภาพแวดล้อมด้านการอ่าน** ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน และสังคม
     - เพิ่มการสอบถาม **ช่องทางการรับสื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน** ให้มีความละเอียดมากขึ้น ได้แก่
       - ความถี่ในการไปช่องทางการรับสื่อการอ่าน และการใช้บริการพื้นที่อ่าน
       - ต้นทุนในการรับสื่อการอ่านจากช่องทาง และการใช้บริการพื้นที่อ่าน
       - อุปสรรคการใช้บริการช่องทางและพื้นที่อ่าน

64

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะในจัดเก็บข้อมูล (ต่อ)

2) **จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของหน่วยงานต่างๆ ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน มีความเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ผลกระทบต่อสถานการณ์อ่านของประเทศโดยรวม**

3) **จัดทำฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการอ่านทั่วประเทศ เพื่อให้ทราบปริมาณ คุณภาพ การกระจายตัวในแต่ละพื้นที่และนำมาใช้ในการกำหนดนโยบาย** เช่น พื้นที่อ่าน ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น
   - ประสานการจัดเก็บข้อมูลของห้องสมุดต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สถานะของโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมของประเทศ หรือในระดับย่อยต่างๆ เช่น ระดับจังหวัด ระดับภาค เป็นต้น

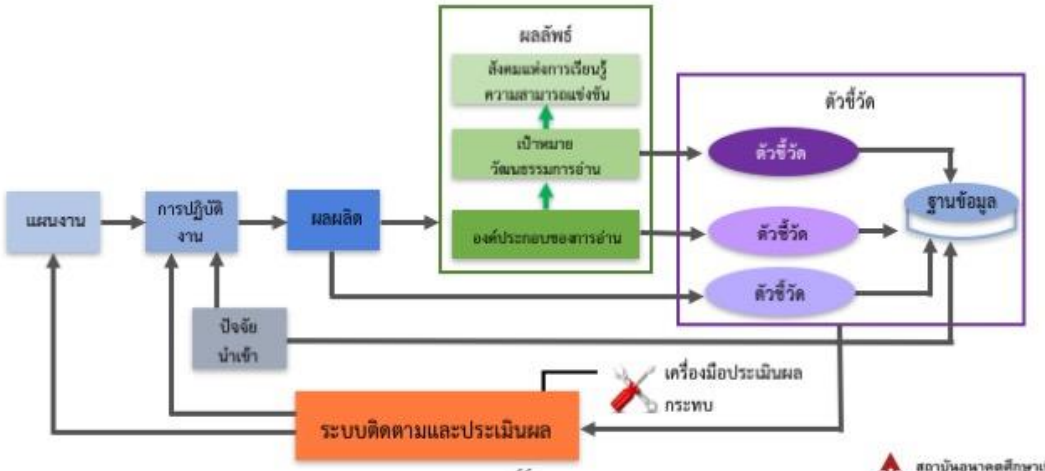
4) **จัดทำการสำรวจทักษะการอ่านของคนไทยโดยวิธีทดสอบ (test) เพื่อให้ทราบสถานะความสามารถในการอ่านที่แท้จริงจำแนกตามวัย**

65

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) กระจายความรับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2) จัดทำรายงานสถานการณ์การอ่านของประเทศประจำปี
3) สร้างระบบในการนำตัวชี้วัดไปติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนงานหรือการปฏิบัติ
4) จัดทำฐานข้อมูลตัวชี้วัดที่สาธารณะเข้าถึง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เช่น นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานผู้ปฏิบัติ เป็นต้น

66

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

ตัวอย่างรูปแบบการนำเสนอตัวชี้วัด

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ(2558) และสำนักงานอุทยานการเรียนรู้(2558)

ตัวอย่างฐานข้อมูล

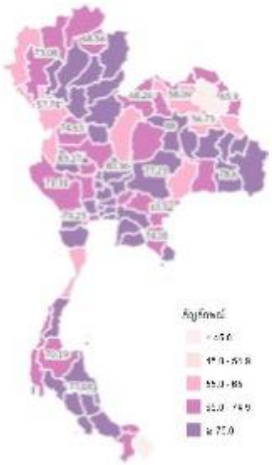
ช่วงวัย | พื้นที่ | รายได้ | ระดับการศึกษา | ....

ตัวชี้วัด	ต้นกรัย	ปะกาย	ตันยง	มหาโพธาราม	ตำบาน	เกษียณสาน
ด้านผู้อ่าน						
ทักษะด้านการอ่าน	2.27	3.27	3.80	4.07	1.93	3.53
ด้านความสัมพันธ์ความเชื่อ	3.20	3.00	2.20	3.40	1.00	4.40
ด้านความรู้สึก	1.60	4.00	5.00	5.00	2.40	2.40
ด้านพฤติกรรม	2.00	2.00	4.20	3.80	2.40	3.80
นิสัยการอ่าน	4.60	1.00	4.20	2.60	1.00	5.00
พื้นที่ประชาชนที่อ่าน	80.00	53.00	73.00	71.00	100.00	64.00
เวลาในการอ่าน (นาที/วัน)	67.25	46.50	42.25	71.25	33.00	57.75
สื่อสิ่งพิมพ์	28.25	29.50	21.50	39.75	18.00	35.75
สื่ออออไลน์	39.00	17.00	21.75	31.50	15.00	22.00
ปริมาณการอ่าน (บรรทัด/วัน)	19.2	14	12.8	12.8	12.8	14
พื้นที่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน	81.00	59.00	50.00	82.00	96.00	92.00
ทักษะการอ่าน						
พื้นที่ประชาชนที่อ่านออกเสียงได้	30.00	40.00	93.00	93.00	94.00	98.00
ความเข้าใจการอ่าน (บรรทัด/นาที)	3.00	2.20	4.60	4.60	2.20	4.80
ความสามารถในการจับใจความสำคัญ	3.40	1.20	2.80	4.60	2.40	3.20
พื้นที่ประชาชนที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษ	30	40	60	70	75	40
ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน						
สนับสนุนในการเข้าถึงของห้องสมุดประชาชน						
ด้านพื้นที่	131.4	139.2	175.4	56.2	195.8	160.4
ระยะเวลาในการเดินทาง	56.60	54.40	39.60	42.00	33.80	51.60
พื้นที่ประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงของห้องสมุดประชาชน	40.00	33.50	24.00	67.00	34.50	44.50
สื่อสิ่งพิมพ์	48.00	45.00	21.00	67.00	40.00	43.00
สื่ออออไลน์	32.00	22.00	27.00	67.00	29.00	46.00
ปริมาณของหนังสือการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์	3000	3000	3000	3000	3000	3000
ดัชนีการวัดการกระจายตัวของห้องสมุดประชาชน	0.224	0.294	0.184	0.142	0.754	0.82
สื่อการอ่าน						
ค่าใช้จ่ายสำหรับสื่อการอ่าน	233.4	302.4	180.6	347	256.2	350.2
สื่อสิ่งพิมพ์	170.6	159	78.8	156	64.8	179.4
สื่ออออไลน์	62.8	143.4	101.8	191	191.4	170.8
คุณภาพสื่อสิ่งพิมพ์	2.00	2.50	3.10	3.30	3.10	4.30
คุณภาพด้านเนื้อหา	1.60	4.00	4.60	2.20	1.20	4.40
คุณภาพด้านรูปแบบการอ่านสนุก	2.40	1.00	1.60	4.40	3.00	4.20
พื้นที่อ่าน						
สนับสนุนในการเข้าใช้พื้นที่อ่าน						
ด้านพื้นที่	72.2	103	99.4	60.4	94	174.4
ระยะเวลาในการเดินทาง	39.00	56.80	58.20	56.40	52.80	34.20
อัตราค่าเข้าใช้บริการ	59.6	171.8	176	67.4	101.8	64.4
พื้นที่ประชาชนที่มีปัญหาในการเข้าถึงพื้นที่อ่าน	36.00	43.00	22.00	33.00	24.00	46.00
ปริมาณพื้นที่อ่าน	10000	10000	10000	10000	10000	10000
ดัชนีการวัดการกระจายตัวของพื้นที่อ่าน	0.987	0.693	0.213	0.74	0.404	0.998
ปริมาณห้องสมุด	1000	1000	1000	1000	1000	1000
คุณภาพห้องสมุด	3.33	3.33	2.40	2.47	2.40	3.33
คุณภาพด้านสื่ออำนวยความสะดวก	2.60	3.80	2.40	1.00	1.00	1.60
คุณภาพด้านการให้บริการ	2.60	5.00	3.40	4.20	1.40	3.60
คุณภาพด้านสภาพแวดล้อม	4.80	1.20	1.40	2.20	1.80	4.80
จำนวนผู้เข้าใช้บริการห้องสมุด	72709	30870	87196	82631	49882	46091

*ค่าตัวแปรในตารางเป็นค่าสมมติ

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

สถิติเวลาในการอ่านของคนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไป

ภาพบรรยากาศการประชุม

ภาคผนวก ญ
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกและสรุปประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ลำดับ	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	วันที่สัมภาษณ์
1.	คุณอตินุช อสีปัญญา (แทน คุณวโรรส โรจนะ)	บรรณาธิการคอลัมน์นักเขียน	เว็บไซต์เด็กดีดอทคอม (www.dek-d.com)	วันที่ 12/6/60
2.	คุณสุดใจ พรหมเกิด	ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน	ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.)	วันที่ 12/6/60
3.	คุณจรัญ หอมเทียนทอง	นายกสมาคม	สมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย	วันที่ 15/6/60
4..	คุณวัชรีภรณ์ โกสินเจริญชัย (แทน ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้)	ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	วันที่ 16/6/60
5.	รศ. แพทย์หญิงนิชรา เรืองดารกานต์	กุมารแพทย์ สาขาพัฒนาการและพฤติกรรม	กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข	วันที่ 22/6/60
6.	คุณคิม จงสถิตย์วัฒนา	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด	วันที่ 3/7/60
7.	คุณปรเมศวร์ สุขมาก	(อดีต) ผอ.สถาบันส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (สพร.)	กระทรวงศึกษาธิการ	วันที่ 4/7/60
8.	คุณเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป	กรรมการผู้จัดการ	มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก	วันที่ 5/7/60
9.	ผอ.ปัทมา อมรสิริสมบูรณ์	ผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ	กระทรวงดิจิตอลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	วันที่ 6/7/60
10.	ผศ.ดร.บรรเจิด จงอภิรัตนกุล	นายกสมาคม	สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย	วันที่ 26/7/60
11.	คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์	กรรมการผู้จัดการ	บริษัท อินเตอร์เน็ตมาร์เก็ตติ้ง จำกัด	วันที่ 31/7/60
12.	ดร. เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ	ผู้ก่อตั้งสถาบันปัญญ์สุข	สถาบันปัญญ์สุข	วันที่ 7/8/60
13.	คุณอรอร ฤทธิ์กลาง	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา)	วันที่ 8/8/60
14.	ดร.อรชา ตุลานันท์	อาจารย์พิเศษ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	วันที่ 10/8/60

ลำดับ	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	วันที่สัมภาษณ์
15.	คุณฐิติพัฒน์ สุมีรัง	ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน	สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park)	วันที่ 11/8/60
16.	ผอ.กุลยา เรือนทองดี	เลขานุการ	กรมส่งเสริมวัฒนธรรม	วันที่ 16/8/60
17.	คุณสุภาวดี หาญทองดี	ประธานกรรมการบริหาร	บริษัท รักลูกกรุ๊ป จำกัด	วันที่ 23/8/60
18.	ผศ.ดร.ธานี ชัยวัฒน์	อาจารย์ประจำ	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	วันที่ 23/8/60
19.	ดร.รังรอง สมมิตร	อาจารย์ประจำ	สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	วันที่ 28/8/60
20.	คุณมกุฏ อรฤดี	บรรณาธิการ	สำนักพิมพ์ผีเสื้อ	วันที่ 4/9/60
21.	คุณกนกวลี กันไทยราษฎร์	นายกสมาคม	สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย	วันที่ 22/9/60
22.	รศ.เกริก ยุ้นพันธ์	อาจารย์ประจำ	สาขาวรรณกรรมสำหรับเด็ก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	วันที่ 28/9/60
23.	ศ.ดร.ชุติมา สัจจานันท์	นายกสมาคม	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย	วันที่ 31/8/60
24.	คุณสร้างบุญ แสงมณี	ประธานบริหารฝ่ายการตลาด	บริษัท อุ๊คบี จำกัด	วันที่23/11/60

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” เว็บไซต์เด็กดีดอทคอม (www.dek-d.com)

ผู้ให้สัมภาษณ์

คุณอตินุช อสีปัญญา ตำแหน่ง บรรณาธิการคอลัมน์นักเขียน
วันที่ 12 มิถุนายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปกับพฤติกรรมการอ่านของคนไทย

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้คนมีการเปลี่ยนพฤติกรรมการเข้าถึงการอ่านในรูปแบบสื่อออนไลน์มากขึ้น โดยสำหรับทางเด็กดีดอทคอมซึ่งเป็นหนึ่งในสื่อออนไลน์ ได้มีจำนวนผู้เข้าชมที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบอีกว่าคนเริ่มนิยมเข้าถึงเนื้อหาผ่านทาง Application บนโทรศัพท์มากกว่าการเข้าชมเว็บไซต์ผ่านคอมพิวเตอร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา/โทรศัพท์ มีอิทธิพลค่อนข้างสูง

จากการที่คนเริ่มนิยมอ่านผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น ส่งผลต่อการตีพิมพ์หนังสือในปัจจุบันค่อนข้างมาก เนื่องจากทำให้ยอดจำหน่ายหนังสือลดลง ส่งผลต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับหนังสือมากขึ้น เช่น การปิดตัวของสำนักพิมพ์ต่างๆ อย่างไรก็ตามการที่ปริมาณหนังสือลดลงอาจส่งผลหรือเป็นอุปสรรคต่อผู้อ่านบางกลุ่มที่นิยมอ่านในรูปเล่มหนังสือมากกว่ารูปแบบออนไลน์ แต่อย่างไรก็ตามคาดว่าผู้อ่านกลุ่มดังกล่าวน่าจะมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาอ่านสื่อออนไลน์มากขึ้นในที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่อ่าน หรืออ่านน้อย

อุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่อ่านหรืออ่านได้น้อยส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการเข้าไม่ถึงสื่อการอ่าน ขาดแคลนหนังสือ รวมทั้งการขาดช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน เช่น การขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น จึงทำให้ไม่เกิดการอ่านในกลุ่มบุคคลที่อาศัยในถิ่นห่างไกลหรือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและยากจน

กลุ่มผู้อ่านและประเภทเนื้อหาที่ได้รับความสนใจ

กลุ่มผู้อ่าน/ผู้เข้าชมเว็บไซต์เด็กดีดอทคอม จำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ (1) กลุ่มเด็กประถมและมัธยมต้น (2) กลุ่มเด็กมัธยมปลาย และ (3) กลุ่มเด็กมหาวิทยาลัย โดยผู้อ่านในกลุ่มวัยมัธยมปลายเป็นกลุ่มที่มีการเข้าชมเว็บไซต์สูงสุด อย่างไรก็ตามพบว่าเริ่มมีกลุ่มวัยทำงาน/ผู้สูงอายุ เข้ามาใช้บริการเว็บไซต์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเนื้อหาประเภทนิยาย

เนื้อหาของทางเว็บไซต์ได้มีการจัดหมวดหมู่เป็น 4 ประเภท คือ (1) นิยาย (2) การศึกษา (3) ไลฟ์สไตล์ และ (4) แฟชั่น/ความสวยความงาม สำหรับประเภทเนื้อหาที่ได้รับความนิยมสูงในเว็บไซต์คือ ประเภทนิยาย โดยเฉพาะนิยายจีน ซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 ของนิยายทั้งหมด รองลงมาคือเนื้อหาประเภทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การสอบเข้า การเรียนต่อต่างประเทศ

แนวทางในการวัดคุณภาพเนื้อหาในสื่อการอ่าน และการคัดกรองเนื้อหาของทาง Dek-D

เกณฑ์ในการคัดกรองเนื้อหาสำหรับทางเว็บไซต์เด็กดีในปัจจุบันได้มีการคัดกรองหลายวิธีด้วยกัน คือ (1) คัดกรองจากเรื่องที่ได้รับความนิยมสูงสุด (2) คัดกรองผ่านโปรแกรมตรวจสอบคำที่ไม่เหมาะสม/ขัดต่อหลักศีลธรรม (3) คัดกรองโดยการรายงานจากฝั่งผู้อ่าน และ (4) การช่วยส่งเสริมนักเขียนที่ทางเว็บไซต์เห็นว่ามีคุณภาพ นอกจากนี้สำหรับนิยายแปล ผู้แปลต้องมีการได้รับใบอนุญาตจากทางนิยายต้นฉบับถึงจะสามารถนำเนื้อหาขึ้นบนเว็บไซต์ได้

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันไทยยังขาดกฎหมายด้านการควบคุมเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นประเด็นที่ภาครัฐควรมีการพิจารณาเพิ่มเติมเนื่องจากปัจจุบันมีแนวโน้มการอ่านผ่านสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

บทบาทและกิจกรรมของ Dek-D ด้านการอ่านในปัจจุบัน

มีการสนับสนุนการอ่านผ่าน “คอลัมน์เด็กดีน่าอ่าน” ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยคัดเลือกเนื้อหาที่น่าสนใจ มีคุณภาพและน่าอ่าน ให้กับผู้อ่าน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมนักเขียนที่มีคุณภาพให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในปัจจุบันได้ร่วมมือกับนานมีบุ๊คในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยมีโครงการสมุดจดบันทึกการอ่านและการแจกหนังสือให้กับนักเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการอ่านให้กับกลุ่มผู้อ่านวัยเด็กมากขึ้น

ข้อเสนอแนะแนวทางในการยกระดับการอ่านของคนไทย

สิ่งที่จะสามารถยกระดับการอ่านของคนไทยในปัจจุบันได้ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ การเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน โดยภาครัฐควรร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อเป็นการกระจายช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านให้ครอบคลุมและทั่วถึงทั้งประเทศ โดยเฉพาะในถิ่นที่ห่างไกลและครอบครัวที่มีรายได้น้อย/ยากจน นอกจากการเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่านแล้ว สิ่งที่ควรพิจารณาและพัฒนาควบคู่ไปด้วย คือ การพัฒนาทักษะการอ่าน เนื่องจากการทักษะการอ่านที่ดีจะทำให้เกิดการอ่านที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับการอ่านของคนไทยได้

ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการอ่านที่หน่วยงานของท่านจัดเก็บ

สถิติที่ทางเว็บไซต์มีการจัดเก็บได้แก่ จำนวนยอดเข้าชมเว็บไซต์ จำนวนนักเขียน จำนวนผู้อ่าน จำแนกตามประเภทเนื้อหาและกลุ่มอายุ รวมทั้งช่วงเวลาในการเข้าชมเว็บไซต์

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด
เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.)

ผู้ให้สัมภาษณ์

คุณสุดใจ พรหมเกิด ตำแหน่ง ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สสส.
วันที่ 12 มิถุนายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

1. ความสำคัญของการอ่านในเด็กปฐมวัย

1.1.เพื่อสร้างทักษะด้านภาษาให้กับเด็ก

โดยเฉพาะในช่วงวัย 3-7 ปี การอ่านจะช่วยพัฒนาทักษะทางด้านภาษาของเด็กตามลำดับขั้นการพัฒนา เช่น ในวัยเตาะแตะ (2-3ปี)เด็กจะเริ่มรู้จักการหยิบจับหนังสือ การอ่านหนังสือกับพ่อแม่ การเล่นคำ การต่อคำ ในวัยอนุบาล (3-5ปี)เด็กจะเริ่มรู้จักเสียงและรูปคำ และในวัยประถมตอนต้น (6-8ปี)เด็กจะเริ่มจดจำคำศัพท์ได้จำนวนมากขึ้น ในช่วงวัยประถมตอนต้นนี้ยังเป็นช่วงรอยต่อที่สำคัญของเด็กในเรื่องทักษะการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเด็กจะถูกประเมินทักษะทั้งจากกระทรวงศึกษาธิการและโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) โดยการวัดทักษะการอ่านของ PISA ไม่ได้วัดเพียงความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ แต่รวมถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่อ่านด้วย

1.2. เพื่อพัฒนาจิตใจของเด็กและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก

การอ่านเป็นกิจกรรมที่ทำให้พ่อแม่และลูกมีความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น ขณะที่ใช้เวลาร่วมกันในการอ่าน หนังสือจะเป็นสื่อกลางให้พ่อแม่ถ่ายทอดความเข้าใจให้แก่ลูกได้ และกิจกรรมการอ่านที่ทำให้พ่อแม่ได้ใกล้ชิดทางกายภาพกับลูกจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูก และทำให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นภายในครอบครัว

1.3.เพื่อเสริมสร้างความรู้ในการใช้ชีวิตประจำวัน

หนังสือเด็กสามารถใช้เป็นสื่อเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและสุขอนามัยให้แก่เด็กได้ เช่น ควรปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่อเป็นหวัดหรือมีอาการท้องเสีย ควรรักษาความสะอาดในช่องปากอย่างไร โดยหนังสือจะออกแบบเป็นเรื่องราวที่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กรวมทั้งผู้ดูแลเด็กด้วย

1.3.1.เพื่อสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ให้กับเด็ก

เมื่อเด็กได้อ่านหนังสือที่มีความน่าสนใจและมีประสบการณ์ที่ประทับใจต่อการอ่านหนังสือจะทำให้เด็กสนใจการเรียนรู้ มีความใฝ่รู้มากขึ้น และสามารถส่งผลให้มีการเรียนที่ดีขึ้นได้ เด็กควรจะเริ่มอ่านจากหนังสือที่ตนเองสนใจก่อน โดยไม่ถูกบังคับ แล้วจึงเริ่มขยายขอบเขตความสนใจไปอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาหลากหลายต่อไปในอนาคตได้

2. ปัจจัยส่งเสริมการอ่านในเด็กปฐมวัย

2.1. มีบุคคลอ่านหนังสือให้เด็กฟัง

เนื่องจากเด็กปฐมวัยยังไม่สามารถอ่านออกได้ด้วยตนเอง จึงต้องอาศัยการช่วยเหลือของพ่อแม่หรือผู้ดูแลที่จะถอดรหัสคำให้เด็กเข้าใจ โดยหนังสือเด็กจะออกแบบให้มีทั้งคำและภาพประกอบที่สื่อความหมายได้ เพื่อช่วยให้เด็กสร้างความเข้าใจได้ง่ายขึ้นเมื่อได้ยินเสียงที่อ่าน เห็นข้อความ และภาพประกอบ

2.2. บรรยากาศรอบตัวเด็กที่มีการอ่านหนังสือ

หากภายในครอบครัว พ่อแม่มีการอ่านหนังสือให้เด็กเห็นเป็นประจำ มีมุมหนังสือในบ้าน และมีหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เด็กจะเรียนรู้จักการอ่านและสนใจการอ่านมากขึ้น ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวนี้ทำให้เด็กสนใจการอ่านได้มากกว่าการบอกกล่าวจากผู้ใหญ่

2.3. มีอุปกรณ์ในการเขียนหรือวาด

เมื่ออ่านหนังสือจบแล้วเด็กจะมีความคิดของตนเองที่ต้องการจะถ่ายทอดให้พ่อแม่หรือคนรอบข้างรับรู้ ดังนั้นจึงควรมีอุปกรณ์ที่ใช้เขียนหรือวาด เช่น กระดาษ ปากกา ดินสอ สี อยู่ใกล้ตัวเด็ก พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กยังสามารถชวนเด็กทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหนังสือที่เด็กอ่านได้ด้วย ในปัจจุบันหนังสือเด็กบางเล่มจะมีส่วนของกิจกรรมอยู่ท้ายเล่มเพื่อให้เด็กทำต่อยอดจากเรื่องราวที่อ่าน การทำเช่นนี้มีส่วนทำให้เด็กชื่นชอบการอ่านมากขึ้น

2.4.แรงกระตุ้นจากผู้ใหญ่ให้เด็กอ่านหนังสือ

เด็กต้องการรับแรงกระตุ้นจากผู้ใหญ่ในสิ่งที่ตนเองทำ เช่น การพูดชื่นชม หรือ ชวนพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านไป

3. ข้อเสนอปัจจัยส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านในเด็กปฐมวัย

3.1. การอ่านโดยมุ่งให้เด็กเกิดความสุข

เด็กจะเกิดความสุขในการอ่านได้เมื่อได้อ่านหนังสือที่มีความน่าสนใจทั้งในเรื่องราวและรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ประกอบกับความสุขที่ได้รับจากการอ่านและทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่หรือผู้ดูแล การทำให้เด็กมีความสุขในการอ่านยังช่วยให้เด็กมีความสุขในการเรียนรู้และเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3.2. การช่วยให้เด็กทุกคนเข้าถึงสื่อการอ่านที่มีคุณภาพ

สื่อการอ่านที่มีคุณภาพ คือ สื่อการอ่านที่เหมาะสมกับช่วงวัย ในเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ หนังสือที่เหมาะกับเด็กปฐมวัยควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น เหตุการณ์ใกล้ตัวเด็ก เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เป็นต้น เนื้อหาเหล่านี้จะถูกนำเสนอให้มีความน่าสนใจโดยนำเสนอแบบเป็นเรื่องเล่าที่มีตัวละครต่าง ๆ ภาพประกอบ สีสันที่สวยงาม และคำที่เขียนในหนังสือจะเป็นคำที่มีเสียงไพเราะด้วย เช่น คำกลอน หรือ คำคล้องจอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กจดจำเสียงและเข้าใจความหมายของคำได้

การสนับสนุนให้เด็กทุกคนเข้าถึงสื่อการอ่านที่มีคุณภาพได้นั้น ควรจะผลักดันทั้งในระดับชุมชนและครอบครัว โดยรัฐบาลควรมีนโยบายพัฒนาห้องสมุดประชาชนทุกแห่งให้มีหนังสือเด็กที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ ควรมีกองทุนหนังสือฟรีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงหนังสือของเด็กปฐมวัย

นอกจากนี้เสนอให้มีการสนับสนุนการผลิตหนังสือเด็กที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นที่เด็กอาศัยอยู่โดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจและเชื่อมโยงกับเรื่องราวได้มากขึ้น

3.3. การให้ความเข้าใจกับพ่อแม่และผู้ปกครองเด็ก

เนื่องจากพ่อแม่และผู้ปกครองเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด จึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการอ่านและจะปรับพฤติกรรมของตนเองให้ส่งเสริมการอ่านของเด็กได้ เช่น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรใช้เวลาอ่านหนังสือให้ลูกฟังวันละ 10-15 นาที หากไม่สามารถอ่านได้เนื่องจากมีปัญหาขาดแคลนหนังสือหรือมีความจำกัดทางทักษะควรจะพาเด็กไปที่แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อได้รับการเสริมสร้าง

นอกจากนี้ยังมีการเสนอแนวทางการให้ความเข้าใจกับพ่อแม่เกี่ยวกับความสำคัญของการอ่านผ่านโครงสร้างองค์กรของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เพื่อให้แพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐ ตั้งแต่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลศูนย์ ให้ความเข้าใจกับแม่ที่ตั้งครรภ์เกี่ยวกับการอ่านหนังสือให้ลูกฟังและควรมอบหนังสือเด็กให้กับแม่ที่คลอดบุตรทุกคน แนวความคิดนี้คล้ายกับการฉีดวัคซีนให้แก่เด็กแรกเกิดเพื่อป้องกันโรค การให้ความสำคัญกับการอ่านตั้งแต่เด็กแรกเกิดก็คล้ายกับการฉีดวัคซีนป้องกันปัญหาเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ หรือการไม่ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมตามวัย

3.4. การจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ส่งเสริมการเรียนรู้มากที่สุด

ควรจัดให้มีหนังสือเด็กที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอในห้องสมุดของชุมชนและห้องสมุดชุมชนทุกแห่งควรเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ ให้ความรู้กับประชาชนทุกช่วงวัยได้

3.5. การทำงานอย่างบูรณาการของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

องค์กรที่เกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตของคนแต่ละช่วงวัยทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่าน โดยบูรณาการเป้าหมายร่วมกัน อาจมีตัวชี้วัดที่รับผิดชอบร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

4. ข้อเสนอตัวชี้วัดที่ควรจัดทำในการวัดการอ่านของเด็กปฐมวัย

4.1. จำนวนหนังสือเด็กในบ้าน โดยอ้างอิงจากการสำรวจของ UNICEF ที่ว่า แต่ละบ้านที่มีเด็กปฐมวัยควรมีหนังสือเด็กอย่างน้อย 3 เล่ม

4.2. จำนวนหนังสือในศูนย์เด็กเล็กควรมีจำนวน 5-8 เล่ม/คน หรือคิดจากจำนวนเด็กที่เข้ามาอ่านหนังสือทั้งหมดบวก 5 หรือ 8

4.3. คุณภาพหนังสือที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก

- เนื้อหาที่เหมาะสม
- ภาษาที่เหมาะสม
- รูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม

4.1. ทักษะทางด้านภาษาของเด็ก

4.2. คะแนนสอบ PISA ของเด็กไทย

4.3. ระยะเวลาในการอ่านหนังสือของเด็กกับพ่อแม่หรือผู้ดูแล

4.4. ความสุขที่เกิดขึ้นจากการอ่านของเด็ก

5. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

5.1. เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ยังไม่ควรใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ควรจะเรียนรู้ผ่านสื่อประเภทอื่นและใช้เวลาปฏิสัมพันธ์กับบุคคลให้มาก

5.2. นิยามของการอ่าน ไม่จำเป็นจะต้องวัดการอ่านเฉพาะนอกเวลา แต่ควรวัดจากการอ่านที่เกิดจากการสนใจใคร่รู้เป็นหลัก

5.3. ควรจัดทำตัวชี้วัดให้เป็นตัวร่วมในการทำงานของแต่ละองค์กร เพื่อสร้างให้เกิดความร่วมมือมากขึ้น

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด
เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

ผู้ให้สัมภาษณ์

คุณจรัญ หอมเทียนทอง ตำแหน่ง นายกสมาคมฯ
วันที่ 15 มิถุนายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปกับพฤติกรรมการอ่านของคนไทย

ปัจจุบันคนนิยมอ่านสื่อออนไลน์มากกว่าประเภทรูปเล่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามสื่อในรูปแบบออนไลน์ เช่น E-book ยังไม่ได้รับความสนใจมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้อ่านไม่ได้ใช้เวลากับการอ่านบน E-book เป็นหลัก หากแต่ใช้ในบางเวลาเท่านั้น เช่น ขณะเดินทาง เป็นต้น นอกจากนี้การที่สำนักพิมพ์บางส่วนปิดตัว ไม่น่าส่งผลกับผู้อ่านกลุ่มสูงวัยมากเท่าที่ควร เนื่องจากประเภทที่ปิดตัวไปส่วนใหญ่เป็นประเภทนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ซึ่งค่อนข้างสะดวกต่อผู้อ่านหากอ่านในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ยังคงมีอีกหลายประเภทเนื้อหาที่ยังคงตีพิมพ์เป็นรูปเล่ม และยังไม่มีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมในการนำเสนอบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากนัก ดังนั้นจึงไม่น่าส่งผลกับผู้อ่านกลุ่มสูงวัยมาก เนื่องจากยังมีหนังสือและเนื้อหาต่างๆ ให้อ่านอยู่ค่อนข้างมาก

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่อ่าน หรืออ่านน้อย

คนไทยมักใช้เวลาว่างไปกับกิจกรรมอื่นค่อนข้างมาก เช่น การดูโทรทัศน์ จึงทำให้เหลือเวลาอ่านหนังสือน้อย ดังนั้นอุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่อ่านหรืออ่านน้อยคือ ปัจจัยด้านการทำกิจกรรมอื่นและปัจจัยด้านเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขเป็นอย่างมาก

ความคิดเห็นที่มีต่อขอบเขตการอ่านและตัวชี้วัด

ควรนิยามขอบเขตการอ่านให้ครอบคลุมทั้งการอ่านในเวลาและนอกเวลา และไม่ควรรวมการฟังจาก Audio book (ยกเว้นกลุ่มปฐมวัย) สำหรับตัวชี้วัดควรใช้ “นาที” เป็นตัวชี้วัดมากกว่าจำนวนเล่ม เนื่องจากมีข้อจำกัดหรือความผิดพลาดในการวัดน้อยกว่า อย่างไรก็ตามอาจเพิ่มจำนวนเล่มเป็นตัวชี้วัดในอนาคตได้

ความคิดเห็นที่มีต่อช่องทางและการเข้าถึงสื่อการอ่านในปัจจุบัน

ปัจจุบันร้านหนังสือปิดตัวไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะร้านที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า เนื่องจากมียอดขายลดลง จึงอาจส่งผลต่อการเข้าถึงสื่อการอ่านของผู้อ่านในบางพื้นที่ได้ และทำให้สำนักพิมพ์ในไทยมีปริมาณการพิมพ์ต่อครั้งลดลงเช่นกัน

จากการที่สำนักพิมพ์มีปริมาณการพิมพ์ต่อครั้งที่ต่ำ ทำให้ไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) เท่าที่ควร ปัจจุบันสำนักพิมพ์ในไทยพิมพ์หนังสือเพียงครั้งละประมาณ 500 - 1,000 เล่ม ต่างจากต่างประเทศที่มีการจัดพิมพ์ครั้งละกว่า 10,000 เล่ม ทั้งนี้ปัจจุบันต้นทุนคงที่ (Fixed cost) ของการผลิตหนังสืออยู่ที่ประมาณร้อยละ 50 และอีกร้อยละ 50 คือต้นทุนผันแปร (Variable cost)

อย่างไรก็ตาม สำหรับราคาหนังสือในปัจจุบันไม่ได้ถือว่าแพงมาก แต่ค่อนข้างเป็นราคาสำหรับชนชั้นกลาง ดังนั้นหากมีการจัดพิมพ์ในปริมาณที่มากพอ อาจทำให้ราคาลดต่ำลงกว่านี้ และทำให้เข้าถึงผู้อ่านในทุกระดับฐานะมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้ซื้อหนังสือในประเทศควรเป็น “ ห้องสมุด” เนื่องจากทุกวันนี้ห้องสมุดมีงบในการซื้อหนังสือน้อย และหนังสือส่วนหนึ่งจึงได้จากการบริจาค ทำให้ประเภทหนังสือในห้องสมุดบางที่อาจไม่ตอบสนองความต้องการผู้อ่านได้ทุกช่วงวัย จึงอาจเกิดปัญหาด้านการเข้าถึงสื่อการอ่านสำหรับผู้อ่านบางกลุ่มที่มีกำลังซื้อน้อย ดังนั้นหากห้องสมุดเป็นผู้ซื้อหนังสือรายใหญ่ของประเทศ นอกจากจะเกิดการประหยัดต่อขนาดสำหรับสำนักพิมพ์แล้ว ยังส่งผลดีต่อผู้อ่านในทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงอีกด้วย

ความคิดเห็นต่อเนื้อหาของสื่อการอ่านที่มีในปัจจุบัน

ประเภทเนื้อหาในสื่อการอ่านของไทยค่อนข้างมีครบทุกประเภทสำหรับทุกช่วงวัย และสามารถกล่าวได้ว่าคุณภาพของเนื้อหาค่อนข้างดี

ข้อเสนอแนะแนวทางในการยกระดับการอ่านของคนไทย

- ควรมีการจัดตั้งสถาบันที่เกี่ยวกับการอ่านให้เป็นองค์การมหาชน โดยให้เป็นการทำงานในลักษณะ Cluster และให้หอสมุดแห่งชาติเป็นตัวกลางในการกระจายและขับเคลื่อนนโยบายด้านการอ่านไปยังห้องสมุดต่าง ๆ โดยอาจดูตัวอย่างกรณีศึกษาจาก National Library จากประเทศสิงคโปร์หรือเมืองแฟรงเฟิร์ต
- รัฐบาลควรลงทุนด้านการอ่านให้มากขึ้น เนื่องจากการอ่านเป็น Infrastructure ด้านความคิดที่คุ้มค่าและสำคัญที่สุด และควรเริ่มมือกันทุกภาคส่วน โดยควรมองว่า “การอ่านคือการลงทุน”
- ควรปลูกฝังการอ่านให้เป็นค่านิยมของคนไทยให้ได้

ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการอ่านที่หน่วยงานของท่านจัดเก็บ

รายชื่อสำนักพิมพ์และร้านหนังสือที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้ให้สัมภาษณ์

คุณวัชรีภรณ์ โกสินเจริญชัย ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
วันที่ 16 มิถุนายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปกับพฤติกรรมการอ่านของคนไทย

ปัจจุบันสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลกับพฤติกรรมการอ่านของคนไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มวัยเด็กและกลุ่มวัยทำงาน โดยสื่อต่างๆ จะเป็นสิ่งที่ทำให้คนสนใจการอ่านในรูปแบบหนังสือน้อยลง แต่อ่านเนื้อหาในสื่อออนไลน์มากขึ้น อย่างไรก็ตามเนื้อหาในสื่อออนไลน์อาจไม่มีความลึกซึ้งเท่ากับการอ่านในรูปแบบหนังสือ แต่สำหรับกลุ่มผู้สูงวัยพบว่าไม่ได้เปลี่ยนไปอ่านในรูปแบบออนไลน์มากนัก ยังมีการอ่านในลักษณะที่เป็นรูปเล่มอยู่จำนวนมาก

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่อ่าน หรืออ่านน้อย

สิ่งที่ทำให้กลุ่มวัยเด็กไม่อ่านหรืออ่านน้อย มีสาเหตุมาจากการมีกิจกรรมอื่นๆ มาเบี่ยงเบนความสนใจในการอ่านหนังสือ เช่น การเล่นเกม อินเทอร์เน็ต รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่มีเวลามากระตุ้นให้เด็กอ่านหนังสือ อีกทั้งส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกฝังให้เด็กอ่านตั้งแต่ยังเล็ก

สำหรับในกลุ่มวัยทำงานหรือวัยผู้ใหญ่ สาเหตุที่คนกลุ่มนี้อ่านน้อยหรือไม่อ่าน ส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีเวลา เนื่องจากได้ใช้เวลากับการเดินทางและการทำงานค่อนข้างสูง จึงไม่มีเวลาว่างสำหรับการอ่านมากนัก

สถานการณ์การเข้าสื่อการอ่านของคนไทยในปัจจุบัน

การเข้าถึงสื่อการอ่านของคนไทยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง และ (2) กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ชายขอบหรือพื้นที่ห่างไกล โดยสำหรับกลุ่มแรกซึ่งอาศัยในสังคมเมืองนั้น มักเป็นกลุ่มที่เข้าถึงการอ่านได้อย่างไม่มีอุปสรรค มีร้านหนังสือและแหล่งเรียนรู้ให้เลือกตามความสนใจค่อนข้างมาก แต่สำหรับกลุ่มที่สองกลับมักไม่มีโอกาสในการเข้าถึงหนังสือมากนัก รวมทั้งขาดแหล่งเรียนรู้อย่างมาก

บทบาทและกิจกรรมที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่งเสริมอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจุบันแหล่งเรียนรู้หรือห้องสมุดที่อยู่ภายใต้การส่งเสริมของสำนักงานได้กระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม คือ (1) บ้านหนังสือชุมชน ซึ่งจะมีอาสาสมัครในแต่ละหมู่บ้านเปิดพื้นที่บริเวณบ้านให้มีมุมหนังสือเพื่อให้เพื่อนบ้านสามารถเข้ามาอ่านหนังสือได้ ปัจจุบันมีอยู่ทั้งสิ้นกว่า 15,000 แห่ง

(2) แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ภายในกศน. ซึ่งเป็นระดับตำบล มีอยู่ประมาณ 7,424 แห่ง (3) ห้องสมุดประชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ระดับอำเภอ ปัจจุบันมีอยู่ประมาณกว่า 900 แห่ง (4) ห้องสมุดระดับจังหวัด และ (5) ห้องสมุดอื่นๆ ที่จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษ

สำหรับกิจกรรมที่ทางสำนักงานได้มีการส่งเสริม ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเชิงรุก กล่าวคือ มีการลงพื้นที่อย่างใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น เช่น การจัดตั้งห้องสมุดรถไฟ การจัดตั้งมุมหนังสือประจำท่ารถบขส./สนามบิน/สถานประกอบการ โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ รวมทั้งการจัดมหานครแห่งการอ่าน ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนค่อนข้างมาก และเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงหนังสือสำหรับผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมให้กับบรรณารักษ์อย่างสม่ำเสมอ โดยฝึกทักษะให้บรรณารักษ์มีความเป็นนักกิจกรรมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงห้องสมุดให้ตอบสนองความต้องการผู้ใช้บริการในแต่ละพื้นที่อย่างมากที่สุด

แนวทางในการยกระดับการอ่านของคนไทยและข้อเสนอแนะที่มีต่อภาครัฐ

- สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ควรปลูกฝังการอ่านให้กับเด็กกลุ่มปฐมวัย โดยพ่อแม่และผู้ปกครองควรปลูกฝังการอ่านกับเด็ก และต้องทำให้เกิดเป็นนิสัยตั้งแต่ยังเล็ก เนื่องจากเมื่อเกิดเป็นนิสัยรักการอ่านขึ้นแล้ว พฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลไปยังอนาคตได้
- ควรเพิ่มพื้นที่การอ่านหรือพื้นที่ที่เกิดการเรียนรู้ (Learning space) ให้มากขึ้น โดยแหล่งการอ่านไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบห้องสมุดเท่านั้น และควรมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้คนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น
- ปัจจุบันภาครัฐยังให้ระดับความสำคัญกับการอ่านค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ไม่ควรมองว่าการอ่านเป็นเพียงหน้าที่ของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง ควรมีการร่วมมือกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากการอ่านเป็นหน้าที่และบทบาทของทุกภาคส่วนที่ควรช่วยกันยกระดับและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
- ภาครัฐควรอุดหนุนหนังสือ เนื่องจากในปัจจุบันงบซื้อหนังสือของห้องสมุดค่อนข้างมีน้อย ทำให้หนังสือบางส่วนจึงมาจากการรับบริจาคและบางเล่มอาจล้าสมัย ดังนั้นผู้ซื้อหนังสือหลักในประเทศจึงควรเป็นห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดมีหนังสือที่ดี มีคุณภาพ และมีความน่าสนใจกับผู้อ่านมากขึ้น ทั้งยังทำให้ผู้อ่านในเขตพื้นที่ต่างๆ สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านได้อย่างแท้จริง
- หากสื่อโทรทัศน์ให้ความสนใจกับการอ่านมากขึ้น เช่น หากมีช่องการอ่านโดยเฉพาะ อาจเป็นการส่งเสริมการอ่านกับคนไทยอีกทางหนึ่ง และอาจเป็นการช่วยสร้างนิสัยการอ่านให้กับคนไทยได้

ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการอ่านที่หน่วยงานของท่านจัดเก็บ

- จำนวนห้องสมุดที่อยู่ภายใต้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ จำแนกตามพื้นที่
- จำนวนผู้เข้าใช้บริการรายเดือนของแต่ละห้องสมุด จำแนกตามพื้นที่อำเภอ/จังหวัด กลุ่มอายุ และเพศ

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ให้สัมภาษณ์

รศ.พญ. นิชรา เรืองดารกานนท์ ตำแหน่ง กุมารแพทย์ สาขาพัฒนาการและพฤติกรรม
วันที่ 22 มิถุนายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

ความคิดเห็นที่มีต่อนิยามของคำว่า “นิสัยรักการอ่าน”

หากจะพิจารณาถึงการอ่านโดยแท้จริงแล้วไม่ควรผูกติดกับการที่ทำให้เด็กรักการอ่าน แต่ควรพิจารณาถึงการสร้างบรรยากาศที่ทำให้เด็กเข้าถึงการอ่านได้อย่างในประเทศที่พัฒนาแล้ว และยิ่งในปัจจุบันการอ่านของไทยผูกติดกับการเรียนการศึกษามากเกินไปจึงส่งผลต่อพฤติกรรมไม่อยากอ่านหนังสือของเด็กได้ ดังนั้นหากกล่าวถึงการอ่าน สิ่งที่ควรเน้นคือ การสร้างบรรยากาศที่ทำให้เกิดการอ่าน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะส่งผลให้ตัวผู้อ่านสามารถอ่านได้คล่อง อ่านได้มาก และใช้ประโยชน์จากการอ่านได้

ช่วงวัยกับพัฒนาการด้านการอ่าน

เด็กในแต่ละวัยจะมีพัฒนาการที่แตกต่างกันออกไป สำหรับในช่วงตั้งเริ่มครรภ์ถึงก่อนคลอด สมองเริ่มมีพัฒนาการ เริ่มมีการส่งผลต่อประสาทสัมผัส แต่ยังไม่มีงานวิจัยยืนยันว่าการที่แม่อ่านให้ลูกในท้องฟังตั้งแต่ช่วงนี้จะส่งผลต่อเด็กอย่างมีนัยสำคัญ

การอ่านให้เด็กฟังในช่วงหลังคลอดมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร การตอบโต้ระหว่างกัน (Interact) ซึ่งจะช่วยส่งผลกับพัฒนาการเด็กเป็นอย่างดี เช่น การจดจำคำ การสื่อสาร ซึ่งช่วงที่เด็กเริ่มมีความสนใจการอ่านมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 1 ขวบ และเด็กจะมีพัฒนาการเป็นไปตามความสามารถของการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น ช่วงที่เด็กเริ่มคลาน/เดินได้ อาจจะมีความสนใจนั่งฟังน้อยลง ผู้ปกครองจึงควรเข้าใจธรรมชาติของเด็กแต่ละคน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรทำคือ ควรฝึกฝนเด็กอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การอ่านในวัยเด็กมีน้อย

ปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับการอ่านวัยเด็กโดยเฉพาะเด็กกลุ่มปฐมวัยคือ พ่อแม่และผู้ปกครอง โดยพ่อแม่และผู้ปกครองในปัจจุบันมักให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาว่างมากพอในการอ่านให้เด็กฟัง ซึ่งหากมองอีกนัยหนึ่งคืออาจจะไม่ได้เห็นความสำคัญของการอ่านมากพอ นอกจากนี้การอ่านยังไม่ได้เกิดเป็นวัฒนธรรมในกลุ่มพ่อแม่จึงส่งผลต่อพฤติกรรมในการอ่านให้เด็กฟังตามมา

ความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าถึงสื่อการอ่าน

ตลาดสื่อการอ่านในปัจจุบันเป็นตลาดสำหรับพ่อแม่และผู้ปกครองในกลุ่มรายได้ชนชั้นกลางถึงสูง โดยในระดับล่างค่อนข้างมีปัญหาเป็นอย่างมาก โดยพ่อแม่และผู้ปกครองยังไม่เข้าถึงสื่อการอ่านสำหรับวัยเด็กได้อย่างทั่วถึงมากนัก โดยเฉพาะในต่างจังหวัดซึ่งพบว่ามีสื่อการอ่าน/สื่อการเรียนรู้ค่อนข้างน้อยและไม่หลากหลาย นอกจากนี้พ่อแม่และผู้ปกครองบางส่วนยังไม่รู้จักสื่อการอ่านสำหรับเด็กเท่าที่ควร เช่น จาก

โครงการ Bookstart หลังจากมีการแจกหนังสือให้พ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว สิ่งที่ค้นพบจากโครงการคือ พ่อแม่และผู้ปกครองไม่ทราบว่ามีสื่อประเภทนี้สำหรับเด็ก และยิ่งไปกว่านั้น เมื่อได้นำมาลองสอนบุตรหลานแล้วพบว่าบุตรหลานมีความชื่นชอบ แต่กลับไม่สามารถหาซื้อสื่อประเภทที่ต้องการเพิ่มเติมได้ในต่างจังหวัด โดยพบว่าโครงการดังกล่าวส่งผลให้พ่อแม่มีการหาซื้อหนังสือเพิ่มเติมสำหรับเด็กถึงร้อยละ 70

ความคิดเห็นที่มีต่อเนื้อหา/รูปแบบสื่อการอ่านในปัจจุบัน

สื่อการอ่านยังมีน้อยและยังไม่หลากหลายมากพอ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะไม่มีอุปสงค์ (Demand) ในตลาด จึงทำให้ไม่มีสื่อใหม่ ๆ เข้ามา ในปัจจุบันมีสื่อในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนมากสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ ดังนั้นหากมีการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นประโยชน์สำหรับเด็กให้มีคุณภาพ มีความหลายหลายและน่าสนใจ อินเทอร์เน็ตจึงน่าจะเป็นช่องทางและเป็นรูปแบบใหม่สำหรับผู้ปกครองที่ใช้สื่อในการสอน อย่างไรก็ตามควรใช้สื่อให้เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก โดยควรคำนึงไว้ว่าสำหรับอุปกรณ์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์สื่อสารในรูปแบบ Screen ที่เด็กสามารถตอบโต้ทุกชนิดได้ควรชะลอในช่วงเด็กที่มีอายุก่อน 2 ขวบ

ความคิดเห็นที่มีต่อเนื้อหา/รูปแบบสื่อการอ่านในปัจจุบัน

สื่อการอ่านในปัจจุบันยังไม่หลากหลายมากนักหากเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะไม่มีอุปสงค์ (Demand) ในตลาด จึงทำให้ไม่มีสื่อใหม่ ๆ เข้ามา ดังนั้นหากมีการกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ขึ้นแล้ว จะส่งผลให้มีสื่อใหม่ ๆ ในประเทศเพิ่มขึ้นแน่นอน สำหรับเนื้อหาในสื่อสำหรับเด็ก ลักษณะของเนื้อหาที่ควรเน้นในแต่ละวัยต้องแตกต่างกัน เช่น การมีคำคล้องจองเพื่อให้เด็กจดจำได้ง่าย การมีภาพประกอบการเล่าเรื่อง ตัวอย่างหนังสือที่เป็นไปตามช่วงวัย เช่น Oxford Reading Tree

แนวทางในการส่งเสริมหรือยกระดับการอ่านและข้อเสนอแนะที่มีต่อภาครัฐ

การฝึกให้เด็กอ่านออกมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน โดยอาจดูปัจจัยต่างๆ จากรายงาน The National Early Literacy Panel (NELP) ทั้งนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กแต่ละวัยอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมเด็กในระยะยาว นอกจากนี้หากดูกรณีศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีการส่งเสริมการอ่านสำหรับกลุ่มเด็กเป็นอย่างมาก มีการแจกหนังสือสำหรับเด็กทุกครั้งที่มาฉีดวัคซีน และโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ได้รับผลตอบรับดีมาก และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เด็กด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงสื่อการอ่านได้เป็นอย่างดี

สำหรับในประเทศไทย การลงทุนด้านการอ่านของไทยส่วนใหญ่ยังขาดความต่อเนื่อง ซึ่งความต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการอ่านให้ดีขึ้นในระยะยาว ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเห็นถึงประโยชน์และให้ความสำคัญด้านการอ่านมากขึ้น รวมทั้งควรส่งเสริมอย่างสม่ำเสมอ

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด

ผู้ให้สัมภาษณ์

คุณคิม จงสถิตย์วัฒนา ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
คุณวิมล จรุงจรส ตำแหน่ง หัวหน้ากองบรรณาธิการ
วันที่ 3 กรกฎาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

หลักเกณฑ์และทิศทางในการผลิตหนังสือ

บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด มีอุดมการณ์ที่เชื่อว่า หนังสือเป็นสิ่งที่สร้างตัวตนของผู้อ่านและเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดีเพื่อส่วนรวม (Active Citizen) ซึ่งจะต้องมีทักษะที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) มีจิตสำนึกพลเมืองดี 2) มีทักษะประกอบอาชีพ 3) รู้จักคิดวิเคราะห์ 4) มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักต่อยอด คิดนอกกรอบ 5) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 6) ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และ 7) มีภาวะผู้นำ ทางบริษัทได้ใช้เป้าหมายดังกล่าวนี้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกต้นฉบับมาจัดพิมพ์หนังสือออกจำหน่าย

ปัจจุบันบริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด ได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับผู้อ่าน 3 ช่วงวัย คือ เด็กแรกเกิดถึงอายุ 8 ปี ประเภทหนังสือ ได้แก่ นิทาน หนังสือเสริมความรู้ และหนังสือแบบฝึกหัด สำหรับเยาวชนอายุ 8 - 18 ปี ประเภทหนังสือ ได้แก่ การ์ตูนความรู้ หนังสือเสริมความรู้ และบันเทิงคดี และสำหรับวัยผู้ใหญ่ ประเภทหนังสือ ได้แก่ หนังสือดูแลสุขภาพ หนังสือสร้างแรงบันดาลใจ และหนังสือพัฒนาตนเอง โดยบริษัทให้ความสำคัญกับการผลิตหนังสือสำหรับเยาวชนมากที่สุด คิดเป็นประมาณร้อยละ 60 - 70 ของจำนวนหนังสือที่ผลิตทั้งหมด

ประเภทหนังสือสำหรับเยาวชนอายุ 8-18 ปี ที่ทางบริษัทผลิตมากที่สุด คือ หนังสือเสริมความรู้ (Reference books) และการ์ตูนความรู้ โดยเน้นความรู้วิทยาศาสตร์มากที่สุด เนื่องจากเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการพัฒนากระบวนการคิดของเด็กไทย เช่น ช่วยให้มีความช่างสังเกต ตั้งคำถามและหาคำตอบเป็น และสอดรับกับกระแสโลกที่ให้ความสำคัญกับความรู้ในกลุ่ม STEM มากขึ้น

นอกจากนี้ทางบริษัทยังให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ (Hands-On Learning) จึงทำให้ผลิตหนังสือประเภทกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ออกมา ให้ครู หรือพ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถนำเด็กทำกิจกรรมเพื่อจะเข้าใจในสิ่งที่เรียนในห้องเรียนมากขึ้น

ปัจจุบันทางบริษัทมีการผลิตหนังสือทั้งหมดกว่า 4,000 รายการ โดยเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประมาณ 700 รายการ ซึ่งจำหน่ายผ่านทางช่องทางจำหน่ายหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จำนวน 17 ช่องทาง แม้ว่าในปัจจุบันกระแสของสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะมีมากขึ้นแต่พบว่ายอดจำหน่ายหนังสือในรูปเล่มยังสูงกว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อยู่มาก ทางบริษัทพบว่าคนไทยยังนิยมอ่านหนังสือที่เป็นรูปเล่มมากกว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีการนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้มีต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง ขณะเดียวกันก็มีหนังสือ

อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เก็บค่าบริการ เช่น ให้ดาวน์โหลดฟรี หรือ เป็นแอพพลิเคชั่นฟรี จึงอาจทำให้คนไทยไม่นิยมซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ปัจจัยส่งเสริมการอ่านในเด็กและเยาวชน

1. ครูบรรณารักษ์และครูในทุกวิชาช่วยกระตุ้นให้เด็กอยากอ่านหนังสือ เช่น เลือกหนังสือที่น่าสนใจ และสอดคล้องกับบทเรียนมาไว้ในห้องสมุดโรงเรียน และแนะนำให้นักเรียนไปอ่านหนังสือเหล่านั้น
2. มีหนังสือที่ตรงกับความชอบของเด็ก เนื่องจากพบว่ามีเด็กบางกลุ่มไม่ชอบอ่านหนังสือวิชาการที่มีรูปแบบเหมือนหนังสือเรียนแต่ชอบและสนใจหนังสือการ์ตูนมากกว่า การจัดพิมพ์การ์ตูนความรู้ชุดต่าง ๆ ออกมาช่วยทำให้เด็กได้อ่านหนังสือมากขึ้นเพราะเปิดรับความรู้ในรูปแบบหนังสือการ์ตูนได้ง่ายและเพลิดเพลินในการอ่านหนังสือประเภทนี้มากกว่า ซึ่งเมื่อเด็กมีความคุ้นเคยในการอ่านผ่านหนังสือการ์ตูนแล้วจะนำไปสู่การอ่านหนังสือประเภทอื่น เช่น วรรณกรรม ได้
3. เด็กมีโอกาสเข้าถึงหนังสือที่หลากหลายเพื่อพบหนังสือที่ตนเองชอบ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีความสนใจที่แตกต่างกัน หากได้พบหนังสือจำนวนจำกัด อาจจะมีทัศนคติไม่ชอบอ่านหนังสือเพราะไม่เคยพบหนังสือที่ตนเองชอบเลย ในปัจจุบันที่สังคมมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง เด็กหลายคนอาจขาดโอกาสในการเข้าถึงหนังสือที่หลากหลาย ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จึงควรจะมีหนังสือที่หลากหลายทั้งเนื้อหาและรูปแบบให้เด็กได้เลือกอ่าน
4. เด็กมีการแบ่งปันสิ่งที่ตนเองได้อ่านกับเพื่อน เช่น ได้พูดถึงความสนุกของหนังสือที่เพิ่งอ่านจบไป จึงทำให้เพื่อนอยากจะไปอ่านบ้าง

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

1. โครงการนานมีบุ๊คส์รีดดิ้งคลับ (Nanmeebooks Reading Club) มีวัตถุประสงค์ให้เด็กและเยาวชนได้อ่านหนังสือที่ตนเองสนใจอย่างต่อเนื่อง โดยมีสมุดบันทึกการอ่านของเด็กแต่ละช่วงวัยได้แก่อนุบาล - ป.2 ป.3 - ป.6 และ ม.1 - ม.6 แจกให้กับทางโรงเรียน ในสมุดบันทึกการอ่านนี้จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เช่น ของเด็กอนุบาล - ป.2 เป็นการบันทึกการอ่านผ่านการวาดภาพ แต่นักเรียนในชั้นมัธยมจะเป็นการเขียนบรรยาย เป็นต้น นอกจากนี้เด็กจะได้รับคูปองส่วนลดในการซื้อหนังสือซึ่งสามารถนำไปซื้อกับร้านจำหน่ายหนังสือที่ร่วมสนับสนุนโครงการนี้ด้วย เช่น ร้านแว่นแก้ว ร้านซีเอ็ดบุ๊คส์เซนเตอร์ ร้านนายอินทร์ ร้านบีทูเอส โครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่องซึ่งได้จัดทำมาเป็นเวลา 17 ปี ซึ่งในปี 2560 นี้ ทางบริษัทได้เน้นในเรื่อง การแบ่งปันสิ่งที่อ่านต่อผู้อื่น จึงมีแคมเปญชื่อว่า Read & Share อ่านและบอกต่อ ซึ่งขอความร่วมมือให้ทางโรงเรียนจัดให้เด็กนักเรียนได้แบ่งปันหน้าเสาธงว่าได้อ่านหนังสือเล่มใดไป และขอความร่วมมือกับทางเว็บไซต์เด็กดีดอทคอมให้เปิดกระทู้สำหรับแนะนำหนังสือ
2. จัดอบรมครูในโรงเรียนต่าง ๆ โดยจัดปีละประมาณ 50 ครั้ง เพื่อให้ครูสามารถใช้ประโยชน์จากหนังสือเสริมความรู้ และหนังสือกิจกรรมที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้ รวมทั้งช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารและทักษะการนำของครูด้วย

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน

1. เมื่อภาครัฐได้กำหนดทิศทางในการพัฒนาคนในประเทศอย่างชัดเจนแล้ว ควรจะสนับสนุนธุรกิจสำนักพิมพ์และร้านจำหน่ายหนังสือในฐานะเป็นผู้ผลิตความรู้ และสนับสนุนประชาชน สถาบันการศึกษา

และห้องสมุด ในการซื้อหนังสือ เช่น ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อมีการประชุมเป้าหมายของการศึกษาว่าต้องการปฏิรูปการศึกษาโดยเปลี่ยนจากการท่องจำความรู้เป็นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้และให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม รัฐบาลฝรั่งเศสได้ประกาศทิศทางให้กับสำนักพิมพ์รู้ เพื่อให้เกิดการแข่งขันผลิตเนื้อหาที่ตรงกับเป้าหมาย และรัฐบาลได้มอบเงินสนับสนุนให้พ่อแม่และโรงเรียนมาซื้อหนังสือ หรือ ที่ประเทศเกาหลีที่รัฐบาลก็มีเป้าหมายในการสร้างคนที่ชัดเจน และจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดให้หลากหลาย ปัจจุบันมีสำนักพิมพ์และร้านจำหน่ายหนังสือหลายแห่งที่ขาดทุนและไม่สามารถดำเนินกิจการต่อได้ โดยปัญหาที่พบ คือ การขายหนังสือให้กับร้านจำหน่ายหนังสือเป็นการฝากขาย สำนักพิมพ์ไม่ได้รายรับทันที หากหนังสือไม่ถูกซื้อ ทางร้านก็จะส่งกลับมาให้สำนักพิมพ์ ทำให้คาดเดาผลกำไรได้ยาก และค่าเช่าพื้นที่สำหรับเปิดร้านจำหน่ายหนังสือในห้างสรรพสินค้ามีราคาสูงมาก

2. การสร้างนักเขียนที่มีคุณภาพ ควรเริ่มต้นจากระบบการศึกษา ที่ต้องให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะด้านการอ่านและการเขียนตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถพัฒนาเป็นนักเขียนที่มีคุณภาพของประเทศได้ ปัจจุบันหนังสือที่มีคุณภาพจำนวนมากจะเป็นหนังสือแปล เพราะมีความหลากหลายมากกว่า ซึ่งปัญหาของนักเขียนไทยในปัจจุบันที่สำคัญ คือ เนื้อหาที่สร้างขึ้นมายังไม่มีความแปลกใหม่ หลากหลายพอ อาจจะมีผลมากจากการอ่านที่จำกัด เช่น อาจอ่านหนังสือภาษาไทยได้เพียงภาษาเดียว

3. ควรหาแนวทางควบคุมเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ เนื่องจากเนื้อหาประเภทนี้ไม่มีบรรณาธิการกลั่นกรองตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม อาจส่งผลเสียต่อเด็กและเยาวชนได้

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้ให้สัมภาษณ์

คุณปรเมศวร์ สุขมาก ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

วันที่ 4 กรกฎาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

ความคิดเห็นที่มีต่อนิยามและขอบเขตการอ่าน

ขอบเขตการอ่านควรครอบคลุมทั้งการอ่านในเวลาและนอกเวลา อ่านโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ และควรรวมไปถึงสื่อการอ่านชนิดอื่นที่ไม่ใช่หนังสือ เช่น การฟังข่าวจากผู้อื่นอ่านให้ฟัง

องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้และทักษะการอ่าน

สิ่งที่ควรพิจารณาควบคู่ไปกับการอ่านคือ การเรียนรู้ โดยกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ประกอบด้วย การอ่านและการเขียน ซึ่งการพัฒนาองค์ประกอบดังกล่าว จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ต่อไป ทั้งนี้จากการที่การอ่านเป็นหนึ่งในขั้นตอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นทักษะการอ่านจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ ซึ่งการอ่านที่ดีประกอบด้วยทักษะ 3 ส่วนด้วย คือ การจับใจความ ความเร็ว และความถูกต้อง ทั้งนี้การอ่านควรสัมพันธ์กับเป้าหมายของการอ่านเช่นกัน คือ (1) อ่านอะไร (2) อ่านเพื่ออะไร และ (3) อ่านแล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร

นอกจากการอ่านและการเขียนแล้ว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นยังเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ทำให้เกิดการสร้างการเรียนรู้เช่นกัน เนื่องจากการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะนำมาสู่การตั้งคำถาม และการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านในปัจจุบัน

ปัญหาสำคัญในปัจจุบันคือ การอ่านยังไม่ได้เป็นวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นๆ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เป็นต้น ทั้งนี้สิ่งที่ทำให้คนไทยไม่อ่าน อ่านไม่เป็น หรืออ่านน้อย คือ

1. นิสัยรักการอ่านไม่ได้ถูกปลูกฝังตั้งแต่เกิด โดยครอบครัวที่ส่งเสริมการอ่านส่วนใหญ่มีเพียงครอบครัวในชนชั้นกลางถึงสูง อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้คนมีข้อจำกัดมากขึ้น
2. โรงเรียนไม่ได้มีการส่งเสริมการอ่านมากเท่าที่ควร ขาดการสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจ รวมทั้งขาดการสร้างนิสัยให้เด็กรักการอ่าน
3. สภาพสังคมไม่สนับสนุนและเอื้อให้เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการอ่าน เช่น ระบบการทำงานไม่ชี้นำและส่งเสริมให้เกิดการเขียนและอ่าน ขาดการทำงานเชิงค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม อีกทั้งอาจเกิดจากเพื่อนร่วมงานไม่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมที่ส่งเสริมการอ่าน
4. ขาดการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนในทุกมิติ และนโยบายต่าง ๆ ยังไม่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง เนื่องจากการไม่รู้บทบาทหน้าที่ขององค์กร และการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ไม่ได้แก้ไขตั้งแต่รากเหง้าของ

ปัญหา ทำให้การส่งเสริมการอ่านไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้อาจมีผลประโยชน์ในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องทำให้ไม่มีความต่อเนื่องในการส่งเสริมการอ่าน

ความหลากหลายของเนื้อหาและสื่อการอ่าน

ปัจจุบันเนื้อหาในสื่อการอ่านมีความหลากหลายมากเพียงพอแล้ว แต่ยังไม่มีการควบคุมมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ และปัญหาส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในปัจจุบันคือ ผู้อ่านไม่ได้มีการคัดกรองเนื้อหาในการอ่านเท่าที่ควร

สำหรับรูปแบบของสื่อการอ่านยังมีไม่มากเท่าที่ควร และไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลมีการลงทุนค่อนข้างน้อยและส่วนใหญ่มักมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งการที่มีการส่งเสริมค่อนข้างน้อย ทำให้สื่อในประเทศไทยจึงยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร นอกจากนี้การขยายตัวของสื่อยังสัมพันธ์กับพฤติกรรมและนิสัยการอ่านเช่นกัน เนื่องจากหากการอ่านไม่มีการพัฒนา สื่อก็ย่อมไม่มีการพัฒนาตามไปด้วย

ความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ค่อนข้างมีจำนวนมาก แต่ยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ ไม่มีสื่อและกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงให้เกิดพฤติกรรมการอ่านได้ ดังนั้นสิ่งที่ห้องสมุดในยุคปัจจุบันควรปรับตัว คือ ควรเน้นการแก้ปัญหาเชิงรุก โดยเน้นการลงพื้นที่เพื่อบริการประชาชนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งการปรับรูปแบบการให้บริการในเชิงออนไลน์หรือรูปแบบการนำเสนอที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้อ่านและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปมากขึ้น โดยตัวอย่างการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เกิดผลต่อการอ่านคือ กรณีแหล่งเรียนรู้บ้านนา แหล่งเรียนรู้ดังกล่าวได้มีการนำความรู้ต่าง ๆ มานำเสนอในรูปแบบสื่อการอ่านที่ผู้อ่านสามารถเรียนรู้และเล็งเห็นประโยชน์ได้

สำหรับห้องสมุดประชาชนซึ่งอยู่ภายใต้ กศน. ในปัจจุบันได้มีการปรับตัวมากขึ้นเช่นกัน โดยมีการเปิดพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และอาศัยความรู้ในการประกอบอาชีพเป็นแรงจูงใจให้เกิดการอ่าน นอกจากนี้ยังมีรูปแบบที่น่าสนใจที่ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ในหลายๆ ประเทศได้มีการสนับสนุนคือ การสร้างโมเดลการอ่านและโมเดลการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งรูปแบบของโมเดลการอ่านจะประกอบด้วย “การอ่าน” และ “การลงมือทำ” สำหรับโมเดลการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ประกอบด้วย “การสร้างเงื่อนไข” และ “การสร้างข้อสรุปจากการเรียนรู้” รวมทั้งการมีเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ซึ่งโมเดลทั้งสองมักนำความรู้ด้านอาชีพหรือเรื่องที่น่าสนใจในชีวิตประจำวันมาเป็นสิ่งเร้าในการจูงใจให้เกิดการอ่านและทำให้การอ่านมีความหมายขึ้นมามากขึ้น การส่งเสริมผ่านกิจกรรมข้างต้นจะมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เกิดการอ่านและการเรียนรู้ตามมาในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการยกระดับการอ่านของคนไทย

1. ควรมุ่งเน้นและผลักดันให้การอ่านเป็นวิถีชีวิตของคนไทย โดยอาศัยครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก
2. พัฒนาการเรียนรู้การสอนโดยใช้การอ่านเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ทำให้คนไทยมีพฤติกรรมและนิสัยรักการอ่าน
3. สร้างสังคมการอ่านให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ ผ่านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในการส่งเสริมการอ่านอย่างชัดเจน

แนวทางในการทำให้การอ่านเกิดเป็นวัฒนธรรมและอยู่ในวิถีชีวิต

1. สภาพแวดล้อมทางครอบครัว: พ่อแม่/ผู้ปกครอง ควรมีการปลูกฝังและสร้างนิสัยการอ่านสำหรับเด็กตั้งแต่ยังเล็ก เนื่องจากหากการอ่านเกิดเป็นนิสัยตั้งแต่ยังเด็กจะส่งผลต่อพฤติกรรมในระยะยาวตามมา
2. สื่อมวลชน: สื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันมีอิทธิพลค่อนข้างสูง แต่ยังไม่ได้ทำหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศให้เกิดการอ่านเท่าที่ควร ดังนั้นสื่อมวลชนจึงควรมีบทบาทในการส่งเสริมมากขึ้น ตัวอย่างวิธีที่สื่อมวลชนสามารถส่งเสริมได้ เช่น การเขียนคอลัมน์หรือบทความต่างๆ ที่จูงใจให้คนอ่าน
3. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน: ในปัจจุบันโรงเรียนยังไม่สร้างนิสัยรักการอ่านเท่าที่ควร ทั้งนี้ตัวอย่างแนวทางที่โรงเรียนสามารถทำได้ เช่น การมอบหมายให้นักเรียนกลับไปศึกษาและอ่านเนื้อหาก่อนเริ่มบทเรียนทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐในการส่งเสริมการอ่าน

ภาครัฐควรมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และควรร่วมมือกันกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกระทรวงวัฒนธรรม ควรเน้นวิธีที่ทำให้การอ่านเกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นในสังคม เช่น อาจมีการสร้างแคมเปญเพื่อให้คนเปลี่ยนวิธีคิดและมุมมองต่อการอ่าน โดยอาจมีการใช้ตัวแบบ (Idol) ในการส่งเสริมกิจกรรมการอ่าน และกระทรวงศึกษาธิการ ควรเน้นการพัฒนาให้เกิดทักษะให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากขึ้น โดยการอ่านจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำให้เกิดการเรียนรู้

แนวทางในการวัดคุณภาพและปริมาณการอ่านให้ถูกต้องและแม่นยำ

แนวทางในการวัดการอ่านควรจำแนกเป็น 2 ช่วง คือ ระยะสั้นและระยะยาว โดยในระยะสั้น ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน เน้นการวัดด้านการดำเนินงาน (Input & Process) ของแต่ละนโยบายและโครงการต่าง ๆ สำหรับในระยะยาว ควรเน้นการวัดทั้งในเชิงปริมาณ เช่น จำนวนนาที และเชิงคุณภาพ เช่น การนำการอ่านไปใช้ประโยชน์ ผลที่มีต่อสภาพสังคมและการเกิดวัฒนธรรมการอ่าน เป็นต้น

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก
วันที่ 5 กรกฎาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

ในระดับชาติ

- ควรผลักดันให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติที่มีแผนงานและงบประมาณในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง
- การอ่านต้องส่งเสริมในทุกช่วงวัย แต่ช่วงวัยสำคัญสุดคือปฐมวัย เพราะเป็นช่วงการปลูกฝังนิสัยและทัศนคติ
- ทุกรัฐบาลต้องมีนโยบายการสร้างวัฒนธรรมการอ่านอย่างชัดเจน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- สภาการศึกษาจำเป็นต้องเข้ามีบทบาทร่วม เพราะเป็นองค์กรที่เชื่อมระหว่างแท่งด้านการบริหารการศึกษา เพราะที่ผ่านมาแยกกันหมด ทำให้เกิดปัญหาการทำงานแยกส่วน ขาดการบูรณาการเชื่อมต่อระหว่างแท่ง ทั้งที่เรื่องนี้สำคัญในการสร้างให้เกิดการพัฒนารักการอ่านอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย
- องค์กรแต่ละภาคีจำเป็นต้องมีส่วนมาทำงานร่วมกัน และมีการแชร์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อทำให้สามารถรู้ข้อมูลระหว่างกันและทำให้เกิดการต่อยอดในการทำงาน การทำงานในเชิงพื้นที่สำคัญ โดยขำเป็นต้องมีผู้ว่าราชการจังหวัดในการเป็นหัวในการดำเนินการขับเคลื่อนการทำงานของคนและองค์กรในพื้นที่
- บูรณาการการทำงานทุกกระทรวงเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพัฒนาสังคม ฯลฯ โดยให้นโยบายการอ่านเป็นนโยบายหนึ่งที่สำคัญและมีแผนงานการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการกระจายความรับผิดชอบและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
- ปรับปรุงให้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ น่าสนใจไม่ใช่เก่าคร่ำครึแบบเดิม ๆ
- โครงการให้หนังสือเล่มแรกแก่แม่ที่คลอดบุตรเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่เป็นเพียงช่วง ๆ แล้วหายไป ควรต้องจัดหนังสือให้แก่แม่และเด็กในช่วงแรกคลอด และหลังจากนั้นเป็นระยะด้วยเช่น ทุก 6 เดือนหรือ 1 ปี เป็นต้น
- ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบในการติดตามเด็กที่เข้าร่วมโครงการได้รับหนังสือตั้งแต่แรกเกิดเพื่อดูว่ากลุ่มนี้มีความแตกต่างจากกลุ่มที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ได้ใส่ใจหรือสนใจเรื่องนี้มากเท่าใด

แต่เท่าที่เห็นการทำให้พ่อแม่มีส่วนพัฒนาด้านการอ่านให้แก่เด็กเล็ก ๆ จะปลูกฝังไปสู่วัยผู้ใหญ่ได้ตลอดชีวิต ซึ่งควรส่งเสริมอย่างมาก

- ส่งเสริมให้มีการผลิตหนังสือดีโดยคนไทย เพื่อคนไทย
- ส่งเสริมให้เกิดการแปลหนังสือดี ๆ จากต่างประเทศ เพื่อให้คนไทยได้รับความหลากหลายทางความคิด มีความรู้อย่างไร้พรมแดน
- รัฐต้องส่งเสริมให้เกิดการผลิตหนังสือดีราคาถูก มีความหลากหลาย ที่อาจใช้กระดาษไม่ต้องดีมากนัก ใช้สีไม่มากนัก เพื่อให้คนเข้าถึงหนังสือได้มากและหลากหลายขึ้น

ในระดับชุมชน

- ควรปรับปรุงห้องสมุดให้เกิดในทุกชุมชน มีระบบการทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการที่ง่าย มีเงื่อนไขในการให้บริการไม่ยุ่งยาก บรรณารักษ์ต้องเก่งมีเทคนิคในการเชิญชวนคนเข้ามารับบริการ มาอ่านหนังสือให้มากขึ้น
- ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีที่ในทุกชุมชนมีมุมหนังสือ ทั้งที่โรงพยาบาล วัด สถานที่ทำการ อบต. สวนสาธารณะ หากในเมืองก็ในห้างสรรพสินค้า ฯลฯ
- สนับสนุนให้ชุมชนมีการผลิตและพัฒนา หนังสือกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้านต่าง ๆ ที่น่าสนใจมีสาระความรู้ในการสอนเด็ก ๆ ที่สำคัญต้องมีวิธีการสอนให้ผู้ใหญ่ใช้หนังสือเหล่านี้ในการสอนเด็กได้อย่างถูกวิธี เพราะจะมีผลต่อการสร้างทัศนคติและกล่อมเกลานิสัยในการรักการอ่านได้

ในครอบครัว

- การสร้างนิสัยการอ่านต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ตั้งแต่ช่วงแม่ตั้งท้อง และแม้แต่ช่วง 0-1 ปี ก็จำเป็นต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมการอ่าน การหยิบจับหนังสือให้เด็กกลุ่มนี้ฟัง ซึ่งจะมีผลต่อการรักการอ่านรักหนังสือในวัยโตขึ้น โดยพ่อแม่และคนรอบข้างต้องเห็นความสำคัญและมีการส่งเสริมที่ถูกวิธี นั่นหมายถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแม่และเด็กในช่วงวัยนี้ต้องมีส่วนทั้งในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยในส่วนของชุมชนและส่วนการปกครองท้องถิ่นที่แม่และเด็กอาศัยอยู่
- จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาคนในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีส่วนสนับสนุนการอ่านของเด็ก/สมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย รวมถึงพี่เลี้ยงเด็กในการร้องเพลงกล่อมเด็ก เล่านิทาน เริ่มใช้หนังสือภาพเป็น อย่างสม่ำเสมอ
- การต้องสร้างวัฒนธรรมการอ่านที่เน้นการกระตุ้นให้คนเข้ามาอ่านหนังสือที่ตนสนใจ เพื่อเข้ามาทดแทนการใช้สื่อไฮเทค การเล่นเกมส์ การดูโทรทัศน์ให้ได้
- การต้องให้ผู้ปกครองในบ้านเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก สร้างนิสัยการรักการอ่านในเด็กปฐมวัย การมีพฤติกรรมหยิบจับหนังสือ ชักชวนให้อ่านหนังสือร่วมกัน
- ช่วงรอยต่อระหว่างปฐมวัยกับ ประถมศึกษาปีที่ 1 สำคัญ ไม่ควรเน้นการอ่านออกเขียนได้ แต่ต้องปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน อ่านหนังสือภาพ

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย" สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ผอ.ปัทมา อมรสิริสมบูรณ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ

คุณอาภาพร อมรธรรม ตำแหน่ง นักวิชาการสถิติ

วันที่ 6 กรกฎาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

หลักการสำรวจหรือการวัด

- หลักการสร้างคำถามและการเก็บข้อมูลของสำนักงาน เช่น ข้อมูล SES หรือ Labour Force จะทำการเก็บทุกๆ เดือน ซึ่งในบางคำถามอาจจะเกิดความผันผวนของข้อมูลได้ จึงมีการสร้างข้อคำถามย่อยลงไปเพื่อให้ได้คำตอบและข้อมูลที่ชัดเจน
- หลักการอ่านจะถูกวัดด้วยวัตถุประสงค์ความมีสาระของเนื้อหา หรือสื่อที่อ่าน ซึ่งจะทำการวัดการอ่านนอกเวลา เช่น การอ่านนอกเวลาเรียนของเด็กนักเรียน หรือการอ่านนอกเวลาทำงาน ทั้งนี้จะไม่ทำการวัดการอ่านป้าย โฆษณา ข้อความบทสนทนาต่าง ๆ กระทู้พันทิพย์ อีเมล์หรือไลน์

ภาพรวมตัวชี้วัดการอ่านของประเทศไทยและของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

- ปัจจุบัน ตัวชี้วัดด้านการอ่านของประเทศไทยถูกสร้างขึ้นจากหน่วยงานสำนักงานสถิติ และเป็นตัวชี้วัดเดียวของประเทศ
- ประเทศไทยมีการสร้างมาตรวัดเพื่อสำรวจการอ่านที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ ดังนั้นจึงไม่สามารถนำไปเปรียบเทียบกันได้
- ตัวชี้วัดด้านการอ่านถูกดัดแปลงมาจาก UNESCO และปรับเปลี่ยนด้วยการคำนึงถึงสถานการณ์ พฤติกรรม และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสร้างขึ้นเป็นเชิงปริมาณ (ส่วนใหญ่เป็นการวัดเชิงตัวเลขความถี่) เก็บข้อมูลอยู่ทุก ๆ 5 - 10 ปี อันมีสาระสำคัญหลัก ๆ เป็นการสำรวจสถานะความถี่ วิธีการ ระยะเวลาของการอ่าน และประเภทหนังสือ อย่างไรก็ตามในช่วงตอนต้นที่ได้สร้างมาตรวัดขึ้นมาจะเป็นการถามถึงการรู้หนังสือ ความสามารถอ่านออกเขียนได้ ทั้งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงการสอบถามถึงการรับสื่ออยู่เรื่อย ๆ เช่น ตอนแรกเป็นการสำรวจการอ่านจากวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ต่อมาเป็นรูปแบบของสื่อออนไลน์
- ในการจัดทำตัวชี้วัดแบบสำรวจการอ่าน ได้จัดทำร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักผู้จัดพิมพ์ต่าง ๆ และ กศน.

การเก็บสำรวจการอ่านของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

- หลักการลงพื้นที่สำรวจในการเก็บแบบสอบถามของสำนักงานฯ จะใช้การประสานเข้ากับสำนักสถิติประจำจังหวัด หรือบางครั้งก็ติดต่อกับผู้นำชุมชน ซึ่งหน่วยงานหรือบุคคลดังกล่าวจะรู้ถึงสภาพช่วง

ระยะเวลาที่เหมาะแก่การเก็บข้อมูล และสามารถสนับสนุนให้หน่วยงานเข้าถึงกลุ่มคนได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น

- การสำรวจการอ่านของสำนักงานสถิติจัดอยู่ในการสำรวจด้านสังคม โดยกระบวนการลงพื้นที่จะทำพร้อมกับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งการอ่านอาจจะเก็บข้อมูลจากครัวเรือนเป้าหมายเดียวกันกับการสำรวจภาวะการทำงานหรือครัวเรือนถัดไป
- ในการสำรวจการอ่านจะเป็นรูปแบบของ Self-Report โดยให้ประโยคสั้น ๆ ข้อความธรรมดา และให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่าน หลังจากนั้นทำการตอบคำถามด้วยตัวเอง
- กลุ่มตัวอย่างที่เก็บแบบสอบถามคือ ทุกคนในครัวเรือน ซึ่งจะมีการแบ่งกลุ่มอย่างชัดเจน เช่น ต่ำกว่าประถมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และสูงอายุ ถ้าหากมีเด็กอายุต่ำกว่า 6 ขวบ หรือผู้สูงอายุอยู่ในบ้าน จะทำการสอบถามกับสมาชิกที่อยู่ในบ้าน โดยจะใช้หลักการนับว่าเป็นการอ่านจากกลุ่มคนดังกล่าว ด้วยการที่มีคนอ่านหนังสือให้ฟัง

ผลลัพธ์การวัดการอ่านของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

- หลายหน่วยงาน และกระทรวงฯ นำผลลัพธ์จากการวัดการอ่านของสำนักงานฯ ไปใช้นำเสนอผลในที่ต่างๆ และในบางครั้งก็มีการสร้างโครงการต่อจากผลลัพธ์ที่ได้ เช่น กทม. ได้นำไปทำเรื่องห้องสมุดต่อเป็นต้น
- ผลลัพธ์จากการอ่านเมื่อ 2 - 3 ปีที่ผ่านมาพบว่า การอ่านจากสื่อสิ่งพิมพ์มีร้อยละลดลง เนื่องจากส่วนใหญ่เริ่มหันไปอ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น และผลต่าง ๆ ที่พบ ได้แก่ คนทำงานอ่านมากกว่าคนไม่ทำงาน นอกภาคเกษตรอ่านมากกว่าภาคเกษตร อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่น่ากังวลอย่างมาก คือ เด็กกลุ่มอายุ 6-14 ปี มีร้อยละการอ่านหนังสือได้อย่างแตกฉานลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เนื่องจากส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 มักจะชอบทำการคัดลอกเนื้อหาต่าง ๆ ในการเรียน โดยไม่ได้เข้าใจในสิ่งที่ตัวเองอ่าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างตัวชี้วัด

<u>ตัวชี้วัดที่ควรนำมาปรับใช้ในงานศึกษานี้</u>

- การสร้างแบบสำรวจควรเป็นการวัดข้อมูลทั่วไปในแบบคำถามกว้าง ๆ และอาจมีการสอดแทรกคำถามเฉพาะกลุ่ม ทั้งนี้เมื่อผลลัพธ์ของแบบสำรวจออกมาแล้ว ควรมีการสำรวจเฉพาะกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกมากกว่าเดิม
- การวัดพฤติกรรมที่ต้องใช้ระยะเวลาในการวัด จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงประเด็นในการวัด ถ้าหากเป็นการวัดจำนวนหนังสือที่ซื้อควรวัดในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา เพราะการถามพฤติกรรมที่ไม่ได้ทำเป็นประจำอาจจะทำให้ผู้ตอบจำข้อมูลของตนไม่ได้
- การวัด Learning Place ไม่ควรวัดจำนวนที่มีในพื้นที่นั้น เพราะปัญหาที่สำคัญไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณของสถานที่อ่านหนังสือ แต่คือ ไม่มีผู้เข้าใช้บริการโดยเฉพาะห้องสมุด อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นร้านกาแฟ หรือสถานที่สำหรับอ่านหนังสือ/ทำงาน ผู้ที่เข้าไปใช้บริการอาจจะไม่ได้เข้าไปอ่านหนังสือก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นถ้าหากจะทำการวัดที่จำนวน ควรนำข้อมูลเชิงคุณภาพเข้ามาพิจารณามากกว่า โดยอาจจะเริ่มสอบถามจากชุมชนซึ่งใช้คำถามที่เปิดกว้าง เช่น บริเวณสถานที่อ่านหนังสือในชุมชนมีหรือไม่ ต้องการลักษณะแบบไหน หนังสือเพียงพอไหม และต้องการหนังสือประเภทไหน

ตัวชี้วัดที่ควรมีการดำเนินการในอนาคต

- ควรมีการวัดในมุมมองเชิงคุณภาพ ทั้งในด้านของเนื้อหาของสื่อ และผลลัพธ์ที่ได้จากการเสพสื่อ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและเด็ก เช่น การวัดพฤติกรรมหลังจากที่ได้ทำการเสพสื่อเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หรือการวัดสื่อสังคมใน Social Media มีผลต่อพฤติกรรมเด็ก วัยรุ่นในปัจจุบันอย่างไร

บทบาทของรัฐบาล

- จุดเริ่มต้นของการอ่านเป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาฯ แต่การอ่านต้องใช้การบูรณาการของหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นค่านิยม หรือวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีหลายกระทรวง และหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามทุกกระทรวงฯ และหน่วยงานจะเข้ามามีบทบาทเพียงแค่ในช่วงเริ่มต้น หลังจากนั้นก็ถอยบทบาทออกไปหรือไม่ได้กระตือรือร้นเหมือนช่วงปีแรก ๆ
- เมื่อไม่นานมานี้ มีแผนผลักดันด้านการอ่านซึ่งมีเป้าหมายในการนำสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้โดยได้รับการขับเคลื่อนจากคณะรัฐมนตรี และมีการตั้งคณะกรรมการบูรณาการต่าง ๆ ขึ้น คอยขับเคลื่อนติดตาม และวัดถึงผลลัพธ์ อันนำมาสู่การสร้างตัวชี้วัดเพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่สามารถชี้วัดได้ตามแผนงบประมาณ

ข้อเสนอแนะสำหรับข้อมูลการอ่าน และการผลักดันด้านการอ่าน

- ในการวัดหรือการสำรวจจำเป็นจะต้องดูปัญหาใหญ่ๆ และภาระทางงบประมาณ
- การศึกษาเพื่อให้คนอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นควรศึกษา Best Practice ซึ่งเป็นชุมชนที่ประสบความสำเร็จโดยศึกษาการปลูกฝัง และการมีส่วนร่วมในการกระตุ้นการอ่านหนังสือของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน เพราะบางหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ปัจจัยสำคัญ คือ ผู้ใหญ่ให้ความร่วมมือเมื่อมีการจัดกิจกรรม โดยมีการเข้าร่วมนั่งอ่านหนังสือให้เด็ก ๆ ฟัง ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุและเด็กได้ร่วมอ่านหนังสือไปด้วยกัน
- ในปัจจุบันสื่อออนไลน์ถือได้ว่าเป็นสื่อที่ผู้คนนิยมใช้ในการอ่านมากที่สุด เพราะฉะนั้นการนำ Big Data หรือ ข้อมูลจาก Facebook หรือ website ต่าง ๆ ที่เก็บประวัติผู้เข้าอ่าน หรือติดตามบุคคลหนึ่งที่ทำการกดเข้าเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่ออ่านเนื้อหานั้น ๆ มาเก็บเป็นสถิติและวิเคราะห์จะเป็นประโยชน์อย่างมาก เพราะจะทำให้เห็นถึงเนื้อหาสื่อส่วนใหญ่ที่คนนิยมอ่าน และความถี่ หรือจำนวนการอ่านของคนในประเทศได้

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ผศ.ดร.บรรเจิด จงอภิรัตนกุล ตำแหน่ง นายกสมาคมฯ
วันที่ 26 กรกฎาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

การนิยามการอ่าน

Reading คือการอ่าน แตกต่างกับ Literacy ที่มีความหมายในพจนานุกรมว่าอ่านออกเขียนได้ แต่ความหมายของ Thailand literacy association ได้จำกัดความหมายของ Literacy ไว้คือ การอ่านเขียนเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุม 20 ด้าน เช่น Music literacy, Legal literacy, Language literacy, Financial literacy เป็นต้น โดยแนะนำให้เน้น Literacy มากกว่า Reading เนื่องจากอ่านได้แล้วต้องคิดเป็นด้วย

สถานการณ์การอ่านในปัจจุบัน ทั้งปัญหาและอุปสรรค

- จากการสำรวจเบื้องต้นเฉพาะโรงเรียนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพฯ พบปัญหานักเรียนที่มีปัญหาการอ่านถึง 157 คน เป็นนักเรียนในระดับประถมศึกษา – มัธยมศึกษา และปัญหาของคนที่มีรายได้น้อยเป็นคนที่มีปัญหาด้าน Literacy โดยประเด็นปัญหาของคนที่มีรายได้น้อยสัมพันธ์กับคนที่มีปัญหาด้าน Literacy งานวิจัยในอนาคตควรมีการศึกษา
- ปัญหาหนังสือที่ผลิตมานาน มีเนื้อหาไม่ทันสมัย แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาในหนังสือผ่านการตรวจสอบมา จึงมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งความรวดเร็วในการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อโซเชียลมีเดียในปัจจุบันช้ากว่ามาก เนื่องจากสื่อโซเชียลเน้นรวดเร็ว ฉาบฉวย แต่ข้อมูลที่ได้รับไม่น่าเชื่อถือ โดยสังคมดิจิทอลในปัจจุบันไม่ใช่สังคมที่มีความเชื่อถือ มีความไตร่ตรอง กลั่นกรองผ่าน literacy ต่างๆ เช่น law literacy, cultural literacy, financial literacy เป็นต้น ซึ่งรัฐไม่สามารถสร้างนโยบายรัฐ หรือพัฒนากฎหมายเพื่อแก้ปัญหาได้ในทันที
- ปัญหาคุณภาพการอ่าน พบว่าร้อยละ 97.7 เป็นการอ่านด้านบันเทิง การเลือกอ่านสื่อที่มีสาระเป็นหลักมีปริมาณน้อย และliteracy rate ของคนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีของไทยลดลง เพราะสื่อโซเชียลมีเดีย

แนวทางในการส่งเสริม และข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการอ่าน

การส่งเสริมการอ่าน โดย

- ใช้สื่อที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ สื่อที่หลากหลาย เช่น Audio book, Digital book โดยประยุกต์ใช้วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องในชุมชน ใกล้ตัว เช่น สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน มาพัฒนาร่วมกับเทคโนโลยีเป็นสื่อที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงง่าย กล่าวคือ อาจเป็นสื่อ E – book สามมิติ สร้างแอปพลิเคชั่น ที่มีหลากหลายภาษา และสร้างการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึง เพื่อการเข้าถึงได้ทั่วไป

- การสอนด้วย open educational resources เรียนรู้ด้วยตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องมาจากห้องเรียน เช่น e-learning และเน้นด้านสืบค้น และcritical thinking , ส่งเสริม sensibility, problem-solving ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะชีวิต life skill รวมถึงการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล (information literacy)
- การอ่านควรเริ่มต้นจากครอบครัว เช่น แม่อ่านให้ลูกฟังตั้งแต่เด็ก เป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน
- สนับสนุนให้ บ้าน วัด โรงเรียน และร้านกาแฟซึ่งเข้าถึงได้ง่าย เป็นฐานในการอ่าน แทนหอสมุดแห่งชาติ
- ควรมีการโฆษณา และสร้างสื่อ เช่น มี Idol ในการอ่าน แนะนำหนังสือน่าอ่าน
- การส่งเสริมการอ่าน สามารถทำควบคู่กับการวิจัย ซึ่งการวิจัย และพัฒนามีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง จึงอาจเริ่มจากขนาดเล็ก ในชุมชน จังหวัด โดยวิจัยกับคนในเครือข่ายเดียวกับ เช่น โรงเรียนชุมชน
- ควรส่งเสริม multilingualism เช่น ภาษาภาพ ภาษาดนตรี ภาษาอื่นๆ เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัดที่ควรมีด้านการอ่านและแนวทางในการวัดอ่าน

- การวัดปริมาณการอ่าน ในต่างประเทศ วัดปริมาณการอ่านจากจำนวนเล่มที่อ่านต่อปี ในไทยมีการวัดปริมาณการอ่านเป็นจำนวนนาทีในการอ่านต่อปี ซึ่งมีประเด็นว่าการจำนวนเวลาในการอ่านนั้น รวมเวลาในและนอกเวลาเรียน / ทำงานหรือไม่ และ Literacy rate เป็นเชิงปริมาณไม่ใช่ในเชิงคุณภาพซึ่งต้องศึกษาร่วมกับทักษะอื่น เช่น logical thinking
- แนะนำเพิ่มเติมว่า ควรศึกษาในด้านประเภท ช่วงเวลาในการอ่านเพิ่มเติม และควรศึกษาต่อ หาข้อมูลเพิ่มเติมทั้งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ จาก World bank, UNESCO และ Wisdom council มาเป็นแหล่งข้อมูล เพื่อสร้างเครื่องมือใหม่

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
บริษัท อินเทอร์เน็ตมาร์เก็ตติ้ง จำกัด

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณวันฉัตร ผดุงรัตน์ ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ
วันที่ 31 กรกฎาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

แนวโน้มพฤติกรรมการอ่านของคนไทย

บริษัท อินเทอร์เน็ตมาร์เก็ตติ้ง จำกัด เป็นผู้จัดทำเว็บไซต์พันทิปซึ่งให้บริการพื้นที่สำหรับสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในรูปแบบกระทู้ถามตอบ โดยแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่สนทนาเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเรื่องเดียวกันได้พูดคุยกันได้โดยไม่เน้นการเปิดเผยตัวตนแต่ให้ใช้นามแฝงเป็นหลัก จากสถิติการเข้าใช้บริการเว็บไซต์พันทิปที่ผ่านมาทางบริษัทฯกล่าวว่ามีผู้เข้ามาอ่านมากถึง 4.5 ล้านคนต่อวันซึ่งมากกว่าในช่วงที่เปิดเว็บไซต์แรก ๆ อย่างมาก เพราะในเวลานั้นมีผู้อ่านเพียงหกพันคนต่อวัน

ปัจจุบันได้ตั้งข้อสังเกตว่า คนไทยนิยมอ่านกระทู้เกี่ยวกับความรู้มากขึ้น เช่น ความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ซึ่งมักเกิดจากการตั้งกระทู้ถามคำถามที่น่าสนใจ จึงเกิดเป็นประเด็นให้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้แก่กัน ทำให้เห็นว่าความเป็นชุมชนที่มีความสนใจตรงกันเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้นได้

นอกจากนี้ทางบริษัทยังใช้วิธีการกระจายข้อมูลความรู้ที่น่าสนใจที่เกิดจากการพูดคุยบนเว็บไซต์พันทิปออกไปสู่สังคมออนไลน์อื่น ๆมากขึ้น เช่น นำข้อมูลจากกระทู้พันทิปไปตั้งเป็นแฟนเพจบนเฟสบุ๊ค เพื่อให้ข้อมูลได้ถูกเผยแพร่ออกไปได้กว้างขวางขึ้น

ปริมาณการอ่านของคนไทย

จากฐานข้อมูลของบริษัทฯ พบว่าคนไทยใช้เวลาบนสื่อออนไลน์มากขึ้น อย่างไรก็ตามยังไม่สามารถบอกได้ว่าเวลาที่ใช้มากขึ้นบนสื่อออนไลน์เป็นการอ่าน หรือ เป็นการทำกิจกรรมอื่น เช่น การสนทนา ซึ่งไม่ควรนับว่าเป็นการอ่าน

อุปสรรคในการอ่านของคนไทย

ปัจจุบันคนไทยนิยมใช้เวลากับสื่อออนไลน์มากขึ้นซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีเวลาน้อยลงในการอ่าน จะเห็นได้ว่าคนไทยเริ่มห่างจากสื่อสิ่งพิมพ์มากขึ้น เช่น ไม่ได้ซื้อหนังสือพิมพ์แต่อ่านข่าวบนสื่อออนไลน์แทน โดยความแตกต่างที่ชัดเจนของ สื่อสิ่งพิมพ์ และ สื่อออนไลน์ คือ คุณภาพ สื่อออนไลน์บางประเภทไม่มีการตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลก่อน โดยเฉพาะเนื้อหาที่เป็นภาษาไทย หากเทียบกับเนื้อหาภาษาอังกฤษ แล้วยังขาดคุณภาพและขาดความหลากหลาย อย่างไรก็ตามช่องทางสื่อออนไลน์และอุปกรณ์

อิเล็กทรอนิกส์มีศักยภาพมากในการทำให้คนไทยได้อ่านได้มากขึ้น เนื่องจากต้นทุนของการผลิตหนังสือเล่มอาจจะสูงเมื่อเทียบกับยอดจำหน่ายและทางสำนักพิมพ์อาจจะผลิตจำนวนจำกัดทำให้คนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้นั้นได้ ขณะที่การผลิตสื่อการอ่านในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ไม่มีต้นทุนการพิมพ์และผู้คนสามารถเข้าถึงได้ไม่จำกัดในระยะยาว

การจัดการคุณภาพของเนื้อหาบนสื่อออนไลน์

ในฐานะผู้ให้บริการสื่อออนไลน์ ทางบริษัทฯ มีความคิดว่าการคัดกรองคุณภาพของเนื้อหาสามารถทำได้โดยตัวผู้อ่านเป็นผู้ทำเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับกระแสโลกและลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตที่ควบคุมได้ยาก อย่างไรก็ตาม ทางบริษัทฯ ได้เคยทำโครงการที่ช่วยคัดกรองเนื้อหา เช่น คัดกรองประเภทของเนื้อหา โดยให้ผู้เขียนกระทู้ และผู้ที่เข้ามาอ่านกระทู้ สามารถกำหนดประเภทของเนื้อหาที่ตนเองเขียนหรือต้องการจะรับ และทางฝ่ายโปรแกรมเมอร์จะสามารถจับคู่เนื้อหาที่เหมาะสมให้ผู้ใช้บริการได้แต่ละคนได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เทคโนโยโลยี AI เพื่อเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อแยกประเภทได้มากขึ้น

ตัวอย่างที่ผู้ใช้เป็นผู้ช่วยคัดกรองเนื้อหา เช่น ในหมวดไอที มักมีคำถามเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ต่างๆ ซึ่งจะมีผู้ที่เข้ามาให้ข้อมูลที่แตกต่างหลากหลาย ผู้ที่ตั้งกระทู้หากได้รับคำตอบที่มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์สามารถที่จะตั้งค่าเพื่อบอกว่า กระทู้นี้ใช้แก้ปัญหาได้ เพื่อให้ผู้ใช้บริการคนอื่นๆเลือกได้ที่จะเข้ามาอ่านข้อมูล เพราะอาจจะมีกระทู้ที่คล้ายกันจำนวนมาก

สำหรับหมวดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนักเขียนโดยตรง ซึ่งบนเว็บไซต์พันทิป เรียกว่า ห้องนักเขียน ทางบริษัทฯ ตั้งใจให้บริการเพื่อเป็นพื้นที่ของผู้ฝึกเขียน โดยไม่ได้คาดหวังว่าเนื้อหาที่เขียนจะสมบูรณ์แบบ แต่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการหลาย ๆ คนช่วยกันให้คำแนะนำแก่นักเขียนได้ ช่องทางนี้เป็นช่องทางที่มีผู้มาเขียนเรื่องและมีผู้อื่นช่วยให้คำแนะนำอยู่เสมอ

การลบกระทู้ที่ไม่มีความเหมาะสมออกจากระบบ ทางบริษัทฯ ยังใช้ระบบให้ผู้อ่านได้ช่วยกันรายงานและจะมีพนักงานตรวจสอบด้วย กรอบที่ใช้ในการคัดกรองว่าเนื้อใดควรลบจากระบบ คือ กรอบกฎหมาย และบรรยากาศในสังคมของเว็บไซต์

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมการอ่าน

1. เสนอให้มีระบบ E-Library ห้องสมุดออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนได้อ่านมากขึ้น ให้มีการนำหนังสือที่มีคุณภาพมาให้บริการในรูปแบบ E-Book โดยอาจทำระบบบริการให้คล้ายห้องสมุด คือ เป็นการเสียค่าสมัครสมาชิกรายปีหรือรายเดือนและสามารถยืมหนังสือได้ตามจำนวนเล่มและเวลาที่กำหนด เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านได้หลากหลาย

2. ควรสนับสนุนให้ประชาชนแยกคุณภาพของเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตได้ เช่น รับรู้ว่าเนื้อหาประเภทใดเป็นเนื้อหาวิชาการ มีหลักฐานเชื่อถือได้ เนื้อหาใดเป็นข้อมูลหรือข่าวที่เชื่อถือได้ในระดับหนึ่ง และเนื้อหาใดเป็นเนื้อหาที่อาจจะเชื่อถือไม่ได้ คือ ไม่มีการอ้างอิง หรือ อาจมีแหล่งที่มาเท็จ

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด
เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
สถาบันปัณณ์สุข

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ดร. เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ ตำแหน่ง ผู้ก่อตั้งสถาบันปัญญ์สุข
วันที่ 7 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปกับพฤติกรรมการอ่านของคนไทย

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบันทำให้คนมีข้อจำกัดในการอ่านเพิ่มขึ้น เช่น ไม่มีเวลาในการอ่าน ซึ่งหากปล่อยให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาแล้วคาดว่าจะทำให้การอ่านมีแนวโน้มลดลง อีกทั้งลักษณะนิสัยของคนไทยที่ขาดความใส่ใจกับการอ่าน ดังนั้นหากไม่มีการขับเคลื่อนหรือกระตุ้นการอ่านจะทำให้การอ่านของคนไทยลดลงได้

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่อ่าน หรืออ่านน้อย

- พ่อแม่ผู้ปกครองขาดการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้ลูก ทำให้ไม่เกิดพฤติกรรมการอ่านตั้งแต่ยังเล็กและเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลมายังตอนโต
- คนไทยขาดความใส่ใจและขาดการให้ความสำคัญกับการอ่าน รวมทั้งด้วยลักษณะที่ขาดความอดทนและขาดสมาธิ จึงทำให้ไม่เกิดนิสัยรักการอ่านและมีการอ่านที่น้อย
- การขาดแรงจูงใจในการอ่านเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้ไม่เกิดพฤติกรรมการอ่าน เนื่องจากผู้อ่านไม่เล็งเห็นการนำการอ่านไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นการขาดแรงจูงใจจึงเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการอ่านของคนไทยค่อนข้างมาก
- การขาดผู้นำที่มีหัวใจรักการอ่านทำให้การขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ด้านการอ่านเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพ

คุณภาพเนื้อหาในสื่อการอ่านและรูปแบบสื่อการอ่านในปัจจุบัน

- สิ่งที่กังวลในปัจจุบันคือการขาดบรรณาธิการในแวดวงหนังสือในหมวดต่างๆ โดยแต่ละสำนักพิมพ์ควรมีบรรณาธิการในแต่ละแวดวงเนื้อหาอย่างชัดเจน เนื่องจากการมีบรรณาธิการที่มีองค์ความรู้ในแต่ละด้านจะช่วยให้หนังสือที่ออกมามีคุณภาพและส่งผลต่อความรู้ของผู้อ่านได้
- หากเป็นเนื้อหาในสื่อออนไลน์นั้น การควบคุมคุณภาพเนื้อหาเป็นไปได้ยาก ขึ้นอยู่กับความสามารถในการกลั่นกรองความน่าเชื่อถือของตัวผู้อ่านเอง
- เนื้อหาที่มีลักษณะเป็นรูปเล่มจะสำคัญมากในกลุ่มผู้สูงวัย เนื่องจากต้องมีการกลั่นกรองมาแล้ว โดยผู้สูงวัยไม่ควรอ่านเนื้อหาบนสื่อออนไลน์มากเกินไป เพราะจะส่งผลต่อสุขภาพ รวมทั้งความน่าเชื่อถือของเนื้อหาอาจไม่ได้กลั่นกรองมากนัก

- รูปแบบสื่อการอ่านในปัจจุบันมีการอ่านทั้งผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ โดยสื่อออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้คนมีการเข้าถึงการอ่านเพิ่มขึ้นในกลุ่มต่าง ๆ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะอ่านผ่านช่องทางใด สิ่งที่ควรคำนึงคือ การอ่านอย่างละเอียด การใช้เวลากับการอ่าน และการมีจิตวิญญาณในการอ่านที่ดี

กระแสและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปกับการอ่าน

ข้อมูลข่าวสารที่มีในโลกปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตจะมีเยอะมาก ซึ่งจะส่งผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยผลเชิงบวกคือ ผู้อ่านจะมีข้อมูลในการอ่านที่หลากหลายและมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามอาจส่งผลในเชิงลบเช่นกันหากผู้อ่านไม่รู้จักกลั่นกรอง หรือเนื้อหาที่ออกมานั้นไม่ได้ถูกกลั่นกรองอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการส่งเสริมการอ่าน

- พ่อแม่ผู้ปกครองควรปลูกฝังให้ลูกรักการอ่านตั้งแต่ยังเล็กเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการอ่านจนเป็นนิสัย ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่
- ในกลุ่มวัยทำงาน ควรส่งเสริมผ่านการใช้บุคคลต้นแบบด้านการอ่าน (idol) และควรรณรงค์ให้กลุ่มดังกล่าวเห็นความสำคัญของการอ่าน เช่น การอ่านเป็นสิ่งที่ช่วยเยียวยาจิตใจได้ ทั้งนี้เมื่อมีความเข้าใจและเล็งเห็นประโยชน์แล้ว พฤติกรรมการอ่านจะสะท้อนออกมาเองผ่านการเล่าเรื่อง การเขียน และชักจูงให้มีการอ่านเพิ่มขึ้นตามมา
- การส่งเสริมการอ่านไม่ควรรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์เพียงแค่ในระยะสั้น แต่ควรทำให้เกิดผลอย่างแท้จริงและทำอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลดีในระยะยาว
- ทุกคนควรสร้างสังคมการอ่านด้วยตัวเอง

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด
เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา)

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณอรอร ฤทธิ์กลาง ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
วันที่ 8 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คนไทยไม่อ่าน หรืออ่านน้อย

- ปัญหาความยากจนเป็นสาเหตุใหญ่และสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยไม่อ่านหรืออ่านน้อย เนื่องจากกลุ่มผู้ที่มีความยากจนมักเข้าไม่ถึงสื่อการอ่าน รวมทั้งการขาดการกระตุ้นและส่งเสริมให้มีพฤติกรรมการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
- การใช้ภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่งในการสื่อสารเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้คนไทยอ่านน้อย โดยพบว่ากลุ่มพื้นที่ที่ไม่ได้ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน เช่น กลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดน เช่น ชาวม้ง หรือกลุ่มผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามที่ไม่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นหลัก เป็นกลุ่มที่อ่านค่อนข้างน้อย เนื่องจากวิถีชีวิตอาจจะไม่ได้ใช่ภาษาไทยมากนัก เว้นแต่การใช้ในโรงเรียน
- กลุ่มที่มีการย้ายถิ่นฐานหรือเร่ร่อน รวมทั้งเด็กที่เกิดจากพ่อแม่ที่ไม่พร้อมในการมีบุตร มักเป็นกลุ่มที่มีการอ่านน้อยเช่นกัน สาเหตุที่ทำให้กลุ่มนี้มีการอ่านน้อยเนื่องจากผู้ปกครองมักขาดการเอาใจใส่และส่งเสริมให้อ่าน
- การมีกิจกรรมอื่นๆ ที่มาเบี่ยงเบนการอ่าน เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ โดยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าทุกกลุ่มวัยล้วนมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ค่อนข้างมาก ดังนั้นหากผู้ใช้ไม่รู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์จะส่งผลเสียได้ และการใช้เวลากับกิจกรรมอื่นๆ มากเกินไปส่งผลให้เกิดการใช้เวลาในการอ่านลดลงเช่นกัน

คุณภาพเนื้อหาในสื่อการอ่านและรูปแบบสื่อการอ่านในปัจจุบัน

เนื่องจากสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาเป็นผู้ออกแบบหนังสือเรียนในปัจจุบัน ดังนั้นเนื้อหาจึงได้มีการปรับปรุงตามความเหมาะสมอยู่เป็นระยะ โดยในปัจจุบันเป็นหนังสือหลักสูตร 51 ซึ่งได้มีการปรับจาก Content based มาเป็น Standard based โดยได้ใช้ตัวชี้วัดเป็นมาตรฐานของแต่ละชั้นปี ดังนั้นคุณภาพของหนังสือในแต่ละระดับจึงมีความเหมาะสมและเชื่อมโยงกัน

สำหรับรูปแบบสื่อการอ่านในปัจจุบัน สพฐ.ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลในการจัดทำรูปแบบสื่อการอ่านใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งอยู่ในขั้นตอนที่กำลังดำเนินการ

การส่งเสริมการอ่านจากหน่วยงานสพฐ.

- หน่วยงานสพฐ. ได้มีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการอ่านมาโดยตลอด และมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีหนังสือเสริมซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กอ่านเพิ่มขึ้น ทั้งในรูปแบบบทอาขยาน บทร้อยแก้ว บทร้อยกรอง หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นต้น ในปัจจุบันหนังสือนอกเวลามีทั้งหมด 44 รายการ

- สพฐ. ได้มีการจัดรูปแบบเพิ่มเติมเพื่อเป็นคู่มือในการสอนสำหรับครู เช่น กิจกรรมสรุปสาระสำคัญ กิจกรรมส่งเสริมกระบวนการคิด กิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการขยายองค์ความรู้และกระบวนการคิดเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เด็กเกิดความสนใจในการอ่านตามมา
- มีการจัดสรรซื้อหนังสือให้โรงเรียนทั่วประเทศ และการคัดเลือกหนังสือดีที่มีความเหมาะสมเข้าห้องสมุด
- มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในวันสำคัญต่างๆ รวมทั้งมีการส่งเสริมให้เด็กไทยอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้น
- มีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะการสอนสำหรับครูในพื้นที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการส่งเสริมการอ่าน

- การส่งเสริมการอ่านควรแยกพิจารณาเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ที่มีความพร้อม และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยกลุ่มผู้มีความพร้อม เป็นกลุ่มที่สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านได้ และไม่มีอุปสรรคด้านการอ่านมากนัก การส่งเสริมกลุ่มนี้จึงแตกต่างจากกลุ่มผู้ด้อยโอกาสซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อการอ่านได้ โดยการส่งเสริมในกลุ่มที่ด้อยโอกาสนั้นควรมีการส่งเสริมการอ่านผ่านการทำให้สื่อการอ่านได้กระจายตัวอย่างทั่วถึงในพื้นที่ต่างๆ และต้องกระจายถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอย่างแท้จริง
- การส่งเสริมการอ่านควรช่วยกันทุกภาคส่วน และควรทำให้คนเล็งเห็นประโยชน์ของการอ่านให้ได้

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ดร.อรชา ตุลานันท์ ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ
วันที่ 10 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปกับพฤติกรรมการอ่านในกลุ่มเด็กปฐมวัย

ปัจจุบันพ่อแม่และผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการอ่านค่อนข้างมาก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่อย่างไรก็ตามพบว่าสำหรับพ่อแม่บางกลุ่มอาจเน้นทักษะที่ไม่เหมาะสมกับช่วงวัยจนเกินไป เช่น อาจมีการเน้นให้เด็กอ่านเขียนได้เร็วเกินไป โดยการที่ผู้ปกครองเร่งรัดให้เด็กมีทักษะความรู้ที่อาจจะมากเกินไปและไม่เหมาะสมกับช่วงวัยนั้น จะส่งผลต่อตัวเด็กได้เช่นกัน

ปัญหาและอุปสรรคของการอ่านของคนไทย

- ประเด็นสำคัญของการอ่านในกลุ่มเด็กเล็กจนถึงเด็กประถมศึกษาคือ ปัญหาการอ่านออกเขียนได้ โดยหากจำแนกประชากรออกเป็นสองกลุ่มตามฐานะเศรษฐกิจ คือ กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกับกลุ่มที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ จะพบว่าเด็กที่ครอบครัวอยู่ในกลุ่มฐานะดีมักไม่มีปัญหาด้านการอ่านออกเขียนได้หรือหากมีก็มีปัญหาน้อยมาก แต่สำหรับกลุ่มที่ครอบครัวมีปัญหาด้านฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น ฐานะยากจน ด้อยโอกาสด้านต่างๆ หรือกลุ่มเด็กชานเมือง มักพบว่าจะมีปัญหาด้านการอ่านออกเขียนได้มากกว่าเด็กกลุ่มแรก และมีปัญหาค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้เวลาอยู่กับบุตรหลาน การเลี้ยงดู การเอาใจใส่ และความรู้ของพ่อแม่ในการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กมีความแตกต่างกัน
- นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ต่างกันแล้ว ยังพบว่าปัจจุบันหลักสูตรการสอนของไทยยังไม่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้หรือการอ่านออกเขียนได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย เนื่องจากในปัจจุบันหลักสูตรปฐมวัยได้ใช้โครงสร้างการจัดการเรียนการสอนจากกระทรวงศึกษาธิการเป็นแกน และนำแกนดังกล่าวไปปรับเพิ่มเติมตามแต่ละโรงเรียน ดังนั้นจึงอาจทำให้หลักสูตรที่ได้มีการปรับให้แตกต่างไปแต่ละโรงเรียนอาจส่งผลต่อตัวเด็กในกลุ่มปฐมวัยได้

การเข้าถึงสื่อการอ่าน คุณภาพและรูปแบบสื่อการอ่านในปัจจุบัน

- หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยมีความหลากหลายมากขึ้นจากในอดีต แต่คุณภาพยังต้องมีการกลั่นกรองอีกพอสมควร และพบว่าสื่อการอ่านของเด็กยังไม่มีมาตรฐานเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศเท่าที่ควร นอกจากนี้หนังสือสำหรับเด็กทารกยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย
- หนังสือสำหรับเด็กค่อนข้างมีราคาแพง ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงสื่อการอ่านสำหรับผู้ปกครองที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน โดยจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งสำหรับผู้ปกครองหรือครอบครัวที่มีฐานะยากจนหรือรายได้น้อย

- สำหรับกลุ่มพื้นที่ต่างจังหวัดหรือพื้นที่ห่างไกลมักมีปัญหาด้านการเข้าถึงสื่อการอ่าน ทั้งด้านราคาที่มีราคาแพง และความหลากหลายของหนังสือในพื้นที่นั้นๆ ที่มีจำนวนค่อนข้างน้อย
- ผู้ปกครองขาดความรู้ในการเลือกซื้อหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยพบว่าผู้ปกครองบางกลุ่มเลือกซื้อหนังสือที่เกินวัยเกินไปสำหรับเด็ก ทำให้เด็กไม่มีความสุขหรืออยากเรียนรู้ขณะอ่าน เนื่องจากเนื้อหาในสื่อการอ่านอาจยากเกินไปสำหรับวัยนั้นๆ

กระแสที่เปลี่ยนแปลงไปกับพฤติกรรมการใช้สื่อการอ่าน

- จากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้คนหันมาใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น รวมทั้งพ่อแม่และผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยได้หันมาใช้สื่อออนไลน์ในการเลี้ยงดูบุตรหลานเพิ่มขึ้นมากเช่นกัน
- การใช้สื่อออนไลน์อาจส่งผลต่อสุขภาพทางสายตาของเด็ก และอาจส่งผลต่อการเรียนรู้หรือการปฏิสัมพันธ์เมื่อโตขึ้นได้ อย่างไรก็ตามยังไม่มีการวิจัยที่ชัดเจนว่าการใช้สื่อออนไลน์จะส่งผลบวกหรือลบต่อการเรียนรู้ต่อตัวเด็ก แต่โดยส่วนใหญ่มักแนะนำให้ไม่ควรใช้ในกลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี ทั้งนี้พ่อแม่และผู้ปกครองควรใช้อย่างระมัดระวังและใช้อย่างเหมาะสม

ลักษณะของแหล่งเรียนรู้ในปัจจุบัน

- ห้องสมุดต่างๆ ยังไม่จูงใจให้ประชาชนเข้าไปใช้บริการ โดยเฉพาะห้องสมุดในต่างจังหวัดซึ่งพบว่ายังคงมีปัญหาด้านบรรยากาศที่ยังไม่ดึงดูดให้เข้าไปใช้บริการ และเอื้อให้เกิดการอ่านและการเรียนรู้เท่าที่ควร
- หากมีการปรับปรุงบรรยากาศห้องสมุดให้น่าสนใจ น่าจะส่งผลให้มีผู้เข้าให้บริการมากขึ้น และส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของคนไทยได้
- อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรปรับปรุงไม่ใช่เพียงห้องสมุด หากแต่เป็นนิสัยการอ่านของคนไทยด้วย เนื่องจากหากทัศนคติและนิสัยการอ่านเปลี่ยนไป จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการให้บริการ การจัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของห้องสมุดตามมาเช่นกัน

ข้อเสนอแนะและแนวทางในการส่งเสริมการอ่าน

- ควรส่งเสริมและให้ความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการเลือกซื้อสื่อการอ่านให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก รวมทั้งการสร้างการเรียนรู้ในวัยเด็กให้เป็นไปตามช่วงวัย ไม่ควรรีบเร่งจนเกินไป
- ที่ผ่านมานโยบายหรือแผนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านยังไม่มีความต่อเนื่อง ขาดความชัดเจน และยังไม่ได้ร่วมมือกันทำเป็นวงกว้าง จึงทำให้ยังไม่เกิดประสิทธิภาพมาก ดังนั้นสิ่งที่ควรทำคือ ทุกภาคส่วนควรช่วยกันส่งเสริมและทำงานไปพร้อมกัน โดยควรส่งเสริมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลดีในระยะยาว

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park)

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณฐิติพัฒน์ สุมีรัง ตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน
วันที่ 11 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านผ่านการสร้างแหล่งเรียนรู้

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านและสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนทุกวัย โดยให้ความสำคัญกับการสร้างแหล่งเรียนรู้ต้นแบบที่สามารถนำไปขยายผลในการสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยได้ ปัจจุบันทางสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ได้ร่วมงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด 17 จังหวัด ในการสร้างแหล่งเรียนรู้ตามต้นแบบอุทยานการเรียนรู้ (TK Park) ที่กรุงเทพมหานคร เพื่อให้บริการประชาชนในต่างจังหวัด ทางสำนักงานอุทยานการเรียนรู้เป็นผู้สนับสนุนด้านสื่อการเรียนรู้ทั้งที่เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักงานอุทยานการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ทั่วไปที่เหมาะสมกับผู้ใช้บริการ และถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการสื่อการเรียนรู้ รวมถึงมีการจัดอบรมและเป็นที่ปรึกษาให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถดำเนินการสร้างแหล่งเรียนรู้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการในพื้นที่ได้

นอกจากนี้ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ยังมีบทบาทในการขับเคลื่อนการกระจายสื่อการเรียนรู้และการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้ประชาชนเข้าถึงได้ เช่น ร่วมปฏิบัติงานกับกระทรวงมหาดไทยในการตั้งห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยสร้างห้องสมุดขนาดสองตู้คอนเทนเนอร์ไว้ในพื้นที่ห่างไกล

ปัจจัยส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมการอ่านอีกประการหนึ่งที่ทางสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการสร้างแหล่งเรียนรู้ คือ การเปิดช่องทางออนไลน์ให้ประชาชนเข้าถึงสื่อการอ่านได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของคนในปัจจุบันที่มักเรียนรู้ทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์ด้วย โดยจัดทำโครงการ TK Public Online Library ซึ่งเปิดให้บริการโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายมาเป็นระยะเวลา 1 ปีแล้ว ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงห้องสมุดออนไลน์และสามารถยืมหรือคืนสื่อการอ่านออนไลน์ได้ รวมถึงสามารถเรียนรู้ผ่านสื่อประเภทวิดีโอได้ด้วย ปัจจุบันทางสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ยังพัฒนาระบบออนไลน์อยู่เพื่อให้มีคุณภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ที่นิยมใช้สื่อโซเชียลมีเดียกันมากมักจะเน้นไปทางการดูสื่อมากกว่าการอ่าน แม้ว่าทั้งสองเป็นวิธีการเรียนรู้เหมือนกันแต่มีความแตกต่างกัน เพราะการอ่านยังคงต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้งกว่าการดู ขณะที่การดูสื่อเป็นทางเลือกหนึ่งในการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจมาก

ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้

ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ได้ทำหน้าที่ในการคิดริเริ่มโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ของคนไทยทุกกลุ่มวัย

ในกลุ่มวัยเด็ก ได้คิดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนในหลักสูตรที่ครอบคลุมกลุ่มสาระทั้ง 8 วิชา รวมถึงการพัฒนาทักษะทางภาษา ความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น ในโครงการ “ลับสมองประลองปัญญา สรรหาหนูน้อยเล่านิทาน” ซึ่งให้เด็กได้เข้ามาฝึกฝนทักษะการเล่านิทาน ทางผู้จัดทำโครงการพบว่าเด็กที่เข้าร่วมโครงการได้ฝึกทักษะหลายด้าน เช่น การอ่าน การจับใจความสำคัญ การนำเสนอ การสื่อสารทางอารมณ์ และความคิดสร้างสรรค์

ในกลุ่มวัยรุ่น เน้นให้เด็กได้ค้นหาตัวเองและกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เช่น โครงการ TK แจ้งเกิด ได้บ่มเพาะเยาวชนที่มีความสนใจและความสามารถใน 3 ด้าน ได้แก่ การร้องเพลง การเป็นนักเขียน และการทำสื่อแอนิเมชัน โดยเยาวชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการทั้งสามสาขานี้ จะได้รับโอกาสในการทำงานร่วมกับมืออาชีพและทำให้มีโอกาสในเส้นทางการทำงานต่อไปในอนาคต

ส่วนในกลุ่มคนทำงานและผู้สูงอายุ มักจะดำเนินโครงการที่ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ในกลุ่มคนทำงาน ต้องการพัฒนาทักษะไอที การใช้โปรแกรมตัดต่อ ในกลุ่มผู้สูงอายุต้องการเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อโซเชียลมีเดีย เป็นต้น

นอกจากนี้ทางสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ยังมีการจัดชมรมนักอ่าน ซึ่งรวมกลุ่มกันตามเรื่องที่สนใจอ่านเพื่อมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับหนังสือเล่มโปรด

สำหรับการวัดผลการจัดกิจกรรม ในวัยเด็กจะประเมินจากพฤติกรรมการเรียนของเด็ก ทักษะการคิดและสมาธิในการเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ในกลุ่มเยาวชนเป็นการติดตามผลระยะยาวซึ่ง เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการยังได้มีโอกาสกลับมาสนับสนุนรุ่นน้องที่เข้าร่วมโครงการในปีถัดมาด้วย

ความคิดเห็นต่อสถานการณ์การอ่านของคนไทย

คนไทยส่วนใหญ่ตระหนักว่าการอ่านหนังสือเป็นสิ่งที่ดี แต่เห็นได้ชัดว่ายังไม่มีนิสัยรักการอ่าน และในสังคมยังไม่มีค่านิยมที่คนมองว่าการอ่านหนังสือเป็นสิ่งที่น่าเลียนแบบ ในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในการรณรงค์ให้ผู้คนรักการอ่าน หรือ ในประเทศอังกฤษที่พบผู้คนในสังคมอ่านหนังสือได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่ว่าระหว่างเดินทาง หรือที่ร้านอาหาร เป็นต้น

แต่ในปัจจุบันประเทศไทยมีทิศทางที่ดีขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น รัฐบาลให้ความสำคัญ นำเรื่องการเรียนรู้เป็นนโยบายหลักและให้การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างแหล่งเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ทำให้ประชาชนตื่นตัว โดยเฉพาะกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยและประถมศึกษาที่เริ่มให้การสนับสนุนให้

เด็กใช้เวลาว่างในการเรียนรู้ ซึ่งเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่พ่อแม่มีอิทธิพลในการสร้างค่านิยมอย่างมาก อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก คือ สถาบันการศึกษาและครู ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนอยากเรียนรู้และค้นหาความสนใจของตัวเองมากขึ้น ซึ่งไม่ควรจำกัดการเรียนรู้ให้อยู่ในระบบห้องเรียน แต่ควรนำเด็กมาทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ให้ได้เรียนรู้ผ่านสังคมและสภาพแวดล้อมรอบตัว

การสร้างนิสัยรักการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนไทยจึงมีหลายปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องทำร่วมกันไป เพื่อทำให้คนไทยได้รับการพัฒนาความคิดและทักษะต่าง ๆ และเป็นคนที่มีคุณภาพในสังคมซึ่งจะทำให้สามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกและมีอนาคตที่ดีได้

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ผอ.กุลยา เรือนทองดี ตำแหน่ง เลขานุการกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
วันที่ 16 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

การสร้างนิสัยรักการอ่านควรเริ่มต้นที่สถาบันครอบครัว เพราะพ่อแม่มักเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจแก่ลูกในการเป็นนักอ่าน พ่อแม่สามารถสร้างนิสัยรักการอ่านให้ลูกได้ตั้งแต่ยังเป็นเด็กทารกโดยอ่านหนังสือให้ลูกฟังเป็นประจำ และเมื่อลูกโตขึ้นแล้วพ่อแม่ควรมีบทบาทในการสร้างประสบการณ์ที่มีความสุขในการอ่านหนังสือให้แก่ลูก เช่น พาลูกอ่านหนังสือที่มีความน่าสนใจ ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่านร่วมกับลูก เพื่อให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน ได้ฝึกฝนทักษะการอ่าน และเข้าใจว่าการอ่านไม่ใช่เพียงเพื่อการเรียนหรือการสอบเท่านั้น นอกจากนี้ ครูยังเป็นอีกบุคคลที่สำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจในการอ่านให้เด็กด้วย ครูจึงไม่ควรใช้วิธีการบังคับ หรือ ต่อว่าเด็กที่ไม่ชอบอ่านหนังสือ แต่หาวิธีในการทำให้เด็กรู้สึกอยากอ่านหนังสืออย่างเป็นธรรมชาติมากกว่า

จากประสบการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์พบว่าการอ่านมักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีสิ่งที่ตนเองชื่นชอบหรือสนใจเป็นพิเศษ หรือมีเป้าหมายที่อยากจะหาความรู้บางเรื่อง อย่างไรก็ตามอาจมองว่าการอ่านเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการเรียนรู้สิ่งที่บุคคลสนใจ เพราะปัจจุบันเรามีทางเลือกในการรับข้อมูลและหาความรู้มากกมาย เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนรอบข้าง การดูและฟังสื่อ เป็นต้น

แม้ว่าจะคนไทยโดยทั่วไปจะรับรู้ว่าการอ่านเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชีวิตแต่ในสังคมไทยโดยรวมยังไม่ได้มีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็ง เมื่อพิจารณาถึงอุปสรรค ปัญหา หรือ สาเหตุที่ทำให้คนไทยยังขาดนิสัยรักการอ่านพบว่าอาจมาจากหลายเหตุปัจจัย เช่น การอ่านหนังสือไม่เก่งอาจทำให้ไม่ชอบอ่าน การอ่านเป็นกระบวนการทางความคิดที่ต้องใช้เวลา บางคนจึงรู้สึกว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่นให้ความเข้าใจรวดเร็วทันใจกว่า บางคนมีอุปสรรคทางกายภาพ เช่น มีปัญหาสายตาจึงไม่สามารถอ่านได้ และยังมีบางส่วนที่ไม่รู้ว่าจะอ่านหนังสือเล่มใด ไม่รู้สึกว่าหนังสือมีความน่าสนใจ นอกจากนี้ ในปัจจุบันผู้คนยังมีทางเลือกกิจกรรมมากมายจึงอาจทำสิ่งอื่นแทนการอ่าน ขณะที่ผู้ที่เป็นนักอ่านจะมีลักษณะตรงข้ามกัน เช่น เป็นคนที่มีความสนใจในหนังสือและรู้สึกว่ายิ่งใช้เวลาอ่านเหมือนยิ่งได้ต่อยอดความเข้าใจ อยากจะอ่านมากขึ้นเพราะรู้สึกท้าทาย จากการวิเคราะห์อุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับการอ่านข้างต้นพบว่า ควรมีการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตัวบุคคลว่ามีผลต่อการสร้างนิสัยรักการอ่านในวิถีชีวิตอย่างไร เพื่อสามารถกำหนดแนวทางส่งเสริมการอ่านและนโยบายที่มีประสิทธิผลได้

สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

สภาพแวดล้อมด้านหนึ่งที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านในประเทศไทย คือ การมีสื่อการอ่านที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน ปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีสื่อการอ่านที่มีคุณภาพและทันสมัย แต่สื่อเหล่านี้มีราคาค่อนข้างสูง ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงได้ อย่างไรก็ตามในสังคมไทยยังขาดการนำเสนอหนังสือที่มีคุณค่าและหลากหลาย พบว่าการนำเสนอหนังสือ ส่วนใหญ่ในตลาดเน้นไปทางหนังสือนิยายเป็นหลัก จึงทำให้ผู้ที่ไม่สนใจประเภทนิยายรู้สึกว่าไม่มีหนังสือที่อยากจะอ่าน

ความจำกัดอีกประการหนึ่งของคนไทย คือ ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ หากคนไทยสามารถอ่านภาษาอังกฤษได้คล่อง ขอบเขตของสื่อการอ่านที่คนไทยจะสามารถเข้าถึงได้จะขยายกว้างขึ้นมาก คนไทยจะสามารถเข้าถึงสื่อการอ่านได้หลายประเภทและได้รับเนื้อหาที่แตกต่างหลากหลายมากขึ้น

ความสำคัญของการอ่านต่อการเรียนรู้

ตามที่แผนแม่บทฯ วางไว้นั้น การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ที่จะพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการทำงานและการใช้ชีวิตมากขึ้น แม้ปัจจุบันจะมีการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบทั้งในแหล่งเรียนรู้ และผ่านทางสื่อออนไลน์ แต่การอ่านยังเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องด้วยการอ่านเป็นกระบวนการทางความคิด ผู้อ่านจะต้องใช้ความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำองค์ความรู้ไปใช้ และสื่อการอ่านยังเป็นสิ่งที่จำเป็นในการสะสมและส่งต่อองค์ความรู้ของสังคมด้วย

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
บริษัท รักลูกกรุ๊ป จำกัด

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณสุภาวดี หาญทองดี ตำแหน่ง ประธานกรรมการบริหาร
วันที่ 23 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

กระแสโลกในปัจจุบันที่ส่งผลต่อการอ่าน

หนังสือเป็นสื่อการอ่านหลักของผู้คนมาเป็นระยะเวลานาน แต่ในปัจจุบันสื่อการอ่านได้เปลี่ยนรูปแบบไปจากหนังสือที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์มาเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ใช้ภาพประกอบร่วมกับตัวอักษรในการสื่อสารมากขึ้น แม้ว่าเนื้อหาความรู้ในสื่อรูปแบบใหม่จะไม่แตกต่างจากสื่อหนังสือแบบเดิมมากนัก แต่สื่อรูปแบบใหม่ทำให้ผู้อ่านได้มีโอกาสใช้ทักษะที่นอกเหนือจากการอ่านตัวอักษร เช่น มีการดูภาพ และสร้างความเข้าใจจากภาพที่เห็น ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า การดูภาพประกอบก็เป็นการอ่านความหมายของเรื่องราวที่กำลังอ่านอยู่เช่นกัน ภาพที่มีรายละเอียดและมีความหมายก็สื่อสารสาระสำคัญให้ผู้อ่านได้เช่นกัน ขณะที่การอ่านตัวอักษรทำให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิดและจินตนาการของตนเองได้มากโดยไม่ถูกปิดกั้น แต่การดูภาพก็มีข้อดี เช่น ช่วยสร้างความชัดเจน ให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกันได้ง่าย ปัจจุบันสื่อการอ่านที่ผลิตออกมาใหม่ ๆ จะมีทั้งตัวอักษรและสื่อที่เน้นภาพ ซึ่งสังคมควรเปิดรับสื่อการอ่านรูปแบบใหม่ ๆ ไม่ยึดติดอยู่กับหนังสือรูปแบบเดิมเท่านั้น

การอ่านยังได้รับผลกระทบจากกระแสโลกที่ข้อมูลถูกผลิตและเผยแพร่สู่บุคคลอย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์ จากในอดีตผู้อ่านมักมีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนในการอ่านหนังสือ และมีความกระตือรือร้นในการไปค้นคว้าหนังสือที่ตรงกับความสนใจมาอ่าน ปัจจุบันผู้คนกลับเป็นฝ่ายที่ถูกสื่อรุกเข้ามามากกว่า ซึ่งแต่ละวันจะต้องเจอกับข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาในในปริมาณมากอย่างรวดเร็ว ผู้อ่านจึงควรมีทักษะในการแยกแยะกลั่นกรอง ข้อมูลที่เข้ามา รวมถึงต้องฝึกฝนการจดจ่อในสิ่งที่อ่านมากขึ้น ไม่เร่งรีบเกินไป ควรให้เวลาในการอ่านอย่างพินิจ พิเคราะห์ ใส่ใจในรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านและนำไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

แนวทางการส่งเสริมการอ่านในเด็กปฐมวัย

การสร้างนิสัยรักการอ่านเริ่มต้นได้ตั้งแต่เด็กอายุ 5 - 6 เดือนไปจนถึงอายุ 6 ปี โดยเฉพาะในช่วงอายุระหว่าง 3 - 6 ปี เป็นช่วงเวลาที่สมองของเด็กกำลังพัฒนาอย่างมากและเป็นเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการสร้างนิสัยต่าง ๆ ให้กับเด็ก ซึ่งนิสัยนั้นจะติดตัวไปตลอดชีวิตและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

พ่อแม่เป็นบุคคลที่มีบทบาทในการสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก โดยควรเริ่มจากใช้เวลาอ่านหนังสือให้เด็กฟัง มีการโอบกอด ใกล้ชิดเด็ก เพื่อสร้างความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลายให้กับเด็ก โดยทั่วไปเด็กทุกคนชอบฟังเรื่องราว และชอบภาพที่สวยงามในหนังสืออยู่แล้ว เมื่อมีประสบการณ์ที่ดีในการอ่านหนังสือกับพ่อแม่ เด็กจะมีทัศนคติที่ดีกับหนังสือด้วย และจะเกิดความรู้สึกรักที่จะอ่านหนังสือแม้ว่าเด็กยังอ่านไม่ออกด้วยตัวเองก็ตาม กระบวนการสร้างนิสัยรักการอ่านที่ถูกต้อง จึงต้องเริ่มจากให้เด็กมีความสุขกับการอ่านหนังสือเป็นอันดับแรก ไม่ใช่การเน้นที่ทักษะการอ่าน นอกจากพ่อแม่แล้ว ครูหรือผู้ดูแลเด็กที่ศูนย์เด็กเล็กซึ่งใช้เวลาอยู่กับเด็กหลายชั่วโมง ควรใช้เวลาอ่านหนังสือกับเด็กในลักษณะอย่างเดียวกันกับที่พ่อแม่ทำ เพื่อสร้างให้เด็กมีความสุขและทัศนคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ

พัฒนาการด้านทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัยยังเป็นประเด็นหนึ่งที่ถกเถียงกันในผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมาก โดยเฉพาะเวลาที่เด็กไทยควรจะเริ่มอ่านออก บางกลุ่มมองว่าเด็กควรเริ่มอ่านได้ก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา ขณะที่บางกลุ่มคิดเห็นว่าเด็กควรเรียนรู้การอ่านเมื่อเข้าเรียนชั้นประถมไปแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า พ่อแม่และครูไม่ควรเร่งรัดให้เด็กอนุบาลอ่านหนังสือให้ออก เพราะการอ่านไม่ออกของเด็กอนุบาลเป็นผลดีกับตัวเด็กในด้านการใช้ความคิด จินตนาการ ซึ่งสอดคล้องกับสมองของเด็กวัยอนุบาล หากพ่อแม่หรือครูต้องการให้เด็กอ่านออกทุกคำและรับข้อมูลอย่างถูกต้องเท่านั้น เด็กจะไม่มีประสบการณ์ในการใช้ความคิดของตัวเอง ไม่ได้ฝึกตั้งคำถาม เพราะจะยึดติดกับข้อมูลตามที่เขียนไว้เท่านั้น และหากเด็กได้ฝึกใช้ความคิด จินตนาการในลักษณะนี้จะมีส่วนสร้างทักษะสมองให้เด็กเป็นคนที่มีความยืดหยุ่น และปรับตัวในการใช้ชีวิตได้ดีเมื่อโตขึ้น

นอกจากนี้ช่วงรอยต่อระหว่างการเรียนชั้นอนุบาลและเข้าเรียนชั้นประถมของเด็กปฐมวัยยังเป็นช่วงที่มีความน่าเป็นห่วงอย่างมาก เพราะพบว่าในระบบการศึกษาของประเทศไทย บุคลากรในโรงเรียนประถมบางแห่งไม่ได้ให้เวลาในการปรับตัวกับเด็กเท่าที่ควร เช่น คาดหวังให้เด็กทุกคนมีทักษะตามมาตรฐานโดยเพิ่มแรงกดดันให้เด็กขณะที่กำลังเรียนรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กขาดความสุขในการเรียนรู้ ไม่อยากไปโรงเรียน รู้สึกต่อต้านทุกสิ่งที่ครูบอกให้ทำ รวมถึงอาจจะไม่อยากทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านหนังสือด้วยแม้จะเป็นหนังสือที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน

ดังนั้น พ่อแม่และครูจึงต้องทำบทบาทของตนเองเพื่อช่วยให้เด็กอยากเรียนรู้ พ่อแม่ควรตระหนักว่าตนเองจะช่วยสร้างความสุขให้เด็กรักการอ่านและการเรียนรู้ได้ และครูควรเข้าใจพัฒนาการที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคนและเน้นการสร้างความสุขในการเรียนให้เด็กมากกว่าการบังคับหรือเพิ่มแรงกดดัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กมีทัศนคติลบกับการเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลระยะยาวไปตลอดชีวิต

การเรียนการสอนเรื่องการอ่านจึงไม่ควรเน้นที่ความถูกต้องของภาษาและไวยากรณ์อย่างเดียว แต่ควรเน้นให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวที่เป็นหัวใจหลักของเรื่องที่อ่าน เพราะในการอ่านยังมีทักษะที่เด็กได้เรียนรู้อีกหลายประการ เช่น การเข้าใจแนวคิดหลักของเรื่อง (concept) การคิดวิเคราะห์ การใช้จินตนาการ การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมภายนอกและ การสะท้อนคิดเพื่อเข้าใจตนเอง การอ่านจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหลายทักษะ ควรให้เด็กชอบที่จะอ่านหนังสือก่อนแล้วสอนเด็กในทักษะต่าง ๆ และเด็กจะมีโอกาสเรียนรู้ด้านการใช้ภาษาไปด้วย

รัฐบาลควรมีการส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องในกลุ่มเด็กปฐมวัย เช่น โครงการหนังสือเล่มแรกที่แจกหนังสือฟรีให้กับเด็กแรกเกิด และควรจะจัดให้มีหนังสือแก่เด็กในช่วง 2 - 3 ปีอย่างต่อเนื่องด้วยเนื่องจากเด็กยังอาศัยอยู่ที่บ้านเป็นหลัก

แนวทางการส่งเสริมการอ่านในวัยเรียน วัยทำงาน และวัยผู้สูงอายุ

ในสังคมควรมีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่คนทุกเพศ ทุกวัย ตามความสนใจที่หลากหลาย โดยอาจจะมีการจัดกิจกรรม ที่ห้องสมุด ร้านหนังสือ แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษา หรือสถานที่ต่าง ๆ เป็นประจำ และควรมีการจัดกลุ่มชมรมผู้อ่านที่สนใจเรื่องเดียวกันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน บรรยากาศเช่นนี้จะเป็นการสร้างให้การอ่านดูน่าสนใจ มีชีวิตชีวา ไม่ใช่เรื่องที่น่าเบื่อ ผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ เช่น บรรณารักษ์ บุคลากรในร้านหนังสือ บุคลากรในสถานศึกษา ควรเรียนรู้ทักษะและวิธีการดำเนินกิจกรรมเพื่อรองรับประชาชน

การส่งเสริมให้บุคคลในวัยเรียนจนถึงวัยผู้สูงอายุอ่านหนังสือไม่จำเป็นต้องจำกัดประเภทหนังสือที่แต่ละกลุ่มวัยควรอ่าน ควรเปิดกว้างให้บุคคลได้เลือกอ่านตามที่ตนเองสนใจ และควรจัดหาหนังสือที่ดีในระดับโลกมาให้คนไทยอ่าน เช่น แปลหนังสือที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ รางวัลแมนบุคเกอร์ เป็นภาษาไทย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

จากประสบการณ์ของกลุ่มบริษัท รักลูกกรุ๊ป จำกัด ที่ได้มีส่วนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์หลายแห่ง มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้บริการทางความรู้และวิชาการเพิ่มขึ้น เช่น มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ค้นคว้า วิจัย รวบรวมงานวิจัย ตามหัวข้อของพิพิธภัณฑ์ และมีห้องสมุดที่รวบรวมหนังสือที่เกี่ยวข้องไว้ให้มากที่สุด เพื่อให้บริการความรู้แก่ประชาชนทั้งในมิติลึกและกว้าง ซึ่งจะทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต มีการนำเสนอข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

ประเทศไทยควรเน้นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเน้นพัฒนามนุษย์ โดยควรวางแผนชัดเจนว่าอยากจะเห็นคนไทยมีทักษะด้านใดบ้าง และวางแผนกระบวนการเรียนรู้ที่จะต้องมีในการพัฒนาทักษะเหล่านั้น การอ่านเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ ในปัจจุบันเด็กไทยยังขาดทักษะอีกหลายด้าน ดังนั้นรัฐบาลควรที่จะวางแผนการพัฒนามนุษย์ในภาพรวมและให้ทุกหน่วยงานทำงานสอดคล้องกันเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งพัฒนาคนไทยได้

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด
เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ผศ.ดร.ธานี ชัยวัฒน์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ

วันที่ 23 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

การนิยามการอ่าน

การอ่าน คือ การอ่าน เพื่อพัฒนาความลุ่มลึกในการคิดวิเคราะห์ มีสภาวะเกี่ยวกับการทำงานของสมองหลายอย่าง เช่น จินตนาการ เหตุผล และความอดทน โดยจะได้รับจากหนังสือ, E-book ที่เวลาในการอ่านระยะยาว ไม่ใช่จากการอ่านระยะสั้น

สถานการณ์การอ่านในปัจจุบัน ทั้งปัญหาและอุปสรรค

ปัจจุบัน คนจะรับข้อมูลเท่าที่จำเป็น เพราะมีข้อมูลมากมายให้เลือก สามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่ขณะเดียวกัน คนในชนบทจะตรงข้ามกัน จะมีปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลได้ยาก

คนในปัจจุบันใช้เวลากับโซเชียลมีเดียมากกว่าหนังสือ สื่อโซเชียลมีเดีย เป็นคู่แข่งในการอ่านหนังสือ องค์ความรู้ที่จำเป็น ไม่มีเฉพาะในห้องสมุด จำนวนคนยืมหนังสือในห้องสมุดน้อยลงมาก ห้องสมุดกลายเป็นสถานที่ทำงานกลุ่มร่วมกันของคนรุ่นใหม่ ขณะที่อินเทอร์เน็ต ค้นหา และเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายกว่า และใช้สถานที่ใดก็ได้

สำหรับคนยุคปัจจุบัน ระบบเหตุผลสำคัญกว่าระบบคุณธรรม ดังนั้น การอ่านต้องทำให้เห็นประโยชน์ชัดเจน จึงจะส่งเสริมการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการส่งเสริม ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมการอ่าน

ในแง่เศรษฐศาสตร์พฤติกรรม ในแง่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสร้างพฤติกรรมการอ่าน ควรสร้างเริ่มต้นดำเนินการกับเด็ก เพราะการสร้างลักษณะนิสัยควรทำให้เกิดก่อนอายุ 7 ปี โดยการพัฒนาควรมีความเข้าใจพฤติกรรม และธรรมชาติของเด็ก หลังจากเลยวัยดังกล่าวไปแล้วลักษณะนิสัยจะถูกเปลี่ยนแปลงได้ยาก ส่วนในวัยก่อนจบมหาวิทยาลัย ในแง่ของมุมมองและความคิดที่มีต่อการอ่าน การอ่านเป็นต้นทุนชีวิต และฝึกความอดทน

การสร้างนิสัยการอ่านในผู้ใหญ่ อาจเน้นไปที่ด้านปริมาณ โดยมีองค์ประกอบเนื้อหาที่สั้น กระชับ และเผยแพร่ได้ทั่วถึง รวดเร็ว เช่น เป้าหมายในกลุ่มไลน์ (line) ซึ่งแทนกิจกรรมทางสังคม และสามารถให้ข้อมูลได้ แต่การสร้างนิสัยการอ่านในเด็กจะมีประสิทธิภาพ และมีต้นทุนน้อยกว่าผู้ใหญ่

ประเด็นเวลาในการอ่าน การอ่านหนังสือที่มีใช้เวลายาวนาน จะส่งเสริมทักษะการคิด การสร้างจินตนาการ สมาธิ และพัฒนาการคิดอย่างลุ่มลึก เข้าถึงสมอง และการอ่านหนังสือหาใช้เวลาอันสั้น จะเป็นการอ่านเพื่อให้ได้ข้อมูล หลักการ และความรู้ ส่งเสริมความเข้าใจ แต่ไม่ส่งเสริมด้านการคิดวิเคราะห์ เวลาในการอ่านน้อย จะไม่สามารถพัฒนาเป็นนิสัยได้ ในทางตรงข้าม เวลาในการอ่านมาก หากมาจากการบังคับ อาจเกิดการต่อต้านได้เช่นกัน

ประเด็นการสร้างเนื้อหาเฉพาะสำหรับกลุ่มเป้าหมาย มีความสำคัญ ทำให้เป้าหมายอ่านมากขึ้น อาจใช้ต้นทุนเยอะ พัฒนาหนังสือที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้อ่าน มีข้อความน่าสนใจ มีรูปภาพประกอบ เป็นหนังสือที่ดี และมีประโยชน์ เช่น หนังสือเสียง (audio book) ที่เกี่ยวกับสุขภาพ เหมาะกับผู้สูงอายุในชนบท รวมถึงลดการเผยแพร่ซ้ำ อ่านเนื้อหาเหมือนเดิม ไม่มีความหลากหลาย พัฒนาการอ่าน

การเพิ่มปริมาณการอ่าน ต้องทำให้คนเลือกข้อมูลนั้น เพราะปัจจุบัน คนจะรับข้อมูลเท่าที่จำเป็น เพราะมีข้อมูลมากมายให้เลือก การเข้าถึงง่าย แต่ขณะเดียวกัน คนในชนบทจะตรงข้ามกัน การส่งเสริมการเข้าถึงง่าย แต่ไม่ใช่การแจกฟรี ซึ่งอาจทำให้ไม่เห็นคุณค่าได้เช่นกัน ระยะทางจึงจะช่วยส่งเสริมการอ่านได้ ทักษะการหาข้อมูล เข้าถึงข้อมูล เช่น หนังสือเสียง audio book

ปริมาณการใช้เวลาในการอ่าน การอ่าน ขึ้นอยู่กับ ทัศนคติสำคัญที่สุด ต้องเป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ไม่ใช่เพียงสถานที่ ไม่ได้เกี่ยวกับหนังสือเพียงประเด็นเดียว แต่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่นในชีวิต เช่น การท่องเที่ยว การดูโทรทัศน์ ดังนั้นควรสนับสนุนให้นำหนังสือไปอ่านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย เป็นสร้างลักษณะนิสัยการอ่านแบบใหม่

ดังนั้น ควรสร้างโอกาสในการอ่านหนังสือเป็นระยะเวลานาน ๆ สร้างความมุ่งให้ความสนใจ (concentration) เช่น การเรียนการสอนที่สร้างทักษะการคิด ที่ไม่ใช่การป้อนข้อมูลเป็นส่วนๆ การอ่านระยะสั้นจะให้ข้อมูล แต่ไม่พัฒนาด้านทักษะการคิด

4. ตัวชี้วัดที่ควรมีด้านการอ่าน แนวทางในการวัด

ตัวชี้วัดปริมาณการอ่าน สามารถแบ่งประเภทตามเวลาในการอ่าน เนื้อหา และความมุ่งให้ความสนใจ

- การวัดการอ่านในเวลาว่างเหมาะสมที่สุด สำหรับการเป้าหมายสังคมแห่งการเรียนรู้ (เป็นการพัฒนาที่มีผลในระยะยาว) เพราะการอ่านหนังสือ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในเวลาว่าง
- การวัดความสมัครใจในการอ่าน (ใน-นอกเวลาเรียน – ทำงาน) เหมาะสำหรับการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน
- ตัวชี้วัด พัฒนาจากปริมาณ เวลา – คุณภาพ เนื้อหา และ ความมุ่งให้ความสนใจ(concentration) นำมาผสมผสานกัน โดยอ่านเนื้อสาระที่ดี และเป็นการอ่านในเวลานาน

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด
เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ดร.รังรอง สมมิตร ตำแหน่ง อาจารย์ สาขาการศึกษาปฐมวัย
วันที่ 28 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

แนวทางการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในเด็กปฐมวัย

ควรให้เด็กมีประสบการณ์การอ่านให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เช่น เด็กปฐมวัยยังอ่านไม่ออกด้วยตัวเองแต่รู้จักหนังสือ สามารถหยิบจับหนังสือมาเปิดดูภาพได้ และสามารถฟังเรื่องราวที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังพร้อมกับดูภาพแล้วเข้าใจได้ และที่สำคัญในการสร้างนิสัยรักการอ่าน คือ การสร้างให้เด็กมีความสุขกับหนังสือ ยังไม่ควรเร่งรัดเรื่องทักษะการอ่านมากเกินไป ในช่วงรอยต่อระหว่างอนุบาลตอนปลายถึงประถมศึกษาปีที่ 1 เทอมที่ 1 ยังควรให้โอกาสเด็กในการปรับตัว และหากเด็กยังอ่านเขียนไม่ถูกต้องตามหลักภาษา ครูและพ่อแม่ยังไม่ควรกดดันเด็ก เพราะจะทำให้เด็กรู้สึกว่าตัวเองไม่มีความสามารถ รู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องยาก

หลักสูตรการเรียนการสอนในวัยอนุบาลควรส่งเสริมให้เด็กได้คุ้นเคยกับการใช้ภาษา เช่น การเขียนชื่อตัวเอง การเรียนรู้คำศัพท์จากเรื่องรอบตัวที่สนใจ โรงเรียนอนุบาลไม่ควรละเลยการสอนทักษะภาษา แม้ว่าจะมีแนวทางที่เน้นการเตรียมความพร้อมของเด็กโดยไม่เน้นวิชาการที่อัดแน่น แต่ก็ควรให้เด็กเริ่มมีประสบการณ์ทางภาษาและสะสมคำศัพท์ให้เพียงพอ ควรใช้การอ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟังเพื่อให้เด็กเรียนรู้

ในปัจจุบันพบว่าครูและสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งยังมีความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับวิธีการอ่านหนังสือภาพให้เด็กฟัง พบว่าบางครั้งครูจะอ่านทีละประโยคและให้เด็กอ่านตาม หรือ บางครั้งครูจะเล่าเรื่องเองโดยไม่ได้อ่านภาษาที่นักเขียนเขียนไว้ วิธีการดังกล่าวนี้ไม่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาเด็กเท่าที่ควร การอ่านหนังสือภาพให้เด็กฟัง ควรมีครูเป็นผู้อ่านคนเดียว อ่านตามภาษาที่นักเขียนแต่งไว้และถือหนังสือให้เด็กเห็นภาพ เด็กจะมีความสุข รู้สึกเพลิดเพลินในกับเรื่องราวที่ได้ฟัง และได้ใช้ทักษะการฟังซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานทางภาษา ขณะที่ได้ใช้ความคิดกับเรื่องที่ฟัง วิธีการเช่นนี้จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีกว่าและรู้สึกมีความสุขกับการอ่านหนังสือมากขึ้น

พ่อแม่สามารถมีบทบาทสร้างนิสัยรักการอ่านในเด็กปฐมวัยได้ด้วย โดยโรงเรียนอาจจะเป็นผู้กำหนดนโยบายเพื่อกระตุ้นให้พ่อแม่มีส่วนร่วม เช่น ให้อ่านนิทานให้ลูกฟังทุกคืน โดยหมุนเวียนหนังสือให้ยืมกลับไปอ่านที่บ้านได้ ครูและพ่อแม่ควรจะเข้าใจวิธีการใช้หนังสืออย่างถูกต้องให้ตรงกันเพื่อให้เด็กได้ประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเด็กปฐมวัยจนถึงประถมศึกษายังมีความต้องการในการฟังนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีข้อคิดที่ดีจากพ่อแม่และครูอยู่เสมอ การฟังนิทานและเรื่องเล่ายังเป็นการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่และเด็กกับครูด้วย

ปริมาณสื่อการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัยในประเทศไทย หากพิจารณาจำนวนที่มีจำหน่ายในท้องตลาดถือว่ามีเพียงพอ ทำให้คนเมืองสามารถหาซื้อได้ แต่สำหรับกลุ่มที่อาศัยในชนบท อาจยังไม่สามารถเข้าถึงหนังสือได้มากพอ หนังสือที่มีให้บริการตามโรงเรียน หรือ ห้องสมุดประชาชนในชนบทยังมีจำนวนน้อย รวมถึงผู้ที่คัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียนเพื่อให้เด็กอ่านจะต้องเลือกหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งควรพิจารณาทั้งจากระดับภาษา ภาพประกอบ เรื่องราวเนื้อหาที่เหมาะสม ควรหลีกเลี่ยงหนังสือที่เนื้อหาไม่เหมาะสม เช่น มีความรุนแรง เรื่องราวน่าหวาดกลัว เพราะหนังสือที่เด็กอ่านจะซึมซับเป็นรสนิยมทางการอ่านของเด็กได้

ช่วงวัยที่เหมาะสมในเด็กปฐมวัยที่จะเริ่มใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการอ่าน ตามงานวิจัยในปัจจุบันแนะนำให้เริ่มใช้หลังอายุ 2 ปี แต่ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่าควรเริ่มเมื่อ 4 - 5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เหมาะสมในการเรียนรู้ทักษะการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเป็นวัยที่เด็กได้สะสมทักษะการอ่านจากสื่อหนังสือมาระดับหนึ่งแล้ว สิ่งที่พ่อแม่และผู้ปกครองควรระวังในการให้เด็กใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คือ การควบคุมเวลาในการใช้เพื่อไม่ให้เด็กติด หรือ ควบคุมตัวเองไม่ได้ และไม่ควรหยิบยื่นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้เด็กเพียงเพราะต้องการให้เด็กอยู่นิ่ง ๆ ควรจะจัดหากิจกรรมที่เหมาะสมให้เด็กทำดีกว่า

แนวทางการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่

ในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ควรให้บุคคลได้อ่านหนังสือตามความสนใจของตนเอง อ่านเรื่องที่ตนเองรู้สึกชอบจริง ๆ โดยไม่ควรจำกัดว่าต้องเป็นวิชาการความรู้เท่านั้น เช่น ในวัยรุ่นหญิงอาจสนใจเรื่องการแต่งหน้า วัยรุ่นชายอาจสนใจเรื่องรถมอเตอร์ไซค์ ก็เป็นเหตุจูงใจในการอ่านได้

ในสถานศึกษาควรจะมี โค้ชการอ่าน ผู้เป็นแบบอย่างแก่เยาวชนในการอ่าน อาจจะเป็นครูวิชาใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นครูวิชาภาษาไทย แต่เป็นบุคคลที่อ่านหนังสือจริง ๆ และคอยสนับสนุน แนะนำ ชักชวน ให้นักเรียน นักศึกษาอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้ตามที่ตนเองสนใจ แม้ว่าปัจจุบันกระแสของการอ่านบนสื่อออนไลน์จะมากแต่การแนะนำให้นักเรียน นักศึกษา รู้จักโลกของการอ่านหนังสือจะเป็นการเปิดอีกทางเลือกหนึ่งในการเรียนรู้ให้

ในปัจจุบันการอ่านผ่านสื่อออนไลน์โดยเฉพาะโซเชียลมีเดียได้รับความนิยมอย่างมาก แต่การอ่านในลักษณะนี้มีความแตกต่างจากการอ่านหนังสือเป็นเล่ม ซึ่งควรจะต้องศึกษาในรายละเอียดต่อไปในอนาคต

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

แหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยสนับสนุนการอ่านในเด็กปฐมวัย นอกจากควรจะมีหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับวัยของเด็กแล้ว จะต้องมีบรรยากาศที่ดีเป็นตัวช่วยเปิดทางให้เด็กเข้ามาสนใจหนังสือ ควรมีบุคลากรที่สามารถนำกิจกรรมและสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกว่าหนังสือน่าสนใจ และดึงดูดเด็กให้อยากเข้ามาร่วมกิจกรรมได้

ในปัจจุบันจะพบว่ามีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัยที่ประสบความสำเร็จและเป็นตัวอย่างที่ดีหลายโครงการ เช่น กิจกรรมเล่านิทานของห้องสมุดดรุณบรรณาลัย และ โครงการนิทานเพื่อนรัก เล่านิทานในสวนของ บริษัท เอสซีจี เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนเรื่องการอ่าน

นโยบายที่เร่งด่วนในการเรียนการสอนทักษะการอ่าน คือ การแก้ไขปัญหาช่วงรอยต่อระหว่างอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 1 ควรเข้าใจพัฒนาการของเด็ก และให้เวลาปรับตัว เรียนรู้ระยะหนึ่ง ในเรื่องการอ่านควรสนใจเรื่องเนื้อหาและความเข้าใจของเด็กมากกว่าการสะกดและอ่านอย่างถูกต้องเท่านั้น

ปัจจุบันครูปฐมวัยแต่ละสถาบันมีความเข้าใจที่แตกต่างกันในการสอนเด็กและมีวิธีที่หลากหลาย แม้ว่าจะมีหลักสูตรการเรียนการสอนจากส่วนกลาง แต่วิธีการปฏิบัติยังแตกต่างกันอย่างมาก โรงเรียนเอกชนบางแห่งยังอบรมบุคลากรเป็นประจำเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนตามที่มีความเข้าใจ หรือบางที่เน้นการสอนให้เด็กอ่านออกมาก เด็กอาจจะสะกดคำได้มาก อ่านได้มาก แต่ไม่ได้รู้ความหมายและบริบทการใช้คำ ซึ่งปัญหาในวิธีการเรียนการสอนนี้เป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขต่อไปเพื่อให้เด็กไทยได้มีพัฒนาการที่เหมาะสมและได้รับการพัฒนาทักษะอย่างถูกต้อง

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
สำนักพิมพ์ผีเสื้อ

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณมกุฎ อรฤดี ตำแหน่ง บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ
วันที่ 4 กันยายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

การสร้างระบบเพื่อจัดการเรื่องการอ่านของประเทศ

- ปัญหาสำคัญความไม่ยั่งยืนของการส่งเสริมการอ่านเกิดจากการดำเนินนโยบายส่งเสริมการอ่านผ่านการจัดกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังไม่มีการจัดทำโครงสร้างเพื่อจัดการเรื่องการอ่านทั้งระบบ เสนอให้ทำระบบการอ่านก่อนที่จะคิดกิจกรรมหรือ โครงการ ในพื้นที่ต่าง ๆ

- ข้อเสนอการจัดการเรื่องการอ่านอย่างเป็นระบบจะต้องมีองค์ประกอบตามแนวคิด ห่วงโซ่ปัญหา 14 ห่วง ได้แก่
  1. เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป
  2. สายส่ง และร้านหนังสือ
  3. โครงสร้างการจัดการเรื่องหนังสือและการอ่าน
  4. ระบบหนังสือสาธารณะ(ห้องสมุด)ของชาติ
  5. บรรณาธิการทุกสาขา
  6. นักเขียน และนักแปล
  7. ผู้มีอาชีพในวงการพิมพ์และหนังสือ
  8. คนทำหนังสือ และสำนักพิมพ์
  9. ระบบสังคมที่แตกต่าง
  10. บรรณารักษ์ และนักวิจารณ์
  11. ครู อาจารย์
  12. พ่อแม่ ผู้ปกครอง
  13. ระบบการศึกษา
  14. นโยบายของรัฐบาล

- เสนอให้ตั้งสถาบันหนังสือแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่พัฒนาหนังสือ นักเขียน นักแปล บรรณาธิการ บรรณารักษ์ การผลิตหนังสือ และการจัดการความรู้ของชาติ โดยให้เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจในการจัดการเรื่องหนังสือ

- ปัญหาของการส่งเสริมการอ่านโดยแผนแม่บทฯ คือ แผนแม่บทฯ จัดทำโดยหน่วยงานที่ไม่มีอำนาจในการสร้างระบบ จึงเป็นการดำเนินการในลักษณะของการจัดกิจกรรมตามพื้นที่ต่าง ๆ เท่านั้น ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาภาพรวมทั้งประเทศได้

- เสนอให้รัฐบาลออกกฎหมาย ห้ามลดราคาหนังสือ ซึ่งมีความจำเป็นเนื่องจาก ปัจจุบันมีจัดงานสัปดาห์หนังสือโดยลดราคาหนังสือ ทำให้ประชาชนนิยมซื้อหนังสือจากงานเทศกาลมากกว่าซื้อหนังสือในร้านหนังสือทั่วไป ร้านหนังสือขนาดเล็กหลายแห่งต้องปิดตัวลง ซึ่งร้านหนังสือขนาดเล็กเหล่านี้นอกจากเป็นที่จำหน่ายหนังสือแล้ว ยังทำหน้าที่เหมือนเป็นห้องสมุดชุมชนให้ประชาชนเข้าถึงหนังสือได้มากขึ้น การปิดตัวของร้านหนังสือขนาดเล็กยังส่งผลต่อสำนักพิพม์ขนาดเล็กด้วย เนื่องจากร้านหนังสือขนาดเล็ก มีพื้นที่บนชั้นน้อย จึงสั่งหนังสือจากสำนักพิมพ์อิสระเล็ก ๆโดยตรงโดยไม่ได้ผ่านสายส่ง หากร้านหนังสือเล็กๆในชุมชนปิดตัวลง สำนักพิมพ์เล็กต้องเก็บหนังสือที่พิมพ์แล้วไว้เองและไม่มีพื้นที่ในการจำหน่าย เกิดปัญหาทางด้านการเงินทำให้สำนักพิมพ์เล็กต้องปิดตัวไปด้วย ผลที่ตามมาคือ นักเขียน บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ก็ไม่สามารถทำงานต่อได้ ส่งผลให้ประเทศไทยจะขาดแคลนหนังสือที่หลากหลาย

- รัฐบาลควรช่วยสนับสนุนร้านหนังสือขนาดเล็ก เช่น ให้งบประมาณในการจัดทำกิจกรรมในร้านหนังสือ เป็นต้น

- เสนอให้สร้างวิชาชีพคนทำหนังสือ โดยมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่
  1. การเรียนการสอนวิชาการทำหนังสือในมหาวิทยาลัย เป็นหลักสูตรมาตรฐานตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึง ปริญญาเอก
  2. การปฏิบัติวิชาชีพในสังคม
  3. สภาวิชาชีพด้านการทำหนังสือ โดยมีหน้าที่เพื่อกำหนดข้อตกลงในการทำงาน หาข้อสรุปเมื่อมีปัญหาในวงการการทำหนังสือ และส่งข้อมูลไปยังมหาวิทยาลัยเมื่อต้องการให้เพิ่มเติมเรื่องที่ควรสอนในหลักสูตรหรือทำวิจัยพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มเติม

- เป้าหมายของการอ่านหนังสือที่แท้จริง คือ การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์

- **ปัญหาด้านการอ่านที่พบในประเทศไทย**

  - ปัญหาความรู้ประชาชาติต่ำเพราะขาดแคลนหนังสือดี

    - คนไทยส่วนใหญ่ในประเทศยังขาดความรู้ที่จำเป็นอยู่มาก เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงหนังสือที่มีคุณภาพ และตรงความต้องการของตนเองได้

    - คนไทยมีหนังสืออ่านจำกัด เนื่องจากความจำกัดทางภาษา ปัญหาสำคัญ คือ การแปลหนังสือที่สำคัญจากทั่วโลกเป็นภาษาไทยยังไม่เพียงพอ และไม่มีหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบเรื่องนี้

    - การอ่านหนังสือจำกัด ส่งผลให้ประเทศไทยยังไม่มีนักเขียนที่มีคุณภาพทัดเทียมต่างประเทศ เพราะความรู้ความเข้าใจยังไม่อิงกับมาตรฐานของโลก และสิ่งที่ควรระวังคือ นักเขียนไทยจะใช้ความรู้สึกตัวเองในการประเมินมาตรฐานงานเขียน

    - หนังสือที่จะส่งเสริมความรู้ของประชาชนได้ จะต้องเหมาะสมกับ วัย ความสนใจ เป้าหมายชีวิต สภาพแวดล้อม เป็นต้น

    - สาเหตุที่ว่าสื่อออนไลน์เป็นที่นิยมมากขึ้น หนังสือจึงจำเป็นต้องลดการผลิตลง ยังไม่เป็นสาเหตุที่แท้จริง

    - หนังสือกระดาษยังมีความสำคัญอยู่สำหรับประเทศไทย เนื่องจากประชากรจำนวนมากในชนบทยังไม่ได้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และการอ่านจากสื่อออนไลน์ต้องใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งในบางพื้นที่ยังเข้าไม่ถึง ประชาชนบางส่วนจึงยังไม่พร้อมที่จะอ่านบนสื่อออนไลน์ ขณะที่หนังสือเป็นเล่มจะช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงให้ประชาชนในชนบท

  - ปัญหาห้องสมุดไม่ทำหน้าที่เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการอ่าน

    - บรรณารักษ์ในห้องสมุดยังไม่สามารถคัดเลือกหนังสือที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของประชาชนเข้าห้องสมุด การตรวจสอบ คัดเลือกหนังสือยังละหลวมเกินไป ตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา จะต้องตรวจสอบหนังสือทุกเล่มก่อนนำเข้าห้องสมุดว่ามีข้อมูลที่เป็นภัยต่อผู้อ่านหรือไม่ เช่น โฆษณาชวนเชื่อ ค่านิยมที่ไม่ดี เพราะสิ่งที่ให้ประชาชนอ่านจะส่งผลต่อความคิดและหล่อหลอมค่านิยม ทัศนคติของผู้อ่าน การคัดหนังสือที่มีประโยชน์จึงเป็นบทบาทที่ต้องให้ความสำคัญและใช้หลักวิชาที่ถูกต้องกำกับ

- ปัจจุบัน ห้องสมุดชุมชน ของ กศน. ยังไม่มีหนังสือที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น จากการสำรวจด้วยตนเองของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าประชาชนเข้าใช้บริการยังมีจำนวนน้อยมาก และพบหนังสือไม่มีคุณภาพ เช่น หนังสือที่มีข้อมูลไม่ถูกต้อง

- หอสมุดแห่งชาติ มีจำนวนน้อย สาขามีน้อยในประเทศ และมีปัญหาเรื่องการยืมหนังสือออกไม่ได้ จึงไม่เอื้อให้ประชาชนได้อ่านเท่าที่ควร เพราะโดยส่วนใหญ่ประชาชนไม่มีเวลาจะนั่งอ่านในพื้นที่ของหอสมุดได้

- ห้องสมุดควรจะเป็นแหล่งกระจายหนังสือ คือ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้นำไปอ่านมากที่สุด และควรเป็นที่มีหนังสือหมุนเวียนอยู่เสมอ ไม่ควรจะมีแต่หนังสือเดิมๆ

- ห้องสมุดควรจะอยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยของประชาชน เช่น ในประเทศอังกฤษ ทุก 3 ตร.กม. จะมีห้องสมุด 1 แห่ง ในประเทศสิงคโปร์ ในทุกคอนโดมิเนียม และ ทุกหมู่บ้านจะต้องมีห้องสมุดให้บริการประชาชน

- ไม่มีหน่วยงานทำหน้าที่ตรวจสอบ มาตรฐานของห้องสมุดในประเทศ จึงไม่เกิดการปรับปรุงแก้ไข ตัวอย่างประเทศสิงคโปร์ ใช้การจัดการคุณภาพโดยให้หอสมุดแห่งชาติมีอำนาจตรวจสอบมาตรฐานห้องสมุดทั่วประเทศ

- รัฐบาลควรอุดหนุนให้งบประมาณในการซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด

ข้อเสนอแนะในการสร้างระบบส่งเสริมการอ่าน

- การสร้างระบบส่งเสริมการอ่านควรเริ่มต้นจากการศึกษาปัญหาการอ่านในประเทศไทยให้ทั่วเห็นปัญหาอย่างถูกต้องทั้งประเทศ

- ระบบด้านการอ่านของประเทศควรทำให้คนจนเข้าถึงการอ่านได้เท่าเทียมกับคนรวย เพื่อให้โอกาสคนทุกคนได้พัฒนาตนเอง

- ระบบควรทำให้หนังสือถูกกระจายให้ประชาชนเข้าถึงได้มากที่สุด ในทุกพื้นที่ และในทุกเวลา และมีระบบการยืมคืนหนังสือที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เช่น ใช้บัตรประจำตัวประชาชนในการยืม สามารถยืมที่ห้องสมุดแห่งหนึ่งและคืนที่ห้องสมุดอีกแห่งที่สะดวกได้

- ควรทำให้หนังสือเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิต คือ ให้ประชาชนมีเป้าหมายและแรงจูงใจในการอ่าน เขาจึงเห็นความสำคัญของการอ่าน เช่น อ่านเพื่อพัฒนาตนเอง อ่านเพื่อการประกอบอาชีพ อ่านเพื่อแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่

- ควรมีการให้รางวัลเพื่อกระตุ้นการอ่านของประชาชน หรือ ใช้ความเป็นชุมชนช่วยให้ประชาชนเกิดการกระตุ้นกันและกันให้อ่านหนังสือ เพื่อนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแบ่งปันกันในชุมชน

- ควรมีการรวบรวมสถิติการผลิตหนังสือทั้งหมดของประเทศ และมีการตรวจสอบคุณภาพหนังสือของประเทศ

- ควรมีคณะกรรมการตัดสินเรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับหนังสือและการอ่าน เช่น เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพหนังสือ เกณฑ์การคัดหนังสือเข้าห้องสมุด เกณฑ์การวัดปริมาณและคุณภาพการอ่าน

- การคิดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านควรคิดจากระบบการอ่านที่วางไว้ และสร้างกิจกรรมเหมาะสมกับประชาชนและสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่

การสร้างวัฒนธรรมการอ่าน

- วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ประชาชนปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตในสังคม อาจจะไม่ได้มากจากการรักหรือชอบในการทำสิ่งนั้นแต่แรก แต่เรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ เช่น การอ่านหนังสือเพราะต้องสอบ การอ่านหนังสือเพื่อพัฒนาการทำงาน และเมื่อทำไปแล้วก็เกิดผลดีจึงทำต่อเนื่องในวิถีชีวิต

- การสร้างวัฒนธรรมการอ่านโดยเริ่มที่พ่อแม่ อาจทำให้เกิดขึ้นจริงไม่ได้ทั้งประเทศสำหรับประเทศไทย เนื่องจากประชากรบางส่วนที่เป็นพ่อแม่ยังมีความจำกัดหลายด้าน เช่น ทำงานหนัก ไม่มีเวลา อ่านหนังสือไม่ออก ไม่เข้าใจในสิ่งที่อ่าน ไม่สามารถซื้อหนังสือได้ เวลาที่ห้องสมุดให้ยืมหนังสือได้ไม่ตรงกับเวลาที่พ่อแม่ว่างจึงไม่ได้ไปยืมจากห้องสมุด การสร้างนิสัยรักการอ่านในเด็ก ควรให้โรงเรียนมีส่วนช่วยสนับสนุน

- การสร้างวัฒนธรรมการอ่านในคนไทยควรสร้างจากการเข้าใจนิสัยของคนไทย และปรับนิสัยให้นำไปสู่การอ่าน

- กรณีของเด็กวัยที่เริ่มอ่านออกเขียนได้ เด็กๆ เกือบทุกคนมีนิสัยชอบเล่าเรื่องของตนเอง โดยปกติจะเล่าผ่านการพูดคุย จึงนำนิสัยการชอบเล่าเรื่องมากระตุ้นให้เกิดการอ่าน โดยให้เด็กเล่าเรื่องของตนเองด้วยการเขียนแทนการพูด เมื่อเด็กได้เขียน ก็ทำให้เด็กได้ฝึกคิด ฝึกกลั่นกรองความคิดของตนเอง เมื่อเขียนแล้วเด็กจะอ่านสิ่งที่ตนเองเขียนและจะเกิดความรู้สึกชอบการอ่านขึ้น ความชอบตรงนี้จะนำไปสู่การอ่านหนังสืออื่นๆ และเด็กก็จะนำสิ่งที่เคยได้อ่านมาเขียนด้วย วิธีการนี้จะเกิดกระบวนการพัฒนาเป็นวงจร คือ เขียน พัฒนา แก้ไข อ่าน และวนกลับ

- การใช้การเขียนเพื่อสร้างการอ่านประสบความสำเร็จ ในโครงการสมุดบันทึกของสำนักพิมพ์ผีเสื้อ โดยการให้เด็กเขียนจดหมายมาขอสมุดบันทึกจากสำนักพิมพ์ และจากนั้นให้ไปเขียนเล่าเรื่องของตนเองและส่งกลับมาให้บรรณาธิการอ่าน เด็กที่เข้าร่วมโครงการนี้เมื่อเขียนบันทึกเป็นประจำกลายเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือ โดยเริ่มจากอ่านสิ่งที่ตนเองเขียนก่อน จนไปอ่านสิ่งที่ผู้อื่นเขียน และบันทึกของเด็กที่เข้าร่วมโครงการ ถูกนำมาทำเป็นหนังสือและได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ ประเภทหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน อายุ 6 - 11 ปี ปี พ.ศ. 2560 จำนวนสามรางวัล ซึ่งเป็นปีแรกที่ประเทศไทยมีนักเขียนเด็กได้รับรางวัลระดับประเทศ

- การสร้างวัฒนธรรมการอ่านจึงต้องคำนึงถึงการเขียนด้วย เพราะการอ่านและการเขียนเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กัน

การวัดปริมาณและคุณภาพการอ่านของคนไทย

- การวัดปริมาณการอ่านในปัจจุบันยังไม่มีวิธีที่เที่ยงตรงแม่นยำที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการวัดแบบประมาณการ เพราะต้องสอบถามข้อมูลจากผู้อ่าน ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้อ่านว่าจะตรงตามความจริงมากน้อยเท่าใด

- การวัดปริมาณการอ่านไม่ควรวัดเป็นเวลาที่ใช้ในการอ่านว่าอ่านกี่นาที เนื่องจากจำนวนนาทีที่ใช้อ่านไม่สามารถบอกได้ว่า ผู้นั้นอ่านหนังสือกี่เล่ม และอ่านแล้วได้ความรู้อะไร ควรใช้การวัดตามสากล คือ วัดเป็นเล่มที่อ่าน ปัญหาว่าหนังสือแต่ละเล่มมีความหนาไม่เท่ากัน ไม่ได้เป็นสิ่งที่น่ากังวลมากเพราะการผลิตหนังสือขึ้นมาและนับว่าเป็นหนังสือ 1 เล่ม (มีรหัส ISBN) ได้ จะต้องมีคุณภาพตามที่สำนักพิมพ์พิจารณาแล้วว่ามีคุณค่าเหมาะสมแก่การอ่าน ดังนั้นคุณค่าของหนังสือแต่ละเล่มจึงอยู่ที่สาระที่ผู้อ่านได้รับในหนังสือเล่มนั้น มากกว่าความหนาของหน้าหนังสือ

- การวัดคุณภาพของการอ่านมีความสำคัญมากกว่าการวัดปริมาณการอ่าน ควรจะต้องทราบว่าประชาชนอ่านหนังสือประเภทใด และอ่านแล้วเกิดผลอย่างไรกับชีวิตมากกว่า

- การวัดผลว่าการอ่านหนังสือทำให้เกิดผลอย่างไรกับชีวิตยังวัดได้ยาก โดยพื้นฐานจึงวัดจากจำนวนเล่มที่อ่านก่อน

- เสนอแนะให้ดำเนินการสำรวจสถานะการอ่านของประชาชนทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วนทั้งประเทศ โดยสอบถามประชาชนโดยตรง ประชาชนในแต่ละพื้นที่อ่านหนังสือหรือไม่ อ่านจากที่ใด อ่านหนังสือประเภทใด ได้รับประโยชน์จากการอ่านอย่างไรและ มีความต้องการจะอ่านหนังสือประเภทใดเพิ่มเติม

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด
เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณกนกวลี กันไทยราษฎร์ ตำแหน่ง นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
วันที่ 22 กันยายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

- การอ่านหนังสือในรูปแบบของสื่อออนไลน์เป็นที่นิยมมากขึ้น แต่มีประเด็นที่น่าเป็นกังวล คือ ในกรณีของเด็กและเยาวชนอาจจะเข้าไปอ่านสื่อที่ไม่เหมาะสม แต่ผู้ใหญ่ก็ไม่สามารถรับรู้ได้ จึงไม่สามารถให้คำแนะนำได้ สื่อออนไลน์ในปัจจุบันบางส่วนยังไม่มีบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหาด้วยซึ่งเนื้อหาเป็นส่วนสำคัญของการอ่าน ส่งผลต่อความคิดและการดำเนินชีวิตของบุคคลได้ ข้อเสนอแนะในปัจจุบัน คือ ผู้ใหญ่ควรสอนเด็กและเยาวชนให้เลือกอ่านในสิ่งที่ดีมีคุณค่า เปิดโอกาสพาเด็กและเยาวชนให้เข้าถึงสื่อที่มีประโยชน์
- การสร้างวัฒนธรรมการอ่านควรสร้างให้เกิดขึ้นในทุกช่วงวัย โดยให้แต่ละกลุ่มวัยอ่านหนังสือที่เหมาะสมกับพัฒนาการของวัย รวมถึงให้ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคลด้วย
- การอ่านหนังสือ สามารถตอบสนองทั้งความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และการเรียนรู้ไปด้วยได้ เช่น หนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นบางเรื่อง ให้ความสนุกและให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ด้วย
- การให้รางวัลนักเขียนควรมีรางวัลที่หลากหลายประเภทมากขึ้น เพราะการอ่านและการเขียนมีระดับขั้น ปัจจุบันรางวัลที่เป็นที่รู้จัก คือ รางวัลซีไรต์ ซึ่งเน้นที่ความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบการนำเสนอที่แปลกใหม่ ไม่ได้หมายความว่าทุกคนที่อ่านหนังสือซีไรต์แล้วชื่นชอบ เพราะสำหรับบางคนอาจจะเป็นหนังสือที่เข้าใจยากเกินไปได้ หากมีรางวัลให้กับหนังสือระดับต่าง ๆ จะช่วยให้นักเขียนในทุกระดับได้รับการส่งเสริมมากขึ้นและมีหนังสือที่หลากหลายให้ผู้อ่านเลือกมากขึ้น
- ควรทำความเข้าใจพฤติกรรมการอ่านของคนแต่ละวัยว่าอ่านผ่านช่องทางใด และสนใจหนังสือประเภทใดเพื่อช่วยให้คนแต่ละวัยเข้าถึงการอ่านมากที่สุด เช่น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เพราะปัญหาด้านสายตาและบางคนยังไม่สามารถใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้ วัยรุ่นอาจจะอ่านหนังสือตามไอดอลที่ตนชื่นชอบ
- เสนอแนะให้รัฐบาลพัฒนาเรื่องการอ่านทั้งระบบ คำนึงผู้อ่านทุกวัย นักเขียนทุกประเภทและทุกระดับ ส่งเสริมให้นักเขียนผลิตงานที่มีคุณค่าเพื่อให้ประโยชน์กับคนในประเทศและสังคม พัฒนาศักยภาพของนักเขียนรุ่นใหม่ ๆ มีการจัดการเกี่ยวกับสำนักพิมพ์และระบบการผลิตหนังสือทั้งระบบ รวมถึงการกระจายหนังสือให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ให้การสัมภาษณ์

รศ.เกริก ยุ้นพันธ์ ตำแหน่ง อาจารย์สาขาวรรณกรรมสำหรับเด็ก
วันที่ 28 กันยายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

- หนังสือภาพสำหรับเด็ก (picture book / children literature) แบ่งเป็นหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย (0 - 3 ปี) เด็กเล็ก (3 - 6ปี) และเด็กประถม (7 - 11ปี)

- ประเภทของหนังสือสำหรับเด็กแบ่งเป็น 1) บันเทิงคดี หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปในชีวิต มีข้อคิดสอนเกี่ยวกับคุณธรรม ความรัก ความดีงาม และ 2) สารคดี หนังสือที่ให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องต่างๆ มักมีภาพที่เหมือนกับความเป็นจริง

- การประเมินคุณค่าหนังสือภาพสำหรับเด็ก ประเมินสองส่วน คือ เนื้อหา และ ภาพประกอบ
    - เนื้อหา ประเมินจากความถูกต้องและความไพเราะของภาษา ระดับคำศัพท์ที่เหมาะสมกับวัย
    - ภาพประกอบ ประเมินจากรูปที่เหมาะสมกับพัฒนาการของวัย ตามหลักการรับรู้ทางสายตาหรือจักษุสัมผัส และจิตวิทยาการพัฒนาการของมนุษย์ เช่น เด็กเล็กอาจจะรับรู้รายละเอียดของภาพได้ไม่เท่ากับเด็กโต รูปในหนังสือของเด็กเล็กจึงไม่ควรมีความซับซ้อนเกินไป

- สำหรับเด็กอายุ 11 ปี ขึ้นไป จะเรียกประเภทหนังสือว่า วรรณกรรมเยาวชน ซึ่งเรื่องจะมีความหลากหลายมากขึ้น เพราะเด็กวัยนี้เริ่มมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น

- ปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยไม่ได้อ่านวรรณกรรมที่มีคุณค่ามากเท่าเด็กในประเทศที่พัฒนาแล้ว การอ่านวรรณกรรมที่มีคุณค่ามีความสำคัญต่อการสร้างความคิด ค่านิยมที่ดีในเด็กและเยาวชนให้โตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมได้

- ควรส่งเสริมให้พ่อแม่เห็นความสำคัญของการอ่านวรรณกรรม หากพ่อแม่ไม่สามารถสนับสนุนลูกได้ รัฐบาลควรส่งเสริมให้โรงเรียนนำหนังสือที่มีคุณค่าไปไว้ในห้องสมุด เพื่อให้เด็กมีโอกาสอ่าน ควรกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา

- การคัดเลือกหนังสือที่ควรอ่านสำหรับเด็กเป็นหน้าที่ของ นักการศึกษา ครู บรรณารักษ์ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านวรรณกรรม ควรมีการกำหนดเป็นหนังสือที่เด็กไทยควรอ่าน อาจจะไม่ได้เน้นปริมาณมาก แต่เน้นเนื้อหาที่มีคุณค่ามากต่อการสร้างความคิด ค่านิยมที่ถูกต้องและดีงาม

- รัฐบาลควรมีบทบาทในการสนับสนุนการพิมพ์หนังสือเด็กและเยาวชนในราคาถูก และช่วยให้พื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงหนังสือได้อย่างเท่าเทียม โดยอาจจะเป็นในรูปแบบสื่อออนไลน์ สื่อดิจิทัล ก็ได้

- สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย ควรมีการส่งเสริมให้ได้อ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับ สาขาวิชาที่เรียน ให้ได้รับการพัฒนาความคิดให้กว้างขวางและทันต่อโลกปัจจุบันมากขึ้น

- การอ่านหนังสือสำคัญต่อคนทุกช่วงวัย แต่ไม่จำเป็นต้องเร่งรัด หรือ เน้นปริมาณมากเกินไป แต่ให้ความสำคัญกับการอ่านสิ่งที่เสริมสร้างความคิด พัฒนาจิตใจ ทำให้คนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกได้

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย” สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ผู้ให้การสัมภาษณ์

ศ.ดร.ชุติมา สัจจานันท์ ตำแหน่ง นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
วันที่ 31 สิงหาคม 2560

รายงานการสัมภาษณ์

การนิยาม “วัฒนธรรมการอ่าน” ควรให้ความสำคัญในการให้คำนิยามนี้ โดยต้องทบทวนวรรณกรรม

- นิยาม/วิธีวัดการอ่านในต่างประเทศใช้การวัดที่จำนวนเล่มหนังสือมากกว่าการวัดที่เวลาการอ่าน
- ต้องวัดในส่วน scanning และ skimming ด้วย เป็นทักษะที่สำคัญ
- ควรอ่านงานวิจัยที่ชื่อ reading on the move เป็นงานของนักวิชาการจีน
- ต้องวัดการอ่านเป็น เลือกสื่อได้ ได้ประโยชน์จากการอ่าน ประเมินค่าได้จากสิ่งที่อ่าน สร้างการคิดวิเคราะห์ได้
- การอ่านอย่างมีจริยธรรม

วิเคราะห์สถานการณ์วัฒนธรรมการอ่านในปัจจุบัน

- การขาดการเชื่อมโยงการสร้างวัฒนธรรมการอ่านระหว่างครอบครัว โรงเรียน และบรรณารักษ์
- ไทยมีหนังสือบันเทิงเยอะ หนังสือวิชาการขายยากเขียนยาก ตลาดแคบ จึงมักไม่รุ่ง ไปไม่รอด
- หนังสือเด็กมีการพัฒนาเนื้อหาดีขึ้น แต่แพง
- ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงหนังสือให้สามารถเข้าถึงหนังสือได้ คนรวยและชนชั้นกลางมักเข้าถึงได้เองปล่อยไปตามธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในภาพรวม

- ต้องทำทั้งกระบวนการ บ้าน โรงเรียน ร่วมมือกัน โดยเฉพาะโรงเรียน ครู กับบรรณารักษ์ต้องร่วมมือกัน อย่างใกล้ชิด
- ผู้บริหารกระทรวงศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ต้องรักการอ่าน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่าน มีการวางแผนงานและนโยบายที่ต่อเนื่อง
- การสร้างและพัฒนาหนังสือหรือสื่อการอ่านที่มีเนื้อหาสาระที่ดีป้อนเข้าสู่สังคมมากขึ้น
- ต้องสอนเด็กให้มีเป้าหมายที่จะอ่าน หากเขามีเป้าหมาย จะทำให้เขาอยากอ่านเอง
- การสร้างวัฒนธรรมการให้หนังสือ
- พิพิธภัณฑ์ต้องมีห้องสมุดคู่ไปด้วย เช่น พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ก็ควรมีห้องสมุดเกี่ยวกับไดโนเสาร์
- หนังสือยังจำเป็น เพราะจะอ่านได้ง่ายสบายตา และหากใครชอบซื้อมาเก็บไว้ได้

- การตัดสินให้รางวัลหนังสือ ควรให้มีกลุ่มคนที่หลากหลายเข้ามาตัดสิน เช่น อาจมีเด็กและเยาวชนเข้ามาร่วม ไม่ใช่ให้รางวัลในสายตาผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะด้านห้องสมุด

- ห้องสมุดต้องเป็น modern library ต้องจัดหน้าตารูปลักษณ์ภายนอกให้สวยงาม น่าเข้า สีสัน โปร่งสบายตา ไม่น่าอึดอัด ไม่ใช่เขตต้องห้าม สามารถพูดคุยกันได้ ไม่ใช่เป็นสถานที่โบราณ
- ต้องมีการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอสื่อใหม่ ๆ ให้กับกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามวัยและความสนใจ ควรมีการพัฒนาใช้ e-book มากขึ้น การยืมคืนระหว่างห้องสมุด
- มีการจัดกิจกรรมชักจูงให้คนอยากอ่าน เช่น การจัดงานนิทานให้กับเด็ก การตรวจสุขภาพที่ห้องสมุดในชุมชนและเชิญชวนผู้สูงอายุมาอ่าน ต้องบูรณาการกิจกรรรมเข้ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชน
- ให้ความสำคัญกับการเลือกหนังสือดีเข้าห้องสมุด
- จัดซุ้มหนังสือที่น่าสนใจและมีการปรับเปลี่ยนต่อเนื่อง เพื่อให้ทันกับหนังสือใหม่ ๆ ที่เข้ามา และสถานการณ์บ้านเมือง
- ดูตัวแบบห้องสมุดของ TK PARK เป็นห้องสมุดที่มีชีวิต
- ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการห้องสมุด เช่น ในเกาหลีใต้ใช้มือถือในการจองที่นั่งในห้องสมุด ทำให้ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า และคนไม่เสียเวลา
- ทุกห้องสมุดต้องมีหนังสือที่ได้รับรางวัล
- จัดกิจกรรมที่โหนตามกระแส เช่น เรื่องน้ำในหูไม่เท่ากันก็สามารถเอาหนังสือมาจัดกิจกรรมได้
- ห้องสมุดท้องถิ่น
    - ห้องสมุดท้องถิ่นสำคัญ ต้องทำให้ดี ให้คนในพื้นที่เข้าใช้บริหาร ให้คนทุกช่วงวัยเข้ามาใช้ เน้นหนังสือที่ตอบสนองต่อคนในชุมชน เช่น หนังสืออาชีพ นวนิยายสำหรับผู้สูงวัย การ์ตูนและหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน
    - นำห้องสมุดท้องถิ่นที่เป็นตัวแบบมากระจายให้เป็นตัวแบบในการดำเนินการแก่ห้องสมุดอื่น
    - ควรเป็น tourist centre แนะนำนักท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยให้คนหรือเยาวชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องลึกในศาสตร์ มีการแนะนำหนังสือใหม่อย่างต่อเนื่อง
- ห้องสมุด กศน. มีวิธีการนำรถห้องสมุดเคลื่อนที่เข้าไปถึงคนในพื้นที่ ตามตลาด เป็นการกระตุ้นให้คนอยากอ่านหนังสือ

ข้อเสนอแนะด้านโรงเรียนและครู

- ต้องทำห้องเรียนกลับทาง แนะนำหนังสือให้ผู้เรียนอ่าน และมาแลกเปลี่ยนกันในห้องเรียน ใช้วีดีโอในการสอนเพื่อจูงใจให้รักการอ่าน
- ครูต้องมีส่วนในการอธิบายหนังสือให้เด็กฟังด้วย
- ครูต้องทำ list รายชื่อหนังสือที่เด็กแต่ละชั้นเรียนต้องอ่าน โดยร่วมมือกับบรรณารักษ์ในการแนะนำหนังสือ
- สร้างทักษะในการเลือกรับสื่อการอ่าน โดยเฉพาะสื่อจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเข้าถึงสื่อที่ดีมีคุณภาพ

- ในสถานศึกษาเองต้องมีการใช้ smart class room เพื่อดึงดูดการเรียน และเข้าถึงหนังสือออนไลน์เป็นตัวอย่างจูงใจให้ผู้เรียนอ่านได้

ข้อเสนอแนะด้านบรรณารักษ์

- บรรณารักษ์ต้องเรียนวิชาการจัดหาหนังสือ
- ต้องมีทักษะ ICT เพื่อสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการอ่าน
- ต้องมีทักษะแบบ multitasking ทั้งด้านการสื่อสาร การตลาด การพูด การเขียน เพื่อมีบทบาทเชิงรุกในการนำเสนอสื่อการอ่านต่อผู้ใช้บริการ
- แนะนำหนังสือดี หนังสือน่าอ่าน ควรอ่าน หนังสือใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง
- พัฒนาความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการในสภาพที่มีความจำกัดทางทรัพยากร เช่น การให้คนในท้องถิ่นมาร่วมให้ความรู้ การเวียนหนังสือ การใช้สื่อสารสนเทศมาร่วมในการจูงใจให้เกิดการอ่าน ฯลฯ

รายงานการสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุดข้อมูลและตัวชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย”
บริษัท อุ๊คบี จำกัด

ผู้ให้การสัมภาษณ์

คุณสร้างบุญ แสงมณี ตำแหน่ง ประธานบริหารฝ่ายการตลาด บริษัท อุ๊คบี จำกัด
วันที่ 23 พฤศจิกายน 2560

รายงานการสัมภาษณ์

- ตลาด e-book ในประเทศไทยคิดเป็นประมาณ 5 % ของมูลค่าตลาดหนังสือทั้งหมด ภาพรวมตลาด e-book ในประเทศไทยยังเติบโตช้า
- คนส่วนใหญ่ที่อ่าน e-book เป็นกลุ่มอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป โดยนิยมอ่านหนังสือประเภทพัฒนาตนเองมากที่สุด และรองลงมาคือ นิยาย
- วัยเยาวชนและวัยเด็กยังไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายหลักของตลาด e-book เนื่องจากวัยเยาวชนนิยมอ่านสื่อออนไลน์ประเภทอื่น ๆ เช่น Facebook Instagram ซึ่งสื่อออนไลน์ดังกล่าวนี้ทำหน้าที่ให้บริการพื้นที่ให้ผู้ใช้เข้ามาสร้างเนื้อหากันเอง หรือเรียกว่า User Generated Content
- รสนิยมการอ่านของวัยเยาวชนมักชอบอ่านเนื้อหาที่มีการนำเสนอที่น่าสนใจ ไม่เป็นทางการมากนัก มีมุมมองความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเพิ่มเติมจากข้อมูลข่าวสาร
- สื่อการอ่านออนไลน์ในปัจจุบันโดยเฉพาะประเภท User Generated Content จะไม่มีระบบการตรวจแก้ไขเนื้อหาเหมือนกับสื่อสิ่งพิมพ์แบบเดิมที่มีกองบรรณาธิการ แต่ใช้วิธีการให้ระบบคอมพิวเตอร์ตรวจหาคำที่ไม่เหมาะสม และให้ผู้รับสื่อประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาเอง หากมีเนื้อหาที่ผู้รับสื่อคิดว่าไม่เหมาะสมสามารถแจ้งมายังบริษัทให้ลบสื่อนั้นไม่ให้เผยแพร่ได้
- ปัจจุบันมีรูปแบบการอ่านสื่อออนไลน์แบบใหม่เพิ่มขึ้น เช่น “นิยายแชท” เป็นการอ่านนิยายผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์โดยนิยายจะนำเสนอในรูปแบบบทสนทนาออนไลน์ของตัวละครสองตัว ผู้อ่านจะอ่านเรื่องราวโดยอ่านบทสนทนาทีละบรรทัด ปัจจุบันมีเยาวชนนิยมอ่านนิยายแชทอย่างมาก ภายใน 3 เดือนมีผู้สมัครใช้บริการมากถึง 4,000,000 คน โดยแต่ละวันมีผู้เข้ามาอ่านถึง 300,000 คนต่อวัน ใช้เวลาเฉลี่ยในการอ่านต่อครั้งครั้งละ 20 นาที
- วัยผู้ใหญ่ที่อ่าน e-book ใช้เวลาในการอ่านเฉลี่ยต่อครั้ง 7 - 10 นาที

- คาดว่าในอนาคตจะมีสื่อการอ่านออนไลน์รูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้น อาจมีการทำสื่อผสม ที่มีตัวอักษร ภาพ เสียง วิดีโอ และการใช้เทคโนโลยี Augmented Reality เพื่อเชื่อมโยงการอ่านกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

- ข้อเสนอเพื่อส่งเสริมการอ่าน e-book

  1. ส่งเสริมให้ภาคการศึกษาใช้แบบเรียน e-book เพื่อสร้างความคุ้นเคยต่อการอ่านในรูปแบบ e-book ให้กับเด็กในโรงเรียน เพื่อเด็กจะขยับไปอ่านหนังสือ e-book ประเภทอื่น ๆ ต่อไป
  2. ส่งเสริมการจัดทำหนังสือให้เป็นรูปแบบ e-book มากขึ้น เพื่อเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหาให้ผู้บริโภค ปัจจุบันยังเน้นที่หมวดนิยายอย่างเดียว และควรให้ความเข้าใจกับสำนักพิมพ์ที่กังวลเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ฎ
ชุดข้อมูลตัวชี้วัดด้านการอ่านของไทย

ตารางที่ 184 สรุปตัวชี้วัดด้านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
อ่านมาก						
ร้อยละประชากรที่อ่าน (%)	67.4	90.1	98.4	88.8	67.6	85.8
- ร้อยละประชากรที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์ (%)	65.2	80.7	85.4	84.1	67.1	80.2
- ร้อยละประชากรที่อ่านสื่อออนไลน์ (%)	27.7	56.8	92.2	53.7	9.3	50.5
เวลาอ่าน/วัน (นาที)	8.4	15.8	28.3	14.9	6.4	14.8
- เวลาในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์	5.5	8.5	9.9	5.9	4.8	6.5
- เวลาในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์	2.8	7.3	18.5	9	1.6	8.2
ปริมาณ/วัน (หน้า A4)			4.7	2.4	0.6	2.5
ชอบอ่าน						
ทัศนคติรวม (คะแนน 1-5)	3.32	3.33	3.51	3.32	3.01	
- ทัศนคติด้านความเชื่อ	3.82*	3.80*	3.99	3.85	3.62	
- ทัศนคติด้านความความรู้สึก	3.33	3.33	3.42	3.31	3.04	
- ทัศนคติด้านพฤติกรรม	3.32	3.33	3.30	2.98	2.63	
นิสัยการอ่าน (คะแนน 1-5)			3.44	3.03	2.64	3.02
อ่านดี						
ร้อยละเวลาอ่านสาระต่อทั้งหมด (%)		57.9	40.9	52.7	74	53.9
อ่านเก่ง						
ทักษะการอ่าน (คะแนน 1-5)						
- ความสามารถในการสืบค้น			3.74	3.27	2.4	3.22
- ความสามารถในการอ่านแบบกวาด			3.63	3.26	2.3	3.19
- ความคล่องแคล่วในการอ่าน			3.8	3.39	2.51	3.34
- ความเข้าใจ/การจับใจความสำคัญ			3.8	3.32	2.48	3.27
- ความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา			3.43	3.12	2.26	3.05
- ความสามารถในการอนุมาน			3.52	3.16	2.27	3.1
ความเร็วในการอ่าน (บรรทัด/นาที)			6	5	3	4.9
ความสามารถในการอ่านออก (%)		98.9	100	95.9	76.7	94.2
ร้อยละของเด็กอายุ 36-59 เดือนที่มีพัฒนาการสมวัยอย่างน้อย 3 ใน 4 ด้าน (ด้านการรู้หนังสือและตัวเลข ด้านร่างกาย ด้านสังคมและอารมณ์ และ ด้านการเรียนรู้)	91.1					
ร้อยละประชากรที่อ่านภาษาอังกฤษได้ (%)		29.4	65	33.5	7.2	32.8
คะแนน PISA			409			

ตารางที่ 185 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ตัวผู้อ่าน

ตัวชี้วัด	ประเภทสื่อที่อ่าน (%)	ประเภทเนื้อหาที่อ่าน (%)	แรงจูงใจในการอ่าน (%)	ข้อจำกัดในการอ่าน (%)
เด็กปฐมวัย	1. หนังสือภาพ 81.4 2. หนังสือเรียน 59.3 3. สื่อสังคมออนไลน์ 30.7	1. การ์ตูน/นิทาน 88.7 2. หนังสือเรียน 54.5 3. ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน 44.6	1. เพิ่มพูนความรู้/ฉลาด/พัฒนาภาษา73.4 2. ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน 45.0 3. ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน 39.8	1. บุตรหลานยังเล็กเกินไป 67.2 2. ไม่มีเวลาอ่าน 38.6 3. บุตรหลานอยากทำอย่างอื่นมากกว่า 31.1
วัยเด็ก	1. หนังสือเล่ม 74.3 2. สื่อสังคมออนไลน์ 54.8 3. อื่นๆ เช่น ป้าย แผ่นพับ 23.1	1. ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ 66.1 2. นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน 59.1 3. ดารา นักร้อง นักแสดง 27.9	1. เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน 80.8 2. อยากรู้ อยากหาคำตอบ 47.1 3. อยากได้รางวัล 31.7	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 81.3 2. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 69.2 3. อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย 29.2
เยาวชน	1. สื่อสังคมออนไลน์ 82.3 2. หนังสือเล่ม 53.8 3. เว็บไซต์ 32.3	1. ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ 44.8 2. ดารา นักร้อง นักแสดง 43.9 3. งานอดิเรก 26.8	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 68.3 2. ใช้ในการเรียน 40.0 3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 38.6	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 68.9 2. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 53.1 3. ไม่มีเวลาอ่าน 40.6
วัยทำงาน	1. หนังสือพิมพ์ 60.7 2. สื่อสังคมออนไลน์ 44.7 3. หนังสือเล่ม 53.0	1. สถานการณ์บ้านเมือง 50.8 2. งานอดิเรก 31.6 3. ดารา นักร้อง นักแสดง 27.5	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 52.3 2. เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร 43.0 3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 35.8	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 67.2 2. ไม่มีเวลาอ่าน 59.1 3. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 39.6
ผู้สูงอายุ	1. หนังสือพิมพ์ 69.0 2. หนังสือเล่ม 46.4 3. นิตยสาร 28.8	1. ศาสนา 50.2 2. สถานการณ์บ้านเมือง 70.0 3. งานอดิเรก 30.6	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 42.2 2. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 38.5 3. เพื่อความสงบและมีสมาธิ 36.4	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 40.7 2. ไม่มีเวลาอ่าน 39.0 3. อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย 38.0
รวม (6 ปีขึ้นไป)	1. หนังสือพิมพ์ 49.5 2. สื่อสังคมออนไลน์ 47.1 3. หนังสือเล่ม 45.3	1. สถานการณ์บ้านเมือง 38.9 2. ดารา นักร้อง นักแสดง 27.1 3. งานอดิเรก 27.0	1. เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด 52.5 2. เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร 40.0 3. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 36.3	1. ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า 65.8 2. ไม่มีเวลาอ่าน 45.0 3. ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ 41.9

ตารางที่ 186 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ตัวผู้อ่าน (2)

ตัวชี้วัด	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
เวลาว่างของประชากรเฉลี่ย (ชั่วโมง)	5.71	4.69	3.57	5.04	4.25

ตารางที่ 187 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (1)

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
ร้อยละประชากรที่ได้ซื้อ/ยืม/เช่าจากช่องทางต่างๆ (%)						
- ซื้อจากร้านหนังสือ	47.9	60.7	56.9	36.9	12.2	40.2
- ได้ฟรี	26.3	27.4	27.3	30.4	30.8	29.4
- ยืมจากคนอื่น	10.7	14.2	23.3	14.6	6.1	14.1
- ยืมจากห้องสมุด	2.6	17.8	33.9	4.7	1.2	9
- ซื้อจากเทศกาล	4.8	8.8	11.4	5	0.9	5.7
- เช่าจากร้านเช่า	1.8	3.7	20.4	3.7	0.9	4.9

ตารางที่ 188 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (2)

ตัวชี้วัด	จำนวนเล่ม (ล้านเล่ม)	สัดส่วน (%)
หนังสือที่ได้มาทั้งหมดใน 1 ปี		
- ซื้อจากร้านหนังสือ	2,059	48
- ยืมจากห้องสมุด	719	17
- ได้ฟรี	648	15
- ยืมจากคนอื่น	531	12
- เช่าจากร้านเช่า	280	6
- ซื้อจากเทศกาล	75	2
รวม	4,312	100

ตารางที่ 189 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (3)

ตัวชี้วัด	ทั้งประเทศ
ร้อยละประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ต (%)	62.9
- โทรศัพท์มือถือ	54.7
- อินเทอร์เน็ตบ้าน	29.8
- อื่นๆ	8.2
ค่าอินเทอร์เน็ตบ้าน (บาท/เดือน)	624
ค่าอินเทอร์เน็ตมือถือ (บาท/เดือน)	355
ร้อยละประชากรที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์	7.6
ค่าเนื้อหาออนไลน์ (บาท/เดือน)	265

ตารางที่ 190 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (4)

ตัวชี้วัด	ทั้งประเทศ
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ/ยืม/เช่าสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปี (ล้านบาท)	70,096
- ซื้อจากร้านหนังสือ	68,365
- ยืมจากห้องสมุด	392
- เช่าจากร้านเช่า	279
- ซื้อจากเทศกาล	1,060
ค่าใช้จ่ายสื่อสิ่งพิมพ์เฉลี่ยต่อปีต่อคน (บาท)	1,036
ค่าใช้จ่ายเนื้อหาออนไลน์ทั้งปี (ล้านบาท)	1,319

ตารางที่ 191 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (5)

ภาค/พื้นที่	ร้านหนังสือ		เทศกาลหนังสือ		ร้านเช่าหนังสือ		ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้	
	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)	ระยะทาง (ก.ม.)	ค่าเดินทาง (บาท)
เฉลี่ยทั้งประเทศ	**8.5**	**42**	**19.1**	**104**	**7.1**	**29**	**4.6**	**23**
ภาค								
- กทม.	10.3	55	27.3	135	7.3	28	4.6	25
- ภาคกลาง	6.3	33	3.9	45	5.7	59	2.3	18
- ภาคอีสาน	8.7	26	10.6	19	7.2	13	4.1	22
- ภาคใต้	10.0	76	22.2	152	8.6	19	6.6	19
- ภาคเหนือ	4.4	45	5.4	36	3.7	49	6.6	65
พื้นที่								
- ในเทศบาล	7.8	42	21.4	119	4.9	32	3.4	20
- นอกเทศบาล	9.1	41	12.0	61	10.0	26	6.9	29

ตารางที่ 192 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่านและสื่อการอ่าน (6)

ตัวชี้วัด	ปริมาณปกใหม่ (Title)	คุณภาพเนื้อหา (คะแนน 1-7)	คุณภาพการนำเสนอ (คะแนน 1-7)
สื่อการอ่านตามกลุ่มหมวด ISBN	21,571	NA	NA
- ความรู้ทั่วไป	582	NA	NA
- ปรัชญา	631	NA	NA
- ศาสนา	1,033	NA	NA
- สังคมศาสตร์	3,414	NA	NA
- ภาษา	635	NA	NA
- วิทยาศาสตร์	715	NA	NA
- วิทยาศาสตร์ประยุกต์	2,927	NA	NA
- ศิลปกรรม การบันเทิง	649	NA	NA
- วรรณกรรม วรรณคดี	3,968	NA	NA
- ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์	1,112	NA	NA
- หนังสือสำหรับเด็ก	2,980	NA	NA
- คู่มือเรียน/สอน	2,925	NA	NA

ตัวชี้วัด	ปริมาณปกใหม่ (Title)	คุณภาพเนื้อหา (คะแนน 1-7)	คุณภาพการนำเสนอ (คะแนน 1-7)
สื่อการอ่านตามกลุ่มหมวด ISSN	195	NA	NA
- หนังสือพิมพ์	NA	NA	NA
- วารสาร	NA	NA	NA
- นิตยสาร	NA	NA	NA
- จุลสาร	NA	NA	NA

ตารางที่ 193 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: พื้นที่อ่าน (1)

ตัวชี้วัด	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปในพื้นที่อ่าน 5 อันดับแรก (ครั้ง/ปี)	1. บ้าน 130.7 2. ห้องสมุด 8.1 3. สถานศึกษา 6.5 4. ร้านค้า 1.9 5. สวนสาธารณะ 1.5	1. บ้าน 188.2 2. ห้องสมุด 42.5 3. สถานศึกษา 11.7 4. ร้านค้า 2.9 5. สวนสาธารณะ 2.3	1. บ้าน 153.1 2. ห้องสมุด 52.4 3. สถานศึกษา 24.5 4. ร้านค้า 16.5 5. สวนสาธารณะ 7.7	1. บ้าน 147 2. ที่ทำงาน 15.6 3. ร้านค้า 12.5 4. ห้องสมุด 4.9 5. สถานีขนส่ง 2.4	1. บ้าน 92.4 2. ร้านค้า 8.3 3. ที่ทำงาน 2.8 4. ห้องสมุด 2.4 5. สถานีขนส่ง 2	1. บ้าน 145.8 2. ห้องสมุด 15.4 3. ร้านค้า 10.2 4. ที่ทำงาน 9.6 5. สถานศึกษา 5.8

ตารางที่ 194 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: พื้นที่อ่าน (2)

ตัวชี้วัด	ห้องสมุด	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	สวนสาธารณะ	ที่ทำงาน	สถานศึกษา
ระยะทาง (กิโลเมตร)							
ทั้งประเทศ	6.7	5.9	3.2	7.4	5.0	9.6	9.4
ภาค							
- กทม.	9.6	7.3	8.1	9.9	5.8	12.3	10.3
- ภาคกลาง	4.6	5.7	0.6	1.3	2.4	7.8	5.6
- ภาคอีสาน	6.2	7.4	0.2	0.0	0.1	3.3	4.8
- ภาคใต้	8.0	5.0	8.0	14.0	10.7	9.7	11.5
- ภาคเหนือ	4.4	3.6	0.4	1.0	5.8	3.0	7.7
พื้นที่							
- ในเทศบาล	6.4	6.6	3.5	6.4	5.5	9.7	7.8
- นอกเทศบาล	6.9	4.4	2.6	8.8	4.3	9.4	13.5

ตารางที่ 195 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: พื้นที่อ่าน (3)

ตัวชี้วัด	ห้องสมุด	ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working space	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	แหล่งเรียนรู้ชุมชน	สวนสาธารณะ	ที่ทำงาน	สถานศึกษา
ค่าเดินทางต่อครั้ง (บาท)							
ทั้งประเทศ	29.8	47.6	23.3	63.6	53.5	65.4	44.1
ภาค							
- กทม.	43.0	45.3	21.6	33.0	44.9	90.6	36.4
- ภาคกลาง	24.4	69.1	15.0	15.0	40.0	150.0	43.3
- ภาคอีสาน	22.2	21.5	12.2	-	10.0	60.0	50.0
- ภาคใต้	24.5	40.3	50.0	92.4	94.9	41.8	50.9
- ภาคเหนือ	58.2	52.2	-	50.0	44.9	20.0	36.6
พื้นที่							
- ในเทศบาล	31.7	50.2	17.9	27.2	61.0	74.0	37.9
- นอกเทศบาล	28.2	40.8	42.4	84.1	31.8	42.1	57.8

ตารางที่ 196 สรุปตัวชี้วัดด้านองค์ประกอบการอ่าน: สภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อม	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
สภาพแวดล้อมในครอบครัว (% ที่มี)						
- มีสถานที่เอื้อต่อการอ่าน	61.2	80.2	81.1	75.7	64.8	74.5
- มีหนังสือหลายประเภท	55	70	74.8	57.4	49.4	59.9
-- ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีหนังสือเด็กตั้งแต่ 3 เล่มขึ้นไป	41.2					
-- ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่เล่นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	50.9					
- มีการส่งเสริมการอ่าน	55	73.5	64.7	55.3	48.3	58.1
-- ร้อยละของเด็กอายุระหว่าง 36-59 เดือน ที่มีผู้ใหญ่ทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	92.7					
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	55	73.5	68.4	53	49.5	57.4
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	55	58.3	67.2	60.5	51.1	59.2
- มีแบบอย่าง	47.6	61	54.3	52.6	48.3	53.2
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน (% ที่มี)						
- มีสถานที่ให้อ่าน	84.9	92.5	86.1	44.6	27.5	56.8
- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	84.3	86.8	81.6	49.8	29.9	58.5
- มีหนังสือหลายประเภท	87.6	88	66.4	43.8	26.5	53.7
- มีการส่งเสริมการอ่าน	70	78	62.1	33	18.7	43.6
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	70	78	72	33.1	17.9	44.5
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	71.5	78.1	66.7	37.8	24.1	47.5
- มีแบบอย่าง	60.6	75	58.7	33.4	26.8	43.4
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม (% ที่มี)						

สภาพแวดล้อม	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
- มีสถานที่ให้อ่าน	9.7	13	23.4	20.1	12.6	17.6
- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	12.1	12.5	20.9	20.6	12.5	17.7
- มีหนังสือหลายประเภท	10	9.1	18.2	17.7	13.3	15.3
- มีการส่งเสริมการอ่าน	10.1	8.5	16.7	18.1	10.4	14.9
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	9.5	11	13.7	13.3	10	12.3
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	9.5	10.4	14.2	13.1	7.1	11.8
- มีแบบอย่าง	6.6	7.8	15.2	11.9	6.9	10.6

ตารางที่ 197 สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน (1)

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	จำนวนแห่ง	สต็อกหนังสือที่ยังมีการซื้อ/เช่า/ยืม	สต็อกหนังสือต่อประชากร	จำนวนการซื้อ/เช่า/ยืม	สัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน* (%)
รวมช่องทางเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**	**NA**
ร้านค้า/ร้านหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
แผงขายหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านเช่าหนังสือ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดประชาชน	NA	NA	NA	NA	NA
- กศน.	924	NA	NA	NA	NA
- อื่นๆ (เช่น หอสมุดแห่งชาติ TK park)	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานศึกษา	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดเฉพาะ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานที่ทำงาน	NA	NA	NA	NA	NA
บ้านหนังสือชุมชน	15,146	NA	NA	NA	NA
แหล่งเรียนรู้ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
มุมหนังสือตามอาคารสถานที่	NA	NA	NA	NA	NA

*สถานที่ที่ได้มาตรฐานคือ สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการใช้บริการ เช่น แสง เสียง อุณหภูมิเหมาะสม

ตารางที่ 198 สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน (2)

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน	จำนวน	ความหนาแน่น
ช่องทางเข้าถึงสื่อออนไลน์		
โครงข่ายอินเทอร์เน็ต (Wifi)	NA	NA
โครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ (2,100 MHz)	9,770	0.153 โครงข่าย/พันคน
ร้านอินเทอร์เน็ต	NA	NA

ตารางที่ 199 สรุปตัวชี้วัดด้านการอ่าน: ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานด้านพื้นที่อ่าน

พื้นที่อ่าน	จำนวนแห่ง	จำนวนที่นั่ง	จำนวนที่นั่งต่อประชากร	จำนวนการใช้บริการ	สัดส่วนจำนวนที่ได้มาตรฐาน* (%)
พื้นที่อ่าน	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดประชาชน	NA	NA	NA	NA	NA
- กศน.	924	NA	NA	6,302,606	NA
- อื่นๆ (เช่น หอสมุดแห่งชาติ TK park)	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานศึกษา	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดเฉพาะ	NA	NA	NA	NA	NA
ห้องสมุดในสถานที่ทำงาน	NA	NA	NA	NA	NA
บ้านหนังสือชุมชน	15,146	NA	NA	167,514	NA
แหล่งเรียนรู้ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA
มุมหนังสือตามอาคารสถานที่	NA	NA	NA	NA	NA
ร้านกาแฟ (ที่มีพื้นที่ให้อ่าน)	NA	NA	NA	NA	NA
Co-working space	NA	NA	NA	NA	NA
Business Center	NA	NA	NA	NA	NA

*สถานที่ที่ได้มาตรฐานคือ สถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมในการใช้บริการ เช่น แสง เสียง อุณหภูมิเหมาะสม

ตารางที่ 200 สรุปตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานภาคส่วน (1)

ดัชนีวัดการเข้าร่วมกิจกรรม	ปฐมวัย	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	รวม
ร้อยละประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่าน (%)	22.2	46.9	39.7	22.4	11.4	26.5
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี	0.4	0.9	0.7	0.4	0.2	0.5
จำนวนครั้งการเข้าร่วมเฉลี่ยต่อคนภายใน 1 ปี เฉพาะคนที่เข้าร่วม	1.6	1.9	1.8	2.0	1.7	1.9
หน่วยงานผู้จัดกิจกรรม* (%)						
- ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	4.2	3.3	4.0	8.6	9.0	6.2
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.6	1.2	4.1	4.6	16.8	4.1
- สถานศึกษา	85.3	95.5	82.8	47.1	16.1	66.2
- ภาคเอกชน	4.8	0.0	4.3	12.5	8.5	7.2

ดัชนีวัดการเข้าร่วมกิจกรรม	ปฐมวัย	วัยเด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	วัยเกษียณ	รวม
- ภาคประชาชน	3.0	0.0	2.4	27.2	47.5	15.8
- อื่นๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์	1.1	0.0	2.3	0.0	2.1	0.5

ตารางที่ 201 สรุปตัวชี้วัดด้านการดำเนินงานภาคส่วน (2)

วัตถุประสงค์ของโครงการ	จำนวนกิจกรรม	งบประมาณ	ร้อยละกิจกรรมที่เสร็จสิ้น	งบประมาณต่อผลผลิตของโครงการ	งบประมาณต่อผลลัพธ์ของโครงการ	
					ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น	ทัศนคติต่อการอ่านเพิ่มขึ้น
ตัวผู้อ่าน						
- สร้างนิสัยรักการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สร้างแรงจูงใจในการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาทักษะการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						
สภาพแวดล้อมทางสังคม						
- ส่งเสริมให้มีบุคคลต้นแบบด้านการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สร้างค่านิยมรักการอ่านในสถาบัน/องค์กร/ชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการส่งเสริมการอ่าน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						
ช่องทางการเข้าถึงสื่อการอ่าน						
- เพิ่มมุมหนังสือในพื้นที่สาธารณะ	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- เพิ่มการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- เพิ่มพื้นที่อ่านออนไลน์และระบบจำหน่าย e-book	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						
สื่อการอ่าน						
- พัฒนาสื่อการเรียนรู้	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาทักษะนักเขียน	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- สนับสนุนให้สำนักพิมพ์จัดพิมพ์หนังสือดี	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						

วัตถุประสงค์ของโครงการ	จำนวนกิจกรรม	งบประมาณ	ร้อยละกิจกรรมที่เสร็จสิ้น	งบประมาณต่อผลผลิตของโครงการ	งบประมาณต่อผลลัพธ์ของโครงการ	
					ปริมาณเนื้อหาที่อ่านเพิ่มขึ้น	ทัศนคติต่อการอ่านเพิ่มขึ้น
พื้นที่อ่าน						
- พัฒนาคุณภาพการให้บริการของห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- พัฒนาศักยภาพของบุคลากรห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA
- จัดการหมุนเวียนหนังสือ/นำหนังสือใหม่เข้าห้องสมุด	NA	NA	NA	NA	NA	NA
...						

ภาคผนวก ฏ
ตัวอย่างการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทย

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
Institute of Future Studies for Development

สารบัญ

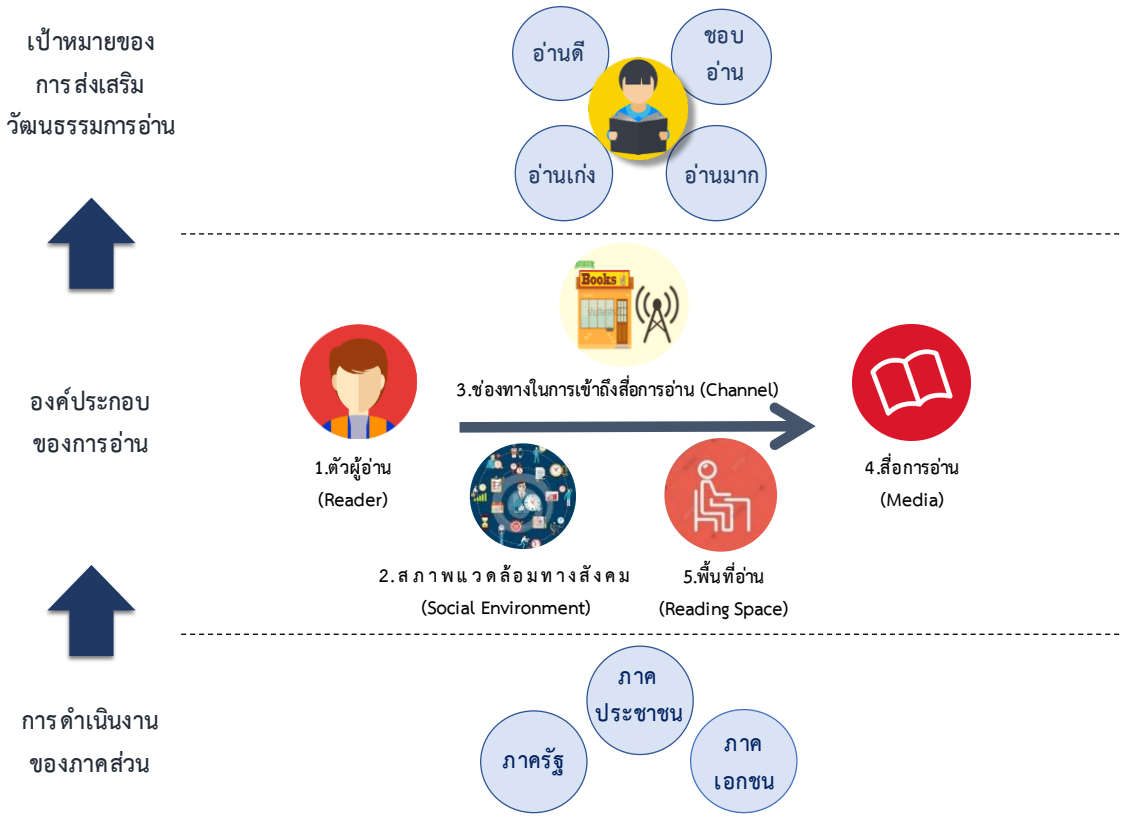
1. บทนำ 664
2. ขอบเขตการอ่านและนิยาม 665
3. แหล่งข้อมูล 665
4. สถานการณ์การอ่านของไทย 666
    4.1 เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 666
    4.2 องค์ประกอบของการอ่าน 669
    4.3 การดำเนินงานของภาคส่วน 679
5. สรุปข้อค้นพบ 679
6. ข้อเสนอแนะ 680

1. บทนำ

รายงานการติดตามประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านของไทยการอ่านเป็นรายงานที่แสดงตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการอ่านพัฒนาขึ้นโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม โดยดัชนีแต่ละด้านจะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์การอ่านในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งจะเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการอ่านของประชากร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายที่จะใช้ในการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านได้อย่างตรงเป้าหมายกับทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่และมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้โครงสร้างที่ใช้ในการออกแบบตัวชี้วัดด้านการอ่านจะเริ่มจากเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน คือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนผ่านเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ประกอบด้วย อ่านมาก ชอบอ่าน อ่านดี และอ่านเก่ง ทั้งนี้การสร้างวัฒนธรรมการอ่านมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวผู้อ่าน สภาพแวดล้อมทางสังคม ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน สื่อการอ่าน และพื้นที่อ่าน โดยสามารถส่งเสริมองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังภาพ

ภาพที่ 1 โครงสร้างตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่าน

รายละเอียดของกรอบแนวคิดตัวชี้วัดวัฒนธรรมการอ่านในแต่ละด้าน มีดังนี้

เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

- **อ่านมาก:** คนไทยมีปริมาณการอ่านที่มากขึ้น ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวจะสะท้อนผ่านอัตราการอ่าน การใช้เวลากับการอ่าน และการอ่านบ่อยครั้ง
- **ชอบอ่าน:** คนไทยควรมีความชอบอ่านเพิ่มขึ้น ซึ่งความชอบอ่านดังกล่าวสามารถสะท้อนผ่านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการอ่าน และการอ่านที่มากขึ้นนั้นควรมีลักษณะที่เรียกว่า “นิสัย”
- **อ่านดี:** คนไทยควรอ่านสิ่งที่เสริมสร้างการดำเนินชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้งสิ่งที่สร้างอรรถประโยชน์ (utility) และสิ่งที่สร้างสุข (hedonic) โดยควรอ่านเนื้อหาทั้ง 2 ประเภทอย่างสมดุล
- **อ่านเก่ง:** คนไทยควรมีการอ่านที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านความสามารถในการอ่านและทักษะการอ่านในด้านต่างๆ

องค์ประกอบของการอ่าน

- **ตัวผู้อ่าน:** ครอบคลุมสิ่งที่เป็นตัวตนของผู้อ่านตั้งแต่ทัศนคติที่มีต่อการอ่าน และสิ่งที่เป็นแรงขับหรือแรงจูงใจในการอ่าน รวมไปถึงความพร้อมด้านร่างกาย ด้านเวลา จนแสดงออกมาเป็นนิสัยและพฤติกรรมการอ่าน นอกจากนี้ยังพิจารณาทักษะการอ่านของตัวผู้อ่านที่สะท้อนถึงความสามารถในการอ่านด้วย
- **สภาพแวดล้อมทางสังคม:** เป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมตัวผู้อ่านให้เกิดพฤติกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่ทำการขัดเกลาด้านการอ่าน โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน จนถึงระดับสังคม
- **ช่องทางในการเข้าถึงสื่อการอ่าน:** เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระจายสื่อการอ่านไปถึงตัวผู้อ่าน โดยสามารถจำแนกช่องทางตามประเภทของสื่อการอ่าน ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ช่องทางเข้าถึงจะหมายถึง สถานที่ที่สามารถรับสื่อสิ่งพิมพ์ได้ เช่น ห้องสมุด ร้านหนังสือ ร้านหนังสือออนไลน์ เป็นต้น ในกรณีที่สื่อการอ่านเป็นสื่อออนไลน์ ช่องทางเข้าถึงจะหมายถึง โครงข่ายอินเทอร์เน็ต
- **สื่อการอ่าน:** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการก่อให้เกิดการอ่านเป็นอย่างมาก โดยควรมีการตอบสนองต่อตัวผู้อ่านในหลายๆ ด้าน เช่น ความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและความหลากหลาย คุณภาพของสื่อการอ่าน ทั้งในมุมมองด้านเนื้อหาและรูปแบบของการนำเสนอ โดยสื่อการอ่านที่ดีจะส่งผลทำให้เกิดการอ่านที่มีคุณภาพตามมา
- **พื้นที่อ่าน:** เป็นพื้นที่หรือสถานที่ที่ตัวผู้อ่านใช้อ่าน โดยการจัดบรรยากาศทางสภาพแวดล้อมให้น่าอ่าน และเอื้อต่อการอ่านจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการอ่านอย่างต่อเนื่องได้เช่นกัน

การดำเนินงานของภาคส่วน

เป็นการประเมินการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่านของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยจะถูกประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านของประชากรว่าได้มีการเข้าร่วมหรือไม่ และกิจกรรมที่เข้าร่วมนั้นจัดขึ้นโดยหน่วยงานประเภทใด

2. ขอบเขตการอ่านและนิยาม

(1) ขอบเขตการอ่าน ครอบคลุมการอ่านในเวลาว่าง

- เวลาที่นอกเหนือจากเวลาเรียน เวลาทำงาน การนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือการทำการบ้าน รวมเวลาพักหรือว่างในที่เรียนหรือที่ทำงาน
- ไม่รวม Audio Book และผู้อื่นอ่านให้ฟัง ยกเว้นผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกและผู้บกพร่องทางสายตา
- ไม่รวมการอ่านข้อความที่เป็นการสนทนาและการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล

(2) สื่อสิ่งพิมพ์ คือ เนื้อหาที่เป็นหนังสือหรือเอกสารทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน หนังสืออ่านเล่น ตำราเรียน คู่มือที่อ่านเพิ่มเติมเพื่อการเรียนหรือการสอบ ความรู้ทั่วไป คำสอนทางศาสนา เป็นต้น ยกเว้น สมุดภาพระบายสี แบบฝึกหัดและสมุดคัดลายมือ

(3) สื่อออนไลน์ คือ เนื้อหาที่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงโดยใช้วิธีเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น E-book website สื่อสังคมออนไลน์ E-mail เป็นต้น

(5) กลุ่มที่สำรวจ

- กลุ่มปฐมวัย (ต่ำกว่า 6 ปี) สอบถามผู้ปกครอง
- กลุ่มเด็ก (6-15 ปี) สอบถามผู้ปกครอง
- กลุ่มเยาวชน (15-24 ปี)
- กลุ่มวัยทำงาน (24-60 ปี)
- กลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป)

3. แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำดัชนีเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์การอ่านของไทยประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร โดยเป็นการสำรวจภาคสนาม จำนวนทั้งสิ้น 1,196 ตัวอย่าง ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ

ข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากการรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ สำนักหอสมุดแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม

แห่งชาติ (กสทช.) สมาคมผู้จัดพิมพ์นานาชาติ (International Publishers Association: IPA) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co- operation and Development: OECD) และกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund: UNICEF)

4. สถานการณ์การอ่านของไทย

4.1 เป้าหมายของการส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน

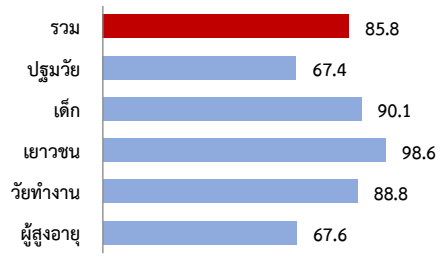
อ่านมาก

ไทยมีประชากรที่อ่านในเวลาว่างคิดเป็นร้อยละ 14.8

เยาวชนเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนคนอ่านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.6 รองลงมาคือ กลุ่มเด็ก วัยทำงาน ผู้สูงอายุ และปฐมวัย โดยปฐมวัยเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนคนอ่านน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.4 ของประชากรในกลุ่มปฐมวัย

ภาพที่ 2 อัตราการอ่านในเวลาว่างของคนไทย

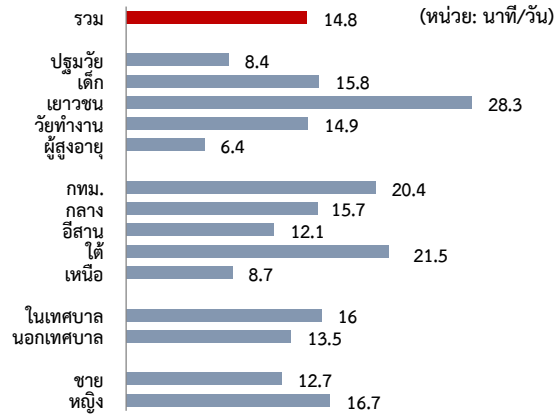
(หน่วย: ร้อยละ)

คนไทยอ่านในเวลาว่างเฉลี่ย 14.7 นาทีต่อวัน

เยาวชนใช้เวลาในอ่าน 28.3 นาทีต่อวัน ซึ่งเป็นวัยที่มีอัตราการอ่านมากที่สุด และมีปริมาณเวลาที่อ่านมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ รองลงมาคือ วัยเด็ก วัยทำงาน กลุ่มปฐมวัย และผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่อ่านน้อยที่สุด ซึ่งอ่านประมาณ 6.4 นาทีต่อวัน ภาคใต้เป็นภาคที่อ่านมากที่สุด ประมาณ 21.5 นาทีต่อวัน และผู้หญิงอ่านมากกว่าผู้ชายประมาณ 4 นาทีต่อวัน

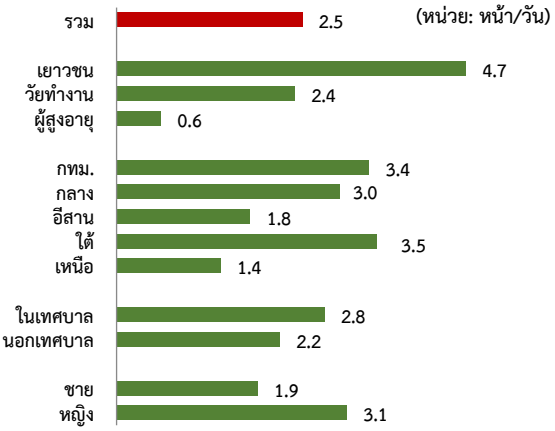
ภาพที่ 3 เวลาเฉลี่ยที่ใช้อ่านในเวลาว่างของคนไทย

คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป อ่านเฉลี่ย 2.5 หน้า A4 ต่อวัน

เมื่อคิดเป็นจำนวนหน้าพบว่า เยาวชนซึ่งเป็นวัยที่อ่านมากที่สุด อ่านเฉลี่ย 4.7 หน้าต่อวัน ผู้สูงอายุอ่านประมาณ 0.6 หน้าต่อวัน ภาคใต้อ่านประมาณ 3.5 หน้าต่อวัน และผู้หญิงอ่านมากกว่าผู้ชายประมาณ 1 หน้า

ภาพที่ 4 ปริมาณหน้าที่อ่านในเวลาว่างของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ชอบอ่าน

คนไทยตระหนักว่าการอ่านดี/มีประโยชน์ แต่รู้สึกไม่ค่อยชอบและไม่มีพฤติกรรมที่สอดคล้อง

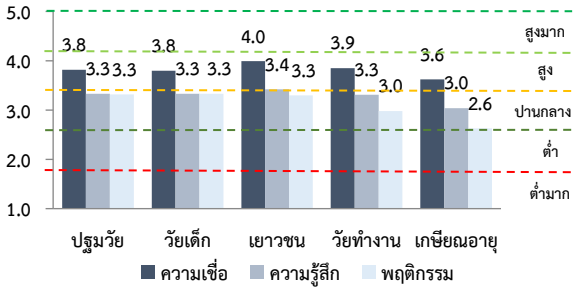
คนไทยโดยรวมมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน โดยทุกช่วงวัยมีทัศนคติด้านความเชื่ออยู่ในระดับสูง และแต่มีทัศนคติด้านความรู้สึกและพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาทัศนคติตามกลุ่มวัยพบว่า ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยเห็นประโยชน์และความสำคัญต่อการอ่าน แต่ยังมีบางกลุ่มที่มองว่าบุตรหลานเล็กเกินไปที่จะอ่านให้ฟัง โดยในกลุ่มวัยเด็กพบว่า เด็กให้ความสนใจและปฏิบัติต่อการอ่านอยู่ในระดับดี และเยาวชนเป็นวัยที่มีทัศนคติต่อ

การอ่านมากที่สุด เป็นวัยที่ได้เล็งเห็นคุณค่าและประโยชน์ต่อการอ่านเป็นอย่างดี

ทั้งนี้วัยทำงานเป็นวัยที่มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีทัศนคติต่อการอ่านน้อยกว่าวัยอื่น และมีทัศนคติด้านพฤติกรรมเกือบอยู่ในระดับต่ำ

ภาพที่ 5 ทัศนคติต่อการอ่านของคนไทย

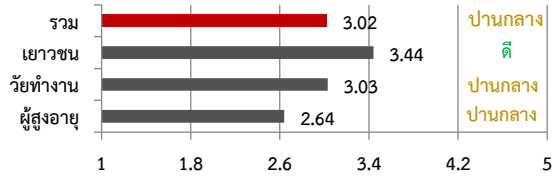

หมายเหตุ: ทัศนคติด้านความเชื่อของกลุ่มปฐมวัยและเด็ก วัดผ่านผู้ปกครอง

เยาวชนมีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับดี และมากกว่าวัยทำงานและผู้สูงอายุ

นิสัยการอ่านเป็นการวัดพฤติกรรมรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนถึงการปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน จากการสำรวจพบว่า คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปมีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเยาวชนมีนิสัยการอ่านอยู่ในระดับดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น รองลงมาคือ วัยทำงาน และผู้สูงอายุซึ่งมีนิสัยการอ่านน้อยที่สุด

ภาพที่ 6 นิสัยการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

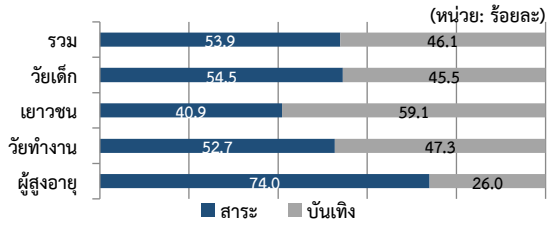

อ่านดี

คนไทยอ่านสาระมากกว่าบันเทิงเล็กน้อย ยกเว้นกลุ่มเยาวชน

วัยเด็กและวัยทำงานมีสัดส่วนการอ่านสาระต่อบันเทิงที่ใกล้เคียงกัน คือ มีปริมาณการอ่านสาระและบันเทิงที่ใกล้เคียงกันประมาณร้อยละ 50 โดยเยาวชนอ่านบันเทิงมากกว่าสาระเล็กน้อยในสัดส่วน 60:40 และผู้สูงอายุอ่านสาระมากกว่าบันเทิงค่อนข้างสูง รวมทั้งเป็นวัยที่มีสัดส่วนการอ่านสาระมากกว่าวัยอื่นๆ คือ อ่านสาระประมาณร้อยละ 74 จากปริมาณเนื้อหาที่อ่านทั้งหมด

ภาพที่ 7 สัดส่วนที่อ่านสาระต่อบันเทิงของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป

เนื้อหาที่อ่านสอดคล้องกับวัย

ด้านเนื้อหาที่อ่านพบว่าค่อนข้างเป็นไปตามความสนใจและสอดคล้องกับแต่ละวัย ซึ่งจะเห็นได้จากกลุ่มปฐมวัย มีเนื้อหาที่เลือกอ่านส่วนใหญ่ที่เน้นด้านความคิดด้านจินตนาการ และการส่งเสริมการเรียนรู้ เนื้อหาที่อ่านจึงเป็นอ่านการ์ตูนและนิทานเป็นส่วนใหญ่

สำหรับวัยเรียนทั้งในกลุ่มเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เป็นวัยที่ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ และมีเนื้อหาด้านบันเทิงเล็กน้อย วัยทำงานและผู้สูงอายุส่วนใหญ่อ่านสถานการณ์บ้านเมือง งานอดิเรก ทั้งนี้ผู้สูงอายุมีการอ่านเนื้อหาประเภทศาสนามากที่สุด

ภาพที่ 8 เนื้อหาที่อ่าน

(หน่วย: ร้อยละ)

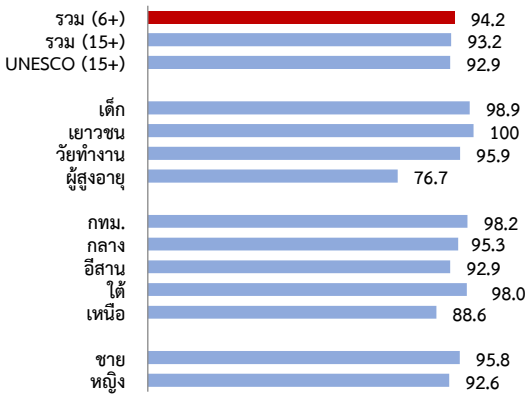
ปฐมวัย	(1)	การ์ตูน/นิทาน	(88.7)
	(2)	หนังสือเรียน	(54.5)
	(3)	ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน	(44.6)
วัยเด็ก	(1)	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	(66.1)
	(2)	นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน	(59.1)
	(3)	ดารา นักร้อง นักแสดง	(27.9)
เยาวชน	(1)	ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ	(44.8)
	(2)	ดารา นักร้อง นักแสดง	(43.9)
	(3)	งานอดิเรก	(26.8)
วัยทำงาน	(1)	สถานการณ์บ้านเมือง	(50.8)
	(2)	งานอดิเรก	(31.6)
	(3)	ดารา นักร้อง นักแสดง	(27.5)
ผู้สูงอายุ	(1)	ศาสนา	(50.2)
	(2)	สถานการณ์บ้านเมือง	(49.4)
	(3)	งานอดิเรก	(30.6)

คนไทยอ่านออกร้อยละ 93 กลุ่มผู้สูงอายุและภาคเหนืออ่านออกน้อยที่สุด

คนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไปอ่านออกร้อยละ 94.2 และหากพิจารณาเฉพาะกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไปจะมีสัดส่วนอ่านออกร้อยละ 93.2 ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับการสำรวจของ UNESCO โดยกลุ่มเยาวชนสามารถอ่านออกมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ คือ อ่านได้ร้อยละ 100 รองลงมาคือ เด็ก และวัยทำงาน ทั้งนี้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่อ่านออกน้อยที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 76.7 ของประชากรผู้สูงอายุ

ทั้งนี้หากพิจารณาตามภาคพบว่าภาคที่มีสัดส่วนประชากรอ่านออกมากที่สุดคือ กทม. ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 98.2 ภาคใต้อ่านออกร้อยละ 98 รองลงมาคือ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาคเหนือมีสัดส่วนประชากรอ่านออกน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.6 นอกจากนี้พบว่า ผู้ชายมีสัดส่วนประชากรที่อ่านออกมากกว่าผู้หญิง

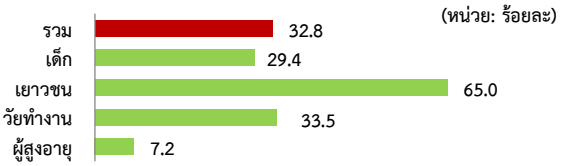
ภาพที่ 9 ร้อยละของประชากรที่มีความสามารถในการอ่านออก (Literacy Rate)

คนไทยร้อยละ 33 อ่านภาษาอังกฤษออก

เยาวชนมีความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมาคือ วัยทำงาน และวัยเด็ก โดยผู้สูงอายุมีสัดส่วนประชากรที่อ่านภาษาอังกฤษได้น้อยที่สุด โดยมีเพียงร้อยละ 7.2 ที่อ่านได้

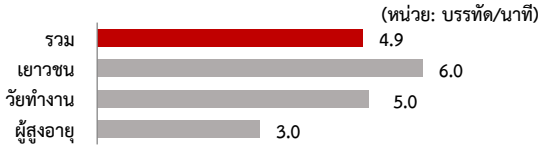
ภาพที่ 10 ร้อยละประชากรที่อ่านภาษาอังกฤษได้

คนไทยใช้เวลาอ่าน 4.9 บรรทัดใน 1 นาที

เยาวชนเป็นกลุ่มที่อ่านเร็วที่สุด โดยอ่านได้ประมาณ 6 บรรทัดใน 1 นาที รองลงมาคือวัยทำงาน และผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุอ่านได้ช้าที่สุด ประมาณ 3 บรรทัดต่อ 1 นาที

ภาพที่ 11 ความเร็วในการอ่านของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

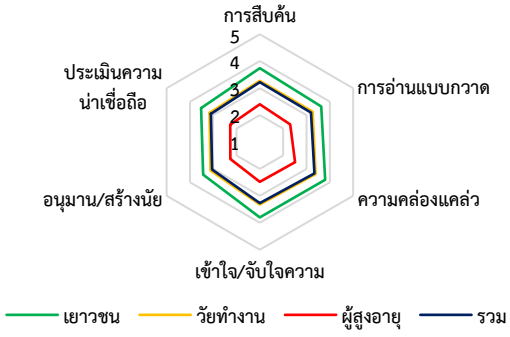

คนไทยประเมินตนเองว่า มีทักษะการอ่านต่ำในด้านการอนุมาน/สร้างนัย การประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหา และการอ่านแบบกวาด

ความคล่องแคล่วในการอ่านเป็นสมรรถะการอ่านที่ได้คะแนนดีที่สุด ซึ่งทักษะการอ่านที่ซับซ้อนมากขึ้น ผู้อ่านจะยิ่งให้คะแนนน้อยลงมา ทั้งนี้พบว่าสมรรถนะด้านการอ่านของเยาวชนดีกว่ากลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุ

จะเห็นว่ายิ่งผู้อ่านมีอายุมากขึ้น ยิ่งประเมินคะแนนสมรรถนะการอ่านของตนต่ำลง และการประเมินดังกล่าวค่อนข้างสอดคล้องกับอัตราการอ่านของประชากรในแต่ละวัย กล่าวคือ วัยที่มีประชากรที่อ่านออกน้อยกว่า จะมีการประเมินตนเองที่ต่ำกว่า โดยความสามารถในการอ่านส่งผลต่อปริมาณที่อ่านอย่างมีนัยสำคัญ

ภาพที่ 12 สมรรถนะด้านการอ่านของคนไทย

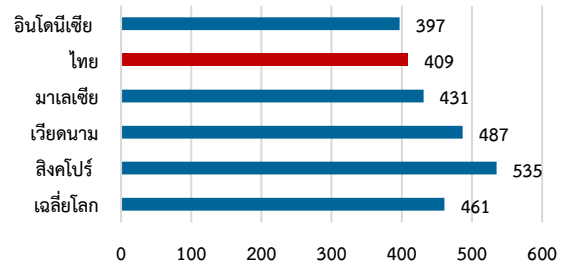
คะแนน PISA ด้านการอ่านของเด็กไทยได้คะแนนน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียนและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก โดยอยู่เปอร์เซ็นไทล์ที่ 16

ถึงแม้เด็กไทยจะประเมินความสามารถในการอ่านของตนเองในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากคะแนน PISA เด็กไทยได้คะแนน PISA 409 คะแนน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของประเทศในโลกอยู่ที่ 461 แสดงให้เห็นว่า

เด็กไทยยังมีความสามารถด้านการอ่านที่ไม่ดีมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ เช่น มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์

ความสามารถในการอ่านนี้จะสะท้อนถึงการอ่านที่เข้มแข็งของไทยในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยหากเด็กไทยมีความสามารถและทักษะการอ่านที่ไม่ดีแล้ว จะทำให้การอ่านไม่สามารถเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อวัฒนธรรมการอ่านของไทยต่อไปได้

ภาพที่ 13 คะแนน PISA ด้านการอ่านปี 2015

ที่มา: OECD

4.2 องค์ประกอบของการอ่าน

ตัวผู้อ่าน

คนไทยส่วนใหญ่อยากอ่านเพื่อความบันเทิง แต่ยังอ่านเนื้อหาที่มีความจำเป็น

แรงจูงใจหรือสาเหตุในการอ่านค่อนข้างเป็นไปตามช่วงวัย โดยเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่อ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒาภาษา ส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ ดังนั้นเนื้อหาที่อ่านส่วนใหญ่ของกลุ่มนี้คือการ์ตูน นิทานต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือภาพ

วัยเด็กมักอ่านเพื่อความสนุกและความเพลิดเพลิน อ่านเพราะอยากรู้ อยากหาคำตอบ เนื้อหาที่เด็กเลือกอ่านส่วนใหญ่คือตำราเรียนและนิทาน การ์ตูน เรื่องขำขัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือเล่ม และสื่อสังคมออนไลน์

วัยเยาวชนส่วนใหญ่อ่านเพื่อความบันเทิงและใช้ในการเรียน เนื้อหาที่เลือกอ่านมักใกล้เคียงกับวัยเด็ก คือ ตำราเรียน แต่มีเนื้อหาประเภทดารา นักแสดง เพิ่มขึ้นกว่าวัยเด็ก และส่วนใหญ่อ่านในสื่อสังคมออนไลน์และหนังสือเล่ม

วัยทำงานมักอ่านเพื่อความบันเทิงและเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาที่เลือกอ่านจึงมักเป็นสถานการณ์บ้านเมือง งานอดิเรก ดารา ซึ่งอ่านในหนังสือพิมพ์และสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนใหญ่

ผู้สูงอายุอ่านเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และอ่านเพื่อความสงบ เนื้อหาที่อ่านจึงเป็นเรื่องศาสนา สถานการณ์บ้านเมือง งานอดิเรก ซึ่งมักอ่านในหนังสือพิมพ์และหนังสือเล่ม

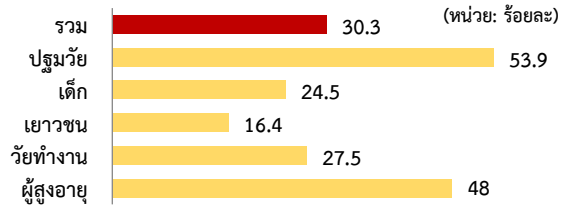
ภาพที่ 14 แรงจูงใจ เนื้อหาที่อ่าน และประเภทสื่อที่อ่านของคนไทย

	แรงจูงใจ/สาเหตุที่อ่าน →	เนื้อหาที่อ่าน →	ประเภทสื่อที่อ่าน
เด็กปฐมวัย	• เพิ่มพูนความรู้/ ฉลาด/ พัฒนาภาษา (73.4%) • ส่งเสริมให้บุตรหลานรักการอ่าน (45.0%) • ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (39.8%)	• การ์ตูน/นิทาน (88.7%) • หนังสือเรียน (54.5%) • ส่งเสริมพัฒนาการพื้นฐาน (44.6%)	• หนังสือภาพสำหรับเด็ก (81.4%) • หนังสือเรียน (59.3%) • สื่อสังคมออนไลน์ (30.7%)
เด็ก	• เพื่อความสนุกและเพลิดเพลิน (80.8%) • อยากรู้ อยากหาคำตอบ (47.1%) • อยากได้รางวัล (31.7%)	• ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (66.1%) • นิทาน/การ์ตูน/เรื่องขำขัน (59.1%) • ดารา นักร้อง นักแสดง (27.9%)	• หนังสือเล่ม (74.3%) • สื่อสังคมออนไลน์ (54.8%) • อื่นๆ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว (23.1%)
เยาวชน	• เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (68.3%) • ใช้ในการเรียน (40.0%) • เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (38.6%)	• ตำราเรียน/เอกสารวิชาการ (44.8%) • ดารา นักร้อง นักแสดง (43.9%) • งานอดิเรก (26.8%)	• สื่อสังคมออนไลน์ (82.3%) • หนังสือเล่ม (53.8%) • เว็บไซต์ (32.3%)
วัยทำงาน	• เพื่อความบันเทิง/คลายเครียด (52.3%) • เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (43.0%) • เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (35.8%)	• สถานการณ์บ้านเมือง (50.8%) • งานอดิเรก (31.6%) • ดารา นักร้อง นักแสดง (27.5%)	• หนังสือพิมพ์ (60.7%) • สื่อสังคมออนไลน์ (44.7%) • หนังสือเล่ม (35.0%)
ผู้สูงอายุ	• เพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร (42.2%) • เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (38.5%) • เพื่อความสงบและมีสมาธิ (36.4%)	• ศาสนา (50.2%) • สถานการณ์บ้านเมือง (49.4%) • งานอดิเรก (30.6%)	• หนังสือพิมพ์ (69.0%) • หนังสือเล่ม (46.4%) • นิตยสาร (28.8%)

คนไทยร้อยละ 30 ไม่อ่านและยังอ่านน้อย

ประชากรที่ไม่อ่านเลยกับผู้ที่ประเมินว่าตนยังอ่านน้อยมีประมาณร้อยละ 30 โดยกลุ่มปฐมวัยเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุด รองลงมาคือผู้สูงอายุ วัยทำงาน เด็กและเยาวชน ซึ่งเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนผู้ไม่อ่านและอ่านน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 16.4

ภาพที่ 15 ร้อยละประชากรที่ไม่อ่านและอ่านน้อย

สาเหตุที่ไม่อ่านและอ่านน้อยเพราะชอบทำอย่างอื่นมากกว่า ไม่มีเวลาอ่าน ไม่ชอบอ่าน และอ่านไม่คล่อง

จากการที่เด็กปฐมวัยมีสัดส่วนไม่อ่านและอ่านน้อยมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ปกครองมองว่าบุตรหลานยังเล็กเกินไปที่จะอ่าน รวมทั้งผู้ปกครองไม่มีเวลาอ่านให้ฟังเช่นกัน สำหรับกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่อ่านและอ่านน้อย ส่วนใหญ่เป็นสาเหตุจากกิจกรรมอื่นที่มาเบี่ยงเบนความสนใจให้ชอบทำอย่างอื่นมากกว่าการอ่าน ทั้งนี้พบว่ากลุ่มวัยทำงานส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านเวลาค่อนข้างสูง ทำให้มีเวลาในการอ่านน้อย และผู้สูงอายุมีปัญหาด้านอ่านไม่คล่อง จึงส่งผลให้มีการอ่านที่น้อยเช่นกัน

ภาพที่ 15 ข้อจำกัดในการอ่านของคนไทย

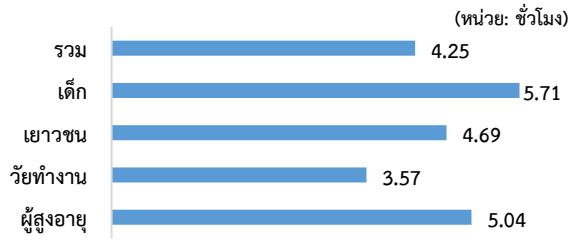
(หน่วย: ร้อยละ)

เด็กปฐมวัย	(1) บุตรหลานยังเล็กเกินไป	(67.2)
	(2) ไม่มีเวลาอ่าน	(38.6)
	(3) บุตรหลานอยากทำอย่างอื่นมากกว่า	(31.1)
เด็ก	(1) ชอบทำอย่างมากกว่า	(81.3)
	(2) ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ	(69.2)
	(3) อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	(29.2)
เยาวชน	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า	(68.9)
	(2) ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ	(53.1)
	(3) ไม่มีเวลาอ่าน	(40.6)
วัยทำงาน	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า	(67.2)
	(2) ไม่มีเวลาอ่าน	(59.1)
	(3) ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ	(39.6)
ผู้สูงอายุ	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า	(40.7)
	(2) ไม่มีเวลาอ่าน	(39.0)
	(3) อ่านไม่คล่อง/อ่านได้เพียงเล็กน้อย	(38.0)
รวม (6 ปีขึ้นไป)	(1) ชอบทำอย่างอื่นมากกว่า	(65.8)
	(2) ไม่มีเวลาอ่าน	(45.0)
	(3) ไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจ	(41.9)

คนไทยมีเวลาว่างเฉลี่ย 4.25 ชั่วโมงต่อวัน

จากการที่คนไทยบางกลุ่มให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาอ่านจึงไม่อ่านและอ่านน้อย เมื่อพิจารณาเวลาว่างของคนไทยใน 1 วัน พบว่า คนไทยมีเวลาว่างเฉลี่ย 4.25 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งกลุ่มเด็กเป็นกลุ่มที่มีเวลาว่างมากที่สุดคือ 5.71 ชั่วโมง รองลงมาคือ ผู้สูงอายุและเยาวชน โดยวัยทำงานเป็นกลุ่มที่มีเวลาว่างน้อยที่สุดเฉลี่ย 3.57 ชั่วโมงต่อวัน และส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างกับการดูโทรทัศน์ วิดีโอ อินเทอร์เน็ต งานอดิเรก และทำกิจกรรมนอกสถานที่อื่นๆ มากกว่าใช้เวลากับการอ่าน

ภาพที่ 16 เวลาว่างใน 1 วันของคนไทย

ที่มา: สำรวจการใช้เวลาของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

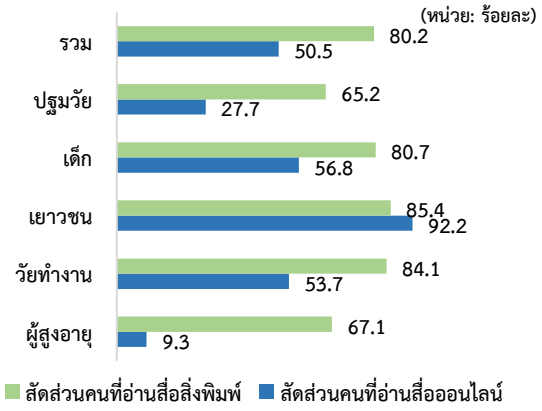
คนอ่านสื่อสิ่งพิมพ์มีจำนวนมากกว่าคนอ่านสื่อออนไลน์ ยกเว้นกลุ่มเยาวชน แต่ใช้เวลาโดยรวมในการอ่านสื่อออนไลน์มากกว่า

ไทยยังมีสัดส่วนคนที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่อออนไลน์ในทุกกลุ่มวัย โดยมีประชากรที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์คิด

เป็นร้อยละ 80.2 ของประชากรทั้งหมด ในขณะที่อ่านสื่อออนไลน์คิดเป็นร้อยละ 50.5 ยกเว้นกลุ่มเยาวชนซึ่งอ่านสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์เพียงเล็กน้อย

ทั้งนี้จะเห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่อ่านสื่อออนไลน์น้อยมาก และน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นๆ มีสัดส่วนคนอ่านประมาณร้อยละ 9.3 ในขณะที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์ร้อยละ 67.1

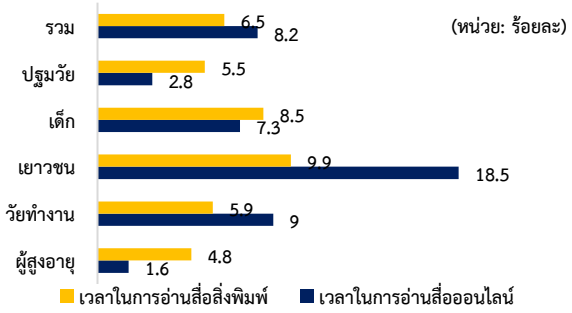
ภาพที่ 17 ร้อยละประชากรที่อ่าน จำแนกตามประเภทสื่อ

แต่หากพิจารณาเวลาที่ใช้อ่านในสื่อทั้งสองประเภท จะเห็นว่าคนไทยใช้เวลากับสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ โดยอ่านสื่อออนไลน์ประมาณ 8.2 นาทีต่อวัน ในขณะที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์ 6.5 นาทีต่อวัน

เมื่อพิจารณาตามวัยจะเห็นว่า เยาวชนและวัยทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ที่ใช้เวลาอ่านสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเยาวชนอ่านสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ค่อนข้างสูง กล่าวคือ อ่านสื่อออนไลน์สูงถึง 18.5 นาทีต่อวัน ในขณะที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์เพียง 9.9 นาทีต่อวัน และประชากรกลุ่มอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่อ่านสื่อออนไลน์ไม่เกิน 10 นาทีต่อวัน ทั้งนี้กลุ่ม เด็กใช้เวลาอ่านสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่อออนไลน์เล็กน้อยสำหรับกลุ่มปฐมวัยและผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ใช้เวลาอ่านสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่อออนไลน์ค่อนข้างชัดเจน โดยผู้สูอายุอ่านสื่อออนไลน์เพียง 1.6 นาทีต่อวัน ในขณะที่อ่านสื่อสิ่งพิมพ์ 4.8 นาทีต่อวัน

ภาพที่ 18 เวลาที่อ่าน จำแนกตามประเภทสื่อ

สภาพแวดล้อมทางสังคม

คนไทยส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งเสริมการอ่าน และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน (เฉพาะวัยเรียน) แต่สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน และชุมชน/สังคมที่ส่งเสริมการอ่านยังน้อย

ครอบครัวส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมด้านกายภาพที่เอื้อต่อการอ่านมากที่สุด เช่น มีสถานที่ให้อ่าน มีหนังสือให้อ่าน รองลงมาคือมีกิจกรรมด้านการอ่านและการมีบุคคลต้นแบบด้านการอ่าน สำหรับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนโดยเฉพาะวัยเรียนก็มีมากเช่นเดียวกันซึ่งอาจเป็นไปได้ในอดีตที่ผ่านมาภาครัฐเน้นการส่งเสริมที่สถานศึกษา และครอบครัวเป็นหลัก แต่ที่ทำงาน กลับมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านน้อยกว่า และในชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่านค่อนข้างน้อยทั้งในด้านกายภาพ กิจกรรม และบุคคลต้นแบบ

หากพิจารณาตามวัยพบว่า วัยเรียน ซึ่งได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชนจะมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านมากกว่าวัยอื่นๆ ซึ่งจะเห็นว่าวัยนี้เป็นวัยที่มีปริมาณการอ่านสูงกว่าวัยอื่นเช่นกัน

ตารางที่ 1 สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน

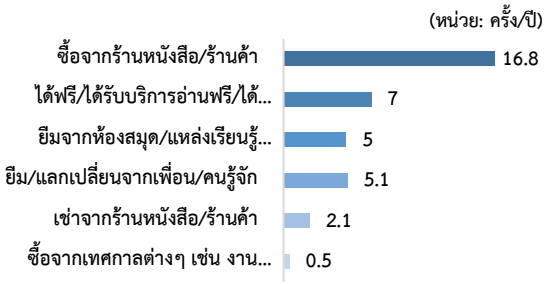
สภาพแวดล้อม	ปฐมวัย	เด็ก	เยาวชน	วัยทำงาน	ผู้สูงอายุ	รวม
สภาพแวดล้อมในครอบครัว (% ที่มี)						
- มีสถานที่เอื้อต่อการอ่าน	61.2	80.2	81.1	75.7	64.8	74.5
- มีหนังสือหลายประเภท	55	70	74.8	57.4	49.4	59.9
-- ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีหนังสือเด็กตั้งแต่ 3 เล่มขึ้นไป	41.2					
-- ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่เล่นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	50.9					
- มีการส่งเสริมการอ่าน	55	73.5	64.7	55.3	48.3	58.1
-- ร้อยละของเด็กอายุระหว่าง 36-59 เดือน ที่มีผู้ใหญ่ทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	92.7					
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	55	73.5	68.4	53	49.5	57.4
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	55	58.3	67.2	60.5	51.1	59.2
- มีแบบอย่าง	47.6	61	54.3	52.6	48.3	53.2
สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน (% ที่มี)						
- มีสถานที่ให้อ่าน	84.9	92.5	86.1	44.6	27.5	56.8
- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	84.3	86.8	81.6	49.8	29.9	58.5
- มีหนังสือหลายประเภท	87.6	88	66.4	43.8	26.5	53.7
- มีการส่งเสริมการอ่าน	70	78	62.1	33	18.7	43.6
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	70	78	72	33.1	17.9	44.5
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	71.5	78.1	66.7	37.8	24.1	47.5
- มีแบบอย่าง	60.6	75	58.7	33.4	26.8	43.4
สภาพแวดล้อมในชุมชน/สังคม (% ที่มี)						
- มีสถานที่ให้อ่าน	9.7	13	23.4	20.1	12.6	17.6
- มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน	12.1	12.5	20.9	20.6	12.5	17.7
- มีหนังสือหลายประเภท	10	9.1	18.2	17.7	13.3	15.3
- มีการส่งเสริมการอ่าน	10.1	8.5	16.7	18.1	10.4	14.9
- มีการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการอ่าน	9.5	11	13.7	13.3	10	12.3
- ให้คำแนะนำด้านการอ่าน	9.5	10.4	14.2	13.1	7.1	11.8
- มีแบบอย่าง	6.6	7.8	15.2	11.9	6.9	10.6

ช่องทางเข้าถึงสื่อการอ่าน

คนไทยไปซื้อสื่อสิ่งพิมพ์จากร้านค้า/ร้านหนังสือบ่อยครั้งที่สุด รองลงมาคือ ได้ฟรี

ในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ คนไทยได้สื่อสิ่งพิมพ์จากการซื้อผ่านร้านค้าหรือร้านหนังสือมากที่สุด โดยมีความถี่ในการไปประมาณปีละ 16.8 ครั้ง รองลงมาคือ ได้ฟรีประมาณ 7 ครั้ง ยืมจากห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ชุมชม 5.1 ครั้ง ยืม/แลกเปลี่ยนจากเพื่อนหรือคนรู้จัก 5 ครั้ง เช่า 2.1 ครั้ง และซื้อจากเทศกาล 0.5 ครั้ง จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่คนไทยยังนิยมซื้อมากกว่าการยืมหรือเช่า

ภาพที่ 19 ความถี่ในการไปซื้อ/ยืม/เช่าสื่อสิ่งพิมพ์

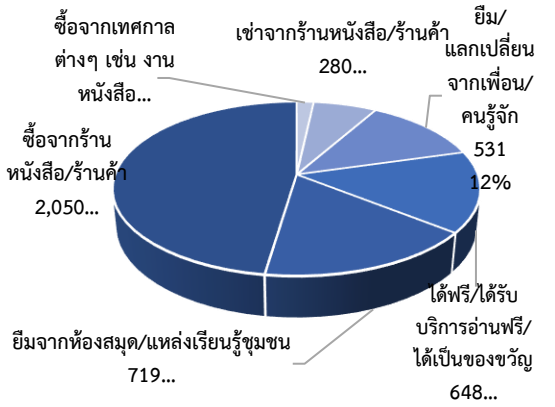
สื่อสิ่งพิมพ์ที่คนไทยอ่านส่วนใหญ่มาจากร้านค้า/ร้านหนังสือ รองลงมาคือ ห้องสมุด

หากพิจารณาแหล่งที่มาของสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปี จะเห็นว่าส่วนใหญ่มาจากการซื้อจากร้านค้าหรือร้านหนังสือมากที่สุด ซึ่งมีประมาณ 2,050 ล้านเล่มใน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 48 ของสื่อสิ่งพิมพ์ที่คนไทยซื้อ/ยืม/เช่าทั้งหมด รองลงมาคือยืมจากห้องสมุดประมาณ 719 ล้านเล่ม ได้ฟรี 648

ล้านเล่ม โดยการซื้อจากเทศกาลมีสัดส่วนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่นๆ ซึ่งมีประมาณ 75 ล้านเล่ม หรือคิดเป็นร้อยละ 2 ของสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมด

ภาพที่ 20 ที่มาของหนังสือที่คนไทยซื้อ/ยืม/เช่า ทั้งหมดใน 1 ปี

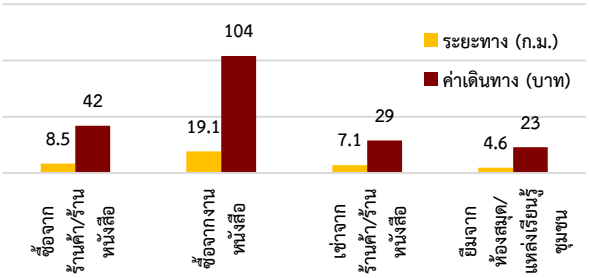
(หน่วย: ล้านเล่ม, ร้อยละ)

ห้องสมุดเป็นช่องทางที่ค่าหนังสือถูกที่สุด ใกล้ที่สุด และค่าเดินทางถูกที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ

จากการที่ห้องสมุดเป็นช่องทางที่คนไปน้อย แต่หากพิจารณาระยะทางแล้วจะเห็นว่า ห้องสมุดเป็นช่องทางที่ใกล้ที่สุดและค่าเดินทางถูกที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่นๆ สะท้อนให้เห็นว่าห้องสมุดยังไม่จูงใจให้คนใช้และยังไม่มีบทบาทในการกระจายสื่อสิ่งพิมพ์ไปยังผู้อ่านเท่าที่ควร

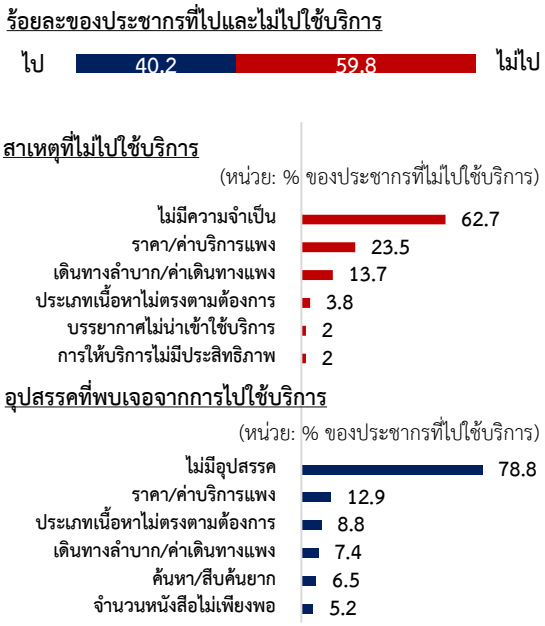
ภาพที่ 21 ระยะทางและค่าเดินทาง

ช่องทางประเภท “ซื้อ” สาเหตุที่คนไม่ใช้ คือ ไม่มีความจำเป็น ราคาแพง เดินทางลำบาก และเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ โดยผู้ใช้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านราคาแพง เดินทางลำบาก เนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

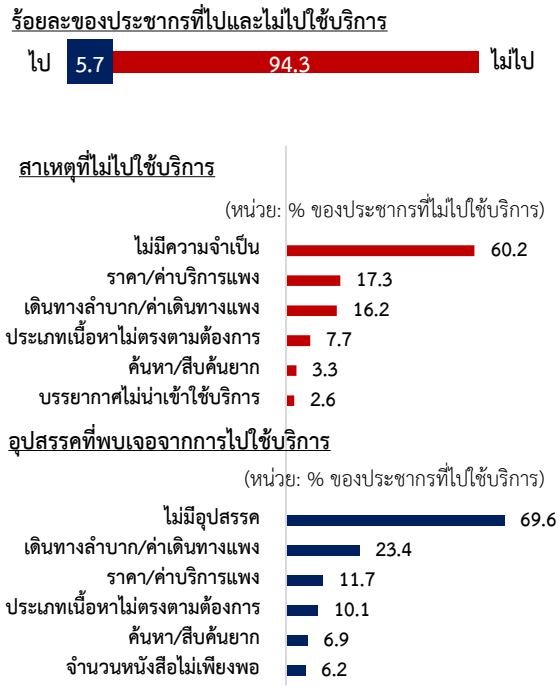
ร้านหนังสือเป็นช่องทางที่คนเลือกใช้ในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุด แต่ยังมีประชากรบางกลุ่มที่ไม่ได้ใช้บริการเลย สาเหตุส่วนใหญ่คือไม่มีความจำเป็น โดยบางส่วนมีปัญหาด้านราคาแพง เดินทางลำบาก และเนื้อหาไม่ตรงตามที่ตนต้องการจึงเลือกที่จะไม่ใช้บริการ สำหรับผู้ที่ใช้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านราคาแพง เนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ และเดินทางลำบากเช่นกัน จะเห็นว่าปัญหาส่วนใหญ่ของการซื้อจากร้านหนังสือคือ ผู้ใช้บริการค่อนข้างมีปัญหาด้านการเดินทางไปยังร้านหนังสือ อีกทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ในร้านยังมีราคาแพงและเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ

ภาพที่ 22 การใช้บริการซื้อจากร้านหนังสือและปัญหาที่พบเจอ

การซื้อจากเทศกาลเป็นช่องทางหนึ่งที่คนไทยเลือกใช้ในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ แต่มีสัดส่วนของผู้ใช้บริการไม่มากนัก เนื่องจากปัญหาด้านราคาและการเดินทางที่ค่อนข้างเดินทางลำบาก ซึ่งพบว่าทั้งผู้ใช้บริการและผู้ไม่ใช้บริการประสบปัญหาข้างต้น

ภาพที่ 23 การใช้บริการซื้อจากเทศกาลและปัญหาที่พบเจอ

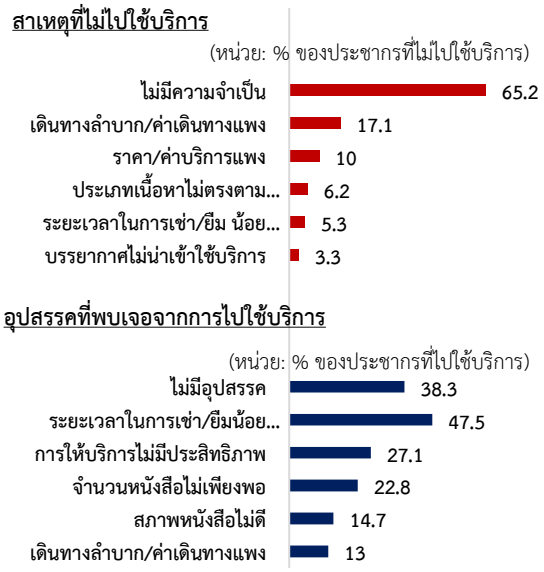

ช่องทางประเภท “เช่า/ยืม” สาเหตุที่คนไม่ใช้คือ ไม่จำเป็น เดินทางลำบาก ค่าบริการแพง และเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ โดยผู้ใช้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านระยะเวลาเช่า/ยืมน้อย การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ ห้องสมุดสืบค้นยากและสภาพหนังสือไม่ดี

ปัญหาของร้านเช่าหนังสือส่วนใหญ่คือ ปัญหาด้านการเดินทาง ราคา และเนื้อหาที่ไม่ตรงตามความต้องการ ทำให้มีผู้ใช้บริการน้อย โดยผู้ที่ใช้บริการส่วนใหญ่มีปัญหาด้านระยะเวลาในการเช่าน้อยเกินไป การให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีปัญหาด้านหนังสือ เช่น จำนวนหนังสือไม่พอ และสภาพหนังสือไม่ดี

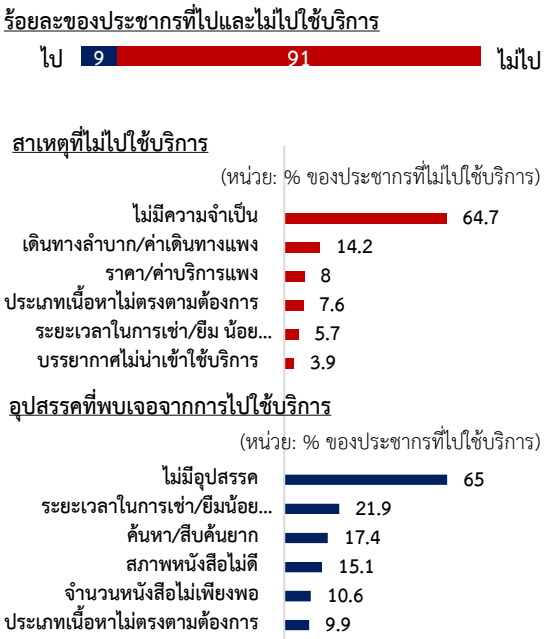
ภาพที่ 24 การใช้บริการเช่าจากร้านค้าและปัญหาที่พบเจอ

สาเหตุที่คนใช้บริการยืมจากห้องสมุดน้อยนอกจากไม่มีความจำเป็นแล้ว บางส่วนมีปัญหาด้านการเดินทาง เนื้อหาของสื่อในห้องสมุดไม่ตรงตามต้องการ และบรรยากาศไม่น่าใช้บริการ โดยผู้ที่ใช้บริการส่วนใหญ่มีปัญหาด้านระยะเวลาในการยืมที่น้อยเกินไป อีกทั้งค้นหาหนังสือค่อนข้างยาก สภาพหนังสือไม่ดี และจำนวนหนังสือไม่เพียงพอ

ภาพที่ 25 การใช้บริการยืมจากห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ชุมชน และปัญหาที่พบเจอ

คนไทยมีค่าใช้จ่ายสำหรับหนังสือเฉลี่ยคนละ 1,036 บาทต่อไป

ค่าใช้จ่ายด้านสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งปีของคนไทยมีประมาณ 70,096 ล้านบาท โดยมาจากร้านหนังสือเป็นส่วนใหญ่ประมาณ 68,365 ล้านบาท และมาจากการยืม การเช่า ซื้อจากเทศกาลเล็กน้อย

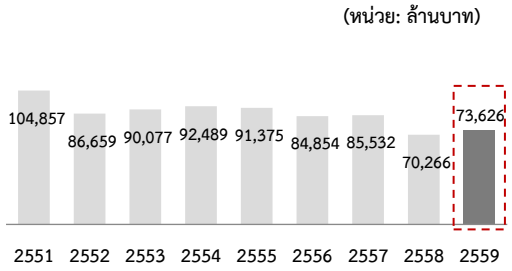
ตารางที่ 2 ค่าใช้จ่ายด้านสื่อสิ่งพิมพ์

ค่าใช้จ่าย	ทั้งประเทศ
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ/ยืม/เช่า (ล้านบาท)	70,096
- ซื้อจากร้านหนังสือ	68,365
- ยืมจากห้องสมุด	392
- เช่าจากร้านเช่า	279
- ซื้อจากเทศกาล	1,060
ค่าใช้จ่ายหนังสือเฉลี่ยต่อปีต่อคน (บาท)	1,036

ยอดขายของธุรกิจจัดจำหน่ายหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์มีอัตราหดตัวอย่างชัดเจน โดยลดลงเฉลี่ยปีละ 4.3 % ในช่วงเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา

จากปี 2551 ธุรกิจจัดจำหน่ายหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์มีมูลค่าประมาณ 104,857 ล้านบาท ลดลงเหลือ 73,626 ล้านบาท สะท้อนให้เห็นว่าอุปสงค์ของธุรกิจนี้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้อ่านมีการเบี่ยงเบนไปอ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น

ภาพที่ 26 ยอดขายของธุรกิจหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์

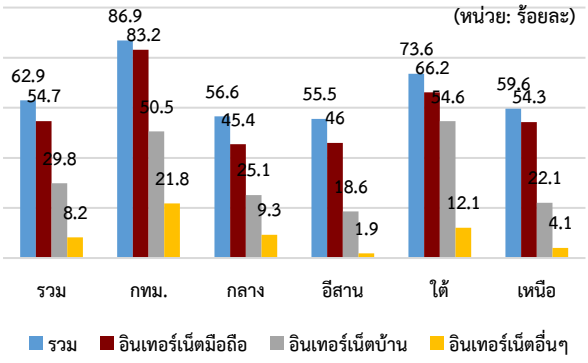

ที่มา: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

คนไทยร้อยละ 63 ใช้อินเทอร์เน็ต

สำหรับผู้ที่อ่านเนื้อหาออนไลน์ ซึ่งใช้อินเทอร์เน็ตในการเข้าถึงเนื้อหาต่างๆ นั้น พบว่า คนไทยร้อยละ 62.9 เข้าถึงอินเทอร์เน็ตแล้ว และส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตมือถือมากกว่าอินเทอร์เน็ตบ้านหรืออินเทอร์เน็ตอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ตสาธารณะ อินเทอร์เน็ตจากร้านค้า เป็นต้น โดยกรุงเทพมหานครเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคอีสาน ตามลำดับ

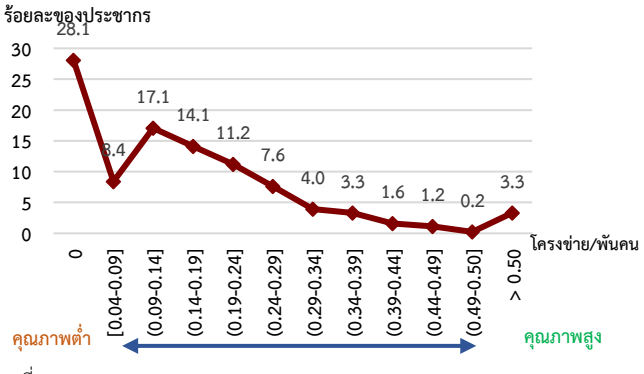
ภาพที่ 27 ร้อยละประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตเข้าถึงสื่อออนไลน์

ร้อยละ 28 ไม่มีโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับต่ออินเทอร์เน็ต

จากข้อมูลของกสทช. พบว่า คนไทยประมาณร้อยละ 28.1 ยังไม่มีโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz ซึ่งเป็นคลื่นที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน และเมื่อพิจารณาความหนาแน่นของโครงข่ายที่สะท้อนถึงคุณภาพการใช้ โดยหากค่ายิ่งสูงแสดงว่ายิ่งมีจำนวนโครงข่ายจำนานมากในการรองรับประชากร แต่หากค่ายิ่งต่ำแสดงว่ามีจำนวนโครงข่ายน้อยในการให้ประชากรใช้บริการ จากภาพจะเห็นว่าส่วนใหญ่กระจุกตัวที่ระดับความหนาแน่นประมาณ 0.09-0.14 โครงข่าย/พันคน มีเพียงประชากรร้อยละ 3.3 ที่มีระดับความหนาแน่นมากกว่า 0.5 โครงข่าย/พันคน

ภาพที่ 28 ร้อยละของประชากรจำแนกตามความหนาแน่นของโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2,100 MHz

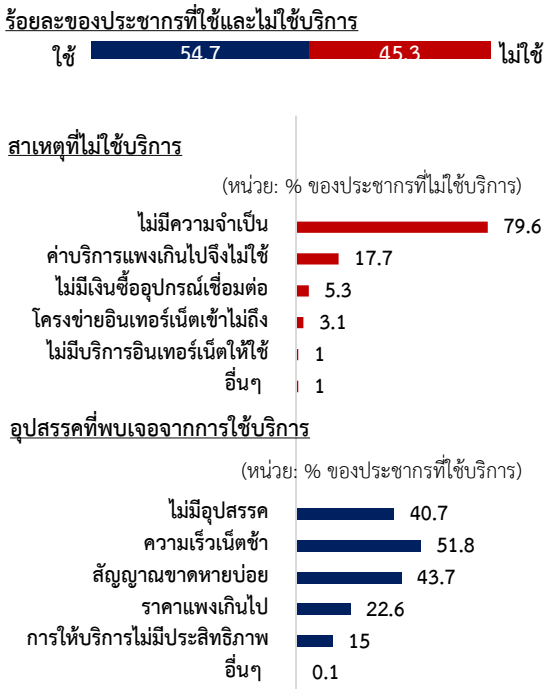

ที่มา: กสทช.

สาเหตุที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตคือ ไม่มีความจำเป็น ค่าบริการแพง ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์เชื่อมต่อ โครงข่ายเข้าไม่ถึงโดยผู้ใช้บริการมีปัญหาด้านความเร็วต่ำ สัญญาณขาดหายบ่อย และราคาแพง

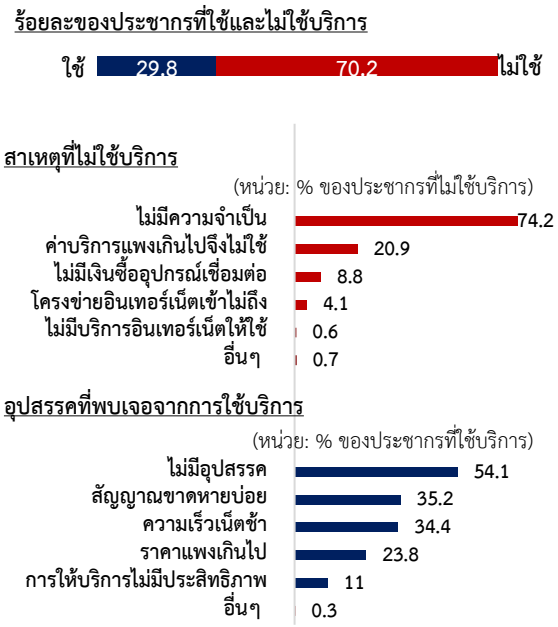
จากร้อยละ 45.3 ที่เป็นผู้ที่ไม่ใช่อินเทอร์เน็ตมือส่วนใหญ่ไม่ใช้เพราะไม่มีความจำเป็น บางส่วนคือค่าบริการแพง ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์ และไม่มีโครงข่ายที่เข้าถึง สำหรับผู้ใช้ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านความเร็วเน็ตช้า สัญญาณขาดหายบ่อยและค่าบริการแพง จะเห็นว่าทั้งผู้ใช้และไม่ใช้บริการ มีอุปสรรคที่เหมือนกันคือค่าบริการแพง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประชากรที่เข้าถึงสื่อออนไลน์บางกลุ่มยังมีปัญหาด้านความสามารถในการจ่ายอยู่

ภาพที่ 29 การใช้บริการอินเทอร์เน็ตมือถือและปัญหาที่พบเจอ

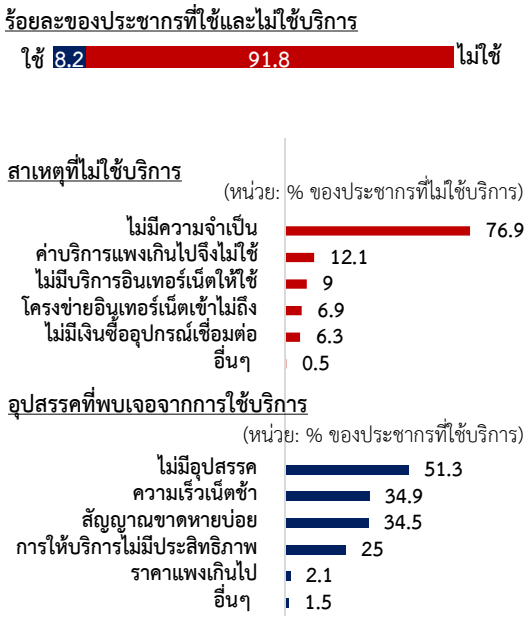
สำหรับอินเทอร์เน็ตบ้าน ผู้ที่ไม่ใช้ส่วนใหญ่คือไม่มีความจำเป็นเช่นกัน เนื่องจากบางส่วนอาจมีการใช้อินเทอร์เน็ตประเภทอื่นอยู่แล้ว สำหรับผู้ที่ต้องการใช้แต่ไม่ได้ใช้มีสาเหตุมาจากค่าบริการแพงและไม่มีอุปกรณ์เชื่อมต่อ โดยผู้ใช้ส่วนใหญ่มีปัญหาเดียวกันกับอินเทอร์เน็ตมือถือ คือ สัญญาณขาดหายบ่อย ความเร็วเน็ตช้า และค่าบริการแพงเกินไป

ภาพที่ 30 การใช้บริการอินเทอร์เน็ตบ้านและปัญหาที่พบเจอ

อินเทอร์เน็ตสาธารณะเป็นประเภทที่มีผู้ใช้น้อยที่สุด ส่วนใหญ่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ค่าบริการแพง และบางส่วนไม่มีบริการอินเทอร์เน็ตให้ใช้ สำหรับผู้ที่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตสาธารณะส่วนใหญ่มีปัญหาด้านความเร็วเน็ต สัญญาณขาดหายบ่อย และการให้บริการไม่มีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 31 การใช้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะและปัญหาที่พบเจอ

ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงสื่อออนไลน์มีราคาแพง

ผู้อ่านเนื้อหาออนไลน์ส่วนใหญ่อ่านเนื้อหาฟรี แต่มีค่าใช้จ่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้มีประชากรร้อยละ 7.6 ที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์โดยมีค่าใช้จ่ายประมาณเดือนละ 265 บาท คิดเป็นมูลค่าทั้งปีประมาณ 1,319 ล้านบาท

ตารางที่ 3 การบริการอินเทอร์เน็ตและการซื้อเนื้อหาออนไลน์

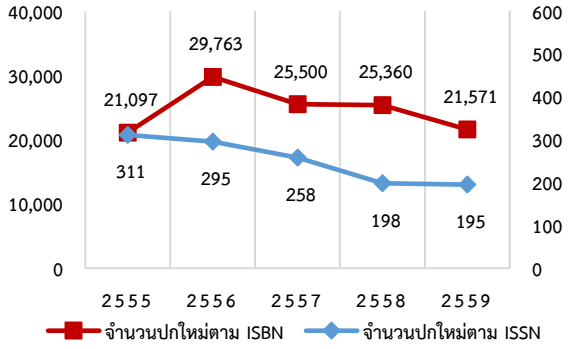
	ทั้งประเทศ
ค่าอินเทอร์เน็ตบ้าน (บาท/เดือน)	624
ค่าอินเทอร์เน็ตมือถือ (บาท/เดือน)	355
ร้อยละประชากรที่ซื้อเนื้อหาออนไลน์	7.6
ค่าเนื้อหาออนไลน์ (บาท/เดือน)	265
ค่าเนื้อหาออนไลน์ทั้งปี (ล้านบาท)	1,319

สื่อการอ่าน

ไทยยังมีหนังสือใหม่น้อยและมีแนวโน้มลดลง อาจทำให้ความหลากหลายของเนื้อหาสื่อการอ่านไม่เพียงพอ

สื่อการอ่านของไทยมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจนทั้งตามหมวด ISBN และ ISSN จะเห็นได้ว่าในปี 2555 ไทยมีจำนวนปกใหม่ประมาณ 21,097 ปก และเพิ่มขึ้นในปี 2556 จากนั้นกลับมาลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือ 21,571 ปก และจำนวนปกใหม่ตาม ISSN ได้ลดลงเช่นกัน โดยลดลงจาก 311 ปกในปี 2555 เหลือ 195 ปกในปี 2559

ภาพที่ 32 จำนวนปกใหม่ของสื่อสิ่งพิมพ์ตามกลุ่มของหมวด ISBN และ ISSN ปี 2555 - 2559

สื่อการอ่านในไทยมีจำนวนปกใหม่ประเภทวรรณกรรมและวรรณคดีมากที่สุด รองลงมาคือหมวดสังคมศาสตร์ หนังสือสำหรับเด็ก และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยหมวดความรู้ทั่วไปเป็นประเภทที่มีปกใหม่น้อยที่สุด

ตารางที่ 4 ปริมาณปกใหม่ตาม ISBN ปี 2559 จำแนกตามกลุ่มของหมวดหมู่เนื้อหา

กลุ่มเนื้อหา	ปริมาณปกใหม่ (Title)
ความรู้ทั่วไป	582
ปรัชญา	631
ศาสนา	1,033
สังคมศาสตร์	3,414
ภาษา	635
วิทยาศาสตร์	715
วิทยาศาสตร์ประยุกต์	2,927
ศิลปกรรม การบันเทิง	649
วรรณกรรม วรรณคดี	3,968
ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์	1,112
หนังสือสำหรับเด็ก	2,980
คู่มือเรียน/สอน	2,925

นอกจากนี้หากพิจารณาจำนวนปกใหม่ต่อประชากรไทยจะพบว่ามีค่าประมาณ 327 ปกต่อประชากรล้านคน ซึ่งหากเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ จากข้อมูลในช่วงปี 2013 ไทยมีจำนวนปกใหม่ต่อประชากรประมาณ 332 ปกต่อประชากรล้านคน ในขณะที่สหราชอาณาจักรมีประมาณ 2,875 ปกต่อประชากรล้านคน ซึ่งเป็นประเทศที่มีปกใหม่ต่อประชากรมากที่สุด

จากจำนวนปกใหม่ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องและจำนวนปกต่อประชากรไทยที่มีอยู่ระดับค่อนข้างต่ำนั้นอาจส่งผลต่อผู้อ่านได้ เนื่องจากผู้อ่านอาจขาดความหลากหลายของเนื้อหา

ตารางที่ 5 จำนวนปกหนังสือใหม่ต่อประชากรล้านคน

ประเทศ	ปี	จำนวนปกใหม่	ปกใหม่ต่อล้านคน
สหราชอาณาจักร	2013	184,000	2,875
ไต้หวัน	2013	42,118	1,831
เยอรมัน	2013	93,600	1,156
สหรัฐอเมริกา	2013	304,912	959
เกาหลี	2012	39,767	795
ฟินแลนด์	2013	3,965	793
มาเลเซีย	2012	19,171	639
ญี่ปุ่น	2013	77,910	613
ไทย	2013	21,907	332
จีน	2013	444,000	325
เวียดนาม	2009	24,589	273
อินโดนีเซีย	2013	30,000	119

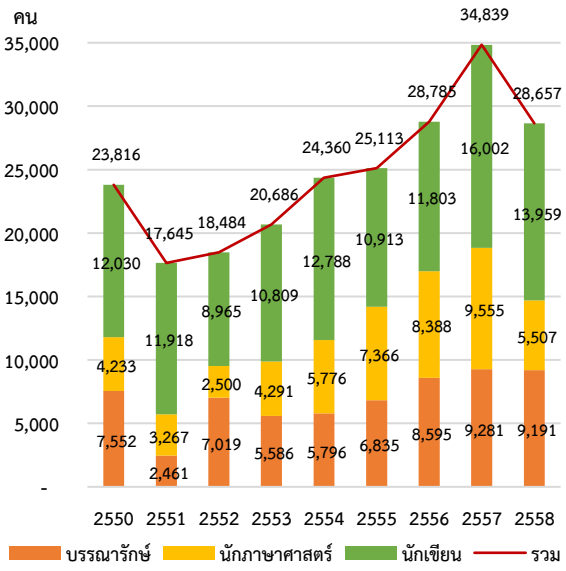
ที่มา: Annual Report October 2013-2014, IPA

หมายเหตุ: จำนวนปกใหม่ต่อประชากรของไทยในปี 2016 อยู่ที่ 327 ปก/ล้านคน

อาชีพที่เกี่ยวกับการอ่านลดลงในช่วงปีหลัง

นอกจากปริมาณปกใหม่และความหลากหลายของเนื้อหาที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น อีกประเด็นหนึ่งที่ควรพิจารณาเช่นกันคือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีความสำคัญโดยตรงกับสื่อสิ่งพิมพ์ จากข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร จากสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า อาชีพที่เกี่ยวกับการอ่าน ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ นักภาษาศาสตร์ นักเขียน มีจำนวนเพิ่มขึ้นในช่วง 2551 ถึง 2557 โดยในปี 2557 มีจำนวนสูงถึง 34,839 คน และลดลงเหลือ 28,657 คนในปี 2558 ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องกับปริมาณปกใหม่ที่ลดลงในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา

ภาพที่ 33 จำนวนอาชีพที่เกี่ยวกับการอ่านปี 2550 – 2558

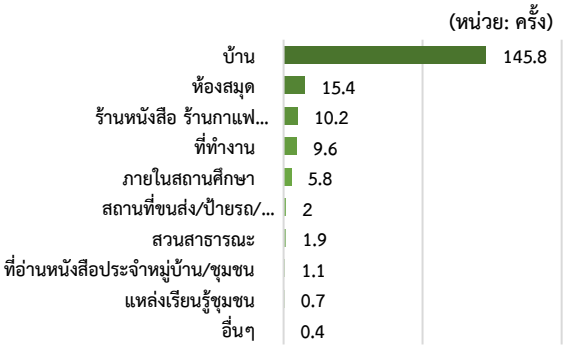
ที่มา: สำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

พื้นที่อ่าน

คนไทยส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน รองลงมาคือ ห้องสมุด และร้านหนังสือ/ร้านกาแฟ โดยอ่านที่บ้านเฉลี่ยปีละ 146 ครั้ง

บ้านถูกใช้เป็นสถานที่อ่านที่มากที่สุดของคนไทย รองลงมาคือ ห้องสมุด โดยกลุ่มที่ใช้ส่วนใหญ่คือวัยเรียน ซึ่งได้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งคนไทยอ่านที่ห้องสมุดประมาณ 15.4 ครั้งต่อปี รองลงมาคืออ่านที่ร้านหนังสือ ร้านกาแฟ Co-working Space ที่ทำงาน และสถานศึกษาเป็นต้น

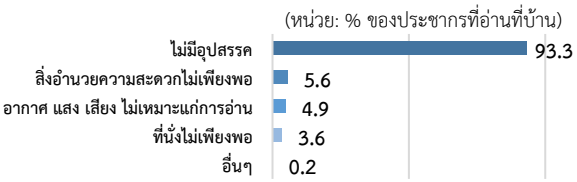
ภาพที่ 34 จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปอ่านรอบ 1 ปี

พื้นที่อ่านส่วนใหญ่ไม่มีอุปสรรค สำหรับอุปสรรคที่พบคือ ที่นั่งไม่พอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และอากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน

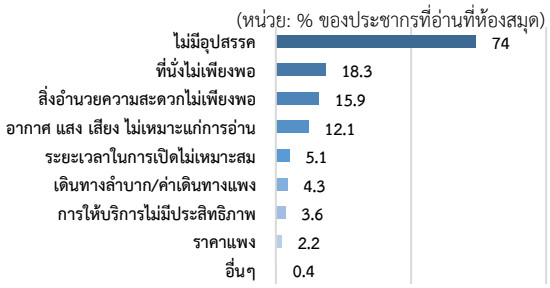
จากการที่คนไทยส่วนใหญ่อ่านหนังสือที่บ้าน เมื่อพิจารณาอุปสรรคในการอ่านที่บ้านพบว่าส่วนใหญ่ไม่มีอุปสรรค โดยมีเพียงส่วนน้อยที่มีอุปสรรค เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน และที่นั่งไม่เพียงพอ

ภาพที่ 35 อุปสรรคจากการอ่านที่บ้าน

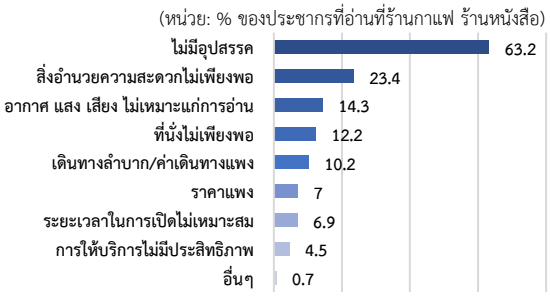
สำหรับการอ่านที่ห้องสมุด ปัญหาที่พบเจอมากที่สุดมีลักษณะใกล้เคียงกับที่บ้าน คือ มีที่นั่งไม่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ อากาศ เสียงไม่เหมาะแก่การอ่าน นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านระยะเวลาเปิดให้บริการไม่เหมาะสมและการให้บริการไม่มีประสิทธิภาพบ้างเล็กน้อย

ภาพที่ 36 อุปสรรคจากการอ่านที่ห้องสมุด

ปัญหาที่เจอจากการอ่านที่ร้านกาแฟ/ร้านหนังสือ/Co-working Space ส่วนใหญ่คือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เหมาะสม อากาศ แสง เสียง ไม่เหมาะแก่การอ่าน ที่นั่งไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการเดินทางและราคาในการใช้บริการอยู่บ้างเล็กน้อย

ภาพที่ 37 อุปสรรคจากการอ่านที่ร้านกาแฟ/ร้านหนังสือ/Co-working Space

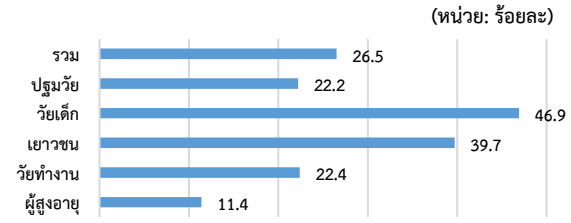

4.3 การดำเนินงานของภาคส่วน

ร้อยละประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่านมีร้อยละ 26.5

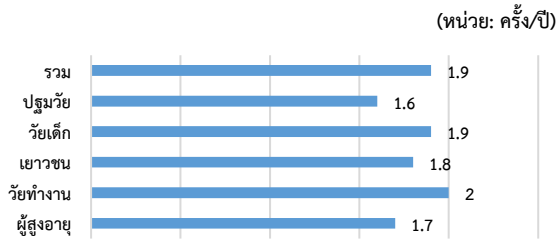
คนไทยเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านมีประมาณร้อยละ 26 และกลุ่มที่เข้าร่วมมากที่สุดคือกลุ่มเด็ก โดยมีประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านประมาณร้อยละ 46.9 รองลงมาคือ เยาวชน วัยทำงาน และปฐมวัย ทั้งนี้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมน้อยที่สุดคือประมาณร้อยละ 11.4

ภาพที่ 38 ร้อยละประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน

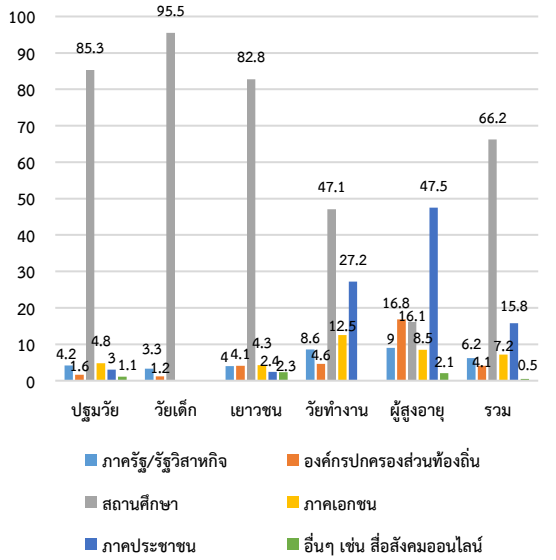
คนไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอ่านส่วนใหญ่เข้าเฉลี่ยปีละ 1.9 ครั้ง โดยวัยทำงานเข้าร่วมบ่อยที่สุดคือประมาณ 2 ครั้ง รองลงมาคือ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และปฐมวัย

ภาพที่ 39 จำนวนครั้งเฉลี่ยที่ไปเข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน

กิจกรรมด้านการอ่านที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่จัดโดยสถานศึกษา โดยคนไทยร้อยละ 85.3 ของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยสถานศึกษา รองลงมา ร้อยละ 4.8 คือ ภาคเอกชน ร้อยละ 4.2 คือภาครัฐวิสาหกิจ และร้อยละ 3 คือภาคประชาชน สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยภาคประชาชนเป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 40 ร้อยละของประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมการอ่าน จำแนกตามหน่วยงาน

5. สรุปข้อค้นพบ

ในภาพรวมพบว่า สาเหตุที่คนไทยส่วนใหญ่ยังอ่านน้อยสามารถจำแนกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ ด้านทัศนคติ เช่น การชอบทำอย่างอื่นมากกว่าและไม่สนใจที่จะอ่าน รองลงมาคือด้านข้อจำกัด เช่น การไม่มีเวลาอ่าน และสุขภาพไม่เอื้อให้อ่าน และด้านสื่อการอ่าน คือ

ประเภทเนื้อหาไม่ตรงตามต้องการ นอกจากนี้การรับสื่อสิ่งพิมพ์ ผู้อ่านยังมีปัญหาด้านการเดินทางลำบากในการไปรับสื่อ และปัญหาด้านราคาแพง โดยคนส่วนใหญ่เลือกซื้อมากกว่าการเช่าหรือยืม สำหรับการเข้าถึงสื่อออนไลน์ ผู้อ่านมีปัญหาด้านค่าบริการอินเทอร์เน็ตและค่าเนื้อหาออนไลน์ที่มีราคาแพง และบางกลุ่มยังเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้พบว่าคนไทยส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน โดยวัยเรียนมีสถานที่อ่านรองลงมาคือ อ่านที่ห้องสมุดและสถานศึกษา วัยทำงานและผู้สูงอายุรองลงมาคืออ่านที่ทำงานและร้านกาแฟ ซึ่งห้องสมุดมีบทบาทน้อยมากในกลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งกระจายสื่อและพื้นที่อ่าน ทั้งนี้พบว่า คนไทยส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ส่งเสริมการอ่านค่อนข้างมาก แต่สภาพแวดล้อมในโรงเรียน/ที่ทำงาน และชุมชน/สังคม ที่ส่งเสริมการอ่านยังมีน้อย โดยข้อค้นพบที่สำคัญของแต่ละวัย มีดังนี้

กลุ่มปฐมวัย: เป็นกลุ่มที่ผู้ปกครองเห็นคุณค่าการอ่านดี แต่บางส่วนยังมองว่าเด็กยังเล็กเกินไปและไม่มีเวลาอ่านให้ฟัง อีกทั้งยังหาสื่อการอ่านสำหรับเด็กยาก ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการอ่านน้อย

กลุ่มเด็ก: เด็กส่วนใหญ่ชอบทำกิจกรรมอื่นมากกว่าการอ่าน และบางส่วนรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องการ อีกทั้งผู้ปกครองบางส่วนมองว่าการอ่านยังไม่จำเป็นสำหรับบุตรหลานมากนัก

กลุ่มเยาวชน: เป็นกลุ่มที่อ่านมากที่สุด แต่ยังมีสัดส่วนเยาวชนที่รู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่าน และอ่านเฉพาะที่จำเป็นค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่อ่านเนื้อหาออนไลน์มากกว่าหนังสือ

กลุ่มวัยทำงาน: เป็นกลุ่มที่ข้อจำกัดด้านเวลาอ่านทำให้มีเวลาอ่านน้อย ส่วนใหญ่อ่านสถานการณ์บ้านเมือง งานอดิเรก ดารา/นักร้อง/นักแสดง ซึ่งติดตามทั้งในหนังสือพิมพ์และบนสื่อสังคมออนไลน์

กลุ่มผู้สูงอายุ: เป็นกลุ่มที่อ่านน้อยที่สุด เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านสุขภาพและอ่านไม่คล่อง โดยส่วนใหญ่อ่านศาสนาและสถานการณ์บ้านเมือง

6. ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบข้างต้น สามารถนำมาสรุปประเด็นสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการอ่านได้ดังนี้

(1) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงหนังสือที่ตรงกับความสนใจ

การส่งเสริมดังกล่าวสามารถส่งเสริมผ่านการพัฒนาแหล่งจัดหาและกระจายหนังสือเพื่อให้ประชาชนนำกลับไปอ่านได้สะดวก หนังสือที่จัดหาควรตรงกับความสนใจของประชาชน ทั้งนี้สถานที่ที่กระจายหนังสือควรเป็นแหล่งที่เดินทางได้สะดวก และประชาชนสามารถยืมและคืนที่ใดก็ได้ เช่น ตั้งอยู่บนเส้นทางการเดินทางของประชาชน โดยสถานที่ดังกล่าวควรเน้นช่องทางที่มีอยู่แล้วในชุมชนเพื่อลดต้นทุน ทั้งนี้ห้องสมุดควรเน้นบทบาทในการจัดหาและเป็นแหล่งกระจายหนังสือให้นำกลับไปอ่านมากกว่าเป็นพื้นที่อ่าน และควรพัฒนาฐานข้อมูลห้องสมุดให้เชื่อมต่อกันเพื่อรองรับการหมุนเวียนหนังสือระหว่างห้องสมุด และเน้นการลงทุนในการจัดหาและกระจายหนังสือมากกว่าการก่อสร้างและสิ่งปลูกสร้าง

นอกจากนี้ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความสนใจเดียวกัน เพื่อนำหนังสือที่มีมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการเข้าถึงสื่อการอ่านถูกลงและตรงกับความสนใจ

(2) ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน

การส่งเสริมดังกล่าวสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ การค้นหาบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการอ่านเพื่อสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในสังคม กำหนดมาตรฐานปริมาณเวลาที่ประชาชนแต่ละวัยควรใช้ในการอ่านหนังสือ ส่งเสริมให้พ่อแม่และครูเข้าใจวิธีการจูงใจเด็กและเยาวชนให้สนใจการอ่านมากกว่าการใช้วิธีบังคับ และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนอ่านหนังสือจากระดับที่ง่ายไปสู่ระดับที่ยากขึ้นตามความเหมาะสมของทักษะการอ่านที่มี

(3) เพิ่มโอกาสให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยเข้าถึงสื่อการอ่านมากขึ้น

ภาครัฐควรใช้งบประมาณอุดหนุนในการจัดหาหนังสือที่ตรงกับความสนใจของประชาชน และสร้างแหล่งกระจายหนังสือในพื้นที่ชุมชนที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย

โดยให้มีการหมุนเวียนหนังสืออย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยและลดต้นทุนในการจัดหาสื่อการอ่าน นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการผลิตหนังสือฉบับราคาถูกและส่งเสริมการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชนมากขึ้น

(4) ส่งเสริมการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่นๆ

ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านขณะทำกิจกรรมอื่น เช่น จัดสถานที่และเวลาในการอ่านหนังสือในที่ทำงานให้คนทำงาน ปรับปรุงสถานที่สาธารณะให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้การอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมต่างๆ เช่น ขณะเดินทาง ก่อนนอน ขณะรอ เป็นต้น

(5) ส่งเสริมการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหนังสือ

การโฆษณาและประชาสัมพันธ์หนังสือสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ (Platform) ในการรีวิวหนังสือจากผู้อ่าน เพื่อเพิ่มแหล่งข้อมูลและสร้างความสนใจสำหรับการเลือกซื้อ เลือกอ่าน ของผู้อ่าน รวมทั้งควรสนับสนุนการโฆษณาหนังสือที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นผ่านช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน แค็ตตาล็อกหนังสือ เป็นต้น

(6) พัฒนาการสอนและการประเมินทักษะการอ่าน

ควรมีการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านที่ครบทุกมิติไว้ในหลักสูตรการศึกษา เช่น การอ่านเร็ว การสร้างนัย การประเมินความน่าเชื่อถือ การอ่านแบบกวาด การอ่านแบบข้าม เป็นต้น รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการจัดสอบมาตรฐานการอ่านที่ใช้ในการทำงาน

(7) เพิ่มความหลากหลายและคุณภาพของเนื้อหา

การเพิ่มความหลากหลายสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การแปลหนังสือต่างประเทศเป็นภาษาไทยเพื่อเพิ่มความหลากหลายของเนื้อหา การส่งเสริมการประกวดงานเขียนให้ครอบคลุมประเภทเนื้อหาที่หลากหลายมากขึ้นและมีหลายระดับ เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ นักเขียนหน้าใหม่ นักเขียนมืออาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานวิชาชีพของบรรณาธิการ นักเขียน เพื่อสร้างกลไกในการผลิตหนังสือที่มีคุณภาพทั้งเนื้อหาและรูปแบบสื่อการอ่าน

